Հ Ա Յ Ե Ր Է Ն

ԲԱՌԳԻՐՔ

ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐ ԼԵԶՈՒԻ

Արաս Հրատարակչութիւն
Aras Yayıncılık

İstiklal Caddesi, Hıdivyal Palas 465/Z
80050 Tünel, Beyoğlu - İstanbul
Tel: (0-212) 252 65 18 - 243 06 02
Fax: (0-212) 252 65 19
info@arasyayincilik.com
www.arasyayincilik.com

ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԳԻՐՔ

Աշխարհաբար Լեզուի

Գեղամ Քերովբեան (Իշխօլ)

խմբագրեց եւ
բրճերէն բովանդակութիւնը ճոխացուց
Արտաշէս Մարկոսեան
աշակերտ՝ Գեղամ Քերովբեանի

կողմի ձեւաւորում
Սայաթ Այլըֆ

տպագրութիւն
Մարթ Տպարան

Հոկտեմբեր 2002 Ստանպուլ

ISBN 975-7265-51-9

Այս հատորը «վերամշակուած» տպագրութիւնն է Գեղամ Քիւրվբեանի *Հայերէն Բառգիրք Աշխարհաբար Լեզուի* անուն աշխատասիրութեան (1962), որ կը բաղկանար 566 էջերէ (Գ խմոր թուղթ՝ 11×16 սմ , շարուածք՝ 8.1×13.4 սմ.) եւ տպագրուած էր Ղալաթիոյ Պուէբ տպարանին մէջ. տպարանատէրը՝ Յարութիւն Պարսամեան՝ հեղինակին կեդրոնականէն դասընկերն էր եւ իր բաջալերական կեցուածքով օժանդակած էր ծրագրին իրականացմանն:

•

Պարտ կը համարինք նշել հետեւեալ մանրամասնութիւնները ներկայ հատորին խմբագրութեան առնչութեամբ...

1. Բառարանին հայերէն համակարգը գրեթէ նոյնութեամբ պահպանեցինք: Բառաշարին ներմուծեցինք միմիայն 77 բառ՝ բարելաւելու նպատակով ներին հետեւողականութիւնը. մնացեալ խմբագրական աշխատութիւնը ընդհանուր առմամբ կը բաղկանայ «բէճիճ» միջամտութիւններէ (սրբագրութիւն, այբենական կարգաւորում, գրելակերպի միօրինակութիւն եւն.):

2. Պահպանեցինք հին էջադրութիւնը ընդհանուր գիծերով եւ ի տարբերութիւն նախկին տպագրութեան նախընտրեցինք չտողադարձել՝ բէճիճ-լեզուական նկատումներով:

3. Սկիզբի դիցաբանական գիտելիքները տեղադրեցինք նոթեր՝ «Յաւելուած»ին մէջ:

4. Ճոխացուցինք բառարանին բրբերէն բովանդակութիւնը՝ նկատի ունենալով հայերէն սրվիլ փափաքողներու եւ թարգմանչական աշխատութիւն կատարողներու պահանջները. նաեւ հայերէնի ուսուցման ներկայ պայմանները: Բառարանի ծաւալին մասին հետաքրքիր ընթերցողներու ուշադրութեան կը յանձնենք հետեւեալ բաղդատական աղիւսակը.

	նախկին վիճակ	ներկայ վիճակ
բառաշարքի ծաւալ (հայերէն բառամթերք)	9865	9942
բրբերէն(ներկ տրուած բառեր	2254	6330
պատմար՝ բրբերէն նշանակութիւններու	2306	9850

Ը. Խ.

Գեղամ Քերովբեան (Իշխօլ) ծնած է 20 Յուլիս 1924ին Ստանպուլ՝ Բանկալթը: Նախակրթութիւնը բոլորելով Թագսիմի Էսաեան վարժարանի մէջ, 1937ին կ՚արձանագրուի Ղալաթիոյ Կեդրոնականը, ուրկէ շրջանաւարտ կ՚ըլլայ 1943ին: Բարձրագոյն ուսում կ՚ստանայ հետեւելով Ստանպուլ համալսարանի դասընթացքներուն, կը վկայուի փիլիսոփայութեան ճիւղէն: Միջոց մը համալսարանական ընկերներով կը հրատարակեն «Տոսթ» անուն թրքերէն գրական հանդէս մը:

Իրրեւ ապագայ ուսուցիչ՝ բաղաձիս կարգ մը հայ վարժարաններուն մէջ երկար տարիներ դասաւանդած է հայոց լեզու եւ գրականութիւն, գրաբար, հոգեբանութիւն եւ փիլիսոփայութիւն: Պատրաստած է *Հայերէն Բառգիրք Աշխարհաբար Լեզուի* անուն գործը, որ լոյս տեսած է 1962ին: Երկրորդ գիրքը՝ *Աւանդական Պատմութիւն Հայոց. Հայկազանց Շրջան* անուն դիցաբանական աշխատասիրութիւնը լոյս տեսած է 1968ին ժամանակ օրաթերթի մատենաշարէն (Նոյեմբեր 2000ին ալ Ապրաս հրատարակչատունէն՝ թարգմանաբար թրքերէնով – *Միքոլոժիք էրմէնի Թարիհի*):

Քերովբեան 1970ին հաստատուած է Գերմանիա, ուր Պոխումի համալսարանին մէջ աւանդած է հայոց լեզու ու դիցաբանութիւն: Պատրաստած է նաեւ նախաքրիստոնէական շրջանի հայ դիցաբանութեան մասին ընդարձակ աշխատասիրութիւն մը՝ գերմաներէնով:

1980ի Յունուարին Պոխումի մէջ վաղահասօրէն կնճած է իր մահկանացուն՝ կեանքի ամենաբեղուն շրջանին:

ԳՆԱՀԱՏԵԼԻ ԳՈՐԾ ՄԸ

Մեր կրթական եւ ուսումնական տագնապի, աւելի անկեղծ որակումով՝ անկումի ներկայ շրջանին մէջ յուսատու նշան մը կարելի է համարել այս փոքրիկ հատորին երեւումը: Այն պահուն երբ հակառակ հաւաքական ծրագրումներու եւ երկարատեւ ապարդիւն մտածումներու դեռ կարելի չէ եղած գտնել դասագրբերու հրամայական հարցին գործնական լուծումը, ահա կարելիութեան ուղին կը մատնանշուի անհատական նախաձեռնութեամբ տրուած այս օրինակով: Շնորհաւորելի է ուսուցիչ հեղինակը իր մտաւոր եւ նիւթական զոհողութիւններուն համար՝ ի նպաստ հայ աշակերտութեան:

Դպրոցէն է որ կը խօսիմ եւ անվարան կրնամ ըսել թէ այս գրքով ամէն աշակերտ միշտ պատրաստ ուսուցիչ մը պիտի ունենայ իր պայուսակին մէջ եւ հայերէնի ուսուցիչը թանկագին օժանդակ մը՝ որ զինքը պիտի ազատէ ժամանակի կորուստէ ու վրանումներէ:

Հեղինակը համեստ է իր առաջադրութեան մէջ: Իր բառարանը կազմած է ամէնէն աւելի դպրոցականներու հայերէնի անմիջական պահանջները գոհացնելու մտադրութեամբ եւ պէտք է ըսել թէ իր գծած սահմանին մէջ յաջողած է գոհացուցիչ օժանդակ մը ընծայել մեր աշակերտութեան, այս գործիքը

տալով անոնց ձեռքը: Բառարանին արագ ակնարկ մը երեւան կը հանէ հայ բառերը իրենց յատուկ ու նաեւ փոխաբերական իմաստով դիւրութեամբ ծանօթացնելու նպատակով գործադրուած մեթոտը:

Իր համեստ ծրագրին մէջ յաջողած երիտասարդ հեղինակը շնորհաւորելով կը յուսանք թէ սպասուած արդար հաջողութիւնը պիտի գտնէ իր այս առաջին գործով, ապագային աւելի լայն պահանջներու գոհացում տուող երկերու պատրաստութեան համար:

ՀՐԱՆԴ ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ԿԱՐԳ ՄԸ ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Այս բառգիրքը յատկապէս պատրաստուած է դպրոցականներու համար. իր բառամթերքին մէջ կարեւոր համեմատութեամբ կը պարունակէ գրեթէ բոլոր այն բառերը, որոնք տեղ գրաւած են դասագրքերու մէջ:

Կարգ մը թաղային վարժարաններու 10 էն 18 տարեկան աշակերտներուն մօտ փորձարկութիւններ կատարելէ յետոյ, մատչելի դառնալու համար անոնց ըմբռնողութեան, եւ մանաւանդ տղոց բառամթերքը ճոխացնելու նպատակով, կիրարկուած է հետեւեալ մեթոտը. նախ՝ հասկնալի դարձնել բառը զայն պարզաբանելով, յետոյ՝ բառի նշանակութեան անմիջապէս փոր դնել անոր մէկ կամ մէկէ աւելի հոմանիշները. իսկ՝ իր այբենական կարգին մէջ, իւրաքանչիւր հոմանիշի դիմաց արձանագրել նոյնիմաստ բառերը: Այնպէս որ, եթէ ընթերցողը ուզէ բացատրութիւններու կարգին գտնել նաեւ ուրիշ հա մարժէք բառեր, բաւական է որ բառարանին մէջ նայի իր փնտռած բառին որեւէ մէկ հոմանիշին:

Անշուշտ նախընտրելի էր որ իւրաքանչիւր բառ բացատրուէր իր կարգին մէջ, եւ փորը շարուած գտնուէին անխտիր բոլոր հոմանիշները: Սակայն գրքին ծաւալը կարելի եղածին չափ սեղմ պահելու

համար բացառիկ ճիգ կատարեցի, որովհետեւ առաջին տպագրական ծախսը, որմէ խուսափելու հարկին տակ կը գտնուէի դժբախտաբար: Ուստի, նոյն արմատով կազմուած բառերը յաճախ դրուած են դէմ դիմաց, փոխանակ տեղ գրաւելու իրենց շարքին մէջ, ինչպէս նաեւ կը պակսին կարգ մը բառեր: Իսկ մաս մը բառերու համապատասխան թրխերէնները գործածուած են մէկ անգամ միայն, իւրաքանչիւր արմատ բառի համար, եւ ոչ այլեւս անոնց հոմանիշներուն մով:

Յարմար դատեցի, բառարանին սկիզբը տալ նաեւ դիցաբանական անուններու ցանկ մը, նկատելով որ աշակերտը կրնայ շատ յաճախ հանդիպիլ անոնց: Իսկ յաւելուածաբար, օգտակար գտայ համադրել կարգ մը բնաձայն բառեր՝ բառգրքի վերջաւորութեան:

Բառարանին գործածութեան առթիւ պէտք է ուշադիր ըլլալ հետեւեալ կէտերուն.

Այբենական շարքին մէջ գլխագրի գործածութիւնը վերապահուած է միայն յատուկ անուններու.

Յաջորդական հոմանիշները գտուած են ստորակէտով իսկ շփոթութիւնը կանխելու համար, բութը շատ անգամ ստորակէտի տեղ գործածուած է բացատրութիւններու մէջ.

Բառերու ընթացիկ, յատուկ եւ փոխաբերական գանազան նշանակութիւնները գտուած են իրարմէ թուանշաններով

Փակագծի մէջ կը գտնուին կարգ մը բառերու նշանակութեան այն մասերը, որոնք աւելի յաճախ կը գործածուին

Ձոյգ ուղղագրութեամբ բառերու ընթացիկ ձեւը նախընտրաբար գործածուած է ամէն տեղ, իսկ նուազ գործածական ձեւը կը գտնուի բառաշարքին մէջ կամ բառին դիմաց:

Կը յուսամ որ այս բառգիրքը օգտակար ըլլայ բոլոր անոնց որ հայերէն սորվելու դիրքին մէջ կը գտնուին. եւ արդէն, միայն անոնց համար կ'արժէր ընել այս զոհողութիւնը:

Սեպտ. 1962

ԳԵՂԱՄ ՔԵՐՈՎԲԵԱՆ

Ա

Ա = կը նշանակէ առաջին
աբբայ = կաթոլիկ վարդապետ, աբբահայր
աբեղայ = կուսակրօն քահանայ, վանական
ագահ = անկուշտ, դրամասէր, ծակաչք
ագաւտ = պոչը կտրած, պոչատ. 2) կիսաքանկագին քար մը, akik
ագարակ = արտ կամ հողային կալուած, ուր կը պահուին նաեւ ընտանի եւ օգտակար անասուններ çiftlik
ագարակապան = ագարակ բանեցնող
ագեկալ = ծիու պոչին տակէն անցած կաշի, ագեփոկ
ագեւոր = պոչ ունեցող, պոչաւոր
ագի = պոչ
ագոյց = մետաղէ շրջանակ, օղակ
ագուցուած = իրարու մէջ անցած, ագուցիկ
ագռաւ = մսակեր սեւ թռչուն մը. karga
ագռաւուկ = ծայրը կեռի պէս դարձած մետաղէ գործիք մը, որով կարելի է ամէն տեսակ փականք բանալ maymuncuk
աղամալոյս = առտուան դէմ եղած մթնշաղ լոյսը
աղամամուխ = արշալոյսէն առաջ եղած մթութիւնը
աղամանդ = արժէքաւոր զարդաքար մը, elmas
աղամանդակուռ = աղամանդներով զարդարուած
աղամանդայեռ = աղամանդներով կազմուած

Ա

Ա առաջին

աբբայ կաթոլիկ վարդապետ, աբբահայր

աբեղայ կուսակրօն քահանայ, վանական

ագահ անկուշտ, դրամասէր, ծակաչք, haris, açgozlü

ագաստ պոչը կտրած, պոչաստ ։) կիսախանկապին ֆար մը, akik

ագարակ արտ կամ հողային կալուած՝ ուր կը պահուին նաեւ ընտանի եւ օգտակար անասուններ, çiftlik

ագարակապան ագարակ բանեցնող

ագեկալ ձիու պոչին տակէն անցած կաշի, ագեփոկ, kuskun

ագեւոր պոչ ունեցող, պոչաւոր

ագի պոչ

ագոյց մետաղէ շրջանակ, օղակ. halka çerçeve yuva

ագուցուած իրարու մէջ անցած, ագուցիկ

ագռաւ մսակեր սեւ թռչուն մը, karga

ագռաւուկ ծայրը կեռի պէս դարձած մետաղէ գործիք մը՝ որով կարելի է ամէն տեսակ փականք բանալ. maymuncuk

ադամալոյս առտուան դէմ եղած մթնշաղ լոյսը

ադամամուխ արշալոյսէն առաջ եղած մթութիւնը

ադամանդ արժէքաւոր զարդաքար մը, elmas

ադամանդակուռ ադամանդներով զարդարուած

ադամանդայեռ ադամանդներով կազմուած

ադամորդի մարդ, մահկանացու. ademoğlu

ադեն դրախտ, եդեմ

ազազուն *չորցած, նիհար տկար*, kuru sıska cılız

ազատ *այն որ ուրիշին կապուած չէ, ինքնիշխան, ազատորդի*. serbest özgur

ազատագրել *գերութենէ ազատել*, kurtarmak

ազատամարտ *ազատութեան պայքար*

ազատամիտ *այն որ ուրիշին ըրածը չի քննադատեր երբ մէկու մը վնաս պատճառած չէ, ազատախոհ*

ազատել *ազատ վիճակի բերել, փրկել*. kurtarmak

ազատիլ *ազատ ըլլալ, փրկուիլ, պրծիլ*. kurtulmak

ազատորեար *ազատանի, ազնուականներ*

ազատութիւն *անկախութիւն. ինքնիշխանութիւն* özgürluk

ազատքեղ *բոյս մը որ կը գործածուի իբրեւ Համեմ*, maydanoz

ազգ *միեւնոյն բարքերը՝ մշակոյթը եւ լեզուն ունեցող ժողովուրդ* millet ulus

ազգաբնակչութիւն *երկրի մը մէջ բնակած ժողովուրդի մը ամբողջութիւնը*

ազգագրութիւն *ժողովուրդներու գործունէութեան ուսումնասիրութիւնը*, etnografya

ազգական *արենակցական կամ խնամիական կապերով միացած անձեր*, akraba hısım

ազգակից *նոյն ազգի պատկանող*

ազգային *ազգին վերաբերեալ. ազգին յատուկ*, milli ulusal. *2) ազգակից. 3) ազգի գործերով զբաղող անձ, ազգային գործիչ*

ազգային երեսփոխան *ժողովուրդին կողմէ ընտրուած պետական պաշտօնեայ*, milletvekili

ազգայնական *ազգին վերաբերեալ, ազգային*

ազգայնամոլ *վնասակար ըլլալու աստիճան ազգասէր*, şoven

ազգատեաց այն որ իր ազգը չի սիրեր

ազգի-ազգի տեսակ տեսակ կերպ-կերպ

ազգօգուտ ազգին համար օգտակար

ազդ ծանուցում, յայտարարութիւն, ılan

ազդակ պատճառ, չարժիչ ոյժ, խթան. etken faktör

ազդարարել իմացնել, ազդ տալ, ծանուցանել, ılan etmek. bildirmek. uyarmak

ազդել թելադրել. ներգործել, տպաւորել etkı yapmak etkide bulunmak etkilemek

ազդեցիկ ազդու, ազդեցութիւն ընող, ուժեղ, etkil(eyic)i, nüfuzlu

ազդեցութիւն ազդեցիկ ըլլալ, ներգործութիւն, տպաւորութիւն, հեղինակութիւն, etkı nufuz

ազդր մարմնին մասը՝ սկսած կոնքէն մինչեւ ծունկ, զիստ, kalça. but

ազն ցեղ, տոհմ, ազգ, զարմ

ազնիւ լաւ ու բարի, ընտիր, պատուական. asıl soylu. has saf kıbar, iyı dürüst, sayın sevgili

ազնուական ազնիւ ցեղի պատկանող. ազնուազարմ, soylu aristokrat

ազնուապետութիւն ժառանգով հարստացած եւ իրենց հարստութեան պատճառով ազնուական համարուած դասակարգին իշխանութիւնը որ վերջ գտաւ 1789ին, aristokrası

ազնուութիւն բարեսրտութիւն, բարութիւն

ազնուասիրտ բարի սիրտ ունեցող, բարեսիրտ

ազոխ չհասունցած խազող, koruk

աթար անասուններու աղբր, քակոր, ապավառ

Աթենաս իմաստութեան եւ արուեստներու դիցուհին

աթոռակ պզտիկ աթոռ

աթոռակալ փոխանորդ. տեղապահ

ա֊դահա վիթխարի մեծութիւն եւ ոյժ ունեցող, հսկայ

ալ նոյնիսկ, մինչեւ իսկ, անգամ, bile 2) այլեւս, ուրիշ, artık daha

ալարիլ դանդաղիլ, ծուլանալ, üşenmek

ալեակ փոքրիկ ալիք

ալեքախում ալիքներու շարժումը՝ երբ տեղ մը կը զարնուի

ալելու գովաբանութիւն. փառաբանութիւն

ալեխառն մազերուն մէջ ճերմակ խառնուած

ալեծուփ ալեծածան, ալիքի շարժումով

ալեկոծ տակնուվրայ եղած, փոթորկայոյզ

ալեհեր մազերը ճերմկած, ալեզարդ, ak saçlı

ալեւոյթ ներուխիւն, ալեհերուխիւն

ալեւոր մազերը եւ մօրուքը ճերմկած, ծեր

ալիք ծովուն կամ գետին փրփրած ջուրը, dalga

ալկիոն ծովու թռչուն, martı

ալք խորութիւն, յատակ 2) չար ոգի

ախոյեան մրցումներու մէջ բոլորին յաղթական, յառաջամարտիկ, şampiyon

ախոռ ձիերու ապաստան, ahır

ախորժալուր հաճոյքով լսուած

ախորժիլ հաւնիլ. սիրել. ուզել, hoşlanmak

ախտ հիւանդութիւն. 2) մոլութիւն

ախտաբանութիւն հիւանդութիւններու ուսումնասիրութիւն. patoloji

ախտաբեկ հիւանդութիւններէ մաշած

ախտաժէտ հիւանդոտ ախտաւոր

ախտածին հիւանդութիւններու ծնունդ տուող

ախտաճանաչութիւն հիւանդութիւնը հասկնալ, teşhıs

ախտանիշ ախտանշան, հիւանդութեան նշան, araz

ածական այն անփոփոխ բառը որ գոյականը կ'որոշէ եւ կամ անոր տեսակը ցոյց կու տայ. sıfat

ածել բերել 2) հաւկիթ հանել, yumurtlamak. 3) նուագել

ածելի ածիլելու գործիք, ustura. tıraş makınesı

ածիլել սափրել, գերծել, tıraş etmek

ածխահանք հողին տակէն ածուխ հանելու տեղ, kömür ocağı

ածխավաճառ ածուխ ծախող. komurcu

ածու պարտէզի քառանկիւն բաժանում, տնկարան, tarh

ակ աղբիւրին բղխած տեղը, göze, kaynak, pınar. 2) խանկագին քար

ակադեմիա գիտուններու կամ արուեստագէտներու ժողով

ակաղճուն լեցուն, գեղուն, յորդառատ

ակամայ չուզելով, հարկադրուած, istemeyerek zorakı, gönülsüz

ական փոս. խրամ, hendek. 2) պայթուցիկ ռումբ, mayın

ականագարդ ականակուռ, ադամանդով կամ գոհարով զարդարուած

ականակիտ մաքուր, պայծառ. վճիտ

ականատես աչքով տեսած, վկայ, gorgu tanığı

ականաւոր մեծանուն, հռչակաւոր, համբաւաւոր, meşhur

ականջալուր ականջով լսած, վկայ

ակատ վառ գոյներով յարգի քար մը

ակիչ կեռ, çengel. 2) երկաթի ճանկ՝ կրակ խառնելու համար եւն., egiş

ակն աչք (միայն բարդ բառերու մէջ կը գործածուի)

ակն գոհար, թանկարժէք քար մը, cevahır

ակնաբոյժ աչքի բժիշկ, goz hekımı

ակնաբուժական աչքի դարմանումի վերաբերեալ

ակնաբուժարան աչքի դարմանատուն

ակնագործութիւն գոհարի վրայ բանելու արհեստ

ակնախտիտ ակնախտիղ, աչքը շլացնող

ակնածանք մեծ յարգանք, ակնածութիւն saygı

ակնակապիճ աչքի փոսը, gozyuvası

ակնահաճոյ աչքին համար հաճելի

ակնահարիլ ակնհարիլ. ականահարիլ, աչքի գալ

ակնապարար աչքին հաճելի, աչք լեցնող, հեշտաւէտ

ակնապիշ աչքերը սեւեռած, աչքերը տնկած

ակնառու կողմ բռնող, աչառու, taraftgır

ակնարկ թեթեւակի նայուածք, bakış. goz atma gerdirme.
2) գրուածքի տեսակ մը

ակնարկել զգացնել, իմացնել goz etmek ıma etmek
2) տեսնել

ակնարկութիւն դիտողութիւն, նայուածք

ակնբախ աչքի զարնող

ակնդէտ աչքերը կողմ մը դարձնելով սպասել.
անհամբեր

ակներեւ ակնյայտ, ակնյայտնի, յայտնի բացայայտ

ակնթարթ աչքը գոցել եւ բանալու տեւողութիւն, րոպէ, an

ակնկալել յուսալ. սպասել

ակնկառոյց աչքը տնկած, ակնապիշ, անթթիթ

ակնկոր նայուածքը խոնարհեցուցած, ամօթահար

ակնհատութիւն գողութիւն

ակնոց տեսողութիւնը դիւրացնելու գործիք, gozluk

ակումբ հաւաքավայր, ժողով, ընկերութիւն, dernek
ակունք ջուրին բղխած տեղը
ակռապլիկ ակռաները թափած, ժօռատ
ակօս արօրին արտին մէջ բացած ճեղքը կամ փոսը
ահ վախ, սարսափ
ահաբեկ շատ վախցած, սարսափահար
ահագին շատ մեծ, վիթխարի
ահագնագոչ ահեղագոչ, շատ բարձր ձայնով
ահագնադղորդ ահեղադղորդ, մեծ աղմուկով
ահագնատեսիլ սարսափելի տեսքով
ահազանգ վտանգի նշան կամ ազդանիշ
ահալի վախնալիք, ահռելի, ահեղ
ահալուր վախցնող ձայնով
ահարկու վախ պատճառող, ահաւոր, ահեղ
ահեակ ձախ ձեռք կամ ձախ կողմ, sol
ահեկան ձախինը 2) հայոց թ ամիսը (Ապրիլ)
ահեղ սաստիկ վախ ազդող, ահռելի
ահուդող սաստիկ վախ, սարսափ, արհաւիրք
ահռելի վախ ու սարսափ պատճառող, ահեղ, muthiş
աղալ ալիւրի կամ փոշիի վերածել, մանրել, փշրել, oğütmek
աղախին կին ծառայ, սպասուհի, նաժիշտ
աղաղակ պոռալու ձայն, ճիչ, պոռչտուք, գոչում
աղաղակել պոռալ, ճչալ, գոչել, haykırmak, feryat etmek
աղանդ կրօնքի մը մէջ տարբեր տեսակի հաւատք, դաւանանք, tarikat
աղանդաւոր մոլորած 2) կախարդ, buyucu
աղանդեր ճաշէն առաջ կամ ետք հրամցուած ուտելիք իբրեւ ախորժագրգիռ, çerez

աղանձ խարկուած ցորեն կամ գարի, kavurga, fırık

աղաչանք խնդրանք, աղերսանք, պաղատանք

աղաչել խնդրել. աղերսել. պաղատիլ, yalvarmak

աղապատանք բացատրիկ սէր, գորով, խանդաղատանք

աղարտել աղտոտել, արատաւորել, անարգել

աղաւաղել աւրել, խանգարել. խեղաթիւրել, եղծանել

աղաւնի ընտանի թռչուն մը, güvercın

աղբ աղտոտութիւն. աղտեղութիւն

աղբահաւաք աղբերը ժողվելու պաշտօն ուննցող, çöpçü

աղբիւր աղբ թափելու տեղ, աղբանոց

աղբիւր աղբնրակ. այն տեղը ուրկէ ջուրը կը հոսի. çeşme

աղեխարշ աղեկէզ. գուխ շարժող, կսկծեցնող

աղեկատ բուրդ մանելու գաւազան, րոք, մանելիք

աղեկտուր աղեկէզ, գուխ շարժող. խղճալի

աղեղ նետ արձակելու կամարաձեւ գործիք, yay

աղեղնաւոր աղեղաւոր, աղեղ ուննցող, աղեղով զինուած

աղետապ աղիքներու բորբոքում (հիւանդութիւն)

աղերս աղաչանք, աղերսանք. 2) կապ, առնչութիւն, յարաբերութիւն

աղերսագիր խնդրագիր, գրաւոր դիմում՝ իրաւունք կամ գործ փնտռելու համար. dilekçe

աղերսանք խնդրանք, աղաչանք

աղերսարկու այն որ խնդրանք մը կը ներկայացնէ, խնդրարկու

աղէկ լաւ, ընտիր, աղուոր

աղէտ փորձանք, դժբախտութիւն, felaket, afet

աղէտք փորձանքներ. դժբախտութիւններ

աղի լեղի, իր մէջ շատ աղ պարունակող, tuzlu.
2) նուագարանի լար

աղիողորմ ողբալի, աղնկտուր, ցաւագին

աղիճ գէշ աղջիկ, անպատիւ կին

աղիտաբեր փորձանք բերող, դժբախտութիւն պատճառող

աղիտալի փորձանքով լեցուն, խիստ ցաւալի, feci

աղիւս կաւով շինուած քար, tuğla

աղիւսակ 1է՛ն 10 բազմապատկութիւն, kerrat cetveli çarpım tablosu. *2) պզտիկ աղիւս*

աղճատ աղաւաղած, աւրուած

աղճատել աղաւաղել, աւրել. խաթարել

աղմկալից աղմուկով լեցուն. խռովալից

աղմկայոյզ աղմուկով տակնուվրայ եղած, խռովայոյզ

աղմկարար աղմուկ ընող, խռովարար

աղմուկ այն ձայնը որ մարդը անհանգիստ կ՛ընէ.
ժխոր, gürültü

աղու անոյշ, քաղցր, չնորհալի (նայուածք)

աղուամազ բարակ մազ, kıl

աղուէս գիշակեր կենդանի մը որ ծանօթ է իր խորամանկութեամբ, tilki

աղուհացք մեծ պահք

աղուոր գեղեցիկ, սիրուն, լաւ, güzel

աղջամուղջ մութնուլոյս, մթնշաղ, alacakaranlık

աղջիկ օրիորդ, կոյս, աղջիկ զաւակ, kız

աղջիկտես աղջկատես, Հարսնցու աղջիկը տեսնել

աղջնակ փոքր աղջիկ

աղտ կեղտ, մարմնի վրայ գոյացած աղտոտութիւն,
kir

աղտեղաբան կեղտոտաբերան, զազրախօս. անամօթ խօսքեր ընող

աղտեղել աղտոտել, պղծել, մրոտել

աղտեղի աղտոտ, անմաքուր, զազիր

աղտոտ աղտ ունեցող, անմաքուր, kirli pis

աղցան եփած կամ հում համեմուած բանջարեղէն, salata

աղքատ դրամ չունեցող, չքաւոր, խեղճ. կարօտ, fakir, yoksul *2) մուրացկան, նուաստ*

աղքատաբոյծ աղքատները կերակրող

աղքատանի աղքատներ

աղքատանոց աղքատներու ապաւէն. անկեւանոց, fakirhane

աղքատասիրութիւն աղքատներուն օգնելու փափաք ունենալ

աղքատիմաց կարճ խելքով, տխմար, ապուշ

աղօթագիրք այն գիրքը որուն մէջ աղօթքներ կը գտնուին, dua kitabı

աղօթատուն աղօթատեղի, եկեղեցի, մատուռ

աղօթարան եկեղեցի. տաճար. *2) արշալոյս. այգ*, şafak

աղօթել աղաչելով ուզել *(Աստուծմէ)*, dua etmek

աղօթք աղաչանք՝ դիմում Աստուծոյ, dua. *2) աղօթելու գործողութիւն կամ աղօթելու համար սահմանուած կարգ*, dua ayın

աղօտ անփայլ. տմոյն. տժգոյն. *2) ոչ-պարզ, անորոշ*

աղօտաձայն ձայնը տկար, տկարաձայն

աղօտանալ աղօտնալ. մթագնիլ, տկարանալ

աղօտութիւն պղտորութիւն

աղօրեպան ջաղացպան, değirmenci

աղօրի ջաղացք. ջրաղացք, değirmen. *2) կզակի վերջին ակռաները, սեղանատամ*, azıdışı

աղօրհնէք աղ օրհնելու աղօթք

աճապարանք փոյթ, շտապ. արտորանք, acele

աճապարել փութալ, շտապել, արտորալ

աճառ օճառ 2) կոճիկ 3) ջիղ

աճիլ մեծնալ, զարգանալ, չատնալ büyümek serpılmek gelişmek, artmak çoğalmak

աճիւն մարմնի մը այրումէն գոյացած մոխիր

աճուրդ բանի մը գինը բարձրացնելով ծախել, mezat

աճպարար խաբեբայ, ձեռնածու, hokkabaz

ամայաբնակ վայրենի

ամայանալ Հեռու ըլլալ անապատ դառնալ

ամայի ուր մարդ չի բնակիր, անմարդաբնակ, անբնակ. ıssız

ամայութիւն առանձնութիւն, պարապութիւն

աման անօթ, սպաս, ընդունարան, kap

ամանոր նոր տարի, տարեգլուխ

ամառ տարուան տաք եղանակը. yaz

ամարանոց ամառը բնակելիք տուղ, sayfiye, yazlık

ամբառնալ բարձրանալ, վերնալ, yukselmek 2) բարձրացնել

ամբաստանագիր ամբաստանութեան թուղթ, ıddianame

ամբաստանել յանցաւոր Հանել, մեղադրել, suçlamak

ամբաստանք մեղադրանք. ամբաստանութիւն

ամբար մթերանոց, չոեմարան. ambar

ամբարել դիզել, մթերել, կուտակել, depolamak bırıktirmek

ամբարիշտ անօրէն, չար, անգութ, kafir

ամբարհաւաճ ամբարտաւան, ինքնահաւան. gurur

ամբարձ բարձր

ամբարձիկ ծանրութիւն վեր բարձրացնող

ամբարձիչ ծանրութիւն բարձրացնելու գործիք, vinç

ամբարշտագոյն աւելի գէշ

ամբարշտութիւն անօրինութիւն, չարութիւն

ամբարտակ թումբ, պատուար, ջուրի հոսանքը կեցնելու համար չինուած հաստ պատ, պատնէշ, baraj

ամբարտաւան գոռոզ, անկիրթ, kibirli, kustah

ամբարտաւանութիւն անկրթութիւն, ինքնահաւանութիւն

ամբոխ մարդոց խռնուած բազմութիւն, yığın, kıtle

2) ոչ-գիտակից ժողովուրդի ամբողջութիւնը

ամբոխավար այն որ տգէտ ժողովուրդը կը խաբէ, խուժանավար

ամբողջ ամբողջական, բոլոր, բովանդակ, butun

ամբողջապէս ամբողջովին, բոլորովին, կատարեալապէս

ամբողջացնել պակասը լրացնել, պակաս չձգել, tamamlamak

ամեհի կատաղի, անզուսպ, սանձի չվարժուած, vahşi, azgın

ամենաբազում շատուշատ, ամէնէն աւելի շատ

ամենաբազձ շատ բաղձալի, խիստ փափաքելի

ամենաբաւ խիստ բաւական

ամենաբեր ամենաբերրի, աղէկ պտղատու

ամենաբուրեան անուշահոտ

ամենագեղեցիկ շատ գեղեցիկ

ամենագերագոյն ամէնէն աւելի ընտիր, գերագոյն

ամենագէտ ամէն բան գիտցող

ամենագթած ամենողորմ, ամէնուն գթացող, շատ բարի

ամենագիւտ ամէն բանի ճարը գտնող
ամենագոյ ուր որ ամէն բան կայ
ամենագով ամէն կերպով գովելի
ամենադաւ խաբեբայ, նենգաւոր
ամենադէտ ամենատես, ամէն բան տեսնող
ամենադժնդակ շատ դժուար
ամենազազիր շատ աղտոտ, շատ գարշելի
ամենազգաստ խելքը գլուխը, շատ խոհեմ
ամենազգի ամէն տեսակ, ամէն կերպ
ամենազնիւ շատ պատուական, շատ բարի
ամենազուտ շատ մաքուր, շատ զուտ, անխառն
ամենազօր ամենակալ, ամենակարող, ամէն զօրութիւն ունեցող
ամենաթանկագին ամէնէն արժէքաւոր, ամէնէն սուղ
ամենաժամանակ շուտ հասնող
ամենաժանտ շատ գէշ
ամենալիրք շատ աներես, շատ ստորին
ամենալուր ամէն բան լսող
ամենախորհ շատ ախորժելի
ամենածին ամէնուն ծնողը կամ մայրը, հող
ամենակարող ամենակալ, ամենազօր, ամէն բանի կարող
ամենակեցոյց ամէնուն կեանք տուող
ամենակէզ ամէն բան այրող
ամենակուլ ամէն բան կուլ տուող, մահ
ամենակուռ շատ հաստատուն, շատ ամուր
ամենահաճոյ ամէն կերպով հաճելի
ամենահամ շատ համով

ամենահամուռ բոլոր, բովանդակ ամէն բան իր մէջ առնող

ամենահայեաց ամէն բան տեսնող

ամենահատ ամենահատու, շատ սուր

ամենահեշտ շատ աղուոր, շատ հաճելի

ամենահնար շատ ճարտար

ամենահրաշ խելքէ վեր, անկարծելի

ամենամեծ ամէնէն աւելի մեծ

ամենամերձ շատ մօտը գտնուող, բոլորովին մօտ

ամենայն ամէն, բոլոր, հանուր, բովանդակ. butun

ամենայօժար ամբողջ սրտով պատրաստ, ջանք ընող

ամենանզով բոլորովին անիծուած

ամենանկատ ամէն բան տեսնող

ամենանուաստ շատ անարգ. շատ վատ

ամենանուրբ շատ նուրբ, շատ բարակ

ամենաշահ շատ օգտակար

ամենաշնորհ շատ շնորհքով, շնորհալի

ամենապատիր շատ խաբեբայ

ամենապատիւ լուսաւորչական հայոց պատրիարքի տիտղոս

ամենապարզ շատ պարզ, շատ դիւրին

ամենասէր ամէնուն սէր ցուցնող

ամենասիրուն շատ սիրուն, շատ գեղեցիկ

ամենասփիւռ ամէն կողմ տարածուած

ամենավաստակ շատ յոգնած

ամենավսեմ շատ վսեմ. շատ բարձր, գերագոյն

ամենավրէպ սխալներով լեցուն

ամենատար ամէն բան մէջը առնող

ամենատեղեակ շատ փափաքելի

ամենատուր ամէնուն տուող. 2) ամէնուն տրուած

ամենափայլուն շատ փայլուն

ամենափառ շատ փառաւոր, շատ շքեղ

ամենափքիթ սիրուն ծաղկած

ամենափոյթ ամէն ջանք ընող

ամեներես խիստ յայտնի բացայայտ

ամեներես բնաւ երբեք, բնաւ, սպառապուռ, asla

ամենեքին ամենեքեան, ամէնքն ալ

ամենիրաւ շատ արդար

ամենուրեք ամէն տեղ

ամենօրեայ ամէն օրուան

ամէն անորոշ անուն որ կը նշանակէ «իւրաքանչիւր, ամէն մէկը», her. 2) աղօթքի մէջ երբ գործածուի կը նշանակէ «ըլլայ» կամ «եղիցի», amin

ամիս տարուան տասներկու մասերէն մէկը, ay

ամիրա Օսմանեան կայսերապետութեան շրջանին գործածուած իշխանական աստիճան

ամլանալ ամլութիւն, չկարենալ պտուղ տալ, անծննդութիւն. kısırlaşmak

ամոլ էրիկ-կնիկ, զոյգ, ամուսնացած կին եւ այր, çift

ամոլակից ամուսին. էրիկը կամ կնիկը. eş

ամորձատ ձուերը կտրուած, ներքինի, hadım

ամորձիք արու կենդանիներու ձուերը, husye, taşak

ամուլ անծին. անծնունդ, անպտուղ, kısır

ամուսին ամոլակից, էրիկը կամ կնիկը. eş

ամուսնանալ էրիկ-կնիկ ըլլալ. կարգուիլ, evlenmek

ամուսնութիւն Հարսնիք. պսակ. evlilik

ամուր Հաստատուն, տոկուն, ապահով. պինդ, sağlam
pek

ամուրի չամուսնացած, ազատ. bekâr

ամոքել ցաւը մեղմացնել, հանդարտեցնել, սփոփել, yatıştırmak. hafıfletmek, dındırmek, yumuşatmak

ամչկոտ ամօթխած, խպնոտ, համեստ, utangaç

ամպ երկինք բարձրացած ջրաշոգի, bulut

ամպածրար գագաթը ամպերու մէջ կորսուած

ամպահարթել կայծակէ զարնուիլ. կայծակնահար ըլլալ

ամպամած ամպով ծածկուած

ամպել մուխը տարածել, սփռել

ամպիոն դասախօսելու կամ քարոզելու բեմ kürsü

ամպհովանի գահու կամ խորանի հովանոց

ամպրոպ սեւ ու մութ ամպ որ անձրեւ կամ կարկուտ կը բերէ, մրրիկ, kasırga

ամսական ամսավճար, ամսաթոշակ, aylık 2) կիներու դաշտան, aybaşı

ամսաթերթ ամսօրեայ, ամսագիր, ամիսը մէկ անգամ հրատարակուած թերթ, aylık dergi

ամսեայ ամսուան մը

ամրաբերձ բարձր եւ ամուր, բարձր եւ հաստատուն

ամրակուռ ամրակառոյց, ամուր շինուած

ամրանալ զօրանալ, կարծրանալ, sertleşmek. sağlamlaşmak

ամրաչէն ամրակուռ, հաստատուն շինուած

ամրապատ աղէկ մը պատած, լաւ ծածկուած

ամրապարիսպ ամուր պարիսպ, անառիկ բերդ

ամրապնդել զօրացնել, հաստատել

ամրացնել հաստատել, պնդացնել, sağlamlaştırmak pekiştirmek

ամրափակ աղէկ գոցուած

ամրոց պարիսպ, բերդ, ամուր տեղ, kale

ամփոփ հաւաքուած, սեղմ, հակիրճ, համառօտ, derli toplu. sıkı, dar kısa. ozlu. kısıtlı

ամփոփել խտացնել, համառօտել Հաւաքել, top(ar)lamak

ամփոփուիլ Հաւաքուիլ, կծկուիլ 2) միտքը բանի մը վրայ կեդրոնացնել

ամօթ բարոյական չարութիւն, խիպ. 2) պատկառանք. ակնկորութիւն, ayıp, utanç

ամօթալի անպատիւ, խայտառակ, անարգ

ամօթահար ամօթէն չուարած, շատ ամօթապարտ

ամօթապարտ շատ յանցաւոր, սեւերես

ամօթխած ամչկոտ, պարկեշտ, համեստ, utangaç

այբ հայերէնի առաջին գիրը

այբենարան այբբենարան, առաջին դասարանի գիրքը որուն մէջէն աշակերտը կարդալ կը սորվի, քերական, alfabe

այգ արշալոյս, առտուն երբ նոր լուսցած է. 2) այգաբաց, արեւածագ

այգաբեր առաջին լոյսը բերող

այգագեղ առտուան լոյսին պէս գեղեցիկ

այգաղաղ աքաղաղ, աքլոր. horoz

այգեգործ այգեպան, այգի բաննեցնող, bağcı

այգեկուժ այգեկուժք, խաղող քաղելու չրջան, այգեքաղ, bağbozumu

այգեստան այգիներ

այգի խաղողի տունկեր մշակուած տեղ, bağ

այգուն առաւտուն կանուխ

այդ ցուցական անուն, աղիկա. ատիկա, şu

այդպէս աղանկ, ատանկ. այդ ձեւով, (ş)oyle

այդր այդ տեղը

այդքան այդչափ, այդ քանակով, o kadar denli

այժմ հիմայ. արդ

այժմեան այժմու. հիմակուան, ներկայ ժամանակի, şimdiki

այժմէն հիմակուընէ, şimdiden

այժմէութիւն նորութիւն. թարմութիւն. guncellik

այլ անորոշ անուն. ուրիշ, տարբեր, başka. farklı

2) հապա, ama lakın. (tam) tersine de da

այլաբանութիւն նմանութեամբ կամ փոխաբերութեամբ տրուած բացատրութիւն, alegori. 2) խօսք մը որ ունի ներքին ուրիշ իմաստ

այլաբարբառ ուրիշ լեզու խօսող, լեզուն տարբեր

այլազան տեսակ-տեսակ, պէս-պէս, զանազան

այլազանութիւն տեսակի տարբերութիւն

այլազգի ուրիշ ազգի պատկանող, օտարազգի. yabancı

այլածին ծնունդը տարբեր, բունը ուրիշ

այլակերպ այլակերպարան, տարբեր վիճակով

այլակերպիլ փոխուիլ. կերպարանք փոխել

այլակերպութիւն երեւոյթ փոխել, այլափոխութիւն. biçim/kılık değiştirme. 2) վարդավառի տօնը

այլակրօն տարբեր կրօնքի պատկանող

այլամերժ այն որ ուրիշին հանդէպ բնաւ սէր չունի կամ ուրիշները կ'ատէ, տարամերժ

այլամտութիւն խարդախութիւն

այլայլած փոփոխած

այլայլիլ երեսին գոյնը փոխուիլ, վրդովիլ. խռովիլ, benzi atmak

այլայլիմաց մոլորած մտքով

այլանդակ անճոռնի. անշնորհք. արտառոց, garip. acayıp

այլանդակութիւն սովորականէն տարբեր ըլլալ (գէշ իմաստով), արտառոցութիւն

այլաշուրթն խօսքով տարբեր՝ սրտով տարբեր

այլաշրջել փոխել

այլապէս տարբեր կերպով. եթէ ոչ

այլասեռ ուրիշ տեսակի. տարբեր սեռի

այլասեր ուրիշ ազգէ, այլազգի

այլասերիլ օտարանալ, աւրուիլ. ապականիլ, վատթարանալ, yozlaşmak soysuzlaşmak dejenere olmak

այլասիրութիւն ուրիշները սիրել

այլատարազ ուրիշ կերպ

այլատարր քանի մը տարրերէ բաղկացած, բարդ

այլատոհմիկ ուրիշ ցեղէ, օտար

այլափոխել ձեւը փոխել

այլերբեմն ուրիշ ատեն ուրիշ անգամ

այլեւայլ տեսակ-տեսակ, պէս-պէս, զանազան

այլեւս ուրիշ ալ. artık bır daha

այլոց ուրիշներու

այլուր ուրիշ տեղ

այլուրկայութիւն այլուրեքութիւն, ամբաստանեալին բացակայութիւնը յանցանքի վայրէն՝ յանցանքը գործուած պահուն

այծ ստնաւոր որոճացող չորքոտանի մը, keçi

այծամարդ դիցաբանութեան մէջ յիշուած չաստուած մըն է որ ունի նոխազի այսինքն արու այծի ոտքեր եւ կոտոշներ, սատիր

այծարած այծերու հովիւ

այծեամ վայրի այծ, karaca

այծեմնիկ փոքրիկ էգ այծեամ ։) կը գործածուի նաեւ իբրեւ յատուկ անուն Հաւատարիմ ու Հնգաբարոյ իմաստով

այծերամակ այծերու խումբ, այծեր

այծուղտ որոճացող կենդանի մը որ ուղտի կը նմանի, lama

այծատերեւի այծատերեւուկ, անուշահոտ ծաղիկներով թուփ մը, տիկնաթաթիկ. hanımeli

այն ցուցական անուն, ան, անիկա, o

այնինչ անորոշ անուն. 2) դեռ նոր

այնուզի որովհետեւ

այնուհետեւ անկէ վերջ, ուրեմն

այնչափ այնքան, այնչափով, o kadar denli

այնպէս անանկ, oyle

այո առանկ է, իրաւ, evet

այպանել ամօթել, նախատել, անարգել, ayıplamak

այպանում նախատինք, ամօթել, ayıplama

այս ցուցական անուն, աս, ասիկա, bu

այս սատանայ, չար ոգի, cın

այսահար այսաբեկ, դիւահար, այսակիր, saralı

այսահարիլ դիւահարիլ, խենդեւնալ, cın tutmak

այսինքն ըսել կ'ուզեմ թէ, այն է թէ, yanı

այսմաւուրք եկեղեցական գիրք մըն է ուր գրուած են սուրբերու նահատակութեան պատմութիւնները, Յայսմաւուրք

այսուհետեւ ասկէ ետք, ասկէ վերջ

այտ հոս

այտ երեսի երկու կողմերէն իւրաքանչիւրը, խոյշ, yanak

այտաքորիլ երեսէն վար վազել

այտի առկէ

այտնուլ ուռիլ, ուռեցնել, şişmek

այտոյց ուռ ուռեցք, պալար

այտոսկը այտի ոսկորը, elmacıkkemiği

այր էրիկ մարդ, տղայ մարդ, ամուսին, erkek

այր քարայր, քարանձաւ, mağara

այրաբար առնաբար, կտրիճի պէս, mertçe

այրակին արուէգ, որձեւէգ ներքինի

այրատ անամօթ նայուածքով, պագչոտ, լիրբ, յայրատ

այրել վառել, բռնկցնել, yakmak

այրելի այրող, դիւրավառ

այրի էրիկը կամ կնիկը մեռած, dul

այրիլ վառիլ, բռնկիլ, yanmak

այրուձի հեծելազօր. հեծելագունդ, süvari alayı

այց այցելութիւն, մէկու մօտ կամ տեղ մը յաճախել, տեսակցութեան երթալ, ziyaret

այցել տեսնելու երթալ, ziyaret etmek

այցելու այցելող, հիւր, misafir

ան անձնական Գ դէմքի դերանուն, o. ;) այն

անագ գորշ գոյնով մետաղ մը, կլայեկ, kalay

անագագործ անագ ընող, կլայագործ, kalaycı

անագազօծում անագով ծածկել, կլայազօծում

անագան ուշ, ապաժամ, տարաժամ

անագապղինձ անագի եւ պղինձի բաղադրութիւն, արոյր, tunç, bronz

անագորոյն անգութ, խստասիրտ, անխիղճ, gaddar

անազնիւ չար, ստորին, անարգ, նուաստ

անախորժ ինչ որ ախորժելի չէ, անհամ

անակնկալ անսպասելի, յանկարծական, մէկէնիմէկ, surpriz beklenmedik (olay)

անահ անվախ, քաջ, cesur

Անահիտ որսի չաստուածն է որ կը յիշուի իբրեւ Արամազդի աղջիկը եւ Ապողոնի քոյրը

անաղարտ մաքուր, անբիծ, անխարդախ

անամուսին ամուրի, չամուսնացած

անամոքելի այն որ կարելի չէ ամոքել, անսփոփելի

անամպ պայծառ, յստակ, ջինջ, մաքուր ու փայլուն

անամօթ աներես, լիրբ, անպատկառ, utanmaz

անայլայլ առանց վրդովելու, առանց փոխուելու. անխռով

անայցելու մարդ չունեցող, անօգնական

անանձն մարմին կամ գոյութիւն չունեցող, անկենդան

անանձուկ լայն, ընդարձակ, համարձակ

անանուխ բոյս մը որ իբրեւ համեմ կը գործածուի. nane

անանուն որուն տէրը յայտնի չէ, չատերու պատկանող, անուն չունեցող, isimsiz anonim

անանջատ միացած, անբաժան

անանցանելի ուրկէ կարելի չէ անցնիլ, անցք չունեցող

անաչխատ առանց յոգնելու դիւրին

անաչառ խտրութիւն չընող, անկողմնակալ, արդարադատ, adil

անապակ ջուր չխառնուած, զուտ, անխառն, saf, halıs

անապական չապականած, մաքուր, անարատ

անապաստան պատսպարուելու տեղ չունեցող

անապատ պարապ թողուած տեղ, անբնակ տեղ. 2) չատ ընդարձակ աւազուտ տարածութիւն ուր ջուրի չգոյութեան պատճառաւ ոչ բոյս կ'աճի եւ ոչ ալ կենդանիները կրնան ապրիլ, çol

անապատական անապատակեաց, ճգնաւոր 2) վայրի

անապաւէն անպատսպար, անպաշտպան, անապաստան

անառակ այն տղան որ մեծերուն տուած խրատին չի հնազանդիր, yaramaz 2) անկարգ, անբարոյական

անառակութիւն անհնազանդութիւն, անկարգութիւն. անամօթութիւն, yaramazlık

անառաւել ոչ պակաս-ոչ աւելի, չափաւոր

անառիկ զոր կարելի չէ գրաւել. ամուր, ամրակուռ

անասելի ինչ որ կարելի չէ ըսելով հասկցնել, անպատմելի, անճառելի

անասնաբար անասունի պէս

անասնաբոյժ անասուններու բժիշկ, baytar, veteriner

անասնաբոյծ անասուններ պահող, անասուններ խնամող

անասնազննութիւն անասուն մորթելու գործ

անասնական անասուններու վերաբերեալ, վայրագ. գազանային

անասնամիտ անխելք, անմիտ, ապուշ

անասնանալ անբան անասուն դառնալ, hayvanlaşmak

անասնիկ փոքր անասուն, ձագուկ 2) սիրուն եւ անվնաս անասուն

անասուն անբան կենդանի, hayvan

անաստուած այն որ Աստուծոյ գոյութեան չի հաւատար, անհաւատ

անատակ անկարող, անճարակ, անընդունակ

անարատ չատ մաքուր, անբիծ, leke-iz, halis

անարգ գէշ, վատ, ցած. ստորին, adı aşağılık

անարգամեծար խեղճերուն եւ աղքատներուն ալ պատիւ ու սէր ցուցնող, խոնարհ

անարգանք նախատինք, հայհոյութիւն, hakaret

անարգել մէկու մը հայհոյութիւն ընել, նախատել, tahkir hakaret etmek

անարգել առանց արգելքի, անխափան
անարդար այն որ արդար չէ, անիրաւ
անարեւ արեւու լոյս չտեսնող, մութ, խաւար, անլոյս
անարժան ինչ որ արժանի չէ, անպատշաճ
անարի վախկոտ, վատ
անարիւն առանց արիւնի մնացած կամ արիւնը քիչ, kansız
անարիւնութիւն արիւնի պակասութիւն, kansızlık
անարհեստ արհեստ չունեցող, պարզ աշխատաւոր, մշակ
անարուեստ արուեստի կամ գեղեցկութեան պակաս, տգեղ
անարօր չհերկուած հող. անմշակ գետին
անասպ հասարակ, խեղճ, տկար
անաւարտ կէս մնացած. պակասաւոր, թերի
անաւեր չաւերուած. հաստատ, ապահով
անբաժանելի ինչ որ կարելի չէ բաժնել կամ զատել
անբաժին բաժինէ կամ ժառանգութենէ զրկուած. 2) միակտուր, yekpare
անբախտ բախտ չունեցող, դժբախտ, şanssız talihsiz
անբաղդատելի տարբերութիւնը չատ մեծ, անհամեմատելի
անբաղձալի ինչ որ հաճելի չէ, անհաճոյ
անբան խելք միտք չունեցող, անասուն, akılsız
անբասիր որուն կարելի չէ որեւէ մեղադրանք ընել, չատ պատուաւոր, առաքինի
անբարբառ առանց խօսելու, առանց լեզուի. անխօս
անբարեխիղճ մէկը որ ուրիշներու հանդէպ երբեք բարի չէ, չար, vicdansız
անբարեկիրթ կոշտ ու կոպիտ. անկիրթ. անշնորհք

անբարոյական բարոյականէ զուրկ, անպատիւ. աննկարագիր, ahlaksız

անբարունակ առանց պտղաւէտ ճիւղ մը տալու. առանց բարի գործ մը ձգելու

անբացատրելի բան մը զոր կարելի չէ բացատրել. անմեկնելի

անբաւ որուն հասնիլ կարելի չէ, անչափ, sınırsız

անբաւական բան մը որ չի բաւեր, պակաս, թերի, yetersiz

անբեր անբերրի, բերք կամ պտուղ չտուող, անպտուղ, ամուլ, verimsiz

անբերելի չատ ծանր. անտանելի, անդիմադրելի

անբեւեռ ծայր չունեցող, առանց ծայրի

անբժշկելի անբուժելի, հիւանդութիւն մը զոր կարելի չէ դարմանել, onulmaz, şifasız, devasız

անբիծ չատ մաքուր, անարատ, անբասիր, lekesiz

անբնական ինչ որ սովորական չէ կամ բնութեան դէմ է, բռնազբօսիկ

անբնակելի անբնակ, տեղ մը ուր մարդ չ'ապրիր, անշէն

անբռնաբարելի ինչ որ կարելի չէ բռնի առնել՝ աղտոտել կամ չարչարել, անկապտելի

անգամ ալ. 2) բազմապատկութիւն, kere, çarpı 3) մէյ մը, հեղ, kez, defa

անգայթ չսահող, հաստատ, անդիզեւուն

անգայտ նուրբ, ցանցառ, անօսր. բարակ

անգայտաչափ կազային մարմիններու առաձգական ոյժը չափող գործիք, manometre basıolçer

անգեղ գեղեցկութիւն չունեցող, տգեղ. 2) բռնելիք ցցուածք կոթ, kulp

անգերելի այն որ գերի չ'ըլլար

անգէտ անուս, տգէտ, անտեղեակ, cahil. bılgısız, bıhaber

անգթութիւն չարութիւն, անխղճութիւն, դաժանութիւն

անգին շատ արժէքաւոր, մեծարժէք, թանկագին

անգիտակ այն որ չի գիտեր, անտեղեակ, bıhaber bilgısız

անգիտակից գիտակցութիւն չունեցող, şuursuz, bilinçsiz. 2) մէկը որուն խելքը գլուխը չէ

անգիտակցաբար առանց գիտնալու պատահաբար

անգիտակցութիւն գիտակցութիւն չուննալ, գիտակցութեան բացակայութիւնը

անգիտանալ չգիտնալ, տեղեակ չըլլալ

անգղ վայրի թռչուն մը որ դիակներ կ'ուտէ akbaba

անգոյ գոյութիւն չունեցող, պարապ. երեւակայական

անգոյն գոյն չունեցող, տմոյն, renksız

անգոսնել բանի տեղ չդնել, չսեպել, արհամարհել, hor gormek. kulak asmamak

անգործ գործ չունեցող, անգբաղ մնացած մարդ, işsiz

անգործարան ներքին գործարան չունեցող (բոյս)

անգութ չար, անողորմ, անագորոյն, անողոք, ınsafsız, zalım

անգուշակելի ինչ որ առաջուընէ գիտնալ կարելի չէ

անգտանելի չգտնուող, աննման, bulunmaz nadir

անգրագէտ գրել-կարդալ չգիտցող մարդ, անուս, cahil

անդ արտեր, tarla. 2) Հոն կամ Հոնտեղը

անդադար անդադրում. միշտ, չարունակ, անընդհատ, durmadan. aralıksız

անդամ մարմնի մաս կամ ընկերութեան մը անձերէն մէկը, uzuv organ, üye

անդամահատ անդամախեղ, անդամները կոտրած, սախտած. sakat

անդամալոյծ անդամները թուլցած կամ բռնուած, koturum

անդամալուծուիլ անդամները թուլնալ. անդամալոյծ ըլլալ. koturum olmak

անդամակցիլ ընկերութեան կամ միութեան մը անդամ ըլլալ, uye olmak

անդաչափութիւն արտերը կամ դաշտերը չափել, արտաչափութիւն. kadastro

անդապահ արտերու պահապան

անդառնալի որմէ կարելի չէ ետ դառնալ, անդարձ

անդասելի տակնուվրայ, խառնակ. չփոթ

անդաստակ դուրսի բակը, արտագաւիթ

անդաստան արտեր, դաշտ. արտորայ

անդաստիարակ չկրթուած չդաստիարակուած, անկիրթ

անդատաստան այն որ առանց դատելու կը վճռէ, անիրաւ

անդարձ ուրկէ դառնալ կարելի չէ, անդառնալի. 2: այն որ դարձի չի գար, անուղղայ

անդարմանելի ինչ որ կարելի չէ դարմանել կամ բժշկել, անփոխարինելի

անդեզեայ թոյնի մը ազդեցութիւնը ջնջող դեղ, հակաթոյն. panzehir

անդէմ դէմք չունեցող (բայերու մէջ կը նշանակէ գործողութիւն մը կամ վիճակ մը որուն տէրը յայտնի չէ՝ ինչպէս անորոշ եղանակի ձեւերը)

անդէն նոյն տեղը կամ հոնտեղը. անմիջապէս, իսկոյն

անդէրունդ եզներ ու կովեր արածող հովիւ, խաշնարած

անդէպ անյարմար, անվայել, անտեղի

անդիմադրելի որուն դէմ կեանալ կարելի չէ. անխափանելի, dayanılmaz karşı konulmaz

անդնդախոր շատ խորունկ եւ շատ ընդարձակ

անդո՛հ մտմտուք, նեղութիւն, հոգ, düşunce kaygı

անդորը հանդարտ, խաղաղ, հանգիստ, ապահով. sakın

անդորրութիւն խաղաղութիւն, հանդարտութիւն, ապահովութիւն

անդուլ առանց կեանալու, անընդհատ, անդադար

անդունդ մեծ եւ ահաւոր խորութիւն, խորխորատ, վիհ, uçurum

անդը հոն, դէպի այդ տեղը, անդին

անդրադառնալ բանի մը մասին մտածել եւ յետոյ հասկնալ, խորհիլ, düşunmek değinmek

անդրադարձ դէպքի մը ըրած ազդեցութիւնն փոխադարձը, հակազդեցութիւն

անդրադարձնել մէկու մը սխալը կամ պակասը իմացնել, դիտել տալ

անդրանիկ առաջնեկ կամ մեծ. ilk. *2)* նախածին զաւակ

անդրավարտիք ներքին վարտիք

անդրդուելի անդրդելի, հաստատ, անխախտ, անշարժ

անդրի ամբողջ հասակով մարդու արձան. heykel

անելը եզերք կամ սահման չունեցող, անհուն

անել ելք չունեցող վիճակ կամ ճամբայ, çıkmaz

անեղ այն որ ուրիշի մը կողմէ ստեղծուած չէ կամ ինքզինք ստեղծած է, ինքնագոյ *2)* բուրդ կամ բամպակ նետելու աղեղ, yay

անեղծ ինչ որ կարելի չէ ջնջել կամ ապականել. անվթար

աներ ամուսնացած մարդու մը կնոջ հայրը. kayınpeder

աներես անամօթ, անպատկառ, լիրբ, yüzsüz

աներեւակայելի ինչ որ կարելի չէ նախապէս գիտնալ կամ երեւակայել

աներեւոյթ անտեսանելի, անյայտ, գաղտնի. անդէմ, görünmez

աներկբայ աներկմիտ, որմէ կարելի չէ կասկածիլ. անտարակոյս, stroyg

աներկեւան աներկիւղ, անվախ. 2) ուրախ սրտով

աներձաք անիրորդի, ամուսնացած մարդու մը կնոջ եղբայրը, kayın(birader)

անզարդ պարզ, առանց զարդարումի. բնական. անպաճոյճ, süssüz sade

անզբաղ անգործ, պարապ մնացած մարդ

անզգալաբար առանց զգալու, կամաց-կամաց

անզգամ չարագործ, անամօթ, անօրէն

անզգայ զգացում չունեցող, անհոգ, անկարեկիր

անզգաստ անհնազանդ, անխրատ

անզգոյշ անուշադիր, անխոհեմ. dikkatsız

անզէն առանց զէնքի, չզինուած, silahsız

անզիջող այն որ ըրած սխալին համար ցաւ չ՚զգար. անդարձ

անզնին ինչ որ քննութեան չ՚ենթարկուիր, անքննելի

անզոյգ զոյգ չունեցող կամ երկուքով անբաժանական, կոճատ. tek

անզուգական որուն զոյգը կամ նմանը չի գտնուիր, աննման, մէկ հատիկ, eşsiz

անզուսպ չզսպուելիք, անսանձ 2) չատ զօրաւոր, բուռն

անզսպելի այն զոր զսպել անկարելի է. անդիմադրելի

անզօր զօրութիւն կամ ոյժ չունեցող, տկար

անէանալ մէջտեղէն վերնալ. կորսուիլ, yok olmak

անէծք մէկուն չարիք մաղթել, չար մաղթանք. նզովք beddua, lanet

անըմբռնելի ինչ որ կարելի չէ ըմբռնել կամ հասկնալ, անհասկնալի

անընդդիմադրելի որուն դէմ կեննալ կամ դիմադրել կարելի չէ

անընդհատ առանց ընդհատուելու, անդադար, շարունակ, durmadan kesintisiz

անընդմիջական անընդմիջելի, անմիջական, շարունակական

անընդունակ մէկը որ հասկնալու կարողութիւն չունի, անկարող

անընթեռնելի ինչ որ կարդալ շատ դժուար կամ անկարելի է. չկարդացուելիք, okunaksız

անընկեր առանց ընկերոջ մնացած, առանձին

անընկճելի այն զոր յաղթել անկարելի է անպարտելի, աննուաճ

անընտել չընտելացած, անվարժ, վայրենի

անըստգիւտ անստգիւտ. թերութիւն կամ պակասութիւն չունեցող, անթերի, կատարեալ

անթառամ չթառամող, անթարշամ, ինչ որ չի չորնար. 2) ծաղիկ մը որ շատ երկար առանց չորնալու կը մնայ, solmaz

անթարգմանելի ինչ որ չի թարգմանուիր, անվերածելի

անթարթ առանց աչքը բանալ-գոցելու, սեւեռուն. անքմիխ

անթացուպ կաղերուն քմեւի տակ դրած գաւազանը, յենացուպ, koltuk değneği

անթափանց որմէ լոյս կամ ջուր չ անցնիր

անթաքոյց առանց պահելու. առանց ծածկելու

անթեղ տաք մոխիր, կրակախառն մոխիր

անթեղել մոխիրով ծածկել, մոխիրով գոցել, küllemek, gömmek

անթերի պակասութիւն չունեցող, ամբողջ, կատարեալ, eksiksiz

անթեւ թեւ չունեցող, թեւատ, kolsuz

անթիւ չհամրուելու չափ չատ, անհամար, sayısız

անժամանակ ուշ մնացած, յապաղած, ուշացած

անժխտելի որուն հակառակը կարելի չէ ըսել, անհակասելի

անիծեալ անէծքի տակ մնացած, նզովուած, lanetli

անիծել մէկու մը չարիք կամենալու խօսքեր ընել, նզովել, lanetlemek beddua etmek

անիրաւ յանցաւոր. 2) անարդար, haksız

անիրաւութիւն խարդախութիւն, անարդարութիւն, haksızlık

անլոյս լոյսէ զրկուած, մութ. 2) անլոյս աչք, կոյր

անլուր չլսուած, անսովոր, արտակարգ

անլուրջ լրջութենէ զուրկ, թեթեւսոլիկ

անխախտ հաստատ. հաստատուն. ամուր, sarsılmaz

անխառն որուն ուրիշ բան չէ խառնուած, զուտ, katı(ş)kısız saf

անխարդախ չխարդախուած, զուտ, աննենգ

անխափան առանց արգելքի, անարգել, ազատօրէն

անխելք խելք չունեցող, անմիտ. յիմար. akılsız

անխզելի անբաժանելի, չզատուող, անքակտելի

անխիղճ չար, անողորմ, անգութ, vicdansız

անխլիրտ անշարժ, հաստատ, առանց խլրտալու կամ չարժելու

անխնայ առանց խնայելու կամ մեղքնալու. չարաչար

անխոհեմ անխելք, անմիտ. անուշադիր

անխոնջ առանց յոգնելու. անդուլ

անխորտակելի ինչ որ կարելի չէ կոտրել կամ խորտակել

անխուսափելի որմէ կարելի չէ խուսափիլ կամ ազատիլ, kaçınılmaz

անխռով հանդարտ, խաղաղ, անդորր

անխտիր առանց իրարմէ զատելու, անխտրական, ամէնքը մէկէն

անխօս առանց խօսելու, անբարբառ, անձայն

անխօսուկ անխօս վիճակով. մունջ, անձայն

անծալ չծալլուած, չիփչիտակ, katlanmamış. duz

անծայր ծայր չունեցող, անսահման, uçsuz

անծայրածիր ծայր ու սահման չունեցող, անսահման. անհուն. uçsuz bucaksız

անծանօթ այն որ չի գիտցուիր, օտար, tanımadık yabancı, bilinmeyen

անծեղ սեւ ու սպիտակ փետուրներով չատախօս թռչուն մը, saksağan

անծիր սահման չունեցող, անծայրածիր

անկախ ուրիշէ կախում չունեցող, ազատ, bağımsız

անկախութիւն ուրիշի կապուած չըլլալ, ազատութիւն, ինքնավարութիւն, bağımsızlık

անկայուն տեղ մը չկեցող. անհաստատ, փոփոխական

անկանոն այն որ կանոնի մը չի հետեւիր, զարտուղի. düzensız, kuralsız

անկաշառ չահու համար կողմնակցութիւն չընող, անաչառ

անկապտելի բան մը զոր կարելի չէ գողնալ կամ բռնի առնել, ապահով

անկասկած առանց տարակոյսի կամ կասկածի. վստահ. şüphesiz. şüphesi olmayan, şüphe etmeden

անկարգ անկարգապահ, այն որ կարգապահ չէ, ըմբոստ, անհնազանդ

անկարելի ինչ որ կարելի չէ ընել, չըլլալիք, անհնար, imkânsız, olanaksız

անկարեկիր անկարեկից. անգութ, անզգայ, չմեղքցող

անկարող կարողութենէ զուրկ, անճարակ, անզօր

անկեղծ խարդախութիւն կամ կեղծիք չունեցող, ուղղամիտ, աննենգ. samımı. içten

անկեղծութիւն առանց մտածումը կամ զգացումը ծածկելու արտայայտուիլ

անկենդան կեանքը վերջ գտած, մեռած, չնչազուրկ

անկիրթ կրթութիւն չունեցող, անդաստիարակ. լիրբ, terbiyesiz

անկիւն իրար հանդիպող երկու կողմերով կազմուած տնդ, koşe. 2) իրար կտրող երկու ուղիղ գիծերուն կազմած պատկերը, açı

անկիւնակալ քազմիլ բարձր կամ պատուական տեղը նստիլ

անկիւնաչափ անկիւնները չափելու գործիք, iletki

անկոխ ոտք չդպած, չկոխուած, ամայի

անկողին բուրդով կամ բամպակով լեցուած լաի (պառկելու համար), yatak

անկողնասարք այն բոլոր կազմածները որ կը գործածուին պառկելուատեն (մահճակալ, անկողին, սաւան, բարձ, վերմակ եւն.)

անկորնչելի ինչ որ չի կորսուիր, անկորուստ

անկում աւելի ցածը իջնել. կործանում. գահավիժում, իյնալ, düşuş çokuş

անկումային այն վիճակը որ դէպի գէշ կ'երթայ (անկումային գրականութիւն. անկումային արուեստ եւն.)

անկոփ չտաշուած, ձեռք կամ ոտք չդպած

անկրօն կրօնք կամ հաւատք չունեցող, անաստուած կամ անհաւատ, dınsız

անկցի՛ թող մեռնի. թող կորսուի, kahrolsun

անհաղորդ կապակցութեան մէջ չգտնուող, անմասնակից, անբաժին

անհաճոյ ինչ որ հաճելի չէ. անախորժ, անհամ. nahoş

անհամ համ չունեցող. ինչ որ համով չէ. անհաճոյ. tatsız

անհամար չհամրուելու չափ շատ. անթիւ, -ayısız

անհամբեր այն որ չի կրնար կամ չ'ուզեր սպասել. -abırsız

անհամբերութիւն ուզել որ բան մը շատ չուտ ըլլայ, sabırsızlık

անհամեմատ ուրիշներէ շատ տարբեր, անբաղդատելի. աննման

անհանգստութիւն հիւանդութիւն. մարմնական տկարութիւն, rahatsızlık. *2)* հանգիստ կամ գոհ չըլլալ (տեղէ մը կամ վիճակէ մը)

անհանգրուան հանգստանալու տեղ կամ կայան չունեցող

անհասանելի որուն հասնիլ կարելի չէ, շատ բարձր կամ մեծ ulaşılmaz erişilmez

անհաստատ անկայուն, խախուտ, խարխուլ

անհատ անձ, մարդ, մէկ հոգի, kişi. birey

անհատական մէկ հոգիի վերաբերեալ, անձնական, kişisel, bireysel

անհատականութիւն մարդուն բարոյական բարձր նկարագիրը, kışılık

անհարթ խորտուբորտ, անհաւասար, ծուռումուռ

անհաւասար իրարմէ տարբեր մեծութեամբ

անհաւասարակշիռ ուղիղ կեցուածքը կորսնցուցած, dengesiz
2. կը գործածուի նաեւ խենդի իմաստով

անհաւատալի որուն կարելի չէ հաւատալ, inanılmaz

անհաւատութիւն հաւատք չունենալ, Աստուած կամ կրօնք չճանչնալ

անհեթեթ պարապ եւ աւելորդ, անմիտ. saçma (sapan).
2. անճոռնի, այլանդակ

անհետ առանց հետքի, անյայտ, աներեւոյթ

անհետիլ անհետանալ, հետք չձգել, կորսուիլ, yitmek. kaybolmak, yok olmak

անհերքելի որուն հակառակը ըսել կարելի չէ, անժխտելի

անհիմն սխալ, չպատճառաբանուելիք. asılsız temelsiz

անհիւրընկալ այն որ հիւր չի սիրեր կամ չ'ընդունիր, անհիւրասէր

անհնազանդութիւն խօսք կամ խրատ մտիկ չընել

անհնար անհնարին, ինչ որ կարելի չէ ընել, անկարելի imkânsız

անհոգ բանի մը կարեւորութիւն չտուող, անտարբեր, անփոյթ

անհուն ծայր ու սահման չունեցող, անսահման. անհատնում, sonsuz

անհունապէս շատ ու շատ, այնքան շատ որմէ աւելին չ'ըլլար

անհրաժեշտ որմէ զատուիլ կամ զրկուիլ կարելի չէ. zorunlu, gerekli

անհրապոյր սիրուելիք կողմ չունեցող, տգեղ

անհրաւէր առանց հրաւէրի կամ ինքնիրեն եկած, ինքնակոչ, davetsiz

անձ մարդ, անհատ, şahıs

անձամբ մարդը ինքը, ուղղակի ինքր եւ ոչ ուրիշ մը, şahsen, bizzat

անձանձիր անձանձրույթ, առանց ձանձրանալու, անխոնջ, տքնաջան

անձանց անձերու, մարդերու, մարդոց

անձաւ ժայռերու մէջ սեննեակի նման խոռոչ, քարայր, mağara

անձեռնհաս կարողութենէ զուրկ. անընդունակ. անկարող

անձեռնմխելի այն իրաւունքը որուն կարելի չէ դպչիլ, անկապտելի, dokunulmaz

անձեռոց սրբիչ, ձեռքի սրբիչ, դաստառակ, peşkır

անձինք անձեր, մարդեր, մարդիկ

անձկագին շատ նեղուած, սրտագողով

անձկալի բաղձալի, տենչալի. ցանկալի, ուզուելիք

անձկայրեաց կարօտով այրած, կարօտակէզ

անձկաւ կարօտով, կարօտագին

անձկութիւն հոգեկան կամ դրամական նեղութիւն, խեղճութիւն, նեղացում

անձնագիր մարդու մը ինքնութիւնը ցոյց տուող թուղթ կամ տետրակ, nufus kâğıdı

անձնագոհ իր անձէն գոհ. ինքզինքէն գոհ

անձնազոհ մէկը որ ուրիշներու հանդէպ միշտ շատ բարի է. անձնուէր

անձնազոհութիւն ինքզինքը զոհել՝ այսինքն ձեռքէն եկած ամէն բարիք ընել ուրիշին, անձնուիրութիւն

անձնակազմ գործի մը մէջ աշխատող մարդոց ամբողջութիւնը, personel, kadro

անձնական անձի մը կամ մարդու մը վերաբերեալ, մասնաւոր, şahsi

անձնապատան անձնավստահ, ինքնավստահ, յանդուգն

անձնապատուութիւն անձնապարծութիւն, ինքզինքին պատիւ ընել, փառասիրութիւն, սնափառութիւն

անձնասէր մէկը որ ինքզինքը շատ կը հաւնի եւ կ'ուզէ ամէնէն աւելի ինք օգտուիլ ի վնաս ուրիշներուն

անձնասիրութիւն անձնասէր ըլլալ, ուրիշներուն վնաս պատճառելու աստիճան ինքզինքը խորհիլ

անձնասպան ինքզինքը մեռցուցած, ինքզինքը սպաննած

անձնատուր ինքզինքը յանձնած, գերի, յանձնուած, teslım (olmuş) (kendını) kaptırmış vermış

անձնաւորութիւն կարեւոր մարդ, արժէքաւոր մարդ. şahsıyet. kişi(lik)

անձնեայ անձնիղ, խոշորակազմ, հասակաւոր եւ գօրեղ, յաղթանդամ, cüsselı, ırıyarı, irikıyım

անձնիշխանութիւն իր անձին տէրը ըլլալ, ազատութիւն, կամքի տէր ըլլալ

անձնիւր ամէն մէկը, իւրաքանչիւր, her bırı

անձնուէր անձնուրաց, ուրիշին համար զոհողութիւն ընող, անձնազոհ

անձնուիրութիւն անձնազոհութիւն, անձնուրացութիւն

անձուկ նեղ. ամփոփ. dar, kıt. *2)* անձուկ վիճակ, ուրիշին կարօտ, աղքատ

անձրեւ ամպերէն իջած ջուր, yağmur

անձրուկ պզտիկ ձուկի տեսակ մը որ աղած ալ կ'ուտուի, hamsı

անճանաչ անճանաչելի չճանչցուելիք անծանօթ. *իր բնական երեւոյթը կորսնցուցած*

անճաշակ մէկը որ չի գիտեր աղուորը գէշէն զատել, *տափակ*, zevksiz *2) անհամ, անախորժ*

անճառ անպատմելի, անասելի, շատ հոյակապ

անճար անօգնական, չուարած, naçar, âciz

անճարակ մէկը որուն ձեռքէն գործ չի գար, *անկարող, ապիկար*, becerikſiz aciz

անճարպիկ անյաջող, ճարպիկութիւն չունեցող *անճարտար, ապիկար*

անճիշդ սխալ, ճշդութենէ զուրկ, *սուտ*

անճոռնի շատ գէշ կամ շատ տգեղ, *այլանդակ*. *անշնորհ*

անճրկիլ չուարիլ մնալ. *ինչ ընելիքը չգիտնալ*, şaşırıp kalmak acze duşmek

անմահ այն որ չի մեռնիր կամ մահէն ետք ալ միշտ *կը յիշուի իր բարի եւ օգտակար գործերուն շնորհիւ*, ölümsüz

անմահական շատ աղուոր, սքանչելի, գերազանց

անմահանալ մահէն ետք ալ միշտ բարի յիշուիլ, *անմահ դառնալ*, ölumsuzleşmek

անմահութիւն չմեռնիլ. յաւիտենապէս ապրիլ, *յաւիտենութիւն*. ölumsuzluk ebedivet

անմատչելի որուն կարելի չէ մօտենալ *2) շատ սուղ*

անմարդաբնակ ուր մարդ չ՚ապրիր, անբնակ անշէն

անմարդի տեղ մը ուր մարդ չի գտնուիր անբնակ. *2) բան մը որ մարդկային չէ, տմարդի*

անմաքուր աղտոտ kirli

անմեկնելի անմեկնելի, զոր կարելի չէ բացատրել. *2) անբաւական. միացած*

անմեղ յանցանք չունեցող, *խիստ բարի*, masum

անմերձենալի որուն մօտենալ խիստ դժուար է, անմատչելի, yanına varılmaz erişilmez ulaşılmaz

անմիաբան անհամաձայն, տարբեր կարծիքներով

անմիջական առանց ուրիշ բանի սպասելու 2) առաջին ըլլալով

անմիջապէս չուտով, իսկոյն, hemen

անմիտ խելք-միտք չունեցող, անխելք, ապուշ, akılsız, aptal

անմխիթար առանց մխիթարութեան, խիստ տխուր, վշտահար

անմշակ չհերկուած հող, խոպան. 2) անուս, տգէտ, զարգացում չունեցող

անմոլոր անմոլար, առանց սխալելու, ուղիղ, չիտակ

անմոռաց անմոռանալի, զոր կարելի չէ մոռնալ կամ չյիշել

անմռունչ անձայն, լուռ

անմտութիւն անխելքութիւն, տխմարութիւն, akılsızlık

անյագ այն որ կշտանալ չի գիտեր, անկուշտ, obur, doymak bılmez, doyumsuz

անյագութիւն որկրամոլութիւն, oburluk doyumsuzluk

անյաղթ չյաղթուող, անյաղթելի, չպարտուող, yenilmez

անյայտ կորսուած կամ անտեսանելի. 2) անծանօթ, անորոշ. bilinmeyen meçhul

անյայտանալ կորսուիլ, անհետանալ, աներեւութանալ

անյապաղ առանց ուշանալու, անմիջապէս իսկոյն

անյաջող նպատակին չհասած, ձախողած

անյարդար չյարդարուած, չշտկուած, անխնամ

անյարիր իրար չկապուող, անյարմար, անկապ

անյաւակնոտ համեստ, խոնարհ, հեզ ու բարի

անյիշաչար մէկը որ քէն կամ ոխ չի պահեր, ներողամիտ

անյիշատակ չյիշուելու չափ հին, շատ ատեն առաջ. 2) յիշատակ չունեցող

անյողդողդ հաստատ. անդրդուելի, ամուր

անյոյս յոյսը կորսնցուցած, յուսալքուած, umitsız

անյուսօրէն առանց որեւէ յոյս ունենալու

աննախընթաց առաջին անգամ ըլլալով. որմէ առաջ չէ պատահած, նմանը չտեսնուած

աննենգ մէկը որ խարդախութիւն ու կեղծիք չունի, անխարդախ, ուղղամիտ, անկեղծ

աններդաշնակ անհամաձայն, տակնուվրայ, համերաշխութենէ զուրկ, ahenksız, uyumsuz

աննիւթ ինչ որ նիւթեղէն չէ, անմարմին

աննկուն անյաղթելի, անընկճելի

աննման նմանը չտեսնուած, չքնաղ. շատ արժէքաւոր, eşsiz

աննշան շատ պզտիկ կամ անկարեւոր, չնչին

աննշմար չտեսնուելու չափ պզտիկ. անտեսանելի. աննկատելի

աննուազ ինչ որ չի պակսիր, առատ, շատ

աննուաճ որուն յաղթել անկարելի է, անպարտելի

աննպաստ ինչ որ ուզուածին կամ պէտք եղածին պէս չէ, անյարմար, ձախող

աննպատակ առանց որոշ նպատակ կամ մտադրութիւն ունենալու, gayesiz

անշահ առանց շահու, kârsız. 2) անօգուտ, faydasız

անշահախնդիր առանց շահու նկատում ունենալու, անկեղծ, անշահասէր

անշարժ այն որ շարժումի մէջ չէ, կայուն, hareketsiz

անշեղ առանց շեղելու կամ ճամբան փոխելու, ուղիղ

անչէջ չմարող, անմարելի, միշտ վառած վիճակով
անչնորհք տգեղ, անճոռնի, անվայել
անչնչանալ չունչը հատնիլ, մեռնիլ
անչշուկ առանց ձայնի կամ աղմուկի, լուռ, խաղաղ
անչշունչ անձայն, առանց խօսելու կամ փսփսալու, մունջ, sessız (sedasız)
անչունչ առանց չունչի մնալած, մեռած, cansız. 2) իր կամ առարկայ
անչուշտ Հարկաւ, այնպէս է, ի Հարկէ, անկասկած, elbette. tabii (kı) şüphesiz
անչուք պարզ, Համեստ, անփառունակ, gösterişsiz
անչտապ առանց աճապարելու, կամաց
անչփոթ առանց տակնուվրայ ըլլալու, Հանդարտ, անխռով
անոխակալ այն որ վրէժխնդիր կամ ոխակալ չէ, ներողամիտ
անողորմ անգութ, անխիղճ
անողոք անողոքելի, այն որ կակուղնալ չի գիտեր, խիստ, դաժան, amansız
անոնք յոգնակի Գ դէմքի անձնական դերանուն, onlar
անոպայ կոշտ ու կոպիտ, ըրածը չգիտցող, բիրտ, yabani
անորակ գէշ տեսակի, վատորակ
անորոշ ինչ որ յստակ կամ որոշ չէ, տարտամ, belirsiz
անուանական միայն անունով եւ ոչ-իսկական, nominal
անուանակից միեւնոյն անունը ունեցող, Համանուն, adaş
անուանարկել անունը աւրել, վարկաբեկել, hakaret etmek
անուանել անուն տալ, կոչել, յորջորջել, adlandırmak
անուանի ամէնուն կողմէ անունը լսուած, նշանաւոր, Հռչակաւոր, meşhur

անութ թեւի տակը, koltuk

անուղղակի ինչ որ չիտկէ չիտակ չէ, կողմնակի. չեղակի, dolaylı

անուղղայ չշտկուող, անուղղելի. 2) խօսք ու խրատ մտիկ չընող, անառակ

անուշ անոյշ, ինչ որ հաճելի է մեր զգայարաններուն. քաղցր, tatlı *2) հաճելի*

անուշաբոյր անոյշ հոտով. անուշահոտ

անուշադրութիւն ուշադրութեան պակաս, միտքը ցրուած ըլլալ, dikkatsizlik

անուշակ փափուկ եւ անոյշ, քնքոյշ

անուշահոտութիւն այն անուշահոտ հեղուկը զոր մարդիկ կը գործածեն աղուոր հոտելու համար esans, parfüm

անուշնալ շաքարի համ առնել *2) ուրիշներուն փափաքը կատարել անոնց հաճոյք պատճառելու համար. քաղցրանալ*, tatlılaşmak

անուշութիւն անուշ ըլլալ. անուշի յատկութիւն. tatlılık. *2) հաշտ՝ մեղմ միջոց, հաշտութիւն, քաղցրութիւն*

անուս անուսում, դպրոց չտեսած կամ չկարդացած, տգէտ, անգրագէտ, cahil

անուր անասուններըը զսպելու համար վզէն անցուած չղթայ. կապ. խամութ, tasma

անուրջ երազ, ցնորք, rüya

անոք մարդ չունեցող. որբ. անօգնական, kimsesiz kimi kimsesi olmayan

անչափելի անչափ այնքան մեծ որ չափել կարելի չէ. անսահման, անհուն

անպակաս այն որ չի պակսիր կամ չի հատնիր. անսպառ, անհատնում, eksiksiz

անպաճոյճ առանց զարդի, պարզ, անզարդ

անպայման անպատճառ. առանց պայմանի. ինչ որ ալ ըլլայ, muhakkak. mutlaka

անպաշտպան առանց պաշտպանի. անտէր, անոք

անպատեհ անյարմար, անվայել, անտեղի

անպատիւ պատիւ չունեցող, անարգ, namussuz

անպատկառ անամօթ. մէկը որ ամչնալ չի գիտեր, լկտի. utanmaz

անպատճառ անպայման, անշուշտ, muhakkak. mutlaka

անպատշաճ անվայել, անտեղի, անյարմար

անպատուել պատիւէ զուրկ ձգել, յարգ ու պատիւէ զրկել, խայտառակել

անպատսպար այն որ պաշտպանուելու միջոցներէն զուրկ եւ անօգնական մնացած է. անապաւէն

անպատրաստ առաջուրնէ չպատրաստուած

անպարագիծ անսահման. անշրջանակ

անպարոյր անսահման, շատ ընդարձակ

անպարտ առանց յանցանքի. անմեղ

անպէտ անպիտան, այն որ բանի չի ծառայեր. անօգուտ, luzumsuz

անջատ զատուած. անկախ, զատ, ayrı

անջատել զատել. հեռացնել. բաժնել, ayırmak

անջատուիլ զատուիլ, բաժնուիլ

անջինջ անջնջելի. անեղծ, տեւական

անջրդի ջուրէ կամ անձրեւէ զուրկ մնացած, չոր ու ցամաք, անջուր, çorak kurak

անջրպետ հեռաւորութիւն, տարածութիւն, ara uzay

անսալ խօսք մտիկ ընել, հնազանդիլ

անսահման վերջ չունեցող. անհուն. անծիր, sınırsız

անապիաք առանց սխալելու, անվրէպ, հաստատ
2) սահուն. անխափան

անանձ կատաղի, անզուսպ, սանձարձակ

անանան հաստատուն, անխախտ

անախրտ չար, գէշ, անխիղճ, kalpsız

անախտալ առանց սխալի, շատ ճիշդ, hatasız. yanlışsız

անակիզք այն որ յայտնի չէ թէ ուր կամ երբ սկսած է, սկիզբ չունեցող

անաովոր սովորականէն տարբեր, տարօրինակ, չտեսնուած

անաուազութիւն անօթութիւն, açlık

անաուտ անկեղծ, առանց սուտի, ճշմարիտ

անապատ ինչ որ չի հատնիր, անհատնում

անապասելի չսպասուած, յանկարծակի, անակնկալ, beklenmedik

անատպիտ որուն մէջ սուտ կամ սխալ բան չի գտնուիր. անբիծ, անթերի

անատոյգ ինչ որ ճշդուած չէ, կասկածելի, անորոշ

անատուգութիւն անորոշութիւն, տարտամութիւն

անվախ վախ չունեցող, թաջ, անվեհեր. korkusuz

անվախճան վերջ չունեցող, անվերջ, անհատնում

անվառօդ առանց վառօդի (հրացան), պարապ զէնք որ անվտանգ է, barutsuz (boş tufek)

անվարան առանց ուրիշ բան նկատի ունենալու, ուղղակի, անկասկած

անվարժ վարժութիւն կամ փորձառութիւն չունեցող, սկսնակ, acemı

անվարձ առանց վարձքի կամ վճարումի. անվճար, ձրի

անվաւեր սովորական, ինչ որ ընդունուած կամ հաստատուած չէ տակաւին

անվեհեր անվախ, քաջ, cesur

անվերապարձ նտ չդարձող, անդարձ

անվերջ վերջ չունեցող, անվախճան

անվթար առանց վնասուելու, անեղծ, ապահով

անվտանգ վտանգէ կամ փորձանքէ զերծ, ապահով

անվրդով առանց վրդովելու, անխռով, անայլայլ

անվրէպ նպատակին հասած, անչեղ, անսխալ

անտառ ծառերով ծածկուած ընդարձակ տարածութիւն, մայրի, ծառաստան, orman

անտառակ պզտիկ անտառ, պուրակ, koru

անտարակոյս առանց տարակոյսի կամ կասկածի, անկասկած, şüphesiz

անտարբեր անհոգ, անզգայ

անտեղեակ տեղեկութենէ զուրկ, անգիտակ

անտեղի անվայել, անպատշաճ, աւելորդ, yersiz

անտես չտեսնուող, աննշմար, գաղտնի, görünmez

անտես առնել = չտեսնելու տալ, ուշադրութիւն չդարձնել

անտեսանելի այն որ չի տեսնուիր, զոր կարելի չէ տեսնել, görünmez

անտէրունչ տէր ու պաշտպան չունեցող, անտէր մնացած, անօգնական, kimsesiz biçare

անտիպ չտպագրուած (գիր կամ պատկեր), լոյս չտեսած

անտրտունջ առանց գանգատ յայտնելու, անբողոք

անրակ ուսին ոսկորը, ուսոսկր, koprücükkemiği

անրջային երազային, երազի վերաբերեալ

անրջանք երազի մէջ ֆաղուիլ, rüyaya dalma, hulya kurma

անցագիր անցաֆուղֆի, ուրիշ երկիր ճամբորդելու արտօնագիր, pasaport

անցեալ առաջուան պատկանող, նախկին. geçmiş

անցնել անցընել, բան մը կամ մէկը մէկ կողմէն միւսը տանիլ. geçirmek

անցնիլ մէկ կողմէն միւսը երթալ, geçmek

անցողակի չատ կարճ եւ չատ թեթեւ, հարեւանցի

անցորդ ճամբայէն անցնող, ուղեւոր, ճամբորդ, yolcu

անցուդարձ ճամբուն վրայ ինչ որ կը տեսնուի եկող ու գացող

անցք անցնելու տեղ կամ ճամբայ, ելք, geçit

անփառունակ չատ պարզ, անշուք, խեղճուկ

անփոյթ անհոգ. անտարբեր, թոյլ

անփորձ փորձառութիւն կամ վարժութիւն չունեցող, անվարժ, համբակ, tecrübesiz

անփոփոխ առանց փոխուելու, անայլայլ, değişmez

անքակտելի ինչ որ կարելի չէ քակել կամ բաժնել. անխզելի, անբաժան

անքթիթ առանց աչքերը բանալ գոցելու, անթարթ, ակնկառոյց

անքննին ինչ որ կարելի չէ քննել, գաղտնի, անքննելի

անքոյթ չատ հանդարտ, ապահով, խաղաղ

անօգուտ օգուտ կամ օգտակարութիւն չունեցող, անպէտ, անչահ. faydasız. yararsız

անօթ աման, սպաս, kap

անօսր նուրբ ու թեթեւ, անգայտ ցանցառ. ince hafif

անօրէն չար, ոճրագործ, չարագործ, insafsız, imansız

անօրինակ միեւնոյնը չտեսնուած, աննման. աննախընթաց, emsalsız. eşsiz

աշակերտական դպրոցական աշակերտի վերաբերեալ, ուսանողական

աշակերտուհի աղջիկ աշակերտ ուսանողուհի

աշխատակից աշխատութեան մը կամ գործի մը մէջ միասին աշխատող. գործակից, mesai arkadaşı

աշխատանոց գանազան ձեռական աշխատութիւններ կատարելու տեղ, գործատուն, atolye

աշխատասիրել գործ մը մէջտեղ հանել, հեղինակել, յօրինել, eser vermek çalışma yapmak

աշխատասիրութիւն աշխատանքը սիրել կամ փափաքով աշխատիլ, ջանասիրութիւն, çalışkanlık. 2. մէջտեղ բերուած գործ, հեղինակութիւն, երկ, eser

աշխատավարձ աշխատութեան կամ գործի մը փոխարէն եղած վճարում, ücret

աշխատաւոր գործաւոր, բանուոր, մշակ, çalışan emekçi

աշխատիլ գործ մը մէջտեղ հանելու համար զբաղիլ, գործել. բանիլ, çalışmak

աշխարհ ցամաքներու եւ ծովերու ամբողջութիւնը ուր կ'ապրին մարդիկ՝ անասուններ եւ բոյսեր. երկիր, երկրագունդ dünya

աշխարհաբար մեր այսօրուան հայերէն լեզուն

աշխարհագրութիւն այն գիտութիւնը որ կ'ուսումնասիրէ աշխարհի բոլոր մասերուն կազմը՝ կլիման եւ բերքերը, coğrafya

աշխարհակալութիւն ամբողջ աշխարհը ձեռք անցընել, ամբողջ աշխարհին տիրապետել. ıhangırlik, ımparatorluk

աշխարհական մէկը որ կղերական չէ. ոչ-կղերական

աշխարհակործան աշխարհը կործանող կամ տակնուվրայ ընող աշխարհաւեր

աշխարհահռչակ ամբողջ աշխարհի մէջ լսուած, հանրածանօթ, ամէնուն ծանօթ. dünyaca unlu

աշխարհայեացք աշխարհահայեաց, կեանքի կամ աշխարհի մասին մէկու մը ունեցած կարծիքը, տեսակէտ, պաղափար, dünya görüşü

աշխարհասփիւռ ամբողջ աշխարհի մէջ սփռուած կամ տարածուած. աշխարհամած

աշխարհավարութիւն երկիր մը վարելու կարողութիւն, siyaset, diploması. *2)* կեանքի ապրելակերպին մասին մէկու մը բարոյական ըմբռնումը կամ տեսակէտը

աշխարհացոյց աշխարհագրական քարտէս. harita

աշխարհիկ աշխարհային, աշխարհի վերաբերեալ. *2)* այն կինը կամ մարդը որուն հաճոյքները եւ ապրած կեանքը ամօթ կը նկատուի. *3)* փոքր աշխարհ, պզտիկ աշխարհ

աշխէտ բոցագոյն, հրագոյն, չիկագոյն, շառագոյն, կարմիր

աշխիլ թթուիլ կամ աւրուիլ (կերակուրի)

աշխոյժ իբրեւ գոյական անուն կը նշանակէ՝ աշխատելու կամ գործելու ոյժ, կորով, աւիւն. եռանդ, խանդավառութիւն *2)* իբրեւ ածական անուն՝ ժիր, կայտառ, եռանդուն. կորովի, ոյժով

աշկերտ արհեստ մը սորվելու աշխատող, նորավարժ, նորուս, համբակ, çırak

աշնային աշնանային, աշուն եղանակին վերաբերեալ

աշուղ ժողովրդական բանաստեղծ որ միեւնոյն ատեն կը նուագէ ու կ'երգէ իր քերթուածները, âşık

աշուն ամառուան յաջորդող եղանակը որ կ'սկսի Սեպտեմբերին ու կը տեւէ մինչեւ Դեկտեմբեր, sonbahar

աշտանակ այն առարկան որուն վրայ մոմ կամ ճրագ կը դրուի, մոմակալ, ճրագակալ, şamdan

աշտարակ գլանաձեւ կամ բազմանկիւնաձեւ բարձր շէնք որ շատ անգամ կը գործածուի իբրեւ դիտանոց, kule

աչապեղ *գեղեցիկ աչքեր ունեցող, գեղաչուի*

աչապուրկ *աչքերը կորսնցուցած, կոյր*

աչալուրջ *միշտ ուշադիր, չրջահայեաց, արթուն*

աչառու *կողմ բռնող, կողմնակալ, կողմնապահ, երեսպաշտ*

աչկապուկ *աչք-կապուկ, պահուըտուքի նման խաղ մը զոր կը խաղան տղաք աչքերը կապելով.* korebe

աչքաբաց *գգոյշ, արթնամիտ,* açıkgöz. *2) այն որ կը ջանայ ուրիշները խաբել ինքզինքին շահ մը ապահովելու համար, աչքաբացուքիւն ընող*

աչքառու *աչքի զարնող, ուշագրաւ, խիստ կարեւոր*

աչք-գոցել *մէկու մը ըրածը չտեսած կամ չգիտցած ձեւանալ. 2) ներողամտուքիւն ցուցնել, ներել*

ապա *ետքը, յետոյ, վերջը,* sonra, bılahare. *2) ուրեմն, հապա*

ապագայ *այսօրուընէ ետք գալիք ժամանակը, ապառնի,* gelecek *2) մարդու մը կեանքին յառաջիկային ուննալիք վիճակը, յետագայ*

ապաթարց *այն նշանը որ կը գործածուի գեղչուած ձայնաւորի մը տեղ, մակակէտ* ('), kesme imi

ապաժամ *ուշ, տարաժամ*

ապականած *մաքրուքիւնը կամ յստակուքիւնը կորսնցուցած. 2) անբարոյ կամ չարագործ (մարդ)*

ապակեգործ *ապակի չինող, ապակի նորոգող,* camcı

ապակեղուռ *ապակիէ չինուած կամ ապակիով ծածկուած դուռ*

ապակեղրոնացում *կեդրոնացումէ հանել, պետուքեան մը զանազան մասերուն կամ տեղերուն որոշ ինքնավարուքիւն տալ,* ademimerkeziyet yerinden yonetim

ապակետիպ լուսանկարչական դրուքեամբ տպագրուած, միեւնոյն ատեն եւ մէկ անգամէն քանի մը գոյներ տպելու դրուքիւն, ofset

ապակի քանի մը նիւթերու խառնուրդով տեսակ մը աւազի բաղադրուքիւն որ կարծր եւ բեկանուտ է ու միայն լոյս կը թափանցէ եւ կը գործածուի զանազան փեղկեր ծածկելու կամ անօթներ չինելու համար, cam
2) լուսանկարի մր նախնական կամ չուք վիճակը, film

ապահով առանց վախի կամ կասկածի, վստահ, emin, guvenilir

ապահովաբար առանց տարակոյսի. վստահաբար, անշուշտ, elbette muhakkak, şuphesız

ապահովագրուքիւն կեանքի կամ ապրանքի որեւէ արկած կամ վնաս պատահած պարագային դրամական հատուցում ստանալու համաձայնուքիւն. sigorta

ապահովել վստահեցնել, երաշխաւորել, temin etmek.
2) բան մր ճարել կամ ձեռք ձգել. temin etmek sağlamak

ապաշխարել ապաշաւել, զղջման չարչարանք կրել. զղջալ, nedamet getirmek çile çekmek

ապառաժ ժայռ, քարաժայռ, kaya

ապառիկ փոխարժէքը յետոյ վճարելի. ոչ-կանխիկ, veresive

ապառնի գալիք, ապագայ 2) աշխարհաբար բայերու խոնարհումին մէջ կը զանազանուի «պիտի» մասնիկով, gelecek zaman

ապաստան ապաստարան, այն տեղը ուր կարելի է պատսպարուիլ, ապաւէն, sığınacak yer

ապաստանիլ պատսպարուիլ, ապաւինիլ, վստահիլ, sığınmak

ապարանջան *այն զարդեղէնը՝ զոր կիները սովորաբար կը կրեն իրենց բազուկներուն վրայ, բազկազարդ. բազկամանեակ*, bilezik

ապարանք *չքեղ տուն, դղեակ, պալատ* saray

ապարդիւն *արդիւնք չունեցող, անօգուտ. անհետեւանք*, neticesiz sonuçsuz

ապացոյց *Հաստատող, փաստ*, ispat

ապացուցանել *Հաստատել, փաստել*, ispat etmek

ապաւէն *պատսպարուելու տեղ. ապաստան, ապաստարան*

ապաքէն *արդարեւ, ի Հարկէ, ուրեմն*, öyle ki

ապաքինիլ *հիւանդութենէ ետք ազէկնալ, բուժուիլ, առողջանալ*, iyileşmek düzelmek

ապերախտ *ապաշնորհ. այն որ իրեն եղած բարիքը չի ճանչնար կամ կը մոռնայ*, nankör

ապերասան *սանձ չունեցող, սանձազերծ, անզուսպ*

ապերջանիկ *մէկը որ կեանքէն գոհ չէ. ոչ-երջանիկ, դժբախտ*

ապիկարութիւն *անկարողութիւն. անձեռնհասութիւն*

ապխտել *արեւու տակ չորցնել (միս. ձուկ եւն.)*

ապշահար *սաստիկ ապշած կամ չուարած*

ապշիլ *շատ զարմանալ. չուարիլ. ուշքը կորսնցնել.* aptallaşmak

ապուխտ *արեւու տակ չորցուած Համեմուած միս* pastırma

ապուշ *անմիտ. անխելք, տխմար*, aptal budala

ապսպրել *պատուիրել յանձնարարել*, ısmarlamak

ապստամբ *մէկը որ օրէնքին չ'ենթարկուիր, ըմբոստ, ստամբակ*, asi, isyankar isyancı

ապտակ *ձեռքի ափով մէկուն երեսին տրուած Հարուած* tokat

ապրանք առուտուրի առարկայ կամ գոյք, mal

ապրելակերպ ապրելու կամ կեանք վարելու կերպ կամ ձեւ, yaşam tarzı

ապրիլ կեանք ունենալ, կեանքը տեւել, yaşamak. 2) բնակիլ. 3) կեանքը վայելել. 4) տարուան Դ ամիսը որ 30 օր կը տեւէ, Nisan

ապրշում մետաքս թել, ibrişim

ապրուստ ապրելու նիւթական միջոց, geçim

ապօրինի ինչ որ օրէնքին համաձայն չէ, օրէնքին հակառակ. անարդար, yasadışı, yasal olmayan. 2) անհարազատ (գաւակ), gayri meşru

աջ մարդոց համար այն կողմը որ սրտին հակառակ տեղը կը գտնուի, sağ. 2) հոգեւորականներուն աջ ձեռքը զոր կը համբուրեն օրհնութիւն ստանալու համար. 3) իբրեւ արմատ բառ կը նշանակէ «նպաստաւոր, լաւ եւ ուժեղ»

աջակից միասին աշխատող, օգնական, օժանդակող, yardımcı

աջակողմեան աջ կողմը գտնուող 2) կառավարութիւններու մէջ նորութիւններու կամ յառաջդիմութիւններու հակառակ արտայայտուող կուսակցութիւն, պահպանողական, sağcı

աջակցիլ աշխատութեան մը մէջ մէկուն օգնել, օժանդակել, yardım etmek

աջակցութիւն օգնութիւն, նպաստ, օժանդակութիւն, yardım. destek

առագաստ նաւերուն կայմին վրայ ամրացուած կտաւ որ հովուն ազդեցութեամբ կը տանի նաւակը, yelken. 2) երկու տեղ իրարմէ բաժնելու համար գործածուած վարագոյր 3) հարսին ու փեսային ննջասենեակը, հարսնարան, gelin odası

առագաստանաւ նաւ որ առագաստին չնորհիւ հովու ոյժով կ'ընթանայ, yelkenli

առաքուր ոտքի տակ կամ ոտնատակ տալով, կոխկռտելով

առած կարճ եւ իմաստալից խօսք որ բերնէ բերան կ'աւանդուի իբրեւ ժողովրդական փորձառութիւն եւ իմաստութիւն, atasözü

առակ արձակ կամ ոտանաւոր կարճ պատմուածք որուն մէջ այլաբանական ձեւով կը խօսին մարդիկ՝ անասուններ կամ առարկաներ՝ ներքին բարոյական իմաստ մը արտայայտելու համար, oyku, fabl

առաձգական առաձիկ, ուզուած ձեւով ընդլայնող, ճկուն, esnek

առայժմ հիմակուհիմայ, ներկայիս, şimdilik

առանձին մինակ, զատ, անջատ, tek başına

առանձնայատուկ միայն իրեն յատուկ, բնորոշիչ, kendine has özgu

առանձնաշնորհ մէկու մը տրուած յատուկ արտօնութիւն մեծաշնորհ, imtiyaz ayrıcalık

առանց գոյականի՝ դէրբայի կամ դերանունի հետ կը գործածուի եւ ցոյց կու տայ անոնց բացակայութիւնը, չեղած

առանցք որեւէ մարմնի մէջէն անցնող անշարժ ուղիղ գիծ, eksen

առապար քարոտ կամ դժուար կոխելի տեղ, խորտուբորտ տեղ

առաջ այն ուղղութիւնը որ կը գտնուի մարդուն երեսին դիմաց, ön. 2) առաջին անգամ, նախ, once

առաջադրել բան մը ներկայացնել ապացուցանելու կամ պահանջելու համար, önermek

առաջարկել մէկու մը առաջարկ բերել կամ անոր կարծիքին դիմել, մատուցանել, teklif etmek önermek

առաջին որմէ առաջ ուրիշ բան չի գտնուիր, նախկին, սկիզբի, ilk

առաջնակարգ առաջին տեսակի, ընտիր, յատագոյն

առաջնորդ այն որ առջեւէն կ'երթայ ճամբան ցոյց տալու համար, ուղեցոյց, kılavuz. önder lider
2) որոշ տեղի մը կամ թեմի մը հոգեւոր կազմակերպութեան պետը

առաջնորդել առաջնորդ կամ ուղեցոյց ըլլալ. ղեկավարել

առաջնութիւն յաջողութեամբ եւ կամ ժամանակով առաջին ըլլալ, birincilik

առասպել ժողովրդական պատմական զրոյց որուն նիւթը չափազանցուած է, efsane söylence

առաստաղ առիք, շինութեան ծածկի ներքեւի մասը, ձեղուն, tavan

առատ շատ, յորդ, լիուլի. bol

առատահոս առատութեամբ հոսող, յորդահոս

առատաձեռնութիւն առատօրէն տալ, առատաձեռն ըլլալ, cömertlik

առարկայ անշունչ մարմին, նիւթ, որեւէ իր. cisim
2) ինչ որ մեր միտքը կ'զբաղեցնէ իբրեւ բովանդակութիւն կամ նիւթ, mevzu

առարկայական առարկայի վերաբերեալ կամ իրողութեան համապատասխան եւ ոչ թէ անձնական նախասիրեալ կարծիքի, իրական, objektif somut

առարկել հակառակ կարծիք յայտնել, ընդդիմախօսել. itiraz etmek

առարկութիւն հակառակ կարծիքի արտայայտութիւն, դիտողութիւն. itiraz

առաւել աւելի, աւելի չատ, սաստիկ. artı, daha da fazlasıyla

առաւելագոյն ամէնէն աւելի, բարձրագոյն

առաւօտ առտու, օրուան այն ժամանակը երբ արեւը կը ծագի, sabah

առաքեալ մէկու մը կողմէ ղրկուած 2) Քրիստոսի տասներկու աշակերտները որոնք ղրկուեցան Աւետարանը քարոզելու, havarî

առաքինութիւն լաւ վարք ու բարք ունենալ, պարկեշտութիւն. ազնուութիւն, fazilet, erdem

առաքում գոյք կամ ծրար ղրկել, ուղարկում

առեղծուած անհասկնալի կամ բացատրութեան կարօտ դէպք կամ երեւոյթ, հանելուկ, bilmece, muamma

առերեւոյթ երեւութական, խաբուսիկ

առեւանգել կին կամ աղջիկ փախցնել, յափշտակել. kaçırmak

առեւտուր առուտուր, ապրանք գնել եւ ծախել, ticaret, alışveriş

առէն գործածուած է «մնաք բարով»-ի իմաստով

առէտ ստացականութեան մէջ երկայնքի թելերուն չարքը, arış, çorgu. 2) ծաղիկներու արու գործարանին բարակ թելի պէս մասը, ipçik

առընթեր մօտը կամ կողքին եղածը, կից

առիթել բանի մը առիթ կամ պատճառ ըլլալ, պատճառել

առիթիւ պատճառով, առիթով, vesileyle, münasebetle

առիթ պատճառ, պատեհութիւն, imkân, vesile

առիւծ գիշակեր գազաններու ամէնէն ուժեղը որ այս պատճառով կը կոչուի գազաններու թագաւոր, aslan

առկախ չլուծուած կամ չկարգադրուած, անորոշ
առկայծիլ հագիւ վառիլ, պլպլալ, մարմրիլ
առհասարակ ընդհանրապէս, սովորաբար, genellikle
առհարիւր ամէն մէկ հարիւրի վրայ հաշուուած տոկոս, yuzdelik
առձեռն ձեռքի տակ եղած, պատրաստ
առյաւէտ մինչեւ վերջը, ընդմիշտ
առնական տղամարդու կամ էրիկմարդու յատուկ, այրական
առնել ձեռք բերել, իւրացնել. ստանալ, բռնել. գնել, almak

աչքը առնել	= համարձակիլ
ծախու առնել	= գնել
կանգ առնել	= կանգնիլ, կեցնալ
հոտը առնել	= տեղեկանալ
ձեռք առնել	= քննել (հարցը լուծելու համար)
մէկուն սիրտը առնել	= ողոքել
յանձն առնել	= ստանձնել
նկատի առնել	= քննել
սիրտ առնել	= քաջալերուիլ, խրախուսուիլ
տարիքը առնել	= ծերանալ

առնէտ մեծ մուկ, խոշոր մուկ
առնուազն ամէնէն քիչ, ամենապակաս, en az(ından)
առնչութիւն կապակցութիւն, յարաբերութիւն, bağ
առոգանութիւն բառը կանոնաւոր կերպով արտասանել, արտասանութիւն, telaffuz
առողջ մէկը որ հիւանդ չէ, ոյժը տեղը, չվնասուած, saglıklı, esen
առողջանալ հիւանդութենէն ազատիլ, առողջութիւնը վերագտնել, ապաքինիլ, iyileşmek, saglığına kavuşmak

առողջապահութիւն մարմինը առողջ պահել
2) մարմինը առողջ պահելու գիտութիւն, -ağlık (bilgisı)

առողջատուն այն հիւանդանոցը ուր կը դարմանուին թոքախտաւորները, sanatoryum

առոյգ ոյժը տեղը, ուժեղ, աշխոյժ, կայտառ. sıhhatlı

առու հոսող ջուր, փոքր գետակ, վտակ, dere

առուակ փոքր առու. փոքր վտակ

առուակահոս առուի կամ գետակի պէս հոսող

առում առնել, գրաւել, fetih 2) բառ մը յայտնի նշանակութեամբ կամ յատուկ իմաստով գործածել, anlam

առուոյտ երեք-երեք չարուած տերեւներով բոյս մը որ լաւ սնունդ է անասուններուն, yonca

առտնին տնական, ընտանեկան

առտու առաւօտ, sabah

առօրեայ մէկ օրուան, ամենօրեայ, սովորական, gunluk

առօրէն օրը օրին, նոյն օրն իսկ, günü gününe

ասացուած կարճ եւ իմաստալից խօսք, առած, darbımesel

ասդին-անդին այս կամ այն կողմը

ասեղ պողպատեայ փոքրիկ ճողիկ որուն մէկ ծայրը սուր եւ միւսը ծակ է ու մէջէն կ'անցնի դերձանը՝ կարելու համար, iğne

ասեղնագործ ասեղով բանուած, ասեղնագործուած, işlemelı

ասիական Ասիա Հողամասին յատուկ, Ասիոյ վերաբերեալ

ասղանի ասեղի ծակէն անցուած թել. 2) ասեղով բանուած

ասմազուն երկինքի գոյն. կապոյտ

ասրերէն ասրիններու լեզուն

ասուի ասրէ այսինքն բուրդէ պատրաստուած կերպասեղէն մը, çuha

ասուլիս խօսակցութիւն, sohbet söyleşi

ասուպ երկնային քարեր որոնք երբեմն երկրի մթնոլորտի սահմանը կը մտնեն եւ իրենց սաստիկ արագութեան պատճառով կը կարմրին եւ լոյս կ՛արձակեն, օդաքար. թռչող աստղ, akanyıldız

ասպազէն ձիաւորի զէնք ու զարդ

ասպանդակ ձիու թամբին երկու կողմէն կախուած ոտնատեղ, üzengi

ասպատակել ձիաւորի խումբով յարձակիլ (թալանելու նպատակով)

ասպարէզ բաց տեղ, հրապարակ, meydan

ասպետ ազնուական ծագումով զինուորական, բարձրաստիճան ձիաւոր, şovalye

ասպնջական եկուորին տեղ տուող, հիւրասէր, հիւրընկալ, konuksever

աստանդակ գործածուած է «հոս-հոն» կամ «մեծ բակ»ի իմաստով

աստանդական այս ու այն կողմը իննկած. թափառական

աստեղափայլ աստղի պէս փայլող

աստիճան սանդուխի իւրաքանչիւր ոտք, basamak. 2) պաշտօնի բարձրութեան կարգ, kademe derece. 3) չերմաչափի կամ ծանրաչափի իւրաքանչիւր բաժանումը, derece 4) շրջանակի մը 360 մասերէն մէկը, derece 5) թիւի մը ինքնիրմով բազմապատկութեան չափը, derece

աստղ երկնային մարմին որ գիշերները կը փայլի երկինքի վրայ, yıldız

աստղաբանութիւն աստեղաբանութիւն աստղերու շարժումներուն նայելով գուշակութիւն ընել մարդոց բախտին ու ճակատագրին մասին. աստղագիտութիւն. astroloji

աստղաբաշխութիւն գիտութիւն մը որ կ'ուսումնասիրէ երկնային մարմիններու մեծութիւնը հեռաւորութիւնը յատկութիւններն ու շարժումները, astronomi

աստղազարդ աստեղազարդ, աստղերով զարդարուած

աստղահաւտ հաւտ-հաւտ աստղեր, աստղերու հաւիկներ

աստղային աստղերու յատուկ կամ աստղերու վերաբերեալ

աստղանիշ տպագրական նշան մը (*)

աստղիկ փոքր կամ սիրուն աստղ. 2) գեղեցկութեան աստուածուհի որ ծնած է ծովու ալիքներու փրփուրէն. Venus

Աստուած տիեզերական զօրութիւն՝ որ ստեղծած է բոլոր գոյութիւնները, Tanrı

աստուած բնութեան անհասկնալի երեւոյթներուն տրուած անունը. 2) գերմարդկային կարողութիւններու տէր էակ, չաստուած, ilah

աստուածաբանութիւն Աստուծոյ եւ կրօնքի մասին խօսք կամ գիտութիւն, ılahıyat teoloji

Աստուածածին Աստուածամայր, Քրիստոսի մայրը. Տիրամայր, Meryem Ana. 2) Վերափոխման տօնը

Աստուածամերձ Աստուծոյ մօտիկ գտնուող. 2) դէպի Աստուած մօտեցնող. Աստուծոյ տանող

Աստուածաշունչ Աստուծմէ ներշնչուած կամ ազդուած. 2) Հին եւ Նոր Կտակարանները. Ս. Գիրք. Kutsi Mukaddes

ատաղձ *չինուքիւններ կամ իրեր պատրաստելու փայտեղէն նիւթ*. kereste. *2) որեւէ նիւթ որ կը ծառայէ բան մը չինելու կամ ստեղծագործելու համար*

ատաղձագործ *արհեստաւոր որ ատաղձի վրայ կ'աշխատի, հիւսն. կահագործ*, marangoz

ատամ *ատամն, ակռայ*, dış

ատամնաբոյժ *ակռայի բժիշկ*, diş tabıbi hekimi

ատամնակրկիտ *փոքրիկ փայտիկ որով կը մաքրեն ակռաները*, kurdan

ատեան *այն տեղը ուր կը ժողվուին պաշտօնատար անձեր միասին գործ մը քննելու կամ վճռելու համար*, divan

ատել *մէկուն հանդէպ զգուանք ու արհամարհանք զգալ, չսիրել*, nefret etmek

ատեն *ժամանակ, միջոց*, vakit

ատենագրութիւն *ատեանի մէջ խօսուածներուն արձանագրութիւնը*, tutanak

ատենադպիր *այն անձը որ ատեանի մէջ խօսուածները գրի կ'առնէ*, sekreter

ատենախօս *ատենաբան. ատեանի մէջ ճառող կամ հրապարակային տեղեր ներկաներուն խօսող*, hatıp

ատենակալ *ատեանի մը անդամներէն ամէն մէկը*

ատենապետ *այն որ կը նախագահէ ատեանին, աւագ ատենակալ*, başkan

ատենօք *հին ատեն, ժամանակով, շատ ատեն առաջ*

ատրաշէկ *կրակի մէջ տաքնալով կարմրած*

ատրճանակ *գրպանի փոքր հրացան*, tabanca

ատրուշան *հին պարսիկ կրակապաշտներու պաշտամունքի տեղը, կրակատուն*

արագ կարճ ժամանակի մէջ, շուտ. çabuk

արագաթիռ արագաթռիչ, արագ թռչող, սլացող

արագաձիգ արագ-արագ կամ շուտ-շուտ արձակող (արագաձիգ հրացան, makineli tüfek. արագաձիգ թնդանօթ, otomatik top եւն.)

արագաշարժ արագ-արագ շարժող, դիւրաշարժ, ճարպիկ

արագընթաց արագաթռիլ, արագ ընթացող, արագ գացող, սրընթաց

արագիլ երկայն կտուցով ու երկայն սրունքներով մեծ թռչուն մը, leylek

արագուքիւն շարժումի մը կամ գործողութեան մը կարճ ժամանակ տեւողութիւնը, hız

արածել խոտ ուտելու տանիլ, otlatmak. 2) արածիլ, խոտ ուտել, otlamak

արական արուի կամ տղամարդու յատուկ

արահետ ոտքով բացուած նեղ ճամբայ, կածան, patika

Արամազդ երկինքի հաստուածը եւ աստուածներուն մեծաւորը, Zeus

արատ որեւէ թերութիւն, բիծ. leke

արատաւորել աղտոտել, վնաս հասցնել, lekelemek

արարած ինչ որ ստեղծուած է, շնչաւոր էակ եւ անշունչ առարկայ, yaratık

արարիչ ստեղծող, Աստուած, Yaradan

արարողութիւն եկեղեցական խորհուրդ մը կամ պաշտամունք մը կատարելու կերպ, ayın, seremoni

արարուած արար. բնմադրութեան մը բաժանումները, գործողութիւն. perde

արարք գործ, վարմունք

Արաց Հայկական տոմարի Զ ամիսը (Յունուար)

արբանեակ *ծառայ, սպասաւոր. 2) երկրորդական մոլորակ որ կը դառնայ գլխաւոր մոլորակին չուրջը*, peyk, uydu

արբենալ *գինովնալ. 2) յափշտակուիլ*

արբեցնել *գինովցնել*

արբեցութիւն *գինովութիւն*

արբիլ *գինովնալ*

արբշիռ *գինովցած. յափշտակուած*

արբունք *տարիքի հասունութիւն երբ պատանին ընդունակ կը դառնայ սեռային կեանքի*, ergenlik

արբուցիչ *ծարաւը յագեցնող, խմցնող*

արգահատելի *գութ շարժող, խղճալի. մեղքնալի*

արգահատիլ *մէկուն մեղքնալ, խղճալ, գթալ*, acımak

արգանակ *խաշած մսի ջուր*, haşlama et suyu

արգանդ *կիներու այն գործարանը որուն մէջ սաղմը կ'աճի մինչեւ ծնունդ*, rahım

արգասաբեր *արդիւնաւոր, արգասաւոր, արգասաւէտ*, verimli

արգասիք *բերք, պտուղ, արդիւնք*, urun meyve

արգաւանդ *առատ բերք բերող, բերրի. պտղաբեր. բեղուն, պարարտ*. verimli

արգելակ *կառքի մը անիւներուն շարժումը դանդաղեցնելու կամ դադրեցնելու կազմած*, fren

արգելանոց *կալանաւորները պահելու տեղ. կալանատուն*. tutukevi

արգելափակել *բանտարկել*, hapsetmek

արգելք *խոչընդոտ. դիմադրութիւն*, mania, engel

արգիլել *չթողուլ, թոյլ չտալ, խոչընդոտ ըլլալ, խափանել*. men etmek, yasaklamak

արդ *հիմայ, այժմ, ուրեմն* 2) *զարդ. յարդարանք, արդուզարդ*, su

արդար այն որ արդարութեան եւ օրէնքի համաձայն կը գործէ. adil. *2)* յանցանք չունեցող, անմեղ. masum

արդարադատ արդարութեամբ դատող. անաչառ. adil

արդարանալ անմեղութիւնը յայտնի ըլլալ

արդարացում իր անմեղութիւնը ապացուցանելու աշխատիլ

արդարացուցիչ անմեղութիւնը մէջտեղ հանող, արդարացնող

արդարեւ իրաւ, ստուգիւ, ճիշդ է որ

արդարութիւն ամէն մէկուն տալ ինչ որ իրեն կը պատկանի, արդար ըլլալ, adalet

արդեօք կը կարծուի թէ, կը թուի թէ acaba

արդէն հիմակուընէ, zaten *2)* արդէն իսկ, առանց աւտր ալ

արդի հիմակուան այժմէական, ներկայ, çagdaş, modern

արդիականացնել արդիացնել, ժամանակակից ձեւի կամ ճաշակի վերածել, modernle-tırmek

արդիւնաբերութիւն հում նիւթեր արտադրելու կամ զանոնք մշակելու աշխատանք. sanayi

արդիւնագործ արդիւնք տուող, արդիւնաբեր, արդիւնաւէտ

արդիւնք աշխատանքի մը մէջտեղ բերած գործը, netice. sonuç

արդուած յօրինուածք, ձեւ

արդուզարդ մարմնի մաքրութեան կամ գեղեցկութեան համար տարուած խնամք, զարդարանք, sus

արդուկ մետաղէ գործիք մը զոր կը տաքցնեն ու կը խնեն կերպասին՝ հարթելու կամ կոկելու համար. ütü

արեգ արեգակ, արեւ, güneş. 2) Արեգ = հայկական տոմարի Ը ամիսը (Մարտ)

արեգակ արեւ՝ որուն շուրջ կը դառնան երկրագունդը եւ միւս մոլորակները որոնց ամբողջութիւնը կը կոչուի «արեգակնային դրութիւն, güneş sistemi»

արեգակնափառ արեւու պէս փառաւոր

արեննակից արիւնակից, նոյն արիւնը ունեցող. ցեղակից, ազգակից, kandaş

արեւաժաղ արեւուն ծագելու ժամանակը, şafak

արեւածաղիկ ուղղաձիգ ցօղուռնով բարձր բոյս մը որուն ծաղիկներու կուտերէն իւղ կը հանեն, ayçiçeği

արեւակ պզտիկ արեւ. 2) փոփոխական գոյներով թանկագին քար մը, opal

արեւակէզ արեւէն այրած

արեւափառ արեւու պէս շքեղ

արեւելեան արեւելքի մէջ գտնուող

արեւելք արեւուն ծագած կողմը, doğu

արեւելքցի արեւելքի բնակիչ, doğulu

արեւմուտք արեւուն մայր մտած կողմը, batı

արեւշատութիւն երկար կեանք, uzun ömür

արեւորդի այն արեւապաշտ Հայերը որոնք ԺԲ դարուն ընդունեցին Քրիստոնէութիւնը Ներսէս Շնորհալիի օրով, արեւու զաւակ

Արէս պատերազմի աստուածը

արհեստ օտար բառ մը որ կը նշանակէ «ձեռարուեստով զբաղող մարդ. արուեստագէտ», sanatçı

արթննալ քունէն ելլել, զարթնուլ, uyanmak

արթուն արթնցած. աչքը բաց. 2) աչալուրջ, ուշադիր

արժանահաւատ ինչ որ արժանի է հաւատալու. վստահելի, ստոյգ, inanılır

արժանանալ բանի մը արժանի դառնալ կամ բանի մը հասնելու բախտ ունենալ

արժանաւոր այն որ արժանի է կամ արժանիք ունի

արժանի արժանաւոր, այն որ իրաւունք ունի գնահատանքի, layık

արժանիք արժէք, յարգ, արժանաւորութիւն. değer

արժէքուղթ ստացուածքի փաստաթուղթ, բաժնեթուղթ. tahvil

արի քաջ, կտրիճ, cesur. *2)* Հնդկաստանի՝ Իրանի եւ Կովկասի հնդեւրոպական ցեղին անունը, Arı (ırk)

արիաբար քաջաբար, առանց վախնալու, cesaretle

արիասիրտ քաջասիրտ, անվախ, անվեհեր

արիացնել քաջութիւն տալ, քաջալերել

արիւնաքրտիք արիւնի պէս կարմիր, արիւնավառ

արիւնաքաքաւ արիւնաքամախախ, արիւնաքաւալ, արիւնի մէջ թաւխուած. արիւնլուայ

արիւնախանձ արիւնարբու, արիւնի ցանկացող, արեան ծարաւի, արիւն թափելու մոլի

արիւնահեղ արիւն խափող, մարդասպան. *2)* ուր շատ արիւն կը խափուի, արիւնահոս

արիւնաքամ արիւնը քամուած, բոլոր արիւնը դուրս հոսած

արիւնիլ արիւն հոսիլ, kanamak

արիւնլուայ արիւնի մէջ լուացուած, արիւնաքամախախ

արիւնոտիլ արիւնի խառնելով աղտոտիլ, արիւնի խառիլ, kana bulanmak. kanlanmak

արծաքեայ արծաթէ շինուած

արծաքփորիկ կը նշանակէ «փորը արծաքսպոյն»

արծարծել մարած կրակ մը վառել, հրահրել, բոցավառել, uyandırmak körüklemek

արծարծիլ բռնկիլ, բոցավառիլ

արծիւ մեծ եւ ուժեղ թռչուն մը որ թռչուններուն թագաւորը կը նկատուի, kartal

արծուիկ արծիւի ձագ

արկած անակնկալ դէպք կամ փորձանք, kaza

արկածախնդիր արկածներ փնտռող կամ սիրող, բախտախնդիր, maceracı

արկածեալ արկածի կամ անակնկալ դժբախտութեան ենթարկուած, kazazede

արհամարհել բանի տեղ չդնել, քամահրել, küçümsemek

արհամարհոտ այն որ չհաւնելով կը նայի ամէն բանի. ծաղրող, անարգող

արհամարհուած կարեւորութիւն չտրուած, ծաղրուած

արհաւիրք սաստիկ վախ. սոսկում, սարսափ, dehşet

արհեստ ձեռքով եւ մանր գործիքներով կատարուած աշխատանք՝ բան մը շինելու համար, zanaat

արհեստանոց այն չէնքը ուր արհեստաւորը կ՚աշխատի, գործանոց, atölye

արհեստաւոր այն որ արհեստով մը կ՚զբաղի, արհեստ ունեցող, zanaatkâr

արձագանգ ձայնի որոշ կրկնութիւն որ առաջ կու գայ երբ ձայնի ալիքները արգելքի հանդիպելով ետ կը դառնան ու կը լսուին yankı

արձակ ազատ, ընդարձակ, serbest

2) տողաչափութեամբ կամ ոտանաւորի պէս չգրուած, nesir. düzyazı

արձակագիր արձակ լեզուով գրող, արձակաբան

արձակել ազատ թողուլ. ազատ ձգել, չբռնել, salıvermek

արձակուրդ դպրոցականին կամ պաշտօնեային աշխատութիւնը դադրեցնել ատենի մը համար, tatil

արձան մեռած կամ քարէ քանդակուած կամ շինուած պատկեր, անդրի, heykel

արձանագործ արձան շինող, քանդակագործ, heykeltıraş

արձանագրութիւն պաշտօնական ընդօրինակութիւն, kayıt

արձանանալ արձանի պէս անշարժ մնալ, put kesilmek

արճոյլ արճող, արճուղ, ձկնորսական ուռկան կամ ցանց, ağ

արմատ բոյսին հողին մէջ նստած մասը ուրկէ սնունդ կ'առնէ, kök

արմաւենի արմաւի ծառ, hurma ağacı

արմկայեց արմուկով կռթնած

արմուկ թեւին դուրս ցցուած մասը երբ ծալլուի, dirsek

արմտիք մանր հատիկներով բերք (ինչպէս՝ ցորեն, գարի, յրինձ, ոսպ եւն.), ընդեղէն, hububat tahıl

արշալոյս այն պահը երբ առտուան լոյսը նոր կ'սկսի բացուիլ

արշաւ արշաւանք, արագ վազելու գործողութիւն, yarış

արշաւախումբ արշաւ կատարող խումբ, գիտական հետազօտութիւն ընելու կամ զբօսանքի համար ճամբորդող խումբ

արշաւասոյր արշաւասլաց, շատ արագ վազող, սրընթաց

արշաւել վազել. 2) պատերազմով յարձակիլ երկրի մը վրայ

արուարձան քաղաքին մերձակայ կամ մօտիկ թաղերը, varoş

արուեստ ինչ որ մարդու ձեռքով եւ ճարտարութեամբ է ստեղծուած, sanat

արուեստագէտ այն որ ինքզինքը նուիրած է գեղարուեստի (երաժշտութեան, նկարչութեան, քանդակագործութեան, թատրոնի եւն.), sanatçı

արուեստական արուեստակեալ, ոչ-բնական, չինծու, անբնական. yapmacık. *2)* արուեստի վերաբերեալ, մարդու ձեռքի ճարտարութեամբ չինուած, suni yapay

արջ գիշակեր գազան մը որ կ՛ուտէ նաեւ պտուղներ եւ կը բնակի ցուրտ երկիրներ ու լեռները, ayı

արջառ խոշոր եղջիւրաւոր անասուն (կով, եզ եւն.), davar

արջենի արջու մորթ, մուշտակ, ayı kürkü

արտ մշակելի հող, ցանքադաշտ, tarla *2)* նախադաս մասնիկ որ «դուրս» կը նշանակէ

արտադրեալ այն թիւը որ բազմապատկութեան արդիւնքն է, çarpım

արտադրել արդիւնք առաջ բերել, արդիւնաբերել, շինել, üretmek

արտադրութիւն երկրի մը առաջ բերած արդիւնքը, istihsal, üretim

արտաքորիլ դուրս հոսիլ, մարմնէն դուրս վազել

արտածել ապրանք մը ուրիշ երկիր ծախել, արտահանել, ihraç etmek

արտակարգ սովորականէն տարբեր, անսովոր, անսպասելի, olağanustu, sıra dışı

արտայայտիչ յաւ արտայայտող, տպաւորիչ, ազդու

արտայայտութիւն խօսքով կամ նշանով իր միտքը կամ զգացումները յայտնել, ifade

արտաշնչել օդը թոքերէն դուրս հանել

արտառոց տարօրինակ, այլանդակ. անճոռնի

արտասահման երկրէ մը դուրս, ուրիշ երկիր, օտար երկիր, yurtdışı

արտասանել ոտանաւոր մը գեղեցիկ առոգանութեամբ ըսել, արտասանութիւն ընել. okumak. soylemek telaffuz etmek

արտասանելի այն ոտանաւորը որ պիտի ըսուի

արտասովոր սովորականէն դուրս, արտակարգ, անսովոր, olağandışı, olağanustu

արտասուաբեր արտասուք կամ արցունք բերող, goz yaşartıcı

արտասուահեղձ արցունքով խեղդուած

արտասուայեղց արտասուալից, արցունքով լեցուն

արտասուել արտասուք թափել, լալ, ağlamak

արտասուք արտօսր, արցունք, լաց, gözyaşı

արտատպել նախապէս հրատարակուած գրուածք մը վերստին տպագրել, տպագրութիւնը կրկնել

արտաքին դուրսը գտնուող, դուրսի, dış

արտաքնոց բնական պէտքը ընելու տեղ, պէտքարան, ճեմիչ, ayakyolu

արտաքսել դուրս ընել, վռնտել, վտարել, atmak. dışlamak kovmak, sürmek

արտեւան աչքի թարթիչի մէկ մազը, kırpik. *2)* լերան գագաթը, բարձր տեղ

արտեւանունք աչքի թարթիչները, kırpikler

արտոյտ երգեցիկ թռչուն մը, çayırkuşu

արտորալ աճապարել, չտապել. փութալ, acele etmek

արտորնօք աճապարանքով, արտորանքով, փութով. չտապով. aceleyle

արտօնագիր արտօնութեան թուղթ, izin kâğıdı

արտօնատէր այն որ արտօնութիւն ունի, տէր, imtiyaz sahıbı

արտօնութիւն իրաւունք տալ, թոյլ տալ, առանձնաշնորհում, müsaade ızın

արցունք լաց. արտասուք, արտօսր, gözyaşı

արփաչող արեւու պէս փայլուն, լուսափայլ

արփափայլ արփիափայլ, արեւու պէս փայլող

արփի արեւ, արեգ, արեգակ, güneş

արքայ թագաւոր, kral

արքայական թագաւորին վերաբերեալ, թագաւորական

արքայութիւն Քրիստոնէութեան համաձայն այն երանաւէտ տեղը ուր մահէն ետք բարի հոգիները պիտի երթան. դրախտ. եդեմ, cennet

արքեպիսկոպոս եկեղեցականներու ամենաբարձր աստիճանը, եպիսկոպոսներու պետը. արք կամ արքուքիւն

արքունի արքունական. արքայական, թագաւորին պատկանող

արքունիք թագաւորին բնակած պալատը, թագաւորին ընտանիքը, պալատականներ, saray

արօտ բուսած կանանչ խոտ զոր կ'ուտեն անասունները, çayır

արօտավայր այն տեղը ուր կանանչ խոտը կը բուսնի, արածելու տեղ, արօտատեղի. otlak. yaylak

արօր երկրագործական պարզ գործիք որ կը ծառայէ հողը փորելու. saban

աւազ մեծը առաջինը, գլխաւորը, buyuk

աւազան մեծեր, գլխաւորներ, երեւելիներ. zevat

աւազ ժայռերու փոշի կամ տեսակ մը հող որ կը գտնուի ծովերուն յատակը կամ ծովեզերքը, kum

աւազախրում աւազի մէջ խրիլ, աւազի մէջ թաղուիլ

աւազան որեւէ նիւթէ շինուած մեծ աման՝ մէջը ջուր հաւաքելու կամ պահելու համար, havuz

աւազուտ աւազով ծածկուած տեղ, kumsal

աւա՛ղ ձայնարկութիւն մը որով վիշտ կը յայտնեն, մե՛ղք, ափսո՛ս, ne yazık, yazık(lar olsun) eyvah, heyhat

աւաղել վիշտ կամ ցաւ յայտնել, լալ, ողբալ, սգալ, ափսոսալ hayıflanmak acımak ağlamak teessüf etmek

աւան ընդարձակ գիւղ՝ չուրջը առանց պարիսպի, գիւղաքաղաք, kasaba

աւանդ ուրիշի պահ տրուած դրամ կամ իրեղէն, emanet 2) պատուէր, խրատ, պատգամ

աւանդական սերունդէ սերունդ բերանացի հաղորդուած, զաւկէ զաւակ շարունակուող, սովորութիւն դարձած, ananevi geleneksel

աւանդապահ աւանդութիւնը կամ հին սովորութիւնները պահող, աւանդութիւններուն հետեւող, ananeperest gelenekçi, geleneklere bağlı

աւանդատուն եկեղեցիներու մէջ սեննեակ մը ուր կը պահուին մասունքներ՝ եկեղեցական զգեստներ եւ անօթներ

աւանդել պատուէր կամ խրատ տալ՝ շարունակաբար կատարելու համար. 2) յանձնել. ուրիշին տալ. 3) դաս պատմել, աշակերտին սորվեցնել

աւանդութիւն հին սովորութիւն որ սերունդէ սերունդ կը փոխանցուի, anane, gelenek

աւարել աւարի տալ, կողոպտել, բռնի յափշտակել, soymak

աւարտել սկսուած գործ մը վերջացնել, bitirmek

աւել բոյսերու ցօղուններով շինուած խուրձ՝ որ կը գործածուի աղբերը մաքրելու, süpürge

աւելի պէտք եղածէն շատ. fazla (բարդ բառեր կը կազմէ նոյն իմաստով. օրինակ՝ աւելաբան = շատախօս. աւելախնդիր = աւելորդ հետաքրքրութիւններ ունեցող եւն.)

աւելորդ բանէ մը աւելցածը, անկարեւոր անպէտ (բարդ բառեր կը կազմէ նոյն իմաստով օրինակ՝ աւելորդապաշտ = այն որ կը հաւատայ կախարդութիւններու նման սուտ բաներու իր տգիտութեան պատճառով. աւելորդաբան = աւելորդ խօսքեր ընող եւն)

աւետաբեր աւետիք բերող, ուրախալի լուր բերող

Աւետարան այն գիրքը ուր գրուած է Քրիստոսի վարդապետութիւնը կամ կեանքը. Ս Գիրք, Incil

Աւետարանական Քրիստոնէական այն դաւանանքը որ չ'ընդունիր եկեղեցական աւանդութիւնը եւ կը հետեւի միայն Աւետարանին, Բողոքական, Protestan

աւերակ քանդուած տեղ կամ շէնք, փլատակ, virane

աւիշ կենդանական մարմիններու մէջ գտնուած ջուրի նման հեղուկ մը, lenf. akkan, özsu u-are

աւիւն հոգեկան կամ մտքի յափշտակութիւն, խանդ, եռանդ, coşku heyecan

աւրել աւերել, խանգարել. քանդել, խախտել, ջնջել, bozmak

աւրշտակել բոլորովին խանգարել, քարուքանդ ընել

ափ ձեռքի ներսի կողմը, բուռ, avuç

ափ ափն, եզերք, ցամաքին ու ծովուն միացած տեղը, kıyı

ափեղ ցփեղ խեղդ ու խելառ. abuk sabuk

ափիբերան ձեռքը բերանին դրած, ապշած. պապանձած

ափունս եզերքը, ծովեզերքը, deniz kıyısı

ափունք եզերք, ծովեզերք

ափսէ մետաղէ կամ ուրիշ նիւթէ շինուած տափակ եւ եզերքը գոց աման, tepsi

ափսո՛ս մե՛ղք, աւա՛ղ (վիշտ կամ ցաւ յայտնելու ատեն կ՚ըսուի), vah (vah), ne yazık kı. yazıklar olsun

աքաղաղ աքլոր, Հաւու արուն, horoz

աքասխա օտար բառ մը որ անուննն է ողկուզաւոր ծաղիկներով ծառի մը, akasya

աքացի ոտքով տրուած Հարուած, tekme, çifte

աքսոր իբրեւ պատիժ ուրիշ տեղ բնակելու դատապարտուած, sürgün

աքցան երկաթէ գործիք մը որ կը ծառայէ բռնելու կամ քաշելու, kerpeten

Բ

Բ երկու կամ երկրորդ

բաբախում սրտին անընդհատ զարկերը 2) սրտին սաստիկ եւ արագ աշխատելու վիճակը՝ իբրեւ հիւանդագին երեւոյթ. çarpıntı

բաբէ՛ աւա՛ղ, ափսո՛ս, մե՛ղք

բագին հեթանոսական զոհի սեղան. զոհարան, sunak

բաղ գոյնգգոյն փետուրներով ջրային թռչուն մը, ördek

բազէ կոր եւ սուր կտուցով՝ երկայն եւ ուժեղ ճիրաններով գիշակեր թռչուն մը, şahın

բազկաթոռ երկար յենարանով թիկնաթոռ, koltuk

բազկատարած ձեռքերը տարածած, թեւերը աջ ու ձախ լայն բացած. թեւատարած

բազկերակ բազուկի երակը որմէ կր համրուի սրտին զարկը, nabız

բազմաբուրում գործածուած է «տեսակ-տեսակ բուրումներու կամ անուշահոտութիւններու իմաստով

բազմազան բազմադիմի, զանազան տեսակ, շատ կերպ

բազմազբաղ շատ զբաղած, տեսակ-տեսակ գործերով ծանրաբեռնուած

բազմազգի տեսակ-տեսակ, ազգի-ազգի, çeşitli. 2) շատ ազգերու վերաբերեալ

բազմաթիւ թուով շատ, մեծ քանակութեամբ, ստուարաթիւ, çok sayıda kalabalık, çeşitli

բազմախուռն շատ խռնուած, կուտակուած, yığınla

բազմածին բազմածնուն, շատ ծնող

բազմակողմանի շատ կողմերով, բազմատեսակ, ընդարձակ. çok yonlu

բազմակրօն տեսակ-տեսակ կամ տարբեր-տարբեր կրօնքներ ունեցող (ժողովուրդ), çok dınlı

բազմահազար շատ հազարներէ բաղկացած, խիստ շատ, անթիւ, անհամար. (on) binlerce

բազմահոծ խիտ առ խիտ եղած. խուռն բազմութեամբ

բազմահոս առատահոս, յորդահոս

բազմամարդ հոն ուր շատ մարդ կայ, մարդաշատ

բազմամեայ բազմամեայ, հինէն ի վեր գոյութիւն ունեցող. շատ տարուան

բազմանդամ շատ անդամներէ բաղկացած շատուոր

բազմանկիւն չորսէ աւելի անկիւն ունեցող. çokgen

բազմաչարչար շատ չարչարուած. 2) շատ չարչարող

բազմապատիկ քանի մը անգամ 2) զանազան. 3) թիւ մը որ ուրիշ թիւի մը քանի մը անգամն է, kat

բազմապատկել շատցնել, katlamak çoğaltmak. 2) երկու թիւերէն մէկը միւսին չափ կրկնել, çarpmak

բազմապատկուիլ խիստ շատնալ, շատ աճելնալ

բազմապիսի բազմատեսակ. բազմազան, տեսակ-տեսակ, այլազան

բազմասփիւռ շատ տեղ սփռուած, շատ տարածուած

բազմավանկ մէկէ աւելի վանկերով կազմուած (բառ)

բազմարդիւն շատ արդիւնք տուող, արդիւնաշատ. 2՝ բազմաշխատ, վաստակաւոր

բազմերամ մեծ երամ կազմող, մեծախումբ

բազմերանգ բազմագոյն. գոյնզգոյն, երփներանգ

բազմիլ մարմինը լաւ տեղաւորելով նստիլ kurulmak 2՝ խնջոյքի մէջ սեղան նստիլ

բազմիցս շատ անգամ, յաճախ

բազմոտանի շատ ոտքեր ունեցող (չորսէ աւելի)

բազմոց կակուղ նստարան՝ երբեմն բազկատեղերով՝ որուն վրայ քանի մը հոգի կրնան նստիլ, mınder

բազմութիւն մարդոց մեծ խումբ, ամբոխ, kalabalık

բազմօգուտ շատ օգտակար կամ շատերու օգտակար

բազուկ թեւ, ուսէն մինչեւ դաստակ կամ արմուկէն մինչեւ դաստակ, bilek

բազում բազմաթիւ, շատ (բարդութեան մէջ «ու» ձայնաւորը կը կորսուի եւ բառը կ'առնէ «բազմ» ձեւը որ գրեթէ միշտ կը նշանակէ «շատ». ինչպէս՝ բազմասխալ = շատ սխալներ ունեցող բազմավէպ = շատ վէպեր պարունակող կամ շատ բաներ պատմող. բազմաստուած՝ = շատ մը աստուածներու հաւատացող)

բազրիք սանդուխի երկու կողմի ձեռնաննջուկները կամ յենարանները, korkuluk

բաժակ ապակիէ կամ զանազան մետաղներէ չինուած գաւաթ՝ ջուր կամ գինի խմելու համար, ըմպանակ, kupa. *2)* ծաղիկին թերթերը դուրսէն շրջապատող կանանչ մասը, բաժակատերեւ, çanak (yaprağı)

բաժակաճառ համառօտ ճառ՝ զոր կ'արտասաննեն մէկու մը կենաց խմած առեն

բաժանական բաժանելի, ինչ որ կարելի է մասերու բաժնել, (tam) bolunebilir. bolune(bile)n

բաժան-բաժան կտոր-կտոր, իրարմէ բաժնուած, զատ-զատ

բաժանորդ այն անձը որ կանխիկ վճարելով իրաւունք կ'ունենայ ստանալու թերթի մը բոլոր թիւերը. *2)* այն անձը որ կ'օգտուի քաղաքապետութեան մատակարարած պիտոյքներէն (ջուր. ելեքտրականութիւն եւն.), abone

բաժանում միատեղ ըլլալէ դադրիլ կամ իրարմէ հեռանալ, bölünme ayrılık. 2) մասերու բաժնել, bolme, bölüm

բաժին բաժնուած ամբողջի մը ամէն մէկ մասը, pay

բաժնեթուղթ որեւէ առեւտրական ձեռնարկի մասնակից ըլլալու թուղթ, տոկոսաբեր թուղթ, tahvil, aksiyon. hisse senedi

բաժնել մասերու վերածել, անջատել, զատել, bölmek ayırmak, üleştirmek

բաժնետէր առեւտրական ձեռնարկի մէջ բաժին ունեցող, hissedar

բալ բալենիի պտուղը, vişne. 2) հիւանդութեան ժամանակ լեզուին վրայ գոյացած ճերմակ նիւթը, dil pası

բախել իրարու զարնուիլ, ընդհարիլ, çarpışmak, bindirmek

բախում երկու մարմիններու իրարու զարնուելու վիճակը, ընդհարում, çarpışma, darbe vuruş

բախտ մարդոց յաջողութեան կամ ձախողութեան չգիտակցուած պատճառը, talih. şans. baht, kısmet

բախտաբաշխ բախտ բաշխող, բախտ բաժնող

բախտախաղ խաղի այն տեսակները որոնց յաջողութիւնը կախում ունի խաղացողի բախտէն, şans oyunu. kumar

բախտախնդիր այն որ արկածներ կը փնտռէ հարստանալու կամ փառքի համար, արկածախնդիր

բախտակից նոյն բախտը ունեցող, նոյն վիճակին ենթարկուած

բախտացոյց անձերու բախտը ցոյց տուող (ծննդեան թուականի համաձայն)

բախտաւոր աղէկ բախտ կամ յաջողութիւն ունեցող, երջանիկ, talihli, şanslı

բախտորոշ բախտ որոշող (խիստ կարեւոր դէպք կամ պահ)

բակ տուներու դռնէն ներս մուտքի մասը, avlu hol

բակաոութիւն ոճի այն ձեւը որուն մէջ բառերը կը համաձայնին ներքին իմաստով եւ ոչ թէ քերականական կանոնով

բահ հողը փորելու գործիք, kürek bel

Բաղաամ Ս. Գրքին մէջ յիշուած գուշակ մրն է որ Մովաբի թագաւորին կողմէ կ'երթար Իսրայէլացիները անիծել բայց օր մը իր էշը լեզու ելաւ ու յանդիմանեց իր տէրը որ փոխանակ անիծելու՝ օրհնեց զանոնք [Գիրք Թուոց ԻԲ. 22-35], Balam

բաղադրել առանձին մասերէն ամբողջութիւն մը կազմել խառնել. Համադրել turetmek bileştirmek

բաղադրութիւն բաղադրութեամբ գոյացած նիւթ, խառնուրդ, bileşim, bileşik

բաղաձայն ձայնաւորի հետ կցուող գիր, ձայնաւորի օգնութեամբ արտասանուող հնչիւն, unsuz konson(ant). *2)* այն որ երգելու յարմար ձայն չունի

բաղարջ անխմոր հաց, hamursuz

բաղդատել առարկաներու միջեւ յարաբերութիւնը որոշել. Համեմատել, mukayese etmek karşılaştırmak

բաղդատութիւն բաղդատելու գործողութիւն, Համեմատութիւն

բաղեղ մշտականաչ փաթթուող բոյս մը, sarmaşık

բաղկանալ մասերով կազմուիլ. բաղադրուիլ, oluşmak

բաղձալ սրտանց ուզել, փափաքիլ, ցանկալ, տենչալ, arzu etmek

բաղձալի ինչ որ մարդ կը բաղձայ ցանկալի, տենչալի

բաղձանք ցանկութիւն, տենչանք, իղձ, փափաք, arzu

բաղնիք շէնք՝ ուր տաք ջուրով կը լուացուին, լոգարան, hamam

բաճկոն վերարկուի տակ հագնուած թեւաւոր զգեստ, ceket

բաճկոնակ բաճկոնի տակ հագնուած թեւաւոր կամ անթեւ զգեստ, yelek

բամբ հաստ եւ ուժեղ (ձայն), bas

բամբասել մէկու մը մասին սուտ կամ իրաւ վատ բաներ ըսել չարախօսել, dedikodu yapmak

բամպակ ճերմակ՝ նուրբ եւ առաձգական բուսական մազ՝ զոր ոլորելով կը գործածեն իբրեւ թել եւ կամ իբրեւ կտաւ, pamuk

բամպակեղէն բամպակէ պատրաստուած կամ շինուած, pamuklu

բայ եղանակի՝ ժամանակի՝ թիւի եւ դէմքի համաձայն փոփոխական բառ՝ որով նախադասութիւն կը կազմուի եւ ցոյց կու տայ գործողութիւն կամ վիճակ, fiil

բայարմատ բային արմատը կամ հիմնական մասը որմէ կը կազմուի բայը «ել՝ իլ՝ ալ՝ ուլ» մասնիկները կցելով, fiil köku

բայց չաղկապ՝ որ կը կապէ այնպիսի խօսքեր որոնցմէ երկրորդը հակառակ է առաջինին, fakat

բան դատելու մտաւոր կարողութիւն, խելք. 2) խօսք կամ լեզու 3) փիլիսոփայութեան մէջ աստուածային իմաստութիւն, logos 4) շինուած կամ բնական որեւէ իր կամ առարկայ, şey

բանագողութիւն ուրիշներու հնդինակածը իբրեւ իրենը ներկայացնել, intihal aşırma es. i hırsızlığı

բանադրանք եկեղեցական իշխանաւորին դրած պատիժը որով հաւատացեալը կը զրկուի միւաններուն հետ հաղորդակցութենէ, նզովք, aforoz

բանալ բնել այնպէս որ այլեւս գոց չըլլայ, պարզել açmak

բանալի փականք մը բանալու գործիք, anahtar

բանախօսել նիւթի մը մասին ժողովի մէջ խօսիլ, բանախօսութիւն ընել, առնախօսել, konferans vermek

բանակ զինուորներու մեծ խումբ, զօրագունդ, ordu

բանական առողջ դատողութեան վրայ հիմնուած, խելքի մօտիկ, mantıklı *2)* այն որ ընդունակ է դատելու եւ միտքը խօսքով արտայայտելու, akıllı

բանականութիւն դատելու եւ միտքը խօսքով արտայայտելու կարողութիւն, akıl

բանակատեղի զօրքերու կայանը, ordugâh

բանակել բանակով դիրք գրաւել (հանգստանալու կամ կռուելու համար), ordugâh kurmak. konuşlanmak

բանակռիւ բանավէճ, խօսքով կամ գրով կռիւ, վիճաբանութիւն, münakaşa, tartışma

բանակցութիւն որոշ հարց մը լուծելու համար փոխադարձ խօսակցութիւն, պայմանախօսութիւն, goruşme

բանահիւսութիւն պատկերաւոր կերպով պատմելու արուեստ

բանաձեւ խօսքի ձեւ կամ որոշումի մը ձեւակերպուած հզրակացութիւնը, taslak

բանասէր լեզու ուսումնասիրող, լեզուաբան, filolog

բանաստեղծ խօսքը գեղեցիկ ու պատկերաւոր կերպով առնղծագործող. քերթող, şair

բանաստեղծութիւն միտքը գեղարուեստով եւ պատկերաւոր արտայայտելու արուեստ, şiir

բանաւոր բերանացի, sozlu. *2)* խելքի մօտիկ, mantıklı

բանբեր լուր բերող, լրաբեր, պատգամաւոր, habercı, sözcü

բանբիւն բանդիւն. Հին երաժշտական գործիք մը (երեք լարով)

բանիբուն բանիմաց, ուշիմ. *2)* խօսելու մէջ ճարտար

բանիլ աշխատանք կատարել, աշխատիլ, çalışmak

բանուկ չատ աշխատող կամ խիստ գործածական (ճամբայ, խանութ եւն.). işlek

բանուոր աշխատաւոր, գործաւոր, մշակ. işçi

բանջարանոց արտ՝ ուր կը մշակեն զանազան բանջարեղէններ, bostan

բանջարեղէն բոյս կամ կանանչեղէն որ կը ծառայէ իբրեւ կերակուր, sebze

բանսարկու խօսք խառնող, չարախօս, քսու

բանտ այն շէնքը ուր կը պահուին յանցաւորները իբրեւ պատիժ, արգելանոց, hapishane

բանտապան բանտի վերակեցու պաշտօնեայ, gardıyan

բանտապետ բանտապաններու պետը, բանտի կառավարիչ

բանտարկեալ բանտարկուած, բանտի մէջ մնալու դատապարտուած, mahpus

բանտարկել բանտը դնել, արգելափակել, hapsetmek

բաշ առիւծի՝ ձիու կամ ուրիշ կենդանիներու վզին վրայ բուսնող հաստ եւ երկայն մազ, yele

բաշխել ամէն մէկուն իր բաժինը տալ, բաժնել, dağıtmak

բառ մարդկային ձայնի այն հնչիւնները որ ունին նշանակութիւն մը. kelime. sözcük

բառախաղ սրամիտ խօսք զոր կ՚ընեն նմանահունչ կամ հոմանուն բառեր գործածելով

բառակազմութիւն այն կանոնները որոնց համաձայն կը կազմուին բառերը

բառամթերք լեզուի մը մէջ գործածուած բառերուն ամբողջութիւնը

բառաչել ոչխարի կամ կովու ձայնով պոռալ, böğürmek

բառ առ բառ բառացի, բառերը մէկ-մէկ ըսելով

բառարան բառգիրք, այն գիրքը որուն մէջ ամփոփուած են լեզուի մը բառերը այբուբենի կարգով եւ բացատրուած են նոյն լեզուով կամ թարգմանուած են ուրիշ լեզուի, sözlük

բառացանկ գրքի մը մէջ գործածուած բառերը կամ անուններ ը որ ոյց տուող բառարան (գրքին վերջաւորութեան դրուած), dizin

բառգիրք բառարան

բառեղ մագլցող տունկ մը որ վրանաձեւ ծաղիկներ ունի, çadırçiçeği

բառնալ վերցնել, բարձրացնել, yüklemek. kaldırmak

բարակ քիչ հաստութիւն ունեցող. նուրբ, ince. 2) որսի շուն, tazı

բարեացուցական բարքը՝ բնաւորութիւնը կամ նկարագիրը ցոյց տուող

բարբանջանք ափեղցփեղ խօսք, ցնդաբանութիւն, hezeyan

բարբառ տեղական լեզու, գաւառաբարբառ, şive, ağız. 2) ձայն, լեզու, խօսք, dil, ses

բարբառել բարբառիլ, բան մը ըսել, խօսիլ, ճառել, söylemek konuşmak. parçalamak

բարբառող խօսող (Քրիստոս). 2) չատախօս

բարբարոս անկիրթ. վայրենի, վայրագ. barbar

բարգաւաճ *ծլած եւ ծաղկած*, gelişmiş. *2) փառաւոր*

բարդ *մէկէ աւելի տարրերէ բաղկացած*, bileşik. *2) խրթին, կնճռոտ* karmaşık *3) կոյտ, դէզ, չեղջ*, yığın

բարդածանց *բարդուած եւ ածանցուած (բառ)*

բարդ-բարդ *կոյտ-կոյտ, դէզ դէզ*

բարդել *իրարու վրայ կուտակել, դիզել*, yığmak bindirmek *2) բարդ բառ կազմել*

բարդութիւն *խառնուած ըլլալու հետեւանքով դժուարութիւն* karmaşıklık komplikasyon

բարեացակամ *ուրիշին բարիք կամեցող, բարեհաճ*

բարեբախտաբար *բարի բախտի բերումով աղէկ որ*

բարեբաստիկ *բարեբախտ բախտաւոր, երջանիկ*

բարեբաստութիւն *բարեբախտութիւն, յաջողութիւն*

բարեբեր *բերրի, բեղուն, պտղաբեր, արգաւանդ, յուռթի. արգասաբեր*, verimli

բարեգործութիւն *բարիք կամ մարդասիրական գործ ընել*, iyilik, sevap

բարեգուէշ *չատ բարի, գթասիրտ, գթառատ*

բարեդէպ *յարմար եւ յաջող պատահար*

բարեզարդութիւն *լաւ զարդարուած ըլլալ, վայելչութիւն*

բարելաւել *աւելի լաւ ընել, բարւոքել* iyileştirmek

բարեխառնութիւն *միջակ ջերմութիւն. չափաւորութիւն. մեղմութիւն (կլիմայի)*

բարեխիղճ *խղճմտանքով գործ կատարող, պարտաճանաչ*

բարեխօսութիւն *մէկու մր մասին աղէկ խօսքեր ընել*

բարեծնունդ *ազնիւ ծագումով. ազնուատոհմ*

բարեկամ մէկուն բարիք կամեցող 2) մօտիկ ծանօթ որուն հետ մէկը լաւ եւ մտերիմ յարաբերութեան մէջ է, dost, ahbap

բարեկարգել բարեփոխել, բարենորոգել, կարգի բերել, ıyileştirmek. duzene sokmak. reforme etmek

բարեկենդան Մեծ Պահքի նախօրեակը, karnaval

բարեկեցիկ բարեկենցաղ, ապահով կեանք վարող, լաւ ապրող, halı vaktı yerında. 2) անկարօտ, ապահով

բարեկիրթ լաւ կրթուած կամ լաւ դաստիարակուած. terbiyeli, kibar görgulu

բարեկրթել դաստիարակել, լաւ կրթել, terbıye etmek

բարեհաճ բարեացակամ, յօժարակամ

բարեհամբոյր քաղցր, մեղմ, հաճելի (բնաւորութիւն)

բարեմաղթութիւն մէկուն բարիք ցանկալ, dilek, temennı

բարեյաջող նպաստաւոր, խիստ յաջող

բարեյոյս լաւ յոյսեր ունեցող, վստահ 2) որու վրայ կարելի է յոյս դնել, յուսալի

բարեննիշ լաւ խիւ, լաւ խուանչան

բարեշրջական դէպի լաւը կատարուած փոփոխութեան վերաբերեալ

բարեշրջում բարեշրջութիւն, դէպի լաւը կամ դէպի կատարեալը ձգտող փոփոխութիւն, tekämul, evrım

բարեպաշտիկ բարեպաշտ, աստուածապաշտ, հաւատքով

բարեպաշտութիւն կրօնական հաւատալիքներու հանդէպ յարգանք եւ սէր

բարեպատեհ յարմար, նպաստաւոր, բարեյաջող

բարեվայելչութիւն շատ վայելուչ ըլլալ.

բարերար բարիք ընող, երախտաւոր, hayırsever

բարերարական բարերարին յատուկ, բարերարին վերաբերեալ

բարեւ բարեմաղթութեան խօսք զոր կ'ըսեն մարդիկ իրարու, ողջոյն, merhaba, selam

բարեւել բարեւ տալ, ողջունել, selamlamak

բարեփոխել դէպի լաւը փոխել, բարւոքել, değiştirmek, değişiklik yapmak, duzeltmek, iyileştirmek

բարի լաւ եւ օգտակար, ազնիւ, iyı, hayırlı, uslu

բարիք աղէկութիւն, բարերարութիւն, iyilik hayır, nimet

բարկ խիստ, թթու, այրող, keskın

բարկանալ մէկու մը արարքը խստութեամբ դիմաւորել, զայրանալ, kızmak

բարկասիրտ բարկացկոտ, չուտ բարկացող, ցասկոտ, զայրացկոտ

բարկութիւն զայրոյթ, ցասում, hırs, ofke, kızgınlık

բարձ բուրդով կամ ուրիշ կակուղ նիւթերով լեցուած կտաւէ պարկ որ կը ծառայէ գլխու տակ դնելու, yastık

բարձընկեցութիւն բարձընկեց ըլլալ, չնորհազուրկ ըլլալ, բարձր կամ կարեւոր տեղը կորսնցնել, նսեմանալ

բարձի քողի ընել ձգձգել, անտեսել, կիսատ ձգել

բարձում ոչնչանալ, վերնալ. 2) Հանում, պակսեցնել

բարձունք բարձր տեղ, գագաթ, կատար, tepe

բարձր վեր, վսեմ, yüksek

բարձրաբերձ չատ բարձր խիստ բարձր

բարձրագոյն ամէնէն աւելի բարձր, ամենաբարձր

բարձրագոչ բարձր գոչումով, բարձրաձայն

բարձրադէզ իրարու վրայ կուտակուելով բարձր դէզ կազմող

բարձրադիր բարձր դիրք ունեցող բարձր գետեղուած

բարձրախօս բարձր ձայնով խօսող. 2) գործիք մը որ ձայնը կը բարձրացնէ, hoparlor

բարձրահասակ բարձր հասակ ունեցող (մարդ)

բարձրաձայն բարձր ձայնով, բարձրագոչ

բարձրանալ ցած տեղէն դէպի վեր երթալ, yük-elmek 2) բարձր դիրքի հասնիլ, փառաւորուիլ

բարձրասլաց բարձրաթռիչ, դէպի բարձրերը սլացող, դէպի բարձրերը թռչող

բարձրաստիճան բարձր աստիճան ունեցող yük-sek rütbeli

բարձրացնել բարձր տեղ կամ դէպի վեր հանել, yük-eltmek

բարձրաւանդակ բարձր դիրք ունեցող (տեղ)

բարձրաքանդակ պատի վրայ քանդակուած արձան որ դէպի դուրս ցցուած է, rolvet

բարձրութիւն բարձր ըլլալ, վեհութիւն 2) գագաթէն դէպի խարիսխ ուղղաձիգ երկայնութիւն, yüksеklik

բարձրուղէշ բարձր ճիւղեր ունեցող, բարձրասաղարթ

բարոյագէտ բարոյախօս, բարոյականութեան մասին գրող հեղինակ

բարոյագիտութիւն բարին գործելու եւ չարէն խուսափելու կանոնները սորվեցնող գիտութիւն, բարոյախօսութիւն, ahlak

բարոյական բարի նկարագիր, առաքինութիւն

բարոյապէս բարոյական տեսակէտով, ոչ նիւթապէս, manen

բարոյացուցիչ բարի եւ առաքինի դարձնող, ազնուացնող, չինիչ

բարութիւն բարի ըլլալ, ազնուութիւն, աղէկութիւն

բարունակ պտղատու ճիւղ, (asma) dal(ı)

բարտի բարձր ծառ մը որուն փայտը յարմար է չինուածեան, kavak

բարւոքել աւելի լաւ ընել, բարեփոխել, duzeltmek, ıyileştırmek

բարք աւանդական սովորութիւն, anane

բարօրութիւն հանգստութիւն. երջանկութիւն

բաց չծածկուած, յայտնի, açık

բացագանչել բացականչել, պոռալ, գոչել, unlemek

բացադարձուքիւն ոճ մը որուն մէջ հեղինակը երկրորդ դէմքով կը խօսի փոխանակ երրորդ դէմքով խօսելու

բացակայ այն որ չկայ կամ ներկայ չէ

բացակայութիւն Հոն չըլլալ, ներկայ չըլլալ, yokluk

բացայայտ որոշ, բայէքբաց, յայտնի, (ap)açık

բացայայտիչ այն բառը որ կը բացատրէ կամ կը պարզէ

բացառական Հայերէնի հոլովներէն մէկը որ սկիզբ եւ կամ պատճառ ցոյց կու տայ (Հոլովակերտ մասնիկն է «է»), çıkma durumu. -den hali

բացառիկ ընդհանուր կանոնի դէմ, արտակարգ, müstesna

բացառութիւն ինչ որ տարբեր կ'ըլլայ ընդհանուր կանոնէն, զարտուղութիւն. istisna

բացասական ժխտական, «ոչ» ըսող, menfi, olumsuz

բացատեան բաց տեղ, անտառի մէջ առանց ծառի տեղ, açıklık. açma

բացավայր վրան բաց տեղ, բացատեան

բացատրական բացատրութիւն պարունակող, բառերու նշանակութիւնները նոյն լեզուով բացատրուած (բառարան), ızahlı. açıklamalı

բացատրել անհասկնալին հասկնալի դարձնել, պարզել, լուսաբանել, ızah etmek açıklamak

բացատրութիւն լուսաբանութիւն, հասկցնել, açıklama

բացարձակ յայտնի եւ որոշ, կատարեալ, mutlak

բացբերան թուլբերան, անգաղտնապահ. 2) բերանը միշտ բաց պահող, ապուշ

բացէիբաց առանց պահելու, ամէնուն առջեւ, açıkça

բացի նախադրութիւն՝ որ կը նշանակէ «զատ, դուրս»

բացխփել բանալ ու գոցել (աչքը), kırp(ıştır)mak

բացորոշ բացայայտ, բոլորովին յայտնի, ակներեւ

բացօդեայ բաց օդի մէջ, դուրսը, açık hava

բացօթեայ վրան բաց տեղ, բաց երկնքի տակ, açıkta açık hava(da)

բաւական չափաւոր, գոհացուցիչ, բաւարար, epey(ce), yeter(ince), yeterli

բաւել բաւական ըլլալ, օգտել, yetmek

բաւիղ խորտուբորտ ննդ ճամբայ

բբալ եղնիկներու ձայնը կամ կանչը

բբուկ աքլորի կամ հաւու կատարը, ıbık

Բեթլեհէմ Պաղեստինի այն քաղաքը ուր ծնաւ Յիսուս

բեկբեկուն կոտրտուտող

բեկոր մանր կտոր, մաս, parça

բեկում կոտրուիլ, kırılma. 2) ուղղութիւն փոխել (ճառագայթի)

բեհեզ մետաքսէ՝ շատ բարակ թափանցիկ կերպաս

բեղմնաւոր բեղնաւոր, արդիւնաբեր, արգասաբեր, բեղուն

բեղուն պտուղ տուող, բարեբեր, հարուստ, verimli

բեմ բարձր տեղ ուրկէ կը խօսին ճառախօսները, ամպիոն, kursu. 2) թատրոնի բարձր տախտակամած՝ ուր դերասաններըը ներկայացում կու տան, sahne

բեմասացութիւն բեմբասացութիւն. ճառախօսութիւն. *ատենաբանութիւն*, hitabet nutuk, soylev

բեռ բեռն, *ծանրութիւն*. yük

բեռնաբարձ *ոյժ* բեռ վերցնելու կարողութիւն

բեռնալ բեռ կրել, բեռը իր վրայ առնել *(տանելու համար)*, yüklenmek

բեռնակիր բեռ կրող *(մարդ)*, hamal

բեռնատար բեռ փոխադրող, բեռ տանող

բեռնաւորել *ծանր* բեռցնել, *ծանրաբեռնել*, yük vurmak, yuklemek

բերան *դէմքին վրայ երկու կզակներուն մէջ գտնվի խոռոչը*, ağız. *2) գործիքի մը կտրող մասը. 3) գետի մը՝ ծովու հետ կամ ուրիշ գետի մը հետ միացած մասը*

բերդ *ամուր պարիսպներով պատսպարուած տեղ, ամրոց*, kale

բերել *որեւէ բան հեռուէն մօտ փոխադրել*, getirmek

բերկրանք բերկրութիւն, *ուրախութիւն, հրճուանք*

բերրի բեղուն, *պտղաբեր. արգաւանդ*, verimli

բերք *հողէն ձեռք ձգուած արդիւնք, հունձք*, mahsul, ürün

բերքահաւաք բերք հաւաքելու *ժամանակը, հունձք*, hasat

բեւեռ *գամ*, çivi *2) որեւէ գունդի կամ երկրագունդի առանցքին երկու ծայրերը*, kutup

բեւեռային բեւեռներուն պատկանող

բզզալ *միջատներուն հանած ձայնը (ճանճ, մեղու եւն.)*, vızıldamak

բզզիւն *միջատներու թեւերուն թրթռադումէն գոյացած ձայնը*, vızıltı

բզէզ *միջատի այն տեսակները՝ որ «ռուած ատեն «բը զզ» ձայն կը հանեն. պատենաթեւ միջատ*

բզքտել բզկտել, կտոր-կտոր ընել, յօշոտել, parçalamak, yolmak

բիամիտ ապուշ, թանձրամիտ

բժժանք սուտ դեղ. կախարդի նշան, յուռութք, tılsım

բժիշկ այն որ հիւանդութիւնները կը բուժէ, tabıp hekim

բժշկութիւն բժիշկի արհեստ՝ դարմանում, tababet 2) առողջութիւնը վերագտնել, şıfa

բիբ աչքի ծիածանին մէջտեղը գտնուող ծակը ուրկէ կ'անցնին լոյսի ճառագայթները, gozbebeği

բիծ տարբեր գոյնով աղտի նշան, արատ, leke

բիտ աքաղաղի ոտքին ետեւի կողմը գտնուող սուր ճանկը, mahmuz

բիր հաստ գաւազան, լախտ. մահակ. (kalın) sopa

բիրտ կոշտ ու կոպիտ, անտաշ, kaba (saba), haşın

բիւր տասը հազար. 2) անթիւ, անհամար

բիւրակն բիւրակնեայ. շատ աղբիւրներ ունեցող. 2) շատ գոհարներ ունեցող

բիւրաւոր հազարաւոր, անթիւ, անհամար

բիւրեղ թանկագին քար, վանակն 2) որոշ ձեւ մը ստացած քիմիական մարմին 3) մաքուր, պարզ, վճիտ, ազնիւ 1) ապակիէն աւելի կարծր եւ աւելի թափանցիկ մարմին մը, kristal. billur

բիւրեղանալ հեղուկ վիճակէ հաստատուն փոխուելով որոշ ձեւ մը առնել, kristalleşmek, billurlaşmak. 2) մաքրուիլ, զտուիլ, յստականալ

բլթակ գործարանի մը կլոր ու մսուտ մասը

բլուր հողով ծածկուած ցած լեռ, tepe

բլրակ պզտիկ բլուր (հողակոյտի նման)

բխիլ բղխիլ, դուրս հոսիլ, ծորիլ, fışkırmak

բխկալ ստամոքսէն օդ դուրս տալ բերանով. զգայուել, geğirmek

բծախնդիր չափազանց ուշադիր եւ բարեխիղճ. *2)* չնչին թերութիւններ փնտռող, դժուարահաճ, titiz

բղջախոհ մարմնական ցանկութեան հետամուտ, վաւաշոտ, şehvetli

բնաբան վերնագրին յաջորդող իմաստալից խօսք, tema

բնագիտութիւն մարմիններու յատկութեանց վրայ խօսող գիտութիւն, tıbbî

բնագիր բուն գրուածք, սկզբնագիր, asıl, orijınal (metın)

բնազանցութիւն այն նիւթերու գիտութիւնը որոնք ննթակայ չեն մեր զգայարանքներուն եւ կարելի չէ որեւէ փորձ կատարել (միայն հասկնալի կը դառնան դատողութիւններու եւ ենթադրութիւններու միջոցով), metafizık

բնազդ բնածին մղում, բնածին անգիտակից ընդունակութիւն, içgüdü

բնազդաբար բնազդով, առանց դատելու, *ինքնաբերաբար*

բնական բնածին, բնութեան օրէնքներուն համապատասխան. *2)* սովորական, պարզ, tabiî, doğal

բնականաբար բնականին պէս, հարկաւ, doğal olarak

բնակավայր բնակութեան տեղ, բնակարանին գտնուած տեղը

բնակարան այն չէնքը ուր կ'ապրինք, տուն, ev, konut, ikametgâh

բնակիլ տան մը մէջ հաստատուած ըլլալ, մնալ, նստիլ, yaşamak, oturmak, ikamet etmek

բնակիչ տեղ մը կամ բնակարանի մը մէջ ապրող

բնակութիւն բնակելու համար տեղ մը հաստատուիլ

բնակչութիւն տեղ մը բնակող ժողովուրդին ամբողջութիւնը, ազգաբնակութիւն, nüfus, ahalî

բնաձայն բնական ձայն կամ բնութեան մէջ լսուող ձայն

բնապաշտութիւն բնութիւնը կամ բնութեան երեւոյթները պաշտել

բնաջնջել բնաջինջ ընել, անհետացնել, ջնջել, ոչնչացնել, imha yerle bır yok etmek kokünu kazımak

բնավայր բուն երկիրը, բուն տեղը

բնաւոտ բնութենէն տրուած, ծնունդէն ի վեր եղած, բնաձիր

բնաւ սկիզբէն ի վեր. ամենեւին, բոլորովին, hiç

բնաւորութիւն մարդու յատկութիւններուն ու խառնուածքներուն ամբողջութիւնը, huy

բներեւոյթ վիճակ

բնիկ բուն տեղացի, հարազատ

բնոյթ հիմնական որակ, յատկութիւն, mahıyet. nıtelık

բնորոշ բնոյթը որոշող, ինքնայատուկ, նկարագիր

բնորոշել բնութագրել, բնոյթը որոշել, նկարագրել

բնութիւն ամբողջութիւնը այն բոլորին ինչ որ կայ, տիեզերք. tabiat, doğa. *2)* սովորութիւն, բնաւորութիւն. բարք

բշտիկ պզտիկ ուռեցք որ կը գոյանայ մորթին տակ ջուր հաւաքուելով, sivilce

բոժոժիկ պզտիկ բոժոժ, պզտիկ զանգակ

բոլոր ամբողջը իր մէջ պարունակող, ամբողջ, bütun

բոլորանուէր ամբողջովին նուիրուած

բոլորել շրջան կատարել կամ լրացնել, tamamlamak. doldurmak, etrafını çevırmek *2)* հաւաքել, խմբել, (etrafına) toplamak

բոլորովին ամբողջովին, հիմնովին, butunuyle. busbutun

բոլորուիլ շուրջը հաւաքուիլ, շրջապատել

բոլորտիք չորս կողմը, չուրջ բոլորը, etraf

բոկեղ օդակաձեւ հացիկ յաճախ վրան կնճիթ ցանուած, simit

բոկոտ բոկոտն, բոպիկ, yalınayak

բողբոջ պտուկ, ծիլ, filiz

բողբոջիլ ծլիլ, բացուիլ, ծաղկիլ, filizlenmek

բողկ կլոր կամ իլիկաձեւ արմատով բոյս մը որուն համը կծու է, turp

բողկուկ միջատներու չօշափելիք, duyarga. *2)* վայրի բողկ, yabani turp turp otu, acırga

բողոքական Աւետարանական, Protestan

բողոքել դժգոհութիւն յայտնել, գանգատիլ, protesto. şikâyet etmek

բոմբիւն թնդիւն (ռումբի կամ թնդանօթի ձայն)

բոյլ խումբ (մարդոց կամ անասուններու)

բոյն թռչուններու ինչպէս նաեւ կարգ մը միջատներու եւ ձուկերու բնակութեան տեղ, yuva. *2)* ընտանեկան յարկ կամ համեստ տուն

բոյս այն ապրող գոյութիւնները որոնց արմատը հաստատուած է հողին մէջ. bitki

բոյր ախորժելի հոտ կամ անուշահոտութիւն

բոպիկ բոկոտն, առանց ոտնամանի, yalınayak. *2)* անպատրաստ կամ տգէտ (մարդ)

բոսոր կարմիր, ծիրանեգոյն. al, kızıl

բով այն ամանը որուն մէջ մետաղը կը հալեցնեն, հալոց, քուրայ. *2)* շրջան կամ վիճակ, փորձ

բովանդակ ամբողջ, բոլոր

բոր բորոտ, մաշկի հիւանդութիւն մը, բորոտութիւն. uyuz. *2)* մաշկի վարակիչ հիւանդութիւն մը, ուլ(ու)կութիւն, ուլկոտութիւն. cuzam

բորակածին քիմիական կազային մարմին մը, azot

բորբ տաք, ջերմ, պայծառ

բորբոս մգլածուխիւն, küf

բորբոքիլ հրահրիլ, արծարծիլ. 2) գրգռուիլ (կիրքերու), kopürmek

բորենի գիշակեր գազան մը, sırtlan

բոց կրակին այրող մասը, alev

բոցագոյն բոցի գոյնով. կարմիր

բոցակէզ բոցի պէս այրող, հրավառ

բոցավառ բոցով վառող կամ բոցի պէս վառող, պայծառ

բոցավառիլ բոց արձակելով վառիլ, alev almak. alevlenmek

բոցափայլ բոցի պէս փայլող

բու գիշերային գիշատիչ թռչուն մը, baykuş

բուխ ոչ-սրածայր, ծայրը հաստ, küt kör. 2) երկրաչափութեան մէջ ուղիղ անկիւնէն աւելի մեծ անկիւն, geniş [açı]. 3) կէտադրական նշան մը (՝)

բուժավայր առող ջարար կլիմայ կամ հանքային ջուրեր ունեցող տեղ՝ ուր հիւանդները կ'երթան բուժուելու կամ կազդուրուելու համար, kaplıca

բուժել բժշկել, դարմանել, աղէկցնել, tedavi etmek

բուծանել խնամել, դարմանել. 2) կերակրել, սնուցանել (անասուններըը), beslemek yetiştirmek. uretmek

բուն իսկական, asıl 2) ծառի մը արմատէն մինչեւ ճիւղերը երկարած մասը, gövde

բունիկ պզտիկ բոյն

բուռ ձեռքի մէջի փոսր. avuç

բուռն սաստիկ, ուժեղ, խիստ, şiddetli

բուսաբանական բոյսերու գիտութեան վերաբերեալ

բուսաբանութիւն բոյսերը ուսումնասիրող գիտութիւն, bitkibilim. botanik

բուսական բոյսի վերաբերեալ. բուսային, bitkisel

բուսականութիւն բոլոր բոյսերու ամբողջութիւնը, bıtkıler, bıtkı örtüsü. flora

բուսնիլ սերմէն ծիլ արձակել եւ հողին վրայ երեւալ, bitmek, çıkmak

բուստ ծովային կրացած մարմին մը (առհասարակ կարմիր գոյնով) որ կը գործածուի իբրեւ զարդեղէն, mercan

բուրաստան հոտաւէտ ծաղիկներու պարտէզ, ծաղկոց

բուրգ քառակուսի խարիսխով եւ դէպի վեր հետզհետէ նեղցող շինութիւն. piramit

բուրդ ոչխարներու եւ քանի մը ուրիշ կենդանիներու մազերը, աստր, yün

բուրել անոյշ հոտ արձակել, koku salmak (güzel) kokmak

բուրում բուրմունք, անուշահոտութիւն

բուրումնաւէտ հաճելի բուրմունք ունեցող, rayihalı

բուրվառ մետաղեայ աման մը որուն մէջ խունկ կը ծխեն (եկեղեցիներու մէջ)

բուք հովախառն ձիւն. ձիւնամրրիկ, tipi

բջիջ կենդանի մարմիններուն ամենափոքր մասը որ չարժուն է ու կրնայ սնանիլ եւ բազմանալ, hücre. *2)* վեցանկիւն փոքրիկ խորշ ուր մեղուները մեղր կը լեցնեն

բռնաբարել չարչարել. լլկել, պղծել, zor kullanmak tecavüz etmek

բռնագրաւել մէկու մը ունեցածը բռնի ոյժով ձեռքէն առնել, müsadere etmek. haczetmek

բռնադատել *ստիպել, հարկադրել, ճնշել*. dayatmak zorlamak

բռնապբօսիկ *կեղծ, անբնական, շինծու*

բռնաւոր *բռնակալ, բռնապետ, այն որ կ'ուզէ իր կամքը ուրիշներուն պարտադրել*, dıktator

բռնել *ձեռքին մէջ առնել, ձերբակալել*, tutmak

բռնի *բռնութեամբ, առանց մէկու մը կամքը նկատի ունենալու*, zorla

բռնկիլ *այրիլ, վառիլ*, alev almak. *2) գայրանալ, բորբոքիլ*, alevlenmek parlamak

բռնութիւն *ուրիշին կամքը նկատի չունենալ, ստիպում, սաստկութիւն*, şıddet. zor, baskı

բռնուիլ *ուրիշին ձեռքը անցնիլ, ձերբակալուիլ*

բռունցք *ձեռք՝ մատները գոցած վիճակով. կռութ*, yumruk

բրածեծ *բիրով ծեծել (ոտքերը). գանակոծել*, falaka

բրածոյ *հողին տակէն հանուած, հանածոյ*, fosil

բրդեղէն *բուրդէ շինուած*, yunlu

բրդուճ *հացի պատառ*, lokma, durum. *2) որեւէ բանի կտոր, պատառիկ*, lokma

բրինձ *ճերմակ հատիկներով ընդեղէն մը որ կը բուսնի տաք կլիմային մէջ՝ ճախճախուտ տեղեր*, pırınç

բրիչ *հող փորելու գործիք մը*, kazma

բրուտ *կաւէ ամաններ շինող, կաւագործ*, çomlekçı

բօթ *մահուան լուր. գէշ լուր, գոյժ*, kara kotu haber

Գ

Գ *երեք կամ երրորդ*

գագաթ *բանի մը ամենաբարձր մասը գլուխ, կատար,* zirve, doruk

գագաթնակէտ *բարձրագոյն կէտ (գեներիթ)*

գազան *վայրի անասուն որ կ'ապրի ուրիշ կենդանիներու միսով, գիշակեր,* canavar

գազանազուսպ *այն որ գազանները կը զսպէ եւ զանոնք զանազան խաղերու կը վարժեցնէ,* vahşi hayvan/aslan terbiyecisi

գալ *հասնիլ, ժամանել,* gelmek

գալարել *ոլորել, փաթթել, կծկել*

գալարուիլ *գալարիլ, ինք իր վրայ դառնալ ոլորուիլ, փաթթուիլ,* kıvrılmak, dolanmak

գալարուն *պտուտակի պէս ինք իր վրայ դարձած, ոլորուն,* kıvrımlı dolambaçlı

գալիք *ինչ որ պիտի գայ, ապագայ, վերահաս,* gelecek

գալուստ *ժամանում, գալ, հասնիլ.* geliş, gelme

գահ *խաղաւորի աթոռ,* taht. *2) բարձր տեղ, գահաւանդ*

գահաժառանգ *թագաւորի այն զաւակը որ իրմէ ետք գահը պիտի նստի,* veliaht

գահակալ *գահուն վրայ գտնուող, թագաւոր*

գահավէժ *բարձր տեղէ գլորած. 2) բարձունքի մը ծայրը*

գահավիժիլ *բարձրէն իյնալ, գլորիլ,* düşmek, uçmak, yuvarlanmak

գահաւորակ *հովանոցաւոր բարձր բազմոց մը որուն մէջ կը նստին եւ ծառաներ ձեռքով կը վոխադրեն,* tahtırevan

գահընկեց գահէն իննկած, գահազուրկ եղած

գաղափար բանի մը մասին հասկացողութիւն 2) հաստատ տեսակէտ, հայեցակէտ, fikir

գաղափարական ինչ որ միայն երեւակայել կարելի է. 2) կատարելութեան հասած

գաղթ իր երկրէն հեռանալ եւ ուրիշ երկրի մէջ բնակութիւն հաստատել, goç

գաղթական այն որ իր երկրէն հեռացած եւ ուրիշ երկրի մը մէջ բնակութիւն հաստատած է, muhacır, göçmen

գաղթավայր այն տեղը ուր կը գաղթեն եւ բնակութիւն կը հաստատեն 2) այն երկիրը՝ որուն քաղաքական եւ տնտեսական ինքնավարութիւնը օտար պետութեան մը տիրապետութեան տակ կը գտնուի, müstemleke, sömürge

գաղթել իր երկիրը թողուլ եւ ուրիշ երկիր երթալ, göç etmek

գաղութ գաղթողներու բազմութիւն 2) հոն՝ ուր գաղթականներ հաստատուած են

գաղջ տաք ու պաղի միջեւ. ոչ տաք-ոչ պաղ, եղկումեղկ, ılık

գաղտագողի գողի պէս պահուըտելով, գաղտնի, ծածուկ, թաքուն, gizlice

գաղտնաքար գաղտնի կերպով, առանց յայտնի ընելու

գաղտնապահութիւն գաղտնիք պահել. մէկու մը ըսածը ուրիշին չըսել, gizlilik, sır saklama

գաղտնի գաղտուկ, ծածուկ, թաքուն, gizli

գաղտնիք գաղտնի բան, ինչ որ պէտք չէ ուրիշին իմացնել, sır esrar

գաճ տեսակ մը սպիտակ կիր որ կը գործածուի պատերը ծեփելու եւ անդրիներ չինելու, alçı

գաճաճ կարճահասակ, թզուկ, bodur, uce

գամ երկաթէ սրածայր ձողիկ՝ որ պատի կամ տախտակի մէջ կը մխուի, բեւեռ, սեպ, çivi

գամել գամով ամրացնել, բեւեռել, mıhlamak

գամփռ մեծ շուն որ կը ծառայէ իբրեւ պահապան. çoban köpeği

գայթակղիլ սխալիլ, մոլորիլ (հրապուրուելով)

գայթակղութիւն այն չար օրինակը որ մարդը կը մոլորեցնէ, skandal rezalet, münasebetsizlik, kepazelik

գայթիլ ոտքը սահիլ, սայթաքիլ, tökezlemek

գայլ շունի նմանող գիշատիչ գազան մը, kurt

գայլիկոն ծակելու գործիք, գչիր, burgu

գանակոծել գաւազանով չարաչար ծեծել

գանգատ բողոք, տրտունջ դժգոհութիւն, şikâyet, itiraz

գանգատիլ դժգոհութիւն յայտնել, բողոքել, şikâyet/itiraz etmek, yakınmak

գանգուր ոլորուած, գոյզ (մազ), kıvırcık

գանգրահեր գանգուր մազերով

գանիլ նողկանք զգալ, գարշիլ, tiksinmek

գանկ գլխու ոսկորէ տուփը որուն մէջ կը գտնուի ուղեղը kafatası

գանձ թանկագին իրերու ամբողջութիւնը, հարստութիւն, servet, hazine

գանձանակ գանձարկղ. այն տուփը որուն մէջ դրամ կը պահեն, kumbara

գանձապահ գանձը պահող, այն անձը որ դրամներ ստանալու եւ տալու պաշտօն ունի, hazinedar ve. nedar

գանձապետ այն անձը որ կը կառավարէ գանձարանը

գանձատուն գանձարան, այն շէնքը որուն մէջ կը պահեն արժէքաւոր իրերը եւ դրամները

գանձարան գանձ պահելու տեղ, hazıne. *2)* արժէքաւոր գոյքերու կամ գրուածքներու հաւաքածոյ

գանձել դրամ ժողվել, դրամ հաւաքել, tahsil etmek

գառն գառնիկ. գառնուկ, kuzu

գառնարած գառնուկներ արածող հովիւ

գարեջուր գարիէ պատրաստուած ոգելից ըմպելի, bıra

գարի հասկաւոր բոյս մը որ երկայն հատիկներ ունի, arpa

գարնանային գարնային, գարուն եղանակին վերաբերեալ, գարնան յատուկ

գարշ զզուանք պատճառող, չատ աղտոտ

գարշահոտութիւն չատ անախորժ հոտ, զազրահոտութիւն, նեխ, pıs koku

գարշապար ոտքի տակը, ոտքի կոխած տեղը

գարշելի չատ աղտոտ, գանելիք, նողկալի

գարշիլ գանիլ, նողկալ. խորշիլ, tıksınmek

գարուն տարուան առաջին եղանակը որ կ'սկսի Մարտին ու կը տեւէ մինչեւ Յունիս. ılkbahar

գաւազան կլոր եւ երկայն ձող (չատ անգամ փայտէ), ցուպ, մահակ, մական, değnek baston asa

գաւազանակիր հոգեւորական անձ որ կը կրէ Հայրապետին գաւազանը

գաւաթ փոքր աման որ կը ծառայէ ջուր՝ թէյ՝ սուրճ եւայլն խմելու. բաժակ, ըմպանակ, bardak, kadeh

գաւակ ձիու եւ ուրիշ կենդանիներու ետեւի կողմը՝ պոչէն մինչեւ մէջք. sağrı

գաւառ երկրի մր՝ քաղաքէ հեռու մէկ երկրամասը, taşra

գաւառաբարբառ որեւէ գաւառի մէջ խօսուող ժողովրդական լեզու

գաւառացի գաւառի բնակիչ, taşralı

գաւիթ տան բակը, avlu *2) ոչխարները պատսպարելու տեղ, փարախ*, ağıl. *3) եկեղեցիի ներքին մէկ բաժանումը*

գգուանք սէր ու քնքշութիւն, փայփայանք, okşama, okşayış, şefkat

գգուել շոյելով եւ համբուրելով սիրել, փայփայել, (ruhunu) okşamak, bağrına basmak

Գեթսեմանի Երուսաղէմի մօտ գիւղ մը ուր Յիսուս վերջին անգամ աղօթեց

գեհեն դժոխք, սանդարամետ, cehennem

գեղ գեղեցկութիւն. *2)* գիւղ, koy

գեղագիտական գեղեցիկի գիտութեան վերաբերեալ

գեղագիտութիւն գեղեցկագիտութիւն. գիտութիւն մը որ կ'ուսումնասիրէ գեղեցիկը, estetik

գեղագրական գեղեցիկ ձեռագիրներու վերաբերեալ. kalıgrafik

գեղադէմ գեղեցիկ դէմք ունեցող, գեղանի

գեղագարդ գեղեցիկ զարդարուած, չքնաղ

գեղազմայլ գեղեցիկ եւ զմայլեցուցիչ, շատ սքանչելի

գեղաքոյր գեղեցկախոյր, գեղեցիկ գոյն ունեցող

գեղածաղիկ գեղեցիկ ծաղկած, չքնաղ

գեղաձիծաղ զուարթ եւ ժպտուն դէմքով. խնդումերես

գեղանի շատ գեղեցիկ եւ շատ սիրուն

գեղապանծ գեղեցիկ եւ պանծալի, հրապուրիչ, չքնաղ

գեղապաշտութիւն գեղեցկապաշտութիւն. գեղեցիկը պաշտելու չափ սիրել

գեղարգ նիզակի նմանող հին զէնք մը, mızrak

գեղարուեստ այն եօթը արուեստները որոնք գեղեցիկը կը պատկերացնեն (ինչպէս՝ երաժշտութիւն նկարչութիւն, քանդակագործութիւն, բանաստեղծութիւն, պարարուեստ, ճարտարախօսութիւն, ձարտարապետութիւն), guzel sanatlar

գեղափիթիթ գեղեցիկ կերպով ծաղկած

գեղգեղ գեղգեղանք, թռչունի երգ (ձայնը թրթռացնելով), դայլայլ, (tuş cıvıldama

գեղգեղել թռչունի պէս երգել, դայլայլել

գեղերփնուիլ գեղեցիկ գոյներով զարդարուիլ

գեղեցիկ մարդու ճաշակին հաճելի. աղուոր, guzel

գեղեցկացնել գեղեցիկ դարձնել, գեղեցկութիւն տալ, güzelleştirmek

գեղեցկութիւն գեղեցիկ ըլլալու յատկութիւն. güzellik

գեղձ մարմնին մէջ այն գործարանները որոնք դանազան հիւթեր կ արտադրեն, gudde. (salgı) be;(ı)

գեղմ ոչխարի բուրդը, ասր. yapağı. yün

գեղուհի գեղեցկուհի շատ գեղեցիկ կին կամ աղջիկ

գեղջկուհի գիւղացի կին կամ աղջիկ

գեղջուկ գիւղի բնակիչ, գիւղացի, չինական, köylu

գեղօն երգ ու նուագ 2) բանաստեղծութեան տեսակ մը (աւանդական եւ կամ գովաբանական բովանդակութեամբ)

գետ մեծ քանակութեամբ հոսուն ջուր որ ծով կը թափի կամ ուրիշ գետի հետ կը խառնուի. nehır

գետակ փոքր գետ

գետաճի խոշոր մարմնով անասուն մը որ գետի մէջ կ ապրի. ձիագետի, su aygırı

գետեզերք *գետեզր, գետափ, գետի երկու կողմերուն հողի շերտը*

գետին *հողին երեսի մասը. 2) տեղ*, yer, zemin

գետնամած *գետնին փակցուած*

գետնայարկ *գետնի վրայ գտնուող առաջին յարկ*

գետնաուխտ *մողէգի նմանող կենդանի մը որ կրնայ իր գոյնը փոխել*, bukalemun

գետնափոր *գետնի մէջ փորուած*

գետնաքարշ *գետնի վրայ քաշկռտուած, անարգուած. 2) գետնի վրայ սողացող*

գեր *նախադաս մասնիկ մը որ կը նշանակէ «շատ. աւելի բարձր աւելի վեր» (ինչպէս՝ գերահրաշ = շատ հրաշալի գերահանճար = բարձր հանճարի տէր եւն.)*

գերագոյն *գերագոյ, ամէնէն բարձր կամ ամէնէն վեր, ծայրագոյն*

գերադասել *աւելի բարձր դասել, նախապատիւ նկատել*

գերադրական *ամենաբարձր աստիճանի, բարձրագոյն*

գերազանցել *լաւ յատկութիւններով բոլորէն բարձր ըլլալ, գերիվեր ըլլալ*, aşmak, geride bırakmak

գերակայ *ամենաբարձր դիրքը ունեցող, գերազանց*

գերակայութիւն *ամէնէն բարձր դիրքը ունենալ, գերազանցութիւն*, üstünlük

գերակատար *ամենակատարեալ 2. բայերու այն ձեւը որ անցեալ գործողութիւն մը ցոյց կու տայ՝ կատարուած ուրիշ անցեալ գործողութենէ մը առաջ (ինչպէս՝ գրած էի, սիրած էիք եւն.)*

գերակշիռ *աւելի բարձր արժէք ունեցող*

գերահռչակ *շատ համբաւաւոր, հռետիլի*, meşhur

գերաճիլ *սովորականէն աւելի մեծնալ*

գերան *քառակուսի տաշուած մեծ ծառ որ կը գործածուի իբրեւ շինութեան ատաղձ*, direk, kiriş mertek

գերանդի *մեծ մանգաղ որ հնձելու կը ծառայէ*, tırpan

գերաշնորհ *շատ շնորհալի. 2) բարձր հոգեւորականի տիտղոս*

գերապայծառ *խիստ պայծառ, փառաւոր. 2) կաթոլիկ Հայերու մէջ բարձրաստիճան հոգեւորականի տիտղոս*

գերապայծառութիւն *փառաւորութիւն, շքեղութիւն 2) իշխաններու եւ բարձրաստիճան հոգեւորականներու տիտղոս*

գերապատիւ *բարձրագոյն պատուի արժանի. 2) եպիսկոպոսներու տիտղոս*

գերբնական *բնականէն վեր կամ բարձր, ինչ որ բնութեան օրէնքներով կարելի չէ բացատրել*, doğaüstu, olağanustü

գերդաստան *միեւնոյն ծագումը ունեցող ընտանիք, ազգատոհմ*, sülale aile

գերեզման *մեռելին թաղուած տեղը կամ փոսը, շիրիմ, տապան*, mezar

գերեզմանատուն *գերեզմաններոց, այն տեղը ուր գերեզմաններ կը գտնուին*, mezarlık

գերել *գերի բռնել*, esir almak. *2) հրապուրել, հմայել, առինքնել*, esir etmek

գերեվաճառ *այն մարդը որ գերիներ կը գնէ ու կը ծախէ*, esir tüccarı

գերզգայուն *շատ զգայուն կամ սաստիկ զգայուն*

գերընտիր *շատ ընտիր, շատ պատուական*

գերի *այն մարդը որ թշնամիի ձեռք ինկած ու ազատութիւնը կորսնցուցած է*, esir

գերիվեր չաւ աւելի վեր, գերազանց, üstün

գերծել ածիլել, սափրիլ, tıraş etmek

գերմարդ բարոյապէս եւ մտաւորապէս չաւ ուժեղ մարդ, üstınsan

գերմարդկային մարդկային ոյժէն վեր, ınsanüstü

գերուհի գերի կին կամ աղջիկ

գզգզուած իրարմէ կտոր-կտոր զատուած, պատռտած, lime lime

գզել բուրդը կամ բամպակը սանտրել, taramak

գզուըտիլ իրարու հետ գզուիլ, ծեծկուիլ, կռուիլ, dalaşmak

գզրոց սեղանի կամ պահարանի պզտիկ արկղ, դարակ, çekmece

գէթ գոնէ, առնուազն, hıç olmazsa, barı

գէշ չար, վատ, յոռի, kötü, fena *2)* սատկած անասուն, դիակ, leş

գէս երկայն մազ, saç. *2)* պոչ, kuyruk

գէր պարարտ, գիրուկ, ճարպոտ, şişman

գէտալ կարեկցիլ, մեղքնալ, խղճալ, acımak

գէտասիրտ գթած, բարեսիրտ, բարեգութ

գէտութիւն գութ, կարեկցութիւն, մարդասիրութիւն

գժտութիւն յարաբերութեան խզում, küskunlük

գժտուիլ յարաբերութիւնը խզել, սրդոզիլ, kusmek

գի գիհի, նոճիի նմանող ծառ մը, ardıç ağacı

գիժ յիմար, ապուշ

գիծ երկայնութիւն ցոյց տուող նշան, çizgi

գին որեւէ բանի արժէքը, փոխարժէք, fiyat

գինաբեռ հացկերոյթի սեղան, կերուխում, *խրախճանք*

գինդ օղ՝ զոր կիները կը գործածեն իբրեւ զարդ

գինեմոլ գինիի կամ ոգելից ըմպելիի մոլի, խման, ayyaş, içkici şarapçı

գինետուն խանութ՝ ուր գինի կը ծախեն կամ գինի կը խմեն, կապելայ, meyhane

գինի խաղողի ջուրէն պատրաստուած ոգելից ըմպելի, şarap

գինձ բոյսի մը պտուղը (որ չամիչի կը նմանի եւ կը գործածուի իբրեւ համեմ). kışniş

գինովնալ գինով դառնալ, արբենալ sarhoş olmak

գիշախանձ դիակ ուտող, գիշակեր

գիշակեր հում միս կամ դիակ ուտող (գազան, թռչուն), leş yıyen leşçil

գիշատել բզկտել. յօշոտել, paralamak

գիշատիչ մարմինը ծուիկ-ծուիկ ընող, գիշատող, yırtıcı

գիշեր օրուան այն ժամանակը՝ երբ արեւը հորիզոնին տակ կը գտնուի, մութ, խաւար gece

գիշերազգեստ գիշերուան զգեստ զոր կը հագնին սենեակի մէջ, gecelik

գիշերաշրջիկ այն որ քունի մէջ կը քալէ, uyurgezer

գիշերապահ գիշերուան պահապան, gece bekçisi

գիշերել գիշերը մնալ, գիշեր անցընել, gecelemek yatıya kalmak

գիշերօթիկ ուր կարելի է ցերեկ-գիշեր մնալ (վարժարան), yatılı

գիջութիւն գիջամոլութիւն, սեռային անառակութիւն որ դժբախտ հետեւանքներ կը պատճառէ

գիսաւոր մազ ունեցող 2) պոչաւոր աստղ, kuyrukluyıldız

գիտակ գիտցող, տեղեակ, բանիմաց, bilen bilgili, haberdar

գիտականութեան վերաբերեալ. գիտութեան համար կատարուած, ilmi bilimsel

գիտակից *խելքը գլուխը կամ այն որ գիտակցութիւն ունի*, aklı başında bilinçli

գիտակցութիւն *ըրածը գիտնալ, գիտնալ թէ ի նչ կ ընէ եւ ի նչ կ՚ըլլայ հետեւանքը*, şuur bilinç

գիտելիք *տեղեկութիւն, ծանօթութիւն*, bilgi

գիտնալ *սորված ու վարժուած ըլլալ, ճանչնալ*, bilmek

գիտնական *գիտուն. գիտութիւններուն համուտ կամ գիտութիւն ունեցող*, âlim, bilgin

գիտութիւն *իրականութեան վերաբերեալ գիտելիքներուն ամբողջութիւնը*, ilim bilim. *2: տեղեկութիւն, ծանօթութիւն, համուտիւն* bilgi

գիր *այն նշանը՝ որ կ արտայայտէ լեզուի որեւէ հնչիւնը, տառ.* harf. *2: գրուածք, գրութիւն.* yazı

գիրգ *փափուկ, խնամուած*

գիրկ *մարդկային մարմնի կուրծքի մասը, գոգ, ծոց*, kucak

գիրկընդխառն *իրար գրկած, իրարու փաթթուած*

գիրուկ *չափաւոր գիրութիւն ունեցող*, tombul

գիրք *տպագրուած թերթերու ամբողջութիւնը հատորի մը մէջ, մատեան*, kitap

գիւղ *քաղաքէն փոքր տեղ որուն բնակիչները յաճախ հողագործութեամբ կ՚զբաղին.* köy *2) ամառուան բնակութեան տեղ, ամարանոց*, sayfiye

գիւղագիր *գիւղի կեանքի մասին գրող*

գիւղագնացութիւն *ամառր օդափոխութեան երթալ*

գիւղականք *գիւղացիներ, գեղջուկներ*

գիւղացի *գիւղաբնակ, գեղջուկ, չինական.* köylü

գիւտ *չգիտցուած բան մը մէջտեղ հանել հնարել,* buluş

գլան այն երկրաչափական մարմինը որ կը գոյանայ ուղղանկիւն քառանկիւնի մը իր կողմերէն մէկուն վրայ դառնալով. 2) մեքենայի մը կլոր մասը, silindir

գլանիկ փոքր գլան. 2) բարակ թուղթի մէջ գլանաձեւ փաթթուած ծխախոտ. ծխագլանիկ, sıgara

գլգլանք ջուրին հանած ձայնը. կարկաչ. խոխոջ

գլգլուք ջուրին «գըլ-գըլ» հանած ձայնը, գլգլանք

գլել գլորել, տապալել, գերազանցել

գլխագին այն դրամը՝ զոր հարսնցու աղջկան հայրը կ'ստանար փեսայէն, başlık

գլխագիր սովորականէն աւելի մեծ գիր (ինչպէս յատուկ անուններու առաջին գիրը), buyük harf

գլխակոտոյս գլուխը կորսնցուցած, խելքը գլխէն գացած

գլխահակ գլուխը ծռած, գլխիկոր

գլխանոց գլուխի ծածկոց. գդակ, takke

գլխատել գլուխը կտրել. գլխահատել

գլխարկաւոր գլուխը գլխարկ դրած, şapkalı

գլխաւոր այն որ միւսներէն աւելի կարեւոր է, էական. հիմնական, baş(lıca), esas, temel

գլխաւորաբար գլխաւորապէս, մանաւանդ

գլորել բան մը գետին տապալել կամ գետնի վրայ թաւալել, yuvarlamak

գլորիլ ինքն իր վրայ տապալիլ, yuvarlanmak

գլուխ մարդու մարմնին վերին մասը որ կը պարունակէ ուղեղը եւ զգայարանները, baş

գլուխ-գործոց գործերուն ամէնէն կարեւորը, başyapıt

գլտորել գլորել, առարկայ մը ինքն իր վրայ թաւալելով շարժել, yuvarlamak

գծագրել պատկեր մը գիծերով արտայայտել, çizmek

գծիկ փոքր գիծ որ կը միացնէ երկու բառ (-), tire

գճուճ անարգ, ստորին, արհամարհելի

գմբեթ գմբէթի, կամարաձեւ տանիք, kubbe

գնահատել գին կտրել, արժէքը որոշել, takdır etmek
2) արժէքը ճանչնալ, հաւնիլ

գնահատուիլ արժէքը յայտնի ըլլալ, հաւնուիլ

գնահատում գնահատութիւն, յարգը կամ արժէքը որոշել

գնայուն քալող, շարժուն, գացող

գնացք երթալու կերպ, ընթացք. ուղղութիւն

գնդակ փոքր գունդ կամ գունդի ձեւ ունեցող իր, top(ak) bılye

գնդակահարել հրացանով սպաննել, հրացանի բռնել, kurşuna dizmek

գնդամուղ գնդակներու խաղ մը զոր կը խաղան գաւազաններով՝ մասնաւոր սեղանի մը վրայ, bılardo

գնդապետ զօրագունդի հրամանատար. albay

գնդասեղ գնդաձեւ գլուխով ասեղ, topluiğne

գնդացիր հրազէն մը որ մեքենայօրէն գնդակներ կ'արձակէ, makineli tüfek

գնգել գնդակի պէս կլորցնել

գնել ծախու առնել, satın almak

գնորդ այն որ գնել կ'ուզէ, müşteri, satın alan

գնչու խափառական ցեղ մը, çingene

գոգ ծոց. գիրկ, kucak

գոգաւոր ներսի կողմը փոսացած, գոգաձեւ, çukur içbükey

գոգնոց այն զգեստր կամ լաթը որ հագուստր կր պահպանէ աղտէ կամ փոշիէ, önlük

գոգցես կարծես, sanki

գոլ տաքութիւն, կրակին բոցը

գոլորշի շոգի, ջրաշոգի, buğu, buhar

գոհ այն որ ունեցածով կը բաւականանայ, memnun

գոհաբանել գոհութիւնը արտայայտել, շնորհակալ ըլլալ

գոհանալ գոհ ըլլալ, աւելին չուզել, yetinmek, şukretmek

գոհար թանկագին քար մը, cevahır

գոհարավաճառ այն որ գոհարներ կ՛առնէ ու կը ծախէ

գոհացնել գոհ ձգել, ուզածը տալ, memnun/tatmin etmek

գոհացուցիչ ինչ որ գոհ կը ձգէ, բաւարար, tatmınkar

գոհութիւն բաւարարուած ըլլալ, շնորհակալութիւն

գոհունակ գոհ, գոհութիւն զգացող

գոհունակութիւն գոհ ըլլալ, գոհութիւն զգալ. memnuniyet

գող այն որ գաղտնաբար կ՛առնէ ուրիշին ապրանքը, աւազակ, hırsız

Գողգոթա Երուսաղէմի մօտ լեռ մը ուր խաչուեցաւ Յիսուս

գողնալ ուրիշին ապրանքը գաղտնի վերցնել, կորզել, çalmak

գողունի գողի պէս, գաղտուկ 2) գողութեամբ ձեռք ձգուած, գողօն, çalıntı

գողտրիկ փափուկ, մեղմ, քնքոյշ, şirin narın

գոմ ընտանի անասուններ պահելու տեղ, ախոռ, փարախ. mandıra, ağıl

գոմէշ սեւ ստեւներով տեսակ մը եզ, manda, camır, kömüş

գոյական չնչաւոր եւ անշունչ կամ նիւթեղէն եւ աննիւթ գոյութիւններուն տրուած անունը (ինչպէս՝ հասարակ անուն, յատուկ անուն, վերացական անուն) isim

գոյականաբար իբրև գոյական. գոյականի տեղ (գործածուած)

գոյացնել մէջտեղ հանել. երեւան բերել, meydana getirmek

գոյն թոյր, մոյն, երփն, երանգ, renk

գոյնզգոյն զանազան գոյներով, երփներանգ, rengarenk

գոյութիւն գոյակ. ինչ որ կայ, էակ, varlık

գոնէ ամէնէն քիչ. գէթ, առնուազն, hiç değilse, barı

գոչել պոռալ, աղաղակել, haykırmak

գոչիւն բարձր ձայն, աղաղակ

գոռ սաստիկ, ուժգին, զօրաւոր (ձայն)

գոռալ որոտումի պէս մեծ ձայն հանել. ուժգին պոռալ gürlemek bağırmak

գոռգոռալ սաստիկ ուժգին պոռալ, ահեղաձայն աղմկել

գոռեխ իշամեղու, eşekarısı

գոռոզ սաստիկ հպարտ. ինքնահաւան. խրոխտ, kendini beğenmiş

գոռում աղմուկ, որոտում, գոչում

գովել մէկու մը արժանիքները ըսել, ներբողել, դրուատել, methetmek, övmek

գովեստ գովասանք, մէկու մը ցոյց տրուած արժանիքները, ներբող, methiye, övgü

գորգ բուրդէ կամ հաստ դերձանէ բանուած գետնի ծածկոյթ, օթոց. halı

Գորգեան Հանգոյց դժուար լուծելի հանգոյց (գոր Մեծն Ալէքսանդր քակեց սուրի մէկ հարուածով)

գործ աշխատութիւն, զբաղում, iş. eser. yapıt

գործադուլ գործը ձգել (բանուորի), բանիմող. grev

գործադրել իրագործել, կիրարկել, tatbik etmek uygulamak

գործազրկութիւն գործազրկում, գործարանատիրոջ կողմէ բանուորներուն աշխատութեան վերջ տալ, lokavt

գործածութիւն գործածելու կերպ, kullanma, kullanım

գործակալ գործակատար, գործի մը մէջ որոշ պաշտօն մը ստանձնող, acente

գործակցութիւն գործակից ըլլալ. միասին աշխատիլ, işbirlığı

գործանոց աշխատանոց, atölye

գործավար կառավարական ամենաբարձր աստիճանի պաշտօնեայ, bakan

գործարան մարմնին այն մասերը որոնք որոշ պաշտօն մը կը կատարեն, organ

գործարանատէր ճարտարարուեստական մեծ աշխատանոց ունեցող, fabrikatör

գործաւոր աշխատաւոր, բանուոր, işçi

գործել աշխատիլ, բանիլ, ընել, çalışmak, işlemek, (iş) yapmak

գործիական գործիքով չինուած. 2) գոյականի հոլովակերտ «ով» մասնիկը որ «միասին» կամ «միջոցաւ»ի նշանակութիւն կու տայ, vasıta halı

գործիք որեւէ գործի ծառայող միջոց, կազմած, alet

գործնական գործ մը մէջտեղ հանող, ազդեցիկ, pratik

գործունեայ գործօն, գործ կատարող, աշխատող, ժիր, faal çalışkan, aktif

գործունէութիւն աշխատութիւն, ներգործութիւն. faaliyet

գորշ ճերմակ ու սեւ գոյներուն խառնուրդը, մոխրագոյն, kır. gri

գորով սէր, գութ, խանդաղատանք

գորովալի մեծ սիրով

գորովանք մեծ սէր, գուրգուրանք, խանդաղատանք

գորտ երկակենցաղ անասուն մը, kurbağa

գոց այն որ բաց չէ. փակ, փակուած, kapalı.
2) գրուածքը (կամ դասը) յիշողութեամբ արտասանելու կարողութիւն. ezber

գոցել գոց վիճակի բերել, փակել, kapa(t)mak *2)* ծածկել

գուբ խորունկ փոս, հոր, վիրապ

գութ կարեկցութիւն, խիղճ, acıma (duygu-u)

գութան մեծ արօր (հողը հերկելու համար)

գուժ գոյժ, գէշ լուր, բօթ, kara haber

գուժկան գէշ լուր բերող, բօթաբեր

գուլպայ ոտքը ծածկելու պարկաձեւ կտաւ, çorap

գուղձ հողի խոշոր կտոր. հողակոշտ, kesek

գումար յաւելումով գոյացած ամբողջութիւն. yekün

գումարտակ զօրախումբ. վաշտ, tabur

գունագեղ գեղեցիկ գոյներով

գունաթափ գոյնը նետած. տժգոյն, գունատ

գունաթափիլ գոյնը կորսնցնել, գունատիլ

գունավառ վառ կամ փայլուն գոյներով

գունատ տժգոյն, տմոյն, գունաթափ, solgun

գունաւոր գոյն ունեցող, renkli

գունափոխ գոյնը փոխուած կամ գոյնը փոխող

գունդ մեծ զօրախումբ որ կը բաղկանայ չորս գումարտակէ. զօրագունդ, alay *2)* գունտ

գունդագունդ խումբ-խումբ, մեծ բազմութեամբ

գունտ չրջանակի մը իր առանցքին վրայ դառնալով գոյացուցած ձեւը, գունդ, kure *2)* երկրագունդ

գուշակ այն որ ետքը պատահելիքը նախապէս կը գիտցնէ. կախարդ bakıcı falcı. gaipten haber veren

գուշակել եղբը պատահելիքը նախապէս ըսել, sezmek tahmın etmek (önceden geleceği) bılmek gaipten haber vermek

գուպար կռիւ, պայքար

գուռ քարէ կամ փայտէ փոքր աւազան, kurna, yalak

գուսան տաղասաց երգիչ, ozan

գուրգուրալի շատ սիրելի, գուրգուրանքով ու գորովով լեցուն, şefkat dolu muşfik sevecen

գուրգուրանք սաստիկ գորով, աղաչատանք, şefkat sevgı, uzerine titreme

գուցէ չըլլայ թէ (գէշ բանի համար), ola kı

գռեհիկ փողոցային անվայել, անարգ

գռուզ գանգուր, ոլորուն (մազ)

գտնել կորսուած կամ փնտռուած բան մը ձեռք ձգել, bulmak

գտնուիլ մէջտեղ ելլել bulunmak. 2) ներկայ ըլլալ

գրաբար հին հայերէն. նախնեաց գրական լեզուն որ գործածուեցաւ մինչեւ ԺԹ դար

գրագէտ կարդալ-գրել գիտցող, okuryazar. 2) գրականութիւն մշակող գրող yazar

գրագիտութիւն գրել-կարդալ գիտնալ. 2) գրական կանոններու ուսումնասիրութիւն

գրագիտուհի կին գրագէտ, կին գրող

գրագիր գրասենեակի պաշտօնեայ որուն գործն է արձանագրել կամ ընդօրինակել. քարտուղար. katip

գրադարան դասաւորուած գիրքերու ժողովածոյ. մատենադարան kıtaplık 2) շէնք մը՝ ուր կը պահուին գիրքերու ժողովածոներ եւ ընթերցողը կրնայ ստանալ ու կարդալ. գրատուն. kütüphane

գրական գրականութեան վերաբերեալ, edebı

գրականագէտ գրականութեան հմուտ կամ գրականութեամբ զբաղող

գրականութիւն ժողովուրդի մը խօսքով ստեղծագործութիւններուն ամբողջութիւնը 2) գրական գործերու ուսումնասիրութիւն. 3) արձակ կամ չափածոյ ստեղծագործութիւն, edebıyat

գրահաշիւ ուսողութեան այն մասը՝ որուն մէջ թիւերու տեղ կը գործածուին գիրեր. cebir

գրահմուտ գրականութիւն գիտցող 2) գրել-կարդալ գիտցող

գրամեքենայ մեքենայ մը որ գրելու կը ծառայէ, daktılo

գրաշար տպարանի արհեստաւոր՝ որ տպագրական տառերը կը շարէ, murettip dizgici

գրասեղան սեղան՝ որու վրայ կը գրեն, yazı masası, -ıra

գրասէր գիրքը կամ ընթերցումը սիրող, kıtapsever. 2) գրականութեան հետեւող, edebıyatsever

գրաստ բեռնակիր անասուն (ձի, էշ, ջորի եւն)

գրավաճառ գիրքի առուտուր ընող, kitapçı

գրատախտակ առհասարակ սեւ ներկուած դասարանի տախտակ՝ որու վրայ կը գրեն ճերմակ կաւիճով (kara)tahta yazı tahtası

գրատուն այն չէնքը ուր կը գտնուին զանազան գիրքեր ու ժողովածոներ, kıtabevi

գրաւ արժէքաւոր իր մը՝ զոր փոխառուն կու տայ իբրեւ ապահովութիւն, emanet. 2) երկու անձի միջեւ պայմանաւորում որոնք տարբեր բաներ կը պնդեն (գրաւը կը կորսնցնէ այն՝ որ կը սխալի), bahis

գրաւական գրաւ դրուած, երաշխաւորութիւն, առհաւատչեայ, teminat (parası) kefalet

գրաւել ուրիշէ մը բռնի առնել, captetmek. fethetmek. *2) իրեն քաշել, հրապուրել,* cezbetmek

գրաւիչ հրապուրիչ, գմայլելի, շատ գեղեցիկ, çekici, cazip

գրաւորապէս գրաւոր, գրաւոր կերպով

գրաքննութիւն գրուածքներու կամ գիրքերու վրայ կատարուած քննութիւն (կառավարական պաշտօնեաներու կողմէ), sansür

գրգալ սիրով խնամել. գուրգուրալ

գրգանք փափկութիւն, գգուանք, գուրգուրանք

գրգիռ ազդեցութեան մը յարուցած հետեւանքը, tenbih. *2) դրդում. ազդակ,* tahrik. durtü ıtki

գրգռեակ պատուաած հագուստ, ցնցոտի

գրգռել մէկու մը վրայ ազդելով զայն բանի մը մղել. *2) զայրոյթը շարժել, բարկացնել,* kışkırtmak. tahrik etmek

գրգռում ուժեղ ազդեցութիւն, յուզում

գրեթէ *մօտաւորապէս,* hemen hemen. neredeyse

գրել խօսք մը գրի առնել, շարադրել, yazmak

գրելացաւ գրելու տենչ, գրելու հիւանդութիւն *(ծաղրական բառ մը որ կը գործածուի անտաղանդ գրողներու համար)*

գրեխ գործիք մը՝ որով հեղուկ կը ներարկեն *ադիքներուն՝ սրբանէն ներս,* şırınga, lavman

գրենական գրելու վերաբերեալ

գրիչ մելանով գրելու գործիք, (yazı) kalem(i)

գրկաբաց գրկելու համար թեւերը բացած

գրկապնդուած իրար պինդ գրկած

գրկել գիրկը առնել *2) փաթթուիլ,* kucaklamak

գրոհ տալ խումբով յարձակիլ. խուժել, taarruz etmek

գրող գրագէտ, հեղինակ, yazar *2) երեւակայական չար ոգի որ մարդոց հոգին կ'առնէ*

գրոց բարբառ հայ հին գրական լեզուն, գրաբար

գրոց-բրոց գրել-կարդալ գիտցող. *ուսում առած*

գրուածք գրելու կերպ կամ ոճ. *2)* գրուած կամ տպուած հեղինակութիւն, գրութիւն, yazı

գրութիւն որեւէ գրուած բան (արձանագրութիւն, թղթակցութիւն, նամակ եւն), yazı

գրչագիր գրիչով կամ ձեռքով գրուած (գիրք), ձեռագիր

գրչակ անտաղանդ գրող, աննշան գրագէտ

գրչատուփ գրչաման, այն տուփը որուն մէջ կը պահեն գրիչ՝ մատիտ եւն., kalemlik

գրպան հագուստի վրայ կարուած փոքրիկ քսակ (գանազան իրեր պահելու համար), cep

գրպանել գրպանը դնել, գողնալ, իւրացնել, cebine atmak

գրքակալ վրան գիրք դնելու չարժական եւ ծալլուող սեղան (որ կը գործածուի ընդհանրապէս եկեղեցիներու մէջ), rahle

գրքոյկ փոքր գիրք, kitapçık, broşür

գօս սմքած, չորցած, ցամքած

գօսացնել չորցնել. ցամքեցնել

գօտեմարտ ձեռքի կռիւ (իրար փախթուելով). ըմբշամարտ, gureş

գօտեպինդ գօտին սեղմած, կազմ ու պատրաստ

գօտի կաշիէ կամ ուրիշ նիւթէ պատրաստուած երիզ որ կը գործածուի իբրեւ կապ, kemer.
2) երկրագունդի մակերեւոյթին իւրաքանչիւր բաժանումը (տեղի ջերմութեան համաձայն), kuşak

Դ

Դ *չորս կամ չորրորդ. 2) դիմորոշ յօդ*

դաբաղ *այն սնտուկը որուն մէջ մեռեալ կը դրուի*, tabut

դադար *Հանգիստ, աշխատանքի ընդմիջում*, ara dinlenme

դադրեցնել *կեցնել, կասեցնել*

դադրիլ *կենալ, կասիլ*, durmak. kesılmek. *2) կտրիլ, Հատնիլ*, dinmek

դաժան *չար, անողորմ, խոժոռ բիրտ*, haşin, acımasız

դալար *բուսնող կանանչ խոտ*, yeşıl(lik). *2) թարմ, նոր, մատղաշ*, taze, körpe dırı

դալարագեղ *կանանչով զարդարուած կամ գեղեցկացած*

դալարաչուի *կանանչ աչքերով*, yeşil gözlü

դալարիք *դալարի, կանանչութիւն. բուսեղէն*, yeşillik

դալարուտ *կանանչ բոյսերով լեցուն արտ կամ պարտէզ*

դալկահար *մեռելի պէս դեղնած կամ տժգոյն, դալկադէմ*, soluk (yuzlu)

դալուկ *դեղնութիւն. տժգունութիւն. 2) դեղնախտ (հիւանդութիւն)*, sarılık

դահեկան *դրամի չափ մը. դրուշ*

դահիճ *պատիժը գործադրող*, cellat. *2) չարչարող, անգութ, բռնակալ*

դահլիճ *պաշտօնական տեսակցութեան կամ խորհրդակցութեան սրահ*, salon *2) պետական բարձրաստիճան պաշտօնատարներու ժողով*, kabine

դամբան դամբարան, գերեզման, շիրիմ, տապան, kabır, mezar

դամբանական մեռեալին վրայ խօսուած ճառ, մահաճառ, դամբանախօսութիւն 2) դամբանի կամ թաղման վերաբերեալ

դայեակ մանկաբարձ կին՝ որ նորածինը կը խնամէ, ebe. 2) ատնտու, ծծմայր

դայլայլ թռչուններու ճռուողիւնը, գեղգեղանք

դանակ կոթով գործիք մը որ (Հաց, միս եւն.) կտրելու կը ծառայէ, bıçak

դանդաղ դանդաղկոտ, կամաց կամ ծանր շարժող, յամր, ağır yavaş

դանդաղիլ կամաց շարժիլ, տնտնալ, յուլանալ, yavaşlamak, ağırdan almak

դաշն դաշինք, համաձայնութիւն, պայմանագրութիւն, akıt, bağıt. 2) ներդաշնակ, մեղմ, հաճելի (եղանակ)

դաշնագիր գրաւոր դաշինք, muahede. antlaşma

դաշնակ դաշնամուր, մետաղեայ լարերով եւ ստեղնաշարով նուագարան մը, piyano

դաշնակահար դաշնակ նուագող (արուեստագէտ), piyanist

դաշնակից իրարու հետ համաձայնած կամ պայմանաւորուած (պետութիւն) ուխտակից, muttefık bağlaşık

դաշնակութիւն ներդաշնակութիւն, ձայնակցութիւն

դաշոյն երկսայրի եւ սրածայր փոքր սուր, hançer

դաշունահարել դաշունել, դաշոյնով զարնել, hançerlemek

դաշտ տափարակ գետնի տարածութիւն. Հարթավայր, տափաստան, ova

դաշտամուկ դաշտերու մէջ ապրող մուկ, tarlafaresı

դաշտան կիներու ամսական արիւնահոսութիւնը, âdet

դաշտավայր դաշտային տեղ, տափաստան, դաշտ

դառն լեղի, անախորժ, acı. *2)* տաժանելի, վիրաւորիչ

դառնալ ուղղութիւնը փոխել, donmek. *2)* գալ, վերադառնալ. *3)* ուրիշ բանի մը վերածուիլ, փոխուիլ

դառնանալ բարկանալ, զայրանալ, սրտմտիլ, ofkelenmek

դառնութիւն զայրոյթ, բարկութիւն. öfke *2)* տառապանք, վիշտ. acı

դառնօրէն դառն կերպով, դառնաբար

դաս աշակերտին սորվեցնելու համար տրուած տեղեկութիւն կամ պարտականութիւն. ders *2)* կարգ, շարք, բաժանում, sınıf, sıra, saf bolüm. *3)* տեղ կամ բաժանում (եկեղեցիի մէջ)

դասագիրք դասի վերաբերեալ գիրք, դպրոցական գիրք

դասալիք զօրաւորութեան առջեւ իր ծառայութենէն փախչող, kaçak. *2)* փախստական զինուոր

դասախօսութիւն դասաւանդութիւն, որեւէ նիւթի մասին տրուած դաս (մանաւանդ բարձրագոյն վարժարաններու մէջ), ders, konferans

դասական դասի վերաբերեալ *2)* ընտիր, օրինակելի (տեւական արժէք ունեցող գործ կամ գրականութիւն), klasik. *3)* դաս կամ կարգ ցոյց տուող թուական ածական, sıra sayı [sıfatı]

դասակարգ մարդոց ապրելակերպի կամ ընկերային դիրքին համաձայն տարբերութիւնը, sınıf

դասատու դասախօս, դաս տուող, ուսուցիչ, վարժապետ

դասարան դասասրահ, այն սեննեակը ուր կը կատարուին դասախօսութիւնները, derslik. 2) տարեշրջանի համաձայն դպրոցական կարգ, sınıf

դասաւորել առարկաները որոշ կարգի մը համաձայն տեղաւորել, sıralamak sınıflandırmak

դասել որոշ տեղ մը տալ. կարգաւորել, saymak

դասընթացք դասերու շարք, դասախօսութիւն

դասընկեր դասակից, նոյն դասարանին մէջ գտնուող (աշակերտ)

դաստակ ձեռքին եւ բազուկին միացած մասը, bilek

դաստառակ անձեռոց. ձեռքի սրբիչ, peşkır

դաստիարակ կրթութիւն տուող, կրթական մշակ

դաստիարակութիւն կրթութիւն, բարեկրթութիւն. eğıtım

դատ անիրաւութեան կամ ապօրինութեան դէմ օրէնքի պաշտպանութիւն, dava

դատախազ այն որ դատարան կը դիմէ իբրեւ ամբաստանող, davacı. 2) պետական դատական պաշտօնեայ որ կը հսկէ օրէնքի ճիշդ կիրարկման, savcı

դատապարտել դատարանի որոշումով պատիժի ենթարկել, mahkûm etmek. 2) յանցաւոր կամ պատիժի արժանի նկատել, պախարակել

դատապարտուիլ պատիժ կրել (դատարանի որոշումով)

դատապարտութիւն օրէնքին տուած պատիժը, mahkûmıyet

դատաստան դատարան, դատ վարելու տեղ, mahkeme. 2) դատողութիւն (բանի մը մասին), muhakeme

դատավարութիւն դատերը քննել ու վճռել, yargılama

դատավճիռ դատաւորին կամ դատական ատեանին արձակած վճիռը, (mahkeme) karar(ı)

դատարան պաշտօնական ատեան ուր կը կատարուին դատավարութիւններ, mahkeme

դատարկ պարապ, թափուր, ունայն, boş

դատարկապորտ չաշխատող ու ձրիակեր

դատաւոր պետական պաշտօնեայ որուն պարտականութիւնն է դատերը քննել՝ եւ վճռել օրէնքին համաձայն, hâkim

դատել դատ մը քննել ու վճիռ արձակել, yargılamak. *2)* դէպքերը քննել եւ եզրակացութիւն հանել, yargıda bulunmak. *3)* գործ ընել, (չարաչար) աշխատիլ, çalışmak, didinmek

դատողութիւն մտքին այն կարողութիւնը՝ որով դէպքերը կը քննենք եւ եզրակացութիւն մը կը հաննենք, խորհրդածութիւն, muhakeme, düşünce, yorum

դար հարիւր տարի, asır, yüzyıl *2)* բլուր, զառիվայր

դարագլուխ նոր թուական կամ նոր շրջան (պատմական կարեւոր դէպքով մը բացուած)

դարակ գզրոց, դարան, çekmece

դարան պահարան, dolap. *2)* թակարդ, ծուղակ, pusu, tuzak

դարանակալ մէկը ծուղակը ձգելու պատրաստ, դարանամուտ

դարանամուտ թակարդ լարած վիճակով. դարանակալ

դարաշրջան հարիւր տարուան տեւողութիւն

դարաւանդ դարեւանդ

դարբին մետաղէ իրեր շինող, երկաթագործ, demirci. çilingir

դարբնել երկաթէ իրեր պատրաստել, (demir) dövmek, yapmak. *2)* պատրաստել, շինել, կոփել

դարդափ բլուրի մը վրայի տափակ մասը

դարեւանդ դարաւանդ, բարձր եւ ցից գառիվայր. *2)* լերան գագաթ

դարձ վերադարձ, ետ գալ, dönuş. *2)* սխալ ընթացքը փոխել, զղջալ

դարձդարձիլ երթալ-երթալ՝ ետ դառնալ, չարունակ շրջան կատարել

դարձդարձիկ ամէն կողմ դարձած

դարձեալ կրկին, վերստին, նորէն, gene. tekrar

դարձնել ետ տալ, վերադարձնել, iade etmek *2)* ուղղութիւնը փոխել տալ, çevirmek, döndürmek

դարձուածք դարձուած, խօսքի արտայայտութեան ձեւ

դարձք գործածուած է «ճամբուն դարձած մասը կամ անկիւնը» իմաստով

դարման բժշկուելու միջոց, դեղ, ճար, derman çare

դարմանատուն այն տեղը՝ ուր բժիշկներ իրենց հիւանդները կը քննեն կամ կը բուժեն, klinik. dispanser

դարմանել հիւանդը բժշկելու աշխատիլ, tedavi etmek

դարպասել չուրջը դառնալ, մեծարել. քծնիլ, yaltaklanmak, kur yapmak

դարվար դարիվայր, բարձունքէն վար, ցած տեղը

դաւ դաւադրութիւն, մէկուն վնաս հասցնելու համար ձեռք առնուած կամ մտածուած գաղտնի միջոց, մեքենայութիւն, al. duzen. tuzak komplo, suikast

դաւաճան իր մարդոց դաւ լարող կամ թշնամիին կողմը անցնող, hain

դաւանանք փիլիսոփայական սկզբունք՝ որուն մարդ համոզուած է. 2) նոյն կրօնքին մէջ տարբեր հաւատալիքներու ամբողջութիւնը, mezhep

դափ մաղաճեւ փոքր թմբուկ (երբեմն փոքր ծնծղաներով եզերուած), tef

դափնեպսակ դափնիի տերեւներով շինուած պսակ (իբրեւ յաղթութեան նշան)

դափնեվարդ վարդագոյն ծաղիկներով մշտադալար թուփ մը, zakkum

դափնի մշտադալար ծառ մը՝ որուն տերեւներովը կը պսակէին յաղթական զինուորներուն ու բանաստեղծներուն ճակատը, defne

դգալ սեղանի սպաս՝ որ ունի գոգաւոր մաս մը՝ ջրուտ կերակուրը բերան տանելու համար, kaşık

դդմաճ տեսակ մը խմորեղէն որմէ կերակուր կը պատրաստուի, makarna

դդում դդմենի տունկին պտուղը, kabak. 2) ապուշ, անմիտ

դեգերիլ բանով մը զբաղիլ ու ատով ժամանակ անցընել, տնտնալ 2) աննպատակ պտտիլ, սլքտալ, dolaş(ıp dur)mak. gezinmek. gezınip durmak

դեղեւել տատանելով քալել, տատանիլ, երերալ, sallanmak, yalpalamak

դեղեւուն դեղեւկոտ, վարանոտ քայլերով, դողդոջուն

Դեկտեմբեր տարուան տասներկրորդ կամ վերջին ամիսը, Aralık

դեղ բժշկական կամ քիմիական նիւթ՝ որ կը գործածուի հիւանդութիւններու դէմ, ilaç

դեղագիր բժիշկին պատուիրած դեղերուն ցանկը, reçete

դեղագործ դեղեր պատրաստող ու ծախող, eczacı

դեղահատ դեղի հատիկ (կլլելու համար պատրաստուած)

դեղարան դեղեր պատրաստելու կամ ծախելու խանութ, eczane

դեղձ դեղձի կոչուած ծառին գնդաձեւ պտուղը, şeftalı

դեղձանիկ դեղին գոյնով քաղցրախօս թռչուն մը, kanarya

դեղնիլ գոյնը դեղինի փոխուիլ, լեմոնի գոյն ստանալ, sararmak

դեղնորակ դեղձան, դեղինի զարնող (գոյն), խարտեաշ, sarımsı

դեղնուց հաւկիթին մէջի դեղին մասը

դեռ տակաւին, ալ, daha, henüz

դեռաբուսիկ դեռ նոր բուսած, չատ փոքր

դեռածին նոր ծնած, նորածին (երախայ). 2) առաջին անգամ զաւակ բերած (մայր)

դեռահասակ դեռահաս, նոր հասնող կամ փոքր տարիքի անձ, պատանի

դեռատի դեռահասակ, մատղաշ, հասակը նոր առնող

դեռափթիթ դեռաբողբոջ, նոր ծլած կամ ծաղկած

դեսպան երկրի մը՝ ուրիշ պետութեան մօտ ուղարկած ներկայացուցիչը, elçi

դեր գործի մը եւ կամ բեմադրութեան մը մէջ իւրաքանչիւր անձի ինկած բաժինը, rol. 2) նախադաս մասնիկ՝ «փոխանակ» կամ «տեղը» նշանակութեամբ

դերանուն այն փուփոխական բառերը՝ որոնք կը դրուին գոյական անուններու տեղ, zamir, adıl

դերասան դերակատար, բեմի վրայ որոշ դեր մը ունեցող, oyuncu, artist

դերբայ անորոշ եղանակի բայական ձեւեր՝ որոնք իբրեւ գոյական կամ ածական կը գործածուին

դերբուկ խորտուբորտ կամ քարոտ տեղ

դերձակ հագուստ կարող արհեստաւոր, terzi

դերձան կարելու թել, iplik

դեւ վիթխարի հասակով՝ սաստիկ ուժեղ մարդանման արարած, dev. *2)* չար ոգի, սատանայ

դեղդեղին սաստիկ կամ բոլորովին դեղին, sapsarı

դէգ խօսք մտիկ չընող, անխելք. *2)* կոշտ, կոպիտ

դէզ-դէզ դէզադէզ, կուտակուած, կոյտ-կոյտ, kume kume

դէմ դիմաց, հանդէպ, յանդիման, karşı

դէմդիմաց դէմ-յանդիման, երես առ երես, karşı karşıya, karşılıklı

դէմք գլխու առջեւի մասը, երես, çehre, sima, yuz. *2)* անձ, անձնաւորութիւն, şahıs, şahsiyet

դէպի դէպ, նախադրութիւն՝ որ չարժման ուղղութիւն կամ կողմ ցոյց կու տայ, doğru

դէպք պատահած եղելութիւն, պատահար, hadise, olay

դժբախտ անբախտ, տարաբախտ, թշուառ, bedbaht, talihsız

դժբախտաբար մե՛ղք որ..., կը ցաւիմ որ..., ne yazık ki maalesef

դժբախտութիւն թշուառութիւն, խեղճութիւն. *2)* աղէտ, փորձանք, չարիք

դժդոհ այն որ գոհ չէ, տհաճ, նեղսիրտ

դժխեմ դաժան, անզգամ, ժանտ, անագորոյն

դժկամութիւն դժկամակութիւն, դժգոհութիւն, տհաճութիւն

դժնդակ դժնեայ, չաւտ գէշ, անտանելի, դաժան, çetin, zor(lu) acımasız

դժնիլ սաստիկ բարկանալ, զայրանալ, դառնանալ

դժոխային դժոխքի վերաբերեալ, անտանելի, cehennemi

դժոխք գեհեն՝ ուր կը կարծուի թէ մեղաւորները պիտի այրին. 2) այնտեղ ուր խառնաշփոթութիւն կամ անկարգութիւն կը տիրէ, cehennem

դժուար դժուարին, չաւտ աշխատանք պահանջող, ծանր, zor, güç

դժուարահաճ այն որ դժուար կը հաւնի. zor beğenen, titiz

դժուարամարս դժուար մարսելի (ուտելիք), hazmı zor

դժուարութիւն արգելք, խոչընդոտ, նեղութիւն, güçluk

դի մեռած մարմին, դիակ, ölü, leş, kadavra. 2) կողմ, taraf, yan

դիազննութիւն մահուան պատճառը հասկնալու համար դիակը կտրել եւ քննել, otopsi

դիաքաղ դիակ կամ մեռել թաղող (մարդ)

դիակ մեռած մարդու կամ անասունի մարմին, դի, ceset ölü, leş

դիապատիկ դիակը պատանքի մէջ փաթթող

դիեցիկ կաթ ուտող երախայ, ծծկեր

դիզել իրարու վրայ դնելով դէզ չինել, կուտակել, yığmak dizmek

դիզուիլ կուտակուիլ, բարդուիլ, հաւաքուիլ

դիմագիծ դէմքին գիծերը, կերպարանք, yüz (hattı hatları), çehre

դիմադրաւել վտանգի դէմ առաջ նետուիլ, դէմ կենալ. karşı durmak, goğuslemek

դիմադարձ հակառակորդ, դէմ կանգնող, դիմադրող

դիմադրել դէմ դնել, հակառակիլ, ընդդիմադրել, karşı koymak, direnmek

դիմակ խաւաքարտէ կամ կերպասէ շինուած կերպարանք, ծպիտ, maske

դիմակազերծ դիմակը վար առնուած, իսկութիւնը մէջտեղ ելած, խայտառակուած

դիմակաւոր երեսին դիմակ ծածկած, ծպտուած

դիմանալ տեղի չտալ, դիմացկուն ըլլալ, տոկալ, dayanmak

դիմառնութիւն ոճի ձեւ մը՝ որուն մէջ անշունչ առարկաներուն կու տանք չնչաւորի յատկութիւն կամ կը խօսեցնենք զանոնք, alegori

դիմաստուեր երեսի մը շուքէն գոյացած պատկեր, siluet

դիմաց դէմ, հանդէպ, karşı

դիմացկուն հաստատուն, տոկուն, ամուր, dayanıklı

դիմաւոր դէմք ունեցող (բայ) 2) դէմը ելլող, դիմաւորող

դիմաւորել ընդունելութեան համար մէկու մը առջեւ ելլել, karşılamak

դիմել երթալ, ուղղուիլ, yönelmek. 2) մէկու մը մօտը երթալ (օգնութիւն փնտռելու համար), başvurmak

դիմորոշ դէմք որոշող (յօդեր ինչպէս՝ ս, դ, ն կամ ը)

դիպակ ոսկեթել մետաքսէ կերպաս, canfes

դիպակապօղ դիպակով պօղուած կամ ծածկուած

դիպուած պատահական դէպք, պատահար, արկած

դիտակ տեսողական գործիք մը որ հեռաւոր առարկան մօտիկ եւ որոշ ցոյց կու տայ, dürbün

դիտանոց բարձր շէնք՝ ուրկէ կարելի է շատ հեռուները դիտել, gözetleme kulesi

դիտապատ դիակի պէս տապալած

դիտաւորութիւն դիտում. նախապէս միտք դրուած նպատակ

դիտել ուշադրութեամբ նայիլ, seyretmek

դիտել տալ ուշադրութիւն հրաւիրել, dikkat çekmek uyarmak

դիտմամբ դիտումով, մասնաւոր նպատակով, kasten bilerek

դիտող այն որ կը դիտէ կամ կը ննջէ

դիտողութիւն տեսածին կամ լսածին մասին կարծիք յայտնել, առարկութիւն, düşünce, değerlendirme

դիրք դրուելու ձեւ. վիճակ, mevzi, konum, durum

2) ընկերութեան մէջ մարդուն գրաւած տեղը կամ պաշտօնի մէջ աստիճան, mevkı

դիցաբանութիւն աստուածներու եւ հերոսներու մասին առասպելախառն պատմութիւն, mitoloji

դիցապաշտ հեթանոսական աստուածներ պաշտող, կռապաշտ

դիցափառ չաստուածներու պէս փառաւոր

դիցուհի աստուածուհի, չաստուածուհի, ilahe tanrıça

դիւահար դեւէն կամ սատանայէն զարնուած, այսահար

դիւան ժողովի մը վարիչ մարմինը, divan.

2) պաշտօնական սեհան կամ դահլիճ

դիւանագէտ պետական պաշտօնեայ՝ որ կարող է պաշտպանել իր պետութեան շահերը, dıplomat

դիւթագեղ համակ գեղեցկութիւն ունեցող

դիւթական համակ, կախարդական մոգական

դիւթել համակել, հրապուրել. թովել, առինքնել, büyulemek

դիւթիչ չատ գեղեցիկ. համակիչ, հրապուրիչ, büyüleyıcı

դիւթուիլ համայուիլ, հրապուրուիլ, յափշտակուիլ

դիւրաբար դիւրութեամբ, առանց յոգնութեան

դիւրաբեկ չուտ կոտրող, kırılgan

դիւրագրգիռ չուտ յուզուող, դիւրաբորբոք, չուտ բարկացող

դիւրազգածութիւն դիւրին զգածուիլ, չատ զգայուն ըլլալ, duyarlılık

դիւրաթեք ճկուն, առաձգական, դիւրաւ դարձող

դիւրահաղորդ դիւրաւ հաղորդակցող, չուտ բարեկամացող

դիւրահաւան դիւրաւ հաւատացող, չուտ համոզուող, միամիտ

դիւրամատչելի որուն կարելի է դիւրաւ մօտենալ, դիւրամատոյց

դիւրանալ դիւրին դառնալ, պարզուիլ, kolaylaşmak

դիւրավառ չուտ վառող, չուտ բռնկող

դիւրատար դիւրաւ տարուող, թեթեւ

դիւրացնել դիւրութիւն տալ, թեթեւցնել, kolaylaştırmak

դիւրաւ դիւրին կերպով, առանց դժուարութեան, kolay(ca lıkla)

դիւրին առանց դժուարութեան կամ ծանր աշխատանքի, թեթեւ, kolay

դիւրութիւն դիւրին ըլլալ, դժուարութեան հակառակը, kolaylık

դիւցազն աստուածներէ սերած կամ ծնած, կիսաստուած

դիւցազնաբար շատ մեծ քաջութեամբ, հերոսաբար

դիւցազնական դիւցազներու կամ հերոսներու յատուկ

դիւցազներգութիւն դիւցազներու մասին գրուած բանաստեղծութիւն, destan

դիւցազնութիւն հերոսութիւն, քաջագործութիւն, kahramanlık

դիք սուտ աստուածներ, չաստուածներ, tanrılar, putlar

դկուղ դկուլ, լուբիայի տեսակ մը, borulce

դղեակ ապարանք, պալատ. 2) բարձունքի վրայ շինուած պալատ, ամրոց, şato

դղրդագին չատ մեծ աղմուկով

դղրդիւն սաստիկ աղմուկ, թնդիւն, gurleme gümburtü

դմակ ոչխարի ճարպոտ պոչը, kuyruk

դնդեր այն մկաններըը որոնք մեր շարժումներըը կը դիւրացնեն, pazı

դնել տեղաւորել, գետեղել, koymak

դշխոյ թագուհի, իշխանուհի, kraliçe

դոհ վախ, սարսափ, երկիւղ

դող սարսուռ, մսելու կամ յուզումի պատճառով մարմնին կրած ցնցումը, titreme

դողալ մսելու կամ յուզումի հետեւանքով սարսուռ զգալ, titremek

դողդղալ դողդողալ, չարունակ դողալ, (tir tir) titremek

դողդողագին դողդողալով. վախով, երկիւղով

դողդոջ դողդոջուն, թրթռուն. դողդղացող

դողդոջել դողդղալ, երերալ, տատանիլ, titremek sallanmak

դողդոջուն թրթռուն, երերուն, դողդոջ, titrek

դոյզն քիչ, չնչին, աննշան. ufa(cı)k azıcık

դոյլ հորէն ջուր քաշելու աման, kova

դուն անձնական բ դէմքի դերանուն, sen

դունչ անասուններու կզակը. ցռուկ. 2) մարդոց կզակէն մինչեւ քիթը

դուռ *չէնքի մը մուտքի չարժական մասը՝ որ կը բացուի ու կը գոցուի*, kapı

դուստր *աղջիկ զաւակ*

դուրս *արտաքին մաս. ինչ որ մէջը չէ*, dışarı

դուք *յոգնակի Բ դէմքի անձնական դերանուն*, siz

դուքս *ազնուականութեան աստիճան մը (իշխանէն վար՝ կոմսէն բարձր)*, duk

դպիր *եկեղեցական երգիչ, տիրացու. 2) գրագիր, քարտուղար*

դպչիլ *հպիլ, չօշափել*, dokunmak

դպրապետ *դպիրներու պետը կամ վարժապետը*

դպրատուն *դպրանոց, դպրոց*, okul

դպրեվանք *հոգեւորականներու դպրոց՝ ուր յատկապէս կ՚ուսուցանեն կրօնական գիտելիքներ*, ruhban okulu

դպրոց *կարդալ-գրել սորվելու տեղ, վարժարան*, okul

դպրոցական *դպրոցի վերաբերեալ. 2) աշակերտ, ուսանող*

դպրութիւն *դպիրի պաշտօն. 2) մատենագրութիւն*

դռնակ *փոքր դուռ կամ պզտիկ բացուածք*

դռնապան *դրան պահապան*, kapıcı

դռնբաց *դռները բաց կամ մուտքը ազատ*

Դռնբացէք *Մաղկազարդի երեկոյեան եկեղեցիի վարագոյրը բանալու արարողութիւն*

դռնփակ *դռները գոց կամ մուտքը արգիլուած*

դրախտ *արքայութիւն, եդեմ*, cennet

դրախտային *դրախտի վերաբերեալ, եդեմային*

դրախտավայր *դրախտի պէս աղուոր տեղ*

դրական *իրական, ստոյգ 2) Հաստատական, ընդունող*. olumlu. *3) այն թիւը կամ քանակը որ ունի (+) նշանը*, pozitif. *4) Թէքտրական ոչ. Ժխտական Հոսանք*

դրամ ոսկիի կամ արծաթի արժէքով չինուած փոխանակութեան միջոց, para

դրամագլուխ որեւէ գործի յատկացուած չահաբեր գումար, sermaye

դրամական դրամի վերաբերեալ

դրամանենգ կեղծ դրամ չինող, kalpazan

դրամաշորթութիւն ապօրինի կերպով կամ խաբէութեամբ ուրիշին դրամը կորզել

դրամապանակ դրամ պահելու գրպանի քսակ, cuzdan

դրամապաշտութիւն դրամը պաշտել կամ չափազանց սիրել

դրամատէր դրամ ունեցող, para sahıbı *2)* դրամագլուխի տէր, kapıtalıst

դրամատուն պաշտօնական հաստատութիւն՝ որ տոկոսի փոխարէն դրամ կ'առնէ ու կու տայ եւ առեւտրական ձեռնարկներու կ'օժանդակէ, banka

դրամարկղ արկղ կամ անտուկ՝ ուր դրամ կը պահուի, kasa

դրացի դրկից, դռները կամ տուները իրարու մօտ. Հարեւան, komşu

դրդապատճառ դրդումի ազդակ, չարժառիթ

դրդել մեղմօրէն գրգռել, քնելադրել, մղել, dürtmek. kışkırtmak

դրժել խոստումը կամ ուխտը չկատարել, դաւաճանել, dön(eklik et)mek

դրոշմ կնիք, նշան, հետք, damga

դրոշմաթուղթ զանազան արժողութեամբ փոքրիկ թուղթ՝ զոր կը փակցնեն նամակներու կամ փաստաթուղթերու վրայ, pul

դրոշմանիշ ապրանքի մը վրայ դրուած նշան, marka

դրոշմել դրոշմին պատկերը կամ գիրը հանել. կնքել, damgalamak, mühür basmak. *2) խարանել, բանդակել*

դրուագ մակերեսը զարդարող նիւթ, kaplama. *2) պատմուածքի կամ վէպի մը անջատ մասերէն մէկը, մի ջադէպ,* bölüm, parça

դրուատել գովել, ներբողել, övmek

դրուքիւն վիճակ, կացուքիւն, durum. *2) Համակարգուքիւն.* sistem

դրուիլ տեղ մը գրաւել, գետեղուիլ, konulmak, koyulmak. *2) սեպուիլ, համարուիլ*

դրօշ դրօշակ. *2) քանդակուած պատկեր կամ արձան*

դրօշակ ճողի մը ծայրը կապուած լաթ որ կը կրէ ազգային գոյներ կամ նշան, bayrak

դրօշակիր դրօշակը կրող (գինուոր), sancaktar. *2) առաջնորդ. ջահակիր, ղեկավար,* bayraktar

դօդօշ առանց պոչի եւ ակռայի՝ գորտի նման երկակենցաղ անասուն մը, karakurbağa

Ե

Ե հինգ կամ հինգերորդ

Եբեռնոս Եբեռնիի յարգի փայտը՝ որմէ թանկագին կահեր եւ ուրիշ իրեր կը շինեն. abanoz

Եբրայեցի հրեաներուն հին անունը, իսրայէլացի, Ibrani

Եգիպտացի Եգիպտոսի բնակիչ, արաբ, Mısırlı

Եգիպտացորեն բոյս մը՝ որուն հասկերուն հատիկները լաւ սնունդ են, mısır

Եդեմ դրախտի պարտէզը, cennet

Եզ կովու ամորձատ արուն, öküz. *2)* մէկ կամ մէկ հատ

Եզական իր տեսակին մէջ մէկ հատիկ. աննման

Եզակի քերականական ձեւ մը՝ որ ցոյց կու տայ թէ գործողը կամ առարկան մէկ հատ է. tekil

Եզերուած վերջաւորուած, շրջապատուած

Եզերք եզր, ծայր կամ վերջ, սահման, ափունք. kenar

Եզր Եզերք. *2)* տրամաբանութեան մէջ որեւէ խորհուրդ արտայայտող բառ, terim

Եզրակացութիւն դատողութիւններու կամ բացատրութիւններու հետեւութիւն. *2)* տրամաբանութեան մէջ՝ հաւաքականութեան երրորդ նախադասութիւնը որ կը հետեւի առաջարկութիւններէն. netice, sonuç

Եթեր վերին օդ՝ որ շատ թեթեւ է եւ պատած է ամբողջ երկինքը, esir

Եթերային օդին պատկանող կամ օդային, երկնային

Եթէ թէ որ, երբոր (չաղկապ մը), eğer

Ելակ ելակենիի պտուղը, çilek

ելեքտրական *ելեկտրական, ելեքտրականութեան վերաբերեալ*

ելեքտրականութիւն *ելեկտրականութիւն, մարմիններու այն յատկութիւնը որ թեթեւ նիւթերը իրենց կը քաշեն կամ կայծ ու լոյս յառաջ կը բերեն*, elektrik

ելեւէջ *ելլել-իջնել. 2) բարձրանալ-ցածնալ*

ելլել *ներսէն դուրս գալ*, çıkmak. *2) ցածէն բարձր փոխադրուիլ, բարձրանալ*, yükselmek

ելմտական *պետութեան մը եկամուտներուն՝ ծախքերուն եւ պարտքերուն տնտեսութեան վերաբերեալ, դրամական*, mali(ye)

ելոյթ *հրապարակաւ արտայայտուիլ (դեր մը կատարելով կամ խօսելով)*, gösteri, çıkış, konuşma

ելք *դուրս ելլել*, çıkış. *2) անցք, ճամբայ, միջոց, հնար*

եկամուտ *աշխատանքէ կամ կալուածէ գոյացած հասոյթ*, gelir

եկեղեցական *եկեղեցիի վերաբերեալ. 2) հոգեւորական*

եկեղեցի *աղօթատեղի, տաճար, ժամ*, kilise

եկիանիկ *կարմիր՝ սեւ ու դեղին փետուրներով քաղցրաձայն թռչուն մը*, saka (kuşu)

եղանակ *կերպ, ձեւ, միջոց*, tarz. *2) երգի մը ձայներու յաջորդութիւնը*, ezgi. *3) տարուան չորս բաժանումները*, mevsim

եղանակաւորել *եղանակը կամ կերպը փոխել*

եղանակել *եղանակով երգել*

եղբայր *ծնողքի մը մանչ զաւակը (միւս զաւակներուն նկատմամբ)*, (erkek) kardeş

եղեամ *սառած ցօղ, սառած չաղ*, kırağı

եղեգ եղէգ, ուղղաձիգ ցօղունով ջրային բոյս մը, kamış

եղեգնուտ Հոն ուր շատ եղեգ բուսած է, kamışlık

եղելութիւն դէպք, իրողութիւն, պատահար, olay

եղեռն ոճիր, ոճրագործութիւն. 2) փորձանք

եղեռնապատ այն դատարանը որ կը քննէ ոճիրները կամ ծանր յանցանքները որոնք խստութեամբ կը պատժուին, ağır ceza

եղերական ողբալի, ողբերգական, խիստ տխուր, feci

եղերգ եղերերգ, կարճ բանաստեղծութիւն որ սուգ կամ տխրութիւն կ'արտայայտէ, eleji. mersiye

եղերերգական եղերերգին կամ եղերերգակին վերաբերեալ

եղերերգութիւն եղերերգ, եղերգ, ողբերգութիւն. trajedi

եղեւին մշտադալար ծառ մը, çam

եղինձ բրինձէ կամ ձաւարէ պատրաստուած կերակուր, pılav

եղծել եղծանել. աւրել, ջնջել, ապականել, խանգարել, bozmak. silmek

եղնիկ որոճացող վայրի կենդանի մը (բարեձեւ մարմնով), geyik

եղունգ մարդոց մատներուն ծայրը ծածկող կարծր մասը, tırnak

եղջերու արու եղնիկ որ ունի բազմաճիւղ եղջիւրներ

եղջերուկ փոքրիկ եղջիւր. 2) մոխրագոյն ագռաւ

եղջիւր կոտոշ, boynuz. 2) եղջերենիի պտուղը, keçiboynuzu

եղտիւր լճացած ջուր, ճահիճ, ճախճախուտ տեղ, batak

եղրեւանի ծառ մը որ գարնան անուշահոտ ծաղիկներ կու տայ, leylak

ննթադրել չեղած բան մը իբրեւ իրողութիւն ընդունիլ Համարել, սեպել, tarz etmek

ննթակայ գործողութեան մը կամ վիճակի մը առարկան, fail 2) տէրբայի, özne

ննթակայական անձնական նախատեսել կարծիքի կամ ճաշակի վրայ հիմնուած, subjektif oznel

ննթամնայ տողադարձի նշան (-)

ննթասպայ սպայէն վար աստիճան ունեցող զինուորական, astsubay

ննթարկել Հպատակեցնել, ստորակարգել, tabı kılmak bağlamak. 2) մէկու մը վրայ որեւէ գործողութիւն կատարել, tabı tutmak

եպիսկոպոս բարձրաստիճան հոգեւորական թեմի առաջնորդ որ իրաւունք ունի քահանաներ ձեռնադրելու

եպիսկոպոսական եպիսկոպոսին վերաբերեալ

եռալ սաստիկ տաքնալ ու պղպջակներ գոյացնել, kaynamak

եռածալ երեքի ծալլուած

եռամսեայ երեք ամսուան (եռ՝ բարդութեան մէջ կը նշանակէ ‹ երեք ›. ինչպէս՝ եռամեայ = երեք տարուան, եռաձայն = երեք ձայնով եւն.)

եռանդ աւիւն. աշխոյժ, ոգեւորութիւն. şevk

եռանդուն եռանդոտ, խանդավառ, ոգեւորուած

եռանկիւն երկրաչափական այն պատկերը որ ունի երեք անկիւն եւ երեք կողմ. üçgen

եռապատիկ երեք անգամը, երեքով բազմապատկուած

եռոտանի երեք ոտք ունեցող 2) երեք ոտքով առարկայ մը, sacayak

եռուզեռ չարժուում. իրարանցում (բազմութեան)

ես *անձնական դերանուն Ա դէմքի,* ben
2: անձնական շահը կամ անհատական կամքը

եսասէր *եսամոլ. անձնասէր, այն որ իր անձնական շահը կր մտածէ,* egoist bencil

ետ *մեր նայած կամ գացած կողմին հակառակ ուղղութիւնը,* geri

ետեւ *ետին, մեր կռնակի կողմը. առջեւին հակառակը,* arka

ետք *յետոյ, ապա. այնուհետեւ,* sonra

երազ *մարդկային ուղեղի մաս մը կարողութիւններուն քունի մէջ յառաջ բերած պատկերներուն ամբողջութիւնը, անուրջ. 2) անիրական դէպք կամ վիճակ,* ruya

երազական *երազի նմանող. 2) երեւակայական*

երազահան *երազներու մեկնութեան գիրք*

երազանք *երեւակայութեան չնորհիւ երազներու մէջ թաղուիլ.* hülya

երազել *երազ տեսնել,* rüya gormek *2) երեւակայել (անիրագործելի բաններ)*

երազկոտ *երազուն, երեւակայութեամբ տարուած*

երաժշտագէտ *երաժիշտ, այն որ գիտէ երաժշտական արուեստը,* müzisyen

երաժշտական *երաժշտութեան վերաբերեալ*

երաժշտային *երաժշտութեան յատուկ կամ երաժշտութեան պէս*

երաժշտանոց *երաժշտական բարձրագոյն դպրոց,* konservatuvar

երաժշտապետ *նուագախումբի վարիչ,* şef

երաժշտութիւն *ձայներու դաշնաւորում՝ որով կ'արտայայտուին զգացումները, նուագ.* müzik

երախ *անասունի կամ գազանի բերան*

երախայ երեխայ. նորածին մանուկ, çocuk, bebek

երախայրիք առաջին բերք նախապտուղ, turfanda

երախտապէտ այն որ ուրիշին ըրած բարիքին կը գիտակցի ու շնորհակալ կ'ըլլայ

երախտագիտութիւն կատարուած բարիքի մը փոխարէն շնորհակալութեան զգացում. minnettarlık

երախտապարտ այն որ բարիք տեսած է եւ փոխարէնը չէ հատուցած

երախտաւոր երախտիք ընող, բարերար

երախտիք առանց փոխարինութեան կատարուած բարիք

երակ մարմնի մէջ գտնուած այն խողովակները որ արիւնը դէպի սիրտ կը փոխադրեն, արիւնատար խողովակ, damar

երամ խումբ (թռչուններու, ամպերու եւն.)

երամակ չորքոտանի բնտանի կենդանիներու խումբ, նախիր, sürü

երանաւէտ երանաւոր, շատ երջանիկ. 2) շատ ցանկալի

երանգ գոյնի մը՝ ձայնի մը՝ բառի մը՝ իր նմանին հետ ունեցած նուրբ տարբերութիւնը, nüans

երանի՛ ձայնարկութիւն մը՝ որով կ'արտայայտենք մեր ցանկութիւնը, երնէկ. ո՛ւր էր թէ, ne mutlu

երանութիւն երանելի կամ երջանիկ վիճակ. գերագոյն երջանկութիւն, mutluluk

երաշխաւոր այն որ ուրիշի մը պարտքին կամ յանցանքին պատասխանատուութիւնը կ'ստանձնէ, kefil

երաշխաւորել վստահեցնել, վկայել, հաւաստել

երաշտ չոր ու ցամաք կամ անձրեւի պակաս, kuraklık

երբ երբոր, որու միջոցին, ne zaman

երբեմն ատեն-ատեն, մերթ, bazen

երբեմնի հին ատենուան. առաջուան

երբեք ոչ մէկ ատեն, ամենեւին. katiyen asla

երգ բերանով արտասանուած նուագ, şarkı
2) ոտանաւոր, բանաստեղծութիւն. տաղ

երգահան երգեր յօրինող. երգեր հեղինակող

երգարան երգերու ժողովածոյ, երգերու գիրք

երգել երգ մը կամ եղանակ մը բանել, şarkı söylemek.
2) գովաբանել կամ փառաբանել (ոտանաւորի մէջ)

Երգերգոց Սողոմոնի մէկ գրքին անունը

երգեցիկ երգող, երգելու յարմարութիւն ունեցող

երգեցողութիւն երգ ու նուագ. *2) եկեղեցական երաժշտութիւն*

երգէոն երգեհոն, դաշնակի նմանող նուագարան մը, org

երգիծաբան երգիծանք կամ ծաղրական գրուածքներ գրող, mizahçı

երգիծական ծաղրական. հեգնական, mizahı

երգիչ երգելու մասնագէտ, համուտ երգող. şarkıcı

երգչախումբ երգիչներու խումբ, koro

երգչուհի կին երգիչ

երդ երդիք, տանիք, dam

երդիք տանիք, dam, çatı. *2) տուն, բոյն, ընտանիք*

երդում նուիրական բանի մը վրայ տրուած պատուոյ խոսք, yemin

երեկոյ մայրամուտէն մինչեւ գիշեր, իրիկուն, akşam

երեկոյք երեկոյին կատմակերպուած հանդէս կամ ընդունելութիւն

երես գլխուն առջեւի մասր, դէմք, yuz. çehre

երեսնամեայ *երեսուն տարուան. երեսուն տարեկան*

երեսուն *երեք անգամ տասը.* otuz

երեսպաշտութիւն *կեղծաւորութիւն, շողոքորթութիւն*

երեսփոխան *ժողովուրդին կողմէ ընտրուած ազգային ժողովի անդամ.* mebus, milletvekili

երերալ *այս եւ այն կողմը շարժիլ, տատանիլ,* sallanmak

երերուն *երերացող, դողդոջուն*

երերցնել *երկու կողմին վրայ շարժել, ծածանել,* sallamak

երեւալ *երեւնալ, երեւիլ, յայտնի կամ տեսանելի դառնալ, տեսնուիլ,* görünmek

Երեւակ *երկրէն շատ աւելի մեծ մոլորակ մը,* Saturn

երեւակայական *ինչ որ միայն երեւակայութեան մէջ գոյութիւն ունի. անիրական, երազային,* hayalî

երեւակայել *մտքի մէջ պատկերացնել կամ մտքով ստեղծել,* hayal etmek, düşünmek

երեւակայութիւն *Հոգեկան կարողութիւն մը՝ որով կ՚ստեղծենք պատկերներ որոնք իրականութեան մէջ գոյութիւն չունին.* hayal gücü, imgelem(e)

երեւան *ելլել մէջտեղ ելլել, յայտնուիլ,* ortaya çıkmak, belirmek

երեւելի *նշանաւոր, անուանի, Համբաւաւոր,* meşhur

երեւիլ *երեւալ*

երեւոյթ *արտաքին տեսք. կերպարանք,* görüntü

երեւութական *ոչ-իրական, աչքի երեւցած*

երեք *երկու առաւել մէկ կամ չորսէն մէկ պակաս,* üç

Երեքշաբթի *շաբթուան երրորդ օրը (Գշ.),* Salı

երէ *որսի կենդանի (խոտակեր եւ վայրի),* av

երէց չմշակուած խոպան հող

երէկ այսօրուընէ մէկ օր առաջ, dün

երէց տարիքով աւելի մեծ, աւագ, büyük *2)* քահանայ, տէրտէր, papaz

երէցկին երիցուհի, քահանայի կին

երթ երթալ բային արմատը, մեկնում, gıdış

երթալ գտնուած տեղէն հեռանալ, մեկնիլ, gitmek

երթեւեկ այն բոլորը՝ որ կ'երթան-կու գան փողոցին մէջ, trafık

երիզ նեղ ու երկայն լաթ, ժապաւէն, şerıt

երիկամունք մարմնին մէջ գտնուած այն զոյգ ձուաձեւ գործարանները որոնց մէջէն արիւնը կ անցնի եւ հոն կը թողու աւելորդ նիւթերը որոնք դուրս կ'ելլեն իբրեւ մէզ, bobrek

երիվար հեծնելու ձի, ընտիր ձի

երիտասարդ քսանէն յիսուն տարեկանի միջեւ, *2)* ուժեղ, առոյգ, genç

երիտասարդութիւն պատանեկութեան եւ ծերութեան միջեւ եղած շրջանը, gençlık *2)* երիտասարդներու խումբ

երկ գրաւոր աշխատութեան արդիւնք, գրական կամ գիտական գործ, eser yapıt

երկաթ շատ գործածական եւ հաստատուն մետաղ մը, demir

երկաթաթիր հայերէն գիրերու հին ձեւ մը (գլխագրի նման)

երկաթագործ երկաթէ իրեր շինող, դարբին, demırcı

երկաթէ երկաթեայ, երկաթէ շինուած

երկաթուղի շոգեկառքի ճամբայ, ray demıryolu

երկակենցաղ թէ ջուրի եւ թէ ցամաքի վրայ ապրող, ikıyaşayışlı

երկայն (նիւթական գոյութիւններու համար) որուն երկու ծայրերը կամ հասակը շատ տեղ կը գրաւեն, uzun

երկայնութիւն երկայնք. երկու ծայրերու հեռաւորութիւնը, uzunluk

երկայնք երկայնութիւն, uzunluk

երկասիրութիւն աշխատասիրուած գործ, հեղինակութիւն

երկար (վերացական բաններու համար) այն որ շատ ժամանակ կը գրաւէ կամ շատ կը տեւէ, uzun. 2) առոգանական նշան մը (՛)

երկարակեաց երկարատեւ կեանք ունեցող. շատ ապրող

երկարաձգուիլ երկարիլ, տեւել, uzatılmak

երկարաձիգ երկար ժամանակ տեւող, երկարատեւ

երկարատեւ երկար ժամանակ տեւող, երկարաձիգ

երկարիլ երկայնքը աւելնալ. 2) շատ ժամանակ տեւել, uzamak

երկբարբառ մէկ վանկով արտասանուած մէկէ աւելի ձայնաւորներ

երկդիմի երկու կերպ հասկցուող. անորոշ, ikiz anlamlı iki manalı, muphem

երկընտրանք երկուքէն մէկը՝ այսինքն մէկը կամ միւսը նախընտրել, ikilem, ıki seçenek

երկիլիոն միլիոն անգամ միլիոն. 2) հազար միլիոն, միլիառ

երկինք անսահման տարածութիւն՝ ուր կը գտնուին աստղերը, gok

երկիր երկրագունդ, աշխարհ, dünya. 2) ժողովուրդի մը բնակած հողամասը, հայրենիք, ulke memleket. 3) հող, ցամաք, yer(yuzu)

երկիւղ սրտի դող, վախ. ահ, korku

երկիւղածութիւն վախ, երկչոտութիւն
2) բարեպաշտութիւն, աստուածավախութիւն, huşu

երկմտութիւն երկբայութիւն, կասկած, տարակոյս, şuphe, ıkırcık, ikircim

երկնակամար երկինքի կամար կամ կամարաձեւ *երկինքը*, gok (kubbe)

երկնային երկինքի վերաբերեալ, gok(sel), semavi.
2) երկինքի մէջ գտնուող

երկնել ծննդաբերութեան ցաւ կրել, doğum sancısı çekmek *2) մտաւոր աշխատանքով ստեղծագործել*

երկննալ երկարիլ, աւելի երկայն դառնալ, uzamak.
2) ամբողջ հասակով պառկիլ, uzanmak

երկնուղէջ երկնային ճիւղեր ունեցող *2) ճիւղերը երկինք բարձրացած, բարձրաբերձ*

երկոտանի երկու ոտք ունեցող *(կենդանի)*, iki ayaklı

երկոտասնեակ տասներկու հատ, երկվեցեակ. duzine

երկու մէկի վրայ մէկ աւելցած, iki

երկունք ծննդաբերութեան ցաւ, doğum sancısı.
2) մտաւոր ստեղծագործութիւն

Երկուշաբթի շաբթուան երկրորդ օրը *(Բշ.)*, Pazartesi

երկուորեակ մէկ անգամէն ծնած երկու զաւակ, *զուգածին*, ikiz

երկչոտ վախկոտ, վեհերոտ, անհամարձակ. ürkek

երկպառակութիւն անմիաբանութիւն, *անհամաձայնութիւն, պառակտում*, nifak, ıkılık

երկաբրաբանութիւն *զարտուղի հաւաքաբանութիւն մը՝ որուն երկու առաջարկութիւններէն մէկը հաստատական իսկ միւսը ժխտական է՝ բայց նպրակացութիւնը նոյնը կ'ըլլայ* dilem

երկսեռ արու-էգ խառն, այր ու կին խառն, karma

երկվայրկեան վայրկեանին մէկ վաթսուներորդ մասը, saniye

երկտող քանի մը տողէ բաղկացած՝ շատ կարճ գրուքիւն կամ նամակ

երկրագործ Հողագործ, մշակ, çiftçı

երկրագործութիւն Հողագործութիւն. մշակութիւն, çiftçilik, ziraat. tarım

երկրագունդ երկիր մոլորակը, աշխարհ, yerkure

երկրաշարժ երկրին կրած կարճատեւ ցնցումը, deprem

երկրաչափ երկրաչափութեան մասնագէտ, muhendis

երկրաչափութիւն գիտութիւն մը՝ որ կ'ուսումնասիրէ տարածութիւններու չափը, geometrı

երկրասող երկրաքարշ, գետնի վրայ սողացող, գետնասող

երկրացի նոյն երկրէն, hemşerı, memleketli. *2)* տեղացի

երկրորդ առաջինէն ետք եկող, առաջինին յաջորդող, բ, ıkınci

երկրորդական կարեւորութենէ զուրկ կամ նուազ կարեւոր, ikincil, talı

երկրորդել բան մը երկրորդ անգամ ըսել կամ ընել, կրկնել, ıkilemek, tekrarlamak

երկրպագութիւն Աստուծոյ կամ սուրբերու Հանդէպ ծնրադրութիւն ու աղօթք, պաշտամունք

երնէ՛կ երանի՛, ո՛ւր էր թէ, ne mutlu

երշիկ Համեմուած՝ կովու կամ ոչխարի աղիքի մէջ լեցուած ու բաց օդի մէջ չորցուած միս, sucuk

երջանիկ ամէն կերպով գոհ (կեանքէն), երանելի, բախտաւոր, mesut, mutlu

երջանկութիւն *կեանքէն գոհ ըլլալու վիճակ՝ զոր կ՚ունենայ մարդ՝ ատենի մը համար, բարեբախտութիւն. երանութիւն*, mutluluk

երսանկ *փայտէ ոտնաման (վրան բաց)*, nalın

երրորդ *երկրորդին յաջորդող*, Գ. üçüncu

երփնազեղ *գեղեցիկ գոյնով կամ գեղեցիկ գոյներով, երփնազարդ*

երփնել *գոյն-գոյն փայլիլ*

երփներանգ *գոյնզգոյն, գեղեցիկ գոյներով*, rengârenk

եւ *ու, համադասական չաղկապ՝ որ խօսքին մէջ նոյն պաշտօնը ունեցող բառեր իրար կը կապէ*. ve

եւն. *եւայլն, եւ այլն (կրճատում՝ «եւ ուրիշները, եւ մնացածը, եւ այսպէս շարունակ» իմաստով՝ որ վերջ կու տայ թուարկումի՝ առանց բոլորը թուելու*, vb (=ve benzeri, ve bunun gibi, ve başkaları), vd (=ve devamı) vs (vesaire)

եւս *նաեւ, ալ, դարձեալ*. daha, (ve) de da

Եւրոպա *աշխարհի հինգ հողամասէն մեծութեամբ չորրորդը*. Avrupa

եփել *հում կերակուր մը ուտուելիք վիճակի բերել*, pişirmek

եօթանասանից *Ս Գրքի երրայեցերէնէ յունարէն առաջին թարգմանութիւնը (զոր կատարեցին եօթանասուներկու վարդապետներ)*

եօթանասուն *եօթն անգամ տասը*. yetmiş

եօթն *եօթը, վեցէն մէկ աւելի կամ ութէն մէկ պակաս*, yedi

Զ

Զ *վեց կամ վեցերորդ*

զազիր *զազրելի, շատ ազտոտ, նողկալի, գարշելի,* pis, tiksındırıcı

զազրահոտ *գէշ հոտով, գարշահոտ,* pis koku(lu)

զազփազփուն *փափուկ, տկար, անպաշտպան*
2) խախուտ, անհաստատ, թոյլ

զամբիկ *էգ ձի, մատակ ձի,* kısrak

զամբիւղ *բարակ ճիւղերով հիւսուած պարկաձեւ կողով,* zembil

զայրագին *սաստիկ բարկութեամբ, մոլեգին*

զայրանալ *սաստիկ բարկանալ, մոլեգնիլ, ցասնուլ,* hıddetlenmek öfkelenmek kızmak

զայրանք *սաստիկ բարկութիւն, սրտմտութիւն, զայրոյթ*

զայրացկոտ *չուտ բարկացող, դիւրաբորբոք, դիւրագրգիռ, ցասկոտ,* sinirli, kızgın, hıddetli

զայրոյթ *սաստիկ բարկութիւն, սրտմտութիւն, ցասում,* hiddet öfke

զանազան *տեսակ-տեսակ, բազմատեսակ, այլազան, այլեւայլ, պէս-պէս,* çeşitli

զանազանել *բանի մը ուրիշէ մը ունեցած տարբերութիւնը որոշել, զատել,* ayırt etmek, seçmek

զանգակ *զանգ, պղինձէ շինուած առարկայ՝ որ ունի լեզուակ մը՝ եւ հնչեցնելու կը ծառայէ, բոժոժ,* çıngırak

զանգիկ *փոքր զանգակ, բոժոժիկ. 2) մակալեզու, այն կռճիկէ կափարիչը որ խուչափողը կը գոցէ երբ բան մը կլլենք.* kuçükdıl

զանգուած *կոյտ, նիւթի քանակը որեւէ մարմնի մէջ.* kütle

զանցառութիւն *պարտականութեան հանդէպ անփութութիւն, թերացում.* ihmal

զառամ *զառամած, խիստ ծերացած, ցնդած,* bunak

զառանցել *հիւանդագին վիճակի կամ երազի մէջ անգիտակից խօսքեր ընել, բարբանջել,* sayıklamak

զառիվար *զառիվայր, զառիթափ, բարձրէն դէպի ցած իջնող տեղ կամ ճամբայ,* yokuş aşağı

զառիվեր *դարիվեր, ցածէն դէպի վեր բարձրացող տեղ կամ ճամբայ,* yokuş yukarı

զատ *զատուած կամ բաժնուած, առանձին,* ayrı

Զատիկ *Քրիստոսի յարութեան տօնը* Paskalya.
2) Հրեաներու Կարմիր Ծովէն անցնելու տօնը, Պասեք

զատուիլ *բաժնուիլ, անջատուիլ,* ayrılmak

զարգանալ *մտաւորապէս յառաջդիմել, ուսում առնել, բան սորվիլ,* gelişmek, ilerlemek, bilgili olmak
2) մեծնալ, աճիլ, բարգաւաճիլ, gelişmek serpilmek

զարգացում *մտաւոր յառաջդիմութիւն, ուսում.* bilgi

զարդ *զարդարանք, որեւէ բան՝ որ գեղեցկացնելու կը ծառայէ, պաճուճանք,* sus

զարդասեղ *մանկագին քարով կամ ոսկեղէն զարդ՝ զոր կիները կը կրեն իրենց հագուստի կուրծքի մասին վրայ,* broş

զարդարուիլ *գեղեցկանալու համար պէտք եղածը ընել, յարդարուիլ, պճնուիլ, պաճուճուիլ,* suslenmek

զարդարուն *զարդարուած կամ չքեղ (որեւէ իր),* süslü

զարթնուլ *արթննալ, քունէն ելլել,* uyanmak

զարթնում *զարթօնք, արթննալու վիճակ,* uyanış

զարկ *հարուած, բախում,* vuruş. *2) արտի կամ բազկերակի բաբախում,* atış

զարհուրանք *սարսափ. սոսկում, սաստիկ վախ, արհաւիրք,* dehşet

զարհուրելի *սաստիկ վախ պատճառող, սոսկալի, սարսափելի,* dehşetli

զարհուրիլ *սաստիկ վախնալ, սոսկալ. սարսափիլ. ահաբեկիլ, սասանիլ, քստմնիլ,* dehşete duşmek. korkuya kapılmak

զարմ *նոյն ծնողքէն ծնած սերունդ, տոհմ* soy

զարմանազան *զարմանալի եւ զանազան տեսակներով, պէս-պէս*

զարմանալ *բան մը անսովոր նկատել եւ ապշիլ,* şaşmak hayret etmek

զարմանալի *զարմանք պատճառող, ապշեցուցիչ*

զարմանահրաշ *զարմանալի եւ հրաշալի, շատ աքանչելի*

զարմանք *զարմացում, խելքէ դուրս բանի մը առջեւ շուարիլ մնալ, ապշութիւն. արմանք զարմանք,* hayret

զարմիկ *հօրաքրոջ կամ մօրաքրոջ՝ հօրեղբօր կամ մօրեղբօր զաւակ.* kuzen

զարնել *հարուածել, ծեծել,* vurmak. *2) մեռցնել. սպաննել*

զարնուիլ *բախիլ, ընդհարիլ,* çarpışmak. *2) վիրաւորուիլ կամ սպաննուիլ,* vurulmak *3) սիրահարիլ,* vurulmak

զարտուղի *ուղիղ ճամբէն չեղած,* aykırı. *2. սովորական կանոնէն դուրս. 3) ոչ-ուղիղ, խոտորնակ*

զարտուղութիւն *չեղում (ուղիղ ճամբէն կամ սովորական կանոններէն),* aykırılık, düzensizlik sapkı anomalı

զաւակ *ծնողքի մը՝ աղջիկը եւ կամ մանչը, որդի.* evlat

զաւեշտ *ծաղրածութիւն, կատակ 2) ծիծաղաշարժ կամ ծաղրական թատերական գրուածք*, komedı

զբաղեցնել *մէկու մը ուշադրութիւնը գրաւելով ժամանակը անցընել, պարապեցնել*, meşgul etmek. uğraştırmak, oyalamak

զբաղում *գործ, աշխատութիւն, պարապում*, meşgulıyet, uğraşı

զբօսանք *զուարճութեան կամ ժամանցի համար կատարուած որեւէ գործ կամ խաղ*, teneffüs. dinlenme. eğlence

զբօսաշրջիկ *այն մարդը որ հաճոյքի համար կը շրջագայի զանազան երկիրներ*, turist

զբօսավայր *զբօսարան, զբօսատեղի, զբօսնելու տեղ*, eğlence yeri

զբօսեցուցիչ *հաճելի ժամանց պատճառող, զուարճացնող*

զբօսնուլ *զբօսանք ընել, զուարճանալ, խաղալ*, eğlenmek. gez(in)mek

զգալ *որեւէ զգայարանքով տպաւորութիւն մը ընդունիլ. 2) հոգեկան տպաւորութիւններ ունենալ*, hissetmek

զգալի *աչքի զարնող, յայտնի, որոշ*, hissedılır

զգածուիլ *հոգեկան զգացումներով յուզուիլ, ազդուիլ*, mütehassıs olmak. duygulanmak

զգայազրկ *զգայազուրկ, զգալու կարողութենէն զրկուած, զգայարանքները բթացած*

զգայական *զգայնիկ, զգացող, զգայուն. 2) զգայարանքներու վրայ ազդող*, hıssı

զգայարանք *արտաքին աշխարհէն տպաւորութիւններ ընդունելու հինգ գործարանները (ինչպէս՝ տեսանելիք, լսելիք, հոտոտելիք, չօշափելիք. ճաշակելիք)*, duyu (organları)

զգայացունց խիստ տպաւորիչ, ցնցող, վրդովիչ,
(tüyler) urpertıcı

զգայնանալ զգածուիլ, համակուիլ, յուզուիլ

զգայնութիւն զգայնիկութիւն. զգայուն ըլլալ,
դիւրազգածութիւն. hassasıyet, duyarlılık

զգայութիւն գիտակցուած տպաւորութիւն (որեւէ
զգայարանքով ստացուած), hıs, duy(g)u

զգայուն զգալու կարողութիւն ունեցող.
դիւրազգած, hassas. duyarlı

զգայռել կերածը վեր տալ, բխկալ, geğırmek kusmak

զգաստ խելքը գլուխը, արթուն, խոհեմ, ուշիմ

զգաստանալ խելօքնալ, խելքը գլուխը ժողվել,
ayılmak, uslanmak

զգացնել հասկցնել, գիտցնել, իմացնել, hıssettırmek

զգացողութիւն զգացումի, զգալու կարողութիւն

զգացում զգալու կամ բարոյական
տպաւորութիւններ կրելու գիտակցութիւն,
his, duygu

զգեստ մարմնի մերկութիւնը ծածկելու լաթ,
հագուստ, ձորձ, elbıse

զգեստեղէն զգեստի կամ հագուստի վերաբերեալ

զգետնել գետին զարնել, yere vurmak/sermek/çalmak
2) գետնին տակ անցընել

զգլխել խելքը գլխէն առնել. հրապուրել, գինովցնել,
mest etmek. aklını başından almak. baştan çıkarmak

զգլխիչ հրապուրիչ, համայիչ, դիւթիչ, գինովցնող

զգոյշ ուշադիր, չրջահայեաց, արխուն, ihtıyatlı. sakıngan

զգուշանալ ուշադիր ըլլալ. 2) հեռու կենալ,
չվստահիլ, sakınmak

զգուշաւորութիւն զգուշութիւն, ուշադիր եւ
զրջահայեաց ըլլալ

զգուշութիւն զրջահայեցութիւն, խոհեմութիւն

զգօն խոհեմ, խելօք, լուրջ եւ իմաստուն, bılınçli, akıllı

զեխ զեղխ, չռայլ, անժուժկալ, ցոփ, müsrif

զեկոյց զեկուցում, որեւէ խնդրի մասին
պաշտօնական տեղեկութիւն,
յայտարարութիւն, bildiri

զեղծարար զեղծում ընող, խարդախ, խաբեբայ

զեղծում իրաւասութիւնը չարաչար գործածել,
խարդախութիւն, suiistimal, yolsuzluk

զեղում լեփլեփցուն ընել (դուրս թափելու չափ)

զեղուն լեփլեփցուն, յորդառատ, (dop)dolu

զեղչ ապրանքի մը գինին վրայ կատարուած
յապաւում, ıskonto indirim

զեղչուիլ պակսեցուիլ, կրճատուիլ

զեղչում խօսքի մը մէջ գտնուած երկրորդական
կամ աւելորդ բառերուն յապաւումը

զենիթ (օտար բառ) ամենաբարձր, գագաթնակէտ

զենուլ գլուխը կտրել եւ մորթազերծ ընել, մորթել

զեռուն սողուն (ինչպէս՝ կրիայ, մողէզ, օձ եւն.),
surungen

զետեղել տեղաւորել. դնել, հաստատել, yerleştirmek

զերթ զերդ, նման, պէս, ինչպէս, իբրեւ

զերծ ազատ, ապահով

Զեւս յոյն դիցաբանութեան մէջ գերագոյն աստուածը
որ կը համապատասխանէ Արամազդին, Zeus

զեփիւռ մեղմ եւ հաճելի հով, սիւթ, meltem

զզուիլ անտանելի նկատել. ձանձրանալ. bezmek.
2) պանիլ. խորշիլ. նողկալ

զէնք թշնամիին վրայ յարձակելու կամ թշնամիէն պաշտպանուելու գործիք, silah

զի որովհետեւ. 2) որպէսզի. 3) որ, թէ

զիլ բարձր եւ սուր (ձայն), tiz

զիկզակ ոլորապտոյտ, օձապտոյտ (գիծ)

զիղջ զղջում, ապաշաւ, pişmanlık

զինաբեկ զէնքը կոտրած, յաղթուած, պարտուած

զինադադար զինադուլ, կողմերուն համաձայնութեամբ՝ պատերազմը առժամապար դադրեցնել, mutareke. bırakışma

զինաթափ զէնըննկեց, զէնքը վար ձգած, անզէն մնացած

զինակից պատերազմի դաշնակից, մարտակից, müttefik

զինանշան զինանիշ, որեւէ քաղաքծութեան առթիւ՝ պետութեան կողմէ տրուած նշան, madalya

զինուիլ զէնք առնել (իբրեւ պատերազմի պատրաստութիւն), silahlanmak

զինուոր զէնք ունեցող, զէնք կրող. բանակի մէջ ծառայող, asker

զինուորական զինուորի վերաբերեալ, asken. 2) բանակի մէջ ծառայող պաշտօնեայ

զինուորականութիւն զինուորական դասակարգը. զինուորականներու ամբողջութիւնը, asker(ler)

զիջանիլ ցածնալ, նսեմանալ. 2) համակերպիլ, տեղի տալ, մեղմանալ. խոնարհիլ, ödun vermek

զիջում զիջողութիւն, մեղմութիւն, խոնարհութիւն. tene/zul ödun

զիստ ազդր, կոնքէն մինչեւ ծունկ, kalça

զիրար իրար, մէկզմէկ (անձնական փոխադարձ դերանուն)

զլանալ *իրաւունքը չտալ, զրկել. խնայել.* esirgemek

զղջալ *ըրածին կամ չըրածին համար ցաւ զգալ. ափսոսալ, ապաշաւել,* pişman olmak

զղջում *զիղջ. ապաշաւութիւն ափսոսանք,* pişmanlık

զմայլելի *հիանալի սքանչելի. հրաշալի*

զմայլիլ *հիանալ, սքանչանալ, յափշտակուիլ,* hayran olmak kalmak

զմայլուն *զմայլիկ, զմայլած, հիացած,* hayran

զմելի *գրպանի փոքրիկ դանակ,* çakı

զմռսել *մեռեալին մարմինը հականեխիչ նիւթերով եւ անուշահոտ զմուռսով պատել,* tahnit etmek, mumyalamak

զմրխտափայլ *զմրուխտի պէս փայլող*

զմրուխտ *կանանչ գոյնով թանկագին քար մը,* zümrüt

զննել *զգայարաններու միջոցաւ քննել, հետազօտել. դիտել,* tetkik etmek incelemek

զոհ *աստուածներուն մատուցուած նուէր ողջակէզ.* kurban. *2) ուրիշին պատճառաւ ենթարկուած վնաս*

զոհաբերութիւն *զոհ մատուցանելու կրօնական արարողութիւն. 2) յաւ նպատակի մը համար կատարուած նուէր (որ ընողին զրկանք կր պատճառէ),* fedakârlık

զոհել *զոհ ընել, ողջակիզել,* kurban etmek

զոհողութիւն *անձնուիրութիւն, զոհաբերութիւն,* fedakârlık, özveri

զոյգ *երկու հատ (որոնցմէ մէկը՝ միւսը կ ամբողջացնէ),* çift

զով *հաճելի չափով պաղ, պաղուկ.* serin

զովարար *զովացուցիչ, զովութիւն բերող,* serinletici

զովութիւն *հաճելի կամ քնքիշ պաղ, զով* serinlik

զորօրինակ օրինակի համար, ինչպէս որ, meselâ örneğin

զուարթ ուրախութիւն արտայայտող, ժպտերես. neşeli, şen

զուարթաչուս զուարթօրէն թռչող գացող, **զուարթաթռիչ**

զուարթութիւն արտայայտուած ուրախութիւն, neşe

զուարթուն արթուն, առանց քնանալու հսկող *(հրեշտակ)*

զուարթօրէն ուրախ զուարթ, **զուարթաբար**

զուարճալի ուրախացնող, hoş. neşeli. *2)* խնդացնող, ծիծաղաշարժ. eğlendirici

զուարճախօս զուարճալի բաներ պատմող, **կատակախօս**, nüktedan. nükteci, esprili

զուարճանալ հաճոյք եւ ուրախութիւն զգալ, **զբօսնուլ**

զուարճացնել հաճոյք եւ ուրախութիւն պատճառել, eğlendirmek

զուգադիպիլ միեւնոյն ատեն պատահիլ, հանդիպիլ, denk gelmek. rast gelmek

զուգակշիռ նոյն ծանրութիւնը ունեցող, հաւասարակշիռ. *2)* բաղդատութիւն, համեմատութիւն

զուգահեռագիծ այն քառանկիւնը՝ որուն հակադիր կողմերը իրարու զուգահեռական են, paralelkenar

զուգահեռական ամէն կէտի վրայ իրարմէ հաւասար հեռաւորութիւն ունեցող *(գիծեր)*, paralel

զուգորդութիւն յիշողութեան մէջ իրարմէ ծնունդ առած գաղափարներու կամ պատկերներու կապակցութիւն, çağrışım

զուլալ վճիտ, յստակ, անապակ. ջինջ, berrak

զուսպ զսպուած, սեղմ, չափաւոր

զուտ անխառն, մաքուր, զտուած, saf(i), sırf

զուր պարապ տեղը, անհետեւանք, անարժէք, փուճ

զուրկ զրկուած, անբաժին, չունեցող, mahrum, yoksun

զոքանչ ամուսնացած մարդուն կնոջ մայրը, kaynana

զռինչ զոռոց, իշուն զռալու կամ զռնչելու ձայնը. իշու աղաղակ, anırma

զսպանակ մետաղեայ՝ պարուրաձեւ առաձգական լար, zemberek

զսպել սանձել, ինոյլ չտալ, բռնել, արգիլել. bastırmak tutmak, kontrol etmek

զտել օտար նիւթերէն բաժնել կամ մաքրել. arıtmak suzmek

Զրադաշտ չուրջ 3500 տարի առաջ ապրած իմաստասէր մը՝ որ հիմնած է Պարսից կրակապաշտ կրօնքը՝ որ կը ճանչնար զոյգ աստուածներ (բարիի՝ Որմիզդ եւ չարի՝ Ահրման), Zerduşt

զրահ մետաղեայ հագուստ՝ զէնքի հարուածէն պաշտպանուելու համար, zırh

զրահաւոր զրահապատ, իր վրայ զրահ ունեցող. 2) զրահանաւ, մարտանաւ, zırhlı

զրաւ վերջ, ծայրը, վախճան 2) մահ

զրկանք զուրկ մնալու հետեւանքով հոգեկան կամ նիւթական անձկութիւն, mahrumiyet yoksunluk

զրկել իրաւունքը կտրել, արգելք դնել, mahrum etmek

զրկուիլ զրկանք կրել. չունենալ

զրոյ զերոյ, (0 թուանշանը) որ ոչ մէկ քանակութիւն կ'արտայայտէ, sıfır. 2) ոչնչութիւն. դատարկութիւն

զրոյց բերնէ բերան տարածուած խօսք, rivayet, soylentı. 2) Հրապարակային խօսակցութիւն, սոսւլխս, konuşma, sohbet 3: սերունդէ սերունդ բերանացի աւանդուած պատմական նիւթ

զրուցագրել մէկուն ըսածը կամ կարդացածը գրել

զրպարտիչ այն որ անիրաւ տեղը մէկը կը մեղադրէ եւ պատիւը կ'արատաւորէ, չարախօս, բանսարկու, mufteri, iftıracı, kara çalan karacı

զրպարտութիւն անիրաւ տեղը յանցանք վերագրել, չարախօսութիւն. ıftıra

զօդ յօդ, կապ. 2) մետաղի մասերը իրար կցելու համար գործածուած նիւթ. lehim

զօդուիլ կապուիլ, կցուիլ, միանալ

զօր ոյժ, կարողութիւն, զօրութիւն, kuvvet

զօրաբաժին զօրամաս. զօրքի մէկ մասը, tümen

զօրագլուխ զօրապետ, բարձրաստիճան զինուորական որպէս զօրամասի առաջնորդ

զօրագունդ գունդ, զօրախումբ՝ որ կը բաղկանայ չորս գումարտակէ, alay

զօրական զինուորական. 2) զինուորական խումբ

զօրակոչ զինուորական ծառայութեան կանչել

զօրանալ ոյժը աւելնալ, ուժովնալ, güçlenmek

զօրանոց զինուորներու բնակարան, kışla

զօրանցք զօրահանդէս, զինուորական չքերթ, resmigeçit

զօրաշարժ ռազմափորձ՝ պատերազմական վարժութիւն ձեռք ձգելու համար. manevra

զօրապետ զօրագլուխ. զօրաբաժնի հրամանատար

զօրավար բանակի գլխաւոր հրամանատար, general

զօրավիգ ոյժ տուող. աջակից նեցուկ, պաշտպան, destek

զօրաւոր *ոյժով, զօրեղ, ուժեղ 2) ազդեցիկ. ազդու*

զօրաւորապոյն *ա|լ աւելի զօրաւոր*

զօրեղ *զօրաւոր, ուժեղ, շատ ոյժով*

զօրութիւն *ոյժ, ազդելու կարողութիւն*, kuvvet

զօրք *զինուորներու ամբողջութիւն կամ բանակ*,
(askeri) birlik(ler) silahlı kuvvetler

է

է *եօխը կամ եօթներորդ 2) «եմ» բայ (սահմանական ներկայ եզակի Գ դէմք). 3) կայ կամ գոյութիւն ունի. 4) է կը նշանակէ նաեւ «Աստուած»*

էաբանութիւն *էակաբանութիւն, դասական փիլիսոփայութեան այն մասը՝ որ կ՛ուզէ պատճառաբանել նիւթեղէն եւ հոգեկան գոյութիւնները*, ontoloji varlıkbilim

էակ *ինչ որ կայ՝ գոյութիւն ունի, որեւէ գոյութիւն*, varlık

էական *կարեւոր, հիմնական կենսական, գլխաւոր*, asli temel aslolan *2) էական բայ, «եմ» բայ*

էապէս *իսկապէս, իրապէս, ճշմարիտ*, aslında, esas olarak

էգ *արուին կամ արական սեռին հակառակը (ինչպէս՝ կին, մատակ, քած եւն.)*. dişi

էզան *մզկիթներու մինարէէն երգուած աղօթքը*, ezan

էշ *խիստ յամառ չորքոտանի մը որ կը ծառայէ բեռ կրելու*, eşek

էութիւն *իսկական իրողութիւն կամ իսկութիւն*, oz, esas

էջ *ինչնել բային արմատը. 2) տետրակի կամ գրքի թուղթին մէկ երեսը*, sayfa

էսթօմք *(օտար բառ) այն գործիքը՝ որով գծագրիչները մատիտը թուղթին վրայ կը տարածեն*

էրիկ *ամուսնացած մարդ, կնոջ ամուսինը*, koca

էրիկմարդ *էրիկ մարդ, տղամարդ, այր*, erkek adam

Ը

Ը ուԹը կամ ուխերորդ. 2) որոշիչ յօդ. 3) դիմորոշ յօդ

ըլլալ վիճակի մը մէջ գտնուիլ. հանդիսանալ, olmak

ըղձալ իղձ կամ փափաք ունենալ, բաղձալ, ցանկալ, տենչալ, arzulamak, dilemek

ըղձական փափաք արտայայտող. 2) բայերու խոնարհումի եղանակ մը որ կը կազմուի «ՔՈղ» մասնիկով, istek kipi

ըղձանք իղձ, բաղձանք, փափաք, arzu

ըմբերանել մէկու մը բերանը գոցել, լռեցնել. պապանձեցնել, ağzını kapamak

ըմբիշ ըմբշամարտիկ, ուժեղ մարդ՝ որ կը կռուի առանց զէնքի, գօտեմարտիկ, pehlivan gureşçi

ըմբոշխնել հաճոյքով ուտել, ճաշակել, վայելել, (afıyetle) yemek, tadına varmak

ըմբոստ գլուխ վերցնող, անհնազանդ, ապստամբ, asi

ըմբռնել վերահասու ըլլալ, հասկնալ, kavramak

ըմբռնում հասկացողուԹիւն, idrak, anlayış, kavrayış

ըմպանակ խմելու աման, գաւաԹ, բաժակ

ըմպել խմել, կուլ տալ (որեւէ հեղուկ), içmek

ըմպելի ինչ որ կարելի է խմել. խմիչք, içki

ընդամէնը ամէնը մէկէն, բոլորը միասին, tamamı, yekûn(u)

ընդառաջ դէպի առաջ, դէմը

ընդառաջ երթալ մէկու մը առաջարկը կատարել

ընդարձակ մեծ տարածուԹիւն ունեցող, լայնատարած, geniş

ընդարմանալ զգալու կարողուԹիւնը կորսնցնել, թմրիլ, uyuşmak

ընդգծել գրուած բառի մը կամ խօսքի մը տակէն դիծ քաշել. ստորագծել, altını çızmek

ընդգրկել գրկին մէջ առնել, փարիլ, kucaklamak hatır almak kapsamak

ընդդէմ դէմը կամ դիմացը. 2) հակառակ karşı

ընդդիմադիր դէմ դնող, հակառակորդ. muhalif

ընդդիմախօս հակառակ խօսող, հակաճառող, muarız

ընդդիմահար դէմ դիմաց զարնուող, դէմ դնող

ընդդիմահարութիւն դէմ դիմաց զարնուիլ, ընդհարում, çarpışma

ընդդիմանալ դիմադրել, հակառակիլ, direnmek

ընդդիմութիւն դիմադրութիւն, հակառակութիւն. direniş

ընդելուզուած իրարու մէջ անցած, հիւսուած, iç içe

ընդեղէն ամէն տեսակի հունտ (ինչպէս՝ ցորեն, բրինձ, սիսեռ, ոսպ եւն.), tahıl

ընդերկար երկար ատեն, երկար ժամանակ

ընդերք փորին մէջը, փորոտիք, 2) ներսը՝ կամ մէջի մասը. խորք

ընդլայնիլ լայննալ, ընդարձակիլ, genişlemek

ընդծովեայ ծովուն տակը գտնուող 2) ծովուն տակէն գացող նաւ, սուզանաւ, denizaltı

ընդհակառակը ճիշդ հակառակը, բոլորովին հակառակը (tam) aksi(ne)

ընդհանուր ամէնուն վերաբերեալ, հասարակաց, umumi genel

ընդհանրական ընդհանուրին վերաբերեալ. տիեզերական, genel(leşmiş), evrensel

ընդհանրանալ ընդհանուր դառնալ, ժողովրդականանալ, genelleşmek yaygınlaşmak yavılmak

ընդհանրապէս շատ անգամ, առհասարակ. *սովորաբար*, genellikle

ընդհատ կտրուած, մաս-մաս, süreksiz

ընդհատել կիսատ ձգել. ընդմիջել, կտրել, kesmek

ընդհարում իրարու զարնուիլ, բախում. çarpışma

ընդհուպ անմիջապէս, շուտով anıden

ընդմէջէն մէջէն՝ կամ մէջը գտնուած տեղէն, içinden

ընդմիշտ մշտապէս, միշտ, daıma

ընդմիջել ընդհատել, կտրել. խօսքի մէջ մտնել, kesmek. araya girmek

ընդնշմարել ուրիշ բանի մը մէջէն տեսնել, sezmek

ընդոծին ընտանիքի մը քով մեծցած, տնեցի *2) բնածին, բնական*

ընդոստ տեղէն վեր ցատքելով, մէկէն, իսկոյն

ընդունակութիւն ընդունակ ըլլալ, սորվելու կամ *ըմբռնելու յարմարութիւն* yetenek

ընդունարան բան մը իր մէջ առնելու տեղ կամ *աման*

ընդունելի ինչ որ պէտք է ընդունիլ, հաճելի

ընդունելութիւն ընդունուած ըլլալ, հաւանութիւն, kabul. *2) հիւրընկալութիւն 3) անցեալ կամ ապառնի դերբայ*

ընդունիլ չմերժել, առնել. *2) ձայն տալ, հաւանիլ. 3) արտօնել մէկուն՝ որ իր մօտ գայ,* հիւրընկալել. kabul etmek

ընդվզիլ վիզ կամ գլուխ վերցնել, ըմբոստանալ, *ապստամբիլ*, başkaldırmak. isyan etmek

ընդվզում ըմբոստութիւն ապստամբութիւն, isyan

ընդօրինակել բնագրին պէս գրել արտագրել, kopya etmek

ընդօրինակիչ այն որ ընդօրինակած է, արտագրող

ընել աշխատութիւն մը կամ գործողութիւն մը կատարել, yapmak

ընթանալ արագ-արագ երթալ, վազել, ilerlemek, gitmek seyretmek, yol almak sürmek, akmak

ընթացարտ դպրոցը աւարտած, չրջանաւարտ, mezun

ընթացիկ ընթացող, վազող. 2) հիմակուան, ներկայի, գործածական, gunluk, gündelık, guncel, cari

ընթացք գնացք, երթալու վիճակ gıdiş(at) akış 2) տեւողութիւն, միջոց, seyir. 3) ուսում, դաս

ընթեռնլի ընթեռնելի, դիւրին կարդացուող. դիւրընթերց, okunaklı

ընթեռնուլ կարդալ, ընթերցանութիւն ընել, okumak

ընթերցանութիւն ընթերցում. կարդալու գործողութիւն, okuma

ընթերցասէր այն որ կը սիրէ կարդալ, ուսումնասէր

ընթերցարան գիրք կարդալու տեղ. 2) դասագիրք

ընթերցող կարդացող, okuyucu okur. 2) թերթի բաժանորդ

ընթերցուած գրուածքի ընթերցում. 2) Ս. Գրքի հատուած (զոր կը կարդան եկեղեցիին մէջ)

ընթերցում ընթերցանութիւն, կարդալ

ընթրել իրիկուան կերակուր ուտել

ընթրիք իրիկուան կերակուր, akşam yemeği

ընծայ ձրիաբար եւ սիրով տրուած, նուէր, hediye

ընծայարան դպրեվանքի բարձրագոյն կարգերը, կղերանոց. վարդապետանոց

ընծայել նուիրել, պարգեւել, սիրով տալ, armağan etmek vermek, atfetmek

լոյս ընծայել = հրատարակել (գիրք)
հաւատք ընծայել = հաւատալ

ընկալագիր վճարումի կամ յանձնումի փոխարէն տրուած գիր, ստացագիր, makbuz

ընկեր մտերիմ ծանօթ, բարեկամ, arkadaş. *2)* միասին գործ ընող, գործակից, ortak

ընկերաբանութիւն մարդկային հասարակական կեանքը ուսումնասիրող գիտութիւն, sosyoloji. toplumbilim

ընկերական ընկերներու մէջ կատարուող

ընկերային ընկերութեան վերաբերեալ, հասարակական, içtimai, sosyal toplumsal

ընկերանալ ընկեր կամ բարեկամ ըլլալ, arkadaş olmak. *2)* միասին երթալ, ուղեկցիլ, ընկերակցիլ, eşlik etmek

ընկերութիւն բարեկամութիւն, մտերմութիւն, arkadaşlık. *2)* մարդկային հասարականութիւն, հասարակութիւն. topluluk. *3)* առեւտրական միութիւն, şirket

ընկեցիկ ծնողքին կողմէ դուրս ձգուած (զաւակ), լքուած, արհամարհուած

ընկլուզել ջուրին խորը ընկղմիլ, dalmak

ընկղմիլ ջուրի մէջ թաղուիլ. ջրասոյզ ըլլալ, batmak

ընկճել ծունկի բերել, խոնարհեցնել, նուաճել. bastırmak dize getirmek, yıldırmak

ընկողնիլ ընկողմանիլ, պառկիլ. երկննալ, (yan) yatmak, yaslanmak. uzanmak

ընկուզենի ընկոյզի ծառ. ceviz ağacı

ընկրկիլ ետ-ետ երթալ, նահանջել, վհատիլ, geri çekilmek. geri adım atmak

ընձառիւծ գիշակեր գազան մը (պիսակաւոր մորթով), pars

ընձեռել ձեռք ձգել, հայթայթել, elde etmek

ընձիւղ ծիլ, բողբոջ, ճիւղ, filiz

ընձիւղիլ ծիլ արձակել, բուսնիլ, tiliz vermek. filizlenmek

ընձուղտ երկայնավիզ ու բարձրահասակ որոճացող կենդանի մը (չերտ-չերտ պիսակաւոր մորթով), zurafa

ընչազուրկ դրամ չունեցող, չքաւոր, աղքատ

ընչաքաղց ընչասէր, դրամի հանդէպ անկուշտ, ագահ. արծաթասէր. açgözlu

ընտանեկան ընտանիքին վերաբերեալ, տնական. ailevi

ընտանի ընտելացած, մարդոց հետ ապրող, ոչ-վայրի. ehli evcil

ընտանիք նոյն տանը մէջ ապրող ծնողք եւ զաւակներ, գերդաստան 2) նոյնատեսակ էակներու գիտական խմբաւորում, aile

ընտել մէկուն վարժուած, ընտելացած, alışkın, evcil

ընտելացում ընտելանալ, վարժուած ըլլալ, alışma. evcilleşme

ընտիր ընտրեալ, լաւ տեսակի պատուական seçkin

ընտրել շատերու մէջէն լաւը գտնել, seçmek

ընտրելագոյն ամէնէն լաւը կամ պատուականը

ընտրութիւն գտնելու գործողութիւն, seçim

ըսել ուրիշին իմացնել խօսիլ, söylemek demek

ըստ գիպաց ինչպէս որ հանդիպի, դիպուածին համեմատ, gelişigüzel

ըստ ինքեան ինքնին կամ ինքնիրեն. ինքնիր մէջ

ըստ իս իմ կարծիքով, ինծի համաձայն. bence

ըստ կարելւոյն որչափ որ կարելի է, mümkün mertebe olabildiğince

ըստ օրինի օրէնքին համաձայն, օրինապէս, kanunen

Թ

Թ *ինը կամ իններորդ*

Թաջ *գլխու զարդարուն պսակ՝ զոր կը կրէին թագաւորները*, taç

Թագաւոր *երկրի մը բարձրագոյն իշխանաւորը, արքայ, վեհապետ*, kral

Թագաւորութիւն *երկիր մը որ կը գտնուի թագաւորի իշխանութեան տակ*. krallık.
2) թագաւորի մը իշխանութեան տեւողութիւնը

Թագուհի *թագաւորի կին, իշխանուհի*. kraliçe. *2) կին թագաւոր, դշխոյ*

Թաթ *ձեռքը՝ մինչեւ դաստակ*. pençe

Թաֆուն *ոլորապտոյտ սաստիկ փոթորիկ՝ որ երկինք կը բարձրացնէ կամ կը կործանէ ինչ որ գտնէ*, tayfun

Թաթաւ *թախտաւուն, թաթխուած, սաստիկ թրջած*

Թաթիկ *փոքր կամ փափուկ թաթ (կնոջ. երախայի եւն.)*

Թաթխել *թաթախել, հեղուկի կամ ջրոտ նիւթի մէջ մտցնել, թաթաւել, թրջել*, batırmak ban(dır)mak bula(ştır)mak

Թաթուլ *անասուններուն առջեւի ոտքը*

Թալանել *աւարի տալ, թալլել, կողոպտել, գողնալ*

Թալլել *կողոպտել, թալանել*. talan etmek

Թալկութիւն *մարելու վիճակ, նուաղում*, baygınlık

Թալուկ *գլխու պտոյտ, նուաղում, մարմրուկ*

Թախանձել *չատ աղաչել, աղաչել-պաղատիլ*. yalvarmak

Թախիծ *սաստիկ տխրութիւն, կսկիծ, վիշտ*. kıder

թախծագին չատ տխուր, տրտում-տխուր

թախծոտ խախիծով կամ տխրութեամբ լեցուն, kederli

թակ փայտէ ձող (գնդաձեւ կամ խորանարդաձեւ գլուխով), tokmak

թակարդ թակարթ, անասուններ որսալու գործիք, որոգայթ, վարմ, ծուղակ. kapan

թակոյկ կաւէ մեծ աման (ջուրի կամ գինիի), մեծ սափոր

թաղ քաղաքի մը բաժանումներէն ամէն մէկը, mahalle, semt. *2)* գերեզմանատան մէջ ոեւէ ընտանիքի մեռեալներուն յատկացուած հողամասը

թաղանդ թաղանթ, բարակ մաշկ, zar

թաղանդապատ թաղանթապատ խաղանդով պատած, թաղանդածածկ

թաղապետ թաղի կառավարիչ, muhtar

թաղար կաւէ աման (ծաղիկ հասցնելու), saksı

թաղել հողին մէջ դնել կամ հողով ծածկել, gömmek

թաղեցի թաղի բնակիչ, թաղակից, mahallelı, semt sakını

թաղիք թաղի, ճնշուած բուրդէ կամ մազէ չինուած կտաւ, keçe

թաղում խաղելու գործողութիւն, յուղարկաւորութիւն

թամբ նստելու կազմած՝ որ կը դրուի ձիու մէջքին վրայ, eyer

թան ջրախառն մածուն, ayran

թանալ թաց ընել, խրջել, ıslatmak

թանաք գունաւոր հեղուկ՝ որ գրելու կը ծառայէ, մելան, mürekkep

թանգարան մեծարժէք իրեր պահելու տեղ, գանձարան, hazine *2)* գեղարուեստական գործեր կամ պատմական իրեր պահելու տեղ, müze

թանկագին խանկարժէք, մեծ արժէք ունեցող, değerli

թանձր ոչ-ջրուտ. ոչ կակուղ, պինդ. katı 2) բարդ բառերու մէջ կը նշանակէ «խիտ, հոծ, թաւ. հաստ, բուխ»

թանձրահոծ խանձրախիտ. չատ թանձր կամ չատ խիտ

թանձրամած խանձր պատած (ինչպէս՝ ամպը. մշուշը)

թանչ թանչք. արիւնախառն փորհարուրթիւն, dizanteri

թաչկինակ նուրբ կտաւ՝ քիթ կամ քրտինք սրբելու, mendil

թառամիլ խարմուխիւնը կորսնցնել (բոյսերու) թարշամիլ, խօշնիլ, խամրիլ, solmak

թառափ ձուկի տեսակ մը որուն հաւկիթները խիստ յարգի են, mersınbalığı

թառիլ թառի կամ ճիւղի վրայ տեղաւորուիլ (թռչուններու), tünemek

թատերաբեմ թատրոնի բեմ՝ ուր կը կատարուի ներկայացումը. sahne

թատերագիր թատերգակ, թատերական գործերու հեղինակ. oyun·pıyes tiyatro yazarı

թատերախաղ խատրոնի ներկայացում. pıyes

թատերական խատրոնի վերաբերեալ

թատերգութիւն թատերգութիւն, թատերական կամ բեմական գրականութիւն, tiyatro. 2) թատերախաղ, tiyatro eseri, oyun, piyes

թատրոն թատր, այն շէնքը՝ ուր կը ներկայացուին թատերական գործերը, tiyatro

թարախ վէրքին մէջ գոյացած աղտոտութիւն. ırın

թարգման լեզու մը ուրիշ լեզուի մը վերածող. 2) բացատրող, արտայայտող, tercüman

թարգմանել լեզու մը ուրիշ լեզուի մը վերածել (գրաւոր կամ բերանացի), tercume etmek çevirmek

թարգմանիչ գրուածք մը ուրիշ լեզուի վերածող, mutercım çevirmen

թարթել աչքի կոպերը գոցել ու բանալ (շատ արագ), goz kırpmak

թարթիչ թերթերունք, կոպերուն ծայրը բուսած կարճ մազերը, արտեւանունք, kirpık

թարմ այն որ մնացած չէ կամ նոր մէջտեղ ելած է, taze

թարմատար կարեւորութենէ զուրկ, աւելորդ, անպէտ

թարմութիւն թարմ ըլլալու վիճակ, tazelik

թարշամիլ թառամիլ, թօշնիլ, խամրիլ

թաց շատ խոնաւ. թրջած, տամուկ, ıslak

թաւ խիտ առ խիտ բուսած, հոծ, sık gür. 2) հաստ (ձայն) kalın

թաւալիլ ինքնիր վրայ գլորիլ. գլտորիլ, donmek yuvarlanmak

թաւալում խաւալգլոր գալ. ինքնիր վրայ շրջան ընել

թաւալուն ինքնիր վրայ գլորող

թաւարծի թաւ մազերով. բրդոտ, tuylu

թաւիշ կերպասի տեսակ մր՝ որուն մէկ երեսը ծածկուած է շատ խիտ խաւով մը, kadife

թաւշագոյն գործածուած է «մուխ-սրճագոյն» իմաստով

թաւշալանջ գործածուած է «լանջքը կամ կուրծքը թաւիշով ծածկուած» իմաստով

թաւուտ թաւուտք, խիտ առ խիտ բուսած (մացառ. ծառի եւն), (-ık) çalılık agaçlık. 2) անտառ, պուրակ

թափ շարժելու կարողութիւն, güç kuvvet

թափանցել մէջը անցնիլ, nufuz etmek 2. մէջէն անցնիլ (ջուրը կամ լոյսը), geçmek

թափանցիկ իր մէջէն ջուր կամ լոյս անցընող, şeffaf

թափառական որոշ բնակութիւն մը չունեցող, վաչկատուն, goçebe 2) թափառաշրջիկ, avare

թափառայած թափառաշրջիկ, անգործ եւ աննպատակ թափառող, serseri, başıboş

թափառիլ աննպատակ շրջիլ կամ պտտիլ, dolanmak

թափառկոտ թափառական, թափառաշրջիկ

թափել ամանի մը մէջէն պարպել (ուզելով եւ կամ ակամայ), dökmek

արիւն թափել = սպաննել
արցունք թափել = լալ
լեզու թափել = Համոզելու աշխատիլ
ճիգ թափել = ջանալ
մետաղ թափել = ձուլել
ջուր թափել = միզել
քրտինք թափել = յոգնիլ

թափթփած ոչ կոկիկ, չլխտի, անկանոն, pasaklı. 2) տեղ-տեղ թափած կամ կաթած

թափթփիլ կամաց-կամաց բայց շարունակ թափիլ, dökülmek 2) մարմնին ոչ-յարմար կամ մեծ ու լայն ըլլալ (հագուստի)

թափթփուած գործածուած է «տպաւորութիւններու արտայայտութիւն» իմաստով

թափիլ ամանէն դուրս ելլել. ծորիլ, dökülmek

թափուր պարապ. ամայի, անտէր, boş

թափօր եկեղեցական եւ կամ ուրիշ հանդիսութեան մը մասնակից մարդոց խումբ, toren alayı kortej

թաքթաքուր թաքթաքուն, գաղտնի կերպով, ծածուկ

քաքուն պահուած, գաղտնի. ծածուկ, gızlı

քաքչիլ պահուըտիլ. ծածկուիլ, gızlenmek

քաքստոց պահուըտիլիք տեղ, դարան

քեֆեւ ոչ-ծանր, մեղմ, դիւրատար, hafif

քեֆեւնալ ծանրութիւնը պակսիլ, մեղմանալ

քեֆեւոտն թեթեւընթաց, արագաշարժ

քեֆեւսուիկ թեթեւամիտ, խեթեւաբարոյ

քել երկայն ու բարակ լար (մետաղային, բուսային, կենդանական)

քելադրել խորհուրդ տալ, դրդել, մղել, կամքը պարտադրել, onermek tavsiye/telkın dikte etmek, dayatmak

քելադրութիւն խորհուրդ տալ կամ յիշեցնել, դրդում, telkın

քելակ նաւու թի կամ զեկ

քեկնածու այն անձը՝ որ կ'ուզէ ընտրուիլ, namzet aday

քեմ այն գաւառը կամ երկիրը՝ որ յանձնուած է եպիսկոպոսի մը առաջնորդութեան վիճակ

քերալոյս կէս լոյս կամ տկար լոյս

քերակղզի այն հողամասը՝ որ միայն մէկ կողմով միացած է ցամաքի, կիսակղզի, yarımada

քերահաւատ հաւատքը պակաս. 2) կասկածոտ. երկմիտ

քերահաւատութիւն հաւատքի պակաս, կասկած

քերանալ պարտականութեան մէջ պակաս ունենալ

քերեւս հաւանաբար, փափաքելի է որ (ազէկ բանի համար), belkı

քերք լայն՝ տափակ եւ բարակ որեւէ նիւթ. 2) գրքի կամ տետրակի իւրաքանչիւր թուղթ, yaprak. 3) լրագիր, gazete

Քերքուշ *անուշեղէն մը*, baklava

Քերքօն *թերթի մը մէջ մաս առ մաս հրատարակուած վէպ կամ որեւէ գրուածք*, tefrika

Քերի *պակաս կամ կիսատ մնացած (բարդութեան մէջ «քեր» կը նշանակէ «պակաս». ինչպէս՝ քերակատար = պակաս կատարուած. քերայոյս = յոյսը պակաս. քերավարժ = վարժութեան պակաս ունեցող եւն)*

Քերուպէմ *մէկու մը կամ բանի մը ի նպաստ եւ հակառակ*, lehte ve aleyhte

Քերուքիւն *պակասաւոր կողմ, պակասութիւն*. kusur

Քեւ *ուսէն մինչեւ դաստակ, բազուկ*, kol *2) կարգ մը կենդանիներու թռչելու եւ կամ լողալու անդամները*, kanat

Քեւաբաց *թեւերը բացած, թեւատարած*

Քեւաքախել *թեւերը զարնել (թռչելու համար)*

Քեւաքեկ *քեւը կոտրած, թռչելու անկարող*

Քեւածալիկ *թեւերը ծալլած կամ ժողված*

Քեւածել *քեւերը շարժել (թռչելու համար), թռչիլ, թեւահարել*, kanat çırpmak

Քեւակ *թեւիկ, փոքր թեւ*

Քեւակոխել *տարիքի մը հասնիլ, մտնել*, basmak. girmek

Քեւանալ *թռչիլ, սաւառնիլ, ճախրել*

Քեւապար *թռչող, թեւապարող*, uçan

Քեւասոյր *արագ թռչող, սլացող*

Քեւատ *թեւը կտրած. թեւ չունեցող*. kolsuz, kanatsız

Քեւատարած *թեւերը տարածած, թեւաբաց*

Քեւարկել *պաշտպանել, հովանաւորել*, (kol) kanat germek *2) թռչիլ*

Քեւաւոր *թեւեր ունեցող*, kanatlı. kollu *2) թռիչք ունեցող*

թևթափ թռչունի, թեւահարում

թևիկ պզտիկ թեւ, թեւակ

թևճակ ձուկի թեւ, լողակ, yuzgeç. 2) թի, թիակ, kurek

թեփ հունտերը պատող նուրբ կեղեւ, kepek 2) կարգ մը ձուկերու մորթին վրայ՝ տափակ եւ փայլուն նուրբ մաշկի կտորներ, pul

թեքիլ ծռիլ, խոնարհիլ, դառնալ. eğilmek sarkmak

թզենի թուզի ծառ, incir ağacı

թզուկ կարճահասակ, գաճաճ, bodur, cuce

թէ եթէ, թէ որ. 2) որ 3) արդեօք

թէական ոչ-հաստատ. պայմանական. խնդրական

թէեւ թէպէտ, իրաւ որ. բայց եւ այնպէս, gerçi

թէյաման թէյ պատրաստելու աման, çaydanlık

թթենի թութի ծառ. dut ağacı

թթու քացախի կամ լեմոնի համ ունեցող, ekşı

թթուածին շնչառութեան համար անհրաժեշտ կազ մը (անհամ, անհոտ, անգոյն). oksijen

թթուաչ բնական եւ քիչ թթու կամ ախորժելի թթու. mayhoş

թթուիլ թթու համ առնել, քացխիլ, ekşimek

թի նաւակի թիակ. 2) փոսպանի գործիք. 3) հողագործի գործիք. kurek

թիապարտ թի քաշելու պարտաւոր կամ ամենածանր պատիժի դատապարտուած, kürek mahkumu

թիավարել թի քաշել (նաւակը տանելու համար), kurek çekmek

թիզ յայն բացուած ձեռքի ճկոյթին ծայրէն մինչեւ բթամատին ծայրը (իբրեւ երկայնութիւն) karış

թիթեղ մետաղի թերթ (բարակ եւ տափակ) teneke

Քիքեռ *թիթեռնիկ, թռչող միջատներ՝ երփներանգ թեւերով*, kelebek

Քիկնաքոռ *թեւերու եւ կռնակի յենարան ունեցող աթոռ, բազկաթոռ*, koltuk

Քիկնապահ *բարձրաստիճան անձի պահապան*, muhafız

Քիկնեղ *թիկնաւէտ. կռնակը լայն, կարշնեղ*, geniş omuzlu

Քիկունք *երկու ուսերը, կռնակ, քամակ*, sırt, arka, omuz

Քիրախ *նշանակէտ, նշաւակ, նշան*, hedef

Քիւ *թուանշան. համրանք*, sayı

Քիւմ *անուշահոտ բոյս մը, ծոթրին*. kekik

Քիւնիկ *ձուկ մը (Համեղ միսով)*, uskumru

Քիւր *սխալ, ծուռ, շեղ, խոտոր*

Քիւրիմացուքիւն *սխալ հասկացողութիւն*. yanlış anlama

Քխագոյն *թուխ գոյն ունեցող, քխաթոյր*

Քխաթոյր *գոյնը թուխի զարնող, մուխ գոյնով*

Քխել *հաւկիթի վրայ նստելով ձագ հանել*, kuluçkaya oturmak

Քղթակցիլ *իրարու նամակ գրել, նամակով հաղորդակցիլ*, yazışmak. *2) հեռու տեղ գտնուող թերթի մը աշխատակցիլ*

Քղթատար *նամակ տանող բերող, սուրհանդակ*, posta

Քղթատել *գրքի մը թերթերը դարձնել (բովանդակութեան մասին գաղափար կազմելու համար)*, göz atmak karıştırmak

Քմբի *քաղցրաբոյր ծաղիկներով ծառ մը*. ıhlamur

Քմբիր *թմրեցնող դեղ. 2) թմրութիւն, քուն*

Քմբուկ *գլանաձեւ երաժշտական գործիք մը (որուն երկու կողմերը կենդանիի մորթով պատուած են)*. davul

թմթռկած մորթին վրայ կնճիռներ գոյացած, խորշոմած, kırışık, kırışmış, buruşuk. buruşmuş

թմրիլ զգալու կարողութիւնը կորսնցնել. ընդարմանալ, uyuşmak

թնդապին շատ մեծ աղմուկով, դղրդապին

թնդալ մեծ աղմուկ հանել, դղրդալ, inlemek

թնդանօթ ռումբեր արձակելու գործիք (պատերազմական), top

թնճուկ իրար խառնուած (մազեր կամ թելեր) 2) խառնակութիւն, կնճիռ

թշնամանք թշնամութիւն. մէկուն վնաս հասցնելու վիճակ. 2) անարգանք, նախատինք, duşmanlık

թշնամի մէկուն կամ բանի մը վնաս հասցնելու աշխատող, ոսոխ, düşman. 2) պատերազմի մէջ հակառակորդ կողմ

թշուառ չքաւոր կամ աղքատ մարդ 2) դժբախտ. ողորմելի, sefil

թշուառութիւն խեղճ կամ թշուառ վիճակ, sefalet

թոթովել կիսկատար լեզուով խօսիլ, թներաբանել, kekelemek

թոժիւն արջու ճագ

թոհուբոհ իրարանցում, խառնակութիւն քաոս, kargaşa

թողուլ թող տալ, ձգել, bırakmak. 2) թոյլատրել

թոյլ չսեղմուած, gevşek 2) կակուղ 3) անզօր կամ տկար

թոյլ տալ թոյլատրել, չարգիլել, արտօնել, bırakmak izin vermek

թոյն մարմնին վնասակար եւ կամ մահացու նիւթ, zehir

թոյր գոյն, երանգ, երփն, մոյն, renk

թոնիր հողի մէջ թաղուած կաւէ վառարան որ կը ծառայէ հաց կամ կերակուր եփելու, tandır

թոշակ դրամական վճարում, ամսական. maaş. aylık

թոռ թոռն, զաւկին զաւակը, torun

թոռմիլ խառամիլ, խամրիլ, խօշնիլ, solmak

թոռնիկ փոքրիկ թոռ

թովչութիւն գրաւիչ գեղեցկութիւն. հրապոյր, հմայք, cazibe buyu

թորեցնել որեւէ հեղուկ եռացնել՝ եւ անոր շոգին պաղեցնելով դարձեալ հեղուկի վերածել, damıtmak

թորիլ կաթիլ-կաթիլ հոսիլ, ծորիլ, damlamak

թուաբանութիւն թիւերով գործողութիւններ կատարելու ուսում, aritmetik

թուական թիւին կամ բանակութիւններու վերաբերեալ, sayısal. *2) ժամանակը (օրը, ամիսը. տարին) ցոյց տուող թուանշաններ*, tarih

թուակիր թիւ՝ եւ կամ թուանշան ունեցող, tarihli. sayılı

թուել թուարկել, զատ-զատ ըսել. համրել, saymak

թուքակ խոչուն մը՝ որ կրնայ լսած բառերը կրկնել, պապակայ, papağan

թուիլ տարբեր բանի մը նմանիլ, երեւիլ, benzemek, gibi gelmek/görunmek. *2) կարծուիլ*

թուլնալ խուլամորթ դառնալ, մեղկանալ, gevşemek *2) ոյժը պակսիլ 3) մտային կարողութիւնը կամ ուշադրութիւնը նուազիլ*

թուլօրէն թոյլ կերպով. ճգուած վիճակով

թուխ մուգ գոյն (սեւի մօտ), esmer

թուխս կարգ մը կենդանիներու հաւկիթի վրայ նստելու վիճակը (ձագ հանելու համար). kuluçka

թուղթ նուրբ թերթ (բուսական), kâğıt 2) նամակ. գրութիւն

թումբ հողակոյտ, պատնէշ կամ արգելք, sekı. set, tumsık

թունալի թունալից, թոյնով լեցուն

թունաւորել թոյնի ազդեցութիւն ընել, zehirlemek. 2) մեռցնելու համար թոյն տալ

թունդ հանել սաստիկ վախցնել, ահաբեկել, yürek hoplatmak

թուշ երեսին ուռուցիկ մասը, ayak, yanak

թութակ իւրաքանչիւրը զատ-զատ ըսել, համրանք

թուր կտրող զէնք, սուր, սուսեր, kılıç

թուփ փոքր տունկ, կարճահասակ ծառ, fıdan, ağaçlık

թոք կուրծքի վանդակին մէջ գտնուող շնչառութեան գործարանը, akciğer

թոքախտաւոր թոքախտ հիւանդութիւնը ունեցող. հիւծախտաւոր, veremli

թոքատապ թոքերու բորբոքում, zatürree

թռիչ աստղ թռչող աստղ աստեղ, akanyıldız

թռիչք օդին մէջ յառաջանալ, սաւառնում. uçuş. 2) գաղափարականը իրագործելու ճիգ

թուղթիկ տղոց յատուկ խաղալիք մը, uçurtma 2) որոշ հարցի մը շուրջ ժողովուրդին մէջ հետաքրքրութիւն արթնցնելու համար պատրաստուած տպագիր յայտարարութիւն, bildiri

թռչիլ թռիլ, օդին մէջ յառաջանալ, uçmak

թռչնանկար թռչունի պատկեր

թռչներէն գործածուած է «թռչուններու խօսած լեզուն» իմաստով

թռչնիկ փոքր թռչուն, թռչնակ

թռչուն այն երկոտանիները՝ որոնց մարմինը ծածկուած է փետուրներով եւ կրնան թռչիլ իրենց թեւերուն շնորհիւ, kuş

թռցնել ազատ ձգել՝ որ թռչի. uçurmak. 2) փախցնել. 3) գողնալ (առանց յայտնի ընելու)

թրաձուկ համեղ միսով մեծ ձուկ մը՝ որ գլխուն վրայ ունի սուրի նման ժանիք մը, kılıçbalığı

թրթուր օդակաւոր մարմնով տեսակ մը միջատ, որդ, tırtıl

թրթռալ կարճ եւ արագ երերալ, դողդղալ. titreşmek

թրթռում թրթռալու վիճակ կամ չարժում, titreşim

թրթռուն թրթռացող, դողդղացող, titrek titreşen

թրիք անասունի աղբ (ձիու, կովու, եզան, գոմէշի), քակոր, gübre hayvan dışkısı

թրծել կաւէ ամանը փուռի մէջ եփել (կարծրացնելու համար), pişirmek

թրծուիլ լաւ մը եփիլ (փուռի մէջ). 2) փորձառութեան տէր դառնալ, pişmek

թրջիլ թաց ըլլալ, ıslanmak

թրջոց թրջելու վիճակի մէջ (դրուած)

թրվռուն թռվռուն, թրթռուն. 2) ուրախ-զուարթ ցատքռտելով

թրքահայ թուրքիոյ մէջ ապրող հայ

թփուտ թուփերով ծածկուած տեղ

թփրտուք թփրտիւն. կոխելու՝ եւ կամ մարմնի մը իյնալու առեն հանած ձայնը tıpırtı

թքնել թուքը բերնէն դուրս նետել. tükürmek

թքոտել թուք քսել կամ թուքով թրջել, tükürüklemek

թօթափել չարժելով վար ձգել թափել, silkelemek. 2) ազատիլ, silkip atmak

թօթափիլ *թափիլ, իյնալ*, dökulmek. duşmek

թօթափում *թափելու գործողութիւն. 2) վիճակէ մը ազատելու համար կատարուած ճիգ*. sılkınme

թօթվել *խօթուել, թափ տալ, ցնցել, շարժել*, sılkmek, sallamak

թօշ *շատ լայն*

թօշնիլ *թառամիլ, խարշամիլ, թոռմիլ, խամրիլ*. solmak

Ժ

Ժ տասը կամ տասներորդ (ԺԱ = 11, ԺԲ = 12, ԺԹ = 19)

Ժահր թոյն, մահադեղ. 2) թարախ

Ժամ 60 վայրկեան, saat. 2) օրուան մէջ որոշ ժամանակ մը. 3) եկեղեցի

Ժամագործ ժամացոյց նորոգող եւ կամ ծախող, saatçi

Ժամադրավայր ժամադրատեղի, հանդիպումի համար որոշուած տեղ

Ժամադրութիւն հանդիպումի ժամը եւ տեղը որոշել, randevu

Ժամանակ տեւողութիւն, միջոց, ատեն (զոր կ'ըմբռնենք անցեալը եւ ապագան մտաբերելով), zaman. 2) բայերու խոնարհումին «ներկայ, անցեալ, ապառնի» ձեւերը

Ժամանակագրութիւն դէպքերու յաջորդականութիւնը՝ ժամանակի կարգով, kronoloji

Ժամանակակից նոյն ժամանակի. 2) այժմեան, մեր օրերուն, çağdaş

Ժամանակամիջոց պայմանաժամ. տեւողութիւն

Ժամանակաշրջան ժամանակի որոշ տեւողութիւն

Ժամանակավրէպ սխալ կամ անճաշակ՝ ու այսօրուան մտայնութեան անյարմար, çağdışı

Ժամանակացոյց դասաժամերու ցուցակ, (ders) program(ı). 2) փոխադրական միջոցներու մեկնումի ժամերը ցոյց տուող ցուցակ. tarife

Ժամանակաւ շատ ատեն առաջ, առաւօք

Ժամանում գալ, հասնիլ. գալուստ. varış. geliş

ժամանց ատեն անցրնելու համար հաճելի զբաղում, vakıt geçirme, meşgale. eğlence

ժամավաճառութիւն պարապ տեղը ժամանակ վատնել

ժամացոյց օրուան ժամերը ցոյց տուող գործիք, saat

ժամերգութիւն ժամասացութիւն, եկեղեցական արարողութիւն

ժամկոչ ժամհար, եկեղեցական պաշտօնեայ՝ որուն գլխաւոր գործն է զանգակը հնչեցնել. zangoç

ժամուց եկեղեցիի եւ կամ հոգեւորականի տրուած ըրամական նուէր

ժայթքել ուժգին կերպով դուրս հոսիլ, ցայտել, fışkırmak

ժայռ գետնի վրայ բարձրացած խոշոր քար, ապառաժ, kaya

ժանգ խոնաւ տեղ մնացած երկաթի եւ ուրիշ կարգ մը մետաղներու վրայ գոյացած փոշի, pas

ժանգոտած վրան ժանգ բռնած, paslı

ժանեակ ցանցի պէս հիւսուած զարդեղէն. dantel

ժանիք գազանի ակռայ

ժանտ չատ գէշ, չար, վատ

ժանտախտ համաճարակ հիւանդութիւն մը, veba

ժանտատենդ ծանր եւ վարակիչ հիւանդութիւն մը, tifüs

ժապաւէն նեղ ու երկայն նուրբ կերպաս, երիզ, kurdele. *2)* շարժապատկերի երիզ, film

ժառանգ այն որ մէկուն ստացուածքին տէրը կը դառնայ անոր մահէն ետք, ժառանգորդ. *2)* ժառանգութիւն

ժառանգազուրկ ժառանգէ զրկուած, անժառանգ

ժառանգական սերունդէ սերունդ եւ կամ ծնողքէն փոխանցուած, kalıtsal

ժառանգել ժառանգ ստանալ 2) ծնողքէն որեւէ յատկութիւն կրել

ժառանգորդ կտակով եւ կամ իբրեւ ազգական ժառանգող. ժառանգ, vâris mirasçı kalıtçı

ժառանգութիւն այն ստացուածքը՝ զոր կ'ստանայ ժառանգորդը. miras kalıt

ժեռուտ ժայռոտ, ապառաժուտ

ժիժի ճռճռացող ամառնային մի ջաւտ. ճպուռ. ağustosböceği

ժիտ անամօթ, լիրբ. 2) համարձակ, յանդուգն

ժիր աշխատասէր, գործունեայ, աշխոյժ

ժլատ չափազանց խնայող, կծծի. ագահ, cimri

ժխոր աստիկ աղմուկ եւ իրարանցում. gürültü patırtı

ժխտական դրականին հակառակը, բացասական, olumsuz

ժխտել չէ ըսել, մերժել, բացասել. reddetmek. inkâr etmek

ժխտում չընդունիլ, մերժում, ուրացում

ժողով մարդոց հաւաքոյթ՝ որեւէ նպատակով, ատեան, խորհուրդ. toplantı

ժողովածոյ զանազան հեղինակներէ ժողուած, հաւաքածոյ

ժողովական ժողովի անդամ, ժողովակից

ժողովարան բողոքականներու եկեղեցի

ժողովուրդ ազգի մը անհատներուն ամբողջութիւնը, halk. 2) մարդոց բազմութիւն, ahalı

ժողովրդական ժողովուրդին վերաբերեալ

ժողովրդականացնել ժողովուրդին մէջ տարածել. ընդհանրացնել. halka yaymak mal etmek popüler kılmak. popülerleştirmek

ժողովրդականութիւն ժողովուրդին կողմէ ճանչցուած կամ սիրուած ըլլալ. popülarite

ժողվել հաւաքել, դիզել, խմբել, toplamak

ժուժկալ քիչով գոհացում, չափաւոր

ժում անգամ մը, առեն. պահ, öğün

ժուռ գալ պտտիլ, շրջագայիլ, ման գալ, dolaşmak

ժպիտ անձայն ու թեթեւ խնդուք, ծիծաղ, tebessum

ժպիրհ անամօթ, լիրբ, յանդուգն

ժպտերես ժպտուն երեսով, խնդումերես

ժպտիլ անձայն խնդալ. ծիծաղիլ, gülumsemek

ժպտուն ժպտող, խնդումերես

ժպրհիլ անամօթաբար Համարձակիլ, յանդգնիլ, curet etmek

ժրաջան աշխատասէր, ժիր եւ ջանասէր

ժոռատ ակռաները թափած. առամնաթափ

Ի

Ի թան կամ քսաներորդ (ԻԱ = 21, ԻԵ = 25. ԻԹ = 29)

իբրեւ իբր, ինչպէս, նման, զերդ, պէս

իգական էգի՝ կամ կնոջ վերաբերեալ, կանացի

ի դերեւ ի զուր, պարապ, անհետեւանք

ի դէպս եւ յանդէպս տեղի անտեղի, արժանի կամ ոչ

ի զուր անհետեւանք, փուճ, boşuna

իմ իմունաւոր օձ մը, engerek

Իլիական յոյն բանաստեղծ Հոմերոսի նշանաւոր դիւցազներգութիւնը՝ ուր կը նկարագրէ Տրովադայի պատերազմը

ի ծովափ դէպի ծովեզերք

իղձ բուռն փափաք, բաղձանք, arzu

իմանալ հասկնալ, ըմբռնել, anlamak. *2)* լսել, işitmek

իմաստ նշանակութիւն, առում, mana, anlam

իմաստալից իմաստութեամբ լեցուն, խելացի. *2)* որոշ իմաստ մը ունեցող, manalı, anlamlı

իմաստակ ճարտարաբան՝ որ իր խօսքերը հաւաստիի կը դարձնէ սխալ ապացոյցներով, sofu

իմաստասէր կեանքը՝ բնութիւնը՝ գիտութիւնները ուսումնասիրող, փիլիսոփայ, filozof

իմաստասիրական փիլիսոփայական

իմաստասիրութիւն փիլիսոփայութիւն, felsefe

իմաստութիւն վերապանց խելացութիւն, հանճար, hikmet

իմաստուն շատ խելացի, հանճարեղ, bilge

իմացական մտքով ըմբռնելի. մտաւորական, zihni

իմացականութիւն մտքի մեծ կարողութիւն, խելք

ի յայտ գալ մէջտեղ ելլել, յայտնուիլ, ortaya çıkmak belirmek

իյնալ գետին գլորիլ տապալիլ. 2) իջնել, նուազիլ, düşmek

ինճ կատուի ցեղէ գիշատիչ գազաններ. 2) ինծի

ինն ինը, տասնէն մէկ պակաս dokuz

իննսուն ինն անգամ տասը. doksan

ինչ բան մը (անորոշ բառ՝ հարցական կամ պարզ). ne

ինչպէս իբրեւ, նման. 2) օրինակ

ինչք հարստութիւն, ստացուածք. servet

ինք անձնական գ դէմքի դերանուն, ան kendi

ինքնաբեր ինքնիրեն, ինքնին, kendiliğinden

ինքնաբերաբար ինք իր կողմէ, ինքնին. kendiliğinden

ինքնաբուխ ինքնիրեն բխած. ինքնիրեն մէջտեղ եկած

ինքնագիր իր գրածը կամ իր հեղինակութիւնը, telif

ինքնագլուխ առանց ուրիշին ենթարկուելու. անկախ

ինքնագործ ինքնիրեն գործող, otomatik

ինքնախաբեութիւն ինքզինք խաբել կամ իր սուտին հաւատալ իբրեւ ճշմարտութիւն

ինքնակոչ առանց հրաւէրի եկած, անհրաւէր, davetsiz

ինքնահաւան ինքնահաճ, ինքզինքին հաւնած. kendını beğenmiş

ինքնահոս ինքնիրեն մեյան ծորող (գրիչ)

ինքնամոռացում ինքզինք մոռնալ

ինքնաշարժ այն կառքը որ կ'ընթանայ մեքենայի շարժիչ ոյժով. otomobıl

ինքնապաշտպանութիւն ինքզինք պաշտպանել (թշնամիէն), o...avunma

ինքնավստահ ինքզինքին վստահելով. Համարձակ, (kendinden) emin

ինքնատիպ ուրիշներուն չնմանող, ինքնօրինակ

ինքնիշխան ինքնավար, ազատ, անկախ

ինքնիրեն ինքնին, ըստ ինքեան, kendi kendine

ինքնօգնութիւն ինքնաշխատութիւն, առանց ուրիշին օգնութեան կարօտելու

իշխան երկրի մը պետը, թագաւոր

իշխանական իշխանին յատուկ. 2) տիրապետող, իշխան 3) շքեղ, փարթամ

իշխանութիւն ուզած կերպով գործելու իրաւասութիւն. 2) թագաւորութիւն

իշխել տիրել կամ տիրապետել, hükmetmek

իջեցնել բարձր տեղէն վար առնել, ցածցնել indirmek

իջեւան գիշերը անցընելու կամ հանգստանալու տեղ, պանդոկ, օթեւան

իջնել բարձրէն դէպի ցած գալ, inmek

իսկ բայց, հապա. 2) ճշմարիտ, իրական

իսկական բուն, հարազատ, իրական, esas, asıl hakıkı

իսկապէս իրաւցնէ, իրապէս, իրօք, sahıden gerçekten

իսկատիպ իրական, հարազատ. 2) ինքնատիպ

իսկոյն չուտով, անմիջապէս, hemen

իսկութիւն բուն էութիւն, ճշմարտութիւն, oz hakıkat

իսպառ մինչեւ վերջը. 2) բոլորովին

իտէալ (օտար բառ) կատարելութեան տիպար՝ կամ գերագոյն նպատակ, մտատիպար

իր որեւէ բան կամ առարկայ, eşya

իրագործել բան մը իրականացնել, գործադրել, gerçekleştirmek

իրադարձութիւն դէպքի մը կամ գործի մը ընթացքին պատահած փոփոխութիւններ, փուլ, gelişme

իրազեկ տեղեակ, լաւ գիտցող, վերահասու

իրախոյզ դէպքերը խուզարկող, հետաքրքիր

իրական գոյութիւն ունեցող կամ պատահած, իսկական, gerçek

իրականանալ իրական դառնալ, իրագործուիլ, gerçekleşmek

իրականութիւն ինչպէս որ եղած է, եղելութիւն, gerçek(lik). *2)* մեր ապրած պայմանները

իրան մարմին (առանց գլխու եւ անդամներու), gövde

իրապաշտութիւն արուեստի մէջ ուղղութիւն մը՝ որ կողմնակից է նոյնութեամբ նկարագրել որեւէ նիւթ (առանց զարդարելու՝ կամ առանց ծածկելու անոր անհաճոյ կողմերը), realizm, gerçekçilik

իրար մէկզմէկ (փոխադարձ դերանուն)

իրարանցում խառնաշփոթութիւն, խուճապ, kargaşa

իրաւ իրապէս, իրօք, gerçekten *2)* ճշմարիտ, արդար, haklı

իրաւաբան արդար կամ իրաւացի խօսող

իրաւաբանութիւն իրաւունքի եւ կամ օրէնքի գիտութիւն, hukuk

իրաւագէտ իրաւաբանութեան մասնագէտ, օրէնսգէտ, hukukçu. *2)* իրաւաբան

իրաւազուրկ իրաւունքներէն զրկուած

իրաւական իրաւաբանական, օրինական

իրաւակարգ երկրի մը մէջ՝ օրէնքով ընդունուած իրաւունքներու ամբողջութիւնը, վարչաձեւ, rejim düzen

իրաւասութիւն որոշ կարգադրութիւններ ընելու իրաւունք, yetkı

իրաւարար իրաւունքի եւ արդարութեան համաձայն վճռող, hakem

իրաւացի իրաւունքի համապատասխան, արդար

իրաւունք արդարութիւն. 2) իրաւասութիւն, hak

իրեղէն զանազան իրեր, կահկարասի, գոյք

իրերահաղորդ իրարու հետ հաղորդակցութիւն ունեցող

իրիկնամուտ օրուան այն պահը՝ երբ իրիկուն կ՚ըլլայ, մայրամուտ

իրիկնանալ իրիկուն ըլլալ. մթնել

իրիկուն երեկոյ, akşam. 2) գիշեր

Իրիսի գօտի ծիրանի գօտի, ծիածան, gökkuşağı

իրողութիւն իրական դէպք, իրականութիւն

իրօք իրաւ, իրապէս, արդարեւ, gerçekten

իցի՛ւ երանի՛, երնէ՛կ

իւղ ճարպային նիւթ (բուսական կամ կենդանական), yağ

իւղափին ներկեցիի տրուած դրամական նուէր

իւղաներկ բուսական իւղով շինուած ներկ, yağlıboya

իւրացնել իրը դարձնել, տիրանալ, սեփականացնել, kendine mal etmek. ozumlemek

իւրաքանչիւր ամէն մէկը, անձնիւր, her bir

Լ

Լ երեսուն կամ երեսներորդ (ԼԱ = 31, ԼԳ = 33)

լաբիւրինդոս խառնաչփոթ անցք կամ դրութիւն

լազուարթ մուխ կապոյտ (գոյն), lacıvert

լազուտ ընտիր բոյս մը, եգիպտացորեն, mısır

լաթ կտաւեղէն, bez. *2) հագուստ, զգեստ*. çamaşır, giysi

լալ աչքէն արցունք գալ, արտասուել, ağlamak

լալիւն լալու ձայն, լաց

լալկան շարունակ լացող

լախտ ծայրը գնդաձեւ բիր. մահակ, topuz, lobut

լակոնական կարճ եւ վճռական (խօսք), kestirme, vecız

լակոտ լաճ, անառակ մանչուկ. 2) չան ձագ, enik

լամբար լամբ, լուսատու առարկայ, lamba

լայն ընդարձակ տարածութիւն ունեցող, ոչ-նեղ, geniş

լայնաբաց երկու կողմի վրայ լայն բացուած

լայնածաւալ լայնատարած, լայն ծաւալ ունեցող, ընդարձակ

լայնարձակ լայնատարած, ընդարձակ

լայնշի լայնկեկ. բաւական լայն, genişçe

լայնութիւն լայնքի չափը. genişlik

լանջապանակ կուրծքը պահպանելու զրահ

լանջք կուրծք, göğüs

լաչակ նուրբ կերպասէ երեսի ծածկոյթ. չօղ, peçe

լապտեր լամբար. ճրագ, fener

լաստ միացուած լայն ու խոշոր տախտակներ (ջուրի վրայ ճամբորդելու համար), sal

լաստակ վրան բարձրանալու համար շինուած տախտակամած, kalas ıskele. *2)* փոքր լաստ

լար որեւէ նիւթէ շինուած թել, tel. *2)* աղեղի մը երկու ծայրերը միացնող պրկուած առաստան, yay *3)* չրջանակի մը որեւէ երկու կէտերը միացնող ուղիղ գիծ, kıriş

լարախաղաց լարի վրայ խաղեր կատարող, (ip) cambaz(ı)

լարել թելերը պրկել, germek *2)* գործելու վիճակի մէջ դնել, kurmak. akort etmek

լարուիլ ջիղերը պրկուիլ, գրգռուիլ, թշնամանալ, gerilmek gergınleşmek, gerılı gergın olmak

լարում պրկուած վիճակ *2)* խիստ ուշադիր կամ հետաքրքիր վիճակ

լաց լալու վիճակ, արտասուք, ağlama

լացուկոծ լալ ու ողբալ. դառն լաց

լաւ աղէկ. նպաստաւոր. ընտիր, ıyı

լաւագոյն ամէնէն լաւը, շատ լաւ, en iyı

լաւաշ բարակ բացուած անխմոր հաց

լաւատես միշտ լաւը յուսացող. iyimser

լափել արագ-արագ ուտել կամ առանց ծամելու կլլել, yutmak

լեարդ փորին աջ կողմը գտնուող գործարան մը որ մաղձ կ'արտադրէ, karaciğer

լեգէոն զինուորներու խումբ, զօրագունդ, lejyon

լեզու ճաշակելու եւ խօսելու գործարան, dıl. *2)* միտքը արտայայտելու կերպ, բարբառ. dıl. lısan

լեզուաբանութիւն հին ու նոր լեզուներու ուսումնասիրութիւն. dılbılım

լեզուագարութիւն անիմաստ խօսիլ, չաղակրաւորութիւն. zevzeklik, boşboğazlık. 2) հայհոյանք

լեզուական լեզուի վերաբերեալ. բարբառային

լելակ անուշահոտ ծաղիկ մը, եղրեւանի, leylak

լեղակ բուսական կապոյտ ներկանիւթ մը, çivit

լեղապատառ սաստիկ վախցած, սարսափահար

լեղի անոյշին հակառակը, դառն, acı. 2) լեարդին արտադրած հիւթը, մաղձ. safra

լեռ բարձր կամ ցցուած հողամաս, սար, dağ

լեռնաթեւ լերան վրայ ցցուած ժայռեր

լեռնական լեռնցի, լեռը բնակող, լեռնակեաց

լեռնաճեւ լերան նմանող, բարձր

լեռնամատ լերան դուրս ցցուած մասերը

լեռնային լեռը բնակող կամ գտնուող 2) շատ լեռներ ունեցող, լեռնոտ

լեռնանալ լեռ դառնալ, կուտակուիլ, դիզուիլ, բարձրանալ

լեռնաշղթայ լեռներու շարք, լեռնագօտի, sıradağ

լեռնասար լերան գլուխ կամ բարձունք

լերդ խանձրացած որեւէ հեղուկ. pıhtı

լերկ վրան մազ չունեցող, անմազ, dar çıplak

լեցնել պարապ չձգել. լրացնել, doldurmak

լեցուն լեցուած, պարապին հակառակը, լի, dolu

լեփլեցուն շատ լեցուն, ակաղձուն, գեղուն, dopdolu

լզել լիզել. լեզուն քսել, (բան մը մաքրելու կամ ուտելու համար), yalamak

լի լեցուն, dolu 2) ամբող ջ. անպակաս

լիաբուռն ափր լեցուն. առաւօրէն, avuçla avuç dolusu

լիազօր ամէն իրաւասութիւն ունեցող, (tam) yetkili

լիաթոք թոքերը առածին չափ լեցուն

լիալուսին լուսնին ամբողջացած վիճակը, dolunay

լիակատար ամբողջովին կատարեալ, անթերի

Լիգուրկոս չուրջ 3000 տարի առաջ ապրած իմաստուն մը՝ որ Սպարտայի օրէնսդիրը եղած է

լիճ ցամաքով շրջապատուած ջուրի տարածութիւն, ծովակ, gol

լինիլ լինել. գոյութիւն ունենալ. ըլլալ, olmak

լինտ ակռաներու արմատները շրջապատող միս, dişeti

լիրբ լկտի. լկրտած. անամօթ, haya-ız

լիւղ գալ լողալ

լկել չարչարել. տանջել. 2) բռնաբարել (կին), պղծել (աղջիկ), kirletmek. ırzına geçmek

լկկիլ չափազանց հասուննալու կամ երկար մնալու հետեւանքով ջուր կտրիլ (պտուղներու). 2) քարնալ

լծակ բարակ ու երկայն ձող (առարկայ մը տեղէն շարժելու համար), manıvela kaldıraç

լծել լուծի տակ դնել (աշխատացնելու համար), կապել, koşmak

լծորդ ուրիշ բանի մը կապուած, կցորդ

լծորդութիւն բայերու վերջաւորութիւնը (ել, իլ, ալ, ուլ)

լրճել աղտոտել, ապականել, berbat mundar etmek

լման ամբողջ, անպակաս, tam

լմնալ ամբողջանալ. լրանալ, bitmek. 2) հատնիլ, սպառիլ

լմնցնել ամբողջացնել, bitirmek. 2) հատցնել, սպառել

լոգարան լոգանք ընելու կամ լուացուելու տեղ, banyo

լոկ միայն, միմիայն, սոսկ sadece

լողալ ջուրին մէջ յառաջանալ (շարժելով), yuzmek

լոյծ հալած վիճակի մէջ. հեղուկ erimiş sıvı

լոյս տեսողութիւնը կարելի դարձնող փայլ եւ կամ արեւու ճառագայթ, ışık

լոյս տեսնել մէջտեղ ելլել, հրատարակուիլ. çıkmak yayınlanmak

լորձունք բերնի մէջ ծորող հեղուկ, շողիք, salya

լորտ ծոյլ, յոյլ, դանդաղ, մեղկ

լու արիւն ծծող մակաբոյծ միջատ մը, pire

լուալ ջուրով մաքրել, yıkamak

լուացք ճերմակեղէն լուալու գործողութիւն, çamaşır

լուծ փայտէ ձող (եզները լծելու), boyunduruk *2)* **ծանր պարտաւորութիւն, գերութիւն**

լուծել տարբաղադրել, քակել, çözmek halletmek. *2)* **հալեցնել**, eritmek, çöz(ündür)mek

լուծում քակելու գործողութիւն, çözüm *2)* **նախադասութեան մէջ բառերուն տեսակը եւ պաշտօնը ճշդել, վերլուծում**, çözümleme

լուծք լուծը քաշող գոյգ մը եզ, çift. *2)* **լծո**

լուղակ ձուկի թեւ (լողալու), լողաթեւ. yüzgeç

լուղորդ լողացող (մարդ), yüzücü

լուռ առանց խօսելու, անխօս *2)* **անձայն, անշշուկ**, sessiz

լուսաբաղձ լոյսի փափաքող կամ լոյսի կարօտ

լուսաբանել հասկնալի դարձնել. բացատրել, aydınlatmak

լուսազարդուիլ լոյսով զարդ սրուիլ, պայծառանալ, ışıklandırılmak ışıkla donatılmak aydınlatılmak

լուսաթաթաւ լոյսի մէջ խաթխուած պայծառ

լուսածագ լուսաբաց լոյսը ծագելու ատենը

լուսածաղիկ լոյսի պէս ծաղկած կամ լոյսով ծաղկած

լուսահոգի մեռած (մարդ), հանգուցեալ, rahmetli

լուսաղբիւր առողջարար աղբիւր (ուխտավայր), ayazma

լուսաճաճանչ լոյսի ճառագայթներ արձակող, լուսաչող լուսափայլ

լուսամիտ մտքով լուսաւորուած, զարգացած aydın

լուսամուտ չէնքի մէջ՝ լոյս մտնելու անցք, aydınlık

լուսամփոփ լոյսը չցրուելու կամ ամփոփելու համար չինուած կազմած. abajur

լուսանկար մեքենայով քաշուած պատկեր, fotoğraf

լուսանկարչութիւն պատկերահանութիւն, fotoğrafçılık

լուսանձրեւ գործածուած է «լոյսի անձրեւ» կամ «անձրեւի պէս իջնող լոյս՝ լուսիղէն անձրեւ» իմաստով

լուսաչտարակ ծովեզերեայ բարձրադիր լոյս, փարոս, (deniz) fener(i) çakar

լուսասփիւռ լոյս սփռող կամ տարածող

լուսավառ լոյսի պէս վառ, փայլուն

լուսավառութիւն ամէն կողմ լոյս վառել (տօնական օրերու), լուսազարդում

լուսատեսիլ լոյսը սաստիկ սիրող, լուսաբաղձ

լուսատես լոյս տեսնող. 2) փայլուն

լուսատու լոյս տուող, լուսաւորող

լուսարար եկեղեցիի բարեզարդութեան եւ լուսաւորութեան պաշտօնեայ

լուսարձակ գործիք մը՝ որով հեռաւոր առարկաները կը լուսաւորեն, projektör

լուսաւէտ շատ լուսաւոր. լուսատես

լուսաւոր լոյս ունեցող, պայծառ, ışıklı.
2) լուսաւորուած, aydınlık

Լուսաւորիչ Ս. Գրիգոր՝ որ հայերը պաշտօնապէս քրիստոնէացուց (Դ դարուն)

Լուսաւորչազարմ Ս Գրիգոր Լուսաւորիչի սերունդէն

Լուսաւորչական Ս. Էջմիածնի կապուած

լուսափառ շատ լուսաւոր ու պայծառ

լուսեղէն լոյսէ գոյացած. 2) հրեշտակ

լուսեղօրէն շատ լուսաւոր կերպով, պայծառ

լուսին լուսնկայ, երկրագունդի արբանեակ մոլորակ մը որ գիշերը կը տեսնուի, Ay

լուսնալ առտու ըլլալ, ışımak 2) լուսաւորուիլ

Լուսնթագ ամենամեծ մոլորակը, Jupiter

լուսնոտուքիւն լուսնոտ հիւանդ, sara

լուտանք հայհոյութիւն, նախատինք, küfür

լուտաս տեսակ մը ծաղիկ, lotus

լուր տեղեկութիւն, գրոյց, haber

լուրթ բաց կապոյտ, երկնագոյն, gök mavısı

լուրջ ծանրագլուխ, ciddi 2) կարեւոր, muhım, onemlı
3) վտանգաւոր, vahim

լուցկի վառող փայտիկ, kibrit

լռակեաց խօսիլ չսիրող կամ լռութիւն սիրող, սակաւախօս

լռել չխօսիլ. 2) ձայն չհանել, susmak

լռելեայն առանց ձայն հանելու, sessiz(ce).
2) զօրութեամբ իմացուած, ոչ-բացայայտ, zımni zımnen

լռեցնել չխօսեցնել, ըմբերանել, susturmak

լռիկ-մնջիկ անձայն անշշուկ, sessiz sedasız sus pus

լռութիւն անձայնութիւն, sükut, sessizlik

լսարան ընդարձակ սրահ (յանախօսութեան)

լսել լուր առնել, իմանալ, ունկնդրել, duymak, dinlemek

լսողութիւն լսելու զգայարանք, ական, işitme, kulak

լրաբեր լուր բերող, բանբեր, haberci

լրագիր պարբերական թերթ կամ օրաթերթ. gazete

լրագրող լրագրի մէջ գրող, խմբագիր, gazeteci

լրանալ ամբողջանալ, վերջանալ, bitmek tamamlanmak dolmak

լրացնել ամբողջացնել, աւարտել, bitirmek. tamamlamak doldurmak

լրացուցիչ պակասը ամբողջացնող

լրիւ ամբողջութեամբ, կատարեալապէս, tam(amıyle)

լրութիւն լրիւ կամ անպակաս ըլլալ, ամբողջութիւն

լրում լրութիւն, ամբողջ կամ կատարեալ ըլլալ. 2) վախճան

լրջամիտ լրջախոհ, լուրջ խորհող

լրջմտութիւն լրջամիտ ըլլալ 2) լրջութիւն, խոհականութիւն

լրջութիւն լուրջ ըլլալ, ciddiyet. 2) ծանր կամ վտանգաւոր կացութիւն

լրջօրէն լուրջ կերպով, լրջութեամբ, խոհեմութեամբ. 2) ասստիկ

լրտես օտար երկրի մը գաղտնիքները իր երկրի կառավարութեան հաղորդող, casus, ajan

լրտեսել լրտեսի պէս դիտել, գաղտնաբար դիտել, casusluk ajanlık yapmak gözetlemek

լրտեսութիւն լրտեսի աշխատութիւն, casusluk. 2) գաղտնի հսկողութիւն

լքել երեսի վրայ ձգել. անօգնական թողուլ, terk etmek

լքուած երեսի վրայ ձգուած, թողուած 2) վհատած

խ

խ *քառասուն կամ քառաներորդ (խԱ = 41. խԸ = 48)*

խաբեբայ *ստախօս, խարդախ*, yalancı. dürenbaz

խաբել *սուտին հաւատացնել. կեղծել*, kandırmak, aldatmak

խաբկանք *խաբէութիւն. կեղծիք 2) պատրանք. ցնորք, հիասթափութիւն*

խաբուսիկ *խաբող. ցնորական. կեղծ*, aldatıcı

խաթարել *խանգարել, քայքայել*, hasar zarar vermek, tahrip etmek, bozmak

խաժ *կապոյտի եւ կանանչի միջեւ (գոյն)*, tırşe

խաժակ *կապուտաչեայ. ծաւի, լուրթ (աչք)*, tırşe çakır gözlu

խաժահեր *խաժ մազեր ունեցող*

խաժամուժ *խառնիճաղանճ, խուժան*

խախուտ *խարխուլ, անհաստատ. անկայուն*

խածնել *ակռաներով վիրաւորել կամ պատռել*, ısırmak

խակ *չհասած, անհաս. տհաս*. ham

խաղ *զբօսանքի չարժուձ կամ ժամանց. 2) կատակ*, oyun

խաղալ *զբօսանք ընել, զուարճանալ*, oynamak

խաղաթուղթ *խաղալու թուղթ, փոքրիկ քարտ՝ վրան թուանշանով կամ պատկերով*, oyun/iskambıl kâğıdı

խաղալիք *խաղի առարկայ*, oyuncak

խաղաղ *հոն ուր չկայ աղմուկ՝ չարժում՝ կռիւ, անդորր*, sakın

խաղաղասէր *խաղաղութիւն կամ հաչտութիւն սիրող*

խաղաղութիւն *խաղաղ վիճակ. անդորրութիւն,* sükûnet. barış

խաղարան *խաղատուն. որեւէ խաղ խաղալու տեղ,* oyun salonu, kumarhane

խաղող *որթատունկի պտուղը,* üzüm

խաղցնել *տեղէն չարժել,* oynatmak *2) խաղալ տալ. 3) խաբելով ժամավաճառ ընել*

խամրեցնել *թառամեցնել, թարշամեցնել,* soldurmak

խայթել *սեղ մտցնելով ցաւցնել, կճել,* sokmak. *2) խօսքով վիրաւորել*

խայթոց *կարգ մը միջատներու սեղի նման գործարանը որով կը խայթեն,* iğne

խայթուածք *խայթուած տեղ. վէրք*

խայծ *անասուններ որսալու համար դրուած կեր, խանձ* yem

խայտաբղէտ *խայտաճամուկ, գոյնզգոյն, խատուտիկ,* alaca(lı)

խայտալ *ուրախութենէն ցատքռտել, կայտռել,* sevinçten/havalara uçmak. *2) շատ ուրախանալ, հրճուիլ, ցնծալ,* (sevinçten) yuzü yüreği parlamak

խայտաճամուկ *տեսակ-տեսակ գոյներով, խայտախարիւ*

խայտառակ *խաղք. ամօթահար,* rezil. kepaze. *2) անամօթ*

խայտիտ *քաղցրախօս թռչուն մը,* ispinoz

խայտուց *մորթին վրայի գոյնզգոյն բիծերը, պիսակ,* benek

խանգարել *անգործածելի վիճակի բերել, աւրել,* bozmak

խանդ *աշխոյժ, աւիւն. եռանդ, կորով,* şevk, coşku ateş

խանդաղատանք *սէր ու գուրգուրանք, գորով.* sevgi. şefkat

խանդավառ եռանդով լեցուն, ոգեւորուած, coşkulu, ateşli

խանդավառուիլ եռանդի գալ, ոգեւորուիլ, coşmak heyecanlanmak, şevke gelmek

խանձարուր երախան փաթթելու լաթ, kundak

խանձել թխթխեւօրէն այրել, մրկել, yakmak kavurmak, kızartmak utulemek

խանձող կէս այրած (փայտ, լաթ եւն.)

խանութ ապրանք ծախելու տեղ, վաճառատուն. *2) արհեստաւորի աշխատանոց*, dükkân

խաշնադարման խաշնարբոյծ, ոչխարներ հասցնող (որպէս ապրուստի միջոց)

խաշնարած ոչխարներ՝ այծեր արածող. Հովիւ, (koyun) çoban(ı)

խաչակրութիւն քրիստոնեաներու արշաւանք դէպի Պաղեստին (1096–1270). 2) թշնամութիւն, հալածանք

խաչաձեւ խաչի ձեւ ունեցող

խաչանիշ խաչի նշան. խաչաձեւ նշան

խաչաչարչար խաչով՝ կաւ խաչի վրայ չարչարուած, չարչարանք կրած

խառն խառնակ, խառնաշփոթ, անկանոն, karışık. *2) բարդ, տարբեր նիւթերէ բաղադրուած*

խառնարան հրաբուխի բերանը, krater, volkan ağzı. *2) գանազան հեղուկներ իրար խառնելու աման*

խառնափնդոր խառնաշփոթ, խառնիխուռն

խառնել քանի մը նիւթ իրար միացնել. karıştırmak. *2) հեղուկ մը խառնչտկել, յուզել. 3) խուզարկել, քրքրել. 4) շփոթել*

խառնիխուռն իրար խառնուած, անկանոն, karmakarışık

խառնիճաղանճ խառն բազմութիւն խուժան ամբոխ

խառնուածք բնաւորութիւն, նկարագիր, mızaç. yapı

խառնուիլ ուրիշ բանի մը միանալ, karışmak 2) մէջը մտնել. 3) տակնուվրայ ըլլալ

խառնուրդ ուրիշ նիւթի հետ խառնուած, մէկէ աւելի նիւթերու միացում, karışım

խարակ ծովեզերքի վայր. խութ, kaya

խարակաճուկ ձուկի տեսակ մը, kayabalığı

խարանել տաք երկաթով այրել, dağlamak 2) խայտառակել. նշաւակել

խարդախ խաբեբայ, զեղծարար, hilekâr. sahtekâr

խարխախ առարկայի մը նստած մասը. kaide taban. 2) նաւը ծովուն վրայ հաստատ կեցնելու համար ձգուած ծանր երկաթ, çapa

խարխափել ձեռքերով շօշափելով յառաջանալ (մութին մէջ). el yordamıyla yurumek ilerlemek. 2) մոլորիլ կամ վարանումի մէջ ըլլալ, bocalamak

խարխուլ խախուտ, ոչ-հաստատուն

խարոյկ վառած մեծ կրակ

խարտեաշ դեղինի եւ բաց շագանակագոյնի միջեւ, դեղձան, kumral

խարտիշահեր խարտեաշ մազերով

խարտոց խարտելու կամ քսելով յղկելու գործիք, eğe

խաւ զանազան նիւթերու մակերեւոյթի մասը

խաւար լոյսի բոլորովին չգոյութիւնը, թանձր մութ. karanlık

խաւարիլ խաւար դառնալ, մթնել, kararmak

խաւարծի խաւով կամ աղուամազով ծածկուած

խափանել արգիլել, դադրեցնել, կասեցնել, engellemek kapa(t)mak, kaldırmak

խափշիկ ափրիկեցի, սեւամորթ, zenci siyah. habeş

խելագար խելացնոր, խենդ, յիմար, deli, çılgın

խելայեղ խելակորոյս, խենդի պէս. 2) կատաղի, մոլեգին

խելացի ուշիմ, բանիմաց, akıllı zekı. 2) ողջամիտ. զգօն

խելացնոր խելագար, անխելք, ցնդած

խելք մտածելու՝ հասկնալու՝ դատելու կարողութիւն, akıl

խելօք խելացի, ողջամիտ, ողջախոհ, akıllı, uslu

խեղաթիւրել աղաւաղելով փոխել, tahrıf etmek çarpıtmak

խեղդել շունչը դադրեցնելով մեռցնել. boğmak

խեղկատակ ծաղրասէր, ծաղրածու, միմոս, maskara, -oytarı. palyaço

խեղճ կարեկցութեան արժանի, անզօր. 2) չքաւոր, աղքատ, zavallı

խեղճուկ ողորմելի, խղճալի, խեղճ, zavallı(cık)

խենդ խեննի, խելառ, խելագար, deli

խեչափառ երկակենցաղ խեցեմորթ մը, yengeç

խզել կապը կտրել, անջատել, փրցնել, koparmak, kesmek

խէժ մածուցիկ նիւթ, zamk

խթան ծայրը սուր փայտ, մշտելու գործիք, uvendire. 2) ազդակ, դրդում, գրգիռ, durtu

խթում տօնէն մէկ օր առաջ, նախատօնակ, arife

խժալ խառնակ ձայներ հանել

խժդժութիւն անգթութիւն, բարբարոսութիւն

խիզախ չատ համարձակ. յանդուգն, atılgan gözu pek

խիթ խայթ, ցաւ, փորի ցաւ, sancı

խիկար խելօք, իմաստուն (ծաղրական)

խիղճ խղճմտանք, ներքին զգացում մը՝ որով մարդ իր ըրածներուն հաշիւը կու տայ ինքզինքին, vıcdan

խիճ *խճաքար, մանր քար*, çakıl (taşı)

խինդ *ինդութիւն. ուրախութիւն հրճուանք*, sevinç

խինճ *նեղ անցք՝ երկու լեռներու միջեւ. 2) խոռոչ, խորշ*

խիստ *պահանջկոտ. բուռն 2) ուժգին, սաստիկ*, sert

խիտ *մասերը իրարու մօտ կամ սեղմ, հոծ*, sık yoğun

խիտ առ խիտ *իրարու շատ մօտ*

խից *չիշի եւ կամ տակառի խցան*, tıpa

խիւս *կակուղ նիւթ*. macun

խլանալ *լսելու կարողութիւնը կորսնցնել*, sağır olmak

խլել *բռնի առնել, յափշտակել*, kapmak, (elinden) almak

խլուրդ *հողին տակ ապրող կենդանի մը*, köstebek

խլրդային *գաղտնի. ծածուկ (գործունէութիւն)*

խլրտիլ խլրտալ. կամաց-կամաց շարժիլ, kıpırda(n)mak kımılda(n)mak

խլրտուն *քնթնաւօրէն շարժող*

խնբծել *մեղադրել. քաշքշել*

խնիպ *խնպել, կարելու ձեւ մը (կտաւին եզերքը ոլորելով)*. kenar bastırma, (etek paça kol/yaka) baskı(sı)

խղճալ *մեղքնալ, գթալ, արգահատիլ*, acımak

խղճի խայթ զգալ *խղճահարիլ, զղջալ*

խղճմտանք *խիղճ, բարի կամ չար արարքի մը գիտակցութիւնը*, vicdan. *2) գութ, կարեկցութիւն*

խղուն՚ջ *խխունջ, խռնջայլ. կակղամորթ մը՝ որուն մարմինը խեցիով պահպանուած է*. salyangoz

խմբագիր *լրագրի վարիչ, լրագրող*. (gazete) yazar(ı), editör. *2) այն որ գանազան աղբիւրներէ օգտուելով յօդուածներ կը պատրաստէ*, redaktor

խմբագրական *խմբագրութեան վերաբերեալ. 2) առաջնորդող յօդուած*. başmakale

խմբագրապետ *աւագ խմբագիր*, başyazar

խմբագրութիւն *խմբագրելու գործը*, redaksıyon. *2) խմբագրական աշխատութիւնը 3) լրագրին մէջ աշխատողներու կազմը*

խմբերգ *խմբովին ըսուած երգ*, koro

խմբուիլ *հաւաքուիլ, ժողվուիլ*, toplanmak

խմել *ըմպել, հեղուկը կուլ տալ*, içmek

խմոր *ջուրով չաղուած ալիւր, հայս*, hamur *2) կակուղ կամ չկարծրացած*

խմցնել *խմել տալ, ըմպել տալ*, içirmek

խնամակալ *խնամք տանող, հոգաբարձու*

խնամական *խնամքի վերաբերեալ. 2) խնամող*

խնամել *խնամք տանիլ, հոգալ*, bakmak, bakım göstermek

խնամեցնել *խնամիական ազգականութիւն հաստատել*

խնամի *այր եւ կնոջ փոխադարձ ազգականները*, dünür

խնամուիլ *խնամք տեսնել*, bakılmak, bakım gormek *2) դարմանուիլ*

խնամք *հոգ տանիլ, հոգածութիւն*. bakım ozen

խնայասէր *այն որ հաշուով կը ծախսէ, խնայողութիւնը սիրող*

խնայել *չափաւոր ծախսել ու մաս մը աւելցնել*, tasarruf etmek. *2) մեղքնալ, գթալ*, esırgemek

խնայողութիւն *խնայելով հաւաքուած (դրամ)*, tasarruf

խնդալ *ուրախանալ*. sevinmek. *2) ծիծաղիլ*, gulmek

խնդակից *ուրախութեան մասնակից*

խնդիր *վիճելի կամ քննելի նիւթ, հարց*, sorun. *2) լուծուելիք հարց*, problem. *3) բայի լրացուցիչ*. ne-ne. tumleç

խնդուք խնդալու վիճակ, քրքիջ, guluş, kahkaha

խնդրագիր թուղթ՝ որուն մէջ առաջարկ մը կամ խնդրանք մը գրուած է, ազերսագիր, ıstıda, dılekçe

խնդրել աղաչելով ուզել, հայցել, rica etmek

խնկամաճ խունկ ծխելու աման, buhurdan, tutsuluk

խնկարկել խունկ ծխել, tutsulemek. *2)* կեղծ գովասանք ընել, չողոքորթել, yağcılık etmek

խնկաւէտ անուշահոտ, քաւրումնաւէտ

խնկել անոյշ հոտով լեցնել, զմռսել

խնձորենի խնձորի ծառ. elma ağacı

խնջոյք կերուխումի կամ ուրախութեան սեղան. ziyafet, şolen

խշտեակ խշտի, գետին փռուած աղքատ անկողին

խշրտուք մեղմ կամ խեթեւ ձայն

խոզանակ կարծր մազէ շինուած վրձին, fırça

խոժոռ խիստ ու մռայլ (դէմք), asık [surat]

խոժոռիլ խստանալ, մռայլիլ, surat(ı) as(ıl)mak [kaş(ları)] çat(ıl)mak kararmak

խոխոջ հոսող ջուրի ձայն, կարկաջ

խոկ խոհ, խորհուրդ, մտածում, düşünce

խոկալ մտածել, խորհիլ, duşünmek. *2)* խորհրդածել

խոկում մտածում, duşünce *2)* խորհրդածութիւն

խոհական խոհեմ, շրջահայեաց, խելացի

խոհեմ խոհուն, մտածելով գործող, temkinli tedbirli

խոհեմութիւն զգուշաւորութիւն, խոհականութիւն

խողխողել սուրով սպաննել, մորթել

խողովակ երկայն գլանաձեւ անցք, boru

խոյ արու ոչխար. koç

խոյանալ *խոյի պէս յարձակիլ, նետուիլ*. atılmak

խոյս տալ *փախչիլ. 2) հեռանալ*

խոնարհ *ոչ-հպարտ, համեստ*, mutevazı alçakgonullu, yumuşak başlı. *2) անշուք, ցած*, sıradan gosterişsiz ıddıası.

խոնարհաբար *խոնարհ կերպով, համեստօրէն*

խոնարհիլ *ծռիլ, ճկիլ, ցածնալ*, eğilmek. baş eğmek. *2: խոնարհում*

խոնարհութիւն *համեստութիւն*

խոնարհում *բայերուն եղանակի՝ ժամանակի՝ թիւի՝ դէմքի փոփոխութիւնը*, (fiil) çekim(i)

խոնաւ *քիչ մը թաց, թրջած, տամուկ*, nemli

խոնաւութիւն *թացութիւն, տամկութիւն*, nem rutubet

խոնջ *յոգնած, վաստակաբեկ, ուժասպառ*, yorgunluk

խոնջեալ *յոգնած, պարտասուն. խոնջած*

խոնջէնք *յոգնութիւն*, yorgunluk

խոշոր *մեծածաւալ, մեծ*, büyük, ırı, koca

խոշորցնել *աճեցնել, մեծցնել*, büyütmek

խոշտանգել *խիստ տանջել, չարչարել*, eziyet ışkence etmek

խոչընդոտ *արգելք, դժուարութիւն, խուխ, խափան*, engel

խոպան *անմշակ, չմշակուած. վայրի*

խոռոչ *փոս, խորշ, ծերպ, փապար*, oyuk

խոստանալ *խոստում ընել, խօսք տալ*, söz vaat vermek

խոստմնալից *խոստումներով լեցուն*

խոստովանութիւն *յանցանքը կամ գաղտնիքը ըսել*, ıtıraf

խոստում *խօսք տալ, յանձնառութիւն*, vaat

խոտ *դաշտային կանանչութիւն (բոյս), դալարիք*. ot

խոտաւէտ առատ խոտ բուսած տեղ

խոտոր խոտորնակ, ոչ-ուղիղ, շեղ, aykırı ters

խոր խորունկ որուն յատակը շատ վարն է, derın.
2) ծայր աստիճանի հասած

խորագիր վերնագիր, մակագիր, başlık

խորաթափանց խորը թափանցող. խորը մտնող

խորախորհուրդ խորունկ մտածումով

խորամանկ ուրիշը խաբելու մէջ վարպետ, kurnaz

խորամոյն խորը թաղուած

խորան եկեղեցիի մէջ այն մասը՝ ուր պատարագ կը մատուցուի

խորանալ խորը իջնել, խորասուզիլ, derinleşmek. derine ınmek

խորանարդ երկրաչափական մարմին մը (իրարու հաւասար վեց քառակուսի երեսներով)
2) թիւի մը ինքնիրմով երեք անգամ բազմապատկութեան արդիւնքը. *3)* ծաւալի մը երկայնքի՝ լայնքի՝ բարձրութեան չափերու արտադրեալը, kup

խորապէս շատ, սաստիկ, չափազանց

խորասուզիլ խորը իջնել. ընկղմիլ, ընկլուզիլ, dalmak gömülmek

խորթ ոչ-հարազատ, պիտակ, üvey. *2)* օտար, անսովոր. yabancı, acayip ters

խորին խոր, խորունկ, ոչ-մակերեսային

խորհիլ մտածել, մտմտալ, խորհրդածել, duşunmek

խորհուրդ միտք, գաղափար, կարծիք. fıkır. *2)* ժողով, şura kurul

խորհրդածել խոր եւ լուրջ մտածել, mutalaa etmek, duşunmek

խորհրդածութիւն բանի մը մասին խոր մտածում. mutalaa, duşunce

խորհրդական խորհուրդ տուող, խորհրդակից. müşavir, danışman

խորհրդակից միասին խորհող. 2) ժողովական

խորհրդանշան խորհրդանիշ, որոշ իմաստ մը ունեցող նշան, sembol, simge

խորհրդապահ գաղտնիք պահող, վերապահ, գգուշաւոր

խորհրդատու խորհուրդ տուող, խորհրդական, danışman

խորհրդարան խորհրդակցելու սենեակ, toplantı odası. 2) երեսփոխաններու ժողով, millet meclısı parlamento

խորհրդաւոր գաղտնիք պարունակող, գաղտնի, gızemlı

խորշ փորուած կամ փոս տեղ, խոռոչ, oyuk. goz. niş

խորշիլ գանիլ, գարշիլ, նողկալ. tiksınmek

խորշոմած մորթը փոթ-փոթ եղած. կնճռոտած, kırışık

խորովել խարկել, աղանձել, kavurmak 2) տապկել

խորութիւն մակերեսէն մինչեւ յատակ բարձրութիւնը, խորք, derınlik

խորունկ խոր, derin 2) դժուար հասկնալի, խրթին

խորտակել կոտրել, քանդել, փշրել, kırmak darmadağın etmek

խորտիկ ընտիր կերակուր, համադամ, mezе

խորտուբորտ անհարթ, դարուփոս. դերբուկ, eğri buğru çakır çukur

խորք յատակ 2) ներսի կողմ, չերեւցող կողմ

խոցել խոցոտել. վիրաւորել, yaralamak

խոցոտած վիրաւորուած, կսկծացող

խուզարկել *փնտռել, պրպտել, որոնել*, ara(ştır)mak

խուզարկու *փնտռող, պրպտող, զննող*

խուզարկութիւն *փնտռելու գործողութիւն (բան մը մէջտեղ հանելու համար)*, ara(ştır)ma

խութ *ջուրի մէջ ցցուած ժայռ*, kaya. *2) արգելք*, engel

խուժ *բարբարոս, վայրենի*, vahşi

խուժան *խառն բազմութիւն. ամբոխ*, guruh

խուժդուժ *խժդուժ, վայրագ. բարբարոս*, vahşi, barbar

խուժել *բազմութեամբ յարձակիլ*, hucum etmek

խուլ լսելու կարողութիւնը կորսնցուցած, sağır

խուճապ *իրարանցում. չփոթութիւն*, panik. karışa

խումբ *մարդոց բազմութիւն*, grup. ekip, kume
2) նոյնատեսակ առարկաներու ամբողջութիւն. takım

խուն *քիչ, շատ քիչ, չնչին*

խունկ *անուշահոտ ռետին մը*, gunluk

խուռներամ *խռնուած մեծ բազմութեամբ*

խուսափիլ *հետ կենալ, խոյս տալ. փախչիլ*. kaçınmak

խուսափուկ *փախչող. փախստական*

խուրձ *երկայն ցօղունով բոյսերու տրցակ*, deste, demet

խուց *փոքր ու անշուք սենեակ*, hücre, oda

խոփ *արօրին սրածայր ու տափակ երկաթը (որ հողին մէջ կը խրի ու կը փորէ)*, saban demiri

խոխկ *ճուկի ականջ, ճկնականջ*, solungaç

խոխ *չոր ճիւղի կտորներ. ցախ*, çalı çırpı

խոկալ *խորհիլ. խոնչել* horlamak

խռնուիլ *խճողուիլ. իրարու վրայ հաւաքուիլ, կուտակուիլ*, yığılmak. toplanmak

խռովարար խռովասէր, խռովութիւն կամ կռիւ հանող, kavgacı. asi, bozguncu. arabozan, kışkırtıcı

խռովել անհանգիստ ընել, խանգարել, tedirgin rahatsız etmek [huzurunu] bozmak kaçırmak. *2)* վրդովել, յուզել, ալեկոծել, kızdırmak üzmek. altust etmek

խռովիլ վախնալ, վրդովիլ. *2)* յուզուիլ

խռովիչ յուզիչ, ցնցող *2)* վրդովիչ

խռչակ խռչափող, չնչափողի վերի մասը (ուրկէ ձայնը կ'ելլէ), gırtlak hançere

խռպոտ հաստ ու անախորժ ձայնով. խժալուր, hırıltılı

խստադէմ խիստ դէմք ունեցող

խստութիւն խիստ վարուիլ, խստապահանջ ըլլալ. *2)* սաստկութիւն, ծանրութիւն

խստացում խիտ կամ սեղմ ընել. *2)* ամփոփում

խոզտել մեղմօրէն շարժել, խլրտել *2)* աչքը չլացնել, kamaştırmak

խորութիւն տարբերութիւն, զատողութիւն, ayrım

խրախճանք խրախճանութիւն, ուրախութիւն, eğlence *2)* կերուխում, խնջոյք, ziyafet şolen

խրախոյս սիրտ տալ, քաջալերութիւն, teşvik

խրամ երկայն փոս, խոռոչ, hendek

խրամատ խրամ, բացուածք, ճեղք, ծերպ

խրատ պատուէր, յորդոր, հրահանգ, nasihat öğüt

խրթին դժուար հասկնալի, բարդ, çetrefil

խրխիլ մէջը մխուիլ (հողի, ցեխի եւն.), մխրճիլ, saplanmak

խրճիթ փոքր ու անշուք տուն, հիւղակ, kulübe

խրոխտ հպարտ ու համարձակ, սէգ, mağrur kibirli

խրոխտագոյտ ազատ-համարձակ *2)* ահարկու

խրոխտալ հպարտանալ, յոխորտալ, böbürlenmek dayılanmak

խրուտք խրուտ, աւազուտ կամ ցեխուտ տեղ՝ ուր ոտքը կը խրի, batak

խրտուիլակ թռչունները վախցնելու համար արտերու մէջ դրուած շինծու մարդ, korkuluk

խրտչիլ խրտնուլ, վախնալ, քաշուիլ, urkmek, irkilmek

խցիկ փոքր խուց, շատ փոքր սենեակ, hücre

խօլ խենդ, յիմար, անմիտ, deli

խօլական խենդութենդ, յիմարական

խօսակից մէկը՝ որուն հետ կը խօսին, muhatap

խօսակցիլ իրարու հետ խօսիլ, söyleşmek hasbıhal etmek

խօսակցութիւն խօսքի փոխանակութիւն. konuşma, söyleşi

խօսարան խօսելու տեղ, դահլիճ. 2) լեզու կամ բերան

խօսիլ միտքը բառերով արտայայտել, զրուցել, konuşmak

խօսնակ լաւ խօսող կամ խօսելու գործը յանձն առնող, sunucu. spiker

խօսուածք խօսելու կերպ, konuşma tarzı

խօսուն խօսող, ասուն, konuşan. 2) Համարձակ խօսող. konuşkan

խօսք բառերով կամ լեզուով արտայայտուած որեւէ միտք, söz

Ծ

Ծ *յիսուն (ԾԱ = յիսունմէկ, ԾԲ = յիսուներկու)*

ծագ *ծագիլ բային արմատը. 2) ծայր, սահման. 3) կողմ*

ծագիլ *մէջտեղ ելլել, ծնիլ*, doğmak. *2) երեւիլ 3) սկսիլ*

ծաքիլ *լոյս մէջտեղ ելլել*

ծալլել *ծալել, որեւէ բանի մէկ մասը միւս մասին վրայ դարձնել, փոխել*, katlamak

ծալ-ծալ *շատ ծալքեր ունեցող*, kat kat, plı(lı)

ծալք *ծալլուած տեղին կամ ձեւին տեսքը, փոթ*. kat. kıvrım. buklüm plı

ծախել *դրամի փոխարէն ձեռքէ հանել (ապրանք մը), վաճառել*. satmak

ծախու *ծախուելիք, վաճառելի (որեւէ ապրանք)*, satılık

ծախսել *որեւէ նիւթ կամ դրամ սպառել*, harcamak

ծախք *ծախս, այն գումարը կամ դրամը՝ որ կը գործածուի որեւէ նպատակով*, masraf

ծածան *անոյշ ջուրի ձուկ մը*, sazan *2) ծածանելով, տատանելով*

ծածանիլ *ալիքի ձեւով շարժիլ, տատանիլ, ծփալ*, dalgalanmak

ծածանում *ալիքի ձեւով շարժում, ծփանք, տատանում*

ծածկագրութիւն *գաղտնի նշաններով գրութիւն*, şifre

ծածկամիտ *միտքը ծածկող, ոչ-պարզամիտ, մտածկուկ*

ծածկանուն *Բ անուն մը (բուն անունը ծածկելու համար), կեղծանուն, գրչանուն (գրողներու)*, takma ad mahlas

ծածկել վրան գոցել՝ պահպանելու կամ անտեսանելի դարձնելու համար. ortmek

ծածկոյք ծածկոց այն՝ որ ծածկելու կը ծառայէ. örtü

ծածկուիլ ծածկոյթի տակ մտնել, պահուիլ, ortulmek -aklanmak, kaplanmak

ծածուկ ծածկուած, գաղտնի, խաբուն, ortulu

ծակ փոքրիկ բացուածք կամ փորուածք. ծերպ, delik

ծակել փորելով կամ պատռելով ծակ բանալ, delme

ծակծկել չատ տեղէ՝ կամ չատ անգամ ծակել, delik deşik etmek

ծակոտկէն չատ մանր ծակեր ունեցող

ծաղարան անոյշ խմորեղէն՝ կամ կարկանդակ ծախող խանութ, pastane

ծաղիկ բոյսի մը գունագեղ ու հոտաւէտ մասը, çiçek

ծաղկազարդ ծաղիկներով զարդարուած. 2) Զատիկէն առաջ՝ վերջին Կիրակին, Արմաւենեաց տօն

ծաղկալից ծաղկալի, ծաղիկներով լեցուն

ծաղկախտ ծաղիկ հիւանդութիւնը, çiçek (hastalığı)

ծաղկակապամբ կաղամբի տեսակ մը, ընդակապամբ, karnabahar

ծաղկահասակ ծաղկատի, չատ արիտասարդ, դեռատի

ծաղկահոտ ծաղկաբոյր, ծաղիկի նման հոտ ունեցող

ծաղկաման ծաղկակալ, ծաղկանոթ, մէջը ծաղիկ դնելու աման. vazo

ծաղկանոց ծաղկոց, ծաղկաստան, ծաղիկներու պարտէզ, բուրաստան, çiçek bahçesi çiçeklik

ծաղկապսակ ծաղիկի մը խերթիկներուն պսակաձեւ ամբող ջութիւնը, taç. *2)* **ծաղիկներով պսակուած, ծաղկաւէտ, ծաղկալից**

ծաղկասուն ծաղիկներով անանող

ծաղկասփիւռ ծաղիկներ սփռող կամ տարածող. *2) վրան ծաղիկներ սփռուած*

ծաղկավաճառ ծաղիկներ ծախող, çiçekçi

ծաղկաւեր ծաղկատար. ծաղիկ հիւանդութեննէն՝ երեսին վրայ փոսիկներ ունեցող, çiçek bozuğu çopur

ծաղկաւէտ ծաղկաշատ, ծաղիկներով լեցուն, çiçekli

ծաղկափթիթ նոր ծաղկող. *2) ծաղկահասակ*

ծաղկաքաղ ծաղիկ քաղող. *2) ընտիր գրուածքներու հաւաքածոյ, հատընտիր*, antoloji guldeste

ծաղկեայ ծաղիկներով չինուած

ծաղկեպսակ պսակի ձեւով կամ շրջանակաձեւ ծաղկեփունջ *(գերեզմանի վրայ դրուած)*, çelenk

ծաղկեփունջ ծաղիկներէ կազմուած փունջ, buket

ծաղկիլ ծաղիկ բանալ, ծլիլ. փթթիլ, çiçek açmak. *2) յառաջանալ. զարգանալ, բարգաւաճիլ*. serpilmek gelişmek

ծաղկոցաձոր ծաղկաձոր, ծաղիկներու ձոր

ծաղու նշաւակ ծաղրուծանակ. *խաղքխայտառակ*, alay konusu, maskara. rezil (ruswa/kepaze)

ծաղրանկար ծաղրապատկեր, karikatur

ծաղրանք ծաղր, մէկը ծիծաղելի դարձնելու համար ըսուած խօսք, alay. *2) կատակ, զաւեշտ*

ծաղրել ծիծաղելի կողմերով ցոյց տալ *(խայտառակելու կամ վրան խնդալու համար)*. հեգնել, alay etmek

ծաղրելի ծաղրաշարժ. ծիծաղելի

ծամ մազ, վարս, հեր, saç

ծամածռել ծռմռել, քանի մը տեղէն ծռել *(դէմքը՝ իբրեւ տհաճութիւն)*. burun kıvırmak

ծամել ակռաներով փշրել կամ ճզմել, çığnemek

ծամծմել երկար ծամել՝ առանց կարենալ մանրելու, gevelemek. *2) պարզ չխօսիլ կամ կիսկատար ու դժուար խօսիլ*

ծայր սկսած կամ վերջացած կէտը, uç. baş

ծայրագոյն վերջին ծայրը հասած, գերագոյն

ծայրածաւալ ծայրը չերեւցող, չատ ընդարձակ

ծայրայեղ ծայր աստիճանի, չափազանց, տարապայմանն, արտակարգ, անսովոր, aşırı

ծայրայեղութիւն ծայրայեղ վիճակ, չափազանցութիւն

ծայրանուն ոտանաւորի մէջ՝ տողերուն սկիզբի գիրերով կազմուած անուն (վերէն վար), akrostiş

ծայրէ ի ծայր մէկ ծայրէն միւսը, մինչեւ վերջը

ծանծաղ ծանծաղուտ, ոչ-խոր. խրուտ, sığ. *2) չխորացող, մակերեսային, հարեւանցի*

ծանուցագիր տեղեկութիւն տալու գրութիւն, bildirim

ծանուցանել տեղեկութիւն տալ, իմացնել, հաղորդել. ազդարարել, bıldırmek. ılan etmek

ծանուցում հրապարակաւ իմաց տրուած (որեւէ բան), ազդարարութիւն, ilan

ծանր չատ կշռող, խեթեւին հակառակը. *2) դժուար, ոչ-դիւրին*, ağır

ծանրաբեռնել չափազանց բեռնաւորել, yuklemek

ծանրախոհ զգուշաւոր, խոհուն, լուրջ

ծանր-ծանր կամաց-կամաց. դանդաղ

ծանրակշիռ չատ կարեւոր, լուրջ, կենսական

ծանրանալ կշիռը աւելնալ, ծանր դառնալ, ağırlaşmak. *2) ուշադրութիւն դարձնել*, uzerinde durmak. ağırlık vermek

ծանրաչափ օդին ճնշումը ցոյց տուող գործիք, barometre

ծանօթ ճանչցուած, յայտնի, tanınmış. bilinen. *2)* ճանչուոր, tanıdık, bildik. *3)* տեղեակ. Համուտ, իրազեկ, bilen haberdar

ծանօթութիւն ճանչուորութիւն (մէկուն հետ), tanışıklık *2)* տեղեկութիւն, գիտութիւն, bılgı açıklama

ծառ բարձր՝ ճիւղաւոր փայտեղէն բոյս, ağaç

ծառայ ուրիշին հրամանին ենթակայ (աշխատաւոր), սպասաւոր, uşak

ծառայական ծառայի կամ սպասաւորի պէս

ծառայել ծառայի պէս աշխատիլ, սպասարկել, hizmet etmek *2)* գործածուիլ կամ օգտակար ըլլալ, yaramak

ծառայութիւն սպասարկութիւն. *2)* օգտակարութիւն

ծառուղի երկու կողմը ծառեր տնկուած ճամբայ

ծարաւ ջուր խմելու պահանջ, պապակ, susuzluk *2)* աստիճ փափաք (որեւէ բանի հանդէպ)

ծարաւի այն որ ծարաւ է, ծարաւած, susamış

ծարիր աչքի եւ յօնքի ներկ, sürme

ծաւալ որեւէ մարմնի գրաւած տեղը, hacım

ծաւալիլ տարածուիլ, ընդարձակիլ, yayılmak büyümek artmak, genişlemek genleşmek

ծաւիթ ծովագոյն՝ կամ բաց գոյն կապոյտ, fıruze

ծափ ձեռքի ափը (տափակ վիճակով). *2)* ծափահարութիւն

ծափ զարնել ափը ափին զարնելով՝ երգի կամ պարի եղանակին մասնակցիլ, el çırpmak. *2)* ծափահարել

ծափահարել ծափ զարնելով գոհունակութիւն յայտնել, alkışlamak

ծեծել Հարուածել՝ ցաւ պատճառելու եւ կամ մանրելու համար, dövmek *2) Հարդի մը վրայ մանրամասն խօսիլ*

ծեծկուիլ իրար ծեծել կամ կռուիլ, dövüşmek

ծեր տարիքը առած եւ ոյժը կորսնցուցած, ihtiyar, yaşlı

ծերակոյտ ծերերու ժողով, ihtiyar heyeti. *2) օրէնսդիր մարմին, որուն անդամները մեծ տարիք պէտք է ունենան*, senato

ծերանալ տարիքը առնել եւ ոյժերը պակսիլ, yaşlanmak

ծերանոց ծերերու ապաստան, անկեալանոց, huzurevi

ծերութիւն ծեր տարիք, ալեւոյթ

ծերուկ ծեր մարդ (որպէս խեղճ)

ծերունազարդ ծերութեամբ զարդարուած (որպէս՝ արժէքաւոր)

ծերունի ծեր (որպէս՝ յարգելի), ալեւոր

ծերպ ճեղքուած տեղ, ճնղք, aralık, yarık çatlak

ծեփել որեւէ նիւթ քսել եւ անով ծածկել, sıvamak

ծեքծեքիլ կոտրտուիլ, ձեւեր առնել, պչրել, ծռմռիլ, kırıtmak

ծէս արարողութիւն կատարելու կերպ

ծփուած հինցած, աւրուած, մգլած (գաղափար)

ծիածան ծիրանի գօտի, gökkuşağı. *2) աչքին մէջ՝ բիբին շուրջ գտնուող գունաւոր փաղանդը*, iris

ծիլ բոյսին ծլած մասը, ընձիւղ, filiz

ծիծ մայրերու կաթ արտադրող գործարանը, ստինք, meme

ծիծաղ դէմքի վրայ արտայայտուած գուարթութիւն կամ խնդուք, tebessüm gülümseme

ծիծաղելի ծիծաղաշարժ, վրան խնդալիք, ոչ լուրջ, komik

ծիծաղիլ *գուարճանալ 2) ծաղրել. 3) ժպտիլ*

ծիծեռնակ *գաղթող թռչուն մը*, kırlangıç

ծիտ *ճնճղուկ*, serçe

ծիր *գիծ կամ չրջագիծ 2) սահման*

ծիրան *ծիրանենիի պտուղը*, kayısı

ծիրանեփայլ *ծիրանի գոյնով փայլող*

ծիրանի *դեղին կամ կարմիր (գոյն) 2) գոյնզգոյն (ինչպէս՝ ծիրանի գօտին) 3) թագաւորի ծիրանեգոյն (կարմիր) զգեստ*

ծիրանի գօտի *ամառը՝ անձրեւէն եւք՝ երկնակամարին վրայ գոյացած ծիածան (եօթը գոյներով՝ կարմիր, նարնջագոյն, դեղին, կանանչ, կապոյտ, լեղակագոյն, մանիշակագոյն)*, gökkuşağı

Ծիր-Կաթին *անհամար աստղերէ գոյացած՝ ճերմակ ժապաւէնի պէս լոյս մը՝ որ պայծառ երկինքի վրայ կ'երեւայ, Յարդգող*, Samanyolu

ծիւրած *հալած-մաշած. 2) գառամած*

***ծիւրիլ** *հալիլ-մաշիլ. հիւծիլ*, suzulmek

ծլարճակ *ծիլ արձակած, ընձիւղած*, filizlenmiş

ծլիլ *ծիլ արձակել, ընձիւղիլ. բողբոջիլ*, filizlenmek

ծլլալ *ծլվլալ, «ծի՛ւ-ծի՛ւ» ձայն հանել (թռչուններու), ճռուողել*, cıvıldamak

ծխախոտ *բոյս մը՝ որ ունի թմրեցուցիչ յատկութիւն (կը գործածուի իբրեւ ծխելիք, ծամելիք եւ քթախոտ)*, tütün

ծխամոլ *չափազանց ծխող*, (sıgara) tiryakı(si)

ծխամորճ *ծխափող*, ağızlık

ծխան *ծխնելոյզ, ծխահան, այն խողովակը՝ որուն մէջէն ծուխը դուրս կ'ելլէ*, baca

ծխնի ծղխնի, երկու մասէ բաղկացած մետաղի կտոր՝ որուն վրայ կը դառնայ դուռը, menteşe

ծծել հեղուկ մը ներս քաշել, emmek

ծծումբ դնդին՝ դիւրավառ հանածոյ մարմին մը, kükurt

ծծուն պտղուն կամ ծծող (խուղի, kurutma kâğıdı), emici

ծղրիդ ճպուռի նման մի ջատ մը, cırcırböceği

ծղօտ բոյսերու ցօղունի մասը, կոթուն, sap

ծմակ լերան անարեւ կողմը կամ լանջքը. եմակ

ծնիլ զաւակ ունենալ, ծնունդ տալ, doğurmak 2) աշխարհ գալ. ծնունդ առնել, doğmak

ծնծղայ զոյգ սկաւառակի ձեւով՝ մետաղեայ երաժշտական գործիք, zıl

ծննդաբերութիւն ծնունդ տալու վիճակ, տղաբերք, երկունք, doğum

ծննդավայր այն տեղը կամ երկիրը՝ ուր մէկը ծնած է, doğum yeri

ծնողասէր իր ծնողքը սիրող

ծնողք հայր եւ մայր (որ ծնունդ տուած են). ebeveyn

ծնունդ ծննդաբերութիւն, doğum. 2) սերունդ կամ զաւակ. 3) ծագում, սկիզբ. 4) Քրիստոսի ծննդեան տօնը

ծնունդ տալ ծնիլ, doğurmak. 2) յառաջ բերել, yol açmak

ծնրադիր ծունկ դրած, խոնարհած, diz çökmüş

ծնրադրել ծունկ դնել, խոնարհիլ, երկրպագել, diz çökmek

ծնօտ կզակի պայտաձեւ զոյգ ոսկորները՝ որոնց վրայ չարուած են ակռաները, çene

ծոծրակ վիզին ետեւի կողմը, ense

ծոմ կերակուր չուտել կամ կամաւոր անօթութիւն (որպէս բարեպաշտական պահպողութիւն), oruç

ծոյլ աշխատանքէն խուսափող, յոյլ, tembel

ծոպ փունջի ձեւով թելեր (որեւէ բանի ծայրէն կախելու համար իբրեւ զարդ), puskul

ծով աղի ջուրի ընդարձակ տարածութիւն, denız

ծովալուին ծովեզերքը գտնուող ճճիներ

ծովախորշ փոքր ծովածոց, koy

ծովածաւալ շատ ծաւալած, շատ ընդարձակ

ծովածոց ծովուն այն մասը՝ որ մտած է ցամաքի մէջ, korfez

ծովածուփ ծովուն մէջ՝ կամ ծովու պէս ծփացող, ալեկոծ, ալեծուփ

ծովակ փոքր ծով, լիճ

ծովակալ նաւատորմի հրամանատար, amıral

ծովահայեաց ծովուն նայող՝ կամ ուրկէ կը տեսնուի ծովը, denize nazır

ծովահէն ծովային աւազակ. korsan

ծովամոյն ծովուն յատակը գացած

ծովաշրջիկ ծովուն վրայ պտտող, ծովայած

ծովափ ծովեզր, ծովեզերքի ցամաքը, (denız) kıyı(sı)

ծորակ հեղուկը հոսեցնելու կամ դադրեցնելու գործիք (պտուտակաւոր խցանով), musluk

ծորիլ հոսիլ կամ վազել (հեղուկի). թորիլ, akmak

ծործոր լեռներու մէջ գոյացած փոքրիկ ձոր, ձորակ, հովիտ, dere

ծոց գիրկ, գոգ, koyun. *2)* ծովածոց, koy

ծուէն պատռուած մաս՝ կամ կտոր

ծուլութիւն աշխատանքէ խուսափելու վիճակ, հեզգութիւն, յուլութիւն, tembellık

ծուլօրէն ծոյլի պէս. յուլօրէն

ծուխ մուխ. *2) տուն կամ ընտանիք՝ որուն կրօնական արարողութիւնները կը հոգայ քահանան*

ծուծ ոսկորին մէջ գտնուող ճարպային նիւթ. ılik

ծուղակ խաւարդ, որոգայթ. *վարմ*, tuzak

ծունկ ծունգ, ոտքին ծալլուող մասը, diz

ծունր դնել ծունկի գալ, ծնրադրել

ծուռ ոչ-չիտակ, չեղ. կոր. eğri

ծուռումուռ ծուռ եւ պակասաւոր, ծռմռած, eğri buğru

ծպտուիլ ծպտիլ, հագուստը փոխել (չճանչցուելու համար), tebdil gezmek

ծռել ծուռ ընել, չեղել, կորացնել, eğmek

ծռիլ չեղիլ, կորանալ, eğilmek. *2) հակիլ, խոնարհիլ*

ծռմռուք ուղղութիւնը անդադար փոխելու վիճակ, *ծուռումուռ ճեւով*

ծրագիր հիմնական նպատակ կամ աշխատանքի նախագիծ, յատակագիծ, plan. tasarı, program

ծրար խուղխի կամ լաթի մէջ փաթթուած ու կապուած իրերու ամբողջութիւն. կապոց, paket. kolı. bohça

ծփալ ջուրի կամ ծովու վրայ չարժիլ. տատանիլ, ծածանիլ, dalgalanmak

ծփալից ծփանքով լեցուն կամ շատ երերացող

ծփանք ծփում, ծփալու վիճակ. ծածանում, շարժում *2) յուզում, ալեկոծութիւն*

Կ

Կ *վաթսուն (ԿԳ = վաթսուններեք, ԿԴ = 64, ԿԶ = 66)*

կապ ու կռիւ *վէճ ու կռիւ, հակառակութիւն*

կազդոյր *ոյժ, զօրութիւն*, derman

կազդուրուիլ *ոյժ առնել. կազդոյր գտնել, առողջանալ, ապաքինիլ*, zindeleşmek şifa bulmak

Կազի փաշա *վաւերական մակդիրը՝ Թուրքիոյ ազատարար՝ եւ Ա. Հանրապետութեան Նախագահ՝ Քէմալ Աթաթիւրքի (1881-1938)*

կազմ *կազմուելու կամ շինուելու կերպը, կազմուածք, յօրինուածք*, bünye, yapı.
2) միեւնոյն աշխատութեան համար հաւաքուած անձերու ամբողջութիւն.
3) կազմուած, պատրաստ

կազմած *գործածելի առարկայ*, teçhizat ekıpman.
2) գործիք

կազմակերպել *որեւէ հանդիսութիւն կամ հաւաքական աշխատութիւն ձեւաւորել*, düzenlemek, örgutlemek

կազմակերպութիւն *կազմակերպուած մարմին*, orgut, düzenleme

կազմարար *գիրք կազմող արհեստաւոր*, ciltçi

կազմել *մասերը միացնելով ամբողջութիւն շինել, յօրինել*, oluşturmak, hazırlamak. kurmak cıltlemek.
2) սարքել, պատրաստել. 3) յառաջ բերել, գոյացնել

կազմուածք *կազմութիւն, շինուածք*, yapı

կազմուիլ *շինուիլ, յօրինուիլ 2) բաղկանալ*

կաթ *ճերմակ՝ համով ու սննդարար հեղուկ* sut

կաթել *կաթիլ-կաթիլ իյնալ (հեղուկի), ծորիլ*, damlamak, akmak

կաթիլ *կաթելու ատեն իննկած մասը, չիթ, կայլակ*. damla

կաթկաթիլ *կաթիլ կաթիլ հոսիլ* damlamak, (damla damla) akmak

կաթնալանջ *կաթի պէս ճերմակ կուրծքով*

կաթնային *կաթէ բաղկացած. 2) կաթի պէս ճերմակ*

կաթնապուր *կաթով՝ բրինձով ու շաքարով պատրաստուած ուտելիք*, sutlaç

կաթնափրփուր *կաթի պէս (ճերմակ) փրփուր ունեցող*

կաթոգին *չատ կարօտով, սիրով*

կաթոլիկ *Հռոմէական եկեղեցիի պատկանող*, Katolik

կաթողիկէ *քրիստոնէական եկեղեցիի ընդհանուր մակդիրը. 2) ազգի մը մայր եկեղեցին ուր կը գտնուի Հայրապետը*

կաթողիկոս *եկեղեցիի մը պետը կամ Հայրապետը, ծայրագոյն պատրիարք, եպիսկոպոսապետ*

կաթուած *ուղեղի երակներուն խցումը (որու հետեւանքով մարմնին որեւէ մէկ մասը կը կորսնցնէ իր զգայութիւնը), իջուածք*, felç

կաթսայ *պղինձէ աման (կերակուր եփելու)*, tencere. *2) մեծ աման (ջուր եռացնելու)*, kazan

կալ *տափարակ գետին՝ ցորենը յարդէն զատելու տեղ*, harman. *2) ցորենը յարդէն զատելու գործը*

կալանաւոր *բռնուած, ձերբակալուած, բանտարկուած*, tutuklu

կալուած *կալուածք, հողային անշարժ գոյք, ստացուածք 3) երկիր տէրութիւն*, mülk

կալուածագիր *կալուածախուղի, կալուածի սեփականութեան փաստաթուղթ*, tapu

կալուածատէր կալուած ունեցող, տանտէր, հողատէր

կալվանաչափ ելեքտրական ոյժի գոյութիւնը հաստատելու գործիք, galvanometre

կախ կախած կամ կախուած վիճակով

կախակալ ատենի մը համար դադրեցնել կամ արգիլել (պաշտօնէն), görevden almak uzaklaştırmak

կախաղան մահապարտը կախելու գործիք, darağacı

կախարդ ոգիներու օգնութեամբ մարդկային ոյժէն վեր բաներ ընող խաբեբայ, վհուկ, büyücu

կախարդել կախարդութեան ենթարկել, büyü yapmak buyülemek. *2)* հրապուրել, դիւթել, համայել. թովել. առինքնել

կախարդութիւն կախարդին ըրած գործը, buyu(culuk)

կախեալ ըլլալ անկախ չըլլալ, կախում ունեննալ, bağlı olmak

կախել մէկ ծայրէն ամրացնել եւ միւս մասը օդին մէջ ձգել. asmak *2)* դէպի վար իջեցնել, խոնարհեցնել *3)* կախաղանի վրայ սպաննել

կախման կէտ կէտադրական նշան (...)

կախում կախուած կամ ենթարկուած ըլլալ *2)* կապակցութիւն, առնչութիւն

կածան շատ նեղ ճամբայ, արահետ, բաւիղ, patika

կակազ դժուարաւ եւ կրկնելով խօսող, խոթով խլուատ, pepe

կակազել կմկմալ, թոթովել, խլուատել, kekelemek

կակաչ կակաչ. գեղեցիկ ծաղիկ մը. lale. *2)* վայրի կակաչ, gelincik (çiçeği)

կակուղ ոչ-կարծր կամ պինդ, փափուկ, yumuşak

կահ տնական գոյք, կարասի

կահագործ կարասի չինող, հիւսն. mobilyacı

կահաւորել կարասիներով զարդարել, tefriş etmek döşemek

կահ կարասի կահկարասի, տան վերաբերեալ շարժական գոյքերու ամբողջութիւնը, (ev) eşya(sı), mobilya

կաղ անհաւասար եւ ծուռ քայլեր ունեցող, topal, aksak

կաղալ մէկ կողմին վրայ ծռելով քալել, topallamak. *2) ետ մնալ կամ անյաջող երթալ*, aksamak

կաղամախի բարձր ծառ մը, kavak

կաղամար մելանի աման, թանաքաման, (murekkep) hokka(sı)

կաղամբ լայն տերեւներով բանջարեղէն մը, lahana

Կաղանդ նոր տարի, Ամանոր, yılbaşı, yeni yıl

կաղանդչէք կաղանդի նուէր

կաղապար առարկաներուն ձեւ տուող գործիք, kalıp

կաղին կաղնի ծառին պտուղը, fındık

կաղկանձել չուներու լացը, թնծկալ, ulumak

կաղնի բարձր ծառ մը (յարգի փայտով), խոզ(ա)կաղնի, բալուտ, meşe. *2) թուփ՝ որու պտուղն է սովորական կաղինը. տխլենի, տկողնի, մանիքեղ*, fındık (ağacı)

կաճառ գիտնականներու ժողով, ակադեմիա

կամ երկընտրանք արտայայտող չաղկապ մը, veya *2) բարդութիւններու մէջ՝ կամք (ինչպէս՝ կամածին = իր կամքով յառաջ եկած կամահաճ = իր կամքին հաճելի եկածը ընող եւն)*

կամակոր ծուռումուռ, խոտոր. 2) յամառ, պինդգլուխ, inatçı ayak direyen direten, dediği dedik

կամայ կամքով եղած, ուզելով, isteyerek gönüllü

կամար աղեղաձեւ առաստաղ, kemer

կամաց առանց աճապարելու, դանդաղ, yavaş.
2) առանց աղմուկի, ցած ձայնով 3) ոչ-ոյժով, մեղմ, թեթեւ

կամացուկ առանց աղմուկի, մեղմ. *2) առանց յայտնի ընելու*

կամաւոր կամովին իր կամքով, յօժարակամ.
2) ինքնաբերաբար զինուորական ծառայութեան գացող, gönüllü

կամեցողութիւն ուզել, յօժարութիւն. istek, gonlu olma rıza, izin, iyi niyet

կամիլ կամենալ, ուզել, բաղձալ, istemek, arzu etmek

կամնել ցորենը յարդէն զատել (կալի վրայ). կասել, harmanlamak, harman çevirmek savurmak

կամուրջ ջուրի կամ փոսի վրայ շինուած ճամբայ, köprü

կամրջակ պզտիկ կամուրջ. *2) նաւու վրայ բարձրաւանդակ տեղ՝ ուր կը կենայ նաւապետը*, güverte

կամք մեր ուզածը ընելու հոգեկան կարողութիւն. irade. *2) բաղձանք, ցանկութիւն*

կայ գոյութիւն ունի. կը գտնուի, var

կայան կենալու տեղ, օթեւան, durak. konak

կայանալ ըլլալ կամ բաղկանալ, ibaret olmak oluşmak.
2) կատարուիլ, yapılmak

կայարան փոխադրական միջոցներուն կենալու տեղը, durak gar

կայթել ուրախութենէն ոստոստել

կայլակ որեւէ հեղուկի կաթիլ, չիթ, damla

կայծ կրակէն զատուած փոքր մասնիկ, kıvılcım.
2) շփումով գոյացած կարճատեւ լոյս

կայծակ ամպերու բախումէն յառաջ եկած կայծ (բեկբեկուն գիծի նման), չանթ, şimşek, yıldırım

կայծակնահար *կայծակէն զարնուած, չանթահար*

կայծկլտալ *կայծեր արձակել*, kıvılcım saçmak. parıldamak

կայծոռիկ *լոյս արձակող միջատ, փոսուռայ*, ateşböceği

կայմ *նաւու մէջ տնկուած սիւն*, direk gemi direği

կայնիլ *կանգնիլ, կեցնալ*, dikilmek. durmak

կայուն *հաստատ կամ անշարժ կեցող 2) մնայուն*

կայսերական *կայսրին պատկանող*

կայսր *կայսրութեան պետը, ինքնակալ, թագաւոր (քանի մը երկիրներու)*, ımparator

կայսրութիւն *ինքնագլուխ մեծ պետութիւն*, ımparatorluk

կայտառ *աշխոյժ եւ առոյգ, շատ առողջ*, gürbüz. dinç

կայտռել *խայտալ, ոստոստել, ցատքռտել*

կանանչ *կանաչ, թարմ խոտի գոյն, դալար*. yeşil

կանանչանալ *կանանչ գոյն առնել*

կանանչութիւն *կանանչ գոյն, դալարիք*, yeşillik. *2) բանջարեղէն. 3) խոտ*

կանանց *կիներու (գրաբար Հոլովուած)*

կանացի *կնոջ յատուկ, կնոջական*

կանգ առնել *կեցնալ, շարժումը դադրեցնել*, durmak

կանգնել *բարձրացնել, հաստատել. հիմնել*, kaldırmak. dikmek

կանգնիլ *ոտքի ելլել, ոտքի կեցնալ*, kalkmak. dikilmek, durmak

կանգուն *հաստատ. անխախտ*, dikili. *2) երկայնութեան չափ մը*, arşın

կանեփ *բոյս մը՝ որուն թելերէն կտաւ կը գործեն*. kendir

կանթ *ամաններու բռնելիք տեղը, կոթ*, kulp

կանթեղ *կանդեղ, ճրագ. ջահ*, kandil

կանխակալ առաջուընէ ընդունուած (առանց քննելու կամ ճանչնալու)

կանխահաս կանուխ կամ ատենէն առաջ հասած. վաղահաս, turfanda erken (gelen)

կանխայայտ առաջուընէ յայտնուած

կանխավճար առհաշիւ՝ նախապէս տրուած դրամ. kaparo

կանխաւ առաջ, առաջուընէ, սկիզբէն. onceden

կանխել առաջքը առնել, շուտ շարժիլ. onlemek

կանխիկ վճարումը անմիջապէս (ապրանքի մը), peşin

կանկառ ուտելի բանջարեղէն մը, enginar

կանճոխ տեսակ մը գաւազան ձող

կանոն ընդունուած կերպ (որեւէ գործողութիւն կատարելու համար), usul. 2) կարգ, օրէնք. kaide, kural

կանոնաւոր որոշ կանոնի մը համաձայն. ճիշդ, kurallı, duzgün. 2) համաչափ մասերով, վայելուչ, duzenli

կանոնաւորապէս կանոնաւոր կերպով

կանոնաւորութիւն կանոնաւոր ըլլալ, բարեկարգութիւն

կանուխ ժամանակէն առաջ, վաղ, erken. (բարդութեան մէջ «ու» կը կորսուի ինչպէս՝ կանխագէտ = առաջուընէ գիտցող / գուշակող. կանխահատոյց = առաջուընէ վճարուած եւն.)

կանչ մարդկային բարձր ձայն, աղաղակ, çığlık feryat. 2) հրաւէր, կոչ, çağrı

կանչել աղաղակել, çığırmak. seslenmek 2) հրաւիրել. կոչել. çağırmak

կաշառել կաշառք տալ. կաշառքով գրաւել, rüşvet vermek

կաշառք *ունէ պաշտօնեայի տրուած ապօրէն նուէր կամ անարդար վարձք. կրծօն*, ruşvet

կաշեգործ *անասուններու մորթէն կաշի պատրաստող արհեստաւոր. խաղախորդ*, debbağ, tabak derıcı

կաշեպատ *կաշիով պատած*

կաշի *գործուած մորթ (անասուններու)*, deri, kosele

կաշկանդել *ազատութիւնը խափանել, կապել*, (elını kolunu) bağlamak

կաշմբուռն *շատ ոյժով, զօրաւոր*

կապ *որեւէ երկու բան իրար միացնող, հանգոյց*, bağ *2) կապակցութիւն*

կապակցութիւն *իրարու հետ կապ ունենալ, առնչութիւն, յարաբերութիւն*, bağ(lantı)

կապան *լեռներու մէջ նեղ ճամբայ, կիրճ*, geçıt

կապանք *չուան կամ շղթայ որով կը կապեն*

կապար *կակուղ եւ ծանր մետաղ մը*, kurşun

կապարանալ *կապարի պէս ծանրանալ*

կապարճ *նետ դնելու աման*, sadak

կապել *իրարու կցել, միացնել*, bağlamak. *2) հաստատել*

կապելայ *գինետուն*, meyhane

կապերտ *կարպետ, գոյնզգոյն թելերով գործուած բուրդէ գորգ*, kılım. *2) ազքատիկ հագուստ, գրգլեակ*

կապիկ *չարաճճի կենդանի մը՝ որ մարմնի կազմութեամբ շատ կը նմանի մարդուն.* maymun

կապկել *ուրիշին ըրածը կրկնել կամ օրինակել (անշնորհք կերպով)*, taklıt etmek

կապոյտ *պայծառ երկինքի գոյն (ցերեկին)*, mavi

կապոց *միատեղ կապուած իրեր, ծրար*, paket bohça. demet

կապուիլ *կցուիլ, միանալ*, bağlanmak. *2)* **չգաւտուիլ**

կապուտագեղ *գեղեցիկ կապոյտ գոյնով*

կապուտակ *կապուտակեկ, երկինքի գոյն*

կապուտնալ *կապոյտ գոյն ստանալ*

կապտել *բռնի առնել, կողոպտել, թալլել, յափշտակել, աւարել*, soymak

կապտորակ *կապտաւուն, կապոյտի զարնող*, mavimsı

կառաբարձ *կառք կրող (նաւ)*, araba vapuru feribot

կառախումբ *կառաշար, իրարու կապուած կառքերու շարք (երկաթուղիի)*, (tren) katar(ı)

կառաչ *վայրի խոյտունի ձայն. 2) բարձր ճիչ, աղաղակ, պոռչտուք*

կառապան *կառքը վարող կամ քշող*. arabacı

կառավարական *կառավարութեան վերաբերեալ*

կառավարել *ուղղութիւն տալ կամ վարել, առաջնորդել, ղեկավարել*, yonetmek

կառավարիչ *գործը վարող անձ, հսկող*

կառավարութիւն *պետութեան մը ներքին եւ արտաքին գործերը վարող մարմին*, hukumet

կառավարուիլ *առաջնորդուիլ, ղեկավարուիլ*, yonetılmek

կառատուն *կառանոց, կառքերը պահելու տեղ*, garaj

կառափնատ *գլխատելու գործիք*, gıyotin

կառոյց *կառուցուածք, շէնք*, yapı. *2)* **շինուածք**, *յօրինուածք, կազմուածք*

կառուղի *կառք անցընելու ճամբայ*

կառուցանել *շէնք շինել, կանգնել, հիմնել*, inşa etmek

կառուցուիլ *շինուիլ. հիմնուիլ*

կառչիլ *տեղ մը հաստատ մնալ. կպչիլ*. takılmak yapışmak

կառք *փոխադրական միջոց (երկու կամ չորս անիւով)*, araba

կասեցնել *եւ կեցնել, ընդմիջել, դադրեցնել*, durdurmak

կասիլ *կանգ առնել, կենալ, դադրիլ*, (geri) durmak

կասկած *անվստահութիւն, տարակոյս*, şuphe

կասկարայ *միս՝ ձուկ խորովելու կազմած*, ızgara

կասկարմիր *բոլորովին կարմիր (գոյն)*, kıpkırmızı

կատակ *զուարճութեան կամ խաղի համար ըսուած խօսք եւ կամ շարժում, Հանաք*, şaka

կատակախօս *կատակարան, զուարճախօս*, şakacı esprili

կատակասէր *կատակը սիրող (անձ)*, şakadan hoşlanan, şakacı

կատակել *կատակ ընել (խօսքով կամ շարժումով)*, şaka etmek, şakalaşmak

կատակերգութիւն *թատերական գրուածք՝ ուր ծիծաղաշարժ կերպով կը նկարագրուին Հասարակութեան ծաղրելի կողմերն ու թերութիւնները, զաւեշտ*, komedi

կատաղի *վայրագ, մոլեգին. ամեհի*, vahşı, azgın *2) սաստիկ, ուժգին, բուռն*, azılı

կատաղիլ *կատղիլ. կատաղութեան բռնուիլ*, kudurmak *2) սաստիկ բարկանալ, մոլեգնիլ*

կատաղութիւն *ծանր՝ վարակիչ Հիւանդութիւն մը* kuduz *2) սաստիկ բարկութիւն*. ofke

կատար *Ծայր, գագաթ, վերջ*, tepe, doruk *2) աքաղաղի բթուկ*, ibik

կատարեալ *առանց պակասի կամ որեւէ թերութեան, ամբողջական*. mukemmel, tam. *2) բայերու մէջ՝ կատարուած եւ վերջացած գործողութիւն*. belirli geçmiş

կատարել *իրագործել. ընել, գործադրել* yerine getirmek, yapmak

կատարելագործել պակասը լրացնել, կատարեալ դարձնել, gelişturmek, mukemmelleştirmek

կատարելապէս անթերի կերպով. լիովին. busbutun, tamamen, mükemmel şekilde

կատարելութիւն կատարեալ կամ անթերի ըլլալ, kemal. mukemmeliyet

կատու մուկ որսացող ընտանի կենդանի մը, kedı

կատուազգի մսակեր գազաններու ցեղ (ինչպէս՝ առիւծ, վագր, ընձառիւծ եւն.), ինձ, kediğıl

կար կարելու գործողութիւն, dikiş. 2) կարողութիւն, ոյժ

կարագ կաթէ հանուած իւղ, tereyağ

կարապ երկայն վիզով՝ սպիտակ փետուրներով շատ գեղեցիկ ջրային թռչուն մը, kuğu

կարապետ առաջնորդ, öncu, kılavuz. 2) յատուկ անուն (անձի)

կարաս խրծուած կաւէ մեծ աման. kup

կարասի չարժական գոյք. կահ, eşya

կարաւան ճամբորդներու խումբ, kervan

կարգ կանոնաւոր դասաւորում, շարք, sıra. 2) կանոն, օրէնք. düzen, nizam. 3) աստիճան, դասակարգ, sınıf. 4) յաջորդութիւն, հերթ, sıra. 5) դասարան. sınıf

կարգադիր կարգադրութիւն ընող

կարգադրել կարգի դնել, կանոնաւորել, yoluna sıraya koymak, düzenlemek, halletmek

կարգադրութիւն կարգի դնելու գործողութիւն, düzenleme. 2) տնօրինութիւն

կարգախօս որոշուած բառ կամ խօսք՝ իրար ճանչնալու համար, նշանաբան, parola. slogan

կարգապահ կարգ ու կանոնը պահող, օրինապահ

կարգապահութիւն *կարգ ու կանոնի հանդէպ հնազանդութիւն, օրինապահութիւն*, disiplin

կարգաւորութիւն *կարգ ու կանոն*

կարգաւորուիլ *կարգի մտնել 2) դասաւորուիլ*

կարգել *պաշտօնի մը կամ գործի մը նշանակել*, atamak *2) ամուսնացնել, պսակել*, evlendirmek

կարդալ *բարձր ձայնով կամ մտքէն արտասանել գրուածքի մը բառերը, ընթեռնուլ*, okumak. *2) կանչել*

կարդացնել *կարդալ տալ*, okutmak. *2) սորվեցնել*

կարել *կտորները միացնել (ասեղ դերձանով)*, dikmek

կարելի *ինչ որ հնարաւոր է, ըլլալիք*, mümkün

կարեկցիլ *մեղքնալ, խղճալ, արգահատիլ*, acımak. *2) ուրիշին նեղութեան համար ցաւ զգալ*

կարեկցութիւն *գութ, արգահատանք*

կարեննալ *կրնալ, ընելու ի վիճակի ըլլալ, կարողանալ*

կարեվէր *ծանր վէրք ունեցող. խոր խոցուած*

կարեւոր *անհրաժեշտ, հարկաւոր*, önemli *2) արժէքաւոր*

կարեւորագոյն *ամէնէն կարեւորը*

կարեւորութիւն *անհրաժեշտութիւն*, önem. *2) արժէք*

կարի *ճուկ որսալու ասեղ (կեռի ձեւով)*. olta

կարիել *կարիով որսալ. 2) ծուղակը ձգել*

կարիճ *թունաւոր մեծ միջատ մը*, akrep

կարիք *պահանջք, պէտք*, ihtiyaç

կարծել *հաւանական նկատել*, sanmak. *2) խորհիլ. մտածել*

կարծիք *խորհուրդ, գաղափար համոզում (սխալ կամ ճիշդ)*, fikir, tahmin

կարծր *ոչ-կակուղ, պինդ, ամուր*. sert katı

կարծրանալ կարծր դառնալ, պնդանալ, ամրանալ

կարծրութիւն կարծր վիճակ, ամրութիւն. պնդութիւն, sertlik, katılık

կարկամ կծկուած, ծռած, քաշուած

կարկամել կծկել, գալարել, ծռել

կարկանդակ անոյշ խմորեղէն մը, pasta

կարկաջել կարկաջ արձակելով հոսիլ, խոխոջել, գլգլալ

կարկառել ձեռք երկարել (իբրեւ օգնութեան նշան) 2) քարեր կուտակել կամ դիզել

կարկատանք կարկտան, պատռածը կամ մաշածը կարելու կտոր, yama

կարկատել կարկտել, քակուած կամ պատռած բան մը կարել, yamamak

կարկիլ բերանը գոցել, լռել, պապանձիլ

կարկին շրջանակ կամ աղեղ գծելու գործիք. pergel

կարկուտ օդին մէջ սառած անձրեւ, dolu

կարճ երկայնութիւնը քիչ, kısa 2) տեւողութիւնը քիչ. 3) ոչ-ընդարձակ, համառօտ. 4) ոչ-բարձր, ցած

կարճահասակ կարճ հասակով, կոլոտ, կոտակ

շատ կարճահասակ = գաճաճ. թզուկ

կարճամիտ խելքը կարճ, պակասամիտ

կարճատես հեռուն չտեսնող. ոչ-հեռատես, miyop

կարճատեւ քիչ ատեն տեւող, շուտ անցնող

կարճնալ կարճ դառնալ. պզտիկնալ (հասակով)

կարմիր արիւնի կամ բոցի գոյն, շէկ, kırmızı

կարմրալանջ թռչուն մը (կանջը կարմիր)

կարմրախտ տարտափոխիկ հիւանդութիւն

կարմրիլ կարմիր գոյն ստանալ, բոսորիլ, չառագունիլ, kızarmak. *2)* ամչնալ, խպնիլ, չիկնիլ

կարմրոտանի կարմիր ոտքեր ունեցող

կարմրորակ գոյնը կարմիրի զարնող, kırmızımsı

կարչնեղ ուժեղ, հուժկու, ջլապինդ, կորովի, kuvvetli

կարչնեղագոյն չատ ուժեղ, շատ զօրաւոր

կարող կարողութիւն կամ ոյժ ունեցող, yetenekli. *2)* կար ընող (ասեղ-դերձանով), դերձակ

կարողանալ կարենալ, կրնալ, ոյժը բաւել կամ հնարաւորութիւն ունենալ (բան մը ընելու)

կարողութիւն ոյժ, զօրութիւն, güç. *2)* ընդունակութիւն, yetenek. *3)* հնարաւորութիւն, imkân. *4)* թիւի մը աստիճանը, kuvvet, üs

կարոս բանջարեղէն մը, kereviz

կարօտ զրկուած չքաւոր, աղքատ, muhtaç. *2)* ունենալու կամ տեսնելու բաղձանք, hasret, özlem

կարօտիլ պէտք ունենալ, պահանջել, ihtiyaç duymak

կարօտնալ մէկուն կարօտը քաշել, բաղձալ, özlemek

կացին փայտ կտրելու երկաթէ գործիք (փայտէ կոթով եւ սուր բերանով), տապար, balta

կացութիւն վիճակ, պայման, դրութիւն, durum, vaziyet

կաւ հողի տեսակ մը՝ որմէ զանազան ամաններ կը շինէ բրուտը, kil

կաւան ջուրի ճամբայ կամ խողովակ, ark

կաւիճ կրաքարի տեսակ մը՝ որով գրատախտակի վրայ կը գրեն, tebeşir

կափարիչ որեւէ իր՝ որ գոցելու կը ծառայէ, kapak

կաքաւ համեղ միսով թռչուն մը, keklik

կեանք որեւէ գոյութեան՝ ծնած օրէն մինչեւ մահը. *2)* ապրելու եղանակ, կենցաղ. *3)* ապրելու միջոց, ապրուստ hayat vaşam

կեդրոն շրջանակին ճիշդ մէջտեղը. 2) կարեւորագոյն տեղ, merkez

կեդրոնախոյս կեդրոնէն հեռանալ ձգտող, merkezkaç

կեդրոնաձիգ կեդրոնին մօտենալ ձգտող, merkezcil

կեդրոնացնել մէկ կէտի վրայ հաւաքել, yoğunlaştırmak toplamak

կեղ տեսակ մը վէրք կամ ուռեցք, խոց, çıban

կեղեւ բոյսերու եւ պտուղներու արտաքին մաշկը, կճեպ, kabuk

կեղեքել չարչարել, տանջել, ez(iyet et)mek. 2) հարստահարել. sömürmek, soymak

կեղծ ինչ որ բնական չէ, շինծու, սուտ, taklit, sahte, yalancı. suni, yapay, yapmacık

կեղծամ կեղծ ծամ, կեղծ մազեր, peruk(a)

կեղծամաշկ տարափոխիկ հիւանդութիւն մը, difteri

կեղծանուն ծածկանուն, գրչանուն

կեղծաւոր կեղծիք ընող, երկերես, խաբեբայ, yalancı, sahtekâr, ikiyüzlü

կեղծել բնականէն տարբեր երեւալ, taklit etmek. 2) ձեւացնել

կեղծիք կեղծաւորութիւն, կեղծ խօսք կամ արարք, aldatma, yalan, foya, bahane

կեղտ աղտեղութիւն, աղտ, արատ, kir

կենալ կանգ առնել, durmak.

արթուն կենալ	= հսկել
դէմ կենալ	= դիմադրել
ետ կենալ	= հրաժարիլ
լուռ կենալ	= լռել
կռնակ կենալ	= պաշտպանել կամ օգնել
ջուրին վրայ կենալ	= չընկղմիլ, ծփալ
տեղ մը կենալ	– մնալ

կենակցիլ միասին ապրիլ (իբրեւ այր ու կին)

կենաց խմել երկար կեանք մաղթելով բաժակ պարպել. (կենաց = կեանքի)

կենդանաբանութիւն կենդանիները ուսումնասիրող գիտութիւն, zooloji

կենդանագիր բնականին ճիշդ նման (պատկեր կամ նկարագրութիւն)

կենդանական կենդանիներու վերաբերեալ

կենդանականութիւն բոլոր կենդանիները. 2) կենդանի կամ ապրող ըլլալու յատկութիւն

կենդանանալ կեանքի գալ, առողջանալ, canlanmak dirilmek

կենդանացնել կեանքի բերել, առողջացնել

կենդանի ապրող, ողջ, canlı. 2) անասուն, անբան, hayvan

կենդանութիւն կեանք, կենսունակութիւն, hayat, canlılık sağlık

կենսաբանութիւն գործարանաւոր մարմիններ ուսումնասիրող գիտութիւն, biyoloji

կենսաբուխ կեանք բխող. 2) ուրախ-զուարթ

կենսագրութիւն անձի մը կեանքին նկարագրութիւնը, biyografi özyaşamoykusu

կենսախայտ կենսուրախ, կեանքով ուրախ

կենսական խիստ կարեւոր, էական, hayati, dirimsel

կենսատու կենսաւէտ, կենարար, կեանք կամ առողջութիւն տուող

կենսունակ իր մէջ կեանք ունեցող, առողջ. եռանդուն

կենցաղ ապրելու կերպ, կեանք, yaşam. 2) վարմունք

կենցաղագիտութիւն բարի սովորութիւն՝ կամ կեանքի վարմունք գիտնալ

կենցաղավարութիւն կեանքի վարմունք.
2) քաղաքավարութիւն

կեռ ծայրը ծռած՝ ճանկի ձեւով երկաթ, çengel

կեռասենի կեռասի ծառ, kiraz ağacı

կեռնեխ գեղեցիկ թռչուն մը, karatavuk

կեսուր կնոջ ամուսնին մայրը, kaynana

կեր անասուններու տրուած ուտելիք, yem

կերակուր ուտելիք, սնունդ (մարդոց), yiyecek, yemek

կերակրել ուտելիք տալ, կշտացնել, yem yiyecek vermek. beslemek, doyurmak

կերկեր կերկերուն, կտրտուած կամ դողացող (ձայն), boğuk. kısık

կերոն հաստ ու մեծ մոմ

կերուխում հացկերոյթ. խրախճանք, ziyafet, şolen

կերպ ձեւ, եղանակ, տեսակ, tarz bıçim

կերպաս լաթ, պաստառ. kumaş.

բամպակէ կերպաս = կտաւ
բուրդէ կերպաս = ասուի
մետաքսէ կերպաս = դիպակ

կերպար արուեստագէտի մը ստեղծած պատկերը, tıp(leme)

կերպարանք երես, դէմք, երեւոյթ, տեսք, çehre, görüntu, kılık

կերտել շինել, ստեղծել, կառուցանել, yapmak. inşa etmek

կերցնել ուտել տալ, կերակրել, yedirmek

կեցնել կանգնեցնել, կայնեցնել, durdurmak.
2) դադրեցնել

կեցուածք կենալու ձեւ, դիրք, duruş. tutum. 2) ընթացք

կեցցէ՛ ապրի, շա տ ապրի, yaşasın

կզակ դէմքին վարի մասը. ծնօտ. çen.

կէս *ամբողջի մը երկու հաւասար մասէն մէկը*, yarım. *2) բարդութեան մէջ գրեթէ միշտ նոյն նշանակութիւնը (ինչպէս՝ կիսաձայն = կէս ձայնաւոր. կիսամսեայ = կէս ամսուան եւն.)*

կէսօր *ցերեկ. միջօրէ*, oğle

կէտ *ամենամեծ ձուկը*, balına. *2) երկու ուղիղներու իրար հանդիպած տեղը*, nokta. *3) միջակէտ. 4) տեղ*

կէտադրութիւն *գրութեան մէջ կէտերը գործածելու կանոնները*, noktalama. *2) կէտերու ամբողջութիւնը*

կէտաւկէտ *մանրամասնութեամբ, ճշդիւ*, noktası noktasına

կթել *կաթը դուրս քաշել*, sağmak *2) հաւաքել, ժողվել (պտուղ կամ բերք)*, toplamak. *3) շահիլ*

կթոտիլ *ոյժը սպառիլ, քնուլնալ, տկարանալ*

կիզել *այրել, վառել, մրկել*, yakmak

կիզիչ *այրող, մրկող, տոչորող*, yakıcı

կին *կնիկմարդ*, kadın *2) ամուսնին կնիկը*, karı

կինամոն *համեմ մը*, tarçın

կինճ *վայրի խոզ. վարազ*, (erkek) yabandomuzu

կիսափուլ *կէս մը փլած, կիսաւեր*

կիսել *երկու հաւասար մասի բաժնել*, bölmek

կիտուած *կէտ-կէտ կամ գոյնզգոյն բանուած. 2) արծնապակի*, emaye

կիր *ճերմակ հանածոյ մը*, kireç

Կիրակի *շաբթուան առաջին օրը (Կիր.), Միաշաբաթ*, Pazar

կիրառութիւն *կիրարկութիւն. գործածութիւն*. kullanım, uygulama

կիրարկել *իր գործն ընել, գործածել* uthik etmek uygulamak

կիրճ լեռներու մէջ նեղ անցք, gedık, geçit

կիրք բուռն զգացում, hırs, tutku, duygu. *2)* բարկութիւն, hırs

կից քովը կամ շատ մօտը գտնուող, bitişik. *2)* կցուած, փակած. *3)* աքացի, tekme

կլայեկ անագ (պղինձէ ամաններու վրայ), kalay

կլաքիկ հնծկլտուք (ստոծանիի կծկումով), hıçkırık

կլիմայ երկրի մը մթնոլորտական պայմանները, ıklım

կլլել կուլ տալ, առանց ծամելու ուտել, yutmak. *2)* հաւատալ (սուտի մը).

հով կլլել = անօթի մնալ

կլկլակ ծխելու կազմած (ջրալից), nargile

կլոր շրջանակաձեւ, բոլորակաձեւ, yuvarlak değirmi

կծիկ գնդաձեւ փաթթուած բան yumak

կծծի չափազանց խնայող. ժլատ, cimri

կծկել կծիկ շինել, yumak yapmak. *2)* կծիկը դնել, փախչիլ, sıvışmak

կծկուիլ ինք իր վրայ քաշուիլ, ամփոփուիլ, büzulmek

կծկում պրկում, սեղմում, ամփոփում, kasılma, buzülme

կծկտիլ կծկուիլ, կծկիլ, ամփոփուիլ

կծու կծող, այրող, խայթող, acı

կկու թռչուն մը, guguk kuşu

կղեր հոգեւոր պաշտօնեայ, եկեղեցական

կղզեցի կղզիի բնակիչ, adalı

կղզի ջուրով շրջապատուած ցամաք, ada

կղզիանալ իր նմաններէն հեռանալ, մեկուսանալ

կղկղանք մարդու աղբ, dışkı

կղմինտր տափակ աղիւս (տանիք ծածկելու), kiremit

կղպանք դռները կամ արկղերը կղպելու գործիք՝ որ մասնաւոր բանալի ունի փականք. kilit

կղպել կղպանքը գոցել բանալիով, ki(lı)tlemek

կճճել կծել, խայթել, վիրաւորել, sokmak, ısırmak dalamak

կճեպ կեղեւ, պատեան (պտուղներու), kabuk

կճղակ կովու, եզան եղունգ (երկուքի բաժնուած). tırnak

կմախք մարմնի մը ոսկորներուն ամբողջութիւնը, ı-kelet

կմբեայ գմբէթի ձեւ ունեցող, ուռուցիկ, kumbet kabartılı

կմկմալ ցած ձայնով՝ կիսկատար խօսիլ, mırıldamak

կնգուղ կրօնաւորի գլխու ծածկոց, վեղար

կնիկ ամուսնացած կին, kadın, karı

կնիւն տեսակ մը բոյս. saz

կնիք կոխուած նշան, դրոշմ, mühür

կնճնի յարգի փայտով ծառ մը, karaağaç

կնճիռ կապ, հանգոյց, (kör)düğüm. 2) դժուարութիւն 3) ճակատի վրայ գոյացած խորշոմ, կռինճ, kırışık

կնճռոտ կռինճ կամ կնճիռ ունեցող, դժուար, düğümlü, kırışık, çapraşık

կնունք մկրտութիւն (երախայի), vaftız

կնքահայր մկրտելի երախան բռնող

կնքամոմ նամակ կամ ծրար կնքելու մոմ, mühür mumu

կնքել կնիք դնել, mühurlemek 2) մկրտել (երախան), vaftiz etmek

կշիռ կշռելու գործիք, terazi 2) ծանրութիւն կամ չափ, ağırlık olçu 3) Համեմատութիւն

կշռել ծանրութիւնը չափել, tartmak 2) ծանր գալ

կշռոյթ չափ, չափականութիւն (ոտանաւորի), olçu. ritim

կշռուիլ չափուիլ, հաշուուիլ. tartılmak

կշռօրէն իրարու հաւասար եւ չիտակ

կշտամբել յանդիմանել, սաստել, azarlamak. 2) մեղադրել, suçlamak ayıplamak kınamak

կշտանալ բաւականաչափ ուտել կամ խմել, յագենալ, doymak. 2) ձանձրանալ

կոթ բռնելիք տեղ (որեւէ իրի), kanlı, sap

կոթող մեծ գործ. 2) յուշարձան, abide, anıt, dikilitaş

կոթուն պտուղի՝ ծաղիկի՝ տերեւի կոթ, sap, çop

կոխել ոտք դնել, basmak 2) ճնշել

կոխկռտել կոխկրտել կոխոտել, յաճախ եւ նոյն տեղը կոխել (ոտքերով), առաջուր կոխել, ճզմել

կոծել լալ ու ողբալ. հեծել, հեծեծել

կոկիկ շտկուած, յարդարուն. վայելուչ, duzgün, düzenli, derli toplu tertipli

կոկոզավիզ չաստ հպարտ, գոռոզ, յոխորտ

կոկոն չբացուած ծաղիկ. բողբոջ, gonca

կոկորդ վիզին ներքին մասը, որկոր, boğaz

կոհակ բարձր կամ խոշոր ալիք, (dev) dalga

կող կուրծքի վանդակին իւրաքանչիւր ոսկորը, կուշտ. kaburga. 2) մէկ կողմը, քովը, yan b.ğür yamaç

կողակից կենակից, ամուսնացած այր եւ կին (փոխադարձաբար կողակից են), eş

կողին հացին կեղեւը կամ երեսի մասը

կողկոզել դառնապէս լալ ու ողբալ. հեծել

կողկողիչ ողբ ու լաց պատճառող. ցաւագին. աղիողորմ, սրտաճմլիկ, աղեկէզ

կողմ որեւէ ուղղութիւն, դի, կոյս, taraf yan
2) անկիւնի մը դիմացի գիծը, kenar.
3) հակառակորդ, թշնամի, taraf

կողմնակալ կողմ բռնող, աչառու, tarafgir

կողմնակի ոչ-ուղղակի չեղակի, քովնտի, yan, dolaylı

կողմնակից գաղափարակից, կուսակից, taraftar yandaş

կողմնակցութիւն կողմնակալութիւն. աչառութիւն, tarafgırlık

կողմնացոյց գործիք մը՝ որուն սլաքը միշտ կը դառնայ դէպի հիւսիս, pusula

կողոպտել բռնի ոյժով գողնալ, թալանել, կապտել, թալլել, soymak

կողով բարակ ճիւղերով հիւսուած սակառ, sepet

կողոփոց ծունկի ոսկորը. 2) երախայի խաղալիք (գնդաձեւ ծայրով)

կողք ալ կամ ձախ կողմը. քով, yan. 2) գրքի ծածկոյթ, kap(ak).

կողք-կողքի = քով-քովի

կոճատ զոյգին հակառակը, անզոյգ, tek

կոճիկ սրունքի վարի մասին ոսկորը, ոտքի վարի ծայրի դուրս ցցուած ոսկորը

կոճղ ծառի արմատին հաստ մասը, kutuk

Կոմփիւկոս շուրջ 2500 տարի առաջ ապրած Զինացի իմաստասէր մը՝ որ հիմնած է Կոմփիւկեան կրօնքը

կոյս մաքուր, անարատ, bakır. 2) աղջիկ, bakire 3) կողմ, taraf van

կոյտ իրարու վրայ դիզուած, դէզ, չեղջ, yığın

կոյր այն՝ որուն աչքերը չեն տեսներ, աչազուրկ, kor.
2) միամիտ, անխորհուրդ

կոյրզկուրայն կոյրի պէս, առանց քննելու, korukörune

կոն այն պատկերը՝ որ կը կազմուի ուղղանկիւն եռանկեան մը ուղիղ անկեան կողմերէն մէկը ինք իր վրայ դարձնելով, koni

կոնզակ Հայրապետական պաշտօնական գրութիւն

կոնք ողնաշարին վարի մասին վրայ՝ իրար միացած լայն ու տափակ երկու ոսկորները. 2) լայն աման (ջուրի), leğen

կոնքեռ եկեղեցական զգեստ կամ զարդ՝ զոր Հայրապետը կը կրէ ծունկին վրայ

կոչկոճել բիրով չարաչար ծեծել, տանջել

կոչկոռ կարծրացած ուռեցք, կոչտ, nasır

կոչտ փափուկին Հակառակը, պինդ, կարծր. 2) նուրբին Հակառակը. կոպիտ, բիրտ, անտաշ, kaba

կոչտուքիւն կոպտուքիւն, անկրթուքիւն, kabalık

կոչ կանչելու ձայն կամ խօսք, Հրաւէր. çağrı. davet

կոչական կանչելու վերաբերեալ. 2) Հոլովումի այն ձեւը՝ որով մեր խօսքը կ'ուղղենք մէկուն (կոչական Հոլով կը կազմուի բառին սկիզբը դրուած «ո՛վ» մասնիկով կամ չեշտով)

կոչել կանչել, Հրաւիրել, çağırmak. 2) անուանել, demek, ad vermek

կոչնագիր դատարան ներկայանալու Հրաւէր, celp

կոչնակ եկեղեցիի զանգակ (որպէս Հրաւէր), çan

կոչնական Հրաւիրեալ, Հիւր, mısafir

կոչում որեւէ բանի ընդունակութիւն. ձիրք

կոչունք Հաւկերոյթ, կերուխում, խնջոյք, ziyafet. şölen

կոպ աչքերուն կափարիչը, արտեւանունք, göz kapağı

կոպիճ մանր քար. խիճ. խճաքար

կոպիտ կոշտ, բիրտ, անկիրթ, kaba

կով ցուլին էգը, ınek

կոտոշիկ պզտիկ կոտոշ, փոքր եղջիւր

կոտորած ջարդ, սպանութիւն, նախճիր, kırım

կոտորակ ամբողջի մը որեւէ մասը. 2) այն խիւը՝ որ ցոյց կու տայ թէ ամբողջ մը քանի՞ մասի բաժնուած՝ ո՞րքանը առնուած է, kesir

կոտորել խմբովին սպաննել, ջարդել, kırmak

կոտտալ սուր ցաւիլ (վէրքի), zonklamak

կոտրած կտոր-կտոր եղած, խորտակուած

կոտրել կտոր-կտոր ընել, խորտակել, kırmak

կոտրիլ խորտակուիլ, փշրուիլ, բեկանիլ, kırılmak

կոտրտել ջարդել, փշրել, ջախջախել, parçalamak

կոտրտուիլ հաճելի երեւալու չարժումներ ընել, ծեքծեքիլ, պչրիլ, kırılıp dökulmek kırıtmak

կոր ոչ ուղիղ. ծուռ, ագեղաձեւ, eğri

կորանալ կոր ձեւ առնել, ծռիլ

կորանք պզտիկութիւն, ամօթ, ակնկորոյթիւն

կորացնել կոր ընել, ծռել, կքել

կորաքամակ կռնակը կորացած (որպէս՝ ծեր)

կորեկ մանր հատիկներով բոյս մը, darı

կորզել խլել, յափշտակել, շորթել, kapmak

կորիզ կարգ մը պտուղներու եւ կամ բջիջին միջուկը կամ կուտը, çekirdek. 2) որեւէ բանի էական մասը

կորիւն առիւծի ձագ 2) անձի յատուկ անուն

կործանել քարուքանդ ընել, քանդել, tahrip etmek yıkmak

կորնթարդ ծայրը դէպի ներս դարձած, գմբէթաձեւ, tumsek, dışbükey

կորնչիլ կորսուիլ, անհետանալ, kaybolmak yok olmak

կորով ոյժ. կարողութիւն, զօրութիւն, güç enerji

կորովի մտքով եւ հոգեպէս ուժեղ, զօրաւոր, güçlu

կորուստ վնաս, զրկանք, kayıp yitim. *2)* մահ

կորսնցնել գտնելին հակառակը. kaybetmek.

աչքերը կորսնցնել	= կուրնալ
առուտուրի մէջ կորսնցնել	= վնասել
գլուխը կորսնցնել	= շուարիլ
գոյնը կորսնցնել	= գունատիլ
ինքզինք կորսնցնել	= նուաղիլ
խելքը կորսնցնել	= խենդեւնալ
ճամբան կորսնցնել	= մոլորիլ
յոյսը կորսնցնել	= յուսահատիլ
պատերազմի/մրցումի մէջ կորսնցնել	= յաղթուիլ, պարտուիլ

կորսուիլ անյայտ ըլլալ, անհետանալ, աներեւութանալ. kaybolmak *2)* փճանալ

կուզ կզաքիս, գիշակեր մը՝ որ յարգի մուշտակ ունի (մանաւանդ հաւեր կ'որսայ). sansar. *2)* կուրծքին կամ կռնակին վրայ ցցուածք, kambur

կուպ դաշտերէ եւ այգիներէ քաղուած պտուղ, bağ mahsulü, ürün. meyve

կուռ կաւէ չինուած՝ նեղ բերանով ջուրի աման, սափոր, testi

կուլ տալ կլլել, առանց ծամելու ուտել, լափել. *2)* խմել

կուշտ մէջքի փոսը (կողերուն տակ), կող, կողք. boğur *2)* կշտացած, յագեցած, tok

կուպր հանքային մարմին մը. sift

կուռ զօրաւոր, ուժեղ, kuvvetlı. *2)* դիմացկուն, պինդ, ամուր, sağlam. *3)* խիտ, հոծ, սեղմ

կուռք մարդու կամ կենդանիի արձան՝ զոր կը պաշտէին իբրեւ աստուած, չաստուած, put

կուսակալ նահանգի մը կառավարիչը, valı

կուսակից կուսակցութեան մը կողմնակից *2)* գաղափարակից, համախոհ

կուսակրօն այն հոգեւորականները որ ուխտած են չամուսնանալ (ինչպէս՝ վարդապետ ու եպիսկոպոս)

կուսակցութիւն դասակարգի մը շահերը պաշտպանելու համար հիմնուած քաղաքական կազմակերպութիւն, (siyasi) partı

կուսանոց կոյսերու վանք, կուսաստան

կուտ պտուղներու մէջի կորիզը, çekirdek

կուտակել կոյտ կազմել, դիզել, բարդել, yığmak

կուտակուիլ դիզուիլ, հաւաքուիլ, բարդուիլ

կուտել կուտակել, կոյտ կազմել, դիզել

կուրանալ կուրնալ, տեսնելու կարողութիւնը կորսնցնել

կուրծք վիզէն՝ մինչեւ փոր, լանջք, göğüs. *2)* կիներու ստինքները, ծիծ

կոփել մուրճով ծեծել ու տաշել (քարը կամ կարծր մարմին մը), հարթել, yontmak

կպչիլ իրարու կցուիլ, փակչիլ, yapışmak

կպցնել փակցնել, կցել, yapıştırmak

կռահել միտքէ անցընել, խորհիլ *2)* գուշակել

կռան մի ջին մեծութեամբ մուրճ, ուռն, çekiç

կռապաշտ կուռք պաշտող, հեթանոս, putperest

կռատուն կռապաշտներու տաճար, մեհեան

կռել մուրճով մետաղը ծեծել, dövmek

կռել կռանել, մուրճով ծեծել, դարբնել, çekiçlemek

կռէզ կռէժ, տեսակ մը խէժ

կռթնիլ կռնակ տալ, յենուլ, yaslanmak

կռիւ կապ, պայքար, գուպար, kavga

կռկռալ «կըռ կըռ» ձայն հանել (գորտի, հաւու)

կռճիկ կարծր եւ առաձգական հիւսուածք (ինչպէս ականջը), աճառ, kıkırdak

կռնակ մարմնին ետեւի կողմը՝ ուսէն մինչեւ մէջք, քամակ, թիկունք, sırt. arka. *2)* պաշտպան

կռնչել «կռի՛նչ» ձայնը (ագռաւի ձայնի նման)

կռուան ոտք կամ ձեռք դնելու տեղ, յենարան, dayanak

կռուիլ կռիւ ընել, ծեծկուիլ, kavga etmek

կռունկ գաղթող թռչուն մը, խորդ, turna

կռուպ բռունցք, բռունցքի հարուած, yumruk

կռփամարտ կռուպով զիրար հարուածելու մրցում, boks

կսկիծ դառն ցաւ, վիշտ, մորմոք, թախիծ, keder

կսմթել կսմիթ տալ, բթամատով ու ցուցամատով սաստիկ սեղմել (ցաւ պատճառելու չափ), çımdıklemek

կտակ վերջին կամք (զոր կը յայտնէ մէկը՝ որպէսզի իր մահէն ետք կատարուի), անդարձագիր, vasiyet

կտակագիր կտակագրող, կտակող

Կտակարան Աստուծոյ պատգամները պարունակող գիրք (ինչպէս՝ Հին Կտակարան՝ –Eski Ahıt– Հրեաներու եւ Նոր Կտակարան՝ Yeni Ahıt– քրիստոնեաներու Ս. Գիրքերը, այսինքն՝ Աստուածաշունչ –Kitabı Mukadde–)

կտակել կտակ ընել. կամքը աւանդել, vasıyet etmek vakfetmek

կտաւ բամպակէ կամ վուշէ կերպաս. bez

կտկտալ հաւերուն հանած ձայնը, gıdaklamak

կտոր մաս, բաժին. հատուած. parça

կտուր տանիք, երդիք, dam *2)* կտոր

կտուց թռչուններու բերնին դուրս ցցուած եղջերային սրածայր մասը, gaga

կտրատել կտրտել, մանր կտորներու բաժնել

կտրել կտորներու վերածել, բաժնել, kesmek.

գամ կտրել	= սառիլ
գին կտրել	= սակարկել
գլուխը կտրել	= գլխատել
դրամը կտրել	= պակաս վճարել
խօսք կտրել	= համաձայնիլ
խօսքը կտրել	= ընդմիջել
կապը կտրել	= խզել
ձայնը կտրել	= լռել
ճամբայ կտրել	= ընթանալ
ճիւղերը կտրել	= յօտել
յոյսը կտրել	= յուսահատիլ

կտրիլ դադրիլ, կեննալ, kesılmek. *2)* վերածուիլ, ըլլալ

կտրիճ անվախ. արի, քաջ, անվեհեր, (baba)yiğit

կտրուկ կարճ եւ ազդու, վճռական, kesin

կտրօն կտրուած մաս կամ կտոր, kupon

կռցել կտցահարել, կտուցով զարնել, gagalamak

կրակ այրող որեւէ նիւթ՝ որ ունի ջերմութիւն եւ լոյս, հուր, ateş. *2)* հրդեհ, yangın

կրակատուն ատրուշան. մեհեան

կրակարան մէջը կրակ վառելու աման, mangal

կրակոտ *աչխոյժ, եռանդուն, խանդավառ,* ateşli

կրաւորական *որեւէ ներգործութիւն չընող՝ կամ ուրիշին ազդեցութեան ենթարկուող 2) բայի տեսակ մը՝ որուն ենթական գործողութիւնը ուրիշէ մը իր վրայ կը կրէ,* edılgen

կրել *իր վրայ բեռ ունենալ. 2) ենթարկուիլ. 3) փոխադրել, տանիլ,* taşımak

կրթական *ուսման ու դաստիարակութեան վերաբերեալ*

կրթասիրութիւն *ուսման եւ կրթութեան սէր*

կրթարան *կրթութեան տեղ, վարժարան, դպրոց*

կրթեալ *կրթուած. դաստիարակուած, բարեկիրթ,* eğıtımlı, kıbar

կրթել *կրթութիւն տալ. դաստիարակել. 2) բարեկրթութիւն սորվեցնել,* eğıtmek

կրթութիւն *ֆիզիքական՝ մտաւոր ու բարոյական կարողութիւններու զարգացում, ուսում ու դաստիարակութիւն,* eğıtım

կրթուիլ *կրթութիւն ստանալ, դաստիարակուիլ*

կրիայ *խեցիէ պատեանով դանդաղաշարժ սողուն մը,* kaplumbağa

կրծել *ակռաներով՝ մանր-մանր փրցնել 2) մաշեցնել. հիւծել,* kemirmek

կրկէս *մրցարան մը՝ ուր մարզական վայրագ խաղեր կը կատարուէին (հին ատեն). 2) ներկայիս՝ գազանազուսպներու մրցարան,* sirk

կրկին *երկրորդ անգամ, նորէն, դարձեալ, վերստին,* tekrar

կրկնակի *կրկնապատիկ. երկու անգամ,* iki (kat) çift

կրկնապատկել *երկուքով բազմապատկել,* iki katına çıkarmak

կրկնատոմար *առնելիքն ու տալիքը ցուցնող տոմար (հաշիւ)*, muzaaf usul(de muhasebe)

կրկնաւոր *կրկնակ. նոյնը կրկնուած*

կրկնաւորուիլ *կրկնապատկուիլ, աւելնալ*

կրկնել *երկրորդ անգամ ընել եւ կամ ըսել (խօսք մը)*, tekrarlamak. *2) կարգը չփոխել*

կրկնութիւն *կրկնում, մէկէ աւելի անգամներ եղած կամ ըսուած (որեւէ բան)*, tekrar(lama)

կրկնուիլ *կրկին կատարուիլ, կրկին պատահիլ*

կրճատել *ամբողջութեան մը մէկ մասը յապաւել կամ պակսեցնել, կարճեցնել*, kısaltmak *2) ամփոփել, համառօտել, սղել*

կրուիլ *տեղէ մը՝ ուրիշ տեղ փոխադրուիլ*, taşınmak

կրունկ *կրուկ, ոտքին եւ կամ կօշիկին ետեւի դուրս ցցուած մասը*, topuk, okçe

կրպակ *փոքր վաճառատուն՝ որուն մէջ արհեստաւորը թէ կ՚աշխատի՝ եւ թէ յաճախորդ կ՚ընդունի, խանութ*, dukkân ،alaş kulübe, büfe

կրտսեր *տարիքով փոքր*, küçük *2) աստիճանով փոքր*

կրօնակից *միեւնոյն կրօնքը ունեցող* dındaş

կրօնամոլ *չափազանց կրօնասէր*, yoba

կրօնասէր *կրօնական պարտականութիւնը կատարող, բարեպաշտ. ջերմեռանդ*, dındar

կրօնաւոր *կրօնքի նուիրուած (մարդ), կղերական, հոգեւորական, եկեղեցական*. dın adamı rahip

կրօնաւորեալ *կրօնաւոր դարձած, աշխարհիկ կեանքէ հրաժարած*

կրօնափոխ *կրօնքը փոխած, դաւանափոխ*, donme

կրօնուհի *կրօնաւորուհի, կին կրօնաւոր*

կրօնուսոյց *կրօնք ուսուցանող, կրօնքի ուսուցիչ*

կրօնք *Աստուծոյ եւ կամ չաստուածներու մասին հաւատալիքներու եւ ծէսերու ամբողջութիւն. 2) դաւանանք (մանաւանդ՝ բարիի եւ չարի)*, din

կցել *միացնել, կապել*, eklemek. iliştirmek. *2) փակցնել*

կցկտուր *ոչ-ամբողջ, հատկտուր*, boluk porçuk
2) անյարիր, անկապակից, yarım yamalak. kırık dökük

կցուիլ *միանալ, կապուիլ, փակչիլ*

կցուրդ *սաղմոսին կցուած տուն մը որհնութիւն՝ կամ սաղմոս*

կքիլ *դէպի վար ծռիլ (ծանրութեան տակ), ճկիլ, կորանալ*, çökmek. eğrilmek

կօշիկ *կաշիէ ոտնաման*. ayakkabı

կօշկակար *կօշիկ շինող (արհեստաւոր)*, koşker. ayakkabıcı

կօշկաճխիղ *կօշիկը դիւրաւ հագնելու գործիք*, çekecek. kerata

Հ

Հ *հօթանասուն (ՀԱ = հօթանասունմէկ, ՀԵ = 75, ՀԶ = 76)*
2) Հ. = յաւտուկ անուններու աւջեւ կը նշանակէ «Հայր» (որպէս՝ Հոգեւորական)

Հապաղ *չնչափողի վերի մասը՝ ուր ձայնը կը գոյանայ, հնչափող*, gırtlak

Հագնիլ *Հագուիլ. մարմնին վրայ զգեստ անցրնել (Հագուստ. կօշիկ եւն.)*, gıymek

Հագուստ *զգեստ, հանդերձ, ձորձ*, elbise, gıysı

Հաղաղակ *խսիրով պատած ջուրի կամ գինիի աման*, damacana

Հազ *յանկարծական եւ ուժգին՝ հնչեղ արտաշնչում*, öksürük

Հազար *աղցանի բանջարեղէն մը*, marul. *2) տասն անգամ Հարիւր* (1000). bin

Հազարաւոր *Հազարներով. բազմաթիւ*, binlerce. *2) թիւի մը մէջ՝ աջէն դէպի ձախ Դ թուանշանը*, bınlik. binler hanesi

Հազիւ Հազ *Հազիւ, դժուարութեամբ*, ancak darı darına

Հազուագիւտ *դժուար՝ կամ քիչ գտնուող*, nadır

Հազուադէպ *Հազիւ՝ կամ քիչ անգամ պատահող*, seyrek

Հալածական *Հալածուած. հետապնդուած*

Հալածանք *հետապնդում (չար նպատակով)*

Հալածել *բռնելու կամ հեռացնելու համար հետապնդել (մէկուն ետեւէն)*, kov(ala)mak, sürmek, baskı uygulamak. rahatsız etmek

Հալածիչ *այն որ կը հալածէ, հալածող*

Հալածուիլ *հալածանքի ենթարկուիլ, հետապնդուիլ (մէկուն կողմէ որ կ'ուզէ չարիք հասցնել)*

Հալիլ տաքութեան ազդեցութեամբ հեղուկ դառնալ. 2) հեղուկի մը մէջ լուծուիլ. 3) հատնիլ, erimek

Հալոց մետաղներ հալեցնելու աման, քուրայ, pota

Հակ բարդութեան մէջ կը նշանակէ «հակառակ» (ինչպէս՝ հակադիր = հակառակ դրուած. հակադարձել = հակառակ դարձնել հակաճառել = հակառակը ըսել եւն.)

Հակադրութիւն բանի մը հակառակը (որեւէ խօսք կամ գաղափար), antitez

Հակազդել հակառակ ազդեցութիւն ընել

Հակակշիռ հաւասարակշռող փոխադարձ ծանրութիւն, զուգակշիռ, karşı ağırlık, denge. 2) քննարկութեան միջոց, kontrol, denetim

Հակակրելի ոչ-համակրելի, չսիրուող

Հակամէտ հակում կամ յարմարութիւն ունեցող, meyyal, eğilimli

Հականեխիչ նեխումը՝ ապականումը արգիլող, dezenfektan

Հականիշ հակառակ նշանակութիւն ունեցող, karşıt anlamlı

Հակապատկեր բոլորովին տարբեր՝ կամ հակառակ յատկութիւններ ունեցող, zıt. karşıt

Հակառակ հակառնեայ, դէմ, հակընդդէմ, ներհակ, ters. zıt karşı(n)

Հակառակորդ ընդդիմադիր, muhalif, rakip. 2) թշնամի, ոսոխ. hasım

Հակասական իրար չբռնող, հակառակ, çelişki

Հակասել նախկին ըսածին հակառակը ըսել, çelişmek

Հակասութիւն նախկին ըսածին հակառակ խօսք, tenakuz çelişki

Հակիլ դէպի մէկ կողմ ծռիլ, միտիլ eğilmek

Հակիրճ Համառօտ, կարճ, ամփոփ. սեղմ, kısa

Հակուղիղ ուղիղ անկեան դիմաց գտնուող կողմը (եռանկեան մէջ). hıpotenus

Հակում միտում, յարմարութիւն, ձգտում, eğilim

Հաղորդագրութիւն գրաւոր տեղեկութիւն, bildiri. duyuru

Հաղորդակցիլ մասնակից ըլլալ, ընկերակցիլ, paylaşmak, katılmak. 2) յարաբերութեան մէջ ըլլալ, haberleşmek, iletişmek, bağlantı/iletişim kurmak

Հաղորդակցութիւն փոխադարձ կապ, կապակցութիւն (երկու տեղի կամ անձերու միջեւ), յարաբերութիւն. ırtibat, bağlantı, ulaşım, iletişim

Հաղորդել յայտնել, տեղեկացնել (որեւէ լուր), իմացնել, iletmek. 2) փոխադրել

Հաղորդութիւն Հաղորդակցութիւն. 2) օրհնուած նշխար եւ գինի (իբրեւ Քրիստոսի մարմին եւ արիւն)

Հաղորդուիլ մասնակից դառնալ, կապակցութեան մէջ մտնել

Հաճար ցորենի նման բոյս մը, çavdar

Հաճելի ախորժելի, սիրելի, hoş guzel. tatlı

Հաճիլ բարեհաճիլ, ուզել, կամենալ

Հաճոյալի չատ հաճելի, հեշտալի

Հաճոյակատար ուրիշին ուզածը ընող

Հաճոյք զուարճութիւն կամ զբօսանք, գոհունակութիւն, eğlence sefa, zevk

Համ բերանով կամ քիմքով ստացուած ճաշակ, tat. 2) բարդութեան մէջ կը նշանակէ «նոյն» կամ «ամբողջ» (ինչպէս՝ համակրօն = նոյն կրօնքը ունեցող համազգային = ամբողջ ազգին պատկանող եւն.)

Համագոյ միեւնոյն գոյութիւնը ունեցող

Համագումար բոլոր անդամներով ժողով, kongre

Համադամ համեղ ուտելիք, խորտիկ, meze

Համադրութիւն մասերէն ամբողջութիւն կազմելու գործողութիւն. միացում, sentez

Համազգեստ նոյն տարազով կամ ձեւով զգեստ (որոշ պաշտօնեաներու), uniforma

Համալսարան բարձրագոյն ուսումնարան, universite

Համախմբուիլ նոյն տեղը խմբուիլ, միասին տեղ մը հաւաքուիլ, toplanmak

Համախմբում նոյն տեղը ժողվել կամ ժողվուիլ

Համախոհ միեւնոյն կերպ մտածող, կողմնակից, hemfıkır, yandaş

Համախոհութիւն համամիտ, համակարծիք, hemfikir

Համակ ամբողջ. ամբողջովին, բոլոր

Համակարգութիւն դասաւորում (որոշ կարգով)

Համակարծիք նոյն կարծիքը ունեցող, համամիտ, hemfıkır

Համակերպիլ յարմարիլ, հաւանիլ, uymak, onaylamak

Համակուիլ ամբողջովին լեցուիլ, պարուրուիլ, տոգորուիլ, զգածուիլ

Համակրիլ համակրութիւն զգալ, հաւնիլ

Համակրող համակիր, հաւնող, կողմնակից

Համակրութիւն համակրանք, մէկը՝ կամ բան մը հաւնելու զգացում, սէր, sempatı, ılgı

Համաձայն նոյն կարծիքը ունեցող, համակարծիք, hemfıkır. *2)* իրարու համապատասխան կամ յարմարող, uyumlu. tutarlı

Համաձայնեցնել իրարու յարմարցնել, պատշաճեցնել

Համաձայնիլ *իրարու ըսածը ընդունիլ, միաբանիլ,* anlaşmak. *2) իրարու յարմարիլ կամ պատշաճիլ.* baġdaşmak, uyuşmak

Համաձայնութիւն *նոյն կարծիքը ունենալ, միաբանութիւն,* fikır bırlığı, anlaşma. *2) յարմարիլ. ներդաշնակութիւն.* uyum

Համաճարակ *տարածուող (հիւանդութիւն),* salgın

Համամիտ *նոյն մտքին տէր, համակարծիք,* hemfikir

Համայն *ամբողջ, բոլոր, ընդհանուր,* bütün tüm

Համայնագէտ *ամէն բան գիտցող*

Համայնագիտարան *հանրագիտարան, չատ ընդարձակ բառարան՝ որուն մէջ կը գտնուին ամէն տեսակ տեղեկութիւններ,* ansıklopedı

Համայնական *համայնքի պատկանող, ընդհանուր*

Համայնք *երկրի մը բնակիչներուն՝ կամ ժողովուրդի մը որեւէ ձեւով անջատուած մէկ մասը, հասարակութիւն,* topluluk toplum. cemaat

Համաշխարհային *ամբողջ աշխարհին պատկանող, տիեզերական,* evrensel, dunya çapında

Համաչափ *նոյն չափը ունեցող, հաւասարաչափ,* sımetrik

Համաչափութիւն *ամբողջութեան մը մէջ՝ մասերու նմանութիւն կամ հաւասարութիւն. չափակցութիւն.* sımetrı

Համապատասխան *յարմար, պատշաճ,* uygun

Համապատասխանել *յարմարիլ, պատշաճիլ,* uygun duşmek

Համառօտ *կարճ, հակիրճ, կրճատուած, ամփոփ,* kısa

Համառօտագրութիւն *բառ մը կարճ գրելու ձեւ,* kısaltma

Համաստեղութիւն *աստղերու խումբ,* takımyıldız

Համաստուածեան այն իմաստասէրները՝ որոնք կ՚ընդունին թէ բնութեան մէջ ինչ որ կայ Աստուծոյ մէկ մասն է եւ տիեզերք ու Աստուած նոյն բաներն են. panteist

Համասփիւռ Համատարած, ամէն կողմ սփռուած կամ տարածուած

Համատեսակ Համանման, նոյն տեսակի, նոյնակերպ

Համար թիւ կամ Հաշիւ, sayı, hesap. *2)* նպատակով մը, պատճառով մը, için. *3)* որոշ ժամանակով

Համարակալութիւն Հաշուակալութիւն, տոմարակալութիւն, muhasebe

Համարառու Հաշիւ առնող, Հաշուեպահանջ

Համարատու Հաշիւ տուող, Հաշուետու

Համարել սեպել, նկատել, saymak. *2)* Համրել

Համարժէք Համազօր, նոյն արժէքը ունեցող, eşdeğer

Համարիչ Հասարակ կոտորակին վրայի եզրը, pay

Համարձակ առանց նեղուելու, ազատ, քաջ, curetkâr, atak, cesur

Համարձակիլ քաջութիւն ունենալ, յանդգնիլ, cüret etmek

Համարձակութիւն քաջութիւն, յանդգնութիւն *2)* ազատութիւն, իրաւունք

Համարում լաւ գաղափար, լաւ կարծիք, itibar, inanç

Համբակ անփորձ, թերավարժ, սկսնակ, acemi

Համբառնալ վեր բարձրանալ, վերանալ

Համբաւ աղէկ անուն, հռչակ, şohret, ün. *2)* լուր

Համբաւաւոր նշանաւոր, հռչակաւոր, անուանի երեւելի, ականաւոր, հանրածանօթ, ünlü

Համբերատար Համբերող երկայնամիտ, sabırlı

Համբերել Համբերութիւն ցոյց տալ, սպասել, տանիլ, Հանդուրժել. կրել, sabretmek

Համբերութիւն սպասելու կամ դիմադրելու ոյժ, երկայնամտութիւն sabır

Համբոյր շրթունքին հպումը (իբրեւ սիրոյ կամ յարգանքի նշան), opücük

Համբուն բոլորովին, ամբողջովին, համակ

Համբուրել շրթունքը դպցնել, պագնել, opmek

Համեղ համով, ախորժահամ. ախորժելի, leziz, lezzetli

Համեմ կերակուրի համ տուող նիւթ, baharat

Համեմատ համաձայն, gore, orantılı. 2) յարմար, պատշաճ, uygun, uyumlu

Համեմատաբար նոյն կերպով, բաղդատմամբ, nispeten

Համեմատական բաղդատական, karşılaştırmalı. 2) նոյն չափով, orantılı. nısbı

Համեմատել բաղդատել, զուգակշռել, karşılaştırmak

Համեստ պարզ, անշուք, խոնարհ, mutevazı, alçakgönüllü

Համեստութիւն խոնարհութիւն, պարզութիւն

Համեո գրաստի կռնակի փալանը, semer

Համերաշխ իրարու հետ համաձայն, հաշտ, uyumlu

Համերգ նուագահանդէս (քանի մը ձայնով կամ նուագարանով), konser

Համընթաց միասին ընթացող, զուգընթաց, koşut

Համոզել ընդունիլ տալ, հաւանեցնել, ikna etmek, inandırmak

Համոզուիլ հաւանիլ, ընդունիլ

Համով համեղ, լաւ համ ունեցող, քաղցր, lezzetli. leziz

Համր այն որ չի կրնար խօսիլ, մունջ, dilsiz

Համրել մէկ-մէկ թուել, հաշուել. saymak

Համօրէն համայն, ընդհանուր, բոլոր, bütün(üyle)

Հայագէտ հայերէն լեզուն լաւ գիտցող

Հայախօսութիւն հայերէն լեզուով խօսիլ

Հայեացք Հայեցուածք, նայելու կերպ, նայուածք, bakış. *2)* կարծիք, նկատում, գաղափար, goruş

Հայելի Ետեւի կողմէն անագուած փայլուն ապակի՝ որ կը ցոլացնէ առարկայի մը պատկերը, ayna

Հայերէն Հայ լեզուն (Հին Հայերէն՝ գրաբար. Նոր Հայերէն՝ աշխարհաբար), Ermenice

Հայեցողութիւն բանի մը մասին կարծիք կամ գաղափար, gorgu, anlayış

Հայեցուած Հայեցուածք, նայուածք, bakış. *2)* արտաքին երեւոյթ, տեսք, görüntü

Հայթայթել Ձեռք ձգել, ճարել, գտնել, temin/tedarik etmek, sağlamak, bulmak

Հայկ աւանդութեան համաձայն՝ Հայոց նախահայրը (որմէ կու գայ «Հայ» անունը)

Հայկաբան յաւ. Հայերէն գիտցող, գրաբարագէտ

Հայկական Հայոց վերաբերեալ

Հայհոյանք Հայհոյութիւն. աղտոտ խօսք (անարգելու համար ըսուած), լուտանք, նախատինք, küfür

Հայուհի Հայ կին կամ աղջիկ

Հայսել Հայս շինել, խմոր շինել, խմորել

Հայր Հայրիկ, baba. *2)* ընտանիքի մը մեծը, պետ. *3)* Հոգեւորական. *4)* Երկնաւոր Հայր կամ Աստուած. *5)* խնամող

Հայրական Հօր վերաբերեալ. *2)* Հօրմէ մնացած

Հայրապետ Հայրերու պետը, պապերու առաջինը, նահապետ *2)* Եկեղեցական Հայրերու պետը, պատրիարք, ծայրագոյն պատրիարք, կաթողիկոս. *3)* յատուկ անուն (անձի)

Հայրենաբաղձութիւն Հայրենիքի կարօտ, yurtsama vatan, memleket, sıla hasreti, özlemi

Հայրենական Հայրենի, Հայրական, Հօր պատկանող *2)* Հայրենիքի վերաբերեալ, ազգային

Հայրենակից մին.ւնոյն Հայրենիքէն, ազգակից, yurttaş, hemşeri

Հայրենասէր իր Հայրենիքը սիրող, yurtsever

Հայրենիք ազգի մը սեփական երկիրը. 2) ծննդավայր, vatan yurt

Հայրօրէն Հայրաբար, Հօր մը պէս

Հայցական ուղող 2) գոյականին այն Հոլովը որ կ'ըլլայ սեռի խնդիր ներգործական բային, belirtme/yukleme durumu, –ı halı

Հայցել աղաչելով ուզել, խնդրել, աղերսել, yalvarmak

Հանածոյ Հողէն Հանուած (մետաղ), maden

Հանապազ ամէն առեն, միշտ, շարունակ

Հանապազորդ ամէն օրուան, ամենօրեայ

Հանաք կատակ, ծաղրաբանութիւն

Հանգամանք դէպքի մը զանազան մասերը, պարագայ, վիճակ, durum. 2) պաշտօն, յատկութիւն, sıfat

Հանգանակութիւն նպատակի մը Համար դրամ Հաւաքել

Հանգիստ յոգնութենէ ազատելու Համար դադար, Հանդարտութիւն. 2) խաղաղ. Հանդարտ, անդորր. 3) առանց յոգնութեան. դիւրին, rahat

Հանգիստի կոչել պաշտօնին վերջ տալ (որոշ տարիքէ մը յետոյ), emekliye ayrılmak

Հանգիստութիւն նմանութիւն, benzerlik

Հանգոյն նման, պէս. Համանման

Հանգոյց կապ, düğüm. 2) կնճիռ, դժուարութիւն 3) քանի մը ճամբաներու իրար միացած տեղը kavşak

Հանգուցեալ Հանգստացած, Հանգչած 2) մեռած. վախճանած, լուսահոգի rahmetli

Հանգչիլ Հանգստանալ, դադրիլ, dınlenmek. *2)* կենալ

Հանգստանալ Հանգիստ ընել, կազդուրուիլ

Հանգստաւէտ Հանգիստ, խաղաղ, անդորր, rahat

Հանգստութիւն Հանգիստ, ֆիզիքական կամ Հոգեկան Հանդարտութիւն, rahatlık

Հանգրուան Հանգստանալու կամ կանգ առնելու տեղ, կայան, konak

Հանդարտ խաղաղ, անշարժ, անդորր, durgun. rahat. uslu

Հանդարտեցնել խաղաղեցնել, Հանգստացնել, yatıştırmak, dındırmek, rahatlatmak

Հանդերձ միասին, մէկտեղ, հետ, birlıkte *2)* Հագուստ. զգեստ, gıysı

Հանդէպ դէմ, դիմաց, նկատմամբ, karşı(lık)

Հանդէս Հանդիսութիւն, Հրապարակային ցուցադրութիւն, tören. *2)* պարբերաթերթ, dergı.

ապրանքներու Հանդէս	= տօնավաճառ
արուեստի գործերու Հանդէս	= ցուցահանդէս
գիշերուան Հանդէս	ցայգահանդէս
երաժշտական Հանդէս	= նուագահանդէս
զօրքի Հանդէս	= զօրահանդէս
իրիկուան Հանդէս	= երեկոյթ
ցերեկուան Հանդէս	= ցերեկոյթ

Հանդիպակաց դիմացը գտնուող, դիմացի, karşı(kı)

Հանդիպիլ դէմ առ դէմ գալ, զուգադիպիլ, պատահիլ, rastlamak denk gelmek uğramak

Հանդիպում զուգադիպութիւն, rastlantı *2)* տեսակցութիւն, buluşma

Հանդիսադրել Հրապարակաւ ցուցադրել

Հանդիսական Հանդիսատես, այն որ ներկայ է Հանդէսին, ներկայ

Հանդիսանալ հրապարակ գալ, երեւիլ. 2) ճանչցուիլ, փայլիլ. 3) ըլլալ

Հանդիսապէս հանդիսաւոր կերպով, հրապարակաւ. 2) փառաւոր կերպով

Հանդիսատես հանդիսական, ականատես, վկայ, seyirci, tanık

Հանդիսութիւն հանդէս, tören 2) չքեղութիւն, փառաւորութիւն, görkem

Հանդուրժել համբերել. դիմանալ. տոկալ, tahammül etmek, dayanmak, katlanmak

Հանել ներսէն դուրս բերել, çıkarmak.

աղմուկ Հանել	= աղմկել
անուն Հանել	= ճանչցուիլ
աչքէն Հանել	= այլեւս չուզել
գլխէ Հանել	= մոլորեցնել
գլուխ Հանել	= աւարտել
գլուխէն Հանել	= յերիւրել
դող Հանել	= վախցնել
երկինք Հանել	= պանծացնել
թերթ Հանել	= հրատարակել
թիւ մը ուրիշ թիւէ մը Հանել	= պակսեցնել
խաչ Հանել	= խաչակնքել
խաչը Հանել	= սաստիկ մեղադրել
խօսք Հանել	= բամբասել
կախաղան Հանել	= կախել
համը Հանել	= վայելել
հոգին Հանել	= տանջել
ձեռքէ Հանել	= ծախել
մէջտեղ Հանել	= հրապարակել
մտքէն Հանել	= մոռնալ

Հանելուկ *չգիտցուած բան, առեղծուած*, bılmece

Հանի *մեծ մայրիկ*, nine

Հանճար *մտքի բացառիկ կարողութիւն*, deha. *2) բարձր իմացականութեան տէր, մեծատաղանդ*

Հանճարեղ *շատ խելացի, իմաստուն*

Հանում *պակսեցնելու գործողութիւն, բարձում*, çıkarma

Հանուր *բոլոր, ընդհանուր, համայն, ամէն*, bütün tum

Հանրագրութիւն *շատերու կողմէ ստորագրուած (խնդրագիր եւ կամ բողոքագիր)*

Հանրածանօթ *ամէնուն ծանօթ, քաջածանօթ*, tanınmış, ünlu

Հանրակառք *ելեքտրական ոյժով շարժող մարդատար կառք*, tramvay

Հանրային *ընդհանուրին պատկանող, ժողովրդական. Հասարակական*

Հանրապետական *Հանրապետութեան վերաբերեալ. 2) Հանրապետութեան կողմնակից*, cumhuriyetçi

Հանրապետութիւն *այն վարչաձեւը՝ որուն մէջ ժողովուրդը կ՚ընտրէ պետութեան վարիչները*. cumhuriyet

Հանրաքուէ *երկրին վերաբերեալ շատ կարեւոր Հարցի մը մասին ժողովուրդին ուղղակի քուէարկութիւնը*. referandum. halkoyu

Հանրօգուտ *ամէնուն օգտակար*

Հանք *Հողին տակ գտնուած (զանազան նիւթեր կամ մետաղներ)*, maden, mineral cevher *2) այն տեղը՝ ուրկէ մետաղներ կամ մետաղային բաղադրութիւններ կը Հանեն*, ocak

Հանքածուխ *Հողին տակ գոյացած ածուխ*, madenkomuru

հանքային հանքին յատուկ, հանքին վերաբերեալ, maden(i), mineral. *2) իր մէջ հանք կամ հանքէն ելած նիւթեր պարունակող*

հաշիւ համրանք, թիւ, համար *2) թուաբանութիւն 3) արժէքներու ցուցակ. 4) տեղեկութիւն*, hesap

հաշմանդամ հաշմ, անդամներէն որեւէ մէկը պակաս՝ կամ հիւանդոտ, խեղանդամ, sakat, felçli

հաշուակալ հաշիւ բռնող, համարակալ, muhasip sayman muhasebeci

հաշուակցիլ փոխադարձ հաշիւները կարգադրել. hesaplaşmak hesap mutabakatı yapmak

հաշուել համրել, թուել, saymak *2) համարել, սեպել*

հաշուեգիրք պաշտօնական տետրակ՝ որու մէջ հաշիւներ կը գրուին, (muhasebe) defter(i)

հաշուեկշիռ մուտքը եւ ելքը հաւասարակշռուած հաշիւ, bilanço

հաշուեյարդար հաշիւներու կարգադրութիւն

հաշուեցոյց հաշիւները ցուցնող ցանկ fatura

հաշուուիլ համրուիլ *2) սեպուիլ, նկատուիլ*

հաշտ առանց կռիւի, հաշտուած, խաղաղ, barışık. *2) բարի, բարեացակամ*, iyi

հաշտարար իրարու հաշտեցնող, միջնորդ. barıştırıcı arabulucu

հաշտութիւն համերաշխութիւն, սէր, խաղաղութիւն sulh, barış

հաշտուիլ խռովութեան վերջ տալ, համաձայնիլ, barışmak. *2) համակերպիլ (գէշ բանի մը), հաւանիլ*

հաչել հաչել, շան պոռալու ձայնը, havlamak

հապա ուրեմն, իսկ. *2) հարկաւ, այո*

հապճեպ շուտ. աճապարանքով, acele

Հառաչ *Հառաչանք, վիշտ արտայայտող ձայն, ա՛խ*

Հառաչաձայն *Հառաչելու ձայնով, հեծեծագին*

Հառաչել *ա խ քաշել, հեծել, աւաղել*, ıç(ını) çekmek

Հասակ *մարմնի բարձրութիւն*, boy. *2) տարիք*

Հասակակից *նոյն հասակը կամ նոյն տարիքը ունեցող, տարեկից*, akran

Հասակաւոր *բարձրահասակ*. boylu *2) չափահաս*

Հասարակ *ամէնուն նմանող, սովորական*, sıradan. *2) գռեհիկ, ստորին*, bayağı, adı

Հասարակած *երկրի կեդրոնէն անցնող երեւակայական գիծ՝ որ երկու հաւասար կիսագունտերու կը բաժնէ երկիրը (Հիւսիսային եւ Հարաւային)*, ekvator

Հասարակական *Հասարակութեան կամ ժողովուրդին վերաբերեալ, ժողովրդական*, kamu(sal)

Հասարակաց *ամէնուն պատկանող, Հանրային*, ortak, genel

Հասարակութիւն *Հանրութիւն, համայնք, ժողովուրդ*, kamu, halk, toplum

Հասկ *ցորենի ցօղունին գլխու մասը (որ կը պարունակէ հատիկները)*, başak

Հասկացողութիւն *Հասկնալու կարողութիւն ըմբռնում*, anlayış

Հասկնալ *ըսուածը ըմբռնել, իմանալ*, anlamak

Հասկնալի *դիւրաւ Հասկնալիք, դիւրիմաց*, anlaşılır

Հասկցուիլ *իրարու հետ համաձայնիլ*, anlaş(ıl)mak

Հասնիլ *ատենին գալ, ժամանել*, yetişmek ulaşmak, erişmek varmak *2) Հասուննալ (պտուղներու)*, yetişmek. olgunlaşmak.

խելքը Հասնիլ = *Հասկնալ*

ձեռքը / Հասակը Հասնիլ = *երկարիլ*

Հասոյթ *ձեռք ձգուած դրամ, եկամուտ*, gelir

Հաստուն ոչ-խակ, հասած (պտուղ), olgun. 2) չափահաս (տարիք)

Հաստ բարակին հակառակը 2) ստուար, խոշոր, kalın

Հաստաբեստ ամուր չինուած, ամրաշինդ

Հաստաբուն բունը հաստ (ծառ)

Հաստատ անխախտ կեցած, ամուր, պինդ, sağlam 2) Հաստատուն, տոկուն, տեւական

Հաստատակամ Հաստատ կամքի տէր, անյողդողդ, անդրդուելի, iradesi sağlam kararlı

Հաստատական Հաստատող, դրական. olumlu

Հաստատամտութիւն Հաստատամիտ՝ Հաստատ մտքի տէր ըլլալ, Հաստատակամութիւն, kararlılık

Հաստատել ամրացնել, պնդացնել, sağlamlaştırmak 2) բանի մը ճշդութիւնը ընդունիլ, հայտնել. onaylamak, tasvip etmek, teyit etmek, doğrulamak

Հաստատութիւն Հաստատուն կամ տոկուն վիճակ, տոկունութիւն, saglamlık 2) Հիմնարկութիւն kurum

Հաստատուիլ տեղ մը մնալ, տեղաւորուիլ, yerleşmek. 2) վաւերացուիլ, ընդունուիլ, onaylanmak. 3) Հիմնուիլ, kurulmak

Հաստատուն Հաստատ, անշարժ, ամուր, տոկուն

Հաստգլուխ դժուար Հասկցող, բթամիտ, kalın kafalı

Հաստկեկ բաւական հաստ, kalınca

Հասցէ մէկու մը գտնուած տեղը, adres

Հասցնել բան մը ատենին տանիլ. 2) գործ մը՝ ատենին լրացնել. 3) գբաղիլ կամ խնամք տանիլ (բան մը մէջտեղ հանելու համար), yetiştirmek

Հատ Համրելու ատեն՝ ամէն մէկը, adet, tane 2) կտոր

Հատած նոր տողէ մը՝ մինչեւ յաջորդ նոր տողը, պարբերութիւն (գրուածքի մէջ), paragraf. 2) ոտանաւորի կարգ մը բառերուն քով փոքր դադարում (քերականական կանոնի համաձայն)

Հատանող կտրող՝ ուղիղ գիծ, kesen

Հատավաճառ Հատով՝ կամ փոքրաքանակ ծախել (ոչ-մեծաքանակ), perakende

Հատընտիր ընտիր գրուածքներ ժողկաքազ, seçki

Հատիկ ցորենի՝ գարիի հունտ մը. 2) խաղողի՝ կեռասի իւրաքանչիւր պտուղը, tane

Հատիկ-հատիկ հատ-հատ, մէկ-մէկ

Հատնիլ սպառիլ, լմննալ, tükenmek

Հատնում այլեւս չմնալ, սպառում

Հատոր ամբողջի մէկ մասը, կտոր 2) գիրք, cilt, kıtap

Հատու կտրող, սուր, keskin 2) կտրուկ, վճռական

Հատուած կտոր, բաժին մաս, parça. 2) անջատ գրուած (որպէս գրքի մէկ մասը), bolüm

Հատուցանել փոխարէնը տալ, վճարել, ödemek, karşılamak

Հատուցում վճարում, փոխարինութիւն, ödeme. karşılık

Հատցնել լմնցնել, սպառել, tüketmek

Հարազատ նոյն հօրմէն ու մօրմէն ծնած, oz. 2) մտիկ ազգական, մտերիմ, սիրելի 3) բուն, իսկական, անխարդախ, hakıkı. gerçek, halıs, sadık

Հարաւ մեր աջ կողմի ուղղութիւնը՝ երբ արեւուն ծագած կողմը դառնանք, güney

Հարեւան մօտը գտնուող. դրացի, komşu

Հարեւանցի առանց խորը թափանցելու, թեթեւակի, մակերեսային, սանկ մը, şoyle bır yuzeysel

Հարիւր ոչ-խորտուբորտ, ողորկ, չիտակ. յղկուած. düz(gun)

Հարթաչափ գործիք մը՝ որով կը չափեն մակարդակի մը հարթ կամ հորիզոնական վիճակը (su) terazı(si)

Հարթել շտկել, տափակցնել, յղկել, düzeltmek. 2) արգելքները վերցնել

Հարթչիլ վախէն վեր ցատքել, խրտչիլ

Հարիւր տասն անգամ տասը (100), yüz

Հարիւրամեակ հարիւր տարի, դար. 2) հարիւր տարին լրացնելու առթիւ տօն, յոբելեան

Հարիւրաւոր հարիւրներ պարունակող, չատ, yüzlerce. 2) խիւի մը մէջ աջէն դէպի ձախ Գ թուանշանը, yüzlük, yüzler hanesi

Հարկ հարկադրանք, պարտաւորութիւն. 2) պահանջք, պէտք. 3) կառավարութեան վճարուած տուրք, vergi

Հարկադրել բան մը ընելու ստիպել, պարտադրել, բռնադատել, zorlamak, dayatmak

Հարկադրուիլ ստիպուիլ, պարտաւորուիլ, mecbur kalmak

Հարկատու հարկ կամ տուրք վճարող. 2) գերի

Հարկաւ ստիպման տակ, ստիպումով

Հարկաւոր կարեւոր, անհրաժեշտ, պարտաւորիչ

Հարճ երկրորդական կամ ապօրէն կին, odalık

Հարուած զարնուածք, բախիւն, darbe.

բախտի Հարուած	= կորուստ
բռունցքի Հարուած	= կռուի
գաւազանով Հարուած	= գանակոծում
խօսքով Հարուած	= ելոյթ
ձեռքի Հարուած	= ապտակ
ոտքի Հարուած	= աքացի, կից
պետական Հարուած	= յեղափոխութիւն

Հարուածել Հարուած տալ, զարնել, ծեծել, vurmak. darbe indirmek dövmek

Հարուստ շատ դրամ ունեցող, մեծատուն, zengin
2) ճոխ, փարթամ չքեղ.
բերքով Հարուստ = արգասաւանդ յուրթի
մտքով Հարուստ = բեղուն, բեղմնաւոր

Հարս նոր ամուսնացող կին կամ աղջիկ, gelin

Հարսանեկան Հարսնիքի վերաբերեալ

Հարսանիքի տարափոխիկ հիւանդութիւն մը, kızamık

Հարսանիք Հարսնիք. ամուսնութեան արարողութիւն.
2) խնջոյք եւ ուրախութիւն, duğun

Հարսենի Հարսի պէս

Հարսնախօսութիւն ամուսնութեան վերաբերեալ խօսակցութիւն (տղուն եւ աղջկան ընտանիքներուն միջեւ)

Հարսնացնել Հարսնցու աղջիկը ամուսնացնել

Հարսնեակ թրթռուրին անշարժ վիճակը (երբ տակաւին չէ այլակերպուած), krizalit

Հարսնեգին Հարսին ծնողքին տրուելիք դրամ (փեսացուին կողմէ). başlık

Հարսնեւոր Հարսնիքի մասնակցող հիւր düğüncu

Հարստահարել իրաւունքը կողոպտել, կեղեքել, soymak, sömürmek

Հարստութիւն Հարուստ վիճակ, ճոխութիւն, առատութիւն, zenginlik 2) իշխանութիւն (հին իմաստով), hanedanlık

Հարց Հարցում, soru 2) վիճելի կէտ, խնդիր, sorun
3) Հայրերու (գրաբար Հոլովուած)

Հարցական անորոշ, թէական. belirsiz tartışılır soru
2) Հարցական նշան, Հարցանիշ, պարոյկ

Հարցանիշ Հարցման նշան, պարոյկ (՞). soru ımı

Հարցափորձել Հարցաքննել, զանազան Հարցումներ ընել, sorgulamak sorguya çekmek

Հարցնել *Հարց տալ, Հարցում ընել (տեղեկանալու կամ տրվելու Համար)*, sormak

Հարցում *բացատրութիւն ստանալու Համար մէկու մը ուղղուած խօսք*, soru

Հաց *չաղուած եւ փուռի մէջ եփած ալիւրէ ուտելիք* ekmek *2) ապրուստ 3) ճաշ*

Հացաբոյս *Հացահատիկ, արմտիք*, tahıl

Հացագործութիւն *Հաց պատրաստելու արհեստ*, ekmekçilik

Հացկատակ *ուրիշներուն տունը կշտացող, պնակալէզ, սեղանաբոյծ*, dalkavuk

Հաւ *աքլորին էգը*, tavuk *2) մեծ Հայր, պապ*, dede

Հաւանական *խելքի մօտիկ*, makul. *2) ընդունելի*, olası, muhtemel

Հաւանիլ *Հաւանութիւն տալ, ընդունիլ*, kabul etmek

Հաւանութիւն *Համաձայնութիւն, Հաճութիւն*, olur

Հաւանօրէն *Հաւանաբար, Հաւանական է որ*

Հաւասար *միեւնոյն չափը ունեցող*. eşit

Հաւասարակշռութիւն *Հաւասար եւ հակառակ ոյժերու ազդեցութեան ենթարկուած մարմնի մը վիճակը. 2) կանգուն դիրք (առանց մէկ կողմ ծռելու կամ իյնալու)*, denge

Հաւասարապէս *Հաւասար չափով՝ կամ կերպով*

Հաւասարիլ *Հաւասար ըլլալ. 2) նմանիլ*

Հաւասարութիւն *նոյնութիւն, նմանութիւն*. eşitlik. *2) Հաւասար պայմաններու մէջ գտնուիլ*

Հաւաստել *բանի մը ճշդութիւնը Հաստատել, վստահեցնել*, temin etmek

Հաւաստի *ճիշդ,ստոյգ, վստահ, Հաստատ*, güvenilir

Հաւաստիք *ապահովութիւն, երաշխիք*, teminat, güvence

Հաւատալ իբրեւ ճշմարիտ ընդունիլ (առանց դրական ապացոյցի. 2) վստահիլ, inanmak

Հաւատալի որուն կարելի է հաւատալ

Հաւատարիմ վստահելի, անկեղծ 2) խօսքը յարգող չխաբող, պարկեշտ, sadık

Հաւատարմութիւն պարկեշտութիւն. ուղղամտութիւն, sadakat. 2) վստահութիւն. güven

Հաւատացեալ որեւէ կրօնական դաւանանքի պատկանող. կրօնասէր, mümin dindar

Հաւատք որեւէ բանի մասին բուռն համոզում (ինչպէս՝ կրօնքի մէջ), ıman, inanç

Հաւաքաբանութիւն տրամաբանական ապացոյց (երեք նախադասութիւնով), kıyas tasım

Հաւաքաբար հաւաքական կերպով, խմբովին, topluca

Հաւաքածոյ ժողովածոյ (գանազան իրերու), koleksiyon

Հաւաքական մէկէ աւելի անձերու պատկանող, խմբովին. 2) ընդհանուրին վերաբերեալ, ընկերային

Հաւաքականութիւն համայնք, ժողովուրդ, toplum

Հաւաքատեղի հաւաքուելու տեղ, ակումբ, lokal

Հաւաքել ժողվել, դիզել. խմբել, toplamak

Հաւաքոյթ գանազան անձերու հաւաքում (որոշ նպատակով մը), ժողով, toplantı

Հաւաքուիլ տեղ մը ժողվուիլ, խմբուիլ, toplanmak

Հաւկիթ հաւէն կթուած, ձու, yumurta

Հաւնիլ արժէք տալ, ախորժիլ, beğenmek

Հաւնոց հաւերու բնակութեան տեղ, հաւտուն. kümes

Հեղել վանկերը կապելով կարդալ, hecelemek

Հեգնել հեգնութիւն ընել, ծաղրել, alay etmek

Հեգնոտ հեգնող. հեգնական, alaycı alaysı

Հեզնուխիւն *Հեգնանք, ծաղրելու համար ըսուած խօսք, ծաղր*, alay

Հեզ *Հեզաբարոյ, Հեզահամբոյր, քաղցր ու մեղմ բնաւորութեան տէր*, yumuşak (huylu), uysal

Հեզամբմունչ *մեղմ ու անոյշ ձայնով*

Հեզուխիւն *Հեզիկ կամ Հեզ վիճակ*

Հեխանոս *կռապաշտ*, putperest. *2) բարբարոս*

Հեխանոսական *կռապաշտական*

Հելլէն *յոյներու հին անունը*

Հեծ *Հեծեծանք, լաց, Հառաչանք*

Հեծան *գերան. 2) Հաստ գաւազան, բիր*

Հեծանիւ *Հեծելանիւ, երկու անիւով փոխադրական միջոց մը*, bisiklet

Հեծել *Հեծեծալ, Հեկեկալ, Հառաչել, ողբալ. կողկողել*, ınlemek

Հեծելագունդ *Հեծելազօրք, ձիաւոր զինուորներու գունդ*, süvarı alayı

Հեծեծանք *լաց ու կոծ, Հառաչանք*, ınleme

Հեծկլտալ *լալ ու ողբալ, Հեկեկալ*, hıçkırmak

Հեծկլտուք *Հեծեծանք*, hıçkırık. *2) կլմփիկ, Հեծկտուք*, hıçkırık

Հեծնել *բարձրացած վիճակով նստիլ (ձիու կամ իշու վրայ)*, binmek

Հեծող *լացող, ողբացող*

Հեկեկալ *ընդհատ-ընդհատ շունչ առնելով լալ, Հեծկլտալ*, hıçkır(arak ağla)mak

Հեկեկանք *Հեկեկոց, Հեծեծանք*

Հեղ *անգամ*

քանի՞ Հեղ = քանի՞ անգամ

Հեղգութիւն *ծուլութիւն. մեղկութիւն*, tembellik üşengeçlik

Հեղեղ *ջուրի տարափ, ողողում*, sel

Հեղեղատ *հեղեղին անցած տեղը*

Հեղինակ *բան մը ստեղծող*, yaratıcı *2) գիրք գրող*, yazar

Հեղինակաւոր *արժէքաւոր եւ ազդեցիկ*

Հեղինակել *գործ մը ստեղծել կամ մէջտեղ հանել, յօրինել (գիրք, երգ եւն.)*

Հեղինակութիւն *հեղինակի մը գործը, երկ*, yapıt. *2) ազդեցութիւն, ոյժ*, otorite

Հեղձամահ *խեղդուելով մեռած, խեղդամահ*

Հեղձուցիչ *չնչառութիւնը դժուարացնող, ճնշիչ (օդ)*, boğucu, bunaltıcı. *2) խեղդող*

Հեղուլ *թափել. 2) թափիլ, հոսիլ*

Հեղուկ *ոչ-հաստատուն մարմին, լոյծ (ինչպէս՝ ջուր, կաթ եւն.)*, sıvı

Հեճուկ *հակառակութիւն.*

ի հեճուկս = հակառակութեան համար

Հեշտ *հաճելի, ախորժելի*, zevkli *2) դիւրին*, kolay

Հեշտաբոյր *անոյշ հոտ ունեցող, քաղցրաբոյր*

Հեշտալի *շատ հաճելի, ցանկալի*

Հեշտալուր *հաճոյքով լսուող (ձայն), քաղցրալուր*

Հեշտասէր *հաճոյասէր, ցանկասէր*

Հեշտին *հաճելի. 2) դիւրին, թեթեւ*

Հեշտիւ *հեշտութեամբ, դիւրաւ*

Հեշտութիւն *հեշտանք. մարմնական հաճոյք, ցանկութիւն*, haz, şehvet. *2) դիւրութիւն*

Հեշտօրէն *հեշտիւ, դիւրութեամբ*

Հեշտօրօր *մեղմօրէն օրրող. 2) սքանչելի*

Հեռ *հակառակութիւն, կռիւ. 2) նախանձ*

Հեռագիր *երկու կայաններու միջեւ գրաւոր հաղորդակցութիւն (էլեքտրական հոսանքի միջոցաւ)*, telgraf

Հեռադիտակ *հեռուն ցուցնող գործիք*, dürbün

Հեռալուր *հեռուէն լսուած*

Հեռակայ *հեռուն գտնուող*, uzak(taki)

Հեռաձայն *երկու տեղի միջեւ խօսակցութիւնը փոխադրող գործիք, Հեռախօս*, telefon

Հեռանալ *գտնուած տեղէն բաժնուիլ, երթալ*, uzaklaşmak

Հեռանկար *հեռապատկեր առարկայի մը գծագրուած նկարը՝ աչքին պատկերացած ձեւով*, perspektif. *2) յոյս, ակնկալութիւն*

Հեռաստան *հեռու տեղ, հեռու երկիր*

Հեռատես *հեռաւոր առարկաները տեսնող*, uzağı goren. *2) ապագան նկատի առնող, խոհեմ*, uzak goruşlu

Հեռացնել *հեռուն տանիլ*, uzaklaştırmak. *2) վտարել*

Հեռաւոր *հեռուն գտնուող*, uzak ucra

Հեռաւորութիւն *երկարութիւն (երկու կէտի միջեւ)*, uzaklık mesafe. *2) տեւողութիւն, միջոց*

Հեռու մօտին *հակառակը. Հեռաւոր*, uzak

Հետութիւն *անհնազանդութիւն, ընդվզում*

Հետ միասին, birlikte. *2) Հետք, նշան*, iz. *3) ետեւէն*

Հետագայ *հետեւեալ, յաջորդող. ետեւէն եկող*

Հետազօտել *քննել կամ փնտռել (բանի մը խորը թափանցելու համար), պրպտել*, araştırmak

Հետամուտ *որոշ բանի մը հետեւող*

Հետապնդել *մէկուն ետեւէն երթալ (հասկնալու համար թէ ի՛նչ կ'ընէ)*, izlemek *2) հալածել 3) փնտռել*

Հետաքրքիր *տեսնելու կամ հասկնալու փափաք ունեցող. Հետամուտ*, meraklı ilgili

Հետաքրքրական *ինչ որ կ'արժէ տեսնել կամ իմանալ. չահեկան, ուշագրաւ,* ilgınç

Հետաքրքրաշարժ *Հետաքրքրական*

Հետաքրքրել *Հետաքրքրութիւն պատճառել,* ilgilendirmek

Հետաքրքրութիւն *Հետաքրքիր վիճակ.* ilgi

Հետեւաբար *ուրեմն, ուստի, այնպէս որ,* oyle kı, dolayısıyla

Հետեւակ *քալելով գացող (գինուոր),* piyade

Հետեւանք *Հետեւութիւն, արդիւնք, վերջ,* sonuç

Հետեւապէս *Հետեւաբար, ուրեմն*

Հետեւեալ *Հետագայ, յաջորդ*

Հետեւիլ *ետեւէն երթալ,* izlemek. *2) յաջորդել*

Հետեւողականութիւն *իրարու հետ կապ ունեցող մասերու մէջ համաձայնութիւն, կապակցութիւն,* tutarlılık

Հետեւորդ *Հետեւող. ետեւէն գացող,* maıyet, ardıl

Հետեւութիւն *եզրակացութիւն, արդիւնք,* sonuç

Հետեւցնել *եզրակացնել, արդիւնք հանել,* sonuca varmak, sonuç çıkarmak

Հետզհետէ *իրարու ետեւէ, յաջորդաբար,* gıtgıde

Հետիոտն *քալելով գացող (որեւէ մարդ),* yaya(n)

Հետք *նշան, նշոյլ,* ız. *2) տպաւորութիւն*

Հեր *մազ, ծամ, վարս,* saç

Հերարձակ *մազերը արձակած վիճակով*

Հերիք *բաւելու չափով, բաւական,* yeter

Հերկ *Հող մշակելու գործը*

Հերկել *Հողը մշակել, Հողը փորել եւ ցանել*

Հերձ *ճեղք, պատռուածք*

Հերձատամ *Ննօտի առջեւի կտրող ակռաները,* kesici dış

Հերճաքար *տեսակ մը քար (քարետախտակի),* kayağantaş

Հերճոտիլ *Հերճատիլ, ճեղքոտիլ, պատռիլ*

Հերճուած *երկպառակութիւն, պառակտում*

Հերոդոտ *չուրջ 2500 տարի առաջ ապրած յոյն պատմագիր մը որ «պատմութեան Հայրը» կոչուած է*

Հերոս *դիւցազն, քաջ,* kahraman. *2) գլխաւոր անձ վէպի մէջ)*

Հերոսութիւն *քաջագործութիւն, դիւցազնութիւն*

Հերու *անցեալ տարի*

Հերքել *սուտ Հանել. չընդունիլ,* yalanlamak. tekzip etmek

Հեւալ *շատ կարճ եւ արագ շունչ առնել (յոգնութենէն),* solumak

Հեւասպառ *Հեւ ի Հեւ, շնչասպառ*

Հեւ ի Հեւ *Հեւալով, շնչասպառ,* soluk soluğa

Հեւք *շունչ կամ շնչառութիւն 2) շատ կարճ եւ արագ շնչառութիւն (որպէս յոգնութեան կամ հիւանդութեան նշան)*

Հեփեստոս *կրակի չաստուածը (յոյն դիցաբանութեան մէջ)*

Հեքեաթ *Հէքեաթ, չինծու պատմուածք՝ ուր առհասարակ անհաւատալի բաներ կը պատահին,* hikâye, masal

Հեքեաթունակ *Հեքեաթի նմանող*

Հզօր *շատ զօրաւոր, զօրեղ, ուժեղ,* güçlü

Հզօրագոյն *ամէնէն աւելի զօրաւոր, շատ ուժեղ*

Հէք *Հէգ, խեղճ. խշուառ, ողորմելի,* zavallı

Հիանալ *զմայլիլ. սքանչանալ,* imrenmek hayran olmak

Հիանալի *հիասքանչ, սքանչելի, զմայլելի,* nefis, enfes

Հիասթափիլ *յուսախաբ ըլլալ. ուշքի գալ*

Հիացական Հիացում արտայայտող

Հիացում Հիանալու վիճակ, զմայլանք, hayranlık

Հիմ շինութեան մէջ յատակի մասը, temel *2)* խարիսխ. *3)* սկիզբ

Հիմայ Հիմակ, այժմ, արդ, şimdı

Հիմնադիր Հիմը դնող, հիմնարկու, kurucu

Հիմնադրամ որեւէ ձեռնարկի համար դրուած դրամագլուխ. fon, anapara

Հիմնական գլխաւոր. էական, temel(lı). *2)* արմատական

Հիմնայատակ ամբողջովին քանդուած, քարուքանդ

Հիմնարկ Հիմնարկէք, հասարակական շահու նպատակով կատարուած ձեռնարկ, fon, vakıf

Հիմնարկութիւն շինութեան մը հիմը դնել. *2)* որեւէ նպատակով հիմնուած շէնք, հաստատութիւն, muessese

Հիմնել Հաստատել, kurmak. *2)* կազմակերպել, oluşturmak

Հիմնովին ամբողջովին. արմատապէս

Հին ոչ-նոր, մաշած. eskı *2)* շատ ժամանակ առաջ, վաղեմի

Հինաւուրց Հին օրերու, վաղեմի

Հինգ չորսէն մէկ աւելի կամ վեցէն մէկ պակաս, beş

Հինգշաբթի շաբթուան հինգերորդ օրը (Եշ), Perşembe

Հինուկ Հինցած, բաւական հին կամ մաշած

Հիպոկրատ շուրջ 2500 տարի առաջ ապրած յոյն բժիշկ մը՝ որ կոչուած է «բժշկութեան Հայրը»

Հիւ գալ Ժուռ գալ, ման գալ, պտտիլ

Հիր մանիշակագոյն. *2)* գործածուած է նաեւ՝ «կարմիր» իմաստով

Հիրիկ տեսակ մը ծաղիկ, susam çiçeği iris

Հիւանդ առողջութիւնը խանգարուած. վատառողջ, տկար, hasta

հիւանդագին ծանրապէս հիւանդ

հիւանդանոց հիւանդները բժշկելու եւ խնամելու հաստատութիւն, hastane

հիւանդութիւն առող ջութեան խանգարում, ախտ, hastalık

հիւթ անուշիչ հոյզ կամ աւիշ (զանազան մարմիններու, բոյսերու եւ պտուղներու մէջ). oz, hulasa (oz)su, usare besisuyu

հիւթեղ աննդարար, պարարտ

հիւլէ մարմիններու ամենափոքր մասնիկը, atom

հիւծախտ մարմինը մաշեցնող հիւանդութիւն, verem

հիւծիլ հալիլ, մաշիլ, հատնիլ, ծիւրիլ, erimek, suzulmek

հիւղ հիւղակ, փոքր տնակ, խրճիթ kulübe

հիւպատոս օտար պետութեան մը գործակալը, konsolos

հիւսել թելերը իրարու մէջէ անցընելով միացնել, örmek

հիւսիս հարաւին հակառակ կողմը, kuzey

հիւսիսայգ հիւսիսափայլ, երբեմն հիւսիսէն երեւցող շատ գեղեցիկ գոյներով լոյս, kutup ışığı, fecri şimali

հիւսիսային հիւսիսի վերաբերեալ

հիւսկէն մազի հիւսք, örgu, belik 2) հիւսուածք, örgu. 3) ցանց, ağ

հիւսն չէնքի մը փայտէ մասերը շինող, ատաղձագործ, dulger, marangoz

հիւսուածք հիւսելու կերպը, örgu. 2) բոյսերու եւ կենդանիներու մարմնին զանազան մասերուն յօրինուածքը, doku

հիւսուիլ թելերէ կամ կտորներէ կազմուիլ, örülmek

հիւր ատենի մը համար մնացող. 2) այցելու 3) հրաւիրեալ, misafir

Հիւրասիրութիւն Հիւրերը սիրով ընդունիլ, *ասպնջականութիւն*. ağırlama konukseverlik

Հիւրասրահ Հիւրերու յատուկ սրահ

Հիւրընկալ Հիւր ընդունող, Հիւրասէր

Հլու Հնազանդ կամ խելօք, Հեզ, uysal. yumuşak başlı

Հնծել անձայն խօսիլ, փսփսալ, չչնջել, fısıldamak

Հմայել իրեն քաշել (գեղեցկութեամբը), կախարդել, դիւթել, թովել, Հրապուրել, büyülemek, cezbetmek

Հմայուիլ Հրապուրուիլ, կախարդուիլ

Հմայուն շատ գեղեցիկ, առինքնող, գրաւիչ

Հմայք Հրապոյր, թովչութիւն, büyü, cazibe

Հմուտ լաւ գիտցող, ներհուն, տեղեակ, vâkıf, usta

Հմտանալ Հմուտ դառնալ. տեղեկանալ, ustalaşmak

Հմտութիւն կատարեալ տեղեկութիւն եւ փորձառութիւն

Հնաբոյր Հին Հոտող, Հինցած

Հնագիտութիւն գիտութիւն մը՝ որ կ'ուսումնասիրէ Հին մշակոյթները, arkeoloji

Հնադարեան Հին դարերու պատկանող

Հնազանդիլ խօսք մտիկ ընել, անսալ, soz dinlemek. 2) Հլու ըլլալ, Հպատակիլ, itaat etmek

Հնախոյզ Հնութիւններ խուզարկող, eski eser uzmanı

Հնակարկատ Հագուստ կամ կօշիկ նորոգող, eskici

Հնարագէտ ճարտար, վարպետ, becerikli, yaratıcı

Հնարաւոր կարելի, ըլլալիք, mümkun

Հնարաւորութիւն կարելիութիւն, առիթ, imkân, olanak

Հնարել գիւտ ընել, ստեղծել, icat etmek

Հնարիչ Հնարող, այն՝ որ իրմէ նոր բան մը կ'ստեղծէ կամ գիւտ մը կ'ընէ, mucit

Հնարուիլ մէջտեղ ելլել (որպէս նոր բան)

Հնարք ճարտարութիւն. Հնարագիտութիւն, yaratıcılık
2) վարպետութիւն. ճարպիկութիւն.
3) խորամանկութիւն

Հնդկական Հնդիկ ժողովուրդին՝ կամ Հնդկաստանի վերաբերեալ

Հնդկահայ Հնդկաստանի մէջ ապրող Հայեր

Հնդկահաւ ընտանի հաւազգի մը, hındi

Հնէաբանութիւն գիտութիւն մը՝ որ կ'ուսումնասիրէ հին էակները (բրածոյ կենդանի եւ բոյս), paleontoloji

Հնձան շատ մեծ տակառ՝ որուն մէջ խաղող կը ճմլեն (գինի շինելու համար)

Հնձել արտի բերքը կամ բոյսերը կտրել (գերանդիով կամ մեքենայով), քաղել, biçmek

Հնձուիլ սուր գործիքով կտրուիլ

Հնոց մեծ վառարան, ocak. 2) փուռ, fırın

Հնչականութիւն բառերու հնչումներուն ներդաշնակութիւնը (ոտանաւորի մէջ)

Հնչեակ այն ոտանաւորը՝ որուն մէջ տունը վեց կամ ութը տողէ բաղկացած է 2) այն ոտանաւորը՝ որուն առաջին երկու տուները կը բաղկանան չորս տողերէ եւ մնացեալ երկու տուները՝ երեք տողերէ, sone

Հնչել հնչիւն՝ կամ ձայն հանել, çınlamak ötmek çalmak telaffuz etmek

Հնչիւն ականջով լսելի ձայն (մարդկային լեզուի՝ կամ նուագարանի), ses

Հնչուիլ լսելի ըլլալ, արտասանուիլ

Հնչում ձայն, ses. 2) արտասանութիւն, telaffuz

Հնչուն հնչող, ձայն հանող

Հոգ հոգածութիւն, խնամք, փոյթ, bakım ilgi.
2) նեղութիւն. մտատանջութիւն, dert yuk umur

Հոգաբարձու Հոգ կամ խնամք տանող անձ՝ որ կ'ստանձնէ Հաստատութեան մը մատակարարութիւնը, խնամակալ, mutevelli

Հոգալ Հոգ տանիլ, խնամել, bakmak, ılgilenmek 2) Հայթայթել, ճարել, temin etmek karşılamak. 3) մտատանջուիլ, dert etmek, düşünmek

Հոգածութիւն խնամք, ուշադրութիւն. bakım, şefkat

Հոգեակ Հոգեհատոր, Հոգիի չափ սիրելի՝ կամ ամենասիրելի անձ (ինչպէս՝ զաւակ)

Հոգեբանական Հոգեբանութեան վերաբերեալ

Հոգեբանութիւն իմացական կարողութիւններն ու Հոգեկան երեւոյթները ուսումնասիրող գիտութիւն, psikoloji ruhbilim. 2) Հոգեկան վիճակ

Հոգեբուժութիւն Հոգեկան ու մտային հիւանդութիւններու դարմանում

Հոգեգալուստ Զատիկէն եօք է Կիրակին

Հոգեզաւակ օրինական կերպով իբրեւ զաւակ ընդունուած, որդեգիր, evlatlık

Հոգեզմայլ Հոգին զմայլեցնող, հիանալի

Հոգելոյս վախճանած՝ բարձր Հոգեւորական

Հոգեկան Հոգիին վերաբերեալ. 2) Հոգեղէն

Հոգեկցորդ Հոգիով կապուած, ամենասիրելի

Հոգեհանգիստ ննջեցեալի համար կատարուած՝ կրօնական արարողութիւն

Հոգեղէն ինչ որ Հոգիէ բաղկացած է, աննիւթական, անմարմին

Հոգեշահ Հոգիին օգտակար (քարոզ, խրատ)

Հոգեշունչ Սուրբ Հոգիէն ներշնչուած

Հոգեպաշտութիւն այն փիլիսոփայութիւնը՝ որ կ'ընդունի աննիւթ էակներու գոյութիւնը (ինչպէս՝ Հոգի, Հրեշտակ, Աստուած եւն.)

Հոգեպարար *Հոգին լեցնող՝ կամ զուարթացնող*

Հոգեվար *Հոգեվարք, մեռնելու մօտ, մահամերձ*

Հոգեցունց *Հոգիին վրայ ազդող եւ յուզող*

Հոգեւոր *կրօնական. 2) աննիւթական*

Հոգեւորական *կղերական, եկեղեցական*

Հոգի *մարդ. անձ*, kişi. *2) ներքին աշխարհ կամ բարոյական նկարագիր. 3) կենդանութիւն, շունչ*, can. *4) աննիւթական գոյութիւն՝ որ կը կարծուի թէ մարմնէն անկախ է՝ եւ երբ մարդ մեռնի՝ կը չարունակէ իր գոյութիւնը պահել*, ruh

Հոգոց Հանել *յոգւոց Հանել. ա՛խ քաշել (խոր ու երկար), Հառաչել*, ah çekmek

Հոպ *այդտեղ*, şura(sı/da/ya)

Հոլ *կոնաձեւ խաղալիք մը՝ զոր տղաք կը դարձնեն մտրակի Հարուածներով եւ կամ վրան փաթթուած թելով*, topaç

Հոլաթեւ *թեւերը մերկ՝ կամ բաց*

Հոլանի *մերկ. բաց. անծածկոյթ*, çıplak

Հոլով *շրջան, պտոյտ (ինքնիր վրայ). 2) բառերու վերջաւորութեան կրած փոփոխութիւնը (իրենց պաշտօնին Համաձայն)*, çekim

Հոլովակերտ *Հոլով չինող (մասնիկ)*

Հոլովել *դարձնել 2) բառերուն վերջաւորութիւնը փոխել*

Հոծ *խիտ. ստուար, լեցուն*

Հոկտեմբեր *տարուան ժ ամիսը*, Ekım

Հող *երկիր, գետին. 2) արտ. կալուածք*, toprak

Հողագործութիւն *Հողամշակութիւն. երկրագործութիւն*, zıraat tarım

Հողաթափ *առանց կրունկի ոտնամանի մուճակ*. terlik

Հողակոյտ Հողի կոյտ, Հողաբլուր. 2) գերեզման, mezar

Հողամաս երկրագունդի հինգ մասերէն ամէն մէկը, kıta, anakara. 2) Հողի մաս

Հողմ Հով, քամի, ruzgâr

Հողմածածան Հովէն ծածանող կամ շարժող

Հողմաղաց Հովու ոյժով աշխատող աղօրիք, yel değirmeni

Հողմացոյց Հովուն ուղղութիւնը ցոյց տուող (թեթեւ խիթեղ մը՝ որ կը դառնայ Հովուն փչած ուղղութեամբ), yelkovan

Հոմանիշ Համանիշ, նոյն նշանակութիւնը ունեցող (բառ), anlamdaş

Հոմերոս չուրջ երեսուն դար առաջ ապրած՝ մեծահռչակ յոյն բանաստեղծ որ անմահացած է երկու դիւցազներգութիւններով՝ «Իլիական» եւ «Ոդիսական»

Հոյակապ չքեղ, փառաւոր (որպէս մեծ). muazzam

Հոյաշէն Հոյակապ կերպով շինուած

Հոյզ Հիւթ՝ կամ օգտակար հեղուկ, (oz)su

Հոյլ խումբ, բազմութիւն, երամ, kume takım

Հոյն Հոյնիին պտուղը, զողալ, kızılcık

Հոն այնտեղ, ora(sı da ya)

Հոռի Հայոց Բ ամիսը (Սեպտեմբեր)

Հոս այստեղ, bura(sı/da/ya)

Հոսանուտ Հոսող, հեղուկ, ծորուն, akışkan

Հոսանք գնացք, ընթացք, շարժում (ջուրի կամ օդի), akıntı. 2) ելեքտրական ոյժ, cereyan akım

Հոսեցնել վազցնել, ծորել. խափել (հեղուկ մը), akıtmak

Հոսիլ որոշ ուղղութեամբ վազել (հեղուկի), ծորիլ, akmak 2) դուրս խափիլ

Հոսուն Հոսող, անկայուն (հեղուկ). akan. akar

Հով Հողմ, քամի, ruzgâr yel.

ձիւնախառն Հով = բուք
տաք Հով = խորշակ
մեղմ Հով = զեփիւռ, սիւք

Հովահար Հովհար, օդը շարժելով Հով տուող (որեւէ իր), yelpaze

Հովանաւորութիւն Հովանաւոր կամ պաշտպան ըլլալ, himaye koruma, koruyuculuk

Հովանի ծառի չուքը՝ որ կը պաշտպանէ տաքէն, gölge. 2) պաշտպան

Հովանոց վրանաձեւ առարկայ մը՝ որ արեւէն կամ անձրեւէն կը պահպանէ, şemsiye

Հովիտ երկու լերան միջեւ ցած տեղ, ձոր, vadı, dere

Հովիւ ոչխարներ արածող մարդ, խաչնարած, çoban

Հոգեւոր Հովիւ = կրօնաւոր

Հովուական Հովուի վերաբերեալ

Հովուել Հովուութիւն ընել. 2) առաջնորդել, վարել (իբրեւ կրօնաւոր)

Հովուերգութիւն բանաստեղծութեան այն տեսակը՝ որ կը նկարագրէ գեղջկական կեանքը, pastoral şiir 2) սիրերգութիւն

Հովուուհի կին կամ աղջիկ Հովիւ

Հոտ մարմիններուն արձակած գոլորշին՝ զոր կ'առանանք մեր քիթով, koku.

անոյշ Հոտ = բոյր, բուրմունք
գէշ Հոտ = ժահահոտ

Հոտաւէտ Հոտ ունեցող, kokulu. 2) բուրումնաւէտ

Հոտիլ Հոտ արձակիլ, kokmak. 2) գէշ Հոտիլ. նեխիլ

Հոտոտել Հոտուըտալ, քիթով՝ օդը չարունակ ներս քաշել (Հոտը առնելու համար), koklamak

Հոտոտելիք Հոտառութեան գործարան, քիթ

Հոր նեղ ու խոր փոս, գուբ. 2) ջրհոր, kuyu

Հորթ կովու ձագ, buzağı. 2) Հորթուկ, փոքր Հորթ

Հորիզոն ընդարձակ տարածութեան վրայ այն գիծը՝ ուրկէ անդին չենք կրնար տեսնել (ուր երկինք եւ երկիր միացած ձեւով կը տեսնուին), ufuk

Հուժկու չատ ոյժով, զօրաւոր, ուժեղ, Հզօր. (güçlu) kuvvetlı

Հում չեփած (ուտելիք), çiğ.

Հում նիւթ = չգործուած նիւթ (ինչպէս՝ բուրդ, բամպակ եւն.)

Հուն ջուրի յատակ (ոչ-խորունկ), yatak. 2) սահման, վերջ, ծայր

Հունձք արտի բերք, ürün. 2) հնձելու գործը, hasat

Հունտ Հատիկ, սերմ (չատ մը բոյսերու), tohum

Հուսկ վերջին.

Հուսկ բանք = ուղերձին վերջին մասը

Հուսկ յետոյ = վերջապէս

Հուր կրակ, ateş. 2) Հրդեհ. 3) եռանդ, աւիւն

Հուրք կրակ կամ կրակի ջերմութիւնը

Հպանցել դպչիլ ու անցնիլ (չատ մօտէն)

Հպատակ ուրիշի Հրամանին ենթակայ, tabı. 2) երկրի մը օրէնքներուն ենթակայ անձ (որպէս քաղաքացի), uyruk

Հպարտ իր արժանիքներուն գիտակցող. վեհ. övünç duyan, gururlu. 2) ուրիշը արհամարհող. գոռոզ. մեծամիտ. խրոխտ, վէս, kıbırlı

Հպարտանալ ինքզինք Հպարտ նկատել, ovunmek gururlanmak kıvanmak kıbırlenmek

Հպարտութիւն *պատուի զգացում, վեհութիւն*, kıvanç övünç. *2) մեծամտութիւն, գոռոզութիւն*, kibır

Հպիլ *մօտենալ ու դպչիլ (թեթեւակի)*, dokunmak

Հպում *դպչելու վիճակ, չափ ու մ*, dokunuş

Հռետոր *լաւ խօսող, ճարտասան*, hatıp. *2) ատենախօս*

Հռոմայեցի *Հռովմայեցի, Հռոմի բնակիչ*

Հռոմէական *Հռոմի վերաբերեալ. 2) կաթոլիկ*

Հռոմոս–Հռոմուլոս *երկու եղբայրներ՝ որ հիմնած են Հռոմ քաղաքը (աւանդութեան համաձայն՝ էգ գայլ մը իր կաթով դիեցուցած է զանոնք)*

Հռնդիւն *հոգեվարքի խռկալու ձայնը*. hırıltı

Հռչակ *համբաւ, անուն*. şöhret. un. *2) լուր*

Հռչակաւոր *համբաւաւոր, անուանի, նշանաւոր, երեւելի, մեծանուն*, unlu

Հռչակել *լուրը կամ համբաւը տարածել, յայտարարել, ծանուցանել*, ilan etmek

Հսկահասակ *շատ բարձրահասակ*

Հսկայ *շատ մեծ, վիթխարի*, dev(asa) *2) շատ քաջ եւ ոյժով*

Հսկայաքայլ *շատ արագ, մեծաքայլ*

Հսկել *արթուն մնալ. 2) խնամել, պահպանել*

Հտպիտ *ծաղրածու, միմոս, խեղկատակ*. palyaço

Հրաբորբ *հրաբորբոք, բռնկած կրակի պէս. բոցավառ, բոցակէզ*

Հրաբուխ *կրակ ժայթքող լեռ*, yanardağ

Հրազէն *հրանօթ. ռումբ կամ գնդակ արձակող զէնք*, tüfek

Հրաժարական *պաշտօնէ մը հեռանալու յայտարարութիւն (գրաւոր)*, istifa

Հրաժարիլ *ետ կենալ, քաշուիլ, հեռանալ*, istifa etmek

Հրաժեշտ մէկէ մը հեռանալ, բաժանում, veda

Հրաժեշտ տալ մնաք բարով ըսել, veda etmek

Հրակէզ կրակով այրող 2) կրակէն այրած

Հրահան կայծ հանող գործիք մը, çakmak

Հրահանգ մէկը վարժեցնելու համար տրուած պատուէր, վարժութիւն. alıştırma. 2) Հրաման, talimat

Հրահանգել կրթել, սորվեցնել 2) պատուիրել, խրատել. 3) Հրամայել

Հրահրել կրակը արծարծել, բորբոքել, körüklemek 2) ոյժ տալ, գրգռել

Հրամայական Հրամայող. 2) ստիպողական

Հրամայել Հրամմել. իր կամքը պարտադրել, Հրահանգել, emir vermek emretmek

Հրաման մեծին պատուէրը՝ որ պէտք է կատարուի, emir 2) արտօնութիւն, izin

Հրամանատար Հրամայելու իրաւասութիւն ունեցող զինուորական, komutan.

ընդհանուր Հրամանատար = սպարապետ

Հրամցնել բան մը տալ (պատուելու համար), ikram etmek. sunmak

Հրայրեաց կրակէն այրած

Հրայրք կրակ. 2) բուռն սէր, կիրք

Հրաշագեղ Հրաշալի գեղեցկութեամբ, աքանչելի

Հրաշագործ Հրաշքներ գործող

Հրաշալի զմայլելի, աքանչելի, աննման, harika, enfes

Հրաշալիք Հիացում պատճառող գործ, harika

Հրաշակերտ Հրաշալի շինուած. Հոյակապ

Հրաշէկ կրակի մէջ կարմրած. ատրաշէկ, kızgın 2) սաստիկ տաքցած

Հրաշք Հրաշագործութիւն, անբացատրելի դէպք (որ կը վերագրուի գերբնական զօրութեան), mucize

Հրապարակ բաց տեղ (քաղաքի մէջ), ասպարէզ, meydan, alan. *2)* Ժողովուրդին հաւաքուած տեղը, չուկայ, piyasa

Հրապարակագիր այն՝ որ կը գրէ քաղաքական՝ տնտեսական եւ հասարակական հարցերու մասին

Հրապարակագրութիւն լրագրութիւն

Հրապարակախօս Հրապարակի մէջ խօսող, առեներբան, առենախօս

Հրապարակային ամէնուն մէջ կատարուող

Հրապարակաւ ամէնուն մէջ, յայտնապէս

Հրապարակել ամէնուն իմացնել, յայտնել

Հրապոյր բացառիկ գեղեցկութիւն՝ որ մարդը իրեն կը քաշէ, հմայք, թովչութիւն, cazibe

Հրապուրել հմայել, դիւթել, առինքնել, cezbetmek

Հրապուրիչ հմայիչ, առինքնող, դիւթիչ

Հրապուրուիլ հմայուիլ, յափշտակուիլ

Հրատ Արեւուն չուրջ դարձող մոլորակ մը, Mars. Merih, Sakıt *2)* վառած, կրակ

Հրատապ այրող, հրակէզ, բոցակէզ. yakıcı

Հրատարակել գիրք կամ թերթ տպագրել, yayınlamak *2)* Հրապարակել

Հրատարակիչ Հրատարակող, yayıncı. *2)* տպագրիչ

Հրատարակութիւն Հրատարակուած գիրք կամ թերթ yayın

Հրացայտ կրակ ցայտող *2)* վառվռուն

Հրացան ձեռքի հրազէն (որ գնդակ կ'արձակէ). tabanca, tüfek

Հրաւէր *կոչ (իբրեւ հիւր՝ կամ որեւէ խնդրի համար),* davet

Հրաւիրել *մէկուն խնդրել՝ որ գայ, կոչել,* davet etmek

Հրաւիրուիլ *հրաւէր ընդունիլ, կանչուիլ*

Հրդեհ *տարածուող կրակ.* yangın

Հրդեհուիլ *բռնկիլ, այրիլ, հրկիզիլ*

Հրել *ոյժի ճնշումով հեռացնել, մշտել,* itmek

Հրեղէն *կրակէ բաղկացած. 2) այրող*

Հրեշտակ *երեւակայական անմարմին էակ՝ որ կ'ապաստարկէ Աստուծոյ, գուարթուն,* melek. *2) շատ բարի եւ հեզ*

Հրեշտակապետ *աւագ հրեշտակ*

Հրետանի *միասին կրակող թնդանօթներու խումբ,* topçu

Հրէշ *ահռելի մեծութեամբ գազան, ճիւաղ,* canavar

Հրէշային *ճիւաղային, գազանային*

Հրթիռ *թռչող կրակ (զանազան ձեւերով եւ գոյներով),* fişek. *2) արհեստական արագընթաց գործիք որ ռումբ կամ անջրպետային հետազօտական կազմածներ կը կրէ,* fuze

Հրկիզել *հրդեհել, այրել, բռնկցնել,* yakmak, ateşe vermek

Հրճգուիլիւն *կրակի տալ,* ateşe/yangına verme. *2) խռովարարութիւն.* sabotaj

Հրճուանք *ուրախութիւն, բերկրանք,* sevinç

Հրճուիլ *շատ ուրախանալ, բերկրիլ*

Հրշէջ *հրդեհը մարող (մարդ կամ մեքենայ)*

Հրոսախումբ *աւազակներու խումբ,* çete

Հրոսակ *պատերազմողներու խումբ 2) աւազակներու խումբ, ասպատակ*

Հրովարտակ թագաւորի պաշտօնական գրութիւն.
ferman

Հրոտից Հայոց ԺԲ ամիսը (Յուլիս)

Հրուանդան ծովեզերքի վրայ բարձր տեղ,
սարաւանդ, burun

Հրուշակ ալիւրով՝ իւղով եւ շաքարով
պատրաստուած ուտելիք, helva

Հօրեղբայր Հօրը եղբայրը, amca

Հօրեղբօրորդի Հօրեղբօր զաւակ

Հօրու խորթ Հայր. babalık

Զ

Զ *ուխտսուն (ՅԱ = ութսունմէկ, ՉԷ = 87, ՉԸ = 88)*

ճաքռտել *պակասաւոր կամ գէշ գրել. 2) անիմաստ կամ անկապակից խօսքեր ընել, ցնդաբանել,* saçmalamak

ճագ *կենդանիներու փոքրիկը,* yavru.

այծի ճագ = ուլ
առիւծի ճագ = կորիւն
արջու ճագ = թոժիւն
գորտի ճագ = չերեփուկ
իշու ճագ = քուռակ
խոզի ճագ = խոճկոր
կատուի ճագ = փիսիկ
կովու ճագ = հորթ
հաւու ճագ = վառեակ
ճիու ճագ = մտրուկ
չան ճագ = լակոտ
ոչխարի ճագ = գառնուկ

ճագար *կոնաձեւ՝ խողովակաւոր գործիք մը (հնդուկները պարպելու համար),* huni

ճագուկ *փոքրիկ ճագ (խիրուն կամ սիրելի),* yavru(cak 'cuk) yavrucağız

ճախ *սրտին գտնուած կողմը, ձախ հակառակ կողմը, ահեակ.* sol

ճախլիկ *ճախով գործող,* solak. *2) ճախաւեր. անճարակ*

ճախողիլ *անյաջողութիւն կրել, չյաջողիլ, վրիպիլ, վիժիլ*

ձախորդութիւն *ձախող վիճակ, ձախողանք, անյաջողութիւն,* başarısızlık. *2) դժբախտութիւն*

ձաղկել *գաւազանով ծեծել, գանակոծել,* sopalamak sopa atmak. *2) խօսքով հարուածել, պախարակել*

ձայն *օդին ալիքաձեւ թրթռացումները՝ երբ կը հասնին մեր ականջին. հնչիւն,* ses un. *2) խօսելու կամ կարծիք յայտնելու իրաւունք*

ձայնապիր *մեքենայ մը՝ որ կ'արձանագրէ ձայները եւ նոյնութեամբ կը վերարտադրէ,* fonograf gramofon

ձայնազուրկ *այն որ իրաւունք չունի կարծիք յայտնելու՝ ընտրելու եւ ընտրուելու*

ձայնակցիլ *միեւնոյն ձեւով խորհիլ ու ըսել, համաձայնիլ*

ձայնանիշ *երաժշտական նշան, խազ,* nota

ձայնասփիւռ *ձայնը տարածող մեքենայ,* radyo

ձայնարկութիւն *բառի տեսակ մը՝ որով զգացում կամ կիրք կ'արտայայտենք, մի՛ջարկութիւն,* ünlem

ձայնաւոր *ձայն ունեցող գիր՝ որուն չնորհիւ կը կարդանք բազաձայնը,* unlü sedalı harf. vokal. *2) երգելու յարմար ձայն ունեցող. 3) դպիր, տիրացու*

ձայնել *ձայն տալ, կանչել. կոչել.* seslenmek unlemek

ձանձրալի *ձանձրացուցիչ, նեղութիւն պատճառող. անտանելի, տաղտկալի, զզուելի,* bezdirici, bıktırıcı

ձանձրանալ *երկար տեւող բանէ մը նեղուիլ, զզուիլ. տաղտկանալ,* usanmak. bezmek, bıkmak

ձանձրոյք *ձանձրութիւն, տաղտուկ,* usanç, bıkkınlık, zahmet

ձաւար *խաշած ու չորցած ցորեն,* bulgur

ձգել թողուլ, լքել, bırakmak

իրար ձգել	= գժտեցնել
կինը/էրիկը ձգել	= բաժնուիլ
ձեռք ձգել	= գտնել, ճարել
միտքը ձգել	= յիշեցնել
ուրիշ ատենի ձգել	= յետաձգել
պզտիկ ձգել	= ամչցնել

ձգձգել չարունակ յետաձգել, յապաղեցնել 2) այս ու այն կողմ քաշել. քաշքշել

ձգողութիւն ձգողական՝ կամ իրեն քաշելու ոյժ. քաշողական զօրութիւն çekim

ձգտիլ բանի մը հասնելու աշխատիլ. նկրտիլ. 2) երկննալ, ուզղուիլ, միտիլ

ձգտում բանի մը հասնելու ջանք, միտում, հակում meyıl eğilim

ձեղնայարկ շէնքի մը ամէնէն վերի յարկը (տանիքին տակ՝ ցած առաստաղով), çatı katı tavan arası

ձեղուն առաստաղ, առիք. կտուր, tavan

ձեռագիր ձեռով գրուած. գրչագիր, (el)yazma(-ı) el yazısı

ձեռագործ ձեռքով բանուած, ասեղնագործութիւն, elişi

ձեռակերտ ձեռքով շինուած (գործ). el işi

ձեռամբարձ ձեռքի վրայ բարձրացած. 2: ձեռք բարձրացնելով

ձեռարուեստ արհեստ, գործ, el sanatı

ձեռնադրել աստիճան տալ (ձեռքը վրան դնելով). 2) եկեղեցական աստիճան տալ

ձեռնադրութիւն աստիճան առնելու արարողութիւն

ձեռնադրուիլ աստիճան առնել. 2) պաշտօնի կոչուիլ

ձեռնածու աճպարար, խաբեբայ, gözbağcı hokkabaz

ձեռնակապ ձեռքերը կապելու չղթայ, kelepçe

ձեռնարկ ձեռնարկութիւն, սկսուած գործ, girişim

ձեռնարկել գործի կամ աշխատութեան սկսիլ

ձեռնարկութիւն ձեռնարկ. գործ, teşebbus girişim

ձեռնբերէց համարձակ, յանդուգն, խիզախ, girişimci başı çeken

ձեռնթափ ձեռքը ետ քաշած. հրաժարած

ձեռնհասութիւն գործ մը գլուխ հանելու հմտութիւն եւ կարողութիւն, beceri. yetenek

ձեռնհասօրէն ձեռնհաս կերպով. հմտօրէն, ustaca

ձեռնոց ձեռքի հագնելիք (բուրդէ կամ կաշիէ), eldiven

ձեռնունայն ձեռքը պարապ, eli boş. *2)* անյաջող

ձեռնպահ քուէարկութեան չմասնակցող, չէզոք. çekimser. *2)* զգոյշ, վերապահ

ձեռնտու օգնական. օժանդակ, el veren. *2)* նպաստաւոր, elverir

ձեռք դաստակէն՝ մինչեւ մատներուն ծայրը, թաթ, el. *2)* հովանաւորութիւն

ձեռք ձգել ճարել, գտնել, ունենալ, elde etmek

ձերբազատիլ ազատիլ, անձնիշխան դառնալ, sıyrılmak. kurtulmak

ձերբակալել բռնել, բանտարկել, yakalamak. tutuklamak

ձեւ առարկայի մը արտաքին տեսքը, երեւոյթ, biçim *2)* եղանակ, կերպ, օրինակ, tarz, örnek

ձեւագեղ գեղեցիկ ձեւ ունեցող

ձեւակերպութիւն ձեւականութիւն, պաշտօնական գործողութիւններու մէջ կիրարկուած սովորութիւններ, formalite

ձեւանալ երեւնալ. *2)* կերպարանք առնել

ձեւացնել կեղծել, կերպաւորուիլ, ցուցնել, taslamak, ... gibi yapmak

ձեւաւոր ձեւ ունեցող, բարեձեւ, biçimli

ձեւափոխել ձեւը փոխել, այլափոխել

ձեւել չափել ու կտրել, ձեւ տալ, biç(ım ver)mek

ձէթ ձիթապտուղի իւղ, zeytinyağı

ձի միաամբակ ընտանի կենդանի մը, երիվար, at.

արու ձի = յովաւտակ
բեռ կրելու ձի = գրաստ
էգ ձի = զամբիկ
հեծնելու ձի = նժոյգ
ձիու ձագ = մտրուկ

ձիագետի թանձրամորթ անասուն մը, գետաձի. suaygırı

ձիավար ձի վարող, ձի քշող

ձիարձակարան ձի քշելու տեղ, at meydanı, hipodrom. 2) կրկէս

ձիարշաւ ձիերու արշաւ՝ վազք-մրցում, at yarışı

ձիաւոր ձի հեծած, հեծեալ, süvari, atlı

ձիգ երկար, երկարատեւ. 2) պրկուած

ձիթապտուղ ձիթենիի պտուղը, zeytin

ձիթենի ձիթապտուղի ծառ, zeytin (ağacı)

ձիր նուէր, ընծայ, պարգեւ

ձիրք ընդունակութիւն, յատկութիւն, կոչում, քանքար, yetenek. vergi

ձիւթ կպչուն նիւթ մը, sakız

ձիւն օդին մէջ սառելով՝ բիւրեղացած անձրեւի կաթիլ (որ ունի ճերմակ գոյն), kar

ձիւնախառն որուն հետ ձիւն խառնուած է (ինչպէս՝ ձիւնախառն անձրեւ), karla karışık

ձիւնափայլ ձիւնի նման փայլող, շատ սպիտակ

ձիւնաթոյր ձիւնի գոյնով, ճերմակ

ձիւնապատ ձիւնով պատած. ձիւնով ծածկուած

ձիւնասպիտակ ձիւնի պէս ճերմակ եւ մաքուր

ձիւնափրփուր ձիւնի պէս սպիտակ փրփուր ունեցող

ձիւնել ձիւն տեղալ, ձիւն գալ

ձիւն-ձմեռ ձիւնաշատ կամ սաստիկ ձմեռ

ձկնավաճառ ձուկ ծախող (մարդ), balıkçı

ձկնկիթ ձուկի հաւկիթ. խաւափկիթ, balıkyumurtası, havyar

ձկնկուլ ձուկերով սնանող թռչուն մը, balıkçıl

ձկնորս ձուկի որսորդ, balıkçı

ձկնորսութիւն ձուկի որսորդութիւն, balıkçılık

ձմեռ տարուան ցուրտ եղանակը, kış.

կեանքի ձմեռ = ծերութիւն

ձմեռնամուտ ձմեռ մտնելու օրը (Դեկտեմբեր 22)

ձմեռնային ձմրան յատուկ

ձմերուկ ամառնային պտուղ մը. karpuz

ձող երկար եւ բարակ փայտ՝ կամ երկաթ, sırık

ձողաբարձ ձողի պէս տնկուած՝ կամ ձողի վրայ բարձրացած

ձողիկ փոքր եւ բարակ ձող

ձոյլ ձուլուած, թափուած (մետաղ), dokme. doküm

2) անխառն, զուտ, saf

ձոր երկու լեռներու միջեւ ցած տեղ, ծործոր. Հովիտ, vadı

ձորագաշտ ձորի մէջ գաշտ, լայն ձոր

ձորակ փոքր ձոր

ձորամէջ ձորին մէջտեղը կամ ամենափոս մասը

ձորձ *Հագուստ, զգեստ, Հագնելիք, լաթ*, elbise, giysi

ձորձակալ *զգեստ կախելու կազմած*, askı

ձու *Հաւկիթ*, yumurta.

ձուկի ձու = ձկնկիթ

ձուազեղ *ձուածեղ, Հաւկիթով եւ իւղով տապկուած Հացի չերտ (յետոյ չաքար ցանուած)*

ձուածին *ձուէ ծնած, Հաւկիթածին*

ձուաձեւ *ձուածիր, Հաւկիթի ձեւ ունեցող*, oval sobe beyzi

ձուլածոյ *ձուլուած, խփածու (մետաղ)*, döküm, dökme

ձուլարան *մետաղէ իրեր ձուլելու տեղ*, dökumhane. *2) տպագրական տառեր ձուլելու գործարան*

ձուլել *մետաղը Հալեցնելով կաղապարի մէջ թափել*, dökmek, dökum yapmak

ձուլուիլ *Հալիլ (մետաղի)*. er(g)ımek. *2) ուրիշներու Հետ խառնուիլ ու կորսուիլ (որպէս ժողովուրդ)*, erımek

ձուկ *ողնաշարաւոր կենդանիներու տեսակ մը՝ որ կ'ապրին ծովերու՝ գետերու՝ լիճերու մէջ*, balık

ձրի *առանց դրամի, առանց փոխարինութեան*, bedelsız bedava, parasız. *2) աւելորդ, անՀետեւանք, զուր*, bedava, boş

ձրիակեր *առանց աշխատելու ուտող, մակաբոյծ, պատառաբոյծ*, bedavacı

ձրիավարժ *այն որ կ'ուսանի՝ առանց թոշակ վճարելու*

ձօն *նուէր, ընծայ, պարգեւ*. armağan

ձօնել *նուիրել, ընծայել, պարգեւել. 2) գրուածք մը՝ մէկուն նուիրել (իբրեւ պատիւ)*. ithaf etmek

Ղ

Ղ *իններորդ տառը հայոց այբուբենի (ՂԱ = 91. ՂԴ = 94, ՂԹ = իններորդինը)*

ղամբար *լամբար, լապտեր*

ղեկ *նաւու կամ նաւակի կազմած՝ որ աջ ու ձախ դառնալով ուղղութիւն կու տայ*, dümen
2) առաջնորդութիւն. վարչութիւն

ղեկավար *ղեկը կառավարող*, dümenci. *2) գործի մը առաջնորդը, գործին ուղղութիւն տուող*, yönetıcı lıder

ղեկավարել *վարել, առաջնորդել կառավարել*, yonetmek

ղեկավարութիւն *ղեկավարի պաշտօնը. 2) առաջնորդութիւն*

ղեջակ *չորցուելու լաթ*, peşkir. *2) մէջք կապելու լաթ, սփածանելի*, peştemal

ղրկել *դէպի ուրիշ տեղ՝ ճամբայ հանել, ուղարկել, առաքել, յղել*, göndermek

ղրուշ *թրքական լիրայի մէկ հարիւրերորդը*, kuruş

ղօղանջ *ղօղանջիւն, զանգակի հնչիւն*

ղօղանջել *խուլ հնչիւններ արձակել (ինչպէս՝ խոշոր զանգակներու ուժգին ձայնը)*, çınlamak, çalmak

ղօղիլ *ծածկուիլ, պահուիլ. 2) լուռ մնալ*

ճ

ճ հարիւր կամ հարիւրերորդ (ճԱ = 101. ճԺԱ = 111)

ճագար նապաստակի նմանող կենդանի մը, adatavşanı

ճաթեցնել պայթեցնել եւ ճեղք բանալ, çatlatmak
2) սաստիկ խնդացնել 3) զայրացնել

ճաթիլ պայթիլ, ճեղքուիլ, çatlamak

ճախարակ թել կամ դերձան փաթթելու՝ կամ ոլորելու գործիք (անիւի նման), makara
2) գործիք մը՝ որ իր չուրջ դառնալով կը տաշէ փայտը կամ մետաղը

ճախարակուած ճախարակով չինուած կամ տաշուած, կոկիկ, յարդարուն

ճախճախուտ հոն՝ ուր լիճի ձեւով ջուր հաւաքուած է, տղմուտ տեղ, bataklık

ճախրանք խոհէք, սաւառնում

ճախրել օդին մէջ շրջանակ գծելով թռչիլ (խոշոնների). *2) արագ թռչիլ, սաւառնիլ*

ճակատ դէմքի վերի մասը (յօնքերէն մինչեւ գլխու մազերը), alın. *2) որեւէ առարկայի առջեւի կողմը. 3) պատերազմական գիծ*, cephe

ճակատաբաց բաց ճակատով, անվախ

ճակատագիր կարծել թէ՝ ինչ որ պիտի պատահի մարդոց՝ նախապէս գրուած է իրենց ճակտին վրայ ու չի փոխուիր, alınyazısı *2) բախտ, վիճակ*

ճակատագրական շատ կարեւոր, hayati (önem taşıyan). *2) անխուսափելի*, mukadder

ճակատամարտ պատերազմ. մեծ կռիւ, muharebe savaş

ճակատիլ կռուիլ, պատերազմիլ

ճակնդեղ բոյս մը՝ դեղին կամ կարմիր արմատով՝ որմէ թէ՛ կերակուր կը պատրաստեն՝ եւ թէ շաքար կը հանեն, pancar

ճահիճ կայուն՝ կամ լճացած ջուրով ծածկուած գետին, եղտիւր, bataklık

ճաղատ գլխու մազերը թափած, kel

ճաճանչ ճառագայթ, շող, şua, ışın. *2)* լոյս

ճաճանչել շող կամ լոյս արձակել, փայլիլ

ճաճանչոսկր նախաբազուկի երկու ոսկորներէն փոքրագոյնը, doner kemik

ճամբայ անցնելու տեղ, ճանապարհ, անցք, ուղի, շաւիղ, yol.

լայն ճամբայ = պողոտայ

խորտուբորտ նեղ ճամբայ = բաւիղ

ծառերով ճամբայ = ծառուղի

նեղ ճամբայ = կածան, արահետ

ճամբար բանակ, ordu. *2)* բանակելու տեղ, ordugâh. karargâh

ճամբել ղրկել, ուղարկել, yollamak *2)* հեռացնել

ճամբորդ ուրիշ տեղ մը գացող, ուղեւոր. ճանապարհորդ, yolcu

ճամբորդել հեռու տեղ կամ օտար երկիր երթալ, ուղեւորել, yolculuk etmek

ճամբորդութիւն ուղեւորութիւն, yolculuk

ճայ վայրի թռչուն մը, atmaca

ճանապարհ ճամբայ, անցք, ուղի, yol

ճանկ կեռի ձեւով սրածայր եղունգ (կատուի, գազաններու), pençe. *2)* ճիրան, մագիլ (գիշատիչ թռչուններու)

ճանճ թեւաւոր աղտոտ մի ջատ մը, sinek

ՃԱՆՃԿԷՆ ճերմակ գոյնի վրայ սեւ բիծերով (ձի)

ՃԱՆՉՆԱԼ ծանօթանալ, գիտնալ, tanımak

ՃԱՆՉՑՆԵԼ ծանօթացնել, սորվեցնել, tanıtmak

ՃԱՇ ԿԵՐԱԿՈՒՐ, yemek. *2)* ԿԷՍՕՐՈՒԱՆ ՈՒՏԵԼԻՔ

ՃԱՇԱԿ ՀԱՄ *2)* ԳԵՂԵՑԻԿԻ ԸՄԲՌՆՈՒՄ *(ԻՆՉ ՈՐ ՀԱՃՈՅՔԸ ԿԸ ԿԱԶՄԷ ՄԱՐԴՈՒՆ)*, zevk, beğeni

ՃԱՇԱԿԱՒՈՐ ՃԱՇԱԿ ՈՒՆԵՑՈՂ. zevklı gustolu

ՃԱՇԱԿԵԼ ՈՒՏԵԼ ԽՄԵԼ *2)* ՀԱՄԸ ԱՌՆԵԼ

ՃԱՇԱՐԱՆ ԽԱՆՈՒԹ՝ ՈՒՐ ԿԱՐԵԼԻ Է ՃԱՇԵԼ *(ՎՃԱՐՈՒՄՈՎ)*, lokanta. *2)* ՍԵՂԱՆԱՏՈՒՆ

ՃԱՇԿԵՐՈՅԹ ՀԱՑԿԵՐՈՅԹ, ԽՆՋՈՅՔ, ziyafet şölen

ՃԱՊԱՂ ԱԵԼՈՐԴ ԽՕՍՔԵՐՈՎ ԵՐԿԱՐԱԾ

ՃԱՊԱՂԻԼ ՆԻՒԹԷՆ ՉԵՂԻԼ (ԽՕՍՔԻ ՄԷՋ). ՑՐՈՒԻԼ

ՃԱՊԱՂԻՔ ԴՈՒՐՍ ՀՈՍԱԾ ՈՒ ԼԵՐԴԱՑԱԾ (ԱՐԻՒՆ)

ՃԱՊՈՒԿ ԴԻՒՐԱԹԵՔ, ՃԿՈՒՆ, ԱՐԱԳԱՇԱՐԺ

ՃԱՌ ՆԻՒԹԻ ՄԸ ՄԱՍԻՆ՝ ԲԱԶՄՈՒԹԵԱՆ ՈՒՂՂՈՒԱԾ ԽՕՍՔ, ԱՌԵՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ, nutuk

ՃԱՌԱԳԱՅԹ ԼՈՅՍԻ ՈՒՂԻՂ ԳԻԾ, ՃԱՃԱՆՉ, ışın

ՃԱՌԱԳԱՅԹԵԼ ՃԱՃԱՆՉԵԼ, ՇՈՂԱԼ, ՓԱՅԼԻԼ

ՃԱՌԱԳԱՅԹՈՒՄ ՃԱՌԱԳԱՅԹ, ՓԱՅԼ, ԼՈՅՍ

ՃԱՌԱԽՕՍ ՃԱՌ ԽՕՍՈՂ, ՀՌԵՏՈՐ, ԱՌԵՆԱԽՕՍ, hatıp

ՃԱՌԵԼ ԽՕՍԻԼ, ՊԱՏՄԵԼ, konuşmak. *2)* ՃԱՌԱԽՕՍԵԼ, nutuk atmak

ՃԱՏՐԱԿ ԽԱՂ ՄԸ, ՌԱԶՄԱԽԱՂ, satranç

ՃԱՐ ՀՆԱՐՔ. ՄԻՋՈՑ, ԴԱՐՄԱՆ, çare

ՃԱՐԱԿ ԿԵՐ, ՍՆՈՒՆԴ *(ԱՆԱՍՈՒՆՆԵՐՈՒ)*, yem. yiyecek

ՃԱՐԱԿԻԼ ԱՐԱԾԻԼ, ՈՒՏԵԼ *(ԱՆԱՍՈՒՆՆԵՐՈՒ)*

ՃԱՐԱՀԱՏ ՃԱՐՐ ՀԱՏԱԾ, ՍՏԻՊՈՒԱԾ, çaresiz

ՃԱՐԵԼ ՀԱՅԹԱՅԹԵԼ, ՁԵՌՔ ՁԳԵԼ. temin etmek. *2)* ՀՈԳԱԼ

ՃԱՐՃԱՏԻՒՆ ԱՅՐԵԼՈՒ ԿԱՄ ԿՈՏՐԵԼՈՒ ՁԱՅՆ, çatırtı

ճարճատուն ձայն հանելով այրող (կրակ)

ճարպ միսի իւղ, կենդանական իւղ, (ıç)yağ(ı)

ճարպիկ ճարտար, յաջող, վարժ, becerikli *2)* ճկուն

ճարտասան ճարտար խօսող, հռետոր

ճարտասանական ճարտար՝ կամ լաւ խօսելու վերաբերեալ, հռետորական

ճարտար իր գործին Հմուտ, վարպետ, mahır usta *2)* յաջող, ճարպիկ

ճարտարապետ զանազան մեքենաներ՝ կամ էլէքտրական գործիքներ հնարող մասնագէտ երկրաչափ, mühendıs

ճարտարապետ ճարտարութեամբ շինուած

ճարտարախօսութիւն ճարտասանութիւն, պերճախօսութիւն. belagat

ճարտարապետ զանազան շինութիւններ կառուցանելու մասնագէտ երկրաչափ, mimar

ճարտարապետութիւն ճարտարապետի արհեստ. mimarlık

ճարտարարուեստ հում նիւթերէն՝ գործածական առարկաներ պատրաստելու ընդարձակ աշխատութիւն (մեքենաներով), sanayı

ճարտարութիւն վարպետութիւն, maharet *2)* հնարք, beceri, yaratıcılık

ճգնաժամ չատ կարեւոր՝ կամ վճռական ժամ, տագնապ, krız

ճգնաւոր ճիգ թափող *2)* աշխարհի վայելքներէն զրկուած ապրող, անապատական, մենակեաց, munzevi

ճգնիլ ճիգ թափել, չատ աշխատիլ, gayret etmek. *2)* ճգնաւորի կեանք վարել

ճգնութիւն ճգնաւորի կեանք, inzıva *2)* ճգնիլ, gayret

ճեղք ճեղքուածք, երկայնքին պատռուածք, yarık

ճեղքել երկայնքին պատռել, հերձել, yarmak

ճեղքուածք բայուած ճեղք, ծերպ, yarık

ճեմարան բարձրագոյն դպրոց, akademi kolej

ճեմել պտտիլ, շրջագայիլ, քալել, dolaşmak, gezınmek

ճեմիշ արտաքնոց, պէտքարան, hela

ճենճ ճարպի մնացորդ, yağ. *2)* աղտ, բիծ

ճեպել աճապարել, արտորալ. փութալ, շտապել

ճեպընթաց արագ գացող (շոգեկառք), ekspres

ճերմակ ձիւնի կամ կաթի գոյն, սպիտակ, ak

ճերմակեղէն մարմնի վրայէն հագնուած կտաւեղէն, ներքնազգեստ, çamaşır

ճերմկիլ ճերմակ գոյն ստանալ, սպիտականալ

ճերմկուց սպիտակուց (հաւկիթի), (yumurta) ak(ı)

ճերմկցնել ճերմակ ընել, սպիտակացնել

ճզալ ընդհատ լալ (մանուկներու), թզկալ

ճզմել պինդ սեղմել, ճմլել, ճնշել, տրորել, ezmek

ճիգ ոյժերու լարում, ջանք, gayret

ճիշդ չիտակ, ուղիղ, ստոյգ, ճշգրիտ, doğru *2)* ճշմարիտ, բուն, իսկական. tam, tıpkı

ճիչ սուր եւ բարձր աղաղակ, վայնասուն, çığlık

ճիտ վիզ, պարանոց, boyun

ճիրան սրածայր եղունգ, ճանկ. մագիլ, pençe

ճիւաղ հրէշ, գազան, dev, canavar. *2)* չար ոգի

ճիւղ ծառի փոքր ոստ, ուղէշ, կողր, dal. *2)* որեւէ գիտութեան առանձին մէկ մասր. *3)* որեւէ ստորաբաժանում

ճկիլ ծռիլ, խոնքիլ, խոնարհիլ, eğilmek bukulmek

ճկոյթ ծկոյտ, ամենափոքր մատը, serçeparmak

ճկուն ճապուկ, դիւրաթեք, çevik. *2)* յարմարող, esnek

ճկունութիւն ճկուն ըլլալու յատկութիւն

ճղակոտոր ճիւղերը կոտրուած, ջարդուած

ճղճիմ անարգ. փոքրոգի. չնչին, adi. *2)* կծծի, ժլատ, ռիշտ, pintı

ճճի զանազան միջատներ, որդ, böcek. kurt

ճճուել ճի՛ւ ճի՛ւ ձայն հանել (ճնճղուկի)

ճմլել ճմռել, ճզմել, ճնշել, ezmek. sıkmak

ճմլուիլ ճզմուիլ, սեղմուիլ, ճնշուիլ

ճմռթքել քանի մը անգամ ճմլել, buruşturmak

ճնճղուկ փոքրիկ թռչուն մը, ծիտ, serçe

ճնշել բանի մը վրայ ոյժ բանեցնել, սեղմել, baskı yapmak, sıkıştırmak bastırmak

ճնշուած ճնշում կրած, ծանրութեան տակ մնացած, սեղմուած

ճնշում առարկայի մը վրայ՝ ի գործ դրուած ոյժ, սեղմում, basınç. tazyik. *2)* մէկուն՝ բան մը ընել տալու կամ արգիլելու համար ի գործ դրուած ազդեցութիւն, baskı

ճշգրիտ ճիշդ, ստոյգ, ուղիղ, doğru, asıl

ճշգրտութիւն ճշդութիւն, ստուգութիւն

ճշդասէր իր խօսքը ճիշդ կատարող, dakik

ճշդել ճիշդ արտայայտել, duzeltmek. *2)* ստուգել, doğrulamak

ճշդիւ ոչ աւելի-ոչ պակաս, ստուգիւ, tam, harfiyen

ճշդութիւն ճշգրտութիւն, ստուգութիւն. doğruluk

ճշդում ճիշդը ըսելու համար տրուած տեղեկութիւն, duzeltme

ճշմարիտ իրականութեան համապատասխան. ստուտին հակառակը, ճիշդ, doğru. *2)* իսկական. բուն, gerçek

ճշմարտախօս ճիշդ խօսող, սուտ չխօսող

ճշմարտապէս ճշմարիտ կերպով, իրապէս

ճշմարտութիւն իրականութեան համապատասխանը, ճշդութիւն, gerçek

ճոխ առատ, հարուստ, փարթամ, zengın

ճոխանալ հարստանալ, բարգաւաճիլ, zenginleşmek, çoğalmak

ճոխացում հարստացում

ճոխութիւն հարստութիւն, առատութիւն, varlık, bolluk

ճոկան գաւազան (եպիսկոպոսական)

ճողոպրիլ հազիւ ազատիլ, փախչիլ, պրծիլ, kurtulmak

ճոռոմ բռնազբօսիկ կերպով զարդարուած (խօսք), ուռուցիկ, փքուռոյց (ոճ), tumturaklı

ճոռոմաբանել ճոռոմ կերպով խօսիլ կամ գրել

ճորտ սպասաւոր, ծառայ, serf. 2) գերի

ճորտութիւն ճորտի իրաւազուրկ վիճակը, գերութիւն, serflık

ճուալ ճիւ-ճիւ ձայն հանել (միօրինակ եւ անհաճոյ) 2) ճզալ

ճուռ ազդրէն մինչեւ ծունկ, but

ճուտ հաւու նորածին ձագ, civciv

ճուրակ ճուռակ, արու բազէ, cura

ճչել ճիչ արձակել, çığlık atmak 2) աղաղակել, haykırmak

ճպոտ բարակ եւ փոքր գաւազան, değnek, baget. 2) ղութակի աղեղը, arşe, yay

ճպուռ ճռճռացող միջատ մը, ժիժի, ağustosböceği

ճպռոտ աչքերուն չուրջը ճիպո բռնած, բժռոտ, çapaklı. 2) աղտոտ, կեղտոտ

ճռագած ազազուն, տխեղծ, cılız

ճռինչ ճռնչիւն. սուր ձայն (դրան), cırıltı gıcırtı

ճռնչել ճռալ, ճըռ-ճըռ ձայն հանել, cırıldamak

ճռուողել դայլայլել, գեղգեղել, ötmek. cıvıldamak

ճռուողիւն դայլայլ (թռչուններու)

ճրագ լոյս տուող որեւէ գործիք, լապտեր, լամբար, կանթեղ, çıra, mum fener. lamba. kandil

ճրագալոյց Զատկի եւ Մնունդի նախատօնակ, խթում. 2) ճրագներ վառել

ճրագակալ ճրագարան, ճրագի յենարան՝ որուն վրայ ճրագը կը դրուի. աշտանակ

ճրագու կարգ մը անասուններու ճարպը

ճօճանակ ուղղաձիգ կախուած՝ մետաղէ բարակ ձող՝ որ երկու կողմին վրայ կը շարժի (աջ ու ձախ), sarkaç

ճօճիլ մէկ կողմէն միւսը՝ շարժիլ, տատանիլ, երերալ

ճօճում ճօճանակի շարժում. տատանում, salınım

Մ

Մ երկու հարիւր (ՄԱ = 201, ՄԻԲ = 222, ՄՂՔ = 299)

մագաղաթ *հորթի կամ ոչխարի կաշի՝ զոր գործածած են վրան գրելու համար*, tırşe parşomen

մագիլ *ճիրան, ճանկ (թռչուններու)*, cırnak, tırnak

մագլցիլ *մագլիլ, տեղէ մը վեր բարձրանալ (մագիլներու օգնութեամբ), չուլլուիլ*, tırmanmak

մագնիս *տնասակ մը երկաթ՝ որ կարող մը մետաղներ իրեն քաշելու յատկութիւն ունի*, mıknatıs

մագնիսուիլ *մագնիսի ոյժէն բռնուիլ*

մազ *հեր, ծամ, վարս (մարդոց)*, saç.

կեղծ մազ	*= կեղծամ*
մորթին վրայի մազը	*= ատեւ (անասուններու)*
նուրբ մազ	*= ազուամազ (պտուղի)*
ոչխարի մազ	*= բուրդ*
վիզի մազ	*= բաշ (առիւծի՝ ձիու)*

մազապուրծ *մազապուր, դժուարաւ՝ կամ հազիւ ազատած (վտանգէ մը)*, kıl payı

մազմզուկ *մազի նման՝ նուրբ թելեր*

մաքզենի *մաթուզի ծառ, մշտադալար թուփ մը՝ կարմիր պտուղներով*, kocayemişi

մախազ *տոպրակ, պարկ*, heybe

մախր *մարխ, դիւրավառ իւղոտ փայտ*, çıra

մածուն *մակարդով թանձրացած կաթ*, yoğurt

մածուցանել *փակցնել. 2) թանձրացնել, մակարդել*

մածուցիկ *մածական, կպչուն. փակչող*, yapışkan, bulaşkan

մակաբերել բանէ մը եզրակացութիւն հանել, հետեւցնել

մակաբոյծ ի վնաս ուրիշի մը՝ սնանող, paraşit asalak. *2)* ձրիակեր, հացկատակ, անգանաբոյծ

մակագրութիւն մակագիր, վերնագիր, խորագիր, başlık. *2)* գրուածքի մը վրայ նշանակուած որեւէ գիր. şerh not

մակալեզու չնչափողի կափարիչ՝ որ կը գոցէ հագագր՝ երբ բան մը կլլենք. kuçukdil

մականածութիւն տրամաբանութեան մէջ մեթոտ մը՝ որով առանձին դէպքերէն՝ կրնանք ընդհանուր եզրակացութիւններ կամ օրէնքներ հետեւցնել, enduksiyon tümevarım

մականէտ ապաթարց

մականուխ տեղ մը հաւաքուիլ ու հանգչիլ (ոչխարներու)

մական գաւազան (իշխանաւորի). *2)* հովանաւորութիւն

մականուն ընտանեկան անուն, soyadı

մակարդ մածուցանող՝ կամ թանձրացնող նիւթ, maya

մակարդակ անշարժ ջուրին հարթ մակերեսը, yüzey. *2)* չափ, աստիճան, duzey

մակբայ անփոփոխ բառ՝ որ կ'որակէ կամ կ'որոշէ բայ մը՝ ածական մը՝ կամ ուրիշ մակբայ մը, zarf

մակդիր գոյականի մը ածականը, վերադիր. sıfat *2)* տիտղոս, unvan, lakap

մակերես մակերեւոյթ. արտաքին երեսը (որեւէ իրի). *2)* մարմնի մը երկայնութեան ու լայնքի տարածութիւնը (առանց խորութեան), yüzey

մակերեսային մակերեւութական. հարեւանցի, yüzeysel

մակընթացութիւն ծովու ջուրերուն բարձրացումը՝ որուն կը յաջորդէ տեղատուութիւնը, met

մակոյկ նեղ ու երկայն նաւակ, sandal

մահ կեանքի վախճան, olüm

մահաբեր մահառիթ, մահ պատճառող, oldurucü. ölüm kusan

մահազդ մահագոյժ. բօթ (թերթի մէջ), olüm ilanı

մահակ բիր, լախտ, sopa

մահամերձ հոգեվարք, օրհասական

մահապարտ մահուան դատապարտուած

մահասարսուռ մահուան սարսուռ ազդող, սարսափելի

մահատու մահ տուող, մահ պատճառող

մահացու մեռցնող, oldürücu 2) խիստ ծանր (յանցանք), olumcül

մահափորձ մէկը սպաննելու ձեռնարկ, suikast

մահիկ նորածագ լուսին, կիսալուսին, hilal

մահիճ անկողին

գետնի մահիճ = խշտի

մահկանացու մահուան ենթակայ, այն որ օր մը պիտի մեռնի, fanı, ölumlu. 2) մարդ արարածը

մահճակալ երկաթէ կամ փայտէ կազմած՝ որուն վրայ կը դրուի անկողինը, karyola

մահտեսի Երուսաղէմ ուխտի գացած, hacı

մաղ մետաղեայ բարակ թելերով հիւսուած ցանց (փոքր ծակերով), elek

մաղթանք բարեմաղթութիւն, ազօթք, temenni. dilek

մաղթել ազօթքով խնդրել. 2) ցանկալ, dilemek

մաղձ լեարդին հիւթը. լեղի, safra. 2) դառնութիւն, բարկութիւն

մաղուիլ բարակ-բարակ թափիլ

մաճ արօրին բռնելիք մասը կամ կոխը, tutak

մաճկալ մաճ բռնող, հերկող, վարող

մամ մեծ մայր, հանի

մամլակ փոքր մամուլ՝ որուն երկու ծնօտներուն մէջ կը սեղմուի առարկան (դարբինի, ոսկերիչի), mengene

մամոնայ դրամ. 2) դրամի չաստուածը

մամուլ ճնշելու գործիք, pres. 2) տպելու մեքենայ. 3) լրագրութիւն, basın

մամուռ տեսակ մը կարճ խոտ՝ որ խոնաւութենէ կը գոյանայ (քարերու վրայ), yosun

մամռապատ մամուռով ծածկուած

մայել մայիւն՝ կամ ոչխարի ձայն հանել, melemek

մայթ փողոցին երկու կողմի բարձր սալայատակը (հետիոտն անցորդներու), kaldırım

Մայիս տարուան 5 ամիսը, Mayıs

մայր մայրիկ, anne. 2) մայրապետ, rahibe. 3) մետաղեայ կաղապար (որուն մէջ կը թափեն հալած մետաղը եւ կը ձուլեն տառեր), ana (kalıp)

մայրաքար մօր մը պէս, մօր նման

մայրական մայրենի, մօր վերաբերեալ

մայրամուտ արեւմուտք, վերջալոյս, günbatımı

մայրանոց ծննդաբերութեան տուն. doğumevi

մայրապետ կիներու վանքի մեծաւորուհի, մայր

մայրաքաղաք երկրի մը գլխաւոր քաղաքը (իբրեւ պետութեան կառավարական կեդրոն), başkent

մայրի եղեւինի նմանող ծառ մը, sedir (ağacı). dağ servisi. 2) անտառ, orman

մանած կտաւագործութեան թել, iplik. dokuma ipliği

մանանայ *գինձի նմանող՝ բայց սպիտակ՝ անոյշ նիւթ մը*, kudret helvası

մանանեխ *կծու հատիկներով բոյս մը (կը գործածուի իբր համեմ)*, hardal

մանաւանդ *գլխաւորաբար, առաւելապէս*, hele, özellikle

ման գալ *պտտիլ. շրջագայիլ. ճեմել*, dolaşmak

մանգաղ *հնձելու գործիք, փոքր գերանդի*, orak

մանեակ *գարդ՝ որ կը կապուի վիզին շուրջ, քայտ, քայտամանեակ*, kolye

մանել *բուրդը կամ բամպակը ճախարակով ոլորել (խնդ չինելու համար)*, bükmek. *2) հիւսել*

մանկաբարձ *երախան վերցնող անձ՝ որ կ'օգնէ ծննդաբերութեան*, ebe

մանկական *մանուկին վերաբերեալ, տղայական*

մանկամարդ *երիտասարդ, դեռատի (կին՝ աղջիկ)*

մանկամսուր *այն հիմնարկութիւնը՝ ուր կը խնամուին նախադպրոցական տարիքի երախաները*, kreş

մանկանոց *մանուկներու յատկացուած տեղ. 2) տան մէջ մանկապարտէզ, տունէ դպրոց*

մանկապարտէզ *նախակրթարանէ վար աստիճանի դպրոց*, anaokulu. anasınıfı

մանկավարժ *մանուկներ դաստիարակող*, eğitmen. *2) մանկավարժութեան մասնագէտ*, pedagog

մանկավարժական *մանկավարժութեան յատուկ*

մանկավարժութիւն *այն գիտութիւնը՝ որ ցոյց կու տայ մանուկները դաստիարակելու եւ ուսուցանելու միջոցները*, pedagoji

մանկատան *փոքր մանուկներ խնամող (կին)*. dadı

մանկիկ *փոքր մանուկ, նորածին երախայ*

մանկլաւիկ թագաւորի սպասաւոր, nedim. *2) ուրիշի մը քմահաճոյքին՝ կամ հրամանին ենթակայ (անձ)*, yaltakçı

մանկութիւն մանուկ տարիքը (մինչեւ 12 տարեկան), çocukluk. *2) տղայական անփորձութիւն*

մանուածապատ ծուռումուռ, օձապտոյտ (ճամբայ), dolambaçlı

մանուկ փոքր տղայ, երախայ, çocuk

մանուշակ մանիշակ. անուշահոտ կապոյտ ծաղիկ մը, menekşe

մանչ աղջկան հակառակը, տղայ, oğlan

մանր փոքր, պզտիկ, ufak, küçük. *2) աննշան*

մանրադիտակ մանրադէտ, գործիք մը՝ որով կարելի է տեսնել աչքով անտեսանելի իրեր, mikroskop

մանրակրկիտ մանրամասն քննուած. titiz

մանրամասն բոլոր մասերը ամբողջ, անթերի. ayrıntılı

մանրամասնութիւն բոլոր մասերը, ayrıntı. *2) երկրորդական՝ կամ աւելորդ մասերը (որեւէ առարկայի)*

մանրամանօրէն անթերի կերպով, լրիւ

մանրանկար նուրբ աշխատանքով չինուած՝ փոքր նկար, minyatür

մանրավէպ փոքր վէպ՝ կամ պատմուածք, kısa roman

մանրաքայլ փոքր քայլերով. *2) դանդաղ*

մանրել մանր կտորներու վերածել, ufalamak, doğramak

մանրէ մանրադիտական մարմիններ՝ որոնք կը գտնուին ոդին՝ ջուրին եւ հողին մէջ ու վարակիչ հիւանդութիւններու պատճառ կ'ըլլան, mikrop

մանրիկ շատ մանր՝ կամ նուրբ

մանրուք մանր իրեր. kırıntı. *2) մանր դրամ*, ufaklık bozukluk

մաշեցնել չփելով՝ կամ գործածելով հինցնել

մաշիլ գործածուելու հետեւանքով հիննալ. eskımek, aşınmak yıpranmak

մաշկ լերկ մորթ կամ կաշի (առանց մազի), deri. zar kabuk

մաշկամիրգ շագանակ, kestane

մաշկեակ կաշիէ՝ կամ ոչխարի մորթէ կարուած հագուստ

մաշկոտանի այն կենդանիները՝ որոնց ոտքի մատները իրար միացած են մաշկով մը, perdeayaklı

Մաշտոց Հայ Եկեղեցւոյ ծէսերը պարունակող գիրք (ինչպէս՝ կնունքի, պսակի եւ թաղման արարողութիւնները)

մառախուղ մշուշ, մէգ, չամանդաղ, sis

մառան գինի եւ զանազան ուտելիքներ պահելու սենեակ, չոեմարան, kiler. mahzen mağaza

մաս ամբողջի մը մէկ կտորը, բաժին, parça kısım bölüm

մասամբ մասնակի մէկ մասով, ոչ-ամբողջական, kısmen

մասնագէտ բան մը լաւ ուսումնասիրած, uzman

մասնաժողով մասնախումբ. յանձնաժողով, encümen komisyon yarkurul

մասնակցիլ ուրիշին միանալ, գործակցիլ. katılmak

մասնաճիւղ գիտութեան մը՝ կամ գործի մը առանձին մէկ ճիւղը, şube

մասնավճար մաս առ մաս վճարում (պարտքի փոխարէն), taksit

մասնաւոր առանձին, յատուկ, özel

մասնաւորապէս առանձնապէս, յատկապէս, özellikle

մասնաւորել ընդհանուրէն մասնաւորի իջնել

մասնիկ փոքր մաս 2) քերականութեան մէջ այն գիրերը կամ վանկերը՝ որոնք առանձին չեն գործածուիր՝ այլ կը կցուին բառերուն եւ անոնց կու տան որոշ նշանակութիւններ, ek

մասունք սուրբերու կմախքէն մնացած փոքր ոսկորի կտոր. 2) նուիրական առարկայ. kutsal emanet

մատ ձեռքի եւ ոտքի ծայրերուն շարժական մասերը, parmak

մատակ էգ կենդանի (կով. գամբիկ եւն.)

մատակարար այն անձը որ կը հոգայ տան մը կամ հաստատութեան մը կարիքները.
2) հոգաբարձու

մատակարարել կարիքները հոգալ. յանձանձել

մատաղ մատղաշ, դեռատի, körpe, genç. 2) իբրեւ զոհ մորթուած կենդանի՝ զոր կ'եփեն ու կը բաժնեն աղքատներուն, kurban

մատանի մատի օղակ (մետաղեայ), yüzük

մատեան գիրք (պատմական բովանդակութեամբ)

մատենագիր մատեան գրող, մատեանի հեղինակ (կը գործածուի՝ գրաբար լեզուով գրող՝ հին հեղինակներու համար), yazar, muellif

մատենագրութիւն գրականութիւն (գրաբար)

մատենադարան գրադարան

մատենաշար գիրքերու պարբերական հրատարակութիւն, dizi

մատիտ գրելու կազմած, kalem

մատղաշ մատաղ, փափուկ. նորաբոյս, körpe

մատնանիշ ընել մատնանշել, մատով ցոյց տալ, işaret etmek 2) բանի մը վրայ ուշադրութիւն հրաւիրել

մատնել ձեռք տալ, ihbar etmek, ele vermek 2) գաւաճանել. 3) ներողութեան ենթարկել, maruz bırakmak

մատնեմատ մատանեմատ, մատանի դնելու մատ, ճկոյթին քովի մատը, yüzükparmağı

մատնիչ մատնութիւն ընող, դաւաճան, muhbir, haın

մատնոց մատի պահպանակ՝ զոր կը գործածեն կարի ատեն, yuksük

մատնութիւն մատնել, դաւաճանութիւն, ıhbar, ele verme

մատնուիլ մատնութեան ենթարկուիլ, ձեռք տրուիլ. 2) նեղութեան ենթարկուիլ

մատուռ փոքր եկեղեցի, աղօթատուն

մատուցանել մօտեցնել 2) նուիրել, ընծայել, sunmak. 3) հրամցնել, տալ

մատչելի որուն կարելի է մօտենալ, դիւրամատոյց. 2) հասկնալի. 3) աժան (գին)

մատուռակ գինի հրամցնող (խմելու համար), saki

մարախ մորեխ. տեսակ մը միջատ, çekırge

մարգ մարգագետին, արօտ, çayır. 2) մարմանդ

մարգարէ այն՝ որ կը գուշակէ ապագան, peygamber 2) կախարդ

մարգարէական մարգարէին վերաբերեալ

մարգարիտ մարգրիտ, սատափագոյն խանկափին նիւթ մը (որպէս զարդ), ınci

մարգարտածաղիկ ապրիմ-մեռնիմ ծաղիկը, անթեմ, papatya

մարգարտայեռ վրան մարգարիտներ չարուած

Մարգաց Հայոց ԺԱ ամիսը (Յունիս)

մարդ միտք՝ լեզու եւ ընկերային կեանք ունեցող էակ, ınsan. 2) ոեւէ մէկը (անորոշ անուն)

մարդաբնակ հոն՝ ուր մարդիկ կ'ապրին

մարդակազմութիւն մարդու կազմուածքը ուսումնասիրող գիտութիւն, anatomi

մարդակեր մարդ ուտող, վայրենի

մարդակերպութիւն մարդկային կերպարանք եւ յատկութիւն վերագրել (առարկաներուն եւ աստուածներուն), antropomorfızm

մարդակուլ մարդ կլլող, չարագործ

մարդահաճոյ կեղծաւոր, երեսպաշտ, շողոքորթ

մարդասէր բարեսէր, բարեսիրտ, insancıl

մարդասիրութիւն բարեսիրութիւն

մարդասպան մարդ սպաննող, ոճրագործ, katıl, canı

մարդավայել մարդուն վայելուչ, պատշաճ

մարդկային մարդկեղէն, մարդուն վերաբերեալ

մարդկայնական մարդկութեան օգուտը պաշտպանող

մարդկութիւն բոլոր մարդիկ, insanlık 2) մարդավայել վարմունք. 3) մարդկային բնաւորութիւն կամ տկարութիւն

մարդուկ խեղճ եւ աննշան մարդ

մարել կրակը կամ լոյսը խափանել, söndürmek

Մարերի հայոց ժ ամիսը (Մայիս)

մարզ աշխատութեան ասպարէզի ճիւղ, alan. 2) սահման. 3) նահանգ. 4) մարզել բային արմատը

մարզանք մարմնամարզ, մարմինը մարզել, jımnastik

մարզարան մարզանք ընելու տեղ, մարզավայր

մարզել վարժեցնել, կրթել, eğitmek

մարզիկ մարզական խաղերու մասնակցող. atlet

մարզիչ մարզիկներու ուսուցիչ, կրթող

մարզպան մարզպետ, նահանգապետ, kuusakal

մարի էգ խոչուն

մարիլ չիջանիլ (կրակ. լոյս), sönmek. 2) նուաղիլ, bayılmak

մարձել մկաններըը ճմռել կամ չփել, masaj yapmak

մարմանդ կանանչ խոտ, դալարիք, մարգ, çimen. *2)* մեղմ, հանդարտ. durgun. hafif

մարմաջ գրգիռ (ցաւի կամ քերուըտուքի), kaşıntı. *2)* սաստիկ փափաք, տենչ, tutku

մարմար մարմարիոն, տեսակ մը քար, mermer

մարմարեայ մարմարէ չինուած

մարմին էակներու նիւթական մասը (միս), vucut. *2)* նիւթական գոյութիւններ (հաստատուն՝ հեղուկ կամ կազային), madde, cısim. *3)* իրան, beden, govde. *4)* յանձնախումբ, organ kurul

մարմնական մարմնային, մարմնի վերաբերեալ

մարմնացեալ մարմին առած, նիւթացած

մարմնացում նիւթական ձեւ ստանալ, անձնաւորում, իսկութիւն, timsal, cısımlenme

մարմնեղ անձնեայ, գէր, խոշորակազմ, govdeli

մարմրիլ մարիլ, նուաղիլ, bayılmak

մարսել կերածը հալեցնել, hazmetmek, sındırmek. *2)* հասկնալ, իւրացնել

մարսողութիւն մարսելու գործողութիւն, sındırım

մարտ կռիւ, պատերազմ, kavga çarpışma. savaş. *2)* տարուան Գ ամիսը, Mart

մարտադոշ պատերազմի մէջ գոռալու ձայնով

մարտիկ պատերազմող, ռազմիկ, savaşçı

մարտիրոս այն՝ որ իր գաղափարներուն կամ հաւատքին համար տանջուած է, նահատակ. şehıt

մարտկոց բերդի վրայ՝ թշնամիին դէմ կռուելու աշտարակ, burç. *2)* թնդանօթներու միութիւն (որպէս հրետանիի մէկ մասը), batarya

մարտնչիլ պատերազմիլ, կռուիլ, մաքառիլ

մացառ փշոտ թուփ, çalı 2) թաւուտք, çalılık

մաքառիլ կռուիլ. պայքարիլ, մարտնչիլ, mücadele etmek, boğuşmak. savaşmak

մաքի էգ ոչխար

մաքուր ոչ-ապտուտ, անբիծ. անարատ, temiz

մաքս պետութեան վճարուած տուրք (ներածուած կամ արտածուած ապրանքներու համար), gumrük

մաքսանենգ այն որ ապրանք կը փախցնէ առանց մաքս վճարելու. kaçakçı

մաքրակրօն մաքուր վարք ունեցող

մաքրել մաքրագործել, սրբել. ջնջել, temizlemek 2) գտնել (անպէտ մասերէն)

մաքրութիւն մաքուր վիճակ, temizlik

մգլիլ մգլոտիլ, բորբոս կապել, kuflenmek

մեքոտ մեթոդ, ուղղութիւն կամ եղանակ որ կը կիրարկուի նպատակի մը հասնելու համար. 2) տրամաբանութեան մէջ՝ դատողութեան այն եղանակը՝ զոր միտքը կը գործադրէ ճշմարտութիւնը գտնելու համար

մելամաղձոտ խիստ տխուր, huzunlu, kara sevdalı. melankolik

մելան գրելու գունաւոր հեղուկ, թանաք. mürekkep

մեխակ անուշահոտ ծաղիկ մը, karanfil

մեծ մեծցի, ոչ-փոքր, խոշոր, buyük. 2) ընդարձակ 3) բարձր 4) աւագ 5) կարեւոր. 6) ուժգին

մեծագոյն ամէնէն մեծ

մեծագործութիւն յաջագործութիւն. 2) հրաշք

մեծածախս մեծ ծախսով, սուղնոց

մեծածաւալ մեծ ծաւալ ունեցող, ընդարձակ

մեծամասնութիւն քուէի առաւելութիւն, çoğunluk

մեծամեծ շատ մեծ, նշանաւոր. *2)* աւագանի

մեծամիտ ամբարտաւան, գոռոզ

մեծամոլութիւն հոգեկան հիւանդութիւն մը՝ որուն ենթական ինքզինք կը կարծէ շատ նշանաւոր մարդ, buyukluk hastalığı, megalomani

մեծանձն մեծահոգի, վեհանձն

մեծաշուք շատ շքեղ, հոյակապ, փառաւոր, gorkemli, muhteşem

մեծապատիւ մեծ պատուի արժանի, պատուարժան. *2)* մեծ պատիւ վայելող

մեծապէս մեծ չափով, շատ, ուժգին

մեծասքանչ շատ սքանչելի, հրաշալի

մեծատուն հարուստ, ընչեղ, ունեւոր

մեծարանք մեծարում, պատիւ, յարգանք, saygı

մեծարել յարգել. պատուել, saymak, saygı göstermek *2)* հիւրասիրել, ululamak

մեծարժէք մեծագին. խանկագին, սուղ

մեծափառ շատ փառաւոր, փառահեղ

մեծաքանակ մեծ քանակով, շատ, toptan

մեծնալ աճիլ, զարգանալ, խոշորնալ, büyumek

մեծութիւն խոշորութիւն, buyukluk. *2)* տարածութիւն. *3)* ծանրութիւն *1)* վեհութիւն, ազնուութիւն

մեկենաս հեղինակներու գործերը իր ծախսով հրատարակող անձ, հովանաւոր, hami, sponsor

մեկին պարզ, որոշ, յստակ

մեկնել մեկնաբանել, հասկնալի դարձնել, պարզել, լուսաբանել, yor(umla)mak

մեկնիլ տեղէ մը հեռանալ, երթալ, ayrılmak, gitmek

մեկնութիւն մեկնաբանութիւն, բացատրութիւն. yorum

մեկնում հեռացում, բաժանում. երթ

մեկուսանալ առանձնանալ. քաշուիլ

մեհեան հեթանոսներու տաճար. կռատուն

Մեհեկան հայոց է ամիսը (Փետրուար)

մեղադրանք մեղադրութիւն, այն խօսքերը զոր կ'ընենք՝ երբ մէկը մեղաւոր կամ յանցաւոր նկատենք, suçlama

մեղադրել մեղաւոր կամ յանցաւոր նկատել, suçlamak

մեղայ մեղանչեցի (գրաբար). 2) կը զղջամ. 3) մեղա յ (զարմանք)

մեղանչել մեղք՝ կամ յանցանք գործել, gunah işlemek. 2) մէկուն հանդէպ մեղաւոր ըլլալ

մեղապարտ յանցաւոր, յանցապարտ, suçlu, kabahatli

մեղեդի մեղմ եւ հաճելի եղանակ (նուագի), melodi, ezgı

մեղեսիկ խանկագին քար մը, mor yakut

մեղկ կամքի ոյժ չունեցող, թոյլ, gevşek, yumuşak

մեղմ ոչ-սաստիկ, hafif 2) հանդարտ. yumuşak. 3) հաճելի, tatlı

մեղմաձայն մեղմ ձայնով, ցած ձայնով

մեղմանալ նուազիլ. թեթեւնալ, հանդարտիլ

մեղմել մեղմացնել, պակսեցնել, թեթեւցնել, hafifletmek, dindırmek, azaltmak

մեղմընթաց մեղմ գնացք ունեցող

մեղմութիւն հանդարտութիւն, քաղցրութիւն

մեղմօրէն մեղմիւ, մեղմ կերպով

մեղմօրօր մեղմ եւ կամաց օրօրող

մեղու թեւաւոր միջատ մը՝ որ ծաղիկներու նեկտարը հաւաքելով մեղր կը շինէ, arı

մեղուաբոյծ մեղուներ խնամող եւ պահող (մեղր ստանալու համար), մեղուապահ, arıcı

մեղուաջան մեղուի պէս ջանասէր, ժիր

մեղսակից *յանցանքի մը գործակից*, suç ortağı

մեղր *անոյշ հիւթ՝ զոր մեղուները կը շինեն*, bal

մեղրալուսին *ամուսնութեան Ա. ամիսը*, balayı

մեղրածորան *ուրկէ մեղր կը հոսի 2) շատ քաղցր*

մեղրամոմ *մեղրի մոմ՝ որմէ փեթակի բջիջները կը շինէ մեղուն*, balmumu

մեղք *Աստուծոյ՝ կրօնքի կամ խղճի դէմ գործուած յանցանք. 2) որեւէ յանցանք, օրինազանցութիւն*, günah

մեղքնալ *գթալ, խղճալ, արգահատիլ*, acımak

մենախօսութիւն *բեմի վրայ ինքնիրեն խօսիլ (դերասանի)*, monolog

մենակեաց *առանձին ապրող, ճգնաւոր*, münzevi

մենակեցութիւն *ճգնաւորութիւն*, inziva

մենաչնորհ *առանձնաչնորհ 2) մենավաճառ*, tekel

մենաստան *մենարան. վանք (կրօնաւորներու)*, manastır

մենաւոր *մենիկ, մինակ, առանձին*

մեներգ *մէկ ձայնով երգ*, solo

մենք *յոգնակի Ա. դէմքի անձնական դերանուն*, biz

մեռեալ *մեռած, մեռել*, ölü. *2) ննջեցեալ*

մեռելական *մեռելային, մեռած, անկենդան*

մեռելոց *տաղաւարներու յաջորդող օրերը՝ որոնք նուիրուած են մեռեալներու յիշատակին*

մեռնիլ *կեանքէ դադրիլ. վախճանիլ*, olmek

Մեսրոպ Մաշտոց *այն՝ որ յօրինեց հայ գիրերը 406ին՝ եղաւ Ա. ուսուցիչ հայերէն լեզուի՝ եւ սուրբ անուանուեցաւ իր կատարած աննման ծառայութեան համար*

մետաղ *որոշ ծանրութիւն եւ փայլ ունեցող՝ ջերմութեան լաւ հաղորդիչ հանածոյ պարզ մարմիններ*, maden. metal

մետաքս *չերամի արտադրած թելեր՝ կամ այս թելերով գործուած կերպաս*, ipek

մերթ *երբեմն,ատեն-ատեն*

մերժել *չընդունիլ, չուզել*, reddetmek *2) ժխտել*

մերժողական *ժխտական, բացասական*

մերկ *առանց հագուստի, հոլանի*, çıplak

մերկանալ *հանուիլ*, çıplanmak. *2) յայտնի դառնալ*

մերկապարանոց *ակներեւ, բացայայտ*

մերկացում *գաղտնիքը հրապարակել՝ կամ տեղեկութիւններ տալ*

մերկութիւն *մերկ վիճակ*, çıplaklık. *2) պարզութիւն*

մերձ *մօտ, մօտ եղած, մօտաւոր*

մերձակայ *մօտը գտնուող, մօտակայ, դրացի*, yakın(daki) komşu

մերձաւոր *մօտը գտնուող, մօտիկ*, yakın(daki). *2) ազգական*, yakın

մերձենալ *մօտենալ*, yaklaşmak. *2) դպչիլ, հպիլ*

մերձեցնել *մօտեցնել 2) դպցնել*

մերձեցում *մօտեցում*, yaklaşım. *2) հաշտութիւն*

մերովսանն *մեր կարողութեան չափ*

մեքենաբար *մեքենայի պէս. 2) անգիտակցաբար*

մեքենայ *գործիք՝ կամ կազմած ուղղորդ մը կը կատարէ)*, makine

մեքենայութիւն *դաւ, դաւադրութիւն*, düzen. dolap

մզիլ *քիչ-քիչ կամ բարակ-բարակ հոսիլ*

մզկիթ *իսլամներու աղօթատեղի*, cami

մէգ *մառախուղ, մշուշ, չամանդաղ*. sis

մէզ *մարմնի մէջ գոյացած հեղուկ՝ որ կը պարունակէ անպէտ մնացորդներ եւ միզանցքէն անցնելով դուրս կը թափի. չեռ.* idrar, sidık

մէկ խիւնրուն առաջինը, bır. *2) միեւնոյն*

մէկզմէկ իրար (փոխադարձ դերանուն)

մէկէնիմէկ մէկէն. յանկարծ, անակնկալ, ընդոստ, bırdenbire

մէկը ոեւէ մարդ, bırı. *2) որեւէ իր (անորոշ դերանուն)*

մէկիկ-մէկիկ մէկ-մէկ, հատ-հատ, bırer bırer

մէկ կողմ դնել մէկդի դնել, պահել

մէկտեղ միասին, հետ. հանդերձ, bırlikte

մէկտեղել մէկտեղ բերել, հաւաքել, միացնել

մէկ քանի քանի մը (անորոշ անուն), bırkaç

մէն մի ամէն մէկ, իւրաքանչիւր, անձնիւր, her bir

մէջ ներսի կողմը, ներքնե, iç

մէջտեղ երկու ծայրերէն հաւասարապէս հեռու կէտը, orta. *2) բացը. 3) հրապարակ, ասպարէզ*

մէջք մարմնին մէջտեղի մասը՝ կամ կռնակին վարի մասը, bel

մթագնիլ մթնալ, մթնել, խաւարիլ, kararmak

մթաստուեր մուխ ստուերով ծածկուած, մուխ

մթացնել մուխ ընել, խաւարեցնել, karartmak

մթերանոց մթերք պահելու տեղ, ամբարանոց, ambar, kiler, depo

մթերել հաւաքել, ամբարել. դիզել, bırıktırmek, depolamak

մթերք պահուած նիւթեր, stok. *2) պարէն*, erzak

մթին մուխ. 2) խրթին

մթնշաղ կէս մութ-կէս լոյս, alacakaranlık

մթնոլորտ երկիրը պատող օդ 2) միջավայր, ortam

մթութիւն մութ, խաւար, աղջամուղջ, karanlık

մժեղ մժղուկ, խայթող միջատ մը, sıvrısinek

միաբան իրարու հետ համաձայնած. 2) վանական

միաբանիլ համաձայնիլ, յարմարիլ, ձայնակցիլ, birleşmek. birlik olmak

միաբանութիւն համաձայնութիւն, birlik beraberlik.
2) վանքի մը միաբաններուն ամբող ջութիւնը, ուխտ

միաբերան միաձայն, միասին. միահամուռ, hep birlikte

միադէմ միայն մէկ դէմք ունեցող (բայ)

միածին միամոր, մէկ հատիկ զաւակ

միակ մէկ հատիկ, միայն մէկ, birıcık, tek

միակողմանի մէկ կողմով (նկատի առնուած), tek yanlı.
2) թերի

միակտուր մէկ կտորէ բաղկացած, միաձոյլ, yekpare

միահամուռ միացած, միասնաբար, հաւաքաբար

միահեծան բացարձակ իշխանութիւն ունեցող

միաձայն մէկ ձայնով, բոլորը համաձայն

միամիտ չկասկածող, iyi niyetli. 2) ոչ-խորամանկ, saf

միամտութիւն անկեղծութիւն, saflık.
2) ապուշութիւն, toyluk, aptallık

միայն միմիայն, լոկ, սոսկ, yalnız. 2) բայց, սակայն

միայնակ մինակ. առանձին

միանալ մէկ դառնալ, զօդուիլ, birleşmek. 2) ընկերանալ.
3) խառնուիլ

միանգամայն մէկ անգամէն. 2) նոյն ատեն

միանուագ մէկ անգամէն. մէկէն, defatın, bır kerede

Միաշաբաթ շաբխուան Ա օրը. Կիրակի

միապաղաղ միակտուր, միաձոյլ. 2) միօրինակ

միապետ երկրի մը միահեծան կառավարը

միասին միատեղ. մէկտեղ, հետ, birlikte, beraber

միաստուածեան մէկ Աստուած ընդունող (կրօնք)

միավանկ մէկ վանկէ բաղկացած, tek bır heceli

միացնել կցել, զօդել, birleştirmek *2) խառնել*

միգամած մէգապատ, մշուշով ծածկուած

միթէ արդեօք, կարելի՞ է որ

միլիոնաւոր միլիոններով. *խիստ շատ*, milyonlarca

միմոս ծաղրածու, խեղկատակ, *հոպիտ*, mukallit, taklitçi

մինակ միսմինակ, առանձին. yalnız

մինչդեռ մինչ, երբ, տակաւին, oysa *2) սակայն*

մինչեւ սահման *(տեղի կամ ժամանակի)*, kadar

միշտ չարունակ, անընդհատ. անդադար, hep, daima

միութիւն համաձայնութիւն, birlik.
2) ընկերակցութիւն, birlik, dernek *3) հաւասար բաժանումներէն ամէն մէկը*, birim

միջադէպ դէպք. պատահար, անցք, olay

միջազգային բոլոր ազգերուն յատուկ, uluslararası

միջակ ոչ աւելի-ոչ պակաս, միջին, orta

միջակէտ կէտադրական նշան (.), nokta

միջահասակ հասակը ոչ կարճ՝ ոչ ալ բարձր, orta boylu

միջամտել միջամուխ ըլլալ, ուրիշի գործին խառնուիլ, mudahale etmek, araya girmek. *2· ընդմիջել*

միջամտութիւն ուրիշի գործին մէջ մտնել, müdahale

միջանկեալ կողմնակի խօսք *(որ ուղղակի մաս չի կազմեր մեր ըսածին)*

միջավայր որեւէ արարածի գտնուած տեղը *(որուն ազդեցութեան ենթակայ է)*, չրջապատ, muhit, ortam

միջատ օդակաւոր մարմնով փոքր կենդանիներ *(ինչպէս՝ մեղու, ճանճ, բզէզ եւն)*, bocek

միջարկութիւն ձայնարկութիւն

Միջերկրական այն ծովը՝ որ կը գտնուի Ասիոյ՝ Եւրոպայի ու Ափրիկէի միջեւ, Akdeniz

միջեւ մէջը, մէջտեղը, arasında

միջնաբերդ հին քաղաքներու մէջտեղը շինուած բերդ. ներքնաբերդ, iç kale

միջնադար պատմական շրջան մը (395–1453), ortaçağ

միջնորդել միջամտել, araya gırmek. 2) բարեխօսել, aracı olmak

միջնորմ մէջտեղի պատ (որ տեղ մը երկու մասի կը բաժնէ), bölme

միջոց տեղ, տարածութիւն, ara, mesafe. mekân. 2) ատեն, ժամանակ, süre, sıra. 3) պատճառ, saye. 4) հնարք, yol, onlem, çare. araç, ımkân

միջուկ մէջի մասը (պտուղի), iç. 2) կուտ, կորիզ

միջօրէ կէսօր, ցերեկ. օրհասարակ, öğle

միջօրէական երեւակայական շրջանակ՝ որ կ'անցնի երկրի զոյգ բեւեռներէն, meridyen

միս մարդոց եւ անասուններու ոսկորները ծածկող կակուղ նիւթ (մորթով պատած), et

միստիկ երեւցածէն տարբեր՝ գաղտնի իմաստ մը ունեցող, խորհրդաւոր

միտում հակում, ձգտում, տրամադրութիւն, yönelim, kasıt

միտք խելք. իմացականութիւն. 2) նպատակ, դիտաւորութիւն. 3) յիշողութիւն, zihin

միրգ թարմ կամ չոր պտուղ, yemiş

միւռոն մեռոն, մէջը անուշահոտ նիւթեր խառնուած ձէթ (որով եկեղեցական օծումներ կը կատարեն)

միւռոնաբոյր մեռոնի պէս անուշահոտ

միւս (մի-եւս) մէկալ, öteki, öbur

միօրինակ միակերպ, միաձեւ, bırornek. yeknesak. 2) ձանձրալի

մլաւել *միաո ւ միաո՛ւ ձայն հանել (կատուի),* miyavlamak

մլուկ *մարդոց արիւնը ծծող միջատ,* tahtakuruşu

մխալ *մուխ արձակել, ծխալ,* tütmek

մխել *մխրճել, մէջը մտցնել խրել, խոթել,* saplamak, sokmak. *2) կարմրած երկաթը պաղ ջուրի մէջ խոթել, պողպատել,* su vermek

մխիթարել *մէկուն վիշտը մեղմացնել (խօսքով կամ գործով), սփոփել, ամոքել,* teselli etmek

մխիթարութիւն *մխիթարանք, սփոփանք,* teselli

մխոց *մեքենայի չարժական գլան,* piston

մխրճիլ *մէջը մտնել. թաղուիլ.* gömülmek. *2) ընկղմիլ,* batmak

մկան *մկանունք, մարմնին այն մսեղէն մասերը՝ որ կրնան թուլնալ կամ կծկուիլ՝ եւ կ՛ապահովեն անդամներու չարժումը,* adale, kas

մկրատ *կտրելու գործիք (զոյգ չեղբով),* makas

մկրտել *ջուրի մէջ թաթխել հանել (երեք անգամ՝ որպէս քրիստոնեայ), կնքել,* vaftiz etmek

մղել *դէպի առաջ քշել, հրել,* itmek *2) թելադրել, դրդել*

մղլակ *փայտէ՝ կամ երկաթէ ձող որ կը գործածուի իբրեւ նիգ (գոց դուռը ետեւի կողմէն ամրացնելու համար),* sürgü

մղձաւանջ *ծանր եւ անհանգիստ քուն՝ որ ննջակային վախ կը պատճառէ եւ կարծել կու տայ թէ պիտի խեղդուի, տագնապ,* kâbus. *2) անդոհ*

մղձկիլ *չունչը կտրիլ, խեղդուիլ, հեղձիլ*

մղոն *երկայնութեան չափ մը (ցամաքային՝ 1609 մեդր. ծովային՝ 1852 մեդր),* mil

մղում *մղուելու վիճակ. ի մաի 2) ձգտում*

մնալ տեղէն չհեռանալ. կենալ, kalmak.

արթուն մնալ = հսկել
միտքը մնալ = յիշել
ուշ մնալ = ուշանալ, յապաղիլ
պզտիկ մնալ = ամչնալ

մնայուն ոչ-ժամանակաւոր. տեւական, kalıcı

մնացորդ մնացեալ, աւելցած, աւելցուք, artık. kalıntı

մնչել մեղմ ձայնով ճչալ, հնծել

մնջկատակ անձայն՝ կամ անխօս դերասանութիւն (միայն ձեռքի եւ դէմքի շարժումներով), pantomim

մշակ հողագործ. 2) բանուոր 3) մտաւորական աշխատանք կատարող

մշակել հողը վարել ու ցանել. 2) կատարելագործել. 3՝ զարգացնել

մշակոյթ զարգացում. 2) քաղաքակրթութիւն. kültur

մշակութային մշակոյթի վերաբերեալ, kulturel

մշակութիւն մշակելու գործողութիւն, դաստիարակութիւն. 2) մշակի գործը, հողագործութիւն

մշուշ մառախուղ, մէգ, շամանդաղ, sis

մշտադալար միշտ կանանչ (դաշտ կամ ծառ), her dem veşil

մշտալաց միշտ կամ շարունակ լացող

մշտական միշտ տեւող, անվերջ. տեւական

մշտակեաց միշտ ապրող. 2) մշտադալար

մշտանորոգ շարունակ նորոգուող

մշտաւոյգ միշտ աւոյգ. միշտ երիտասարդ

մշտաւոր միշտ տեւող, տեւական

մշտել թեթեւօրէն հրել, դրդել, durtmek

մշտնջենական վերջ չունեցող, յաւիտենական, ebedi

մշտոլոր չարունակ ոլորուող

մոգ հնթանոս կրօնաւոր, քուրմ. *2)* գուշակ, մարգարէ *3)* կախարդ

մոգական կախարդական, դիւթիչ, sihırlı

մոլեգին կատաղի, վայրագ, vahşı. *2)* սաստիկ, ուժգին, azgın

մոլեգնութիւն մոլուցք, կատաղութիւն

մոլեռանդ ծայրայեղ եռանդ ունեցող *(որեւէ գաղափարի կամ կրօնքի նկատմամբ)*, bağnaz. fanatik

մոլի մոլութիւն ունեցող, müptela, tiryakı. *2)* բուռն, սաստիկ. şiddetlı

մոլոր մոլար. մոլորած. *2)* սխալ, ծուռ

մոլորակ արեւուն շուրջ դարձող *(որպէս՝ արբանեակ)*, gezegen

մոլորեցնել սխալ կամ գէշ ճամբու առաջնորդել. սայթաքեցնել, yoldan çıkarmak

մոլորիլ ճամբան կորսնցնել, yolunu kaybetmek. *2)* սխալիլ, սայթաքիլ, yanılmak. *3)* չուարիլ, afallamak

մոլորիչ մոլորեցնող, սայթաքեցնող

մոլորուն մոլորած, ճամբան կորսնցուցած

մոլութիւն ծայրայեղութեան՝ կամ չափազանցութեան տարուած սովորութիւն, գէշ ունակութիւն, ıptila, kotu alışkanlık

մոխիր այրած նիւթերու մնացորդը, աճիւն, kül

մողէզ մողէս. անվնաս սողուն մը, kertenkele

մում ճարպային նիւթ՝ որ իբրեւ ճրագ կը գործածուի. mum. *2)* մեղրամոմ, balmumu

մումլաթ մոմով պատած՝ ջուրի եւ օդի նկատմամբ անթափանց կտաւ, muşamba

մոյք ծռած բան մը ուղիղ կեցնելու յենակ, նեցուկ, dayak payanda destek

մոյկ մոյգ, մինչեւ ծունկ հասնող կօշիկ, çizme

մոյն ձեւ, վայելչութիւն. *2)* գոյն (երեսի)

մոռացութիւն մոռացում, մոռնալ, չյիշել

մոռնալ միտքը պահած չըլլալ, չյիշել. *2)* անուշադրութեամբ տեղ մը թողուլ (որեւէ իր), unutmak

մոռցուիլ չյիշուիլ, unutulmak. *2)* տեղ մը թողուիլ (անուշադրութեամբ)

մորեննի մորմեննի, փշոտ թուփ մը՝ որ սեւ խուրձի նման պտուղ կու տայ, boğürtlen

մորթ մարդոց եւ անասուններու մարմինը պատող մաշկ, deri. *2)* կաշի

մորթազերծ մորթը ամբողջութեամբ հանուած

մորթել վիզը դանակով կտրել եւ սպաննել, զեներ, boğazlamak, kesmek. *2)* զոհել

մորմոք մռմռուռ, կսկիծ, ցաւ, վիշտ. keder, acı

մորչ մորճ, ծառի դալար ճիւղ. *2)* կանանչ

Մորփէոս յոյն դիցաբանութեան մէջ՝ քունի եւ երազներու աստուածը

մուխ լոյսի բացակայութիւն, խաւար, karanlık, koyu

մուխ ծուխ՝ որ առանց բոցի այրող կրակէն կ'ելլէ, duman. *2)* մխել բային արմատը

մուկ կրծող կենդանի մը (խիստ վնասակար), fare.

մեծ մուկ = առնէտ

մուճակ տան մէջ հագնելու ոտնաման, terlik

մունետիկ բարձրաձայն ծանուցանող մարդ (հին ատեն երբ լրագիր չկար). *2)* աճուրդի գիները աղաղակող պաշտօնեայ, tellal

մունջ համր. 2) լուռ, անձայն, անխօս

մուշկ չատ հոտաւէտ՝ անուշահոտ իւղ մը, mısk

մուշ-մուշ մշիկ-մշիկ, հանդարտ (քուն), mışıl mışıl

մուշտակ անասուններու մազոտ մորթը, kürk

մուսայ գեղարուեստական գործ մը ստեղծելու տրամադրութիւն կամ ներշնչում. 2) յոյն դիցաբանութեան մէջ Զեւսի ինը աղջիկները՝ որոնցմէ իւրաքանչիւրը կը հովանաւորէր արուեստի ճիւղ մը

մուտք ելքին հակառակը, մտնել, giriş. 2) մտնելու տեղ, անցք, դուռ, սեմ. 3) հասոյթ, եկամուտ, gırdi

մուրալ ողորմութիւն խնդրել, dilenmek

մուրացիկ մուրացկան, մուրիկ, մուրացող, dilenci

մուրացկանութիւն մուրալով ապրիլ, dilencilik

մուրհակ պարտքի փոխարէն ստորագրուած թուղթ. պարտաթուղթ, senet

մուրճ երկաթէ գործիք մը (փայտէ կոթով), ուռն, կռան, çekiç

մռայլ մութ 2) միգամած. 3) խոժոռ

մռայլամած մութով պատած. 2) խոժոռ, անժպիտ

մռմռուկ լեզուն մռմռացնող համ, թթուաշ

մռնչել ուժգին ձայնով գոչել (առիւծի), kükremek 2) բարձր ձայնով գոռալ (ցաւէն կամ զայրոյթէն)

մռնչիւն մռնչում, գիշատիչ գազանի ձայն

մսակեր միս ուտող, միսով սնանող, etçil, etobur

մսավաճառ միս ծախող, մսագործ, kasap

մսեցնել ցուրտէն հիւանդանալ, պաղեցնել, üşütmek

մսիլ ցուրտ զգալ, պաղիլ, üşumek

մսխել չափազանց ծախսել, վատնել. israf etmek, savurmak

մսկոտ ցուրտէն շատ ազդուող

մսուտ վրան շատ միս ունեցող, etli

մսուր անասուններու խոտ ուտելու տեղը (ախոռի մէջ), yemlik

մտաբերել միտքը բերել, յիշել, վերյիշել 2) մտածել. խորհիլ. 3) երեւակայել

մտադիր ուշադիր, հետաքրքիր. արթուն

մտադիւր յօժար եւ ուրախ սրտով, յօժարակամ, հաճոյքով

մտադրել միտքը դնել, որոշել, aklına koymak, tasarlamak niyet etmek. 2) հետամուտ կամ ուշադիր ըլլալ

մտադրութիւն դիտաւորութիւն, նպատակ, միտք, düşünce, tasarı niyet 2) ուշադրութիւն

մտազբաղ մտախոհ, միտքը բանով մը զբաղած

մտածել դատողութիւն ընել, խորհիլ, duşünmek. 2) կարծել

մտածկոտ մտածումի մէջ խաղուած, մտազբաղ, düşünceli

մտածումի խորհուրդ. գաղափար, düşünce. 2) կարծիք

մտահոգութիւն մտատանջութիւն, միտքը զբաղեցնող կամ տանջող հոգ, kaygı

մտամփոփ միտքը կեդրոնացուցած, ուշադիր

մտային մտքի վերաբերեալ, մտաւոր, zihinsel

մտայնութիւն մտածելու կերպ, միտք, նպատակ. duşünce, anlayış, mentalite

մտապատկեր որեւէ առարկայի կամ երեւոյթի պատկերը՝ որ կ'արթննայ մեր գիտակցութեան մէջ, imge

մտատիպար իտէալ, գաղափարական

մտացածին երեւակայական, շինծու. անգոյ. hayalı

մտացի խելացի, ուշիմ. 2) մտաւոր

մտացիր միտքը ցրուած. անուշադիր, dalgın

մտաւոր խելացի 2) իմացական 3) մտքով կատարուող (գործ). 4) մտքէն կատարուող (գործողութիւն), ոչ-գրաւոր. 5) մտային (ոյժ)

մտաւորական այն անձը՝ որ մտքի կամ մշակոյթի վերաբերեալ բաներով կ'զբաղի, aydın. 2) մտքի վերաբերեալ

մտերիմ որմէ գաղտնիք չենք պահեր սրտակից, samimi, ahbap

մտերմական մտերմութեամբ եղած. 2) գաղտնի

մտերմանալ մտերիմ դառնալ, բարեկամանալ

մտերմութիւն սրտակից բարեկամութիւն

մտիկ ընել ականջ դնել. լսել, dinlemek. 2) հնազանդիլ

մտնել դուրսէն ներս գալ girmek.

ականջը մտնել	= հասկնալ
անկողին մտնել	= պառկիլ
աչքը մտնել	= սիրաշահիլ
արիւնը մտնել	= չարիք հասցնել
խօսքի մէջ մտնել	= միջամտել
կարգի մտնել	= չտկուիլ

մտրակ չուանէ կամ կաշիէ՝ ծեծելու գործիք, խարազան, kamçı

մտրուկ ձիու կամ իշու ձագ, քուռակ, sıpa

մրափ քուն. 2) թեթեւ քուն. 3) խոր քուն

մրգաստան պտուղներու պարտէզ, պտղաստան

մրկել այրել. խանձել, yakmak kavurmak

մրմնջել մեղմ ձայնով՝ քիթին տակէն բան մը ըսել mırıldanmak. 2) մեղմ ձայնով հեծել

մրմունջ մեղմ ձայն (խօսքի կամ երգի), mırıltı

մրոտել մուր քսել. աղարտել. karalamak 2) արատաւորել

մրուր որևէ հեղուկի տակը հաւաքուած մասը, դիրտ. tortu, telve

մրջիւն գետնի մէջ ապրող միջատ մը, karınca

մրտենի մշտադալար ծառ մը, mersın

մրտիմ վայրի բադ (ջրային թռչուն մը)

մրրիկ սաստիկ հով, փոթորիկ. ամպրոպ, fırtına

մրրկայոյզ մրրիկի պէս տակնուվրայ ընող

մրցակից մրցորդ, հակառակորդ, rakip

մրցանակ մրցումին մէջ յաղթողին տրուած արժէքաւոր նուէր, ödul

մրցանիշ մրցումի մէջ բարձրագոյն աստիճան, rekor

մրցիլ մրցում ընել, գօտեմարտիլ, yarışmak. karşılaşmak

մրցում մրցութիւն, իրար գերազանցելու կամ յաղթելու ճիգ, yarış, karşılaşma

մօտ ոչ-հեռու, մերձ, yakın

մօտերս = այս օրերս

մօտալուտ մօտ աւուրէն գալիք, վերահաս

մօտակայ մերձակայ, մօտը գտնուող, դրացի

մօտաւոր մօտակայ. 2) մերձաւոր. 3) մօտալուտ

մօտենալ մօտը գալ, մերձենալ, yaklaşmak

մօտիկ մօտը գտնուող. ոչ-հեռու, մերձաւոր, yakın

մօտութիւն մօտաւորութիւն. մօտ ըլլալու վիճակ. մտերմութիւն, yakınlık

մօրեղբայր մօրը եղբայրը. քեռի, dayı

մօրու խորթ մայր, մօրացու, analık

մօրուք կզակի եւ այտերու մազերը (այրերու), sakal

Ց

Ց *երեք հարիւր (ՅԱ = 301, ՅԺԲ = 312, ՅԼԳ = 333)*

յագեցնալ *կշտանալ*, doymak. *2) ձանձրանալ*

յագուրդ *յագեցում, կշտութիւն. 2) գոհացում*, doyum

յախճապակի *ազնիւ տեսակի կաւեղէն նիւթ մը (որմէ անօթներ կը շինուին), ճենապակի*, çini, porselen

յախուռն *խիզախ, յանդուգն, անխորհուրդ*, gözü pek, cesur

յածանաւ *արագընթաց մարտանաւ*, kruvazör

յածիլ *պտտիլ, շրջիլ. թափառիլ*, dolaşmak

յակինթ *թանկագին քար մը*, yakut. *2) անուշահոտ ծաղիկ մը*, sümbül

յաղագս *համար, պատճառաւ*, için

յաղթ *խոշոր. մեծդի, վիթխարի. 2) ուժեղ*, koca(man), heybetli

յաղթական *յաղթութիւն տարած, յաղթող*, galip. muzaffer

յաղթահասակ *խոշոր հասակով, յաղթ*

յաղթահարել *ընկճելով յաղթել. պարտել*, yenmek

յաղթանակ *յաղթութիւն*, galibiyet. zafer *2) մրցանակ*

յաղթանակել *յաղթանակ տանիլ, յաղթահարել*

յաղթանդամ *յաղթամարմին, անձնեղ, անձնեայ, վիթխարի, խոշորակազմ*, iriyarı, irkıyım, cüsseli

յաղթապանծ *յաղթութեամբ պանծացող կամ հպարտ. փառաւոր*

յաղթել *պարտութեան մատնել, պարտել. նուաճել. 2) գերազանցել. 3) չահիլ (խաղի մէջ)*, yenmek

յաղթութիւն կռիւի կամ մրցումի մէջ յաղթել, հակառակորդին դէմ մեծ յաջողութիւն, yengi

յաղթուիլ պարտուիլ, yenilmek. *2)* կորսնցնել (խաղի մէջ)

յաճախ յաճախակի, շատ անգամ. ստէպ, çogun

յաճախել տեղ մը՝ յաճախ երթալ-գալ, ստէպ այցելել, devam etmek gidıp gelmek. *2)* շատնալ, աւելնալ, artmak

յաճախորդ այն՝ որ խանութէ մը յաճախ առուտուր կ՚ընէ, գնորդ, muşteri

յամառ իր ըսածին կամ ըրածին վրայ պնդող. պինդգլուխ, կամակոր, inatçı

յամառիլ բանի մը վրայ պնդել, inat/ısrar etmek

յամառութիւն յամառելու վիճակ, ınat(çılık)

յամառօրէն յամառաբար, յամառ կերպով

յամենալ ուշանալ, յապաղիլ, gecikmek *2)* տնտնալ

յամոյր եղջերուի տեսակ մը, ceylan

յամր կամաց, դանդաղ, յուշիկ

յամրաքայլ դանդաղ քայլերով, յամրընթաց

յամրընթաց յամրաքայլ, ծանրաքայլ

յամրօրէն յամրաբար, կամաց-կամաց, դանդաղ

յայնժամ այն ատեն, այն ժամանակ

յայտագիր գրութիւն՝ որով կը յայտնենք հանդիսութեան մը մանրամասնութիւնները (թատերական ներկայացումի, երգահանդէսի եւն.), program. *2)* ծրագիր

յայտարար յայտնի դարձնող *2)* հասարակ կոտորակի գծին տակի եզրը (որ ցոյց կու տայ քանի մասի բաժնուած է ամբողջը), payda

յայտարարել հրապարակաւ յայտնել. հռչակել, ılan etmek. duyurmak

յայտարարութիւն զեկոյց 2) ծանուցում

յայտնապէս յայտնի կերպով. որոշապէս

յայտնել իմացնել, տեղեկացնել, bıldırmek belirtmek
2) գաղտնիքը մէջտեղ հանել, ifşa etmek.
3) յայտարարել, duyurmak

յայտնի բացայայտ, ակներեւ, bellı, bilınen, açık
2) ծանօթ, tanınmış

յայտնութիւն յայտնի ըլլալ, երեւում. 2) մերկացում.
3) գիւտ

յայտնուիլ մէջտեղ ելլել, հրապարակուիլ

յայրատ բղջախոհ, վաւաշոտ, ցանկասէր

յանգ վերջ. վերջաւորութիւն. 2) ոտանաւորի տողերու վերջաւորութեան նմանաձայնութիւն. kafıye, uyak

յանգիլ վերջանալ, աւարտիլ. 2) եզրակացութեան մը հասնիլ

յանդգնիլ համարձակիլ, ժպրհիլ, խիզախիլ, curet etmek, yeltenmek

յանդգնութիւն համարձակութիւն, cüret, cesaret.
2) լրբութիւն, hayasızlık kustahlık

յանդիման դէմը, դիմացը, առջեւը

յանդիմանել յանցանքը երեսին ըսել, կշտամբել, azarlamak

յանդիմանութիւն կշտամբանք, սաստ, azar

յանդուգն խիզախ, յախուռն, ինքնավստահ, gözü pek curetkâr cesur, küstah

յանկարծ յանկարծակի, անակնկալ կերպով, aniden

յանկարծական անսպասելի, յեղակարծ

յանկարծամահ յանկարծ մեռած

յանկերգ յանգերգ, իւրաքանչիւր տունի վերջաւորութեան կրկնուած տող (երգի կամ ոտանաւորի մէջ), nakarat

յանկուցիչ հրապուրիչ, համայիչ, դիւթիչ

յանձանձել խնամք տանիլ. հոգալ

յանձնաժողով յանձնախումբ, այն անձերը՝ որոնց յանձնուած է ծրագիր մը իրականացնելու աշխատութիւնը. 2) մասնաժողով, մասնախումբ, komisyon

յանձնապաստան ինքնավստահ, յանդուգն

յանձն առնել յանձնառու ըլլալ. ստանձնել 2) ընդունիլ, յօժարիլ, ustlenmek yuklenmek

յանձնառութիւն յանձն առնել, յօժարութիւն 2) խոստում

յանձնարարել իբրեւ լաւ ներկայացնել կամ առաջարկել. tavsiye etmek

յանձնել տալ, աւանդել, teslim etmek. 2) ձգել. 3) վստահիլ

յանպատրաստից առանց նախապէս պատրաստուած ըլլալու

յանցանք սխալ արարք, մեղք, suç kabahat. 2) թերութիւն

յանցաւոր յանցապարտ, յանցանք գործող, suçlu

յապաղիլ ուշանալ, յամենալ 2) տնտնալ

յապաղում ուշանալու վիճակ, ուշացում, gecikme

յապաւել կրճատել, պակսեցնել, kısaltmak. 2) ամփոփել

յապաւում կրճատում. 2) զեղչում. 3) ամփոփում

յաջող նպատակին հասած, բարեպատեհ, başarılı

յաջողակ յառաջադէմ, կարող. 2) ճարտար

յաջողիլ նպատակին հասնիլ, կարենալ, başarmak

յաջողութիւն յաջողում, լաւ արդիւնք, başarı

յաջորդ յաջորդող, ետեւէն եկող, յետագայ, ertesi, sonraki

յաջորդաբար իրարու ետեւէ. կարգաւ

յաջորդել ետեւէն գալ, հետեւիլ, izlemek. ardından gelmek *2)* մէկուն տեղը գալ, յաջորդ ըլլալ, yerine geçmek

յառաջ դէպի առաջ կամ դէպի առջեւ, ileri

յառաջաբան գրքի մը սկիզբը՝ ընթերցողին տրուած տեղեկութիւն, նախաբան, ներածութիւն. onsoz

յառաջադէմ յառաջ գացող, յաջողակ

յառաջանալ դէպի առաջ երթալ, ilerlemek

յառաջապահ առաջին գիծի վրայ եկող (որեւէ պայքարի մէջ), առաջապահ, öncu

յառաջդիմական յառաջդիմութեան կողմնակից, ilerici

յառաջդիմել առաջ երթալ, աւելի լաւ ըլլալ, ilerlemek *2)* զարգանալ

յառաջդիմութիւն դէպի լաւը փոփոխութիւն, ilerleme

յառաջընթացք դէպի առաջ ընթացք

յառաջիկայ անմիջապէս գալիք

յառել աչքերը տնկել եւ անշարժ նայիլ, սեւեռել

յառնել ոտքի ելլել (նստած՝ կամ պառկած տեղէն). *2)* յարութիւն առնել

յասմիկ անուշահոտ ծաղիկ մը, yasemin

յատակ խորութիւն ունեցող բանի մը տակը, խորք, ալք

յատակագիծ շինութեան մը գծուած պատկերը, plan. *2)* ծրագիր

յատկանիշ առանձնայատուկ նշան

յատկանշական յատկանիշ կազմող, բնորոշ

յատկապէս մասնաւորապէս, առանձնապէս, ozellikle

յատկացնել յատուկ նպատակի մը տրամադրել

յատկացուցիչ այն սեռական հոլով գոյականը՝ որ կը դրուի ուրիշ գոյականի մը կամ յատկացեալի մը յետ՝ եւ ցոյց կու տայ թէ ան որո՞ւ կը պատկանի

յատկութիւն այն մասնաւորութիւնը՝ որով կը զատուի բան մը ուրիշներէ, özellik
2) Հանգամանք

յատուկ ինչ որ կը վերաբերի մէկուն՝ կամ բանի մը, մասնաւոր, սեփական, ուրոյն, özel, özgü

յար միշտ, շարունակ, անդադար 2) քովը դրուած, կից 3) բարդութեան մէջ կը նշանակէ «միշտ» կամ «կից»

յարաբերական իրարու հետ կապ ունեցող, göreli
2) այն դերանունը՝ որ ցոյց տրուած բառի մը տեղ կը դրուի եւ նախորդ բառը կամ նախադասութիւնը կը կապէ յաջորդին

յարաբերականութիւն այն փիլիսոփայութիւնը՝ որ կ'ընդունի թէ ամէն ինչ յարաբերական է ու բացարձակ բան չկայ, görecilik

յարաբերեալ այն բառը՝ որուն տեղ դրուած է յարաբերական դերանունը

յարաբերութիւն կապակցութիւն, հաղորդակցութիւն, առնչութիւն ilişki

յարալէզ դիցաբանութեան մէջ այն չաստուածները՝ որոնք շարունակ լիզելով կրնային բժշկել պատերազմի վիրաւորներուն վէրքերը

յարակատար բայերու այն բաղադրեալ ժամանակը՝ որ ցոյց կու տայ թէ գործողութիւնը ներկայէն առաջ կատարուած է (ինչպէս՝ գրած եմ. սիրած էք եւն.), belirsiz geçmiş –mış'lı geçmiş

յարակից կապ ունեցող, կապուած. 2) քովէ քով

յարանուանութիւն յարանունութիւն, նոյն անունէն՝ կամ նոյն արմատէն կազմուած ըլլալ. 2) ազգի մը տարբեր դաւանանքներու հետեւող իւրաքանչիւր հատուածը, համայնք, cemaat

յարատեւ անդադար շարունակուող, մշտատեւ.

տեւական

յարատեւել միշտ տեւել, շարունակել

յարատեւութիւն նոյն վիճակը շարունակել

յարացոյց իտէալ, տիպար, օրինակ

յարափոփոխ միշտ փոխուող, փոփոխական

յարգ արժէք, արժանիք, kıymet. değer. *2)* պատիւ

յարգական յարգանք արտայայտող

յարգանք բարձր գնահատութիւն (զոր կ'զգանք մէկուն հանդէպ իր արժանիքներուն պատճառաւ), մեծարանք, hürmet. saygı

յարգել յարգանք զգալ, մեծարել, պատուել, saygı göstermek

յարգելի յարգանքի արժանի. մեծարող, մեծարգոյ

յարգի յարգ ունեցող, արժէքաւոր, թանկագին. kıymetli, değerli

յարդ կարգ մը բոյսերու ցօղունը՝ որ զատուած է հատիկներէն եւ կը գործածուի իբրեւ կեր, saman

յարդարել զարդարել, շտկել, կարգաւորել

յարդարուն զարդարուած, կոկիկ

Յարգգող Մէր-Կաթին

յարել աւելցնել, կցել, շարունակել, ilave etmek. eklemek

յար եւ նման ճիշդ նմանը, միեւնոյն

յարիլ միանալ, կապուիլ, կցուիլ, bağlanmak, katılmak, eklenmek

յարկ տուն. *2)* տանիք *3)* յարկաբաժին

յարկաբաժին շէնքի մը բաժանումները (իբրեւ անջատ բնակարան), daire

յարձակիլ վրան նետուիլ. խոյանալ, saldırmak

յարձակում յարձակողական. խոյանք, գրոհ, saldırı

յարմար տեղին, պատշաճ. վայելուչ, uygun

յարմարիլ յարմար գալ, պատշաճիլ, uymak 2) համակերպիլ. 3) համաձայնիլ

յարմարութիւն յարմար ըլլալ, պատշաճութիւն 2) ընդունակութիւն

յարմարցնել յարմար դարձնել, պատշաճեցնել, uydurmak 2) կարգադրել

յարութիւն պառկած տեղէն ելլել (մեռեալի), վերազարթնում 2) անձի անուն

յարում բանի մը կապուիլ. միացում

յարուցանել պառկած տեղէն վերցնել, kaldırmak, diriltmek. 2) առաջ բերել, ծագեցնել, çıkarmak, doğurmak

յաւակնիլ յանդգնիլ. ժպրհիլ, curet etmek. 2) մեծամտիլ

յաւակնոտ մեծամիտ, ինքնահաւան, fodul

յաւակնութիւն ինքզինք բանի մը տեղ դնել, յանդգնութիւն. 2) մեծամտութիւն

յաւելուած յաւելեալ, ետքէն աւելցուած (մաս), ek

յաւելուլ աւելցնել, շատցնել

յաւելում եղածին վրայ մաս մը եւս աւելցնել. 2) գումարում, բարդում

յաւերժ յաւէրժ, շարունակ, յաւիտեան

յաւերժական յաւիտենական, մշտնջենաւոր

յաւերժահարս յոյն դիցաբանութեան մէջ այն դիցուհիները՝ որոնք շատ երկարակեաց ու միշտ երիտասարդ էին եւ կը հովանաւորէին անտառներն ու դաշտերը

յաւերժանալ մշտնջենաւոր դառնալ, անմահանալ

յաւէտ միշտ, շարունակ. յաւիտեան

յաւիտեան յաւէտ, միշտ, մշտնջենապէս

յաւիտենական վերջ չունեցող մշտնջենական, ebedi

յաւիտենականութիւն յաւերժութիւն. միշտ գոյութիւն ունենալ. 2) անմահութիւն

յաւիտենապէս յաւէտ, ընդմիշտ

յափշտակել խլել, կորզել, շորթել, գրաւել, kapmak, ele geçirmek, fethetmek

յափշտակութիւն թալան. 2) հիացում

յափշտակուիլ խլուիլ. 2) հիանալ, զմայլիլ

յափուկ անուշահոտ ծաղիկ մը, muhabbetçiçeği

յափրանալ չափազանց կշտանալ. յագենալ

յեղուզակ գող կամ աւազակ՝ որ յարձակումով կը կողոպտէ, յուղկահար, eşkıya

յեղակարծ անսպասելի կերպով, յանկարծ

յեղաշրջել եղանակը կամ կերպը փոխել

յեղաշրջում մեծ կամ հիմնական փոփոխութիւն (որեւէ վիճակի կամ ըմբռնումի), tekâmül evrım

յեղափոխութիւն քաղաքական իրաւակարգի փոփոխութիւն (բռնի ոյժով), ıhtılal devrim

յեղյեղել նոյն բանը շարունակ կրկնել (տարբեր ձեւերով)

յեղյեղուկ փոփոխական, դիւրափոփոխ. յողդողդ

յենակէտ յեցակէտ, կռթնելու տեղ, լծակի յենարան, dayanak (noktası). 2) որեւէ բան՝ որուն վրայ կարելի է հիմնուիլ

յենարան կռթնելիք տեղ (որեւէ առարկայի)

յենուլ կռթնիլ, dayanmak. 2) ապաւինիլ կամ վստահիլ

յեսան սրելու քար, յեսանաքար, bileğitaşı

յետագայ ետքը գալիք,ապագայ

յետադաս (բառի մը) վերջաւորութեան դրուած

յետադարձ յետահայեաց, դէպի ետ դարձող 2) անցեալի վրայ դարձող

յետադէմ ետ գացող (փոխանակ յառաջդիմելու)

յետաձգել ետ ձգել կամ ետքի ձգել, ձգձգել, ertelemek

յետամնաց եւ մնացած. հայաւրդիմող, geri kalmış

յետգրութիւն նամակի մը կամ որեւէ գրուածքի վերջաւորութենէն յետոյ աւելցուած գրութիւն (որ ցոյց կը տրուի Յ Գ. սկզբնատառերով), hamiş

յետին վերջին, ետքի, son(uncu), arka, art. 2) աննշան. չնչին

յետոյ ետքը. ապա. վերջը, sonra

յետոյք մարմնին ետեւի կողմը (նստելու մասը), kıç

յետսամիտ մտքով յետամնաց, հին գլուխ

յերիւրածոյ չինծու կամ սուտ (խօսք), uydurma. duzme(ce)

յերիւրել չինծու բան մը հնարել, յարմարցնել, uydurmak

յիմար անխելք, անմիտ. akılsız, aptal. 2) խելագար, խենդ, deli

յիմարական յիմարի յատուկ, յիմարութիւն պարունակող, անմիտ, akılsız(ca). aptal(ca). delı(ce)

յիմարանոց յիմարներու հիւանդանոց, խենդանոց. tımarhane

յիմարութիւն անխելքութիւն. 2) խենդութիւն

յիշաչար իրեն եղած չարիքը յիշող, ոխակալ. քինախնդիր, վրէժխնդիր

յիշատակ այն տպաւորութիւնը՝ որ կը մնայ մեր յիշողութեան մէջ, anı 2) այն առարկան՝ որ նուէր կը տրուի՝ որպէսզի տուողը յիշենք. hatıra. yadigâr

յիշատակարան յիշեցնելու ծառայող որեւէ առարկայ (շինութիւն, գիրք. դամբան եւն.). 2) ձեռագրի մը կամ հին տպագրութեան մը վերջաւորութեան տրուած տեղեկութիւն

յիշատակել անունը տալ (յիշելու համար), ոգեկոչել, anmak. 2) դէպք մը կամ անուն մը արձանագրել

յիշատակութիւն անունը տալ, յիշատակում, anma

յիշել չմոռնալ, մտաբերել, hatırlamak. 2) **յիշատակել**, anmak

յիշեցնել միտքը ձգել (եթէ մոռցած է), hatırlatmak

յիշողութիւն յիշելու հոգեկան կարողութիւն, hafıza

յիշոց հայհոյանք, նախատինք, լուտանք

յիսուն հինգ անգամ տասը (50), elli

Յիսուս հիմնադիրը քրիստոնեայ կրօնքին, Մեսիա, Փրկիչ, Քրիստոս, Որդի Աստուծոյ, Isa

Յիսուսեան կրօնական միաբանութիւն մը՝ որ հիմնուած է պաշտպանելու համար կաթոլիկ հաւատքը (ԺԶ դարուն), Cizvit

յղանալ մտքովը հնարել. խորհելով ստեղծել

յղացում մտքով կատարուած հնարք

յղել բան մը՝ տեղ մը ղրկել. ուղարկել

յղի կին կամ էգ կենդանի՝ որ զաւակ կամ ձագ պիտի ունենայ. ծոցուոր, hamile gebe

յղկել տաշելով հարթել, ողորկել

յղփանալ լիուլի կշտանալ. յափրանալ

յոբելեան յիսուն տարուան շրջան. 2) հանդէս՝ որ կը կատարուի կարեւոր դէպք մը տօնելու համար, jubile

յոգնախուռն բազմաթիւ, անհամար, հոծ

յոգնած պարտասած. խոնջ, վաստակաբեկ, yorgun

յոգնակի յոքնակի, մէկէ աւելի. շատ, çoğul

յոգնաջան ժրաջան, մեղուաջան, բազմաջան

յոգնեցնել յոգնութիւն պատճառել, պարտասել, yormak

յոգնիլ շատ աշխատելու հետեւանքով ոյժը հատնիլ, պարտասիլ, խոնջիլ, yorulmak

յոգնութիւն յոգնածութիւն. խոնջէնք, yorgunluk

յոխորտ գոռոզ, խրոխտ, մեծխօսիկ. սէգ

յոխորտալ խրոխտալ, գոռոզանալ. ոնքալ, սիգալ 2) մեծաբանել, böburlenmek

յողդողդ յեղյեղուկ, անհաստատ, խախուտ

յոյզ յուզում, խռովք. 2) յուզել բային արմատը

յոյժ ուժգին կերպով, սաստիկ, շատ

յոյլ թոյլ, ծոյլ, հեզգ, դանդաղ

յոյս սպասում՝ լաւ բանի մը զոր կը բաղձանք, ակնկալութիւն. ümıt

յոպոպ թռչուն մը (գլխուն վրայ սանտրաձեւ փետուրներով). çavuşkuşu

յոռետես ամէն բան գէշ տեսնող, bedbın. kotüm-er

յոռի գէշ, վատ, չար. kötü 2) ստորին

յովազ ընձառիւծի նմանող գազան մը, pars

յովատակ արու ձի

յոտնկայս ոտքի կեցած (յարգանքի համար), ayakta

յորդ առատ, ճոխ. 2) առատ հոսող

յորդաբեղ յորդահոս. առատահոս. 2) շատ առատ

յորդառատ յորդ եւ առատ, շատ առատ

յորդիլ դուրս թափիլ, զեղուլ, taşmak 2) չատնալ

յորդոր խրատ, պատուէր, oğüt. 2) խրախոյս

յորդորական խրատական խօսք. 2) բարոյական

յորդորել խրատել. 2) խրախուսել, քաջալերել

յորձանուտ յորձանք եղած տեղը, akıntı

յորձանք ջուրի արագ հոսանք. 2) յորձանուտ

յորջորջել անուն դնել, անուանել. կոչել

յուզել խառնել, տակնուվրայ ընել. քրքրել, փնտռել, ցնցել. 2) խռովել, վրդովել, ալեկոծել 3) գութը շարժել

յուզիչ սիրտը չարժող, սրտաշարժ, ազեխարշ

յուզմունք հոգեկան ալեկոծում, heyecan

յուզուիլ զգածուիլ, խռովիլ. 2) ալեկոծիլ

յուզում հոգեկան տակնուվրայութիւն, վրդովում, ցնցում. 2) յուզմունք

յուզումնալից յուզմունքներով լեցուն

Ցուլիս տարուան Է ամիսը. Temmuz

յուլութիւն ծուլութիւն, քնութիւն

յուղարկաւոր հանգուցեալին թաղման արարողութեան մասնակցող

յուղարկաւորութիւն թաղման արարողութիւն

յուղկահար հուղկահար, ուղեւորներու վրայ յարձակող ու կողոպտող, յելուզակ, harami, eşkıya

յունապ յունապիի պտուղը, hünnap

Ցունիս տարուան Զ ամիսը, Haziran

Ցունուար տարուան Ա ամիսը, Ocak

յուշ յիշատակ

յուշատետր յիշատակներ արձանագրելու տետրակ, hatıra defteri. 2) փոքր տետրակ՝ որուն մէջ կը գրենք այլեւայլ բաններ (յիշելու համար), not defteri

յուշարար յիշեցնող (դերասանին), suflör

յուշարձան որեւէ յիշատակ յաւերժացնող արձան, anıt

յուշիկ համաց-համաց, մեղմիկ, հանդարտ

յուշկապարիկ առասպելական կենդանի մը՝ կէս կին, կէս ձուկ, սիրէն, denizkızı

յուռթի առատ, բեղուն, արգաւանդ

յուռութք բժժանք, կախարդութիւն. 2) այն իրը՝ որ իբրեւ թէ մարդը կը պահպանէ չար փորձանքներէ, muska

յուսաբեկ յոյսը կոտրած, յուսահատ

յուսաբեր յոյս բերող, յուսադրող

յուսադրել յոյս տալ, քաջալերել

յուսալ յոյս ունենալ, ակնկալել, ummak. ümit etmek

յուսախաբ իր յոյսերուն մէջ խաբուած, հիասթափ

յուսախնդիր յոյս փնտռող

յուսահատ յուսակտուր, յոյսը հատած, վհատած, յուսակորոյս, անյոյս, umitsiz

յուսահատիլ յուսահատ ըլլալ, վհատիլ

յուսահատութիւն անյուսութիւն, վհատում

յուսավրիպում յոյսը պարապը ելլել, յուսախաբութիւն, հիասթափութիւն

յուրան կոթունի մը վրայ՝ բուրգի ձեւով բուսած ծաղիկներ. 2) կուժ

յստակ պարզ, որոշ, յայտնի. 2) մաքուր, վճիտ, ջինջ

յստակատեսութիւն սուր տեսողութիւն

յստակութիւն մաքրութիւն, պարզութիւն, պայծառութիւն

յօդ կցուած մաս (մարմնի մէջ), eklem. 2) կապ, զօդ. 3) որոշիչ եւ դիմորոշ մասնիկներ (ս, դ, ն, ը)

յօդակապ բարդութեան մէջ բառերը կապող մասնիկներ (ինչպէս՝ ա. ե, զ, եւ, ըստ եւն.)

յօդատապ յօդերու բորբոքում, artrit

յօդացաւ յօդերու ցաւ, romatizma

յօդել կապել, կցել, միացնել

յօդուած առանձին գրուածք (թերթի կամ հանդէսի մէջ), makale. 2) մարմնի մէկ մասը (յօդերով միացած). 3) օրէնքի առանձին մէկ հատուածը, madde

յօդուածագիր յօդուածը գրող (հնդինակը)

յօժար առանց ստիպումի, իր կամքով

յօժարակամ յօժար կամքով եղած, սիրով

յօժարիլ պատրաստակամ ըլլալ, ուզել, հաւանիլ, հաճիլ

յօժարութիւն հաւանութիւն, հաճութիւն. կամեցողութիւն, փափաք

յօնք ակնակապիճներու վրայի կամարաձեւ մազերը, ունք, ընքուի, kaş

յօշոտել պատառ-պատառ ընել, բզկտել

յօտել յատել, աւելորդ ճիւղերը կտրել, budamak

յօտոց յատոց, ծառերը յօտելու գործիք, bıçkı

յօրանջել բերանը չղաճգօրէն բանալով շնչել (իբրեւ քունի նշան), երեժկտալ, esnemek

յօրինել շինել, կազմել, ստեղծել

յօրինուածք շինուածք, կազմուածք, բանուածք, կառոյց

Ն

Ն *չորս հարիւր (ՆԱ = 401). 2) որոշիչ յօդ. 3) դիմորոշ յօդ*

նաեւ *ան ալ. այլեւ, նոյնիսկ (չաղկապ)*

նազանք *չնորհալի շարժումներ. 2) ծնքծնքում*, naz cılve kırıtma

նազելաճեմ *չնորհալի քալուածքով*

նազելի *չնորհալի, վայելուչ (կնոջական)*

նաժիշտ *կին սպասաւոր (որ հին ատեն կը ծառայէր բարձր դասակարգի տիկիններու), ազախին*, cariye

նախ *ամէնէն առաջ, առաջ, սկիզբ*, ılkın. once

նախաբազուկ *արմուկէն մինչեւ դաստակ*. önkol

նախաբան *յառաջաբան (գրքի)*, önsöz

նախագահ *ժողովի մէջ գահկրէց անձը՝ որ առաջին տիղը կը գրաւէ*, başkan *2) ատենապետ*

նախագիծ *ծրագիր, ուրուագիծ*, taslak

նախագիտելիք *սկզբնական տեղեկութիւն*

նախադաս *սկիզբը դրուած, առաջ դրուած*, ön [ek]

նախադասութիւն *այն բառերու ամբողջութիւնը՝ որ կ արտայայտէ միայն մէկ գործողութիւն՝ մտածում եւ կամ վճիռ (որ կը պարունակէ միայն մէկ հատ դիմաւոր բայ)*, cümle

նախադրեալ *առաջ դրուած. 2) հաւաքաբանութեան մէջ՝ առաջին երկու նախադասութիւններէն ամէն մէկը՝ որոնցմէ կ՝ելլէ եզրակացութիւնը*, ıncul

նախադրութիւն *այն անփոփոխ բառերը՝ որոնք գոյականի մը որեւէ մէկ պարագան ցոյց կու տան*. edat ılgeç

նախախնամութիւն այն զօրութիւնը՝ որ առաջուընէ հոգացած է արարածներու պահանջքները, Աստուած. *2)* բնութիւն

նախակարապետ առաջնորդներու առաջինը

նախակրթարան սկզբնական կրթութեան դպրոց

նախակրթութիւն նախնական ուսում, ilköğretım

նախահայր առաջին հայր *(որմէ սերած են բոլոր մարդիկ եւ կամ ամբողջ ցեղ մը)*, ata *2)* հիմնադիր

նախահոգութիւն նախատեսութիւն. կարիքները առաջուընէ հոգալ, հեռատեսութիւն

նախաձեռնարկ առաջին անգամ ձեռնարկող

նախաձեռնութիւն ուրիշներէ առաջ ձեռնարկել

նախաճաշ առտուան ճաշ *(թեթեւ)*, kahvaltı

նախամեծար նախապատիւ, գերադաս

նախայարձակ առաջին յարձակումը գործող

նախանձ այն վրդովումը զոր կ'զգանք՝ երբ մէկը յաջողած կամ նախընտրուած տեսնենք, չարակնութիւն, kıskançlık

նախանձախնդիր բան մը եռանդով պաշտպանող, բարենախանձ

նախանձելի բաղձալի, փափաքելի, ցանկալի

նախանձիլ նախանձ զգալ, չարանալ, յաչաղիլ, kıskanmak. *2)* ցանկալ, տենչալ, gıpta etmek

նախանձոտ նախանձող, յաչաղկոտ

նախաշաւիղ տարրական գիտելիք

նախապաշարում առաջուընէ կազմուած սխալ կարծիքներ, önyargı. *2)* անհիմն հաւատալիքներ, boş ınanç

նախապատիւ աւելի պատուական, աւելի լաւ. նախամեծար

Նախապատմական *պատմական շրջանէն առաջ*

Նախապատուութիւն *նախընտրութիւն*, tercih, öncelik

Նախապատրաստական *սկզբնական 2) աւելի վեր կարգի պատրաստող (դասարան)*, hazırlık

Նախապէս *նախ եւ առաջ, առաջուընէ*

Նախառեալ *առանց ճանչնալու կամ փորձելու կազմուած (կարծիք բանի մը մասին)*

Նախատական *նախատինք պարունակող*

Նախատել *անարգել, անպատուել, վիրաւորել*, hakaret etmek

Նախատեսել *առաջուընէ նկատի առնել թէ ինչեր կրնան պատահիլ՝ եւ միջոցներ ձեռք առնել*, öngörmek

Նախատինք *անարգանք, կշտամբանք, լուտանք*, hakaret

Նախատիպ *բուն օրինակ, բնագիր*

Նախատօնակ *խթում, նաւակատիք*

Նախարար *կառավարութիւնը կազմող անձերէն ամէն մէկը (պետական բարձրագոյն պաշտօնեայ)*, bakan

Նախդիր *այն մասնիկը՝ որ բառին սկիզբը կը դրուի եւ անոր կու տայ զանազան նշանակութիւններ*

Նախընթաց *առաջ պատահած, նախորդ, նախկին 2) նման, օրինակ*

Նախընտրել *նախադասել. աւելի յաւ նկատել*, tercih etmek

Նախիր *կովերու՝ եզներու խումբ, արջառ*

Նախկին *սկիզբի, առաջին. 2) առաջուան, հին*

Նախճիր *արիւնահեղութիւն, ջարդ, կոտորած*

Նախնական *սկզբնական. տարրական*, ilk(el)

Նախնի *առաջին, նախկին, սկիզբի*

Նախնիք այն անձերը որոնցմէ ծնած ենք, ecdat, atalar

Նախշուն գեղեցիկ, սիրուն. 2) զարդարուն

Նախորդ առջի, անցեալ, նախընթաց

Նախօրեակ նախորդ օրը կամ օրերը

Նահանգ երկրի մը բաժանումներէն ամէն մէկը, կուսակալութիւն, eyalet

Նահանջ ընկրկում.

Նահանջ տարի = այն տարին՝ որ ունի 366 օր

Նահանջել ետ քաշուիլ, ընկրկիլ, տեղի տալ

Նահապետ Հայրապետ. 2) ցեղապետ

Նահատակ մարտիրոս, զոհ, şehit.

Էշ նահատակ = անմտաբար կամ ի զուր զոհուած

Նահատակուիլ Հաւատքի համար մեռնիլ. նահատակ ըլլալ, şehit olmak/düşmek

Նամակ անձի ուղարկուած գրութիւն, mektup

Նամէտ նամոտ, խոնաւ, տամուկ

Նայ մեղմ կամ կակուղ բաղաձայններ՝ որոնք դիւրաւ կը կցուին ուրիշ բաղաձայններու (լ, ղ, մ, ն, ր)

Նայիլ դիտել, bakmak. 2) աչքէ անդրնել, տեսնել. 3) Հոգ տանիլ, խնամել

Նայուածք նայելու կերպ, ակնարկ, bakış

Նանիր դատարկ. պարապ. ունայն. զուր, սին

Նապաստակ բուսակեր, կրծող կենդանի մը (խիստ երկչոտ), tavşan

Նարգիս Հոտաւէտ ծաղիկ մը. nergis

Նարեկ Գրիգոր Նարեկացիի յօրինած աղօթագիրքը

Նարինջ նարնջենիի պտուղը, portakal

Նարտ նարտախաղի տուփ, tavla

Նարօտ գոյնզգոյն թել

նաւ ծովային փոխադրական միջոց. չոգենաւ, gemi

առագաստներով նաւ = առագաստանաւ
զբօսապտոյտի նաւ = զբօսանաւ
ծովու տակէն գացող նաւ = ընդծովեայ
կարք կրող նաւ = կառաբարձ
պատերազմական նաւ = մարտանաւ

նաւաբեկ նաւը խորտակուած

նաւաբեկութիւն նաւու խորտակում (փոթորիկի պատճառաւ)

նաւազ նաւաստի, նաւու սպասաւոր, gemici. tayfa

նաւակ փոքր նաւ, մակոյկ. kayık

նաւակատիք բացման հանդէս՝ կամ ուրախութիւն. 2) Ճրագալոյց. խթում

նաւակոծութիւն մեծ ալեկոծութիւն (նաւու)

նաւահանգիստ նաւակայք, նաւերու կայան (ուր կրնան խարիսխ ձգել), liman

նաւամատոյց ծովեզերքի վրայ շինուած մասնաւոր տեղ՝ ուր նաւերը կը մօտենան. ıskele

նաւաշինարան նաւեր շինելու արհեստանոց, tersane

նաւապետ նաւը ղեկավարող անձ, kaptan. süvari

Նաւասարդ Հայոց Ա. ամիսը (Օգոստոս՝ որպէս Ամանոր)

նաւաստի նաւազ, gemıcı, tayfa 2) նաւավար

նաւավար նաւուղիղ, նաւը վարող

նաւատորմիղ նաւատորմ, նաւերու խումբ, filo donanma

նաւարկել նաւով ճամբորդել

նաւարկութիւն նաւով ուղեւորութիւն

նաւթ հանքային դիւրավառ հեղուկ մր, petrol

նաւորդ նաւու ճամբորդ. 2) նաւապետ 3) նաւազ

նեարդ մկաններըը կազմող առաձգական բարակ թելեր, մանրաթել, lif. 2) ջիղ

նեխել քայքայուիլ ու գարշահոտութիւն արձակել (գործարանաւոր մարմիններու), հոտիլ, çürümek, kok(uş)mak

նեկտար յոյն դիցաբանութեան մէջ աստուածներուն խմած գինին՝ որ անմահութիւն կը պարգեւէ 2) ծաղիկներուն արտադրած քաղցր հիւթը (զոր կը հաւաքեն մեղուները)

նեղ ոչ-լայն, սեղմ, անձուկ, dar

նեղանալ նեղսրտիլ, բարկանալ

նեղացնել դժգոհութիւն պատճառել, բարկացնել

նեղել անհանգիստ ընել, ճնշել, սեղմել, sık(ıştır)mak, rahatsız etmek, üzmek

նեղմիտ կարճամիտ, պակասամիտ, dar kafalı

նեղնալ նեղ դառնալ, փոքրանալ. քաշուիլ, daralmak

նեղութիւն անձկութիւն, darlık, sıkıntı. 2) անհանգստութիւն

նեղուց երկու ցամաքի միջեւ, ծովու նեղ անցք, boğaz, kanal

նեղսիրտ համբերութիւն չունեցող, ցասկոտ

ննջ չար դիտաւորութիւն ունեցող, խարդախ, sinsi, hain, kurnaz, düzen(baz), hile(kâr)

ննջամիտ չարամիտ, խարդախ 2) խորամանկ

ննջաւոր ննջամիտ, խարդախ, խաբեբայ, անպարկեշտ

ննջութիւն խարդախութիւն, կեղծիք, դաւ

նետ սլաքաւոր փայտէ ձող՝ զոր կ'արձակեն աղեղով, ok

նետահար նետով զարնուած

նետաձիգ նետ արձակող. աղեղնաւոր

նետել արձակել կամ ձգել (որեւէ առարկայ), atmak.

աչք նետել = նայիլ
բանտ նետել = բանտարկել
գոյնը նետել = գունատիլ
դուրս նետել (մէկը) = վտարել
խօսք նետել = մէկուն բան մը ըսել (կողմնակի կերպով)
հասակ նետել = հասակը բարձրանալ

նետուիլ արձակուիլ (մէկուն կողմէ).

առաջ նետուիլ = դիմագրաւել
բարձրէն նետուիլ = գահավիժիլ
վրան նետուիլ = խոյանալ

ներ երկու եղբօր կիները՝ իրարու նկատմամբ, eltı. 2) բարդութեան մէջ կը նշանակէ «ներս» կամ «մէջ». 3) յոգնակի մասնիկ

ներածել ներս բերել՝ կամ մտցնել. 2) օտար երկրէ ապրանք գնել, ithal etmek

ներածութիւն ներածում (ապրանքի), ıthalat. 2) գրքի մը բովանդակութեան մասին նախապատրաստական դանօթութիւն, giriş

ներաշխարհ հոգեկան ներքին աշխարհ, iç âlem dunya

ներարկել մարմնի մը մէջ որեւէ հեղուկ մտցնել, zerk etmek, içitmek

ներբան գարշապար (ոտքի), taban. 2) կօշիկի տակ

ներբող գովեստի խօսք. 2) գովասանք. methıye

ներբողել գովել, փառաբանել, դրուատել, methetmek

ներգաղթ երկիր մը գաղթել (մարդոց)

ներգոյական մէջ գտնուած 2) գրաբարի մէջ այն հոլովը որ ցոյց կու տայ «մէջը» (ինչպէս՝ ի քաղաքի = քաղաքին մէջ)

ներգործական ներգործող 2) այն բայը՝ որուն ենթական գործողութիւնը ուրիշի մը վրայ կը կատարէ, etken

ներգործել բանի մը մէջը գործել, ազդել, tesır etkı etmek, işlemek

ներգործութիւն ազդեցութիւն, ոյժ

ներդաշնակ իրարու յարմարած 2) քաղցրալուր

ներդաշնակել մասերը իրարու յարմար ձեւով յօրինել (գոյնի եւ ձայնի)

ներդաշնակութիւն ամբողջի մը մասերուն մէջ համաձայնութիւն կամ յարմարութիւն, ahenk, uyum

ներել յանցանքը նկատի չառնել. 2) թոյլատրել. արտօնել, affetmek

ներելի ինչ որ կարելի է ներել 2) թոյլատրելի

ներկ գոյն տուող՝ կամ գունաւորող նիւթ, boya

ներկայ ոչ-բացակայ, գտնուող. mevcut 2) հիմակուան, şimdiki, zamane. 3) բայերու այն ժամանակը՝ որ ցոյց կու տայ թէ գործողութիւնը հիմայ կը կատարուի, şimdıkı genış zaman

ներկայանալ առջեւը ելլել, երեւիլ. (huzur(un)a onune) çıkmak, görünmek doğmak

ներկայացնել առջեւը հանել, sunmak. takdim etmek tanıştırmak gostermek 2) երեւցնել, temsıl tasvir etmek

ներկայացում թատերական խաղ (բեմի վրայ), gösteri

ներկայացուցիչ փոխանորդելու պաշտօն ունեցող, պատգամաւոր, temsılcı

ներկայութիւն ներկայ գտնուիլ. Հոն ըլլալ

ներկարարութիւն ներկելու արհեստ, boyacılık

ներկել ներկ քսելով գունաւորել, boyamak

ներհակ հակառակ

Ներհուն համուտ, համտալից

Ներշնչել ներս չնչել, solumak içine çekmek. *2) խօսքով՝ կամ օրինակով ազդել մէկուն վրայ, թելադրել*, esinlemek. telkın etmek, aşılamak, vermek

Ներշնչուիլ ներշնչում ունենալ, տրամադրուիլ

Ներշնչում օդը ներս քաշել. soluma, içine çekme. *2) հոգեկան տրամադրութիւն՝ ստեղծագործելու, մուսայ*, ılham. esin(lenme)

Ներողամիտ անյիշաչար, բարեմիտ

Ներողամտութիւն ներող բնաւորութիւն ունենալ, անյիշաչարութիւն, hoşgörü(lü olma), anlayış(lılık)

Ներողութիւն ներողամտութիւն. *2) ներում*, ozür, af(federsiniz)

Ներուժ ներքին ոյժ. *2) ուժգին*

Ներում չպատժել՝ կամ պատիժին վերջ տալ, af

Ներս դուրսին հակառակը, մէջի կողմը, içeri

Ներփակ բանի մը մէջ դրուած ու փակուած

Ներքեւ վարը, վերեւին հակառակը. *2) մէջը*

Ներքին ներսը կամ մէջը գտնուող, ներսի

Ներքինի ամորձատ, որձատ կուրտ

Նեցուկ մոյթ, յենարան, daya(na)k. payanda. *2) օգնական*

Նզովել անիծել. *2) բանադրել*

Նզովք անէծք *2) բանադրանք*

Նժար կշիռքի աչք՝ կամ թաթ, kefe

Նժդեհ պանդուխտ, օտարական

Նժոյգ հեծնելու ընտիր ձի, երիվար

Նիգ փոքր մղլակ սողնակ. sürgü

Նիզակ երկայն նետ՝ զոր ձեռքով կ՚արձակէին (թշնամիին վրայ), գեղարդ, տէգ, mızrak

Նիհար գէրին հակառակը. վտիտ. ազազուն. zayıf

Նիհիլիսմ այն մտածելակերպը՝ որ կը մերժէ ընկերային բոլոր կարգերը եւ չի հաւատար որեւէ բանի, ոչնչականութիւն

Նիչ նշան. *2)* դասի թիւ *(աշակերտի)*, not. *3)* խաղի մէջ չահուած կէտ, pu(v)an

Նիստ նստուածք. *2)* ժողով. oturum, toplantı

Նիստուկաց ընթացք, վարմունք, վարք

Նիրհել թեթեւ քնանալ, մրափել, ննջել

Նիրվանա Պուտտայի վարդապետութեան մէջ՝ այն երանելի վիճակը՝ որ հոգին ազատած է մարմնական հոգերէ ու փափաքներէ՝ որոնք պատճառ են մեր վիշտերուն

Նիւթ իրական գոյութիւն *(որմէ յառաջ եկած են բոլոր մարմինները)*, madde. *2)* առարկայ կամ բովանդակութիւն *(գրուածքի, խօսքի)*, konu *3)* փիլիսոփայութեան մէջ՝ ինչ որ մեր գիտակցութենէն անկախաբար գոյութիւն ունի՝ ենթակայ է փոփոխման օրէնքին՝ կ'ազդէ մեր զգայարաններուն վրայ ու երեւան կու գան մեր զգայութիւնները

Նիւթական նիւթեղէն, նիւթէ կազմուած, մարմնաւոր *2)* դրամական, տնտեսական

Նիւթապաշտ դրամական շահու հետամուտ

Նիւթապէս նիւթական կերպով. *2)* դրամով

Նիւթացած նիւթ դարձած, իրական, զգալի

Նիւթել դաւ հնարել, դաւել. *2)* չինել

Նկանակ հացի տեսակ մը, somun

Նկատել ուշադրութիւն դարձնել, farkına varmak, fark etmek, dikkat(ını) çekmek. *2)* աչքին զարնել. *3)* տեսնել. *4)* մտածել

Նկատմամբ բաղդատաբար *2)* հանդէպ

նկատողութիւն *ուշադրութիւն*, dikkat, dikkat(ini) çekme *2) դիտողութիւն*

նկատուիլ *մնպուիլ, համարուիլ*

նկատում *դիտաւորութիւն, մտածում*

նկար *պատկեր (գունաւոր)*, resim

նկարագեղ *գեղեցիկ նկարուած, գեղանկար*

նկարագիր *բան մը ուրիշներէն զատող յատկանիշ*, karakter. *2) բնաւորութիւն*

նկարագրական *նկարագրութեան վերաբերեալ*

նկարագրել *խօսքով պատկերացնել, բնութագրել*, tasvir etmek, betimlemek

նկարագրութիւն *խօսքով պատկերացում*, betimleme

նկարահանդէս *նկարներու ցուցահանդէս*. resim sergisi

նկարել *գիծերով եւ գոյներով ներկայացնել*, (resim) çizmek resmetmek

նկարիչ *այն արուեստագէտը՝ որ նկարչութեամբ կ'զբաղի*. ressam

նկարչութիւն *նկարելու արուեստ*, ressamlık, resim (sanatı)

նկուղ *գետնափոր տեղ՝ կամ յարկ*, bodrum

նկուն *անարգ, նուաստ 2) ամօթահար*

նկրտիլ *ձգտիլ, ջանալ, ճգնիլ*, çabalamak, yonelmek

նման *նոյն յատկութիւնները ունեցող*. benzer. *2) նոյն կերպով, այսպիսի. 3) իբրեւ, զերդ*

նմանապէս *նոյն կերպով, նոյնպէս*

նմանիլ *նմանութիւն ունենալ. 2) օրինակել*

նմանութիւն *հանգիտութիւն 2) նմանցուած որեւէ բան. 3) օրինակ*

նմանցնել *նման ընել. հաւասարեցնել*, benzetmek

նմոյշ *բանի մը մասին գաղափար կազմելու համար առնուած փոքր մաս, օրինակ*. numune. örnek

ննջարան *ննջասենեակ, քնանալու սենեակ*, yatak odası *2) ընդարձակ սրահ (շատ մարդոց քնանալու)*, koğuş, yatakhane

ննջել *քնանալ. նիրհել. 2) մեռնիլ*

ննջեցեալ *մեռեալ, մեռել, հանգուցեալ*

նշայ *ճերմակ՝ փոշիի նման նիւթ մը որ կը գտնուի կարգ մը հացաբոյսերու մէջ, ոսլայ, օսլայ*, nışasta

նշան *որևէ գիծ՝ ձեւ՝ կամ հետք՝ որ կը ծառայէ բան մը մատնանշելու*, işaret, nışan. *2) կնիք, դրոշմ*, iz, marka *3) նշմար, նշոյլ*. iz, belirti, alamet *4) շոշորդ. շորշոփ*, iz nişan

նշանաբան *հիմնական գաղափար 2) կարգախօս*

նշանագիր *գիր, տառ, այբուբեն*

նշանախօսութիւն *նշանտուք, նշանադրութիւն*

նշանած *հարս կամ փեսայ ըլլալիք, խօսեցեալ*, nişanlı

նշանակալից *շատ բան նշանակող, կարեւոր*

նշանակել *նշան դնել*, işaretlemek. *2) իմաստ ունենալ*, anlamı olmak, demek. *3) կարգել (պաշտօնի)*, atamak, belirlemek *4) գրել*

նշանակելի *ուշադրութեան արժանի. կարեւոր*

նշանակութիւն *բառի կամ խօսքի իմաստ, առումմ*, anlam *2) կարեւորութիւն. արժէք*, kıymet

նշանառութիւն *թիրախին զարնելու փորձ*

նշանաւոր *յայտնի, ականաւոր, անուանի, երեւելի, հռչակաւոր. համբաւաւոր*, unlu tanınmış

նշաւակ *նշան առնելու կէտ, թիրախ*. hedef *2) առարկայ, ենթակայ 3) խաղք. խայտառակ*. rezil kepaze

նշաւակել *խայտառակել. պարսաւել*

նչէկ *նշագեղձ. նշաձեւ գեղձ*. bademcik

նշխար փշուր, մնացորդ, կտոր. *2)* մասունք. *3)* փոքրիկ անխմոր հաց (եկեղեցական)

նշկատապ նշիկներու բորբոքում, bademcik iltihabı

նշմար փոքր նշան, ız belirti. *2)* թեթեւ ակնարկ, bakış. ışmar

նշմարանք նշմարներ, հետք, նշոյլ, նշան

նշմարել հազիւ տեսնել, fark etmek. *2)* նկատել. *3)* հասկնալ

նշոյլ լոյսի ճառագայթ, շող, ışın, huzme. ışık. *2)* փայլ parıltı. *3)* նշմար, ız

նշուլել նշողել, շողալ, փայլիլ

նշտրակ վիրաբուժական շատ սուր դանակ, neşter

նոխազ արու այծ. teke.

քաւութեան նոխազ = զոհ, günah keçisi

նողկալ զզուիլ, դանիլ, գարշիլ, պժգալ, tiksinmek

նողկալի զզուելի, գարշելի, խորշելի, tiksindirici

նողկանք զզուանք. գարշանք, պժգանք, tiksinti

նոճաստան նոճիներու անտառ

նոճի մշտադալար ծառ մը, կիպարիս, servi

Նոյեմբեր տարուան ԺԱ. ամիսը, Kasım

նոյն առանց տարբերութեան, միեւնոյն, aynı

նոյնանշան միեւնոյն նշանը ունեցող. *2)* միեւնոյն իմաստը ունեցող, նոյնանիշ

նոյնիսկ մինչեւ իսկ. նաեւ, hatta

նոյնութիւն միեւնոյնը ըլլալ aynılık. *2)* նոյնը մնալ

նոյնչափ նոյնքան, նոյն քանակութեամբ, aynı ölçüde, (bir) o kadar

նոյնպէս նոյն կերպով, նմանապէս. aynı şekilde ovle. aynen

նոպայ հիւանդութեան տագնապ

Նոտար նօտար, պայմանագրութիւններ վաւերացնող պաշտօնական գրագիր, noter

Նոր ոչ-հին. 2) արդի, այժմու. 3) թարմ, yeni

Նորաբոյս նորաբողբոջ, նոր բուսած

Նորաբուսիկ դեռ նոր բուսած, դեռաբոյս

Նորագոյն ամէնէն նոր. շատ նոր

Նորազուարճ նոր ուրախութիւնով մը, նորափթիթ

Նորածագ նոր ծագած (լոյս կամ արեւ)

Նորածիլ նոր ծլած, նորաբողբոջ

Նորածին նոր ծնած (երախայ եւ կամ ձագ)

Նորակառոյց նոր կառուցուած, նորաշէն

Նորահաս նոր հասած 2) դեռատի, երիտասարդ

Նորաձեւութիւն նոր ձեւ. 2) նորոյթ, moda

Նորամուտ նոր մտած, նորեկ

Նորանշան անսովոր, տարօրինակ. 2) զարմանալի

Նորաշէն նորակերտ, նոր շինուած, նորակառոյց

Նորապսակ նոր պսակուած, նոր ամուսնացած

Նորավարժ անփորձ. Համբակ, սկսնակ

Նորավէպ փոքր կամ կարճ վէպ, պատմուածք, oykü kısa roman, novel

Նորատի դեռատի, դեռահասակ

Նորափթիթ դեռափթիթ, ծաղկափթիթ

Նորեկ նոր եկած, նորամուտ

Նորէն դարձեալ, վերստին, կրկին, yeniden

Նորընծայ նոր ընծայուած, նոր նուիրուած, նոր ձեռնադրուած (կրօնաւոր)

Նորոգել հինը կամ մաշածը նոր դարձնել, tamır etmek onarmak. 2) նորէն գործադրութեան դնել, yenilemek 3) թարմացնել, tazelemek

Նորոգիչ այն որ կը նորոգէ. նորոգող

Նորոգութիւն նորոգում, նորոգելու գործը, tamir, onarım, yenileme

Նորոյթ նորութիւն, նոր բան, yenilik 2) նոր տարազ. 3) նորաձեւութիւն, moda

Նորօրինակ նոր կերպով 2) նորանշան

Նուագ երաժշտութիւն 2) անգամ, հեղ

Նուագախումբ նուագածուներու խումբ՝ որոնք միասին կը նուագեն, երաժշտախումբ, orkestra, müzik topluluğu 'grubu

Նուագածու նուագող (նուագարանով) երաժիշտ, çalgıcı muzisyen

Նուագահանդէս համերգ, երաժշտահանդէս, konser

Նուագարան երաժշտական գործիք, çalgı. muzık aleti

Նուագել նուագարան ածել, çalmak. 2) նուագ ածել, icra etmek

Նուազ քիչ, պակաս, սակաւ, (daha) az. ek-ik noksan

Նուազեցնել պակսեցնել, eksiltmek. 2) թեթեւցնել, hafıfletmek

Նուազիլ պակսիլ, քիչնալ 2) թեթեւնալ

Նուազում պակասում. 2) թեթեւացում

Նուազուրդ աճուրդին հակառակը (նուազագոյն գին ճշդելու համար), eksiltme

Նուաղ նուաղկոտ. թոյլ, տկար, աղօտ, zayıf, loş, cansız, sönük

Նուաղիլ մարիլ. ուշաթափիլ, bayılmak 2) մարմրիլ

Նուաղում մարելիք, ուշաթափութիւն

Նուաղուն նուաղկոտ, տկար, նուաղ

Նուաճել ընկճել, տիրապետել, boyun eğdırmek, fethetmek 2) զսպել, bastırmak

Նուաճում զսպում. յաղթանակ, յաջողութիւն

Նուաստ անարգ, ցած, sönük

նուաստանալ ստորնանալ, ցածնալ, küçulmek, alçalmak. *2. զիջանիլ*

նուաստացում նուաստութիւն, ստորնայում, *կորանք, պզտիկութիւն*

նուաստացուցիչ արժանապատուութիւնը *վիրաւորող. ստորնացուցիչ*

նուաստութիւն նուաստ վիճակ. ստորնութիւն, *ցածութիւն*, küçükluk, alçaklık

նուէր ընծայ, պարգեւ, hediye, armağan, bağış. *2) զոհ. մատաղ*

նուիրագործել նուիրական դարձնել. սրբագործել *2) նուէրը օրհնել*

նուիրակ եկեղեցական ներկայացուցիչ (Հռոմի *Պապին պատգամաւորը)*

նուիրական նուիրագործուած, սուրբ

նուիրապետութիւն կրօնաւոր դասակարգը (իրենց *աստիճաններով), հոգեւորականութիւն. 2) որեւէ դասաւորում (ստորադասէն մինչեւ բարձրաստիճան), կարգապետութիւն*, hıyerarşi

նուիրատու նուէր տուող, ընծայող

նուիրել նուէր տալ, ընծայել. hediye armağan etmek. *2) զոհաբերել*, adamak

նուիրում զոհաբերութիւն, ընծայում

նուռմայ նարինջի նմանող պտուղ մը, mandalina

նունուֆար ջրային անուշահոտ ծաղիկ մը. *Հարսնամատ*, nilüfer

նուշ նշենիի պտուղը, badem

նուռ նուռն, նռենիի պտուղը, nar

նուրբ բարակ եւ փափուկ ınce. zarif *2) մեղմ 3) ազնիւ*, kıbar

նպաստ օգնութիւն. օժանդակութիւն. սատար, yardım, fayda yarar

Նպաստաւոր *նպաստող, ձեռնտու*, yararlı elverişli.
2) յարմար

Նպաստել *օգնել, օժանդակել, սատարել*

Նպաստընկալ *նպաստառու, նպաստ ընդունող*

Նպատակ *այն՝ զոր կ'ուզենք իրագործել, ձգտում*. amaç *2) թիրախ*, hedef *3) դիտաւորութիւն*

Նպատակայարմար *նպատակին հասցնող*

Նպատակաւոր *որոշ նպատակով մը եղած*

Նպար *նպարեղէն, պարէն, պաշար, ուտելիք*, erzak

Նպարավաճառ *նպարեղէն ծախող*, bakkal

Նռնագոյն *նռան գոյն ունեցող*, nar rengı

Նռնակ *նուռ, ձեռքով նետելու ռումբ*, el bombası

Նսեմ *մութ, աղօտ 2) անշուք, աննշան*

Նսեմանալ *փայլը կորսնցնել, աղօտանալ. 2) աննշան դառնալ, անշքանալ*

Նստարան *երկայն աթոռ՝ որուն վրայ կրնան մէկէ աւելի անձեր նստիլ*, sıra

Նստիլ *իջտոյքի վրայ տեղաւորուիլ*, oturmak

ԽՈՒԽս նստիլ = թխսել
ձի նստիլ = հեծնել
տուն մը նստիլ = բնակիլ

Նստուկ *նստած վիճակով*

Նրբամիտ *նուրբ մտածող, սրամիտ, խելացի*

Նրբամտութիւն *մտքի կորով, խելացութիւն*

Նրբանալ *բարակնալ 2) ճաշակը զարգանալ*

Նրբանկատ *նրբութիւնները նկատի առնող, փափկանկատ*

Նրբանցք *նեղ անցք (յարկերու վրայ)*, koridor

Նրբացնել *բարակցնել. 2՝ ազնուացնել, փափկացնել*

նրբիմաստ նուրբ իմաստ պարունակող 2) սրամիտ (խօսք)

նրբին նուրբ, բարակ. 2) նրբիմաստ

նրբութիւն բարակութիւն, incelik. 2) փափկութիւն, քնքշութիւն. 3) մանրամասնութիւն

նօթի անօթի, քաղցած, անսուաղ, aç

նօթութիւն անօթութիւն, անսուաղութիւն

նօսր անօսր, ոչ-խիտ, ցանցառ, անգայտ, ince. seyrek

նօսրանալ նօսր դառնալ, խտութիւնը պակսիլ, անօսրանալ, incelmek, seyrelmek

նօտր նօտրագիր, մանր գիր

Շ

Շ հինգ հարիւր (ՇԱ = 501, ՇԺԱ = 511, ՇՄԵ = 555)

շաբաթ եօթը օր. hafta. 2) շաբթուան է օրը (Շբ.), Cumartesi

շաբաթաթերթ պարբերաթերթ՝ որ կը հրատարակուի շաբաթը մէկ անգամ, haftalık gazete/dergi

շագանակ շագանակենիի պտուղը. մաշկամիրգ, kestane

շալ բուրդէ գործուած կտոր (զոր կիները իրենց ուսերուն վրայ կ'առնեն)

շալակ մարդու կռնակ (ուսերէն մինչեւ մէջք), sırt

շալկել շալակը առնել, կրել, sırtlamak

շալվար տեսակ մը լայն տաբատ

շահ որեւէ գործէ կամ աշխատութենէ գոյացած օգուտ, վաստակ, kâr

շահագործել գործէ մը շահ հանել. işletmek. kullanmak 2) մէկուն աշխատութիւնը չարաչար օգտագործել, (kotüye) kullanmak. somurmek

շահագրգռել շահու յոյսով գրգռել. հետաքրքրել (շահու ակնկալութեամբ), ilgilendirmek

շահախնդիր շահասէր, շահամոլ, շահադէտ

շահակից շահու մասնակից, շահու ընկեր, kâr ortağı

շահատակութիւն անիրաւ յարձակում. 2) քաջագործութիւն, նահատակութիւն

շահաւէտ շատ շահաբեր, օգտաւէտ

շահեկան հետաքրքրական 2) օգտակար

շահեկանութիւն օգտակարութիւն

շահիլ շահ ընել. վաստկիլ, kazanmak. kâr etmek. 2) սգտուիլ

շահպրակ անուշահոտ ծաղիկ մը, şebboy

շաղ անձրեւի բարակ կաթիլ, ցօղ, çiy

շաղախ ցեխի նման խառնուրդ մը (կիրի, աւազի, ջուրի) որ կը գործածուի պատերը ծեփելու, harç

շաղախուիլ շաղախ ըլլալ, խառնուիլ

շաղակրատեալ շաղփաղփել. չատախօսութիւն ընել, gevezelik. boşboğazlık etmek

շաղապատեալ փաթթուիլ, պլլուիլ

շաղկապ այն անփոփոխ բառը՝ որ խօսքի մը մասերը իրար կը կապէ, bağlaç

շաղուեալ նիւթ մը ուրիշ նիւթերով՝ կամ ջուրով խառնել ու ճմլել, yoğurmak

շաղփաղփուն շաղփաղփ, չատախօս

շամանդաղ մշուշ. մառախուղ, մէգ, sis

շամփուր երկաթէ բարակ ձող (միս խորովելու համար), şiş

շանաձուկ ծովային գազան մը, kopekbalığı

շանթ կայծակ. 2) կայծակի հարուածը, yıldırım

շանթահարեալ շանթով զարնել (սպաննել)

շանթարգել երկաթէ կամ պղինձէ ձող՝ որ շէնքերը կը պահպանէ շանթի հարուածէն, paratoner

շաշ կաթնեղէն ուտելիք (ամէն տեսակի)

շաչիւն շաչելու ձայն, մետաղներու իրար զարնուելով հանած ձայնը, çıkırtı

շապիկ մերկ մարմնի վրայէն հագնելիք, gomlek

շապկընկեր շապիկի հետ հագնելիք. վարտիք don

շառագոյն բոցագոյն, կարմիր, çilek

շառագունիլ կարմրիլ (երեսը), çilekmek

շառայլ շառափ, լոյսի շող. ճառագայթ

չառաչ *չառաչիւն, ուժգին զարնուող ջուրին հանած ձայնը. 2) ապտակի ձայն*

չառաչել *մեծ աղմուկ հանել (զարնուելով)*

չառաւիղ *ընձիւղ, ճիւղ (ծառի)*, dal. *2) սերունդ, զարմ*, soy. *3) ուղիղ գիծ՝ որ շրջանակի կեդրոնը շրջագիծին կը միացնէ*, yarıçap

չատ *բազում, առատ*, çok. *2) աստիկ, խիստ, յոյժ*

չատախօս *երկար խօսող, չաղակրատ*, geveze

չատակեր *չատ ուտող, որկրամոլ, անյագ*. obur

չատնալ *քանակը աւելնալ. բազմանալ*, çoğalmak

չատոնց *բաւական ատենէ ի վեր, վաղուց*. çoktan

չատուր *չատ անձերէ բաղկացած, բազմանդամ*

չատրուան *ջրացայտ աղբիւր (աւազանի մէջ)*

չար *մետաքսէ գործուած նուրբ կտոր, անդուս. 2) շարք. 3) շարան*

Շարա *աւանդութեան համաձայն՝ իր որկրամոլութեամբ հռչակաւոր՝ Շիրակի իշխանը՝ որ ապրած է շուրջ 4000 տարի առաջ*

չարագաս *չարակից, քովէ քով դրուած (իբրեւ նոյնատեսակ) իրարու յաջորդող*

չարադրել *բառ բառի քով դնելով խօսքեր կազմել*

չարադրութիւն *կանոնաւոր խօսքեր կազմելով պատրաստուած գրուածք (աշակերտի)*, tahrir, kompozisyon

չարական *եկեղեցական երգեր, օրհներգ*

չարայարել *չարել, կցել, միացնել, յօդել*

չարան *կարգով իրարու քով չարուած, շարք*, dizi

չարել *մէկ չարքի վրայ դնել*. dizmek

չարժ *երկրաշարժ. 2) չարժել բային արմատը*

չարժանկար *չարժապատկեր*, sinema

շարժառիթ դրդապատճառ, պատճառ

շարժել երերցնել, sallamak. *2)* տեղափոխել, kımıldatmak, oynatmak. *3)* մղել, harekete geçirmek

շարժիլ երերալ. *2)* տեղափոխուիլ. *3)* ցնցուիլ

շարժիչ շարժում յառաջ բերող (ոյժ), շարժող. *2)* շարժում յառաջ բերող (մեքենայ), motor

շարժուճեւ շարժումի ճեւ (մարդոց)

շարժում շարժելու վիճակ. *2)* ներքին եւ արտաքին ազդակներով՝ վիճակի փոփոխութիւն (դիրքի, ճեւի, կազմութեան եւն.) որուն ենթակայ են՝ չնչաւոր եւ անշունչ՝ անխտիր բոլոր գոյութիւնները, hareket

շարժուն շարժական, այն որ կրնայ շարժիլ, hareketli

շարժտկիլ շարունակ շարժիլ, kımılda(n)mak

շարունակ միշտ, անընդհատ, անդադար, devamlı

շարունակել յարատեւել, շընդհատիլ, devam etmek

շարունակութիւն այն մասը որ կը յաջորդէ, devam

շարունակուիլ տեւել, շընդհատուիլ

շարք շարուածք, կարգ. շարան, sıra

շաւիղ նեղ ճամբայ. *2)* ուղղութիւն, հետք

շափիւղայ թանկագին քար մը (կապոյտ գոյնով), gökyakut

շափրակ ծաղիկներու պսակի թերթերը, taç (yapraklar)

շաքար անոյշ նիւթ մը (զոր կը հանեն ճակնդեղէ կամ շաքարեղեգէ), şeker

շաքարախտ ծանր հիւանդութիւն մը, շաքարամիզութիւն, şeker (hastalığı). diyabet

շաքարեղեգ շաքարեղէգ, եղեգի տեսակ մը՝ որ առատ շաքար կը պարունակէ, şekerkamışı

շեղ ծուռ, խոտոր, անուղիղ, eğri eğik

չեղբ դանակին կամ ածելիին կտրող մասը

չեղիլ ծռիլ. 2) խօսքի բուն նիւթէն հեռանալ, sapmak

չեղջ չեղջակոյտ, դէզ, կոյտ

չեմ դրան մուտքի մասը, սեմ, eşık

չեշտ ձայնի սաստկութիւն (որպէս առոգանական նշան) (՛), vurgu

չեշտել չեշտով արտասանել, vurgulamak 2) ուշադրութիւն հրաւիրել

չեշտուիլ չեշտով արտասանուիլ. 2) ուշագրաւ ըլլալ

չերամ մետաքս չինող որդ, ıpekböceği

չերեփ մեծ դգալ (երկար կոթով), kepçe

չերեփուկ գորտի ձագ չերեփիկ, ırıbaş

չերտ երկայն ու տափակ կտրուած մաս, dilım

չեփոր փչելու երաժշտական գործիք, փող, borazan

չէկ կարմիրի զարնող դեղին (գոյն)

չէն մարդաբնակ տեղ. 2) զուարթ

չէնչող ուրախ ու զուարթ (որ ուրիշներու ալ ուրախութիւն կը պատճառէ)

չէնք չինուիլն՝ որ չինուած աւարտած է (որպէս տուն՝ կամ հաստատութիւն), yapı, bina

չիթ կաթիլ, կայլակ, damla

չիլ ծուռ նայող, şaşı. 2) սխալ

չիկակարմիր կարմիրի մօտ դեղին, kармրорак

չիկահաւ սոխակի նմանող երգեցիկ թռչուն մը, ötleğen, çalıbülbülü

չիկահեր չէկ մազեր ունեցող

չիկնիլ կարմրիլ, շառագունիլ, kızarmak. 2) ամչնալ

չիճուկ գնդիկներէն զատուած արեան հեղուկ մասը՝ կամ ջուրը, serum

չինական գեղջուկ, գիւղացի 2) գիւղական

շինել աւրելուն հակառակը. կազմել, yapmak. *2)* կառուցանել, inşa etmek. *3)* յօրինել

շինիչ շահեկան. հրահանգիչ, կրթիչ, yapıcı

շինծու արհեստական, անբնական, կնդծ, yapma(cık)

շինուածք կազմուածք, կառոյց, յօրինուածք, yapı

շինութիւն չէնք՝ որ շինուելու վիճակի մէջ է, inşaat

շիշ նեղ բերանով՝ ապակեայ երկայն ման (հեղուկներ պահելու), şişe

շիջանիլ մարիլ, հանգիլ (կրակի, լոյսի), sönmek

շիջանուտ մարելու մօտ, մարող

շիտակ ծուռին հակառակը, ուղիղ (խօսք), doğru, düz. *2)* ճիշդ (խօսք), doğru. *3)* պարկեշտ (մարդ), düzgün

շիրիմ գերեզման (վրան տապանաքարով), դամբան

շիւղ շիղ, փոքր կտոր՝ կամ փշուր (յարդի, ծղօտի, ճիւղի եւն.)

շլանալ աչքին լոյսը պակսիլ (փայլուն բանի մը նայելու հետեւանքով). խտղտիլ. kamaşmak

շլացուցիչ շլացնող, (göz) kamaştırıcı. *2)* հրապուրիչ

շխտի կիսկատար գործ ընող, թափթփած, şapşal, pasaklı

շմորիլ չուարիլ. չփոթիլ. ապշիլ

շկահել շառաչելու ձայն հանել (զէնքերու)

շկահիւն զէնքերու հանած ձայնը

շղարշ շատ նուրբ ու բարակ կերպաս, tül

շղթայ իրարու ագուցուած՝ մետաղէ օղակներու շարք, zincir *2)* կապանք

շղթայազերծ շղթայէ ազատած, azat

շղթայել շղթայով կապել, կաշկանդել, zincirlemek zincire vurmak

շնագայլ գիշակեր գազան մը, çakal

շնորհ ձրի տրուած նուէր (որպէս՝ գթութիւն), lütuf

ՀՆՈՐՀԱԶՈՒՐԿ ՀՆՈՐՀԷ ԶՐԿՈՒԱԾ, ԵՐԵՍԷ ԻՆԿԱԾ

ՀՆՈՐՀԱԼԻ ՀՆՈՐՀՔՆԵՐ ՈՒՆԵՑՈՂ ԱՌԱՔԻՆԻ

ՀՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ ԳՈՀՈՒՆԱԿՈՒԹԵԱՆ ԱՐՏԱՅԱՅՏՈՒԹԻՒՆ (ԲԱՐԻՔԻ ՀԱՆԴԷՊ), ԳՈՀՈՒԹԻՒՆ, teşekkür şükran

ՀՆՈՐՀԱՒՈՐԵԼ ԲԱՐԵՄԱՂԹՈՒԹԻՒՆ ՅԱՅՏՆԵԼ, tebrik etmek

ՀՆՈՐՀԵԼ ՀՆՈՐՀ ՏԱԼ. 2) ՆՈՒԻՐԵԼ. ՊԱՐԳԵՒԵԼ

ՀՆՈՐՀԻՒ ՊԱՏՃԱՌՈՎ, ԱԶԴԵՑՈՒԹԵԱՄԲ

ՀՆՈՐՀՔ ՃԻՐՔ, ԱՐԺԱՆԻՔ. 2) ՎԱՅԵԼՉՈՒԹԻՒՆ, ՀՐԱՊՈՅՐ. 3) ՀՆՈՐՀՆԵՐ

ՀՆՉԱՀԱՏ ՀՆՉԱՏ, ՀՆՉԱՍՊԱՌ, ՀԵՒԱՍՊԱՌ

ՀՆՉԱՀԵՂՁ ՀՈՒՆՉԸ ԿՏՐԱԾ. ԽԵՂԴՈՒԱԾ

ՀՆՉԱՌՈՒԹԻՒՆ ՀՈՒՆՉ ԱՌՆԵԼ ՏԱԼ, ՕԴԸ ՆԵՐՍ ՀՆՉԵԼ ՈՒ ԱՐՏԱՇՆՉԵԼ, solunum

ՀՆՉԱՍՊԱՌ ՀՈՒՆՉԸ ՀԱՏԱԾ, ՀԵՒԱՍՊԱՌ

ՀՆՉԱՐԳԵԼՈՒԹԻՒՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ՝ ՈՐ ԿՐ ԴԺՈՒԱՐԱՑՆԷ ՀՆՉԱՌՈՒԹԻՒՆԸ, astım

ՀՆՉԱՒՈՐ ՀՈՒՆՉ ՈՒՆԵՑՈՂ, ՀՆՉՈՂ, ԿԵՆԴԱՆԻ canlı

ՀՆՉԱՓՈՂ ԽՈՉԱԿԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԹՈՔԵՐԸ ԵՐԿԱՐՈՂ ՀՆՉԱՌՈՒԹԵԱՆ ԽՈՂՈՎԱԿ, soluk borusu

ՀՆՉԵԼ ՀՈՒՆՉ ԱՌՆԵԼ ՈՒ ԱՐՏԱՇՆՉԵԼ, nefes soluk almak. 2) ԱՊՐԻԼ

ՀՆՉԵՐԱԿ ԱՐԵԱՆ ՊՈՅԳ ԽՈՂՈՎԱԿՆԵՐ՝ ՈՐՈՆՑՄԷ ՄԷԿԸ ՍՐՏԷՆ ԹՈՔԵՐՈՒՆ ԿԸ ՏԱՆԻ ԱՂՏՈՏ ԱՐԻՒՆԸ՝ ԻՍԿ ՄԻՒՍԸ՝ ՍՐՏԷՆ ՄԱՐՄՆԻ ԲՈԼՈՐ ՄԱՍԵՐՈՒՆ ԿԸ ՏԱՆԻ ՄԱՔՈՒՐ ԱՐԻՒՆԸ

ՀՀՄԻԼ ՀԼՄՈՐԻԼ, ԱՊՀԱՀԱՐԻԼ, ՎՐԴՈՎԻԼ, afallamak şaşmak

ՀՀՆՉԵԼ ՑԱԾ ՁԱՅՆՈՎ ԲԱՆ ՄԸ ԸՍԵԼ, ՓՍՓՍԱԼ, fısıldamak

ՀՀՈՒԿ ԱՂՄՈՒԿ ԿԱՄ ԻՐԱՐԱՆՑՈՒՄ (ՑԱԾ ՁԱՅՆՈՎ)

ՀՀՈՒՆՉ ՀՀՆՉԻՒՆ, ՑԱԾ ՁԱՅՆ. ՓՍՓՍՈՒՔ

շոգեկառք շոգեշարժ կառք. վայրաշարժ, tren

շոգեմակոյկ շոգեշարժ կամ շոգեգնաց մակոյկ

շոգենաւ շոգեշարժ կամ շոգեգնաց նաւ, vapur, gemi

շոգենաւակ փոքր շոգենաւ

շոգեշարժ շոգիի ոյժով շարժող, շոգեգնաց

շոգի գոլորշի (բարձր ջերմութեամբ գոյացած), buhar

շոգիանալ շոգի դառնալ, գոլորշանալ, buharlaşmak

շող ճառագայթ, ճաճանչ, ցոլք

շողալ ճառագայթել, փայլիլ ışıldamak parlamak

շողակաթել շողակաթիլ, երկինքէն լոյս իջնել

շողակն ադամանդի տեսակ մը, pırlanta

շողարձակել շողշողալ, փալփլիլ, պսպղալ

շողգամ ուտելի բանջարեղէն մը, şalgam

շողիւն լոյսի ցոլացումէն յառաջ եկած փայլ

շողիք լորձունք, բերնէն վազող թուք, salya

շողշողալ շողեր արձակել, փալփլիլ, ışıldamak, parıldamak

շողշողուն փալփլուն, փողփողուն, պսպղուն

շողոքորթել շողոմել, մէկը չափազանց գովել
(կեղծաւորութեամբ)

շողոքորթութիւն չափազանց գովասանք *(որեւէ շահու ակնկալութեամբ)*, շողոմանք, dalkavukluk, yaltak(çı)lık

շոճի եղեւինի նմանող ծառ մը, սոճի, çam

շոմին ուտելի բանջարեղէն մը, ıspanak

շոյանք գգուանք, փայփայանք

շոյել գգուել, փայփայել, փաղաքշել, okşamak

շոշորդ շոշորթ, խելքէն պակաս, խենդուկ, kaçık, budala
2) հիւանդութեան հետք, նշան, շորշոփ

շորթել կորզել, գողնալ, յափշտակել

չորշոփ հիւանդութեան հետք, չոշորդ

չուայտ գեղխ, անառակ, ցոփակեաց

չուարիլ ընելիքը չգիտնալ, չփոթիլ, şaşırmak

չուլլել չուլալ ընել, հարեւանյի կարել

չուլլուիլ մագլցիլ, պլլուիլ (ծառի վրայ)

չուկայ առուտուրի հրապարակ, çarşı

չուն ընտանի կենդանի մը (սուր հոտառութեամբ ու հաւատարիմ), köpek.

էգ չուն = քած
ձագ չուն = լակոտ
մեծ չուն = գամփռ
որսի չուն = բարակ

չունչ թոքերէն դուրս ելած օդը, nefes, soluk
2) ազդեցութիւն. 3) հանգիստ, դադար

չուչան բուրումնաւէտ ծաղիկ մը, zambak

չուշմայ իւղոտ հատիկներով բոյս մը, susam

չուշտակ կնոջ մահէն ետք կուսակրօն դարձած

չուտ չոյտ, արագ, չուտով, փութով, çabuk, tez

չուրջ բոլորտիք, չորսդի, etraf. *2) մօտաւորապէս*

չուրջանակի ամէն կողմէ, չորս կողմը

չուրջառ եկեղեցական զգեստ՝ զոր կը կրեն հոգեւորականները՝ արարողութեան ժամանակ. փիլոն

չուք ստուեր, gölge. *2) փառք, պատիւ, փայլ*

չչական չչելու ձայն հանող (զ, ժ, շ, ս գիրերը)

չչել սուլելու պէս սուր ձայն հանել

չպար երես քսելու ներկ. սնգոյր. (makyaj) boya(sı), ruj

չպարել երեսը ներկել (գեղեցկանալու համար), (yüzünü) boyamak, ruj sürmek

շպրտել մէկդի նետել (արհամարհանքով), fırlat(ıp at)mak

շռայլել անխնայ ծախսել, մսխել, վատնել, savurmak. saçmak

շռնդալից մեծ աղմուկ հանելով աղմկալից

շտապ շտապում, աճապարանք, acele. *2)* արագ

շտապել աճապարել, արտորալ, փութալ. acele etmek

շտապօրէն փութով, աճապարանքով

շտեմարան ամբար, ամբարանոց, մթերանոց, ambar, depo, mahzen

շտկել կարգի դնել, կարգաւորել, duzeltmek *2)* հարթել *3)* յարդարել. *4)* սրբագրել

շրէշ կօշկակարի մածոյց, çiriş

շրթունք շրթներ, բերնի բացուածքը եւ ակռաները ծածկող զոյգ մկաններ, պռկունք, dudak

շրջաբանութիւն շատ բառերով արտայայտել բան մը՝ զոր կարելի է մէկ բառով ըսել (ոճի ձեւ), dolaylama

շրջաբերական որեւէ գրութիւն կամ նամակ՝ որ միեւնոյն ատեն շատերու կ՚ուղղուի, sirküler, genelge

շրջաբերութիւն շրջանաձեւ պտոյտ՝ որպէս տարածում կամ գործածում (դրամի եւն.), tedavul, dolaşım

շրջագայիլ այս ու այն կողմ պտտիլ, շրջիլ, dolaşmak

շրջագիծ առարկայի մը եզերքի գիծը, çevre

շրջազգեստ կնոջական զգեստ, fıstan, elbise

շրջակայ շուրջը եղած, մօտակայ, մերձակայ, civar, çevre(deki), etraf(taki) yore(deki)

շրջակայք շուրջը եղած տարածութիւնը, մերձակայք, civar, havalı çevre. dolay etraf

շրջահայեաց շուրջը նայող, etrafına bak(ınan dikkatli. *2)* զգոյշ. ihtiyatlı, tedbirli. ilerisini duşunen

շրջան պտոյտ՝ որ կը հասնի իր սկսած տեղը, donuş tur dolaşım, çember. çevre. *2)* ժամանակի որոշ տեւողութիւն, devir, dönem evre

շրջանակ որեւէ իր կամ պատկեր շրջապատող կազմած. çerçeve. *2)* այն շրջագիծը որուն բոլոր կէտերը՝ կեդրոնէն հաւասարապէս հեռու կը գտնուին, çember daire

շրջանակել շրջանակի մէջ դնել

շրջանաւարտ ընթացաւարտ (ուսանող), mezun

շրջապատ շուրջանակի պատող. *2)* միջավայր

շրջապատել շուրջը պատել, բոլորել, պաշարել. çevrelemek, kuşatmak, sarmak

շրջապատուիլ բոլորուիլ, պաշարուիլ

շրջապտոյտ ուղեւորութեամբ պտոյտ, gezi. turne

շրջափակել շուրջը գոցել, շրջապատել, kuşatmak etrafını kapatmak, ambargo uygulamak

շրջել հակառակ դարձնել, çevirmek. tersyuz etmek. *2)* տապալել, devirmek

շրջիլ հակառակ դառնալ. *2)* ճեմիլ, շրջագայիլ

շրջում խօսքի մէջ բառերու կարգը փոխել (մանաւանդ՝ ոտանաւորի մէջ), takdim tehir

շրջուն շրջիկ, ոտքի վրայ առուտուր ընող (վաճառորդ), seyyar gezgin(ci gezici. *2)* դարձող, döner [sahne]

շրջպար շուրջպար, պարի տեսակ մը, vals

շփանալ երես առնել, şımarmak

շփել ձեռքը՝ կամ բան մը քանի մը անգամ քսել (նոյն տեղը), ovmak

շփոթ անորոշ, խառնակ. տարտամ

շփոթել իրար խառնել, չզանազանել, karıştırmak

շփոթիլ շուարիլ, տարակուսիլ, շլմորիլ, şaşırmak

շփում շփելու գործողութիւն 2) յարաբերութիւն, temas

շքադիր բարձրաստիճան անձի հետեւորդ, պատուադիր

շքախումբ շքադիրներու խումբ (որ պատուի համար ուղեկցած են բարձրաստիճան անձի մը), kortej

շքահանդէս շքեղ հանդէս, մեծ հանդիսութիւն

շքանշան մէկուն տրուած պատուանշան (իր մեծ ծառայութեան կամ յաջողութեան համար), madalya

շքասեղան ճոխ ու զարդարուած սեղան

շքեղ հոյակապ, փառաւոր, ակնապարար, muhteşem, görkemli, harika

շքերթ հանդիսաւոր զօրանցք (նուագախումբով), geçit töreni, resmigeçit

շքուիլ վրան-գլուխը յարդարել, զարդարուիլ

շօթ տեսակ մը հաց (տափակ, բարակ ու երկայն), pide

շօշափել ձեռքով դպչիլ (զննելու համար), yoklamak

շօշափելի ինչ որ կարելի է շօշափել, նիւթական. 2) զգալի

շօշափելիք շօշափելու զգայարանք, ձեռք

շօշափող այն ուղիղ գիծը՝ որ մէկ կէտի վրայ կը շօշափէ շրջանակը՝ առանց կտրելու, teğet

շօշափուկ միջատներու պեխի նման զգայարանքները՝ որոնք կը ծառայեն իբրեւ շօշափելիք, բողկուկ, duyarga

Ո

Ո վեց Հարիւր (ՈԱ = 601, ՈԿԶ = 666). 2) «ով» կամ «որ» (գրաբար)

ոգեխլիկ *ալքոլ պարունակող, արբեցուցիչ*, alkollü

ոգեկան *ոգիի վերաբերեալ 2) Հոգեկան*

ոգեկոչել *անհետացած մարդու մը բարի յիշատակներուն մասին խօսիլ (հրապարակաւ)*, anmak

ոգեպատ *չնչասպառ. 2) ուժասպառ*

ոգեւորել *խանդավառել*, coşturmak. *2) քաջալերել*, cesaret/şevk vermek

ոգեւորութիւն *Հոգեկան եռանդ, խանդավառութիւն, խրախոյս*, coşku, şevk heyecan

ոգեւորուիլ *խանդավառուիլ*

ոգի *Հոգի*, ruh. *2) երեւակայական անմարմին էակ (բարի կամ չար). 3) գլխաւոր էութիւն՝ կամ բնորոշ յատկութիւն (որեւէ բանի)*

Ոդիսական *Հոմերոսի դիւցազներգութիւնը՝ ուր կը նկարագրէ Ոդիսեւս (Իւլիս) արքայի արկածախնդրութիւնները. 2) արկածալից կեանք, արկածախնդրութիւն*

ոեւէ *ո եւ իցէ, ով որ ըլլայ՝ չնչաւորի համար)*, herhangi

ոզնի *ստնաւոր փոքր կենդանի մը՝ որուն կռնակը ծածկուած է փուշերով*, kirpi

ոզոր *ոզորիի ճիւղ՝ որ շատ ճկուն է*

ոզորի *ուռենիի նման բոյս մը. ջրուռի*, sepetçisoğudu

ոլոռն *գնդաձեւ ընդեղէն մը, մաշ*, bezelye

ոլորակ *ձայնի երանգ (ուժեղ կամ մեղմ)*, ton

ոլորել ինք իր վրայ փաթթել, պլորել, bukmek burmak, dürmek

ոլոր-մոլոր ոլորապտոյտ, ծուռումուռ

ոլորտ բոլորտիք, շրջան, սահման, հորիզոն

ոլոք սրունքի հաստ ոսկորը, incık (kemığı)

ոխ վրէժ լուծելու զգացում, քէն, kın

ոխակալ ոխ պահող, քինախնդիր, վրէժխնդիր, kındar

ոխերիմ ոխակալութեամբ լեցուած, անհաշտ

ողբ բարձրաձայն լաց ու կոծ, հեծեծանք

ողբապին ողբալից. լալագին, հեծեծագին

ողբալ սուգը եւ վիշտը արտայայտել՝ լալով կամ խօսքերով, հեծել, աւաղել

ողբալի շատ ցաւալի, խղճալի. աւաղելի

ողբակոծ ողբ ու կոծ արտայայտող, կողկողիչ

ողբերգակ ողբերգու, ողբերգութիւն գրող (բանաստեղծ), եղերերգակ

ողբերգութիւն աղիտալի դէպք՝ որ վիշտ ու սոսկում կը պատճառէ, եղերերգութիւն, trajedı

ողկոյզ փոքր ու բարակ ճիւղ՝ որուն վրայ բուսած են խաղողի կամ ուրիշ պտուղներու հատիկներ եւ կամ ծաղիկներ, կոյզ, salkım

ողնայար ողնաշար, ողնասիւն, իրարու վրայ ագուցուած կռնակի ողներու շարքը, belkemiği

ողողել ջուրով ծածկել, հեղեղել

ողողում ջուրով ծածկուելու վիճակ

ողորկ հարթ մակերես ունեցող. յղկուած, duz(gün)

ողորկութիւն ողորկ վիճակ. հարթութիւն

ողորմած գթացող. գթած, բարեգութ, merhametlı

ողորմածութիւն կարեկցութիւն, գթութիւն

ողորմելի գութ շարժող, խղճալի 2) խեղճ

ողորմիլ գթալ, կարեկցիլ, մեղքնալ, խղճալ

ողորմութիւն մուրացիկի տրուած նուէր (դրամ կամ ուտելիք), sadaka. *2)* կարեկցութիւն

ողոքել քաղցր ու հաճելի խօսքեր ընել (մէկը համոզելու կամ բարկութիւնը մեղմացնելու համար)

ողջ ապրող, կենդանի, sağ. *2)* առողջ, sağlam. *3)* ամբողջ, bütün

ողջագուրել գգուանքով փաթթուիլ ու համբուրել, kucaklamak. bağrına basmak

ողջախոհ զգաստ. խելացի, զգօն, պարկեշտ

ողջակէզ զոհ՝ զոր այրելով կը նուիրէին աստուածներուն *2)* մատաղ. պատարագ

ողջամիտ առողջ մտածողութեան տէր, խոհեմ

ողջերթ բարի ճանապարհի մաղթանք (մեկնողի)

ողջմտութիւն առողջ դատողութիւն, խելք, sağduyu

ողջնալ վերստին կենդանանալ

ողջոյն բարեւ, selam. *2)* բարեւ ու օրհնութիւն (հոգեւորականի). *3)* ամբողջ, բովանդակ

ողջունել ողջոյն տալ, բարեւել

ոճ հեղինակի մը իր միտքը արտայայտելու կերպը, üslup. *2)* ճաշակ. *3)* ծղօտ

ոճիր սպանութիւն. cinayet. *2)* մեծ չարագործութիւն

ոճրագործ ոճիր գործող (մարդ), չարագործ, katıl canı

ոմանք մէկ քանին.

ոմն = մէկը

ոյժ ուժ, զօրութիւն, կարողութիւն güç. kuvvet. *2)* ազդեցութիւն. *3)* թափ. *4)* հեղինակութիւն

ոչ ամենեւին, hayır. *2)* մխտական մասնիկ՝ որ աչխարհաբարի մէջ եղած է «չ»

ոչինչ ոչ մէկ բան. 2) շատ անարժէք, չնչին

ոչխար շատ օգտակար՝ ընտանի չորքոտանի մը, koyun.

արու ոչխար = խոյ
էգ ոչխար = մաքի
ձագ ոչխար = գառնուկ
ոչխարներ = խաչն

ոչխարամիտ ոչխարի նման անմիտ, կուրօրէն ուրիշին հետեւող, անխելք

ոչխարենի ոչխարի մորթ (իբրեւ հագուստ)

ոչնչանալ ոչինչ դառնալ, անհետանալ, yok olmak. mahvolmak hukmu kalmamak

ոչնչութիւն անարժէք բան. 2) ունայնութիւն

ոչ ոք ոչ մէկը ոչ մէկ մարդ, (hiç) kimse

ոջիլ մակաբոյծ միջատ մը, bit

ուռնալ բարձրագոչ լալ (շուներու, գայլերու), ulumak

ուռնում ուռնոց, ուռնալու ձայն (գայլի, շունի)

ուռգել ջուր տալ, ջրել, թրջել, sulamak

ուլայ օսլայ, նշայ, kola, nışasta

ոսկեգէս ոսկեգոյն մազեր ունեցող

ոսկեդար այն ժամանակաշրջանը՝ որ շատ բարգաւաճ ու փայլուն եղած է (ազգի մը համար), altın çağ

ոսկեզօծ ոսկիով պատած, ոսկեջրած, altın kaplama

ոսկեզօծել ոսկիի բարակ խաւով մը պատել

ոսկեթել ոսկիի թելերով հիւսուած, sırmalı

ոսկեթոյր ոսկեգոյն, ոսկիի գոյն ունեցող

ոսկեհեղեղ ոսկեգոյն հեղեղի նմանող

ոսկեհիւս ոսկիով հիւսուած

ոսկեհուռ ոսկիով չինուած. 2) ոսկեհիւս

ոսկեղէն ոսկեայ, ոսկիէ չինուած, altın(dan yapılmış)

ոսկեճամուկ ոսկեթել բանուած, ոսկեհուռ
ոսկեման ոսկիով մանուած կամ հիւսուած
ոսկեչող ոսկիի նման չողչողուն, ոսկեփայլ
ոսկերիչ ոսկիէ առարկաներ չինող արհեստաւոր, kuyumcu
ոսկերոտի ոսկրոտի, ոսկորներ
ոսկեփայլ ոսկիի նման փայլուն
ոսկեփեսուր ոսկեգոյն փեսուրներ ունեցող
ոսկեփունջ ոսկեգոյն փունջի նման
ոսկեփրփուր ոսկեգոյն փրփուրներ ունեցող
ոսկի դեղին գոյնով՝ փայլուն՝ յարգի մետաղ մը, altın 2) դրամ, para. 3) թրքական լիրա, lira
ոսկոր կմախքի իւրաքանչիւր մասը, kemik
ոսկրաթեքութիւն ոսկորներու ծռելու հիւանդութիւնը (մանուկներու), raşitizm
ոսոխ թշնամի, հակառակորդ, düşman. hasım
ոսպ բոյս մը՝ եւ իր ընդեղէն հատիկը, mercimek
ոսպնեակ ոսպի ձեւ ունեցող ապակի, mercek
ոստ ծառի ճիւղ (բարակ), ուղէշ, dal 2) վարակ
ոստայն թելերէ գործուած (կտաւ), dokuma
ոստայնանկ կտաւեղէն գործող. ջուլհակ, dokumacı
ոստայնանկութիւն կտաւ գործելու արհեստը, կտաւագործութիւն, ջուլհակութիւն, dokumacılık
ոստան գլխաւոր քաղաք, մայրաքաղաք, payitaht
ոստիկան ապահովութեան պաշտօնեայ, polis
ոստոյ կպչուն նիւթ մը (խոչուն որսալու), ökse
ոստնուլ վեր՝ կամ դէպի առաջ ցատքել, sıçramak atlamak
ոստոստել տեղէ տեղ ցատքել, ցատքռտել, zıplamak
ոստոստուն ոստոստող, ցատքռտող

ոստում ոստիւն. մէկ թափով կատարուած չարժում (դէպի վեր կամ դէպի առաջ), sıçrama sıçrayış, atlama

ոստրէ ծովային խեցեմորթ մը, istiridye

ով ոեւէ մէկը.

ո՞վ = ո՞ր մէկը (չնչաւոր), kım

ովասիս անապատի մէջ՝ ջրոտ՝ կանանչ տեղ, vaha

Ովիդոս չուրջ քսան դար առաջ ապրած՝ մեծահռչակ լատին բանաստեղծ մը

ովկիանոս ովկէանոս, շատ ընդարձակ ծով (հողամասերու միջեւ). okyanus

ովսաննա ուրախութեան եւ օրհնութեան ձայն, փառաբանութիւն. 2) յատուկ անուն (կնոջ)

ոտանաւոր չափածոյ՝ կամ տաղաչափական գրուածք. տաղաչափութիւն, şiir

ոտնաձայն ոտքի՝ կամ քայլերու ձայն. ayak sesi

ոտնաման ոտքի հագնելիք. կօշիկ, ayakkabı

Ոտնլուայ Աւագ Հինգշաբթի երեկոյեան կատարուող եկեղեցական արարողութիւն

ոտնձգութիւն իր իրաւունքէն դուրս գործել

ոտք մարմնի այն մասերը՝ որոնցմով կը քալենք. ayak 2) ոտանաւորի տողերուն վանկերը

որ յարաբերական դերանուն. ki (*ո՞ր = hangi*)

որակ յատկութիւն, տեսակ, kalite, nitelik

որակական որակ՝ յատկութիւն ցոյց տուող

որակաւոր որակեալ՝ լաւ որակ ունեցող, kaliteli

որակել որակը՝ կամ յատկութիւնը որոշել, nitelemek

որայ քաղուած ցորենի կամ գարիի խուրձ, demet

Որատիոս չուրջ քսան դար առաջ ապրած՝ մեծահռչակ լատին բանաստեղծ մը

որբ ծնողքը՝ եւ կամ հայրը կամ մայրը մեռած, yetim

որբանոց որբերու ապաստան եւ դպրոց, yetımhane

որդ անողնաշար՝ կծկուռդ մարմնով՝ փոքր սողուններ, ճճի, solucan

որդեգիր որդեգրուած զաւակ, Հոգեզաւակ, evlatlık

որդեգրել Հոգեզաւակ ընել, evlat edınmek 2) ընտրել

որդի ծնողքի մը զաւակը (մանչ կամ աղջիկ), evlat

որեւէ որ եւ իցէ, որը որ ըլլայ (անչունչ իր), herhangi

որթ որթատունկ. 2) Հորթ. 3) կողով

որթատունկ խաղողի տունկը, asma

որի ագռաւի տեսակ մը, karakarga. kuzgun

որկոր կոկորդէն ստամոքս իջնող խողովակը, yemek borusu. boğaz

որկրամոլ անյագ ուտող. չատակեր, obur

որձ էգին Հակառակը. արու, erkek

որմ պատ (քարէ, աղիւսէ կամ փայտէ)

որմանկար նոր ծեփուած պատի վրայ նկար (ջրաներկով), fresk

որմնադիր պատ շինող արհեստաւոր, duvarcı

որոգայթ թակարդ, ծուղակ. վարմ, դարան. tuzak

որոճալ կերած խոտը ետ բերել՝ եւ լաւ մը ծամելէ յետոյ կուլ տալ, gevış getırmek. 2) խորհրդածել

որոմ ցորենի Հետ աճող վնասակար բոյս մը, delice

որոնել խուզարկել, պրպտել, փնտռել, aramak

որոնում պրպտում, Հետազօտութիւն

որոշ բացորոշ, յայտնի, belli. 2) զատ. ուրոյն

որոշել զատել, զանազանել, ayırt etmek. 2) յայտնի դարձնել, belirlemek. 3) վճռել, kararlaştırmak 4) նշանակել. saptamak

որոշիչ որոշող, զանազանող

որոշում վճիռ, karar. *2)* եզրակացութիւն

որովայն փոր (ուր կան ստամոքս, աղիք եւն.)

որովայնախօս փորին մէջէն խօսիլ ձեւացնող

որովհետեւ ինչու որ, քանզի, վասնզի, çunku

որոտալ գոռալ (ամպերու), թնդալ, gürlemek

որոտընդոստ վեր ցատքելով (որոտումի ձայնէն) *2)* յանկարծակի, մէկէնիմէկ

որոտում որոտալու ձայն, թնդիւն

որչափ որ չափով, որքան

որպէս զոր օրինակ, ինչպէս. *2)* իբրեւ

որպէսզի այն նպատակով որ

որպիսի ինչ կերպ, ինչպիսի

որպիսութիւն որակ. *2)* Հանգամանք. *3)* վիճակ

որջ փոս կամ խոռոչ՝ ուր կը պատսպարուին գազանները, կաղաղ, բայոց, մորի, in

որս բռնուած կենդանի (որջ կամ սպաննուած), av

որսալ զէնքով կամ գործիքով կենդանիներ բռնել կամ սպաննել (թռչուն, ձուկ եւն.), avlamak

որսաշուն որսի շուն, բարակ, քերծէ, av kopeği

որսավայր որսորդութիւն ընելու տեղ, avlak

որսարան որսավայր, որսատեղ

որսորդ որսորդութիւն ընող, որսացող, avcı

Որփէոս յոյն դիցաբանութեան մէջ՝ երաժշտութեան մեծագոյն վարպետը

որքան ինչքան, որչափ. *2)* որ չափով որ

ու եւ (որ կը կապէ՝ իրարու հետ սերտ առնչութիւն ունեցող խօսքի մասերը), ve

ուզել կամենալ, բաղձալ, istemek. *2)* փնտռել

ութ եօթն առաւել մէկ կամ իննէն մէկ պակաս, sekız

ուքսուն ուք անգամ տասը, seksen

ուժաքափ ոյժերը տկարացած, **ուժասպառ**

ուժանակ պայթուցիկ նիւթ մը, dınamıt

ուժասպառ ոյժերը սպառած, պարտասած, bıtkin

ուժաւորիլ ոյժ առնել, ուժովնալ, զօրանալ

ուժգին շատ ուժեղ, զօրաւոր, kuvvetli, güçlu. *2)* սաստիկ, şiddetli

ուժգնուքիւն ոյժ, զօրութիւն, kuvvet, güç. *2)* սաստկութիւն, şiddet

ուժգնօրէն ուժգնապէս, ուժգին կերպով

ուժեղ զօրեղ, զօրաւոր, güçlu. kuvvetlı. *2)* կորովի

ուժովնալ զօրանալ, կազդուրուիլ, kuvvetlenmek

ուլ այծի ձագ, oğlak. *2)* վիզ

ուլականջ ծովային խեցեմորթ մը. mıdye

ուլունք մանեակի գնդաձեւ հատիկները, boncuk

ուխտ հաստատ խօսք, խոստում (երդումով կամ առանց երդումի), ahıt. *2)* դաշն, դաշինք. *3)* Կտակարան *4)* սրբավայրի մը մէջ երկրպագութիւն (երբեմն մատաղով). *5)* միաբանութիւն

ուխտագնացութիւն ուխտի երթալ

ուխտադրուժ ուխտազանց, ուխտը դրժող

ուխտավայր ուխտատեղի, ուխտի երթալու տեղ

ուխտաւոր ուխտ ունեցող *2)* ուխտի գացող

ուխտել ուխտ ընել. *2)* խոստանալ (երդումով)

ուծանալ պաղիլ ու հնանալ, soğumak. *2)* օտարանալ

ուղարկել ղրկել, առաքել, yollamak

ուղեգիծ ճամբու գիծը կամ ուղղութիւնը

ուղեկից ճամբու՝ կամ ճամբորդութեան ընկեր

ուղեկորոյս ճամբան կորսնցուցած

ուղեղ մեր զգայութիւններու կեդրոնը՝ որ կը գտնուի գանկին մէջ, beyin. 2) խելք, միտք

ուղերձ չնորհաւորական կամ չնորհակալութեան խօսք (որ կ'ուղղուի մէկուն՝ կազմակերպութեան մը կամ խումբի մը կողմէ). 2) ընծայ

ուղերձել ուղերձ տալ. 2) ընծայել (խնդրանքով)

ուղեցոյց ճամբայ ցոյց տուող, առաջնորդ. kılavuz rehber

ուղեւոր ճամբայ գացող, ճամբորդ, yolcu

ուղեւորութիւն ճամբորդութիւն

ուղէշ ծառի ճիւղ, ոստ, dal

ուղի ճամբայ, ճանապարհ, շաւիղ, yol

ուղիղ ոչ-ծուռ կամ կոր, չշեղած, չիտակ, doğru 2) կանոնաւոր. 3) անսխալ, ճիշդ. 4) արդար

ուղխօրէն հեղեղի պէս, առատօրէն

ուղղագրութիւն առանց տառասխալի գրել, imla, yazım

ուղղադատ ուղիղ դատող, արդարադատ

ուղղախօսութիւն ուղիղ՝ կանոնաւոր խօսիլ

ուղղական բառի մը չհոլովուած ձեւը, yalın durum hal

ուղղակի առանց ուրիշ կողմ չեղելու, չիտակ, doğru(dan), direkt dolaysız

ուղղահայեաց ուղիղ գիծ՝ որ ուրիշ գիծի մը վրայ երկու հաւասար անկիւն կը կազմէ, amudi dik(ey)

ուղղաձիգ վերէն վար ուղիղ իջած՝ կամ դէպի վեր բարձրացած, dik, şakuli düşey

ուղղամիտ անկեղծ, անխարդախ. 2) ողջամիտ

ուղղամտութիւն չիտակութիւն, պարկեշտութիւն. 2) ողջմտութիւն

ուղղանկիւն իրարու ուղղահայեաց երկու գիծերու կազմած անկիւնը (90 աստիճան), dikaçı

ուղղաչափ գետայ. ուղղանկիւն գործիք մը (երկրաչափական), gonye

ուղղափառ ուղղադաւան, իբրեւ ուղիղ ընդունուած կրօնական դաւանանք, Ortodoks

ուղղել ուղիղ դիրք տալ, շտկել, doğrultmak. duzeltmek. 2) կանոնաւորել, düzeltmek. ayarlamak.

աչքերը ուղղել = նայիլ
Հարցում ուղղել = Հարցնել
սխալը ուղղել = սրբագրել
քայլերը ուղղել = դիմել

ուղղութիւն ճշդութիւն, doğruluk. 2) երթալիք կողմ կամ ճամբայ, yon. 3) գնացք. 4) դիրք

ուղտ երկայն վիզով՝ որոճացող խոշոր կենդանի մը (կռնակին վրայ մէկ կամ երկու կուզով), deve

ուղտապան ուղտով բեռ փոխադրող. deveci

ուղտափուշ ոքոզ. փշոտ տերեւներով բոյս մը, devedikeni. kenger

ումպ պուտ մը (ջուր), yudum. 2) ըմպել բային արմատը

ունակութիւն արմատացած սովորութիւն

ունայն մէջը պարապ, դատարկ, boş. 2) զուր, փուճ

ունայնամիտ անխելք, սնամիտ. 2) սնապարծ

ունայնութիւն պարապութիւն, ոչնչութիւն

ունելի ունելիք, բռնելու ծառայող գործիք, maşa

ունենալ ունիմ. տէր ըլլալ. malik sahıp olmak, edinmek.

տեղի ունենալ = պատահիլ, կատարուիլ, ըլլալ

ունեւոր Հարուստ, ընչեղ, մեծատուն. varlıklı

ունկնդիր ականջ դնող, մտիկ ընող, լսող, dinleyici

ունկնդրել ականջ դնել. մտիկ ընել, լսել, dinlemek

ուշ խելք, միտք 2) յիշողութիւն

ուշ կանուխին Հակառակը, անագան. geç

ուշաբերիլ խելքը գլուխը գալ, արթննալ

ուշագրաւ ուշադրութիւն գրաւող, շատ հետաքրքրական

ուշադիր ուշադրութիւնը լարած, աչալուրջ, dikkatlı

ուշադրութիւն միտքը կեդրոնացնելու հոգեկան կարողութիւն (բան մը ըմբռնելու, տեսնելու կամ լսելու համար), dikkat

ուշաթափիլ ուշքը կորսնցնել, մարիլ, նուաղիլ

ուշակորոյս ուշաթափ, ուշքը կամ գիտակցութիւնը կորսնցուցած, նուաղած

ուշանալ ուշ մնալ, յապաղիլ, յամենալ, gecikmek

ուշացնել յապաղեցնել, geciktirmek. *2)* ձգձգել

ուշիմ շատ խելացի բանիմաց, zeki

ուշք խելք *2)* ուշադրութիւն. *3)* գիտակցութիւն

ուռենի ուռի, ջուրի եզերք բուսնող ծառ. söğüt

ուռեցնել ծաւալը մեծցնել (բան մը լեցնելով), şişirmek

ուռեցք ուռ, ուռոյց, ուռած մաս, այտոյց. şiş(lik)

Խարախտ ուռ	= պալար
կարծր ուռ	= կոշկոռ
կոպերու ծայրը (շատ փոքր) ուռ	= գարիկ
կռնակի խոշոր ուռ	= կուզ
մանր ուռ	= բշտիկ
ջրալից ուռ	= բուշտ

ուռիլ ուռենալ, ծաւալը մեծնալ (մէջը լեցուելով). şişmek. *2)* ուռեցք գոյանալ, այտնուլ

ուռկան բարակ թելերով հիւսուած ցանց (ձուկ որսալու), արճոյլ, ağ

ուռճանալ բարգաւաճիլ, պարգանալ, լեցուիլ

ուռճացնել ճոխացնել, զարգացնել, զօրացնել

ուռուցիկ ուռած 2) ճոռոմ, փքուռոյց

ուս թեւերուն՝ իրանին միացած մասը, omuz

ուսամբարձ ուսերու վրայ բարձրացած

ուսանիլ սորվիլ 2) սորվելով զարգանալ

ուսանող աշակերտ (բարձրագոյն վարժարանի), öğrenci

ուսեալ ուսում առած. զարգացած

ուսողութիւն գիտութիւններու ամբողջութիւն՝ որ կ'ուսումնասիրէ հաշուելի եւ չափելի բոլոր քանակութիւնները (բաժանումներն են՝ թուաբանութիւն, երկրաչափութիւն, գրահաշիւ եւն.), matematik

ուսում սորվելով ձեռք բերուած գիտական զարգացում, tahsil, öğrenim

ուսումնական ուսման վերաբերեալ. 2) ուսում առած (մարդ), գիտնական

ուսումնասիրել որեւէ հարցով՝ մանրամասն զբաղիլ (յաւ ծանօթանալու համար), tetkik etmek, incelemek, araştırmak

ուսումնասիրութիւն այն հարցը՝ զոր կ ուսումնասիրենք, հետազօտութիւն, tetkik, inceleme, çalışma, araştırma

ուսումնատենչ ուսման փափաք ունեցող

ուսումնաւարտ ուսման շրջանը աւարտած

ուսուցանել սորվեցնել. 2) դասաւանդել

ուսուցիչ ուսուցանող (նախակրթարանի, միջնակարգի եւ լիսէի), öğretmen

ուսուցում դասաւանդութիւն, tedrisat, öğretim

ուսուցչանոց բարձրագոյն վարժարան՝ ուր կը դասաւանդուին ուսուցման մեթոտները (պատրաստուած ուսուցիչ հասցնելու համար)

ուսուցչարան ուսուցիչներու սենեակ

ուսուցչուքիւն ուսուցիչի պաշտօն, oğretmenlık

ուսուցչուհի կին ուսուցիչ

ուստի ուրեմն, հետեւաբար. öyle kı.

ուստի՞ = ուրկէ՞. nereden

ուտել բան մը ծամել ու կլլել. yemek.

ակռաներով ուտել	= կրծել
ամբողջ ունեցածը ուտել	= վատնել
ամբողջը ուտել	= հատցնել
անձրեւ ուտել	= թրջիլ
ապուր մը ուտել	= գէշ բան մը ընել
առանց ծամելու ուտել	= լափել
իբրեւ սնունդ ուտել	= սնանիլ
ինքզինքը ուտել	= մտահոգուիլ, բարկանալ
իրար ուտել	= կռուիլ
իրարու միս ուտել	= իրար բամբասել
խոտ ուտել	= արածիլ. ճարակիլ
ծեծ ուտել	= ծեծուիլ
կաշառք ուտել	= կաշառուիլ
կերակուր ուտել	= ճաշել
մէկուն գլուխը ուտել	= մեռցնել
մէկուն գլխուն միսը ուտել	= ձանձրացնել
ուրիշին ունեցածը ուտել	= իւրացնել

ուտելի ուտուելիք, ինչ որ կարելի է ուտել

ուտելիք ուտեստ. սնունդ, կերակուր. yiyecek

ուր «տեղ» ցոյց տուող յարաբերական բառ

ուրագ փայտ տաշելու երկաթէ գործիք, keser

ուրախ զուարթ, չէն, sevinçli. *2)* ուրախալի

ուրախալի ուրախութիւն պատճառող, ցնծալի

ուրախակից հրճուանքին մասնակից, խնդակից

ուրախանալ հրճուիլ, բերկրիլ, ցնծալ, sevınmek

ուրախութիւն հրճուանք, ցնծութիւն, sevinç

ուրական սաստիկ փոթորիկ, kasırga

ուրանալ իրողութիւնը մերժել, չընդունիլ, ınkâr etmek

ուրար երկայն՝ զարդարուն՝ ժապաւէնի պէս կտաւ մը՝ զոր սարկաւագները իրենց ձախ ուսին վրայ կը կրեն (արարողութեան միջոցին)

ուրացում մերժում, դրժում, inkâr

Ուրբաթ շաբթուան վեցերորդ օրը (Ուր.), Cuma

ուրեք տեղ մը.

ամենուրեք = ամէն տեղ. her yer(e/de)

ուրիշ այլ, տարբեր, başka. *2) այլեւս*

ուրոյն իրեն յատուկ, սեփական, özgün. *2) զատ*

ուրուագիծ որեւէ նկարի առաջին եւ հարեւանցի գծագրութիւնը, ստուերագիծ

ուրուագիր ծրագիր՝ որեւէ գրուածքի

ուրուագծել հարեւանցի գծագրել, ստուերագծել

ուրուական ուրուռ, մեռած մարդու անմարմին ոգի (որուն կը հաւատան նախապաշարուած մարդիկ), hayalet. *2) չուք, ստուեր*

ուրուր յափշտակիչ խոշոն մը. ցին, çaylak

ոք մէկը, ոեւէ մէկը.

ոչ ոք = ոչ մէկը. (hıç) kimse

Ջ

Ջ ևօթը Հարիւր (ՋԱ = 701, ՋՀԷ = 777). 2) ժխտական մասնիկ՝ որ համազօր է «ոչ» բառին (կու գայ բառի մը սկիզբը եւ անոր կու տայ հակառակ նշանակութիւն)

Չախել ծանր խօսիլ. յանդիմանել, սաստել, paylamak haşlamak

Չակերտ տրոհութեան նշան (« »), tırnak (işareti)

Չամիչ Չորցած խաղող, խաղողի չիր, kuru uzum

Չաստուած սուտ աստուած 2) կուռք

Չաստուածուհի դիցուհի, աստուածուհի

Չար ուրիշին վնաս Հասցնող, yaramaz. *2) գէշ, յոռի*, kötü

Չարաբախտ չար բախտ ունեցող, դժբախտ

Չարաբարոյ չար բնաւորութեան տէր

Չարագոյժ դժբախտութեան լուր բերող

Չարագործ չարիք գործող, անօրէն

Չարագուշակ չարիք գուշակող. 2) աղիտալի

Չարախօսել չարաբանել, բամբասել, kötulemek

Չարախօսութիւն բամբասանք, քսութիւն

Չարակամ չարիք կամեցող, չարասիրտ

Չարաճճի անվնաս չարութիւններ ընող, afacan

Չարամիտ չարիք մտածող, նենգամիտ

Չարանալ չար դառնալ. 2) նախանձիլ

Չարաշահ ապօրինի չահ ընող. 2) չահամոլ

Չարաշուք աղիտալի. 2) դժնդակ 3) անօրէն

Չարաչար սաստիկ 2) անխնայ կերպով

Չարիք չարագործութիւն, չար գործ, kötuluk. *2) աղէտ*

չարխափան չարիքի առաջքը առնող

չարութիւն չարիք, չարամտութիւն, kötüluk
2) անառակութիւն, yaramazlık

չարչարանք ֆիզիքական կամ հոգեկան ցաւ, eziyet

չարչարել չարչարանք պատճառել, տանջել

չարչարուիլ տանջուիլ, տառապիլ

չարքաշ յոգնութեան ու նեղութեան տոկացող

չափ որոշուած որեւէ քանակութիւն, քանակ, ölçü
2) ոտանաւորի մը իւրաքանչիւր տողին մէջ գտնուող վանկերուն թիւը, ոտք.
3) երաժշտութեան մէջ արագութեան աստիճանը

չափազանց չափէն դուրս, խիստ շատ, ծայրայեղ, aşırı. *2) աստիճ*

չափազանցել չափը անցընել, եղածէն աւելի մեծ ցոյց տալ, olçuyu kaçırmak, abartmak

չափազանցութիւն ծայրայեղութիւն

չափածոյ չափուած 2) վանկերու չափի վրայ գրուած, ոտանաւոր, տաղաչափութիւն, ölçülü vezinli

չափահաս ինքզինք կառավարելու յարմար տարիք ունեցող, yetişkin

չափանիշ այն չափը՝ որ կը ծառայէ իբրեւ միջոց (որեւէ արժէք գնահատելու համար), ölçüt

չափաւոր պէտք եղածին չափ, ölçülü. *2) ժուժկալ*

չափաւորել չափ դնել, սահմանափակել

չափել չափը՝ քանակը որոշել, ölçmek. *2) բաղդատել*

չափուիլ չափը ճշդուիլ, ölçülmek. *2) բաղդատուիլ*. ölçuşmek

չգոյութիւն գոյութեան պակաս. yokluk

չեչ ծաղկախտի հետքը (փոսիկներու ձեւով)

չէզոք *կողմ չբռնող*, tarafsız. *2) բայի տեսակ մը՝ որուն գործողութիւնը ենթակային վրայ կը մնայ*, edılgen

չէզոքանալ *կողմ չբռնել կամ մէկդի քաշուիլ. 2) ազդեցութիւնը կորսնցնել*

չինական *Չինաստանի յատուկ 2) Չինացիներու վերաբերեալ*

չիր *չորցուած պտուղ*

չկամութիւն *ուրիշին բարիքը չուզել*

չղջիկ *թռչունի նմանող՝ գիշերային ստնաւոր կենդանի մը*, yarasa

չմշկել *սառի վրայ չմուշկով սահիլ*, kayak yapmak

չնաշխարհիկ *աշխարհի մէջ չտեսնուած, չքնաղ*

չնչին *ոչինչ բան, անարժէք, աննշան*, kıymetsiz. önemsiz. ufa(cı)k cüzı

չողան *բոյս մը որուն արմատը փրփրող յատկութիւն ունի եւ կը գործածուի իբրեւ օճառ*, çöven

չոր *թացին հակառակը*, kuru. *2) գօս, ցամաք. 3) անջրդի*

չոր պտուղ = չիր

Չորեքշաբթի *շաբթուան Դ օրը (Դշ.)*, Çarşamba

չորնալ *խոնաւութիւնը կորսնցնել. ցամքիլ*, kurumak. *2) չաճիլ. 3) թառամիլ (բոյսերու)*

չորս *երեքէն մէկ աւելի կամ հինգէն մէկ պակաս*. dort

չորսդի *չորս կողմը, ամէն կողմ*, dort (bir) yan

չորքոտանի *չորս ոտք ունեցող (անասուն)*

չուան *ոլորուած լար (զանազան կակուղ նիւթերէ). պարան*, ip

չուառ *խեղճ, թշուառ, դժբախտ*

չուել տեղէ մը ուրիշ տեղ ճամբորդել, երԹալ, մեկնիլ. 2) գաղԹել. 3) արմատը՝ չու

չոփչոր չատ չոր, բոլորովին չոր, kupkuru

չոք ծունկ. 2) չոքիլ բային արմատը

չոքեցնել ծունկի վրայ կեցնել, dız çöktürmek

չոքչոք չոքիչոք. չոքած վիճակով՝ ծունկերու վրայ քալելով

չոքիլ ծունկի վրայ կենալ, ծնրադրել, dız çökmek

չտես բան չտեսած, ետքէն հարստացած եւ ցուցամոլ, gormemiş

չքանալ չիք դառնալ, կորսուիլ, անհետանալ, yok olmak yıtmek, kaybolmak

չքաւոր չունեւոր, աղքատ, yoksul

չքաւորել չքաւոր դառնալ, աղքատանալ

չքաւորուԹիւն աղքատուԹիւն, խեղճուԹիւն

չքմեղանք յանցանքէն փրկուելու համար ըսուած խօսք, ինքնարդարացում

չքնաղ չնաշխարհիկ, աննման. սքանչելի. հրաշալի, հոյակապ 2) չտեսնուած. անսովոր

չքնաղուԹիւն աննման գեղեցկուԹիւն

չքուԹիւն ոչնչուԹիւն 2) չքաւորուԹիւն

Պ

Պ *ութը հարիւր (ՊԱ = 801, ՊՀԸ = 888). 2)* **Պ**. = *պարոն*

պագնել *համբուրել*

պալատ *չքեղ տուն (թագաւորի), ապարանք*, saray

պալատական *պալատի վերաբերեալ. 2) պալատի մէջ ապրող*, saraylı

պալար *թարախոտ ուռեցք. այտոյց*, çıban

պախարակել *թերութեան պատճառաւ այպանել, պարսաւել, խաղք ընել*, kınamak, suçlamak

պախուրց *պախուց, ձիու գլխուն անցուած կապ. սանձ*, yular

պակաս *ոչ-ամբողջ, թերի*, eksik. *2) նուազ, քիչ*

պակասաւոր *պակասութիւն ունեցող, թերի*

պակասութիւն *անբաւականութիւն, նուազութիւն*, eksiklik. *2) չգոյութիւն 3) թերութիւն*

պակուցիչ *վախ պատճառող, սարսափելի*

պակսեցնել *նուազեցնել*, eksiltmek. *2) զեղչել*

պակսիլ *նուազիլ, քիչնալ*, eksilmek. *2) չգտնուիլ*

պահ *պահպանութիւն. 2) կարճ ատեն*, ara, an. *3) դասաժամ*, ders. *4) պահել բային արմատը*

պահածոյ *պահուած բան (ուտելիք)*, konserve

պահակ *պահապան, հսկող (զինուոր)*, nobetçi

պահակազօրք *պահակախումբ, իբրեւ պահակ հսկող զինուորներ*, devriye

պահականոց *պահակատուն, պահակներու բնակած չէնքը*, karakol

պահանջ *պահանջք, կարիք*, ihtiyaç talep *2) առնելիք*.

alacak

պահանջատէր պարտատէր, առնելիքուոր, alacaklı

պահանջել ուզել, istemek, gerektirmek. *2) իրաւունքը ուզել*

պահանջկոտ քիչով չգոհացող, խստապահանջ

պահապան այն՝ որ տեղի մը հսկողութիւնը ստանձնած է, bekçi. *2)* պահպանող, koruyucu

պահարան իրեր կամ մթերքներ պահելու տեղ, dolap. *2)* նամակի պահպանակ, zarf

պահել ծածուկ բռնել, saklamak. *2)* պահպանել, հսկել.

անասուններ պահել	= *բուծանել*
իրեն պահել	= *վերապահել*
հեռու պահել	= *պահպանել*
միտքը պահել	= *չմոռնալ*
պատուէրը պահել	= *գործադրել*

պահեստի յետագայի համար պահուած. yedek

պահեցողութիւն թեթեւ սննդառութիւն, perhiz

պահիկ շատ կարճ ժամանակ

պահնորդ պահակազօրքի զինուոր, muhafız

պահուըտիլ ծածուկ մնալ, թաքչիլ, saklanmak

պահուըտուք պահուըտելու խաղ, saklambaç

պահուիլ ծածկուիլ, չյայտնուիլ

պահպանակ պահպանող որեւէ առարկայ

պահպանել իրեւ պահպանակ՝ պաշտպանել, korumak *2)* իբրեւ պահապան՝ հսկել

պահպանողական պահպանութեան վերաբերեալ *2)* հին սովորութիւնները պահպանելու կողմնակից, muhafazakâr tutucu

պահպանութիւն պահպանում (որպէսզի որեւէ վնաս չպատահի)

պահք կարգ մը ուտելիքներէ հրաժարում, perhiz

պաղ *տաքին հակառակը, ցուրտ*. soğuk

պաղատապին *շատ աղաչելով, թախանձագին*

պաղատանք *աղաչանք, աղերսանք*

պաղատիլ *շատ աղաչել, թախանձել*, yakarmak

պաղարիւն *այն անձը՝ որ անխռով կը մնայ երբ անակնկալ դէպք մը պատահի*, soğukkanlı

պաղիլ *տաքութիւնը պակսիլ*, soğumak. *2) ուծանալ*

պաղլեղ *քիմիական աղ մը*, şap

պաղութիւն *պաղ վիճակ*, soğukluk *2) գժտութիւն*

պաղպաղակ *զովացուցիչ ուտելիք մը*, dondurma

պաղպաջուն *պսպղուն. փայլուն, շողշողուն*

պաճուճանք *պճնանք, զարդարանք*, sus

պաճուճել *պճնել, զարդարել*, süslemek

պայթեցնել *ուժգին ճնշումով ճաթեցնել*, patlatmak

պայթիլ *ճնշումի հետեւանքով ճաթիլ*, patlamak

պայթուցիկ *շուտ պայթող (որեւէ նիւթ)*, patlayıcı

պայծառ *շատ լուսաւոր. լուսափայլ*. parlak, aydınlık *2) ջինջ, վճիտ. յստակ*, berrak net. *3) գուարթ (դէմք)*

պայծառանալ *լոյսը աւելնալ. 2) փայլիլ*

պայման *կացութիւն՝ որմէ կախում կ'ունենայ որեւէ գործողութիւն կամ վիճակ*, koşul. *2) Համաձայնութիւն 3) պայմանաժամ*

պայմանագրութիւն *գրաւոր Համաձայնութիւն*, sozleşme

պայմանագրական *պայմանաւորուած*

պայմանաժամ *ժամանակամիջոց*, vade, mehil

պայմանաւորուիլ *որոշ պայմաններով համաձայնիլ*

պայուսակ *մէջը զանազան իրեր դնելու պարկաձեւ առարկայ (ձեռքի. կռնակի)*, çanta

պայտ տափակ երկաթի կտոր՝ զոր կը գամեն գրաստի ոտքերուն (պաշտպանելու համար), nal

պայտար պայտ գամող արհեստաւոր, nalbant

պայքար բանակռիւ, վէճ, կռիւ, kavga

պայքարիլ կռուիլ, մաքառիլ, kavga mücadele etmek

Պանդէոն Պանթէոն, աստուածներու մեհեան 2) ազգային հերոսներու գերեզման

պանդխտութիւն պանդուխտի վիճակ, gurbet(çılık)

պանդոկ իջեւան, օթեւան, otel

պանդոկապան պանդոկապետ, պանդոկի տէր, otelcı

պանդուխտ հայրենիքէն հեռու ապրող, նժդեհ. gurbetçi

պանիր կաթնեղէն սնունդ մը, peynir

պանծալ պարծեննալ, հպարտանալ, iftihar etmek, övünmek

պանծալի չատ գովելի, փառաւոր, ovgüye layık, övulesi

պանծացնել մեծապէս գովել, փառաւորել

պաշար պարէն, ուտելիք, azık. 2) մթերք, erzak, zahire

մտքի պաշար = զարգացում

պաշարել շրջապատել 2) զօրքով շրջապատել, kuşatmak

պաշտամունք երկրպագութիւն. 2) բուռն սէր

պաշտել կրօնական պարտականութիւնները կատարել, երկրպագել, tapmak. 2) սաստիկ սիրել ու պատուել

պաշտելի պաշտուելու արժանի, չատ սիրելի

պաշտում երկրպագութիւն, պաշտամունք

պաշտպան պաշտպանող. հովանաւոր, զօրավիգ, mudafı savunucu, hamı koruyucu veli

պաշտպանեալ պաշտպանութիւն վայելող

պաշտպանել որեւէ վտանգէ կամ վնասէ զերծ պահել. *հովանաւորել*, korumak *2) ջատագովել*, savunmak

պաշտպանողական ինչ որ կը պաշտպանէ (վիճակ կամ խօսք)

պաշտպանութիւն պաշտպանելու կամ պաշտպանուելու վիճակ *2) ջատագովութիւն*

պաշտօն ծառայութիւն, գործ, gorev. *2) պաշտամունք*

պաշտօնագիր պաշտօնական գրութիւն

պաշտօնաթերթ պաշտօնական թերթ (կառավարական)

պաշտօնական պաշտօնի վերաբերեալ. *2) օրինական կամ կառավարական 3) ոչ-մտերմական*, resmı

պաշտօնակից պաշտօնի ընկեր, նոյն պաշտօնը ունեցող անձեր, meslektaş mesai arkadaşı

պաշտօնանկ պաշտօնազուրկ, պաշտօնէ հեռացուած

պաշտօնավայր պաշտօնատեղի, պաշտօնատուն, այն տեղը ուր պաշտօնեան կ'աշխատի

պաշտօնավարել պաշտօն կատարել (անձի)

պաշտօնատար պաշտօն ունեցող (անձ)

պաշտօնեայ հաստատութեան մը մէջ պաշտօն վարող, memur

պաչիկ համբոյր (փաղաքշական) öpücük

պապ մեծ հայր. *2) կաթոլիկ ծայրագոյն քահանայապետ՝ Հռոմի*, papa

պապակ պասուք, սաստիկ ծարաւ, susuzluk

պապակիլ պասքիլ, սաստիկ ծարաւ զգալ

պապանձիլ լեզուն կապուիլ, համրանալ, dili tutulmak

պապաչել պապաջել, այծի ձայն արձակել

պապկայ խուխմակ

պապուկ ծեր մուրացկան. *2) անյարգ*

պառակտել իրարմէ բաժնել, փեռեկտել

պատակտում երկպառակութիւն, բաժանում

պատաւ ծերացած կին. kocakarı, yaşlı (kadın)

պատկեցնել մարմնին երկայնութեամբը տարածել (անկողնի, գետնի վրայ), yatırmak. *2)* քնացնել

պատկիլ ընկողմանիլ, երկննալ, yatmak. *2)* քնանալ

Պատեք Զատիկ (Հրէական)

պատուք պապակ սաստիկ ծարաւ

պաստառ կերպաս, լաթ.

սպիտակ պաստառ = չարժանկար

պաստառել պաստառով պատել

պաստեղ զանազան պտուղներէ պատրաստուած ուտելիք մը (մոմլաթի հաստութեամբ), pestil

պատ որմ (քարէ կամ աղիւսէ), duvar. *2)* պատել բային արմատը

պատահաբար պատահմամբ, դիպուածաւ, tesadufen

պատահական դիպուածական, չնախատեսուած

պատահար պատահմունք, անսպասելի կամ չնախատեսուած դէպք, դիպուած, olay. kaza

պատահիլ տեղի ունենալ, ըլլալ, olmak. meydana gelmek *2)* հանդիպիլ

պատանդ իբրեւ գրաւական տրուած (անձ կամ որեւէ իր), rehine

պատաննեակ փոքր պատանի

պատաննեկութիւն պատանութիւն, պատանի տարիք. պատանի հասակ

պատանի պարմանի, *14-20* տարեկան, genç, delikanlı

պատանք պատան, սպիտակ սաւան՝ որուն մէջ կը փաթթեն մեռելը. keten

պատառ ամբողջէն փրցուած կտոր, բրդուճ, parça lokma

պատառաբոյծ պնակալէզ, հացկատակ

պատառատուն պատռտած, բզկտուած, yırtık (pırtık)

պատառաքաղ սեղանի սպաս մը (չորս սուր ակռաններով), çatal

պատասխան խօսք կամ գիր (հարցումի կամ նամակի փոխարէն), cevap

պատասխանատու ուրիշի մը կամ իր արարքին հաշիւը տալու պարտաւոր, mesul

պատասխանել պատասխան տալ, cevaplamak

պատարագ Աստուծոյ մատուցուած զոհ.
2) եկեղեցական արարողութիւն (իբրեւ յիշատակ՝ զոհուած Քրիստոսի)

Թխու պատարագ = առանց երգեցողութեան պատարագ (զոր կը կատարէ քահանան լռութեամբ)

Հանդիսաւոր պատարագ = բարձրաստիճան հոգեւորականի մը մատուցած պատարագը՝ որուն կ'սպասաւորէ քահանայ մր (փոխանակ սարկաւագի)

պատգամ աստուածային հրաման կամ վճիռ. buyruk.
2) պատուէր

պատգամաւոր ներկայացուցիչ, delege. 2) դեսպան

պատգարակ հիւանդ կամ վիրաւոր փոխադրելու անկողին, sedye

պատեան որեւէ իր կամ մարմին ծածկող պահպանակ եւ կամ կեղեւ, kın, kılıf, kabuk

պատել շրջապատել, sarmak. 2) ծածկել, kaplamak

պատեհ պատշաճ, յարմար, տեղին, musait, uygun

պատեհապաշտ իր շահուն համար ամէն պարագայի յարմարող, fırsatçı

պատեհութիւն առիթ. *2)* պատշաճութիւն

պատենազէն զրահաւոր, զրահապատ

պատենաթեւ թեւերուն վրայ պատեան ունեցող *(մի ջաւտ)*, kınkanatlı

պատերազմ ճակատամարտ, մարտ, ռազմ, savaş

պատժապարտ պատիժի արժանի նկատուած, յանցաւոր, մեղապարտ

պատժել պատիժ տալ, cezalandırmak

պատիժ յանցաւորին կրած զրկանքը, ceza

պատիճ ընդեղէններու պատեանը, kabuk. *2)* փիղին երկայն կնճիթը *(զոր կը գործածէ իբրեւ ձեռք)*, hortum

պատիր կեղծ, սուտ, խաբուսիկ, sahte, aldatıcı

պատիւ յարգ՝ զոր կը վայելէ մէկը՝ իր զանազան արժանիքներուն համար *(ինչպէս՝ պարկեշտութիւն, համբաւ, վարկ եւն.)*, onur namus. *2)* մեծարանք, itibar

պատկանիլ կապ ունենալ, վերաբերիլ, ait olmak

պատկառանք ամօթի զգացում, ar (duygusu/damarı) *2)* ակնածութիւն, saygı, huşu

պատկառելի յարգանք ազդող, ակնածելի

պատկառիլ ամչնալ, խպնիլ, ակնածիլ

պատկառոտ ամչկոտ, ամօթխած. ակնածոտ

պատկառուկ զգայուն տերեւներով բոյս մը, kustumotu

պատկեր որեւէ իրի՝ տեսարանի կամ կերպարանքի նմանութիւն *(նկարով. գծագրութեամբ կամ գիրով)*, resım, tablo

պատկերազարդ պատկերներով զարդարուած, resimli

պատկերալից պատկերներով լեցուն

պատկերանալ իբրեւ պատկեր երեւիլ

պատկերացնել նկարագրել. *2)* ներկայացնել

պատկերացում իբրեւ պատկեր երեւում

պատկերաւոր պատկերանալու ձեւով նկարագրուած *(որեւէ դէպք կամ առարկայ)*

պատճառ որեւէ արդիւնք յառաջ բերող պարագայ, չարժառիթ, sebep, neden. *2)* պատրուակ

պատճառաբանել պատճառը բացատրել

պատճառաբանութիւն բացատրութիւն

պատճառականութիւն իբրեւ պատճառ եւ հետեւանք՝ կապակցութիւն

պատճառել պատճառ ըլլալ. առթել

պատճէն բնագրին ճիշդ նմանը, suret

պատմաբան պատմիչ, պատմող. *2)* պատմագիր, tarihçi

պատմագէտ պատմական հարցերու մասնագէտ, tarihçi

պատմագիր պատմութիւն գրող. *2)* պատմաբան, tarihçi

պատմական պատմութեան մէջ տեղ ունեցող, tarihi. *2)* գրաբարի մէջ՝ «զ» նախդրիւ բացառական հոլով՝ որ կը նշանակէ «մասին, վրայ, վրայէն» *(ինչպէս՝ զքէն = քու մասիդ. զորմոյ = պատի վրայ, պատի վրայէն)*

պատմել ըսել, զրուցել, anlatmak *2)* պատմութիւն գրել. *3)* տեղեկացնել

պատմուածք գեղարուեստական գրուածք՝ իրական կամ մտացածին դէպքի մը մասին, նորավէպ. oyku

պատմութիւն ազգերու քաղաքական կեանքի ժամանակագրական նկարագրութիւնը, tarih. *2)* պատմուած որեւէ բան

պատմուճան վերարկու. *2)* պարեգօտ

պատնէշ պատի ձեւով չինուած արգելք՝ յարձակումէ պաշտպանուելու համար, պատուար, barikat

պատշաճ յարմար վայելուչ. պատեհ, uygun yakışır

պատշաճեցնել յարմարցնել, yakıştırmak

պատշաճիլ պատշաճ ըլլալ, յարմարիլ

պատշաճութիւն վայելչութիւն յարմարութիւն

պատշաճօրէն պատշաճ կերպով. վայելչօրէն

պատշգամ չէնքի մը դուրս ցցուած մասը, balkon

պատուախնդիր պատիւի նկատմամբ բծախնդիր

պատուական մասնաւոր պատիւ ընծայուած, fahrı onursal

պատուական ընտիր, գովելի. 2) թանկագին

պատուանդան գետնէն բարձր խարիսխ՝ որուն վրայ կը գետեղուի արձան մը կամ ուսուցիչին սեղանը, kaide. kürsu

պատուանշան շքանշան

պատուասիրել հիւրասիրել, մեծարել, ağırlamak

պատուաստ մանրէի ներարկում՝ կարգ մը հիւանդութիւններէ զերծ մնալու համար. 2) տունկի մը փոքր մէկ ճիւղը կցել ուրիշ տունկի մը՝ զայն աւելի ընտիր դարձնելու համար, aşı

պատուաստել պատուաստ ընել, aşılamak

պատուար պատնէշ, թումբ, արգելք, set. duvar

պատուարժան պատիւի արժանի, յարգելի (անձ), saygıdeğer. 2) արժանապատիւ (քահանայ)

պատուաւոր պատիւ ունեցող, յարգելի, onurlu, namuslu saygın. 2) պարկեշտ, ուղղամիտ, ազնիւ

պատուել յարգել, մեծարել, saymak. saygı göstermek 2) հիւրասիրել, ağırlamak. 3) իր բարեհաճութիւնը արտայայտել onurlandırmak

պատուելի Ս. Աստուածամօր քահանայ

պատուէր պատուիրան, emir, buyruk. *2)* խրատ, oğut. *3)* հրաման. *4)* յանձնարարութիւն, sıparış. *5)* հրահանգ, talimat

պատուիրակ որոշ պաշտօն մը կատարելու համար ղրկուած անձ, ներկայացուցիչ, delege, temsilci

պատուիրակութիւն պատուիրակներու կազմ

պատուիրան կրօնական պատուէր. *2)* պատուէր

պատուիրել պատուէր տալ, emir/talimat vermek. *2)* խրատել, oğut vermek. *3)* հրամայել. *4)* յանձնարարել, sipariş vermek. *5)* հրահանգել

պատուհան պատի մէջ բացուածք՝ օդ եւ լոյս մտնելու համար, pencere

պատուհաս պատիժ, ceza. *2)* փորձանք, չարիք, bela

պատուտակ պատաստուկ. բաղեղ, armaşık

պատռել մասերու բաժնել, փեռեկել, yırtmak *2)* ճեղքել

պատռուածք ճեղքուածք, բացուածք

պատռտել կտոր-կտոր ընել, բզկտել, parçalamak

պատռտիլ կտոր-կտոր ըլլալ. բզկտիլ. փարատիլ, parçalanmak

պատսպարան ապաստան, ապաւէն, barınak

պատսպարել ապահով պահել, պահպանել

պատրանաքաղ հիասթափ. յուսախաբ

պատրանք խաբկանք (զգայարաններու) երբ տարբեր է առարկայի մը ըմբռնումը իրականութենէն, illüzyon. yanılsama, hayal

պատրաստ կատարուած կամ շինուած *2)* տրամադիր, յօժար. *3)* տրամադրելի, hazır

պատրաստաբան ամէն խօսքի՝ իսկոյն եւ ճարտարօրէն պատասխանող. hazırcevap

պատրաստել կազմել, շինել, hazırlamak. *2)* կատարել

պատրաստութիւն բան մը չինելու համար *տարուած աշխատանք*, hazırlık *2) համոզութիւն*

պատրաստուիլ պատրաստութիւն տեսնել, hazırlanmak

պատրիարք *Հայրապետ. 2) եպիսկոպոսապետ՝ որ ունի վարչական իրաւունքներ*, patrik

պատրիարքարան պատրիարքին բնակած շէնքը

պատրիարքութիւն պատրիարքի աստիճան *2) պատրիարքի պաշտօնավարութիւն*

պատրոյգ *այն երիզը՝ որ կը վառի մոմի կամ կանթեղի մէջ*, fitil

պատրուակ *կեղծ պատճառ (իրողութիւն մը ծածկելու համար)*, bahane *2) քօղ*

պատրուակել *կեղծել. ձեւացնել. 2) քօղարկել*

պար *մարդոց մարմնի բարեձեւ շարժումները՝ իբրեւ զուարճութեան խաղ (նուագարանի մասնակցութեամբ)*, dans *2) խումբ. 3) նախադաս մասնիկ՝ որ կու տայ «շուրջ» իմաստը*

պարագայ *բանի մը շուրջը գտնուող ու անոր հետ կապ ունեցող*, efrat teferruat yakın. *2) մասնաւոր վիճակ, հանգամանք*, durum, koşul

պարագայական պարագայի վերաբերեալ *2) նախադասութեան մէջ՝ այն բառերը որոնք կ'արտայայտեն գործողութեան մը պարագաները (եղանակը, ժամանակը, տեղը, քանակը եւն.)*

պարագլուխ *խումբի մը պետը, առաջնորդ*, elebaşı

պարագրել *բովանդակել. 2) պարփակել*

պարածածկել *չորս կողմէն ծածկել. պատել*

պարահանդէս *այն հաւաքոյթը՝ ուր հրաւիրեալներ եկած են պարելու*, balo

պարան *չուան*

պարանոց ճիտ, վիզ, boyun

պարապ ոչ-լեցուն, դատարկ, թափուր, ունայն. սին, փուճ, գուր, նանիր, boş. *2)* անգործ

պարապիլ զբաղիլ, աշխատիլ, meşgul olmak. uğraşmak

պարապութիւն դատարկութիւն. ունայնութիւն, ոչնչութիւն, boşluk. *2)* անգործութիւն

պարապում պարապմունք, զբաղում, գործ

պարառական պարունակող. *2)* գրաբարի մէջ՝ «զ» նախդրիւ գործիական հոլով՝ որ կը նշանակէ «չուրջը» կամ «մօտը» (ինչպէս՝ զքաղաքաւ = քաղաքի չուրջը զմի ջօրէիւ = կէսօրին մօտ)

պարարտ պարարակ, գէր, ճարպոտ, semiz

պարարտանալ պարարիլ, գիրնալ

պարբերաթերթ պարբերական հրատարակութիւն (շաբաթաթերթ, ամսաթերթ եւն.), süreli yayın, dergi

պարբերական պարբերաբար՝ կամ որոշ ժամանակներ երեւցող կամ հրատարակուող

պարբերութիւն տեւողութիւն. *2)* ամբողջ խօսք մը (որ կ'սկսի նոր տողով՝ մինչեւ յաջորդ նոր տողը), paragraf

պարգեւ նուէր, ընծայ, hediye armağan. *2)* բարիք, nimet *3)* մրգանակ, ikramiye, ödul

պարգեւել նուիրել, տալ, շնորհել

պարեգօտ երկայն՝ զարդարուն զգեստ, entarı, cüppe

պարել պար խաղալ, կախուել, կայթիլ, dans etmek, oynamak

պարեներս պարէն տալ, նպարակել. *2)* պաշար պատրաստել

պարզ գուտ, անխառն, sade *2)* անզարդ. անպաճոյճ *3)* մեկին. յայտնի. açık *4)* ոչ բարդ, basıt. yalın

պարզաբանել լուսաբանել, մեկնաբանել, açıklamak

պարզագոյն ամէնէն պարզ

պարզամիտ միամիտ, աննենգ, դիւրահաւան, saf

պարզապէս պարզօրէն, պարզաբար, açıkça

Պարզատումար մեր եկեղեցական տօները ցոյց տուող տոմար (որ տպագրուած է 1513ին)

պարզել պարզ ձեւի վերածել, sadeleştirmek 2) բանալ կամ փռել (դրօշակ, առագաստ եւն), açmak

պարզութիւն ոչ-բարդ՝ կամ բնական վիճակ 2) յստակութիւն, բացորոշութիւն

պարզունակ պարզ. անզարդ 2) նիգ, սողնակ (դրան)

պարէն պարեն, պաշար, նպարեղէն, ուտելիք, erzak. yiyecek. ekmek

պարթեւ յաղթանդամ, ուժեղ, քաջ

պարիկ չատ գեղեցիկ ու բարի ոգի (երեւակայական). peri. 2) գլուխը ծածկող կեղծ մազ, peruk(a)

պարիսպ քաղաք մը կամ բերդ մը շրջապատող պատ (պահպանելու համար), sur, hısar

պարծանք հպարտութիւն, övünç 2) փառք, պատիւ, şeref, onur

պարծենալ պարծիլ, իր որեւէ մէկ առաւելութեամբ հպարտանալ, սիգալ, պանծալ, övünmek

պարծենկոտ պարծուկ, ինքնագով, անապարծ, övüngen

պարծիլ պարծենալ, պանծալ, սոնքալ, övünmek

պարկ տոպրակ. 2) խոշոր տոպրակ, çuval

պարկեշտ ուղղամիտ, պատուաւոր, terbiyeli, namuslu

պարկեշտութիւն պատուաւորութիւն

պարման պարմանի, նոր արբունքի հասած տղայ, պատանի, (պարմանուհի՝ աղջիկ)

պարոյկ հարցական նշան (՞), soru ımı

պարոյր չրջագիծ, ծիր. 2) սահման
պարոն այր մարդոց յատուկ յարգանքի տիտղոս. 3) ազնուապետական չրջանի տիտղոս մը
պարուհի պարող կին կամ աղջիկ, dansoz
պարունակ այն բոլորը՝ որ բովանդակուած են բանի մը մէջ
պարունակել իր մէջ առնել կամ ունենալ, բովանդակել, kapsamak. 2) պարուրել, չրջապատել
պարունակութիւն բովանդակութիւն, kapsam. içerik
պարուրաձեւ ոլորապտոյտ
պարուրել չրջապատել. 2) պարունակել
պարպել դատարկել, boşaltmak. 2) կրակել՝ հրազէնը
պարսատիկ քար արձակելու գործիք, sapan
պարսաւել անարգել, նախատել, yermek. 2) մեղադրել
պարտադրել հարկադրել, ստիպել, zorlamak, davatmak
պարտազանց պարտականութեան մէջ թերացող 2) յանցաւոր
պարտաթուղթ պարտամուրհակ, մուրհակ, borç senedi
պարտական պարտապան, պարտք ունեցող, borçlu
պարտականութիւն ինչ որ պէտք է կատարել, borç ödev görev
պարտաճանաչ պարտքը կամ պարտականութիւնները ճանչցող ու կատարող 2) ճշդապահ
պարտապահանջ պարտատէր, առնելիք ունեցող, alacaklı
պարտապանաց չատ մեծ, խոշոր 2) չատ գէր 3) պարտք ունեցողներու (գրաբար հոլովուած)
պարտասիլ չատ յոգնիլ. խոնջիլ
պարտասուն չատ յոգնած. վաստակարեկ

պարտաւոր պարտական. *2) ստիպուած*

պարտաւորիչ հարկեցուցիչ, ստիպողական, zorunlu

պարտաւորութիւն պարտականութիւն yukum(luluk). *2) ստիպողութիւն, հարկադրանք*, zorunluluk

պարտաւորուիլ պարտաւոր ըլլալ, պարտական մնալ, borçlanmak. *2) հարկադրուիլ*, mecbur olmak kalmak

պարտեզ յաղթել, յաղթահարել. *2) ընկճել*

պարտէզ ցանկապատով շրջապատուած տեղ՝ ուր զանազան բոյսեր կը մշակուին, bahçe

պարտիզպան պարտէզ մշակող արհեստաւոր, bahçıvan

պարտիլ պարտաւորուիլ. *2) պարտական ըլլալ*

պարտկել քօղարկել, ծածկել *(յանցանք մը)*, saklamak. ört(bas et)mek

պարտուքիւն յաղթուած ըլլալու վիճակ, yenılgı

պարտուիլ պարտութիւն կրել, յաղթուիլ, yenılmek

պարտք տալիք, borç. *2) պարտականութիւն*

պարփակել պարունակել. *2) շրջապատել*

պեխ վերի շրթունքին վրայ բուսած մազ *(այր մարդոց)*, bıyık

պեղել հողը փորել, քրել, kazmak

պեղում հողը փորելու գործողութիւն *(գիտական ուսումնասիրութեան համար)*, kazı

պետ գլխաւոր անձ առաջնորդ, վարիչ, baş(kan)

պետական պետութեան պատկանող, devlet(e ait). resmı

պետութիւն այն իշխանութիւնը՝ որ իր օրէնքներով՝ կառավարութիւնով ու պաշտօնեաներով կը կառավարէ երկրի մը բնակչութիւնը, devlet

պերճ զարդարուն, շքեղ, ճոխ, şık. gösterişlı. zengin. *2) փառաւոր*

պերճախօս պերճաբան, ճարտարախօս

պերճախոսութիւն ճարտարախոսութիւն
պերճանք շքեղութիւն, ճոխութիւն
պերճափառ պերճաշուք, շատ փառաւոր
պզտիկ ոչ-մեծ, փոքր, մանր, küçuk *2)* մանուկ
պզտիկնալ փոքրանալ, küçulmek *2)* ստորնանալ
պզտիկութիւն փոքրութիւն, küçukluk *2)* ստորնացում
պէս նման. Հանգոյն, զերդ, իբրեւ, gibı
պէս-պէս տեսակ-տեսակ այլեւայլ, զանազան
պէսպիսութիւն այլազանութիւն
պէտք պիտոյք. կարիք, պահանջք, ihtıyaç. *2)* ստիպում
պ՛գալ գանիլ, նողկալ. գարշիլ, խորշիլ, tiksinmek
պիծակ գոռեխ, իշամեղու
պիղծ աղտոտ, անմաքուր, kırlı. haram. *2)* գազիր
պինդ ամուր, Հաստատուն. sağlam. pek dayanıklı *2)* կարծր. katı, sert *3)* ոյժով. sıkı
պինդգլուխ բթամիտ, kalın kafalı. *2)* յամառ. կամակոր
պինչ քիթի ծակ, ռունգ (անասունի)
պիսակ մորճի վրայ նշան. խայտուց, benek leke
պիստակ պիստակենիի պտուղը, fıstık
պիտակ անհարազատ, խորթ. *2)* չինծու *3)* գրուած չատ փոքր քուղթ, etıket
պիտանի օգտակար, շահաւէտ, yararlı. *2)* կարեւոր
պիրկ պրկուած, լարուած, ձիգ
պլլել փաթթել, պատատել, sarmak. *2)* ոլորել
պլլոր գործածուած է «պլլելով պատրաստուած կերակուր» իմաստով, dolma
պլլուիլ փաթթուիլ, չաղապատիլ, sarılmak
պլշկիլ աղտոտիլ. *2)* վարակուիլ
պլպլալ քեռիւօրէն փայլիլ. փայլփլիլ, parıldamak. *2)* աղօտ կամ տկար լոյսով վառիլ

պլպուլ քաղցրախօս թռչուն. սոխակ

պղատոնական յոյն իմաստասէր՝ Պղատոնի վերաբերեալ. 2) զուտ գաղափարական (որուն չի հետեւիր որեւէ գործողութիւն), platonik

պղերգ ծոյլ, յոյլ, թոյլ, մեղկ, tembel. 2) դանդաղ

պղինձ կարմրագոյն մետաղ մը, bakır

պղծել աղտոտել, ապականել, kirletmek. 2) լկել

պղպեղ կծու համեմ մը, biber

պղպջալ պղպջակներ արձակել, fokurdamak. 2) փրփրիլ

պղպջակ օդի գնդիկ (որ կը գոյանայ եռացող ջուրի, օճառի փրփուրի կամ գարեջուրի մէջ), habbe. kabarcık

պղտոր ոչ-յստակ, ոչ-վճիտ. մէջը օտար նիւթեր խառնուած, bulanık. 2) աղօտ. 3) անմաքուր

պղտորել աղտոտել, ապականել, bulandırmak. 2) խառնակել, յուզել, չփոթել. 3) աղօտել

պղտորիլ աղտոտիլ. 2) աղօտիլ. 3) խռովիլ

պճեղ ոտքին ետեւի մասը, կրունկ, կոճ. 2) սխտորի մաս, diş. 3) ընկոյզի մի ջուկին քառորդը

պճըռքել պճռտկել, խռովութիւն յարուցանել, խառնակել, բանսարկել

պճնասէր պճնամոլ, զարդարանք սիրող

պճնասիրութիւն սիրել զարդարանքը

պճնել զարդարել, յարդարել, süslemek

պճնուիլ զարդարուիլ, պէրիլ

պնակ մէջէն կերակուր ուտելու աման (բոլորակաձեւ՝ փոս կամ տափակ), tabak

պնախալէզ պատառաքոյծ, հացկատակ, çanak yalayıcı

պնակիտ քարէ տախտակ (վրան գրելու), taştahta

պնդանալ կարծրանալ. 2) խտանձրանալ

պնդել *կարծրացնել*, sertleştirmek, katılaştırmak.
2) ամրացնել, pekiştirmek, sıkmak bağlamak
3) խօսքին վրայ յամառիլ, ısrar iddıa etmek
պնդութիւն *կարծրութիւն, ամրութիւն*, peklik. katılık sağlamlık *2) տոկունութիւն*, dayanıklılık
պնդում *ստիպում, պահանջում*
պնդօրէն *ամուր կամ հաստատ կերպով*
պչնուլ *զարմացած՝ անթարթ նայիլ (ապուշի պէս)*
պչուցեալ *պչուցած, աչքերը յառած (զարմանքով)*
պողոտայ *մեծ ճամբայ, լայն փողոց*, bulvar, cadde
պողպատ *առաձգական երկաթ*, çelik
պողպատել *պողպատ դարձնել, մխել*, çelikleştirmek.
2) ամրացնել, զօրացնել
պոչ *կարգ մը կենդանիներու ողնաշարի չարունակութիւնը՝ որ մարմնէն դուրս երկարած է, ագի. 2) մարդոց չարք (իրարու ետեւ կնցած)*. kuyruk
պոչատ *պոչը կտրած, ագատ*
պոչաւոր *պոչ ունեցող*, kuyruklu
պոչաւոր աստղ = գիսաւոր
պոչաւոր սուտ = անհաւատալի սուտ
պոռալ *աղաղակել, ճչել, գոչել*, bağırmak
պոռթկալ *ուժգնութեամբ դուրս հոսիլ. 2) ժայթքել.*
3) համբերութիւնը հատնիլ ու մտքէն անցածը ամբողջութեամբ ըսել, patlamak
պոռնիկ *անպատիւ կին. բոզ, աղիճ*, fahişe
պոռոչել *բառաչել (հորթի, կովու)*, boğurmek
պոռոտ *պոռացող 2) յախուռն, յոխորտ*
պոռոտախօս *մեծ մեծ ջարդող, մեծխօսիկ*, farfara
պոռչտալ *պոռալու ձայներ հանել, ճչել*
պոռչտուք *աղաղակ, ճիչ վայնասուն*, bağırtı

պորմ վրանաձեւ չինուածք, աշտարակ

պորտ մարդոց փորին կեդրոնը գտնուող փոսիկ, göbek. *2)* ցեղ, սերունդ

պուէտ բանաստեղծ, քերթող

պուպրիկ երախայի խաղալիք, տիկնիկ, խամաճիկ, (oyuncak) bebek

պուտ կաթիլ, չիթ, damla. *2)* ումպ. *3)* քիչ մը

Պուտտա մականունը Զագիա Մունիի՝ որ հիմնեց Պուտտայական կրօնքը (շուրջ 2600 տարի առաջ՝ Հնդկաստանի մէջ)

պուրակ փոքր անտառ, թաւուտք, ağaçlık koru

պչրանք կնոջական պաճուճանք կամ զարդարանք (հաճելի երեւալու համար), süs *2)* նազանք, cilve

պչրասէր պչրուն, պչրանք սիրող

պռկունք պռունկ, շրթունք.

վարի պռունկը = մռութ

պռկօշ շրթունքը հաստ. խանձրաշուրթն

պռոյգ հարսին բերած օժիտը

պռստել դժգոհութիւն կամ արհամարհանք արտայայտել (դէմքով կամ յօնքերը կծկելով), [kaş(larını)] çatmak. [yüzünü] buruşturmak ekşitmek

պսակ թագ, taç. *2)* ամուսնութեան արարողութիւն, (kilise) nikâh(ı). dini nikâh. *3)* մրցանակ. *4)* ծաղիկի մը բաժակը շրջապատող մասը, taç. *5)* լուսեղէն շրջանակ՝ սուրբերու գլխուն շուրջ = լուսապսակ, hale

պսակաւոր թագակիր *2)* դափնեպսակ ստացած *3)* համալսարանաւարտ

պսակել պսակ կամ թագ դնել, taç koymak/giydirmek. *2)* ամուսնացնել *3)* վարձատրել. *4)* կատարեալին հասցնել, լրացնել. taçlandırmak

պսակուիլ պսակ ստանալ, taçlanmak 2) ամուսնանալ, nikâhlanmak. 3) յաջողութեամբ վերջանալ, [başarıyla] noktalanmak/sonuçlanmak. 1) վարձատրուիլ

պսպղալ փայլիլ, շողշողալ, parlamak, parıldamak

պսպղուն շողշողուն, փալփլուն

պտեղ մատին ծայրի մսուտ մասը, պտղունց

պտեր տեսակ մը բոյս (փետրաձեւ տերեւներով), fujer, eğreltiotu

պտղաբեր պտղատու, բարեբեր, meyveli verimli

պտղիլ տարածուիլ՝ մելանի (թուղթի վրայ)

պտղունց երկու կամ երեք պտեղով առնելու չափ. tutam, çımdık

պտոյտ շրջանակաձեւ շարժում, շրջան. 2) շրջագայութիւն (որպէս զբօսանք), gezi

գլխու պտոյտ = թալուկ

պտուկ ճուաձեւ ուիլ, բողբոջ, sürgun, tomurcuk. 2) կաւէ անօթ, պուտուկ, çomlek

պտուղ ծառերու եւ բոյսերու բերքը, միրգ, meyve 2) արդիւնք, արգասիք

առաջին պտուղ = երախայրիք

պտուտաք ոլորապտոյտ ցցուածքներով ու փոսիկներով առարկայ մը (գլանաձեւ գամի նման), vida

պտուտկիլ շարունակ շրջան ընել, շրջշրջիլ, dolanmak. donenmek. 2) պտուտակաւոր գամը փայտի մէջ մխել (դարձնելով), vidalamak

պտտիլ պտըտիլ, շրջագայիլ, ճեմել, մաև գալ, dolaşmak, gez(in)mek. 2) ինք իր վրայ դառնալ, dön(en)mek.

պարապ պտտիլ = թափառիլ

պրակ գրքի մէկ մասը (առհասարակ 16 էջ), forma fasikul

պրաս ուտելի բանջարեղէն մը, pırasa

պրիսմակ հատուածակողմ ապակի (որ լոյսի ճառագայթները կը բեկանէ), prızma

պրծիլ ազատիլ (փորձանքէ), kurtulmak. *2)* փախչիլ

պրկախտ մահացու հիւանդութիւն մը, tetanos

պրկել ճնշումով սեղմել, bur(k)mak, sıkmak. *2)* քաշել, լարել, germek

պրկում լարում, ձգտում. *2)* կծկում

պրպտել մանրամասն եւ ուշադրութեամբ փնտռել, որոնել, կրկտել, խուզարկել, ara(ştır)mak. ıncelemek

Ջ

Ջ *ինը հարիւր (ՋԱ = 901, ՋԲ = 902, ՋՂԹ = 999)*

Ջալ *ծայրը տաշուած փայտիկ (խաղի)*

Ջալուքիր *Ջալով ու բիրով խաղ մը*, çelikçomak

Ջախջախել *Հարուածելով փշրել, կոտրտել, Ջարդել*, ezmek, kırmak dağıtmak, darmadağın etmek.
2) յաղթահարել. ընկճել

Ջախջախիչ *Ջարդուփշուր ընող, զօրաւոր*, ezici

Ջահ *զօրաւոր լոյս արձակող (վառած ձղօտներու խուրձ, քարիւղի թաթխուած լաթ կամ ապակեայ անօթներու մէջ վառած լամբար, ճրագ եւն.)*, meşale

Ջահակիր *Ջահաբարձ, Ջահ կրող. 2) առաջնորդ*

Ջաղաց *Ջաղացք, ջանազան հատիկներ աղալու գործիք, աղօրիք*, değirmen. *2) ցորեն աղալու չէնք*

Ջաղացպան *Ջաղացք բանեցնող արհեստաւոր*, değirmenci

Ջաղք *առաստ եւ կարճատեւ անձրեւ, տարափ*

Ջամբել *կերակրել, անուշցանել 2) տալ*

Ջայլ *լաց ու կոծ, ողբ (բազմութեամբ)*

Ջայլամ *թռչուններու ամենամեծը (խիստ արագավազ)*, devekuşu

Ջանադիր *Ջանք ընող, գործին հետամուտ*, gayretli

Ջանալ *Ջանք ընել, աշխատիլ, տքնիլ*, gayret etmek, çaba göstermek, uğraşmak

Ջանասէր *աշխատասէր, փութաջան, ժրաջան*, çalışkan

Ջանք *ոյժերու լարում, ճիգ, փոյթ*, çaba, gayret

Ջատագովել *կողմնակից ըլլալ պաշտպանել (անձ մը կամ գաղափար մը),* savunmak *2) արդարացնել*

Ջատագովութիւն *արդարացումի կամ պաշտպանութեան խօսք (գաղափարի մը կամ անձի մը մասին)*

Ջատուկ *կախարդ կին, վհուկ.* cadı

Ջարդ *կոտորած, նախճիր, սպանդ,* katliam. kırım, kıyım

Ջարդել *կտոր-կտոր ընել. մանրել, փշրել,* kırmak. kıymak doğramak. *2) զանգուածային սպանութիւն կատարել, կոտորել*

Ջարդուիլ *կոտորուիլ 2) ուժասպառ ըլլալ*

Ջեռուցանել *տաքցնել. 2) գրգռել*

Ջեռուցիչ *տաքցնող (ոյժ եւ կամ որեւէ իր)*

Ջերմ *տաք,* sıcak *2) տաքութիւն, տենդ. 3) սրտագին*

Ջերմագին *խիստ ջերմ, սրտագին, սիրալիր*

Ջերմաչափ *ջերմութեան աստիճանը չափող գործիք,* termometre

Ջերմեռանդ *ջերմ եռանդով. եռանդուն, սրտագին,* ateşli hararetlı. *2) բարեպաշտ*

Ջերմեռանդութիւն *ջերմեռանդ վիճակ. 2) բարեպաշտութիւն*

Ջերմութիւն *տաքութիւն 2) տենդ, ջերմ*

Ջերմուկ *գետնէն բխող տաք ջուրի աղբիւր*

Ջերոց *ջերմոց. ջերմանոց, ապակիով ծածկուած տեղ՝ ուր կարելի է հասցնել ցուրտին չդիմացող կարգ մը բոյսեր (արուեստական ջերմութեամբ),* sera, limonluk

Ջիղ *ջիլ, մարմնին մէջ տարածուած խողովակաւոր թելեր՝ որոնք ուղեղը հաղորդակցութեան մէջ կը դնեն մարմնին զանազան մասերուն հետ.* sinir. *2) ոյժ, կորով*

ՉԻՆՉ յատակ, մաքուր. վճիտ. զուլալ, berrak

ՉԱԽՏԱՒՈՐ Չղագար, Չղային հիւանդ, sınır hastası

ՉԱՊԻՆԴ ուժեղ, զօրեղ, Չղուտ

ՉԱՏԵԼ ոյժերէն զրկել, թուլցնել, վհատեցնել

ՉՂԱԳՐԳԻՒ Չղայնացնող. 2) Չղայնացած

ՉՂԱՃԳՈՒԹԻՒՆ մկաններու ուժգին կծկում, kramp spazm, çırpınma

ՉՂԱՃԳՕՐԷՆ մկաններու ուժգին կծկումով

ՉՂԱՅԻՆ Չիղերու վերաբերեալ, sınırsel. 2) դիւրագրգիռ, sinirli

ՉՂԱՅՆԱՆԱԼ Չղագրգռուիլ, դիւրագրգիռ դառնալ, sınırlenmek

ՉՂԱՅՆՈՒՏ դիւրագրգիռ, Չղային, դիւրաբորբոք, sınırli

ՉՂՈՒՏ Չլապինդ, ուժեղ, կորովի

ՉՆԱՐԱԿ տեսակ մը խէժ՝ որմէ կը պատրաստուի բաղադրութիւն մը որ կը ծառայէ փայլեցնելու զանազան առարկաներ, vernik

ՉՆԱՐԱԿԵԼ Չնարակով փայլեցնել. 2) Չրդեղել

ՉՆՉԵԼ մաքրել, սրբել, silmek. 2) աւրել, վերցնել, iptal/yok etmek

ՉՈԼԻՐ անասուններու խումբ, süru. 2) թշնամիներու բազմութիւն

ՉՈԿ խումբ. 2) զաւտ, առանձին

ՉՈԿԱՒՏ զօրագունդի մէկ մասը՝ որ զաւտուած է մասնաւոր նպատակի մը համար, müfreze

ՉՈՒ աւագ. մեծ, buyük 2) երեւելի, գլխաւոր, ileri gelen

ՉՈՎ ուռճացած ոստ, ճիւղ

ՉՈՐԵՊԱՆ Չորիով բեռ փոխադրող, katırcı

ՉՈՐԻ ճիու եւ իշու զուգաւորումէն ծնած չորքոտանի մը, katır

ՉՈՒԹԱԿ լարաւոր նուագարան մը, keman

ջուքթակահար ջուքթակ ածող արուեստագէտ, kemancı

ջուլհակ ոստայնանկ, կտաւագործ, çulha

ջուխտակ զոյգ մը, çift. *2)* երկուորեակ

ջուր անհոտ ու անհամ թափանցիկ հեղուկ *(թթուածին եւ ջրածինի միացումով գոյացած)*, su

ջրաբաշխութիւն ջուրի բաշխում. *2)* այն գիտութիւնը որ կ'զբաղի հեղուկներու շարժումով եւ հաւասարակշռութեամբ, hidrolik

ջրաթաթախ ջուրի մէջ խեթխուած, թրջած

ջրախառն որուն մէջ ջուր խառնուած է, sulu. suyla karışık

ջրածին անհոտ՝ անհամ՝ անգոյն կազային մարմին մը, hidrojen

ջրահեղձ ջրախեղդ, ջուրի մէջ խեղդուած

ջրաղաց ջուրի ոյժով աշխատող ջաղացք. su değirmeni

ջրաղուէս յարգի մորթով կենդանի մը, susamuru

ջրամբար ջուրի ամբար կամ աւազան՝ ուր կը հաւաքուի ջուրը, sarnıç

ջրամոյն ջրասոյզ, ջուրի մէջ ընկղմած

ջրանկար ջրանկարով նկարուած *(նկար)*, akvarel

ջրանցք արուեստական ջուրի ճամբայ կամ նեղուց, kanal

ջրացայտ ջրբուխ, ջրցայտ, ջուր ցայտող

ջրդեղել ջուրի մէջ մխել *(երկաթը կարծրացնելու համար)*, su vermek. *2)* չնարակել

ջրել ջուր տալ, ոռոգել, sulamak. *2)* հերքել, yalanlamak

ջրծաղիկ մանկական թեթեւ հիւանդութիւն մը, suçiçeği

ջրկիր ջուր կրող արհեստաւոր, sucu saka

ջրհան *մեքենայ՝ որ ջուրը վեր կը բարձրացնէ (հորէն կամ ջրամբարէն)*, tulumba

ջրհանկիր *ջրհան կրող հրշէջ*, tulumbacı

ջրհեղեղ *ջուրի հեղեղ, ջուրի ողողում*, tufan, su baskını

ջրհոր *հոր՝ որուն մէջ ջուր հաւաքուած է*, su kuyusu

ջրմուղ *խողովակներով չինուած անցք՝ ուրկէ ջուրը կը հոսի (գետնի տակէն)*

ջրշուն *յարգի մորթով կենդանի մը*, kunduz

ջրոտ *շատ ջուր պարունակող*, sulu. *2) թաց*

ջրոտիլ *ջուրով թրջիլ 2) ջրոտ դառնալ*

ջրուռի *ուռենիի տեսակ մը, ոզորի*, ·epetçisoğudu

ջրվէժ *բարձրէն թափող հոսուն ջուր, սահանք*, şelale.

փոքր ջրվէժ = քարափազ

ջրցող *լուացուելու ձեւ մը՝ ջուրը անձրեւի նման վազցնելով*, duş

ջրփող *ջորդան, ջուրի խողովակ (տանիքի վրայ)*

Ջրօրհնէք *ջուրը օրհնելու արարողութիւն (որպէս Քրիստոսի մկրտութեան տօն)*

Ռ

Ռ հազար (ՌԱ = 1001, ՌԺԱ = 1011, ՌՃԺԱ = 1111).

ռաբբի բարբի. ռաբբունի, տէր իմ. 2) վարդապետ (հրէից)

ռաբունապետ բարբունապետ, հրէից վարդապետներու մեծաւորը

ռազմ պատերազմ, ճակատամարտ

ռազմագիտութիւն պատերազմ վարելու գիտութիւն, strateji

ռազմադաշտ ռազմավայր, ռազմաբեմ, պատերազմի դաշտ. ճակատամարտի վայր, savaş alanı

ռազմական պատերազմի վերաբերեալ

ռազմամթերք ռազմանիւթ. պատերազմի ատեն գործածուելիք մթերք (զէնք, փամփուշտ, ռումբ եւն.), cephane

ռազմանաւ պատերազմական նաւ, մարտանաւ, savaş gemisi

ռազմաշունչ պատերազմ ներշնչող

ռազմափորձ պատերազմի փորձ (զօրաշարժի ատեն), (askeri) manevra

ռազմիկ պատերազմող զինուոր, մարտիկ, savaşçı

ռահվիրայ ճամբայ բացող. առաջնորդ

ռամիկ հասարակ կամ տգէտ դասակարգի պատկանող մարդ. 2) հասարակ ժողովուրդ, avam

ռամկավարութիւն ձեւականօրէն հանրապետութեան նմանող վարչաձեւ մը, demokrasi

ռամկօրէն ռամիկ ժողովուրդի լեզուով

ռեհան ռահան, անուշահոտ բոյս մը, fesleğen

ռետին *բուսական խէժ*, reçine. zamk. *2) առաձգական նիւթ մը (որով կարելի է ջնջել մելանով կամ մատիտով գրուածը)*, silgi

ռիշտ *ոչ-առատաձեռն, ժլատ, կծծի*, cimri

ռմբակոծել *ռմբահարել, ռումբերով հարուածել*, bombalamak

ռմբաձիգ *ռումբ նետող, ռումբ արձակող*

ռնգախօս *քիթին մէջէն խօսող*, hımhım

ռնգեղջիւր *շատ խոշոր վայրի կենդանի մը՝ որ քիթին վրայ եղջիւր մը ունի*, gergedan

ռոճիկ *օրապահիկ. 2) աշխատավարձ, թոշակ*

ռոմանգիզմ *ժթ. դարու յատուկ՝ արուեստի եւ գրական սեռ մը՝ որուն գլխաւոր յատկանիշները կը կազմեն երեւակայականը՝ անսովորը եւ անհատին զգացումները (փոխանակ իրականութեան)*

ռումբ *պայթուցիկ գունտ*, bomba

ռունգ *ռնգունք, քիթին զոյգ ծակերը*

ռուփ *եփած ու խտանձրացած պտուղի հիւթ*. pekmez

U

U երկու հազար (ՍԱ = 2001. ՍԲ = 2002. ՍՄԻԲ = 2202) 2) դիմորոշ յօդ. 3) **U.** = Սուրբ

սա ցուցական բառ. այս, bu

սագ բադի նման հաւազգի մը, kaz

սադայէլ սատանայ, şeytan. 2) չար. 3) խորամանկ

սադրանք գէշ խելադրանք, դրդում, kışkırtma, tahrık

սաթ հանածոյ նիւթ մը (որ շփումով էլեքտրականութիւն յառաջ կը բերէ). kehribar

սալ տափակ քարի չերտ. 2) երկաթի կոյտ (վրան մետաղներ ծեծելու), örs

սալայատակ սալարկ, սալարկուած յատակ

սալարիլ սաքրիլ, պահուըտիլ, ծածկուիլ

սալարկել սալայատակել, սալաքարերը քովէ քով շարելով յատակը ծածկել. (parke kaldırım taşı) döşemek

սալաքար սալ, տաշուած՝ տափակ քար

սալորենի սալորի, սալորի ծառ, erik ağacı

սակ սահմանուած չափ կամ գին, ucret fiyat. 2) տուրք

սակագին սահմանուած գին, արժէք, fiyat, narh

սակայն բայց, այսուհանդերձ. 2) միայն թէ, yalnız

սակառ ծառի ճիւղերով հիւսուած կողով, sepet 2) կերակուրի աման, sefertası beslenme çantası

սակարան այն տեղը՝ ուր կը կատարուի արժէթուղթերու առուտուր՝ եւ կը ճշդուին զանազան արժէթուղթերու սակերը, borsa

սակարկել սակարկութիւն ընել. գին կտրել, pazarlık etmek

սակարկութիւն ապրանքի մը կամ աշխատանքի մը գինը որոշել փոխադարձ համաձայնութեամբ, pazarlık

սակացոյց գիներու պաշտօնական ցուցակ, tarife

սակաւ քիչ, նուազ, պակաս

սակաւաթիւ ոչ-բազմաթիւ, քիչ թիւով, az sayıda, sayıca az, seyrek

սակաւախօս քիչ խօսող, ոչ-շատախօս, az konuşan, suskun

սակաւակեր քիչ ուտող, ոչ-շատակեր, az yiyen

սակաւապէտ քիչով գոհացող, ժուժկալ, ekonomik, aza kanaat eden

սակաւատեաւ կարճատեւ, վաղանցուկ

սահանք ըրվէժ. 2) շարժական դուռ՝ որով կրնանք արգիլել ջուրին վազքը

սահիլ հարթ մակերեւոյթի վրայէն քսուելով անցնիլ, kaymak. 2) հաւասարակշռութիւնը կորսնցնել, գայթիլ. 3) սառոյցի վրայ չմուշկով սահիլ = չմշկել

սահման որեւէ բանի վերջացած տեղը, վերջ. 2) տարածութիւն մը չրջապատող գիծը, sınır

սահմանադրութիւն հիմնական օրէնք, anayasa

սահմանական սահմանող, որոշիչ. 2) բային այն եղանակը՝ որ ցոյց կու տայ իրական գործողութիւն

սահմանակից սահմանով կից (երկիր), հարեւան. sınırdaş, (sınır) komşu su)

սահմանաւոր սահման ունեցող, ոչ-անսահման

սահմանափակ ոչ-ընդարձակ, չափաւորուած, sınırlı

սահմանափակել սահմանափակ դարձնել՝ կամ սահմանի տակ դնել, չափաւորել

սահմանել բանի մը իսկական յատկանիշները որոշել, belirlemek tanımlamak. tarif etmek. *2)* Հաստատել, որոշել, kararlaştırmak

սահմանում ճշդում՝ իսկական յատկանիշներու

Սահմի հայոց Գ ամիսը (Հոկտեմբեր)

սահմռկիլ սաստիկ վախնալ. զարհուրիլ, սարսափիլ, քստմնիլ

սահնակ առանց անիւի կառք՝ որ կը սահի սառոյցի վրայ, kızak

սահուն դիւրին սահող, դիւրասահ, kaygan. akıcı *2)* անհաստատ, անկայուն

սաղարթ սաղարդ, ծառի մը ամբողջ տերեւները. *2)* տերեւալից ճիւղ. *3)* տերեւ

սաղաւարտ մետաղեայ գլխանոց՝ գլուխը պաշտպանելու համար (զինուորականներու)

սաղմ բեղմնաւորուած ձու կամ բուսական սերմ (որ պիտի ծնի կամ ծլի), embriyon

սաղմնային սաղմի վերաբերեալ. *2)* նոր կազմուող կամ սկզբնական շրջանի մէջ գտնուող

Սաղմոս Հին Կտակարանի աղօթագիրք մը Zebur. *2)* կցուրդ

սամիթ համեմային բոյս մը (նուրբ տերեւներով), dereotu

սամոյր ընտիր մուշտակով կզաքիս, samur

սայթաքիլ ոտքը սահիլ, գայթիլ, (ayağı) kaymak tökezlemek. *2)* մոլորիլ

սայլ բեռ կրելու կառք, okuz arabası. kağnı *2)* սայլակ = ձեռքի սայլ

սայլատուն սայլերու մէջ ապրող, վաչկատուն

սայլորդ սայլապան, սայլի կառապան

սայր սուր ծայր կամ բերան (դանակի, սուրի)

սայրասուր ծայրը սուր, սուր բերանով, հատու

սան անձի մը մկրտած երախան. 2) ուսանող, աշակերտ. 3) կաթսայ

սանահայր մկրտուած երախային Հայրը

սանամայր մկրտուած երախային մայրը

սանդ փոս աման (մետաղեայ կամ քարէ՝ մէջը զանազան նիւթեր փշրելու), havan

սանդար ռումբ արձակող սանդաձեւ զէնք մը, հրասանդ, havan (topu)

սանդարամետ ստորերկրեայ անդունդ, տարտարոս. 2) դժոխք 3) սատանայ

սանդիտոռ սանդի խակ, սանդի կոթը կամ խակը, havaneli

սանդխամատ սանդղամատ, սանդուխի իւրաքանչիւր աստիճանը, basamak

սանդուխ սանդուղ, վեր բարձրանալու աստիճանաւոր կազմած կամ կառոյց (փայտէ, քարէ. մետաղէ), merdiven

սանձ ձիու բերանէն անցուած երկաթէ ձողիկ որուն երկու ծայրերէն կապուած են փոկեր (որ կը ծառայէ կենդանին զսպելու կամ գնացքին ուղղութիւն տալու), պախուրց, երասանակ, gem, yular

սանձազատ սանձէ ազատած, չկաշկանդուած

սանձակոտոր սանձը կոտրող, անհնազանդ

սանձարձակ սանձազերծ. առանց սանձի. անսանձ 2) անզուսպ ձգուած

սանձել սանձահարել, սանձ դնել, զսպել, gemlemek

սանտր ատամնաւոր առարկայ մը՝ մազերը յարդարելու, tarak

սանտրել սանտրով մազերը յարդարել, taramak. 2) բուրդը կամ կանեփը՝ սանտրով մաքրել

սառ սառն, սառոյց, buz, don. *2)* պաղ, ցուրտ

սառիլ ցուրտի ազդեցութեամբ հեղուկ վիճակէ հաստատուն վիճակի փոխուիլ, donmak

2) սաստիկ մսիլ

սառնադարան պահարան՝ որուն մէջ ուտելի կամ ըմպելի նիւթեր կը պաղեցնեն, buzdolabı

սառնամանիք սաստիկ ցուրտ *2)* սառոյց

սառնապատ սառնամած, սառոյցով ծածկուած

սառնարան պաղեցնող տեղ՝ կամ գործիք

սառնուշ սառնանուշ, պաղպաղակ

սառոյց ցուրտի ազդեցութեամբ սառած ջուր, buz

սառուցեալ սառած.

սառուցեալ ովկէանոս = սառնապատ մեծ ծով

սասանիլ սարսիլ, դող ելլել, sarsılmak. *2)* սարսափիլ

սաստ խիստ հրաման եւ կամ յանդիմանութիւն

սաստել խստիւ արգիլել կամ յանդիմանել, azarlamak, paylamak

սաստիկ բուռն, ուժգին, խիստ, şiddetli. *2)* չատ

սաստկանալ խստանալ, չատնալ, şiddetlenmek

սաստկութիւն ուժգնութիւն, şiddet. *2)* խստութիւն

սատակ դիակ. գէշ (կենդանիներու)

սատանայ լաւին ու բարիին հակառակորդ՝ երեւակայական չար ոգի (որ կը ջանայ մարդը մոլորեցնել), սադայէլ, şeytan

սատար օգնական *2)* նպաստ, օգնութիւն

սատարել օգնել, օժանդակել, նպաստել, yardım etmek

սատափ մարգարիտ շինող խեցեմորթին փայլուն պատեանը (որմէ զարդեր կը շինեն), sedef

սատկիլ մեռնիլ (անասուններու), gebermek

սար լեռ. 2) լերան գագաթ

սարաժայռ լերան վրայ գտնուող ժայռ

սարահարթ լերան վրայ տափարակ գետին, yayla

սարաւանդ սարաւանդակ, լերան դուրս ցցուած մասը 2) հրուանդան. 3) դարաւանդ

սարդ յօդաւոր բազմոտանի կենդանի մը՝ որ ոստայն կը հիւսէ ճանճեր ու միջատներ որսալու համար. մամուկ, orumcek

սարեակ սարեկ, կեռնեխի նմանող թռչուն մը, ispınoz

սարկաւագ եկեղեցական պաշտօնեայ՝ որ պատարագի ատեն կ՚սպասարկէ քահանային, diyakoz

սարսաստիլ չորնալ, ազազիլ, գօսանալ

սարսափ սաստիկ վախ. սոսկում, արհաւիրք, dehşet

սարսափահար սարսափած, լեղապատառ

սարսափելի սարսափ ազդող, զարհուրելի, dehşetli

սարսափիլ սաստիկ վախնալ, զարհուրիլ, ահաբեկիլ, սոսկալ, սահմռկիլ, dehşete kapılmak

սարսիլ սասանիլ, ցնցուիլ, sarsılmak. 2) սոսկալ

սարսուռ դող, ցնցում, titreme, urperti 2) սոսկում, ահուդող

սարսուռազին սարսափէն դողացող, սարսափահար. 2) սարսուռով լեցուն

սարսուռալ սարսուռ զգալ (վախէն, ցուրտէն), titremek, urpermek. 2) սաստիկ մսիլ սառիլ

սարտչիլ սարտնուլ, խրտչիլ. 2) խորշիլ

սարք սարած, կազմած, գործիք, takım donatı.

կարգ ու սարք = կարգ ու կանոն

սարքաւորում տեղ մը կահաւորելու կամ աւելի լաւ վիճակի բերելու համար տարուած աշխատութիւն

սարքել կազմել, պատրաստել, կարգադրել. kurmak, donatmak, hazırlamak, düzenlemek

սաւան լայն կտաւ՝ զոր կը ծածկեն անկողնին վրայ, çarşaf

սաւառնակ օդանաւ, uçak

սաւառնակիր սաւառնակներ կրող ռազմանաւ, uçak gemisı

սաւառնիլ օդին մէջ սլանալ, թռչիլ

սաւառնորդ օդաչու, օդանաւորդ, pılot

սափոր կուժ (կաւէ կամ մետաղէ), testı

սափրել գլխու կամ երեսի մազերը կտրել, ածիլել, tıraş etmek

սափրիչ մազ սափրող արհեստաւոր, berber

սգալ սուգի մէջ ըլլալ, yas tutmak. *2) խոր վիշտ արտայայտել, ողբալ*

սգահանդէս սուգ պատճառող դէպքի մը ի յիշատակ կատարուած հանդէս

սգաւոր սգակիր, սուգ ունեցող, yaslı *2) սուգի պատճառով սեւեր հագած*

սեքեւեք աւելորդ զարդ, պաճուճանք, süs

սեխ սեխենիի պտուղը, kavun

սեկ սերեկ, բարակ կաշի (այծի, ոչխարի), meşin

սեղան մէկ կամ մէկէ աւելի ոտքերով կարասի մը, masa. *2) ճաշ. 3) կոչունք, հրաւէր*

սեղանապետ պատասխանատու, հացկատակ

սեղանակից միասին սեղան նստող, ճաշակից

սեղանատուն չէնքի մը այն մասը՝ ուր հաւաքաբար կը ճաշեն, ճաշասրահ, yemekhane

սեղանաւոր զանազան դրամներու առուտուր ընող, լումայափոխ, sarraf

սեղմ խիտ, ամփոփ. 2) սեղմուած. նեղ. sıkı

սեղմել սեղմ դարձնել, sıkmak *2) ոյժով ճնշել. 3) նեղել*

սեղմիրան իրանը սեղմող *(զգեստ)*, korse

սեմ չեմ, դրան մուտքի մասը, eşık

սեմական եբրայական-արաբական *(ցեղը)*

սենեակ տան մէջ՝ իւրաքանչիւր բաժանում *(դռնով ու պատուհանով)*, oda.

հարսի ու փեսայի սենեակ	= առագաստ
հիւր ընդունելու սենեակ	= հիւրասենեակ
ճաշելու սենեակ	= ճաշասենեակ
մեծ սենեակ	= սրահ
ուտելիքներ պահելու սենեակ	= մառան
փոքր սենեակ	= խուց
քնանալու սենեակ	= ննջասենեակ

սենեկապան սենեակի ծառայ, odacı

սեպ բարձր ու սրածայր, ցից. *2) գամ*, çivi, kama

սեպագիր սեպաձեւ գրուածք, բեւեռագիր, çıvıyazısı

սեպաձեւ գամի ձեւով *(գիր)*, բեւեռաձեւ

սեպել հաշիւի առնել, համարել, նկատել, (var)saymak

սեպուհ ազնուական *(ազնուապետութեան շրջանի). 2) ասպետ. 3) յատուկ անուն*

Սեպտեմբեր տարուան թ- ամիսը, Eylul

սեռ սերունդ, ցեղ, ծագում. *2) էգի եւ արուի տարբերութիւնը. 3) նման յատկութիւններ ունեցող գոյութիւններու ամբողջութիւն (որ կը բաժնուի տեսակներու)*, cins

սեռական սեռի վերաբերեալ. *2) այն հոլովը՝ որ ցոյց կու տայ ծագում եւ կամ վերաբերում*, tamlayan durumu, –ın halı

սեր կաթի ճարպային մասը, kaymak. *2) սերունդ, ցեղ*

սեռային սեռական, ծննդական (գործարաններ), cinsel. 2) սերնդական, սերունդէ սերունդ անցնող

սերթել ծնունդ առնել (որպէս սերունդ), ծնիլ

սերկեւիլ սերկեւիլի ծառ, ayva ağacı

սերմ այն նիւթը՝ որ էգի ձուիկը բեղմնաւորելով կը կազմէ սաղմը 2) սերմնահատ, հունտ (ցորեն, գարի եւն.), tohum

սերմանել սերմ ցանել, (tohum) ekmek. 2) պատճառ դառնալ

սերմանող սերմնացան, ցանող (հողագործ)

սերովբէ Աստուծոյ սպասարկող հրեշտակներ

սերունդ նոյն ծնողքէն ծնած զաւակներ ու թոռներ՝ որոնք ցեղ մը կը կազմեն, տոհմ, ծնունդ, soy. 2) տարեկից մարդիկ՝ տարիքներու նկատմամբ. nesıl. kuşak

սերտ պինդ, ամուր, sıkı. 2) խիտ. 3) մտերիմ

սերտել աշխատիլ ու սորվիլ (դասը), կարդալ, bellemek çalışmak

սերտողութիւն դաս սորվելու աշխատութիւն, etüt

սեւ ածուխի գոյն, siyah. 2) աղտոտ, kara

սեւագրութիւն սկզբնական ձեռագիր (որ ունի սեւով ջնջուած՝ կամ սրբագրուած մասեր), karalama musvedde

սեւամորթ սեւ մորթ ունեցող, խափչիկ

սեւաչեայ սեւաչուի, սեւ աչքեր ունեցող, kara gözlü

սեւեռել մէկ կէտի վրայ կեդրոնացնել (նայուածքը), յառել. 2) գամել, հաստատել

սեւնալ գոյնը սեւի փոխուիլ, sıyahlaşmak kararmak. 2) մթագնիլ

սեւորակ գոյնը սեւի մօտ, sıyahımsı

սեւցնել սեւի ներկել. 2) մրոտիլ. 3) մթագնիլ

սեփական սեպհական, ինչ որ մէկուն կը պատկանի (իբրեւ ապրանք), անձնական. özel zatı

սեփականատէր սեփականութեան տէր, տէր, sahıp, mulk sahibi

սեփականացում գոյքի մը տիրացում, իւրացում

սեփականութիւն ստացուածք, գոյք. ինչք, mulk(iyet)

սեփսեւ չատ սեւ. բոլորովին սեւ, kapkara

սէզ հպարտ, խրոխտ. յոխորտ. 2) սեպ. բարձր

սէզ կանանչ խոտ, çayır (çimen), ot. 2) վնասակար խոտ

սէր համակրութեան ու բարեացակամութեան զգացում (մէկուն հանդէպ), görgü. sevgı. 2) սիրահարութիւն 3) մէկուն սիրածը. 4) փափաք 5) սիրել բային արմատը

սթափիլ ուշքի գալ, արթննալ, ուշաբերիլ, uyanmak kendıne gelmek

սիգաբար հպարտօրէն, խրոխտաբար

սիգալ սիգանալ, խրոխտանալ, հպարտանալ, böburlenmek çalım satmak ovunmek

սիգաճեմ սիգաքայլ, նազելաճեմ, çalımlı

սին պարապ, դատարկ, ունայն, անոտի, փուճ. boş

սինլքոր անարգ, ստորին, վարնոց, գռեհիկ, aşağılık

սինոդ եկեղեցականներու բարձր ժողով

սիսեռ գնդաձեւ հատիկներով ընդեղէն մը. nohut

սիրաբանիլ սիրոյ խօսքեր ընել, sevişmek

սիրադրուժ սիրած անձը խաբող

սիրալիր սիրազեղ, սիրով լեցուն, արտագին, sevgi dolu, candan

սիրական սիրասուն. չատ սիրելի, sevgılı

սիրակէզ սիրատոչոր, սիրաբորբոք, սիրավառ

սիրահար չատ սիրող, vurgun. 2) սիրահարած, âşık

սիրահարիլ բուռն սիրով սիրել, զարնուիլ, âşık olmak

սիրահարութիւն սիրոյ բուռն զգացում (այր ու կնոջ միջեւ), տարփանք, aşk

սիրամարգ գեղեցիկ փետուրներով թռչուն մը, tavus (kuşu)

սիրայօժար սիրով ու յօժարութեամբ եղած

սիրաշահիլ մէկուն սէրը շահիլ՝ կամ համակրութիւնը վայելել (սիրալիր վերաբերումով), (gönlünü) kazanmak

սիրել սէր զգալ, sevmek. *2)* ախորժիլ

սիրելի սիրեցեալ, սիրուած. sevgili. *2)* մտերիմ

սիրերգ սիրոյ զգացում արտայայտող երգ կամ բանաստեղծութիւն. aşk şiiri/şarkısı

սիրող այն՝ որ կը սիրէ, seven. *2)* կնոջ մը սիրած այրը (որ իր ամուսինը չէ), տարփածու, հոմանի. dost

սիրուհի այր մարդուն սիրած կինը, sevgili. *2)* տարփուհի. հոմանուհի, metres. kapatma

սիրուն ազուոր, գեղեցիկ, հաճելի, sevimli

սիրտ արեան շրջանի գլխաւոր գործարան, kalp. yürek

սիրտ ծակել	= խօսքով վիրաւորել
սիրտ կոտրել	= վշտացնել
սիրտ հատցնել	= հոգալ
սիրտ ունենալ	= տրամադիր ըլլալ
սիրտ տալ	= սրտապնդել, քաջալերել
սիրտը այրիլ	= վշտակրիլ
սիրտը առնել	= բարկութիւնը մեղմացնել (մէկուն)
սիրտը բաց	= անկեղծ
սիրտը ետ տալ	= փսխել
սիրտը կտոր կտոր ըլլալ	= մեղքնալ

սիրտը հատնիլ = մտահոգուիլ
սիրտը ճմլուիլ = արգահատիլ, գթալ
սիրտը մաշիլ = չարչարուիլ
սիրտը մաքուր = անկեղծ ու բարի
սիրտը չինել = գոհացնել
սիրտը վեր ելլել = յուզուիլ
սիրտը քար = անգութ
սրտի հատոր = շատ սիրելի (գաւակ)
սրտին իջնել = մեռնիլ. 2) վախնալ

սիւն գլանաձեւ՝ բարձր մոյթ (քարէ, մետաղէ, փայտէ), sütun, kolon

սիւնակ փոքր սիւն 2) տպագրուած էջի մը տողերուն շարքը (վերէն վար), sütun, kolon

սիւք սղոխ, մեղմ հով, հովիկ, զեփիւռ, meltem

սլանալ արագօրէն թռչիլ. 2) սուրալ

սլացիկ արագ թռչող, սլացող

սլացք արագ թռիչք, սլացում

սլաք նետին սուր ծայրը, temren. 2) ժամացոյցի նետաձեւ մասը, ibre. 3) նետ. 4) հարուածը

սլքտալ կամաց քայլերով թափառիլ, surtmek. 2) դեգերիլ

սխալ այն՝ զոր պէտք չէ ընել, թիւր, yanlış. 2) ակամայ գործուած յանցանք. 3) ճիշդին հակառակը. 4) ոչ-ուղիղ

սխալական այն՝ որ կրնայ սխալիլ. 2) սխալ

սխալիլ սխալ գործել. 2) խաբուիլ. 3) սայթաքիլ 4) վրիպիլ. 5) սխալ դատել, yanılmak yanılgıya duşmek

սխտոր պճեղաւոր բոյս մը (կծու համով), sarmısak

սխտորգուշ սխտոր ծեծելու սանդ, sarmısak döveci

սխրագործութիւն հիացում պատճառող գործ. 2) քաջագործութիւն. 3) չահատակութիւն

սխրալի հիանալի, սքանչելի. 2) փառաւոր

սկահակ փոքր բաժակ՝ կամ ընպանակ, գաւաթ

սկաւառակ տափակ ու կլոր առարկայ, disk. *2) պնակ*

սկեպտիկ կասկածամիտ, տարակուսող, şüpheci. septik

սկզբնածագ ամէնէն առաջ ծագած. առաջին

սկզբնական սկիզբի, առաջին. 2) նախնական

սկզբնապատճառ առաջին՝ բուն պատճառը

սկզբնատառ բառի կամ անունի առաջին գիրը

սկզբնաւորութիւն սկիզբ, սկիզբի վիճակ, başlangıç

սկզբունք հիմնական կանոններ (որեւէ գիտութեան). տարերք. 2) բարոյական համոզում (որպէս կեանքի ուղղութիւն), prensip ilke

սկիզբ առաջին ծայր (տեւողութեան կամ տարածութեան). 2) որեւէ բանի առաջին մասը. 3) ծագում, baş(langıç)

սկիհ հաղորդութեան անօթ՝ կամ բաժակ

սկիւռ կրծող՝ փոքր կենդանի մը, sıncap

սկսիլ սկիզբ դնել, ձեռնարկել, başlamak *2) ծայր տալ. 3) ծագիլ*

սկսնակ նոր սկսող, անփորձ, համբակ, yeni başlayan, acemi

սկրքել վրայէն խնխեւօրէն քերթել (մորթը), sıyırmak

սղագրութիւն արագ գրելու ձեւ մը (կրճատումներ ու նշաններ գործածելով), stenografi

սղել կրճատել, կարճեցնել, kısaltmak. *2) գինը բարձրանալ*. pahalılaşmak

սղմիլ նեղ տեղը մտնել՝ կամ տեղաւորուիլ, sığmak

սղոց ատամնաւոր՝ կտրող գործիք, testere

սղութիւն առատութեան հակառակը. պակասութիւն, yokluk darlık. *2)* գիներու բարձրացում *(ապրանքի պակասութեան պատճառաւ)*, pahalılık

սղում կրճատում. *2)* ձայնաւոր գիրերու կորուստ կամ հնչիւնի կրճատում, kısalma

սմբակ ձիու ոտքին տակը պատող կարծր նղունգ. toynak

սմբուկ ուտելի բանջարեղէն մը, patlıcan

սմսեղուկ ծածուկ չարութիւն ընող, կեղծաւոր, sinsi

սմքիլ ծաւալը փոքրանալ, չորնալ, թօշնիլ. buzulmek. oturmak, ınmek çekilmek

սնած սնունդ առած. *2)* դաստիարակուած

սնամէջ մէջը պարապ, դատարկ, içi boş

սնանիլ սնունդ ստանալ, կերակրուիլ, beslenmek

սնանկ պարտքերը վճարելու անկարող *(անձ)*, muflis

սնապաշտ սնոտիապաշտ, աւելորդապաշտ

սնապարծ պարապ բաները իրեն պարծանք համարող, պարծենկոտ, ունայնամիտ

սնար պառկած մարդու գլխու կողմը, başucu. *2)* բարձ

սնափառ սնապարծ. փառամոլ, պարծենկոտ

սնափառութիւն պարապ բաները փառք համարել, սնապարծութիւն, փառամոլութիւն

սնգուրել սնգոյր քսել, չպարել, ներկել, allık sürmek

սնդիկ արծաթագոյն՝ հեղուկ՝ մետաղ մը, civa

սնդուս տեսակ մը մետաքսէ կերպաս, չար, atlas

սննդարար առատ սնունդ պարունակող, besleyici

սնոտի սին, դատարկ, փուճ, ունայն, չնչին

սնունդ այն նիւթերը՝ որոնցմով կ'աճին կենդանի մարմինները, gıda besın. *2)* ուտելիք-խմելիք

սնուցանել սնունդ տալ, կերակրել, ջամբել. beslemek

անուցիչ անուցանող կերակրող

անտուկ անդուկ, խոշոր տուփի ձեւով պահարան, արկղ (զանազան իրեր պահելու), sandık

սոթտել թեւերը կամ քղանցքը՝ վեր հաւաքել, -ıvamak. 2) կողոպտել, yolmak

սոխ ուտելի բոյս մը (կծու համով). soğan

սոխակ քաղցրաձայն թռչուն մը, bülbül

սողալ պառկած վիճակով՝ կամ մարմինը գետնի վրայ քաշելով յառաջանալ, sürünmek

սողնակ մղլակ. նիգ, sürgü. 2) կղպանքի լեզուակը

սողոսկիլ սողալով ներս մտնել, ներս սպրդիլ

սողուն սողացող կենդանի, զեռուն, sürüngen

սոճի չոճի, եղեւինի ընտանիքէն ծառ մը, (fıstık)çam(ı)

սոյլ սուլելու ձայն, չչիւն, ıslık. 2) արմատ՝ սուլել բային

սոնքալ գէր դառնալ, գիրնալ. 2) հպարտանալ

սոսինձ սինձ, փակցնող նիւթ, tutkal

սոսկ լոկ, միայն. 2) սոսկալ բային արմատը

սոսկալ սաստիկ վախնալ, զարհուրիլ, սարսափիլ. քստմնիլ, dehşete kapılmak, korkmak 2) դողալ. ցնցուիլ, ürpermek

սոսկալի սարսափելի, քստմնելի, korkunç. 2) ահաւոր, müthiş

սոսկական պարզ, անշուք. 2) սոսկալի

սոսկում սարսափ, զարհուրանք. 2) սարսուռ

սով ուտելիքի պակասութիւն, քաղց, kıtlık. 2) որեւէ կարեւոր բանի չգոյութիւն

սովատանջ սովալլուկ, սովաբեկ, անօթութենէ տանջուող, սաստիկ սոված

սովոր սովորութիւն ըրած 2) վարժուած, alışkın

սովորաբար ըստ սովորութեան. ընդհանրապէս

սովորական սովորութիւն եղած, alışılageldik.
2) ուրիշներու նման, հասարակ, sıradan.
3) ընթացիկ, olağan, normal

սովորիլ վարժուիլ, ընտելանալ. 2) սորվիլ

սովորութիւն սովորոյթ, վարժութիւն, ունակութիւն, alışkanlık. 2) բնաւորութիւն. 3) բարք, gelenek

սոր ծակ, ճեղք, խոռոչ. 2) ջուրի անցք

սորել հոսիլ, վազել (ջուրի պէս) 2) ծակել

սորվեցնել վարժեցնել 2) ուսուցանել, oğretmek

սորվիլ սովրիլ, ուսանիլ. 2) վարժուիլ, öğrenmek

սուաղել անօթութենէ նուաղիլ, մարմրիլ

սուգ խոր տխրութիւն (մահուան կամ մեծ աղէտի պատճառով), ողբ ու կոծ, yas

սուզակ սուզորդ, ջուրի՝ կամ ծովու յատակը իջնող մարդ, dalgıç

սուզանաւ ընդծովեայ (նաւ)

սուզիլ ջուրի յատակը իջնել, ընկղմիլ

սուին ճողի մը ծայրը անցուած սրածայր երկաթ, zıpkın. 2) հրացանի ծայրը անցուած հատու զէնք, sungu

սուլել փչելով սուր ձայն հանել, չչել, ıslık çalmak

սուլիչ սուլելու ձայն, ıslık. 2) սուլելու գործիք, duduk

սուղ ոչ-աժան, թանկ, pahalı. 2) կարճ. 3) քիչ

սունկ անտերեւ՝ անծաղիկ՝ անպտուղ բոյս մը (որ ուտելի է եւ կամ թունաւոր), mantar

սուսերամարտ սուրով կռուող. 2) սուրով կռիւ

սուտ ճշմարտութեան կամ իրականութեան հակառակը 2) կեղծ 3) խաբուսիկ, yalan

սուտակ խանկազին քար մը, կարմիր յակինթ, lal

սուր սուսեր, թուր, kılıç. *2)* սրածայր, keskin. *3)* հատու. *4)* սաստիկ. ուժգին. *5)* զիլ *6)* զօրաւոր

սուրալ շատ արագ վազել. *2)* սլանալ

սուրբ վարքով կամ բարոյապէս մաքուր. *2)* նուիրական, azız, kutsal. *3)* անարատ, մաքուր

սուրհանդակ արագընթաց խղճատար

սոփեստ իմաստակ, կեղծ ճարտարաբան, sofist

Սոփոկլէս շուրջ 2500 տարի առաջ ապրած՝ մեծահռչակ յոյն ողբերգակ բանաստեղծ (որուն ողբերգութիւններն են՝ Իդիպոս Արքայ, Ելեկտրա, Անդիկոնէ եւն.)

սպայ բարձրաստիճան զինուորական, subay

սպանդ անասուն մորթելու գործողութիւն. *2)* չարդ. կոտորած

սպանդագործ մսացու անասուն մորթող

սպանդանոց անասուններ մորթելու տեղ, mezbaha

սպաննել մահ պատճառել, մեռցնել, oldurmek

սպանութիւն մարդասպանութիւն, ոճիր

սպառազէն լրիւ՝ կամ ամբողջովին զինուած

սպառել բոլորը հատցնել, լմնցնել, tüketmek. *2)* վատնել

սպառիլ հատնիլ, լմննալ, tükenmek. *2)* փճանալ

սպառնալ որեւէ չարիք պատճառելու վախը ազդել՝ խօսքերով կամ շարժուձեւերով, tehdit etmek

սպառնալիք սպառնալու խօսք՝ կամ շարժուձեւ, tehdit. *2)* վախ, երկիւղ. *3)* վտանգաւոր վիճակ

սպառում վատնում, հատնում (գործածութեամբ)

սպառսպուռ ի սպառ, բոլորովին

սպաս սեղանի գանազան անօթներ եւ պիտոյքներ *2)* սպասարկութիւն, hizmet

սպասարկել սպասաւորել, ծառայել, hızmet etmek

սպասաւոր ծառայ, արբանեակ (մէկուն), hizmetçi, uşak

սպասել կեանալ, մնալ, beklemek 2) Համբերել. 3) յուսալ

սպասուհի կին սպասաւոր, ազախին

սպասում սպասելու վիճակ 2) ակնկալութիւն, beklentı

սպարապետ զօրքի ընդհանուր հրամանատար, başkomutan. genelkurmay başkanı

սպեղանի վէրքի վրայ քսելու դեղ, merhem

սպի չորցած վէրքի հետք, վէրքի նշան, yara ızi

սպիանալ սպի դառնալ (որեւէ վէրք), kabuk bağlamak. onmak

սպիտակ ճերմակ 2) սպիտակամորթ

սպիտակամորթ սպիտակ մորթ ունեցող (ցեղ)

սպիտակուց հաւկիթի դեղնուցը չրջապատող մասը ճերմկուց (yumurta) ak(ı). 2) աչքի գնդաձեւ ճերմակ մասը, gozakı

սպունգ ծակոտկէն ու առաձգական մարմնով ծովային կենդանաբոյս մը, sunger

սպրդիլ գաղտնի կերպով ներս մտնել, սողոսկիլ, sızılmek. 2) փախչիլ

սրնապան ծունկէն մինչեւ ոտք՝ սրունքի վրայ անցուած պահպանակ (կաշիէ, կերպասէ), tozluk

ստախօս ստաբան, սուտ խօսող, ստող, yalancı

ստախօսութիւն ստաբանութիւն. 2) սուտ խօսք

ստակ դրամ, փող

ստահակ անկարգ, ըմբոստ, անկիրթ, սրիկայ, asi, ipini koparmış

ստամբակ ապստամբ, ըմբոստ. 2) խռովարար

ստամոքս մարսողութեան գործարան, mide

ստայօղ յերիւրածոյ. չինծու, սուտ

ստանալ *ձեռք բերել՝ կամ առնել (որեւէ կերպով)*, edınmek, elde etmek. *2) ունենալ. 3) ընդունիլ*, almak

ստանձնել *ըստանձնել, իր վրայ առնել, յանձն առնել*, ustlenmek

ստաջիս *անուշահոտ նիւթ մը (խունկի նման)*. aselbent

ստացագիր *ընկալագիր*, alındı

ստացական *բնականին հակառակը, ետքէն ձեռք բերուած*, edınılen. *2) անձնական դերանուններու սեռական հոլովները՝ որոնք վերաբերում ցոյց կու տան (գոյականի մը)*, iyelik (belirten). –in hali

ստացուածք *սեփականութիւն, ինչք, գոյք (շարժական կամ անշարժ), կալուած*, mal (mal) mülk

ստգտանել *յանցանք գտնել, մեղադրել*

ստել *սուտ խօսիլ, սուտ ըսել, խաբել*, yalan konuşmak

ստեղծագործ *ստեղծող*, yaratıcı. *2) Հանճարեղ*

ստեղծագործել *ստեղծել. 2) որեւէ գեղարուեստական գործ յօրինել*

ստեղծագործութիւն *աշխարհի ստեղծումը, արարչութիւն*, yaratılış. *2) ստեղծագործուած գեղարուեստական գործ*, yaratı eser

ստեղծել *բան մը գոյացնել*, yaratmak. *2) չինել. յօրինել 3) Հնարել. 1) ստեղծագործել*

ստեղն *որեւէ ճիւղաւորումի ամէն մէկը, ճիւղ*

ստեղնաշար *ստեղներու շարք (դաշնակի կամ գրամեքենայի շարժական ձողիկներ)*, klavye

ստեպղին *ուտելի արմատով բանջարեղէն*, havuç

ստերջ *ամուլ, անծին, անպտուղ. անբեր*, dölsuz kısır

ստեւ *անասուններու բարակ ու կարճ մազ*, tuy

ստէպ *յաճախ, շատ անգամ 2) շտապ*

ստինք *ծիծ, կուրծք (ստնաւորներու)*, meme

ստիպել Հարկադրել, պարտադրել, ճնշել, zorlamak

ստիպողաբար ստիպումով, Հարկադրաբար, zorla mecburen

ստիպողական Հարկադրական. zorlayıcı, zorunlu, mecburi. *2)* չատ կարեւոր

ստիպուիլ Հարկադրուիլ, պարտաւորուիլ, mecbur olmak/kalmak

ստիպում Հարկադրանք ճնշում *(մէկուն)*, zorlama. mecburiyet

ստկել կեղեւը՝ կամ աւելորդ մասերը մաքրել, ayıklamak, soymak. *2)* չողոքորթել

ստնաւոր ստինքներ ունեցող *(կենդանի)*, memeli

ստնտու երախան ստինքով կերակրող, ծծմայր, sutana

ստոծանի կուրծքը որովայնէն բաժնող մաշկ, dıyafram

ստոյգ ճիշդ. *2)* ճշմարիտ. *3)* Հաւաստի

ստոյիկ Զենոնի փիլիսոփայութեան հետեւող *(որ կ'արհամարհէ աշխարհի վիշտերն ու վայելքները եւ կը հաւատայ ճակատագրի զօրութեան)*, stoacı

ստոր ստորին. անարգ *2)* ցածը, տակը

ստորաբաժանում երկրորդական բաժանում. altbölum

ստորագծել ընդգծել *(իբրեւ կարեւոր)*, altını çizmek

ստորագրել ստորագրութիւն դնել. imzalamak

ստորագրութիւն անձի մը անունը՝ որ գրուած է իր ձեռքով *(որեւէ գրուածքի տակ՝ իբրեւ վաւերացում)*. imza

ստորադաս ստորակարգ, վար՝ կամ ցած դասուած երկրորդական, alt aşağı

ստորադասական բայի այն եղանակը՝ որուն մէջ գործողութիւնը պայմանական կամ ենթադրական է. şart (kıpı)

ստորադասել ստորակարգել. վար դասել

ստորակէտ կէտադրական նշան (,) virgul

ստորերկրեայ հողին տակ գտնուող, գետնափոր, yeraltı

ստորեւ վարը, տակը (նշանակուած), aşağıda

ստորին անարգ, վատ, ցած, aşağılık *2)* վարի, aşağı

ստորնագոյն ամէնէն ստորին, շատ վատ

ստորնանալ ստորին դառնալ, ցածնալ, alçalmak

ստորնացում նուաստացում, կորանք, alçalma

ստորնութիւն նուաստութիւն, վատութիւն

ստորոգեալ այն բառը՝ որ բայի մը միջոցաւ՝ կը բնորոշէ ենթականը կամ սեռի խնդիրը

ստորոտ վարի մասը (լերան), etek

ստուար հաստ, խոշոր, մեծ kalın *2)* հոծ

ստուգաբանութիւն բառերու կազմութեան ուսումնասիրութիւնը, etimoloji

ստուգել ստուգութիւնը հաստատել, ճշդել, doğrulamak. kontrol etmek

ստուգիւ ստուգապէս, ստոյգ կերպով, իրապէս

ստուգն ստամոքս իջնող խողովակը, որկոր, yemek borusu

ստուգութիւն ճշդութիւն. *2)* ճշմարտութիւն

ստուեր մթութիւն՝ որ կը գոյանայ երբ անթափանց մարմին մը խափանէ լոյսի ճառագայթները, շուք, golge

ստուերապրել ուրուագրել *2)* ուրուագծել

ստուերել շուք ձգել, մթնցնել, gölgelemek *2)* նսեմացնել

ստուքիւն սուտ խօսք, խաբէութիւն, yalan

ստրկանալ ստրուկ դառնալ *2)* նուաստանալ

ստրկութիւն գերութիւն, kölelik *2)* նուաստութիւն

ստրուկ գերի. *2)* ստորին ծառայ

սրախօս սրամիտ խօսքեր ընող

սրախօսութիւն սրամիտ խօսք (իբրեւ կատակ կամ հեգնութիւն)

սրածայր սուր ծայր ունեցող, sıvrı (uçlu)

սրահ ընդարձակ սենեակ, salon. *2)* դահլիճ

սրահակ վարագոյր՝ որ սրահի մը մէկ մասը կ'անջատէ միւսէն. *2)* դրան վարագոյր

սրամիտ նրբամիտ, ուշիմ, խելացի, zeki

սրամտութիւն նրբամտութիւն, ուշիմութիւն

սրատես սուր տեսողութիւն ունեցող, լաւ տեսնող կամ նուրբ բաները տեսնող

սրարշաւ շատ արագ գացող. արշաւասոյր

սրափուշ փշոտ թուփ մը՝ սպիտակ կամ վարդագոյն ծաղիկներով, akdıken

սրբագործել սուրբ դարձնել նուիրագործել

սրբագրել գրուածքի մը սխալները շտկել, düzeltmek

սրբազան սուրբ կարգի պատկանող. *2)* նուիրական. *3)* եպիսկոպոսներու տիտղոս

սրբազնութիւն սրբութիւն *2)* յարգական տիտղոս՝ բարձր հոգեւորականներու (ինչպէս՝ եպիսկոպոս, արքեպիսկոպոս եւն)

սրբան մարմնի այն մասը՝ ուրկէ կղկղանքը դուրս կ'ելլէ, makat. anus

սրբանուէր սուրբ եւ նուիրական

սրբապիղծ սուրբ բաները անարգող

սրբացնել սուրբ կամ նուիրական դարձնել

սրբել մաքրել, sılmek *2)* ջնջել, աւրել *3)* չորցնել

սրբիչ սրբելու լաթ *2)* անձեռոց

սրբութիւն անմեղութիւն. *2)* նուիրականութիւն

սրբուհի սուրբ կին *2)* կնոջ յատուկ անուն

սրդողիլ քէն պահել *2)* վշտանալ, նեղանալ, darılmak

սրել սուր դարձնել, յեսանել, sıvrıltmek, bılemek.
2) գրգռել
սրընթաց արագընթաց, սրարշաւ, արշաւասոյր
սրիկայ անազնիւ՝ չար մարդ, ստահակ. adı hergele
սրինգ փչողական նուագարան մը. kaval
սրճաման սրճեփոց. սուրճ եփելու աման, cezve
սրճարան սուրճ խմելու տեղ, kahve(hane)
սրճեփ սուրճ եփող (անձ), kahveci
սրուակ փոքր՝ երկայն՝ ապակեայ շիշ
սրունք ոտքէն մինչեւ ծունկ, bacak
սրսկապան առագաստով զատուած հարսի սենեակ
2) անկողնի վրանաձեւ վարագոյր (մժեղներէն պահպանելու համար), cibınlık
սրսկել ջուրը կամ որեւէ հեղուկը սփռելով թաթխել (քիչ քանակութեամբ). ցօղել, serpmek
սրսփալ սարսափ կամ սարսուռ զգալ, դողալ
սրտաբեկ սիրտը կոտրած, վհատած. 2) տխուր
սրտաբուխ սրտէն բխած. անկեղծ, içten yürekten
սրտագին սրտանց, անկեղծ, candan içten
սրտագրաւ սիրտ գրաւող. գրաւիչ
սրտադող սրտի դող, ահուդող, երկիւղ
սրտակից սրտով իրարու մօտ, մտերիմ, candan, canciğer
սրտակցութիւն մտերմութիւն
սրտաճմլիկ սիրտը ճմլող, խիստ տխուր
սրտամաշուք սրտմաշուք, վիշտ, անձկութիւն
սրտայոյզ սիրտը յուզող. յուզիչ, տխուր
սրտայօժար սրտանց, յօժար սրտով, սիրով
սրտանց սրտովին. ամբողջ սրտով, սրտագին.
yürekten, candan
սրտաշարժ սրտայոյզ, սրտաճմլիկ. յուզիչ
սրտապնդել սիրտ տալ, քաջալերել, yürekləndirmek

սրտառուչ սրտաչարժ. 2) սրտագրաւ

սրտատրոփ սիրտը բաբախելով, անհամբեր

սրտեռանդ ջերմեռանդ. սրտագին

սրտմտիլ սաստիկ բարկանալ, զայրանալ, ofkelenmek

սրտմտութիւն բարկութիւն, ցասում, զայրոյթ

սրտնեղիլ բարկանալ, նեղուիլ. նեղսրտիլ, kızmak, (canı) sıkılmak

սրտնեղութիւն սրտի նեղութիւն, (can) sıkıntı(sı), yürek darlığı. 2) բարկութիւն

սրտոտ քաջասիրտ, անվեհեր, աներկիւղ, yureklı

սրտցաւ խղճմտանք ունեցող, կարեկից

սփածանելի մէջքը կապելու լաթ, ղեննջակ, peştemal

սփիւռ սփռուած, տարածուած. 2) տարածութիւն

սփիւռք ամէն տեղ, ամենուրեք, չորս դի

սփոփ սփոփել բային արմատը 2) սփոփանք

սփոփանք մխիթարանք, մեղմացում, tesellı

սփոփել վիշտը ամոքել, avutmak, dindirmek. yatıştırmak. 2) մխիթարել, tesellı etmek

սփռել չորս կողմը տարածել, dağıtmak. 2) փռել, yaymak 3) ցանել, serpmek

սփռոց սեղանի ծածկոց, ortü. 2) գետնի կապերտ, yaygı

սքանչանալ սխրանալ, հիանալ, զմայլիլ, hayran olmak/ kalmak

սքանչելի հրաշալի, հիանալի, սխրալի. harika, şahane, nefis, mükemmel

սքանչելիք հիանալի գործ, հրաշալիք

սքեմ կրօնաւորի հագուստ կամ տարազ

սքօղել սքողել, քօղարկել, պահել, ծածկել

սօսափիւն սօսաւիւն, տնրեւներու մեղմ ձայն, hışırtı

սօսի բարտիի նման ծառ մը, ճերմակ կաղամախի, akkavak

Վ

Վ *երեք հազար (ՎԱ = 3001. ՎԺ = 3010, ՎՅԼԳ = 3333)*

վագրաձի *շերտաւոր մորթով՝ վայրի ձի*, zebra

վագր *գիշակեր՝ կատաղի գազան մը*, kaplan

վազել *վարգել, արագ երթալ, ընթանալ. արշաւել*, koşmak *2) հոսիլ (հեղուկներու), ծորիլ*

վազվզել *վազվռտել, այս ու այն կողմը վազել*, koş(uş)turmak

վազվռտուք *վազվզուք, մանկական խաղ*, kovalamaca

վազք *վազելու կերպ*, koşu. *2) արշաւ*

վաթսնամեայ *վաթսուն տարուան (տարեկան)*

վաթսուն *վեց անգամ տասը*, altmış

վախ *վտանգի կասկած. երկիւղ, ահ*, korku

վախկոտ *չուտ վախցող. երկչոտ, վհերոտ*, korkak

վախճան *վերջ*, son. *2) կեանքի վերջ, մահ. 3) լրում*

վախճանիլ *վերջանալ. 2) մեռնիլ*, vefat etmek

վախնալ *վախ զգալ. երկնչիլ, վհերիլ*, korkmak

վախցնել *վախ պատճառել*, korkutmak *2) սարսափեցնել*

վահան *մետաղէ խոշոր սկաւառակ՝ զոր ռազմիկները կը կրէին սուրի կամ նետի հարուածներէն պաշտպանուելու համար, ասպար*. kalkan. *2) յատուկ անուն (անձի)*

վահանագեղձ *մեր շնչափողին առջեւի կողմը գտնուող գեղձ մը*, kalkanbezi, tiroit

վահանաձուկ *տափակ եւ կլոր ձուկ մը*, kalkan (balığı)

վաղ *կանուխ, չուտ*. erken. *2) վաղեմի. հին*

վաղահաս *չուտ հասնող. կանխահաս*, çabuk yetişen erken (gelen). zamansız

վաղամեռիկ դեռատի հասակի մէջ մեռած

վաղայարոյց սովորականէն կանուխ արթնցող

վաղանցուկ վաղանցիկ, չուտ անցնող, կարճատեւ

վաղեմի շատ տարիներու, հին, վաղնջական, eski

վաղը այսօրուան յաջորդող օրը. yarın

վաղինակ վաղենիկ. դեղին ծաղիկ մը, ոսկեծաղիկ, zerrın

վաղնջական վաղնջեան, շատ հին, վաղեմի

վաղնջուց վաղեմի. 2) վաղուց. 3) նախկին

վաղորդայն յաջորդ օրը, յաջորդ առաւօտը

վաղորդեան առաւօտեան, առտուան

վաղուց շատ ատեն առաջ. շատոնց, çoktan

վաղվաղակի անմիջապէս, իսկոյն, չուտով

վաճառական ապրանքներ գնող ու վաճառող (մեծաքանակ), առեւտրական, tuccar

վաճառանիշ վաճառադրոշմ, ապրանքի վրայ դրուած նշան (զայն չինողին կողմէ), marka

վաճառանոց վաճառատեղի, առեւտուրի տեղ

վաճառատուն առեւտուրի մեծ խանութ, mağaza

վաճառել ծախել (որեւէ ապրանք), satmak

վաճառք վաճառում, առեւտուր, satış alım satım. 2) ապրանք

վայել ողբալ. 2) բամբասել. 3) վայելուչ, yakışır

վայելել հաճոյքով գործածել 2) ըմբոշխնել

վայելուչ վայել, պատշաճ, յարմար. yakışır, yaraşır. 2) գեղեցիկ, yakışıklı

վայելչապէս վայելչօրէն, վայելուչ կերպով

վայելչութիւն պատշաճութիւն 2) գեղեցկութիւն 3) վայելք 4) բաղաքավարութիւն

վայելք հաճոյք, բաւականութիւն

վայլել վայել ըլլալ, պատշաճիլ, yakışmak. *2)* **վայելել**

վայնասուն լաց ու կոծ, ճիչ, աղաղակ

վայր տեղ, որեւէ տեղ, yer. *2)* անբնակ տեղ

վայրագ վայրենի, vahşı *2)* կատաղի, ամեհի. *3)* բուռն

վայրագութիւն վայրենութիւն. կատաղութիւն

վայրահակ ղէպի վար ծռած

վայրահաչ պարապ տեղը հաչող. *2)* անտեղի խօսքեր ընող (անարգական), զրախօս

վայրայածիլ բացօդեայ պտտիլ. թափառիլ

վայրաշարժ չոգեկառք, չոգեշարժ, lokomotif

վայրապար պարապ տեղը. ի զուր

վայրավատիլ ցիրուցան ըլլալ, տարտղնիլ

վայրենի լեռներու՝ անտառներու՝ անապատներու նման բաց տեղեր ապրող, ոչ-ընտանի, վայրի. yabanı vahşı. *2)* **վայրագ**. *3)* անքաղաքակիրթ

վայրենութիւն վայրենիի վիճակը *2)* վայրագութիւն, կատաղութիւն

վայրէջք վերէն վար իջնել, inış. *2)* զառիվար

վայրի վայրենի. *2)* անմշակ տեղ բուսնող

վայրկեան վայրիկ, ժամուան մէկ վաթսուներորդ մասը, րոպէ, dakika

վայրկենական մէկ վայրկեան տեւող, շատ արագ, անմիջապէս

վանական վանքի վերաբերեալ. *2)* վանքի մէջ ապրող կրօնաւոր

վանակն թափանցիկ՝ յարգի քար մը, բիւրեղ

վանահայր վանականներու պետը *2)* աբբայ

Վանատուր Արամազդի մեհեանին կից՝ ուխտաւորներու իջեւան *2)* Հիւրընկալ

վանդակ փայտէ կամ մետաղէ ճողիկներով շրջապատուած չինուածք (կենդանիներ արգելափակելու), kafes.

երկաթէ վանդակ = գառագեղ (գազաններու)

վանել հեռացնել, atmak, uzaklaştırmak, itmek. *2)* վռնտել, վտարել, kovmak

վանկ մէկ անգամէն արտասանուող հնչիւն, hece

վանկատել վանկերու բաժնել (բառ մը)

վանողական վանիչ, հեռացնող, վանող, itici

վանք կրօնաւորներու տուն, մենաստան, manastır

վաշխառու բարձր եւ ապօրինի տոկոս առնող, tefeci

վաշտ չինուած զօրախումբ, գումարտակ, bölük

վաչ վաչէ, վրանով ծածկուած սայլ

վաչկատուն սայլի մէջ՝ կամ վրանի տակ բնակող, վրանաբնակ, թափառական (ցեղ), գնչու, göçebe

վառ վառած, բոցավառ, yanık, alevli, ateşli. *2)* փայլուն. parlak

վառարան բնակարան տաքցնելու կազմած, soba

վառեակ հաւու ճագ (քիչ մը մեծցած), pilic

վառել փճացնելու համար այրել. *2)* լուսաւորելու կամ տաքցնելու համար բռնկցնել. *3)* իբրեւ վառելանիւթ գործածել. yakmak

վառելիք վառելանիւթ (փայտ, ածուխ եւն.), yakacak

վառիլ այրիլ, բռնկիլ, yanmak

վառվռուն կրակոտ, աշխոյժ, ateşli, canlı. *2)* փայլուն

վառօդ պայթուցիկ նիւթ մը, barut

վասակ չար, քաոս. *2)* մատնիչ, դաւաճան. hain

վասն համար, için.

վասնզի = որովհետեւ

վաստակ *աշխատանք*, çalışma, emek. *2) յոգնութիւն. 3) շահ*, kazanç

վաստակաբեկ *աշխատանքէն յոգնած, խոնջած*, yorgun

վաստակաւոր *բազմարդիւն, բազմաշխատ*, emektar, velut

վաստակիլ *աշխատիլ. 2) յոգնիլ. 3) վաստկիլ*

վաստկիլ *շահիլ*. kazanmak. *2) ստանալ*

վատ *գէշ, յոռի, չար, ստորին*, kotu. *2) վատասիրտ*

վատահամբաւ *վատանուն, իբրեւ վատ ճանչցուած (մարդ), անպատիւ, տխրահռչակ*

վատառողջ *առողջութիւնը վատ, հիւանդոտ*

վատասիրտ *անարի, վախկոտ. 2) չարասիրտ*

վատթար *շատ վատ, յոռի, աւելի գէշ*, beter

վատթարանալ *վատթար դառնալ, գէշնալ*

վատնել *անօգուտ ծախսել, փճացնել. 2) մսխել*

վատորակ *գէշ տեսակի, պէտք եղած յատկութիւնները կամ որակը չունեցող*, kalıtesız

վատութիւն *գէշութիւն, վատասրտութիւն*, kötulük

վատուժ *վատոյժ. անզօր, տկար, նիհար*

վար *վերին հակառակը, ցած*, aşağı.

վար անցընել = կործանել
վար անցնիլ = մեռնիլ
վար առնել = դիրքէն իջեցնել
վար դնել = գետին դնել. 2) իր մօտ պահել
վար զարնել = վարկաբեկել
վար իյնալ = գետին իյնալ
վար չմնալ = հաւասարիլ
վար տալ = մաքրել (ջուրով)

վարագոյր լաթ՝ որով կը ծածկեն տեսանելի որեւէ տեղ (պատուհան, բեմ եւն.), perde

դրան/պատի վարագոյր = սրահակ

երկու տեղ իրարմէ անջատող վարագոյր = առագաստ

վարազ վայրի խոզ, կինճ, (erkek) yabandomuzu

վարակ ճիւղի մը՝ ծառին միացած մասը (որ չատ կարծր է), ոստ. budak. 2) վարակել բային արմատը

վարակել չորս կողմէն պատել, փոխանցել կամ տարածել (որեւէ ախտ)

վարակիչ վարակող, փոխանցիկ, տարափոխիկ, bulaşıcı

վարակուիլ փոխանցիկ ախտի մը բռնուիլ

վարանիլ երկու մտքի միջեւ տատանիլ, տատամսիլ, ikircıklenmek. 2) չուարիլ

վարանոտ անվճռական, տատամսոտ, երկմիտ, ikircikli

վարանում վարանք, որոշում մը չկարենալ տալու վիճակ, ikircık. 2) չուարում

վարար առատահոս (ջուր). 2) վաւաշոտ (էգ)

վարդ վարդենիի անուշահոտ ծաղիկը, gül

վարդագոյն վարդի գոյն ունեցող, pembe

վարդապետ կուսակրօն քահանայ. 2) վարժապետ

վարդապետարան վարդապետանոց, վանք

վարդապետութիւն փիլիսոփայական տեսութիւն, öğreti

վարդաստան վարդանոց, վարդերու պարտէզ, gülıstan

Վարդավառ Յիսուսի Այլակերպութեան Տօնը (որուն առթիւ իրարու վրայ ջուր կը սրսկեն)

վարդափայլ վարդի պէս փայլուն, փայլուն

վարդենի վարդաթուփ, փշոտ թուփ մը, gül (ağacı)

վարել ուզած ուղղութեամբ տանիլ, ղեկավարել. yönetmek. *2)* հողը հերկել, sürmek.

կեանք վարել = ապրիլ

վարժ լաւ ուսած, հմուտ. *2)* բնտել. սովոր. *3՝* ուսում, վարժութիւն

վարժապետ ուսման պետ. ուսուցիչ (հին գործածութեամբ. ներկայիս յաճախ արհամարհական իմաստով կը գործածուի)

վարժարան ուսումնարան. դպրոց

վարժեցնել մարզել. ընտելացնել *2)* սորվեցնել

վարժութիւն կրկնութեամբ ձեռք բերուած հմտութիւն *2)* սովորութիւն. alışkanlık *3)* հրահանգ, alıştırma

վարժուիլ ընտելանալ *2)* սորվիլ, alışmak

վարժուհի վարժապետի իգականը, ուսուցչուհի

վարիչ վարող, ուղղութիւն տուող, առաջնորդ, idareci, yönetici, yönetmen şef

վարկ անձի մը վայելած համարումը (առեւտրական կեանքի մէջ), kredı. *2)* յարգ, պատիւ. վստահութիւն

վարկաբեկել վարկը կոտրել, անուանարկել, karalamak, itibarını sarsmak, gözden düşürmek

վարկած ապացոյցի կարօտ կարծիք կամ ենթադրութիւն (գիտական հարցերու մէջ), hipotez, varsayım

վարկպարապի Հարեւանցի. *2)* չնչին. փուճ

վարձ վարձել բային արմատը. *2)* վարձք

վարձաբնակ վարձքով բնակող, վարձակալ

վարձակ զբօսավայրերու մէջ՝ պարող կամ երգող կին. çengi *2՝* անպարկեշտ կին

վարձակալ մէկուն կալուածը կամ տունը վարձքով բռնած, kiracı

վարձատրել կատարուած աշխատանքի կամ լաւ արարքի փոխարէն բան մը տալ (նիւթապէս կամ բարոյապէս), փոխարինել, odullendirmek. karşılığını vermek

վարձատրութիւն վարձատրելու համար տրուած լաւ բան մը (դրամ, նուէր եւն), փոխարինութիւն, odul, karşılık

վարձել վարձու տալ. 2) վարձու առնել (որեւէ բան՝ զոր կ'ուզենք օգտագործել), kiralamak

վարձկան վարձքով ծառայող, kiralık. 2) կաշառուած

վարձուոր վարձքով աշխատող, բանուոր

վարձք վճարում՝ վարձուած որեւէ բանի փոխարէն

բեռան վարձք = բեռնագին

բժիշկի / փաստաբանի տրուած վարձք = պատուագին

պաշտօնեայի տրուած վարձք = թոշակ

օրուան վարձք = օրավարձ

վարմ թռչուն որսալու ցանց, թակարդ, ağ

վարմունք վարուելակերպ, ընթացք, վարք, tavır

վարնոց ստորին տեսակի, pespaye, tapon, kalitesız. 2) անարգ, անպատիւ, aşağılık, alçak, soysuz

վարչամակ թաչկինակ. 2) գլխու ծածկոց, yaşmak

վարուժան վարուժնակ, արու թռչուն

վարուիլ վարմունք ունենալ, վերաբերուիլ, davranmak

վարունգ վարունկ, վարնգենիի պտուղը, hıyar

վարուցան հողը հերկելու եւ ցանելու գործողութիւն

վարչական վարիչին՝ կամ վարչութեան պատկանող, idari, yönet(im)sel. *2) տեսչական. 3) կառավարական*

վարչաձեւ երկիր մը կառավարելու եղանակ, rejim

վարչապետ կառավարութեան պետը, նախարարներու կամ գործավարներու պետը, başbakan

վարչութիւն որեւէ կազմակերպութեան վարիչ ընտրուած մարմինը կամ կազմը, yonetim (kurulu)

վարպետ իր գործին հմուտ, ճարտար, usta

վարպետորդի հնարագէտ, խորամանկ (մարդ)

վարպետութիւն հմտութիւն, ճարտարուխիւն, ustalık

վարս գէս. մազ, հեր, ծամ. saç. *2) գիսաւորի պոչ*

վարսակ բոյս մը եւ անոր հատիկը, yulaf

վարսայարդար վարսավիրայ, մազ յարդարող, kuafor

վարսաւոր վարսագեղ, առատ՝ երկայն մազեր ունեցող. 2) գեղեցիկ ճիւղեր ունեցող

վարտիք շապկընկեր, անդրավարտիք, don, külot

վարք կեանքի ընթացք. վարմունք. 2) կենցաղ

վաւաշոտ խիստ ցանկասէր. բղջախոհ, պագշոտ, յայրատ, ցոփ, տռփոտ, şehvet duşkünu, uçarı, şehvetlı

վաւերագիր վաւերախուղթ, փաստախուղթ, belge

վաւերական ստոյգ, հաւաստի, geçerli ta-diklı, onaylı. *2) օրինաւոր,* meşru

վաւերացնել օրինականացնել, հաստատել, ta-dik etmek. onaylamak, yururluğe koymak

վեհ բարձր, վսեմ, yüce, ulu. *2) չքեղ, հոյակապ*

վեհաժողով զանազան պետութիւններու՝ բարձրաստիճան ներկայացուցիչներու ժողով, konferans kongre

վեհանձն ազնիւ եւ անյիշաչար բնաւորութեան տէր, մեծանձն, մեծահոգի, âlicenap, yüce gönüllü

վեհանձնութիւն մեծանձնութիւն, ազնուութիւն

վեհաչուք վեհ եւ չքեղ, փառահեղ

վեհապանծ վեհ եւ պանծալի. փառաւոր

վեհապետ իշխանութեան մը բարձրագոյն պետը, թագաւոր, կայսր, hukümdar kral imparator

վեհափառ վեհ եւ փառաւոր (մակդիր՝ վեհապետներու եւ հայ կաթողիկոսներու. վեհապետներու համար կ՚ըսուի նաեւ «օգոստափառ»)

վեհերիլ երկիւղ զգալ, թուլնալ, վախնալ, urkmek

վեհերոտ վախկոտ. երկչոտ 2) վարանոտ

վեհութիւն հոգեկան բարձրութիւն, վսեմութիւն

վեղար կրօնաւորի սրածայր կնգուղ

վեր բարձր տեղ, հակառակը՝ վար, yukarı. 2) բարձր. 3) բարդութեան մէջ՝ երբեմն «ա» յօդակապով կր նշանակէ «վերստին» կամ «նորէն», «դէպի վեր», «վրայ»

ի վեր = սկսեալ, beri. itibaren

վերաբացում վերստին բացում

վերաբերիլ կապ ունենալ, պատկանիլ, ilintisi olmak ilgilendirmek 2) պատշաճիլ, յարմարիլ, yaraşmak (uygun) duşmek

վերաբերութիւն կապակցութիւն, աղերս

վերաբերում վարմունք, վարուելակերպ, davranış yaklaşım

վերագրել որեւէ արարքի կամ յատկութեան տէրը համարել, որեւէ յատկութիւն բեռցնել, atfetmek. yüklemek, yormak

վերադառնալ նորէն դառնալ՝ այն տեղը ուրկէ մեկնած էր, ետ գալ, (geri) donmek

վերադարձ ժամանում այնտեղը՝ ուրկէ մեկնած էր, (geri) dönü.

վերադիր վրան դրուած, յաւելուած. ilave, ekleme. 2) ածական 3) անձի մը անուան վրայ աւելցուած բ անուն, մակդիր, lakap

վերաքեւել վեր բարձրանալ (թեւերուն թափ տալով)

վերածել բան մը՝ ուրիշ բանի մը փոխել, ձեւափոխել. çevirmek, dönuşturmek indirgemek

վերածխուքիւն ծուխին կամ բուրմունքին բարձրանալու վիճակը. 2) գոլորշի

վերածնունդ վերածնութիւն, նորէն ծնիլ՝ կամ նոր ոյժ առնել՝ վերակենդանանալ ու զարգանալ, yenıden doğuş. 2) միջնադարին յաջորդող ԺԵ եւ ԺԶ դարերը (իբրեւ գեղարուեստական ու մտաւորական զարգացում եւրոպական մաս մը երկիրներու մէջ), ronesans

վերակազմել նորէն կազմել կամ կազմակերպել

վերականգնել վերստին կանգնել, նորէն չինել

վերակացու հսկելու պաշտօն ունեցող, հսկիչ. çavuş, ustabaşı, kâhya gözetmen

վերակենդանանալ նորէն կենդանութիւն առնել

վերահաս վրայ հասած, մօտալուտ

վերահասու իրազեկ, տեղեակ, խելամուտ

վերահաստատել վերստին հաստատել

վերամբարձ վեր բարձրացած. 2) վեր վերցնելով

վերամուտ վերստին մուտք. վերադարձ. 2) վարժարաններու վերաբացում

վերանալ վեր բարձրանալ, ağmak. 2) յափշտակուիլ, buyülenmek, kopmak

վերանորոգել կրկին նորոգել. 2) վերականգնել

վերանցական գերագոյն տեսակի, գերազանց

վերաչինել նորէն չինել (քանդուած բան մը)

վերապահ զգոյշ, խոհեմ, չրջահայեաց, çekimser

վերապահել նպատակի մը համար պահել, saklı tutmak

վերապատուելի բարձրապատիւ (մակդիր՝ *բողոքական կրօնաւորի*)

վերապրիլ նորէն ապրիլ (մահէն ետք). 2) կրկին ապրիլ՝ կամ զգալ այն՝ զոր նախապէս զգացած ենք

վերապրող վեր՝ կամ երկինք սլացող

վերատեսուչ այն անձը որ կը ղեկավարէ համալսարան մը կամ կաճառ մը, rektor

վերարծարծել նորէն արծարծել, նորոգել

վերարկու վրայի զգեստ, palto

վերարտադրել նորէն արտադրել կամ չինել

վերացական առարկայէն անջատուած կամ անկախ՝ *ինչ որ միայն մտքով կրնանք ըմբռնել*, soyut. abstre

վերացում մտաւոր գործողութիւն՝ որով *առարկայէն անջատաբար նկատի կ'առնենք իր յատկութիւնը*, soyutlama.
2) յափշտակութիւն, buyülenme, kopma

Վերափոխում երկինք բարձրացում (Աստուածածնի

վերաքննութիւն կրկին քննութիւն. 2) աշակերտի *համար՝ պարտական մնացած դասէն կրկին քննուիլ*, ikmal. bütünleme

վերբերում վերաբերում, վարուելակերպ

վերելակ չարժական խուց՝ որ *ելեքտրական ոյժով կը բարձրանայ ու կ'իջնէ*, asansor

վերելք բարձրացում. tırmanış, tırmanma. yukselış. yuk-elme
2) յառաջդիմութիւն

վերեւ վերի կողմը, վրան. yukarıda. ustte *2) վերը*

վերընկղմիլ կրկին ընկղմիլ, խորը թաղուիլ

վերընձիւղիլ նորէն ծիլ տալ

վերընտրել նորէն ընտրել (նոյն պաշտօնին)

վերին վերի. 2) վրայի. 3) բարձրագոյն

վերիվայր տակնուվրայ. 2) չրջուած

վերիվերոյ մակերեսային, հարեւանցի

վերլուծել ամբողջ մը իր բաղադրիչ մասերուն բաժնել, analiz etmek, çozumlemek. 2) լուծել

վերլուծում վերլուծութիւն, լուծում.
2) տրամաբանութեան մէջ՝ դատողութեան այն եղանակը՝ որ արդիւնքէն պատճառ կամ ընդհանուրէն մասնաւորի կը հասնի, analız, çozumleme

վերծանել կարդալ ու մեկնաբանել, çozmek. sokmek

վերմակ այն հաստ ծածկոյթը՝ որով կը ծածկուին պառկելու ատեն, yorgan

վերյիշել վերյուշել, վերստին յիշել

վերյուզել վերստին յուզել, կրկին քրքրել

վերնագիր գրուածքի մը կամ գրքի մը տրուած անունը. խորագիր, başlık ad

վերնալ այլեւս չգտնուիլ, վերջանալ, (ortadan) kalkmak

վերնամաշկ մորթին վրայի բարակ մաշկը, üstderi

վերնայարկ չէնքի մը վերի յարկը, ձեղնայարկ

վերնասրահ թատրոններու վերնայարկի սրահը, balkon

վերնատուն եկեղեցիի վերնայարկ 2) գլուխ

վերոգրեալ վերը գրուած վերոյիշեալ

վերոյիշեալ վերը յիշուած, քիչ առաջ խօսուած, adı geçen (yukarıda) anılan

վերջ ետքի ծայր, վախճան. 2) հետեւանք, son

վերջաբան գրքի մը կամ ճառի մը վերջին մասը՝ ուր ամփոփուած են նախապէս ըսուածները. sonsoz, epilog

վերջալոյս մայրամուտէն մինչեւ գիշեր, günbatımı, gurup, alacakaranlık

վերջակէտ կէտադրական նշան մը (:)

վերջանալ վերջ գտնել (գործ մը), աւարտիլ, son bulmak, bitmek. *2)* լրանալ. *3)* յանգիլ

վերջապէս ի վերջոյ, վերջիվերջոյ, nihayet

վերջացնել վերջ տալ, դադրեցնել, son vermek, bitirmek. *2)* աւարտել

վերջաւորիլ իբրեւ վերջաւորութիւն ունենալ, sonlanmak, bitmek

վերջաւորութիւն բանի մը վերջացած մասը, son bitim

վերջերս այս վերջին օրերուն, մօտերս, son günlerde zamanlarda

վերջընթեր վերջինէն մէկ առաջ, նախավերջին

վերջին վերջը գտնուող, յետին, son(uncu) *2)* վերջնական

վերջիվերջոյ ամէնէն վերջը, վերջապէս, en sonunda

վերջնագիր այն վճռական առաջարկը՝ զոր կ'ընէ պետութիւն մը ուրիշ պետութեան (որ եթէ մերժուի՝ պատերազմ կրնայ ծագիլ), ültimatom

վերջնական որ այլեւս չի փոխուիր. nihai. *2)* վճռական

վերսկսիլ կիսատ թողուած բանի մը՝ վերստին սկսիլ, վերստին ձեռք առնել

վերստանալ վերստին ստանալ, ետ ստանալ

վերստին կրկին, դարձեալ, նորէն, tekrar, yeniden

վերտ շղխայաձեւ ու խիտ հիւսուած

վերտաուութիւն արձանագրուած բառ՝ կամ խօսք

վերցնել ինկած բան մը վեր բարձրացնել, kaldırmak. *2) կրել-տանիլ. 3) ջնջել. 4) գողնալ.*

գլուխ վերցնել = ապստամբիլ

վեց հինգ առաւել մէկ կամ եօթնէն մէկ պակաս. altı

վզզիւն արագ սլացող մարմնի մը հանած ձայնը

վզնոց փողնոց. փողպատ, kaşkol atkı. *2) մանեակ*

վէգ կճղակաւոր կենդանիներու ծունկին յօդի ոսկորը (որով կը խաղան տղաք), aşık

վէճ տարակարծիք անձերու միջեւ ծագած հակառակութիւն, tartışma *2) վիճաբանութիւն*

վէմ միակտուր՝ կարծր քար. *2) ժայռ*

վէպ ընդարձակ պատմուածք չարք մը դէպքերու՝ որոնց մէջ կը գործեն հեղինակին կողմէ ստեղծուած զանազան հերոսներ, roman. *2) պատմական զրոյց. 3) պատմութիւն*

վէս հպարտ, սէգ. *2) գոռոզ*

վէսութիւն հպարտութիւն, գոռոզութիւն

վէսօրէն վէսի պէս, գոռոզաբար

վէտ փոքր ալիք.

վէտ-վէտ = ալիք ալիք

վէտվէտում վէտվիտում, ալիք-ալիք ծածանում

վէտվէտել վէտվիտել, ալիք-ալիք ըլլալ

վէրք մորթին վրայ կամ մարմնին մէջ գոյացած բորբոքում, խոց, yara. *2) կեղ*

վթարել աւրել, վնասել, խաթարել

վժլտուք վժժալու ձայն, չառաչ (հոսող ջուրի)

վժվժալ վժժալ, վըժ վըժ ձայն հանել, աղմկել

վիզ մարմնին այն մասը՝ որ գլուխը ուսերուն կը միացնէ, ճիտ, պարանոց, boyun

վիթ այծեամի կամ յամոյրի նման կենդանի մը, antilop

վիթխարի չատ մեծ, հսկայական, koca(man) dev(asa)

վիժած վիժուկ թերածին, düşuk, erken doğmuş. *2)* ձախողած

վիժակ իբրեւ զարդ կախուած վարագոյր (բեմի), fon. *2)* ջուրի հոսանք

վիժանուտ ջուրի պէս վազող, վիժող

վիժեցնել ժամանակէն առաջ՝ մեռած ծնիլ, düşürmek duşuk yap(tır)mak. *2)* ձախողեցնել. *3)* հոսեցնել

վիժիլ ոյժով գլորիլ (դէպի վար), հոսիլ *2)* մեռած ծնիլ, düşmek. *3)* ձախողիլ

վիհ խոր փոս, անդունդ, խորխորատ

վիճաբանիլ վիճիլ, վէճի բռնուիլ, tartışmak

վիճաբանութիւն բանավէճ, բանակռիւ, վէճ, tartışma

վիճակ կացութիւն. *2)* բախտ. *3)* քուէ. *4)* թեմ

վիճակագրութիւն հասարակական կեանքի երեւոյթները թիւերով արտայայտելու գիտութիւն, istatıstik

վիճակահանութիւն վիճակախաղ, բախտախաղ, çekiliş

վիճակարկել վիճակ ձգելով որոշել, kura

վիճակացոյց ցուցակ՝ որ կը պարունակէ աշակերտի մը ստացած նիշերը, karne

վիճակիլ բախտի բերումով պատահիլ, իյնալ

վիմագրութիւն քարի վրայ գրելով կամ գծելով կատարուած տպագրութիւն, litografi, taşbaskı

վին լարաւոր՝ հին նուագարան մը, lavta

վիշապ առասպելական թեւաւոր հրէշ-օձ, ejder

վիշտ թախիծ, մորմոք. *2)* տառապանք, ցաւ

վիպագիր վէպ գրող, romancı *2)* պատմագիր, պատմիչ

վիպակ փոքր վէպ. *2)* նորավէպ, պատմուածք

վիպական վէպի վերաբերեալ. 2) վէպի նման

վիպասան վիպագիր 2) պատմական դէպքերու երգիչ (հին ժողովրդական)

վիպել վէպ գրել. 2) պատմել (զրոյց, առասպել)

վիպերգ վիպերգութիւն, գողտրիկ երգ, roman

վիրաբոյժ բժիշկ՝ որ գործողութեամբ կը բուժէ, cerrah

վիրակապ վէրքը կապելու՝ կամ փաթթելու լաթ, sargı

վիրապ գուբ 2) գետնափոր մութ բանտ. zından

վիրաւոր վիրաւորուած, վէրք ստացած, yaralı

վիրաւորել վէրք բանալ, խոցել 2) վշտացնել

վիրաւորիչ անարգական նախատական, yaralayıcı

Վիրգիլիոս չուրջ քսանմէկ դար առաջ ապրած՝ մեծահռչակ լատին բանաստեղծ

վլվլուկ աղմուկ, ժխոր, խառնաշփոթ ձայն, patırtı

վխտալ խռնուիլ եւ խառն շարժումներ ընել, kaynamak

վկայ ականատես կամ ականջալուր անձ, şahıt, tanık

վկայաբանութիւն մարտիրոսներու պատմութիւն

վկայագիր վաւերացուած գրաւոր տեղեկութիւն, sertifika. belge. kâğıt

վկայական շրջանաւարտի վկայախնուղթ, diploma

վկայարան մարտիրոսներու անուան կառուցուած մատուռ (ուր ամփոփուած են անոնց աճիւնները)

վկայել իբրեւ վկայ ներկայանալ, հաստատել, tanıklık etmek

վկայութիւն վկային ըսածները, tanıklık 2) վկայ ըլլալ 3) գրութենէ մը մէջբերում

վհատ վհատած, յուսահատ, բարոյալքուած

վհատիլ յուսահատիլ, բարոյալքուիլ, ümidini kesmek yılmak

վհատութիւն յուսահատութիւն. յուսալքութիւն

վհուկ կեղծ գուշակութիւններ ընող, կախարդ, büyücü

վճարել պարտքը հատուցանել, փոխարինել

վճարում պարտքի հատուցում, փոխարինում, ödeme

կանխաւ վճարում = կանխավճար

մաս-մաս վճարում = մասնավճար

վճարօր վճարման օր, պայմանաժամ

վճիռ բացարձակ որոշում, karar. *2)* դատավճիռ, hüküm

վճիտ յստակ, մաքուր. ջինջ, պայծառ, ականակիտ, զուլալ (ջուր)

վճռաբեկ դատավճիռը բեկանող (ատեան. Yargıtay)

վճռական բան մը վերջնականապէս որոշող, kesin belirleyici. kritik. *2)* վերջնական. *3)* հաստատամիտ, kararlı

վճռականութիւն վերջնականապէս որոշելու կարողութիւն. 2: հաստատամտութիւն

վճռականօրէն վճռականապէս. վճռական կերպով

վճռել վճիռ տալ, karar vermek *2)* դատել. *3)* որոշել

վնաս կորուստ՝ զրկանք՝ կամ աւեր պատճառող որեւէ բան, ziyan, hasar, kayıp. *2)* զրամական կորուստ, zarar

վնասակար վնասաբեր, վնաս պատճառող, zararlı

վնասել վնաս պատճառել, վթարել, zarar/hasar vermek. *2)* առեւտուրի մէջ կորսնցնել, zarar etmek

վշտաբեկ վիշտերով կոտրուած կամ չարչարուած. վշտահար, ցաւատանջ

վշտագին սաստիկ վիշտ կրած, թախծագին

վշտակիր վիշտ կրող, վիշտերու ենթարկուած

վշտակից վշտի ընկեր, ցաւակից. *2)* կարեկից

վշտահար վշտաբեկ 2) վշտակիր. 3) սգաւոր

վշտահեղձ վիշտերու մէջ թաղուած-խեղդուած

վշտանալ վշտակրիլ. վիշտ զգալ, ցաւիլ, ափսոսալ. 2) բարկանալ, սրդոդիլ

վշտաչարչար վշտատանջ, վշտալուկ, վշտաբեկ

վշտացնել վիշտ պատճառել, gücendirmek. 2) նեղացնել

վոհմակ գազաններու խումբ, (kurt) sürü(sü)

վուշ կանեփի թելը որմէ կտաւ կը գործեն, keten

վռնտել անարգելով հեռացնել, արտաքսել, քշել, kovmak

վսեմ վեհ, բարձր, գերազանց, փառաւոր, yüce

վսեմագոյն ամէնէն աւելի վսեմ

վսեմաշուք վսեմափայլ, մեծաշուք, մեծափառ

վստահ կասկածէ զերծ, ապահով, emin. 2) համոզուած

վստահելի որուն կարելի է վստահիլ, güvenilir, emin. 2) հաւաստի, արժանահաւատ

վստահեցնել ապահովցնել. 2) երաշխաւորել

վստահիլ վստահ ըլլալ (մէկուն՝ կամ բանի մը նկատմամբ), güvenmek. 2) մէկուն հաւատալ եւ բան մը յանձնել. 3) յոյս դնել, ապաւինիլ

վստահութիւն ապահովութիւն, güven(ç). itimat. 2) համարում

վտակ հոսող ջուր, առու

վտանգ չարիք սպառնացող վիճակ, tehlike 2) փորձանք

վտանգաւոր չարիք հասցնող. փորձանաւոր, tehlikeli

վտանգել վտանգի ենթարկել, tehlikeye sokmak atmak

վտառ ձուկերու խումբ, (balık) süru(sü)

վտարանդի հայրենիքէն վտարուած, տարագիր, sürgün. 2) պանդուխտ. 3) թափառական

վտարել վանել, արտաքսել, atmak, kovmak.
2) տարտագրել

վտիտ նիհար, տկար, ազազուն, ճղճաձ. cılız, zayıf

վտտիլ վտիտ դառնալ, նիհարնալ

վրայ վրան, վերի կողմը (հակառակը՝ տակ. տակը), üst.
2) արտաքին կողմը (հակառակը՝ մէջ, մէջը).
3) ուղղութեամբ. 4) տարածութեամբ. 5) մասին, նկատմամբ. 6) առթիւ 7) նոյն միջոցին.

վրայ-գլուխ = հագուստ

վրան տոկուն կտաւէ չինուած չարժական խուց (կոնաձեւ կամ քառակուսի), çadır

վրանաբնակ վրանի մէջ բնակող, vaşkatun

վրդովել անհանգիստ ընել, խանգարել, rahatsız/huzursuz etmek. 2) յուզել, խռովել, uzmek, kaygılandırmak

վրդովիլ խռովիլ, յուզուիլ, մտատանջուիլ

վրդովիչ մտատանջութիւն պատճառող, խռովիչ

վրդովում հոգեկան յուզում, խռովք, kaygı, endişe heyecan. 2) խուճապ, իրարանցում, շփոթութիւն. huzursuzluk, gergınlik, karışıklık

վրէժ բուռն փափաք՝ չարիքի մը փոխադարձելու, intikam. öç. 2) պատիժ

վրէժ լուծել չարիքի փոխարէն չարիք հասցնել, öç almak

վրէժխնդիր ոխակալ, քինախնդիր, intikamcı

վրէժխնդրութիւն վրիժառութիւն, չարիք՝ կատարուած չարիքի փոխարէն.
2) քինախնդրութիւն, վրէժ

վրիժակ փիղի՝ վարագի դուրս ցցուած ակռայ, ժանիք. 2) գէնք 3) վրէժխնդիր

վրիժառու իր վրէժը լուծող. 2) վրէժխնդիր

վրիպակ տպագրական սխալ. 2) սխալ

վրիպել թիրախին չհասնիլ. չեղիլ, şaş(ır)mak. 2) մոլորիլ, սայթաքիլ, մեղանչել. 3) չյաջողիլ, ձախողիլ. ֊ սխալիլ

վրիպում վրիպանք, սխալմունք. 2) չեղում. 3) սայթաքում. 1) ձախողանք

վրձին նուրբ խոզանակ (նկարիչի, ներկարարի), fırça

վրնջել վրնջիւն արձակել (ձիու), խրխնջել, kışnemek

Տ

Տ *չորս հազար (ՏԱ = 4001, ՏՏ = 4050, ՏՆԽԴ = ՌՌՌՌ։ 2) նախադաս ժխտական մասնիկ*

տաբատ *մէջքէն վար հագնուած զգեստ*, pantolon

տագնապ *հոգեկան տակնուվրայութիւն, դժուար կացութիւն*, bunalım, kriz. *2) հիւանդութեան մը ծայրայեղ աստիճանը. 3) ճգնաժամ*

տագնապիլ *տագնապի ենթարկուիլ, տանջուիլ, չարչարուիլ*, bunalmak. kıvranmak panığe kapılmak

տագր *կնոջ մը համար՝ իր ամուսնին եղբայրը*, kayın

տաժանակիր *տաժանք պատճառող, խիստ ծանր*

տաժանելի *դժնդակ, անտանելի, չարչարող*, zahmetli, eziyetli, yorucu

տաժանք *չարչարանք, նեղութիւն, յոգնութիւն*, acı. sıkıntı, zahmet

տալ *կնոջ մը համար՝ իր ամուսնին քոյրը*. gorumce

տալ *ուրիշի մը փոխանցել (իր ձեռքով), յանձնել*, vermek. *2) մատուցանել*

ականջ տալ = մտիկ ընել
առնել-տալ = կռուիլ (խօսքով)
բերան տալ = մատնել
գլուխը տալ = զոհուիլ
երես տալ = չփացնել
ծայր տալ = սկսիլ
ծիծ տալ = դիեցնել
կուրծք տալ = դիմադրել
կռնակ տալ = ապաւինիլ
հոգի տալ = ցանկալ. 2) մեռնիլ
հովուն տալ = փճացնել

ձայն տալ = արթնցնել
ձեռք տալ = մատնել
մարդու տալ = ամուսնացնել (կին)
յիշոց տալ = հայհոյել

տախտակ տափակ ու երկայն փայտի չերտ. tahta
2) բարակ՝ հարթ ու տափակ չերտ (որեւէ կարծր նիւթէ՝ քարէ, մետաղէ եւն.), levha

տախտակամած տախտակով ծածկուած գետին, döşeme

տախտակորմ տախտակէ չինուած պատ

տածել խնամք տանիլ, բուծանել, bakmak beslemek.
2) զգալ

տակ տակը, ներքեւ, alt. 2) յատակ.

ձեռքի տակ = պատրաստ
ձեռքի տակէ = գաղտնի

տականք դիրտ, մրուր, tortu. 2) աղբ, süprüntü. çöp

տակառ գլանաձեւ փայտէ աման (մէջ ջտեղը ուռած), fı

տակաւ կամաց-կամաց. 2) հետզհետէ

տակաւին դեռ. մինչեւ հիմայ, daha

տակնուվրայ ընել տակինը վրան հանել, altüst etmek.
2) կործանել 3) վրդովել

տաղ ոտանաւոր. 2) քերթուած 3) երգ

տաղանդ բնական ձիրք, մեծ ընդունակութիւն (որեւէ արուեստի նկատմամբ), yetenek.
2) ծանրութեան չափ մը. 3) հին դրամ մը

տաղանդաւոր տաղանդ ունեցող, օժտուած. yetenekli

տաղաչափութիւն ոտանաւոր գրելու արուեստ

տաղասաց տաղերգու, տաղերգակ, տաղ ըսող

տաղաւար հիւղ, խրճիթ, kulube. 2) վրան. 3) տօն

տաղտկալի ձանձրալի, անհաճոյ, usandırıcı sıkıntılı

տաղտուկ տաղտկութիւն, ձանձրոյթ, sıkıntı

տաճար Աստուծոյ տուն. աղօթատուն. 2) եկեղեցի

տամկանալ քիչ մը թրջիլ, խոնաւնալ, nemlenmek yaşarmak

տամուկ քիչ մը խաց, խոնաւ, nemlı yaş

տանելի որուն կարելի է դիմանալ, հանդուրժելի

տանիլ փոխադրել, göturmek 2) վարել. 3) կրել.
1) հանդուրժել

հոգ տանիլ = հոգալ
խնամք տանիլ = խնամել
յաղթանակ տանիլ = յաղթել
քունը տանիլ = քնանալ

տանիք չէնքի մը վրայի մասը, երդիք, կտուր, dam

տանձենի տանձի, տանձի ծառ, armut ağacı

տանուտէր ընտանիքի մը պետը 2) Հարուստ

տանջանք չարչարանք, ցաւ, işkence, eza, azap. eziyet.
2) տառապանք

տանջարան տանջանարան. տանջելու տեղ

տանջել ցաւ պատճառել, չարչարել, işkence ezıyet etmek, acı çektırmek

տանտէր տուն ունեցող, տան սեփականատէր, ev sahıbi

տանտիկին տնական գործերու Համուտ կին. hanım. ev kadını

տանտիրուհի տան տիկինը. 2) տանտէր կին

տաշել յղկել, ողորկել, կոկել, yontmak

տաշեղ տաշուք. տաշելու ատեն թափած փոքր կտոր կամ մանրուք, talaş

տաշտ փայտէ աման (լաթ լուալու կամ խմոր շաղուելու), tekne

տաշտակ = փոքր տաշտ

տապ այրող տաքութիւն, սաստիկ տաք

տապալել գետին գլորել, devirmek. *2)* իշխանութենէ զրկել, յաղթահարել. *3)* թաւալել

տապակ տապկելու աման, tava

տապան գերեզման, չիրիմ. *2)* մեծ անտուկ

տապանակ փոքր տապան, տուփ կամ անտուկ

տապանաքար գերեզմանաքար, mezar taşı

տապաստ տապասկ, օձացաւ. *2)* գետնի սփռոց

տապար կացին, փայտատ

տապլտկիլ գետնի վրայ՝ աջ ու ձախ թաւալիլ, yuvarlanmak, debelenmek

տապկել տապակել, եռացած իւղով եփել, kızartmak

տառ գիր նշանագիր, harf. *2)* նեղ իմաստ (խօսքի)

տառադարձել որեւէ լեզուով գրուած բառ մը ուրիշ լեզուի այբուբենով գրել

տառապանք վիշտ, նեղութիւն, չարչարանք, acı, sefalet, sıkıntı, eziyet

տառապիլ նեղութիւն կրել, չարչարուիլ, acı sıkıntı eziyet çekmek, kıvranmak

տառասխալ ուղղագրական սխալ, imla hatası, yazım yanlışı

տառացի բառ առ բառ, առանց փոփոխութեան, motamot, harfiyen. *2)* առանց բուն իմաստը նկատի ունենալու

տառեխ թեփաւոր ձուկ մը զոր կ'ապխտեն, ringa

տառեղ սպիտակ արագիլ (կարմիր ոտքերով), leylek, akbalıkçıl

տասը երկու անգամ հինգ, on

Տասնաբանեայ տասը պատուիրաններու օրէնք

տասնեակ տասը հատ (իբրեւ ամբողջութիւն). on(luk)

տատամսիլ վարանիլ. չուարիլ, tereddüt etmek

տատանիլ ճօճիլ, օրօրուիլ, sallanmak. salınmak gidıp gelmek. *2)* ծանծանիլ

տատասկ տեսակ մը փուշ (խոշոր եւ սուր), demir dikeni

տատրակ աղաւնիի նման թռչուն մը. kumru

տար հեռու, հեռաւոր, օտար. *2)* զատ

տարաբախտ անբախտ, դժբախտ

տարաբնակ օտարական. *2)* պանդուխտ

տարագիր աքսորական, վտարանդի, sürgün

տարագրել աքսորել, վտարել, արտաքսել, sür(gune gönder)mek

տարադէմ երթալ հեռու՝ կամ օտար տեղ երթալ

տարադէպ անտեղի, անյարմար, անպատշաճ

տարազ կերպ, ձեւ, եղանակ (զգեստի)

տարաժամ ժամանակէ դուրս (առաջ կամ ուշ)

տարածել սփռել, փռել, ծաւալել, yaymak. *2)* հասցնել

տարածութիւն տեղ, միջոց, ծաւալ, yer, saha, mesafe, alan, hacim, uzam. uzay

տարակարծիք տարբեր կարծիք ունեցող

տարակարծութիւն անհամաձայնութիւն, anlaşmazlık görüş farklılığı

տարակոյս երկմտութիւն, կասկած, şüphe. ıkırcık

տարակուսական կասկած արտայայտող. *2)* կասկած արթնցնող, կասկածելի

տարակուսիլ կասկածիլ, şüphe etmek. *2)* վարանիլ, երկմտիլ, ikirciklenmek

տարաձայնել զրոյց տարածել, [söylenti] yaymak

տարաձայնիլ անհամաձայն ըլլալ, չհամաձայնիլ

տարաձայնութիւն տարակարծութիւն, ihtilaf anlaşmazlık. uyuşmazlık. *2)* զրոյց, söylenti

տարամերժ այլամերժ, օտարամերժ

տարաշխարհիկ տարբեր երկրի պատկանող, օտար. 2) պանդուխտ. 3) վտարանդի

տարապայման չափէ դուրս, չափազանց, sınırsız, görülmemiş, aşırı olmadık, acayip

տարապարհակ անվարձ, ձրի (բռնի աշխատանք, angarya)

տարապարտուց առանց պատճառի, պարապ տեղը. 2) անիրաւ կերպով

տարասովոր արտասովոր, անսովոր

տարափ յորդ տեղացող. 2) տեղատարափ

տարափոխիկ փոխանցիկ, վարակիչ

տարբաղադրել տարրալուծել, բաղադրութիւն մը իր մասերուն բաժնել, լուծել, ayrıştırmak, bileşenlerine ayırmak

տարբեր ոչ-միեւնոյն, ուրիշ, զանազան, değişik, farklı

տարբերիլ տարբեր ըլլալ, փոխուիլ, değişmek farklı olmak, farklılaşmak fark etmek, ayrılmak

տարբերութիւն տարբեր վիճակ, զանազանութիւն, fark ayrım. 2) անհաւասար թիւերու տարբերած մասը, fark

տարեգլուխ տարեմուտ, տարուան սկիզբը

տարեգրութիւն տարեգիրք, պատմական գրութիւն՝ ուր կը նկարագրուին դէպքերը իրենց ժամանակագրական կարգով, anal, yıllık

տարեդարձ այն օրը՝ երբ մէկ կամ քանի մը տարի առաջ պատահած է ուրախալի դէպք մը (զոր կը տօնենք), yıldönümü

տարելից մէկուն մահէն յետոյ՝ տարին լրացած օրը (որպէս տխուր յիշատակ), [ölüm] yıldonumu

տարեկան մէկ տարուան համար, yıllık 2) տարին մէկ անգամ կատարուող 3) տարիք ունեցող yaşında

տարեկից նոյն տարիքը ունեցող, Հասակակից, yaşıt

տարերային տարերական, բնութեան տարրերէն կամ ոյժերէն յառաջ եկած, doğal. *2)* տարրերէ բաղկացած, նիւթական, ilkel, basit, temel, elemental

տարերք սկզբնական գիտելիք (որեւէ գիտութեան), temeller. *2)* բնութեան ոյժեր, doğa güçleri

տարեց տարիքով մեծ, երէց. *2)* տարիքոտ

տարեցոյց օրացոյց՝ որ միեւնոյն ատեն Հաւաքածոյ մըն է զանազան տեղեկութիւններու եւ գիտելիքներու, yıllık

տարի տասներկու ամիս. *365 օր եւ 6 ժամ*, yıl

տարիք կեանքի տարիները, Հասակ, yaş

տարիքոտ բաւական մեծ տարիք ունեցող. yaşlı. *2)* ծեր. *3)* տարեց

տարհամոզել մէկուն համոզումը կամ միտքը փոխել

տարմ թռչուններու խումբ, երամ

տարողութիւն կրելու՝ տանելու եւ կամ պարունակելու կարողութիւն, kapasite. *2)* ոյժ

տարուբերիլ տատանիլ, երերալ, gidip gelmek sallanmak *2)* վարանիլ

տարուիլ փոխադրուիլ, goturülmek taşınmak sürüklenmek. *2)* ակամայ՝ ազդեցութեան մը ենթարկուիլ, dalmak

տարտամ անորոշ, անվճռական, bulanık. kararsız, ikircimli *2)* դանդաղ, ağır (aksak), gevşek

տարտամութիւն անորոշութիւն, թուլութիւն

տարտամօրէն տարտամ կերպով

տարտարոս դժոխքի անդունդ. *2)* դժոխք

տարտղնել ցիրուցան ընել, ցրուել, dağıtmak

տարր սկզբնական նիւթ *2)* որեւէ բան բաղկացնող մաս, unsur, oğe. *3)* պարզ մարմին. element

տարրաբանութիւն տարրագիտութիւն, քիմիա

տարրական սկզբնական, temel, başlangıç.
2) ամենապարզ, ılkel, basıt

տարփածու սիրող, հոմանի, սիրահար, sevgili

տարփանք փափաք, սէր. *2)* սիրահարութիւն

տարփողել բարձրաձայն տարածել, հռչակել

տարփոտ տարփանք ունեցող. *2)* տուփոտ

տարօրինակ անօրինակ, անսովոր, tuhaf, garip, acayıp

տաւիղ լարաւոր նուագարան մը, santur

տափակ տափարակ. հարթ մակերեւոյթ ունեցող, yassı. *2)* անհրապոյր, անհամ

տափաճուկ տափակ մարմնով ձուկ մը, pisi

տափան երկրագործական գործիք մը (որով արտի երեսը կը հարթեն), tapan

տափաստան անմշակ՝ հարթ դաշտավայր, bozkır, düzluk

տափարակ տափակ, հարթ մակերեւոյթ, düz(luk)

տաք պաղին հակառակը, ջերմ, sıcak

տաքարիւն տաք արիւն ունեցող (կենդանիներ՝ որոնց արեան ջերմութեան աստիճանը կախում չունի իրենց ապրած միջավայրէն), sıcakkanlı. *2)* դիւրագրգիռ, տաքգլուխ. *3)* համակրելի, դիւրահաղորդ

տաքնալ ջերմութեան աստիճանը բարձրանալ, ısınmak. *2)* տաք զգալ

տաքութիւն ջերմութիւն (բարձր աստիճանի). sıcaklık

տգեղ ինչ որ գեղեցիկ չէ, անհաճոյ, çirkin. *2)* տձեւ. *3)* անվայել. *4)* կոպիտ

տգեղութիւն տգեղ վիճակ. *2)* տձեւութիւն

տգէտ անգէտ, անտեղեակ, չգիտցող. cahil *2)* ուսում չունեցող, անուս

տգիտութիւն տգէտ վիճակ, անգիտութիւն, cehalet

Տեառնընդառաջ Քրիստոսի ծննդեան ետ օրը

տեղ տարածութիւն. վայր, գետին, yer. *2) փոխարէն*

խօսքը տեղը դնել = յարմար առիթէն օգտուելով ըսել (ուզածը)

տեղ բանալ = նստելու/կեցնելու/անցնելու տեղ ապահովել (մէկուն)

տեղը բանալ = պարկեշտ տեղը պատրաստել (մէկուն)

տեղը բերել = կատարել

տեղը բռնել = փոխարինել

տեղը մնայ = լաւ չէ/պէտք չէ

տեղը տեղին = տեղն ու տեղը, կէտ առ կէտ, մանրամասնութեամբ

տեղին = պատշաճ

տեղագրութիւն որեւէ տեղի մանրամասն նկարագրութիւն ու գծագրութիւն. topografi

տեղալ անձրեւել, յորդառատ թափիլ (երկինքէն), yağmak

տեղակալ փոխանորդ պաշտօնեայ, vekil. *2) կուսակալ*

տեղական տեղի մը յատուկ. yerel. *2) տեղ ցոյց տուող*

տեղապահ բարձրաստիճան հոգեւորականի մը փոխանորդող կրօնաւոր

տեղատարափ երկինքէն յորդ տեղացող (անձրեւ, կարկուտ). *2) տարափ*, sağanak

տեղատուութիւն մակընթացութեան հակառակ շարժում՝ որու միջոցին ծովու ջուրերը կը քաշուին, cezir

տեղացի որոշ տեղի մը բնակիչ, բնիկ, yerli

տեղաւորել բան մը իր տեղը դնել, զետեղել, yerleştirmek

տեղափոխել տեղը փոխել, փոխադրել, yer değiştirmek, taşımak

տեղեակ գիտակ իրազեկ, հմուտ, վերահասու

տեղեկագիր որեւէ գործի կամ աշխատանքի մասին գրաւոր տեղեկութիւն, rapor

տեղեկանալ տեղեակ դառնալ, իմանալ, öğrenmek, bilgilenmek

տեղեկութիւն բանի մը մասին տրուած ծանօթութիւն, լուր, malumat, bilgi

տեղի անտեղի յարմար եւ անյարմար կերպով, yerli yersiz

տեղի ունենալ կատարուիլ, ըլլալ, yapılmak

տեղի տալ պատճառ դառնալ, yol açmak. *2)* հաւանիլ

տենդ հիւանդութեան ջերմ, տաքութիւն եւ դող, humma sıtma

տենդագին տենդի բռնուածի պէս, բորբոքած, hummalı ateşli, hararetlı

տենդոտ տենդ ունեցող *2)* բուռն, սաստիկ

տենչալ սաստիկ փափաքիլ, ցանկալ, րղձալ, arzulamak

տենչանք տենչ, սաստիկ փափաք, տարփանք, arzu

տեսաբանական տեսաբանութեան վերաբերեալ

տեսաբանութիւն բնագիտութեան այն մասը՝ որ կ'ուսումնասիրէ լոյսի եւ տեսողութեան օրէնքները, optik

տեսադաշտ այն տարածութիւնը՝ զոր մարդ կարող է տեսնել (աչքով), görüş sahası/alanı

տեսակ արտաքին տեսք. *2)* որակ, յատկութիւն, çeşit

տեսական տեսանելի, երեւցող *2)* տեսութեան վերաբերեալ (գործնականին հակառակը), teorik

տեսակարար տեսակի մը յատուկ, տեսակի մը յատկանիշը կազմող (ինչպէս՝ մարմնի մը ծանրութիւնը), özgül

տեսակէտ *Հարցի մը մասին արտայայտուած կարծիք, Հայեցակէտ,* görüş

տեսակցիլ *տեսակցութիւն ունենալ,* görüşmek

տեսակցութիւն *Հանդիպում եւ խօսակցութիւն*

տեսանելիք *տեսողութեան գործարանը. աչք*

տեսարան *ուր կարելի է տեսնել Հետաքրքրական որեւէ բան. 2) բնութեան մէկ մասը կամ պատկերը,* manzara

տեսիլ *տեսք. 2) բեմի տեսարան,* sahne *3) տեսիլք*

տեսիլք *Աստուածային երազ՝ որ կ'արտայայտէ գուշակութիւն կամ յայտնութիւն.*
2) երեւակայածին պատկեր, ցնորք, hayal

տեսլական *գաղափարական, իտէալական*

տեսնել *բանի մը նայիլ եւ զայն ըմբռնել,* gormek.
2) նկատել. 3) Հասկնալ.

լոյս տեսնել = Հրատարակուիլ
օր տեսնել = լաւ ապրիլ

տեսնուիլ *երեւիլ. երեւնալ,* görunmek. gozükmek
2) տեսակցութիւն ունենալ, görüşmek

տեսողութիւն *տեսնելու կարողութիւն, աչք,* gorme, göruş, göz

տեսութիւն *ամբողջական սկզբունք կամ օրէնք՝ որով կը պատճառաբանենք զանազան դէպքեր,* teori. *2) տեսակցութիւն.*
3) տեսողութիւն

տեսուչ *այն անձը՝ որ կը ղեկավարէ բարձրագոյն վարժարանի մը ուսումնական աշխատութիւնները,* dekan. *2) տնօրէն,* müdür

տեսչական *տեսուչին յատուկ, տեսուչին վերաբերեալ*

տեսք *արտաքին կերպարանք, երեւոյթ.* göruntu

տեսքոտ գեղեցիկ արտաքինով, գեղեցիկ. gösterişli

տետր տետրակ, մէջի չարուած թուղթերու ամբողջութիւն (որուն մէջ կը գրենք), defter

տերեւ ծառերու չնչառութեան գործարանը (տափակ ու կանանչ թերթի ձեւով), yaprak

տերեւաքաշափ ծառերուն տերեւ քաշելու վիճակը. 2) տերեւները քաշած 3) աշուն yaprak dökumu

տերեւաշարժ տերեւները շարժող. 2) ուր տերեւները կը շարժին

տերեւիկ փոքր տերեւ

տերեւուտ ծառի մը տերեւաշատ մասը

տեւական յարատեւ, չարունակական, մնայուն, sureklı, surgit. hep

տեւել չարունակուիլ, չվերջանալ. surmek

տեւողութիւն տեւելու միջոց կամ ընթացք, süre

տզրուկ արիւն ծծող որդ, suluk. 2) մակաբոյծ

տէգ կարճ նիզակ, գնդարդ

Տէր Աստուած. 2) Քրիստոս 3) քահանայ 4) բարձրաստիճան անձ, տիար

տէր ունեցող. 2) սեփականատէր. 3) պաշտպան

տէրութիւն պետութիւն. 2) իշխանութիւն

տէրունական Աստուծոյ վերաբերեալ. 2) Քրիստոսի վերաբերեալ.

Տէրունական աղօթք = Հայր Մեր

տէրտէր տէր Հայր, քահանայ, երէց, papaz

տժգոյն գունաթափ, գունատ, դժգոյն, soluk, solgun

տժգունիլ գունաթափ ըլլալ. գունատիլ, solmak

տիար տի-այր, տէր. պարոն, bay

տիեզերաբանութիւն այն գիտութիւնը՝ որ կ'ուսումնասիրէ տիեզերքը կառավարող օրէնքները. kozmoloji

տիեզերագրութիւն տիեզերական մարմիններու չարժումները նկարագրող գիտութիւն, kozmografi

տիեզերական տիեզերքի վերաբերեալ. 2) համաշխարհային, evrensel

տիեզերք անսահման տարածութիւն՝ որուն մէջ կը գտնուին բոլոր երկնային մարմինները. kainat, evren

տիզ մակաբոյծ միջատ մը, kene

տիկ ոչխարի կամ այծի պարկաձեւ մորթ (որուն մէջ կը դրուի ձէթ գինի, պանիր եւն.), tulum

տիկին տի-կին. մեծ կին, տիրուհի, bayan. 2) ամուսնացած կին

տիկնիկ մարդու ձեւով չինուած խաղալիք. kukla

տիղմ տիւլ. ցեխ, çamur

տիպ նմանութիւն օրինակ. 2) տպագրութիւն

տիպար սկզբնական կամ կատարեալ օրինակ, model. tip, örnek, simge

տիտան վիթխարի եւ ուժեղ մարդ, հսկայ

տիտղոս յարգական անուն, պատուանուն, unvan

տիրական տիրոջ վերաբերեալ, իշխանական. 2) տիրող, գօրաւոր 3) իսկական

Տիրամայր Մարիամ Աստուածածին, Meryem Ana. 2) քահանայի մայր

տիրանալ տէր դառնալ, ունենալ, sahip olmak ele geçirmek. hâkimiyeti altına almak, kapmak

տիրապետել իշխել, տիրել, նուաճել, hükmetmek, hüküm sürmek, egemen hâkim olmak

տիրապետութիւն իշխանութիւն, hâkimiyet, egemenlik

տիրացու եկեղեցական կրտսեր երգիչ. դպիր

տիրել իբրեւ տէր իշխել, hükmetmek hakim olmak. *2)* իր ազդեցութեան տակ առնել, նուաճել, գրաւել. egemen olmak. *3)* թագաւորել. տիրապետել, hukum sürmek

տիրուհի տէր կին, տիկին *2)* Տիրամայր

տիւ լոյս օր, ցերեկ, gündüz

տիւանդորը ցորեկուան թեթեւ քուն՝ Հանգիստ

տխեղծ մարմինը չզարգացած, ճռզած, վատոյժ, նիհար, վտիտ, cılız, çelimsiz

տխմար ապուշ, անխելք, անմիտ, aptal, akılsız budala. *2)* տգէտ

տխմարութիւն անխելքութիւն, անմտութիւն

տխուր ոչ-ուրախ, վիշտ ունեցող, տրտում, kederli, hazin. üzgün. uzucu

տխրաբեր տխրութիւն բերող. տխրեցնող

տխրագին տխրալից, շատ տխուր

տխրադէմ տխուր դէմքով, տրտմերես

տխրահոչակ վատահամբաւ, վատանուն

տխրայիշատակ տխուր յիշատակներ թողած

տխրաւէտ տխրալի, տխրագին

տխրիլ տխուր դառնալ, վիշտ զգալ, տրտմիլ, kederlenmek. uzulmek

տխրութիւն վիշտ՝ որ կ'արտայայտուի դէմքի վրայ, տրտմութիւն. թախիծ, üzuntü keder. hüzun

տկար ոյժը պակաս, անզօր, վատոյժ, zayıf, güçsüz. *2)* վատառողջ. *3)* անկարող

տկարանալ տկար դառնալ, ոյժը նուազիլ, zayıflamak. *2)* Հիւանդանալ. *3)* չկարենալ դիմադրել

տկարութիւն անզօրութիւն. թուլութիւն, zayıflık. *2)* թեթեւ հիւանդութիւն. *3)* թերութիւն

տկլոր տկլոզ բոլորովին մերկ մերկանդամ (çır)çıplak

տկճոր փոքր տիկ

տկռիլ շատ ուտելով ուռիլ, տիկ դառնալ

տհաճութիւն դժգոհութիւն, դժկամութիւն

տհաս ոչ-հասուն, չհասունցած, խակ

տձեւ ձեւը անհաճոյ, անճաշակ, biçimsiz. *2)* տգեղ

տղաբերք ծննդաբերութիւն. մանկածնութիւն

տղամարդ տղայ մարդ, այր, էրիկ մարդ, erkek. *2)* կտրիճ, delikanlı

տղայ փոքր տարիքի մանչ կամ աղջիկ, մանուկ, çocuk. *2)* մանչ պատանի, oğlan *3)* անփորձ

տղայական տղոց յատուկ, մանկական, çocuk(su) çocukça

տղայամիտ անփորձ, պարզամիտ, միամիտ

տղայութիւն մանկութիւն *2)* անփորձութիւն

տղեկ փոքր տղայ, մանչուկ

տղմոտ տղմուտ, տիղմ պարունակող, ցեխոտ, çamurlu

տմարդի անմարդկային. *2)* անգութ. *3)* կոպիտ

տմոյն տժգոյն, գունատ. *2)* աղօտ

տնակ տնիկ, փոքր եւ անշուք տուն, հիւղ

տնական տնային, տան վերաբերեալ

տնանկ բոլորովին աղքատ, չբաւոր, թշուառ

տնաշէն տունը չէն պահող

տնաւեր տնաքանդ, տուն քանդող

տնեցի տան մէջ ապրող. ընտանիքի անդամ

տնկարան տունկեր հասցնելու տեղ, fidanlık, dikmelik

տնկել բոյսի մը արմատը կամ սերմը հողին մէջ թաղել՝ որպէսզի բուսնին, dikmek.
2) կանգնեցնել, ցցել.

ականջները տնկել = ուշադիր մտիկ ընել
աչք տնկել = նախանձիլ. ցանկալ
աչքերը տնկել = սեւեռել

տնտես *ստորադաս պաշտօնեայ՝ որ կ'սպասաւորէ վարժարանի մը մէջ*, hademe. *2) մատակարար*

տնտեսագիտութիւն *այն գիտութիւնը՝ որ կ'ուսումնասիրէ տնտեսական օրէնքները (ինչպէս՝ հարստութիւններու բաշխում, արտադրութեան պայմաններ, փոխանակութեան ձեւեր)*, ekonomi

տնտեսական *տնտեսութեան կամ մատակարարութեան վերաբերեալ, նիւթական*, ekonomik

տնտնալ *ծանր ու դանդաղ շարժիլ*, oyalanmak

տնօրէն *հաստատութեան մը վարիչը*, mudur

տնօրէնութիւն *տնօրէնի պաշտօն*

տնօրէնուհի *կին տնօրէն*

տնօրինել *կարգադրել. 2) հրամայել*

տնօրհնէք *կրօնական ծէս՝ զոր կը կատարէ քահանան՝ ծուխի տան մէջ աղօթելով*

տոգորել *թաթխել*, daldırmak, ıslatmak, emdırmek *2) զգացումով մը լեցնել, համակել*, doldurmak. kaplamak, yoğurmak

տոգորուիլ *մէջը թաթխուիլ 2) համակուիլ*

տոկալ *դիմանալ*, dayanmak. *2) համբերել, կրել*

տոկոս *փոխ տրուած դրամին բերած շահը*, faız

տոկուն *դիմացկուն, հաստատուն, ամուր*, dayanıklı

տոհմ *սերունդ, զարմ*, nesep. (baba) soy(u). *2) ազգատոհմ. ցեղ*, sülale. kavim

տոհմային *ցեղային. ազգային. 2) տոհմիկ*

տոհմիկ *լաւ տոհմէ ծնած. 2) տոհմային*

տող *մէկ գծի վրայ շարուած (գիր), շարք*, satır

տողադարձ *բառի մը մէկ մասը յաջորդ տողին վրայ անցընել*, tireleme

տողանցել կարգով չարուած անցնիլ

տողընդմէջ իւրաքանչիւր տողէ ետք՝ տող մը բաց ձգուած

տոմար վաւերական արձանագրութիւններու տետրակ, kutük (resmi) defter *2)* հաշուեգիրք. *3)* տարեցոյց

տոմարակալ հաշուակալ, հաշուապահ

տոմս տոմսակ, թուղթի կտոր՝ վրան գրուած կամ տպագրուած, bilet. *2)* քրոնիկագրութիւն, fıkra, makale

տոչորիլ վառիլ այրիլ, մրկիլ, yanmak. *2)* պապակիլ

տոպրակ կտաւէ՝ կաշիէ կամ թուղթէ չինուած աման (մեծը՝ պարկ, փոքրը՝ քսակ), torba

տոտիկ փոքր ոտք. *2)* ոչխարի՝ այծի սրունք

տորմիղ տորմ, ռազմանաւերու խումբ, donanma, filo

տուայտանք չարչարանք, տառապանք

տուայտիլ չարչարուիլ, տառապիլ, նեղուիլ

տուարած անդէորդ, խաչնարած, հովիւ

տուգանք տոյժ, դրամական պատիժ, (para) ceza(sı)

տուժել տուգանք կրել. *2)* վնասուիլ, կորսնցնել

տուն բնակարան, ev. *2)* ընտանիք. *3)* ոտանաւորի մը իւրաքանչիւր անջատ մասը (որ յանգերու եւ վանկերու ամբողջութիւն մըն է), kıta, beyıt

տուն տեղ ըլլալ = ամուսնանալ
տունը մնալ = չամուսնանալ
Աստուծոյ տուն = տաճար
գթութեան տուն = հիւանդանոց
պոռնիկներու տուն = հանրատուն

տունկ տնկուած բոյս, fıdan dikme. *2)* խոփ

տուրք այն դրամը՝ զոր կը վճարենք պետութեան. հարկ. vergi *2)* շնորհք, պարգեւ

տուփ փոքրիկ անօթ կամ արկղիկ՝ բացուող ու գոցուող կափարիչով, kutu

տպագրել գրուածք մը հրատարակել, basmak 2) տպել

տպագրիչ տպագրող վարպետ. 2) հրատարակիչ

տպագրութիւն տպագրելու արհեստ, basım baskı. 2) գիրք

տպազիոն թանկագին քար մը, topaz, sarı yakut

տպածոյ վրան գունաւոր նշաններ կամ պատկերներ դրոշմուած կտաւ, basma

տպարան տպագրատուն, գիրքեր՝ լրագիրներ տպագրելու աշխատանոց, matbaa basımevi

տպաւորել պատկեր մը դրոշմել ու պահել մտքին մէջ, kazımak, yerleştirmek. 2) ազդել

տպաւորիչ տպաւորութիւն գործող, ազդու, etkileyici

տպաւորութիւն որեւէ բանի պատկերը՝ որ կը մնայ յիշողութեան մէջ, դրոշմ, izlenim. 2) ազդեցութիւն

տպաւորուիլ իբրեւ տպաւորութիւն դրոշմուիլ, kazınmak yer etmek, etkilenmek

տպել օրինակ մը մեքենայով բազմացնել 2) տպագրել

տռտռալ չարունակ խօսելով դժգոհութիւն յայտնել (ցած ձայնով), քրթմնջել, dırdırlanmak, dırdır etmek

տուփալ սեռային ցանկութեամբ բորբոքիլ, մէկու մր սիրով այրիլ. 2) սաստիկ փափաքիլ. տենչալ. բաղձալ

տուփանք սեռային ցանկութիւն՝ կիրք, şehvet

տուփոտ տուփանքով լեցուն. 2) վաւաշոտ

տտուն տուտ, պոչ (թռչունի. ձուկի. օձի)

տրական տալու վերաբերեալ. 2) գոյականին այն հոլովը՝ որ կը կապուի բային «որո՞ւ· կամ ·ի ինչ բանի· հարցումով, yönelme durumu, –e halı

տրամաբան տրամաբանութեան համապատասխան, mantıki. *2)* տրամաբանութեան մասնագէտ, mantıkçı

տրամաբանական տրամարանութեամբ կատարուած, բանաւոր, mantık(i) mantıklı

տրամաբանել տրամաբանութեամբ մտածել

տրամաբանութիւն ուղիղ մտածելու՝ դատելու՝ հզրակացնելու կարողութիւն. *2)* այն գիտութիւնը որ կ՛ուսումնասիրէ ճանաչողութեան եւ մարդկային մտածողութեան օրէնքները, mantık

տրամաբանօրէն տրամաբանական կերպով

տրամապիծ ուղիղ գիծ՝ որ շրջանակին կեդրոնէն կ՛անցնի ու կը կիսէ, çap

տրամադիր հակամէտ, յօժար, հաւանած

տրամադրել կարգադրել, յարմարցնել, պատրաստել, düzenlemek. uygun gormek, emretmek. *2)* մէկուն տրամադրութեան տակ դնել, tahsıs etmek, ayırmak

տրամադրելի տրամադրութեան տակ գտնուող, ձեռքի տակ գտնուող, պատրաստ

տրամադրութիւն բան մը ուզածին պէս կարգադրելու կամ գործածելու իրաւունք, tasarruf *2)* հոգեկան փոփոխական վիճակ, keyif. nıyet, anlayış

տրամալար ուղղաձիգ լար (որմնադիրներու), çekul

տրամախոհութիւն ուղիղ դատողութիւն

տրամախօսութիւն հարցում-պատասխանի ձեւով խօսակցութիւն, dıyalog

տրապէզ այն քառանկիւնը՝ որուն միայն երկու կողմերը իրարու զուգահեռական են, yamuk

տրեխ առանց կրունկի՝ վրան բաց ոտնաման (կակուղ կաշիով շինուած), çarık

Տրէ հայոց Դ ամիսը (Նոյեմբեր)

տրոհել իրարմէ բաժնել, անջատել, զատել, bolmek, ayırmak

տրորել ճնշելով չփել, ճմռել, ov(ala)mak, çıtılemek.
2) ճզմել, çığnemek, ezmek, ufalamak

տրուպ խոնարհ, համեստ, նուաստ, չնչին

տրոփել կոխոտելով ոտնաձայն հանել, դոփել.
2) բաբախել (սրտի)

տրոփիւն տրոփում, ոտնաձայն, դոփիւն (ոտքի).
2) բաբախում (սրտի)

տրտմագին շատ տրտում, մեծ տխրութեամբ

տրտմերես տրտում երեսով, տխրադէմ

տրտմիլ տրտում դառնալ, թախծիլ, տխրիլ, hüzünlenmek, kederlenmek, üzülmek

տրտմութիւն տխրութիւն, թախիծ, վիշտ, huzün, keder, uzuntu

տրտմօրէն տրտմաբար, տրտում կերպով

տրտնջալ գանգատիլ, դժգոհիլ, քրթմնջել, yakınmak, şikâyet etmek

տրտում տխուր, թախծոտ, տրտմած, huzunlu, kederli, uzgün, kasvetli, hazin

տրտունջ խօսքով արտայայտուած դժգոհութիւն, գանգատ, şikâyet, yakınma

տրցակ կապոց, ծրար, խուրձ, deste

տփել տփոց տալ, ծեծել, հարուածել, kotek atmak

տքալ ընդհատ ձայնով հառաչել (ցաւէն կամ ծանրութեան ճնշումէն), ınlemek

տքնաջան անթուն աշխատանքով, տաժանելի, դժուար

տքնիլ գիշեր-ցերեկ՝ անքուն աշխատիլ, չարչարուիլ

տքնութիւն անքուն աշխատութիւն (երկար ատեն), տաժանք, չարչարանք

տօթ սաստիկ տաք, հեղձուցիչ օդ, տապ, շոգ

տօթապին չատ տաք, կիզիչ. 2) տօթակէզ

տօթակէզ տօթահար, տաքէն այրած. 2) կիզիչ

տօն ուրախ կամ կարեւոր դէպքի մը առթիւ կատարուած հանդէս, bayram yortu.
2) խրախճանք

տօնախմբութիւն խումբով կատարուած տօն կամ տօնական հանդիսութիւն, kutlama (töreni), şenlik

տօնածառ զարդարուած՝ եղեւինի փոքր ծառ (Կաղանդի եւ Ծննդեան տօնի առթիւ), Noel ağacı

տօնական տօնի վերաբերեալ

տօնավաճառ որոշ աւեններ կատարուող՝ հրապարակային առուտուր, վաճառահանդէս, fuar

տօնել տօն կամ հանդէս կատարել, kutlamak

տօսախ մշտադալար թուփ մը՝ կարծր եւ չատ յարդի փայտով, şimşir

Ր

Ր հինգ Հազար (ՐԱ = 5001, ՐԷ = 5007. ՐՇՄԵ = 5555)
բաբունապետ վարդապետներու պետը (Հրէից)
բաբունի ռաբունի, վարդապետ, տէր
բոպէ երկվայրկեան. 2) ակնթարթ, an
բոպէական շատ կարճ ժամանակ տեւող
բոք թել մանելիք. աղեկատ, oreke

Ճ

Ճ *վեց հազար (ՃԱ = 6001, ՃԺԸ = 6018, ՃՈԿԶ = 6666)*

ցաթիլ *ծաթիլ. 2) ծագիլ*

ցախ *մանր եւ խիտ ճիւղերով թուփ մը*, çalı. *2) խոիւ*

ցախսարիկ *երգեցիկ փոքր թռչուն մը*, çalıkuşu

ցած *ոչ-բարձր, գետնէն քիչ բարձրացած*, alçak *2) հազիւ լսելի, մեղմ (ձայն) 3) ստորին, վար, նուաստ*

ցածնալ *բարձրութիւնը նուազիլ, ցած դառնալ*, alçalmak. *2) ստորնանալ, նուաստանալ, գիջանիլ*

ցածութիւն *ցած վիճակ*, alçaklık. *2) նուաստութիւն*

ցածուն *ցածուկ, խոնարհ, համեստ, պարզ*

ցամաք *երկրագունդի վրայ կարծր տարածութիւն, երկիր, հող*, kara. *2) չոր*, kuru. *3) անզարդ*

ցամաքային *ցամաքի վերաբերեալ. 2) ցամաքի վրայ ապրող (բոյս, կենդանի)*

ցամքեցնել *չորցնել, գօսացնել. 2) սպառել*

ցամքիլ *ցամաք դառնալ, չորնալ*, kurumak. *2) սպառիլ*

ցայգ *մինչեւ այգ, մինչեւ առաւօտ, գիշեր*

ցայգային *գիշերային*

ցայգանուագ *ցայգերգ, գիշերը կատարուող երաժշտութիւն (մէկուն պատուհանին տակ)*, serenat

ցայլել *բան մը աջ ու ձախ կամ ետ-առաջ շարժել*, sallamak. *2) պարզ ջուրով լուալ, ցօղուել*. durulamak

ցայտել *ժայթքել, պոռթկալ, ցատքել (կայծերու, կաթիլներու)*, fışkırmak, sıçramak fırlamak

ցայտուն ցայտած. *2) ականբախ, որոշ, յայտնի,* parlak, göz alıcı, çarpıcı, belirgin

ցայտք ջուրի՝ լոյսի՝ կրակի ցայտած տեղը

ցան ցանուած բան (ցանել բային արմատը). *2) երեսի կամ ձեռքի վրայ դեղին բիծեր,* çil

ցանել սերմանել, ekmek. *2) սփռել,* serpmek. *3) սրսկել*

ցանկ ցանկապատ. *2) նիւթերու կամ անուններու* բովանդակութիւն, ցուցակ, liste

ցանկալ սաստիկ փափաքիլ, ըղձալ, տենչալ. բաղձալ, arzulamak, dilemek. *2) աչք տնկել 3) տուփալ*

ցանկալի բաղձալի, ըղձալի, տենչալի, arzu edilen, arzulanan, istenen

ցանկապատ ճիւղերով չինուած պատ, ցանկ, çit

ցանկասէր վաւաշոտ, տուփոտ, յայրատ, պագշոտ. ցոփ, բղջախոհ

ցանկութիւն բաղձանք. տենչանք, arzu, istek *2) կիրք*

ցանուցիր ցաքուցրիւ, ցանուցրիւ, ցիրուցան

ցանց թելերը իրարու մէջ անցած ծակ-ծակ հիւսուածք, ağ *2) ուռկան. 3) թակարդ 4) զանազան ուղղութեամբ տարածուած* թելերու կամ գիծերու ամբողջութիւն *5) նոյնատեսակ կազմակերպութիւններու* ամբողջութիւն, şebeke

ցանցառ իրարմէ հեռու, ոչ-խիտ, նօսր, seyrek

ցանցենի ցանցամաշկ, աչքին այն մաշկը՝ ուր կը կազմուի մեր տեսածին պատկերը, ağtabaka

ցանք ցանքս, ցանուած տեղ, արտ, ekin *2) սերմանում,* ekim

ցասկոտ գայրացկոտ, բարկասիրտ. նեղսիրտ, ofkeli

ցասնուլ գայրանալ, նեղսրտիլ, սրտմտիլ, ofkelenmek

ցասում սաստիկ բարկութիւն, զայրոյթ, öfke, hiddet gazap

ցատքել ցատկել, օդին մէջէն տեղափոխուիլ (արագ շարժումով), ոստնուլ, atlamak. sıçramak

ցատքտել ցատքռտել, ցատկռտել. շարունակ ցատքել ոստոստել, hoplamak zıplamak

ցարաախ ծառ մը՝ որուն բարակ ճիւղերէն աւել կը շինուի, ak huş, salkım huşu

ցարդ մինչեւ հիմայ

ցաւ տանջող զգացում, ağrı sancı, acı, sızı. 2) հիւանդութիւն 3) կսկիծ

ծննդաբերութեան ցաւ = երկունք
պոչի ցաւ = ոխ
փորի ցաւ = խիթ
ցաւ ի սիրտ = սրտին մէջ ցաւ զգալով

ցաւագար հիւանդոտ, ախտաժէտ, hasta 2) լուսնոտ 3) խեղճ(ուկրակ), sapkar

ցաւագին խիստ ցաւող. 2) վշտահար, ողբագին

ցաւալի ցաւ պատճառող, վշտալի, ողբալի, acı(klı), elım, acı verici

ցաւակից ուրիշի ցաւին մասնակից, վշտակից

ցաւակցիլ ցաւակից ըլլալ, վշտակցիլ

ցաւակցութիւն ցաւի արտայայտութիւն (ուրիշին պատահած աղէտի մը առիթով), վշտակցութիւն, acıyı paylaşma. tazıye

ցաւառիթ ցաւ՝ վիշտ պատճառող, տխրառիթ

ցաւատանջ ցաւալուկ, ցաւերով տանջուած

ցաւիլ ցաւ զգալ. ağrımak. acımak 2) աւաղել. 3) կարեկցիլ

ցաւոտ ցաւ ունեցող, հիւանդ, acılı, hasta(lıklı) 2) վիրաւոր

ցաւցնել ցաւ պատճառել, ağrıtmak. acıtmak. *2)* վշտացնել

ցաքան ցաք, հերկուած հողը հարթելու գործիք

ցեխ ջուրով թրջած հողի փոշի, տիղմ, çamur

ցեղ մեւնոյն ծագումը ունեցող մարդոց ամբողջութիւնը (սպիտակ, դեղին կամ սեւամորթ), տոհմ, ırk. soy, kavim

ցեղակից նոյն ցեղին պատկանող, տոհմակից, soydaş

ցերեկ ցորեկ. կէսօր, oğle. *2)* արեւածագէն մինչեւ մայրամուտ. տիւ, gündüz

ցերեկոյթ ցերեկային հանդէս կամ հրաւէր

ցերեկօթիկ ցերեկային (դպրոց), ոչ-գիշերօթիկ, gündüzlü

ցեց վնասակար միջատ մը (որ բրդեղէն, մուշտակ եւայլն կը կրծէ), güve

ցին գիշատիչ թռչուն մը, ուրուր

ցիրուցան ասդին-անդին ցրուած, çanuçiçir

ցից սրածայր ձող՝ զոր հողին մէջ կը մխեն, kazık. *2)* ցցուած, ցիցի պէս տնկուած, սեպ, dik

ցլամարտ ցլակռիւ, ցուլի հետ կռիւ, boğa güreşi

ցկեանս ցմահ, մինչեւ մահ կամ կեանքին վերջը, ömur boyu

ցնդած ցնորած, խելացնոր. *2)* զառամած, bunak

ցնդիլ օդին մէջ տարածուիլ ու անհետանալ, չոգիանալ, uçmak (dağılıp) yok olmak *2)* ցնորիլ, զառամիլ, bunamak

ցնծալ չատ ուրախանալ, հրճուիլ, խայտալ, sevinçten uçmak neşelenmek

ցնծութիւն մեծ ուրախութիւն, բերկրանք, neşe sevinç

ցնկնիլ ձագեր ծնիլ (անասուններու), yavrulamak

ցնորական երեւակայական. *2)* չիմարական

ցնորամիտ խելացնոր, խեննդ. 2) ցնորական

ցնորիլ խելքը կորսնցնել, խելագարիլ, ցնդիլ, çıldırmak, bunamak 2) ցնորքներու մէջ իյնալ

ցնորք երեւակայածին պատկեր՝ որ կը կազմուի երբ ուղեղը գործէ ուժասպառ վիճակի մէջ, տեսիլք

ցնցել ոյժով չարժել, սարսել, sarsmak. 2) յուզել

ցնցղատապ չնչափողի բորբոքում, bronşit

ցնցոտի գզգզուած հագուստ, գրգլեակ

ցնցուղ ձագարաձեւ ու ծակոտկէն բերանով խողովակաւոր դոյլ՝ որով ջուր կը սրսկեն (ջրցօղի նման). 2) շնչափողի խողովակ

ցնցում ցնցուելու վիճակ, սարսում, sarsıntı. 2) յուզում

ցոլանալ ցոլալ, ողորկ մակերեւոյթի մը զարնուելով ետ դառնալ (լոյսի), չողալ, yansımak. 2) փայլիլ

ցոլարձակ ցոլք արձակող, փայլ արձակող

ցոլացիկ ցոլացնող, փայլուն 2) ցոլացող

ցոլացնել եկած լոյսը ետ դարձնել, չողացնել

ցոլք ցոլացում, չողիւն, փայլ, yansıma, parıltı. 2) ճառագայթ

ցոյց արտաքին երեւոյթ, ձեւացում, տեսք. 2) ցուցադրութիւն. 3) Հաւաքաբար ու հրապարակաւ արտայայտուած ցանկութիւն, gösteri

ցորեկ ցերեկ. 2) կէսօր, միջօրէ, օրհասարակ, oğle

ցորեն հասկաւոր բոյս մը՝ որուն հատիկներուն ալիւրէն հաց կը պատրաստեն, buğday

ցորչափ ցորքան, որքան ատեն որ

ցուլ եզ՝ որուն ամորձիքը չէ հանուած, կովու արուն, boğa

ցուպ ձեռքի գաւազան, մահակ, değnek, asa

ցուրտ չերմութենէ զուրկ, ոչ տաք, պաղ, soğuk

ցուցաբերել ցոյց տալ, արտայայտել, göstermek

ցուցադրել մէջտեղ դնել՝ որպէսզի ամէն մարդ տեսնէ, ցուցնել, teşhir etmek, sergilemek

ցուցակ բան մը ցոյց տալու համար պատրաստուած ցանկ, liste, çizelge

ցուցական ցոյց տուող. 2) սա՝ այս՝ այդ՝ այն բառերը (իբրեւ ածական կամ դերանուն), gösterme sıfatı/zamiri

ցուցահանդէս որեւէ ձեռարուեստի կամ գեղարուեստի վերաբերեալ գործերու ցուցադրութիւն, sergi

ցուցամոլ սնապարծ, անձնապարծ, սնափառ. gösterişçi

ցուցանք չափազանց տգեղ կամ այլանդակ

ցուցափեղկ ապակեայ փեղկ՝ որու ետին կը ցուցադրուին վաճառատան մը ապրանքները, vitrin

ցուցնել ցոյց տալ, տեսնել տալ. göstermek. 2) ապացուցանել. 3) ցուցադրել

ցոփ մեղկ 2) զեխ, անպարկեշտ. 3) լիրբ

ցոփակեաց անպարկեշտ կեանք վարող, ցոփ

ցռկակապ ցռուկի կապ, բերանակապ, ağızlık

ցռկանաւ հին պատերազմական նաւ (առագաստով կամ թիերով), kalyon

ցռուկ կարգ մը անասուններու դուրս ցցուած քիթն ու բերանը. դունչ, burun

ցտեսութիւն ցը, մինչեւ կրկին տեսակցութիւն՝ մնաս բարով, goruşmek uzere

ցրիւ ցիրուցան եղած տարտղնած

ցրուել ցրիւ տալ, ցիրուցան ընել, տարտղնել, dağıtmak. 2) տարածել 3) իրարմէ բաժնել

ցրուիլ ցիրուցան ըլլալ, տարտղնիլ, dağılmak. *2) ուշադրութիւնը չկարենալ կեդրոնացնել. 3) տարածուիլ. 4) խմբուած չմնալ՝ բաժնուիլ*

ցրուիչ այն որ կը ցրուէ (լրագիր, նամակ եւն.). dağıtıcı

ցրտահար ցուրտէն զարնուած կամ սառած

ցրտաչունչ սաստիկ պաղ փչող, խիստ ցուրտ

ցրտասառոյց ցուրտէն սառած

ցրտել ցրտանալ, ցուրտ ըլլալ (օդի), soğumak

ցրտութիւն ցուրտ. *2) պաղութիւն*

ցցել ցից կեցնել, տնկել, dikmek. *2) մխել, խոթել.* saplamak

ցցուիլ ցից կենալ, կանգնիլ, տնկուիլ, dikilmek

ցօղ *ջուրի կաթիլներու ձեւով պաղած ջրաշոգի՝ որ առտուները նստած կ'ըլլայ բոյսերու վրայ,* չաղ, çiy

ցօղաթուրմ ցօղով թրջուած

ցօղել անձրեւի պէս տեղալ *2) ցօղ իջնել*

ցօղուել *աչ ու ձախ չարժելով լուալ՝ կամ պարզ ջուրով ողողել*, çalkalamak, durulamak

ցօղուն *բոյսի մը՝ հողէն դուրս ցցուած մասը՝ որուն վրայ կը բուսնին տերեւներն ու ծաղիկները. կոթուն*. sap

Ի

Ի *եօթը հազար (ԻԱ = 7001 ԻՋՔ = 7082, ԻՋՀԷ = 7777).*

«Լ»ով սկսող բառ հայ ընթացիկ աշխարհաբարի մէջ

Փ

Փ *ութը Հազար (ՓԱ = 8001, ՓԻԳ = 8023, ՓՊՋՀ = 8888)*

փաթթել *թել մը կամ երիզ մը առարկայի մը շուրջ դարձնելով զայն պատել. պլլել*, sarmak

2) առարկայ մը լաթի կամ թուղթի մէջ ծրարել

փաթթոց *երկայն չղարչ՝ զոր մահմետական կրօնաւորներ կը փաթթեն իրենց գլխուն*, sarık

փաթթուիլ *պլլուիլ, չաղապատել*, sarılmak

փաթիլ *ձիւնի խոշոր հատիկ*. (ırı) kar tanesı

փալփլալ *փալփլիլ, փայլփլիլ, շարունակ փայլիլ, շողշողալ, պսպղալ, փողփողիլ*, parıldamak

փալփլուն *փայլփլուն, շողշողուն, պսպղուն*

փախուստ *տեղէ մը անմիջական հեռացում, խուսափում*, firar, kaçış, kaçamak

փախչիլ *արագօրէն հեռանալ, խոյս տալ*, kaçmak

փախստական *փախուստ տուող, փախչող*, firari, kaçak. kaçkın. *2) դասալիք զինուոր. 3) վտարանդի*

փախցնել *յափշտակել ու փախչիլ*, kaçırmak.

2) յարմար առիթէն չօգտուիլ. 3) խենդևնալ

փակ *գոց, գոցուած*, kapalı. *2) փակել բային արմատը*

փակագիծ *տրոհութեան նշան՝ որուն մէջ կը գրուի միջանկեալ բացատրութիւն մը* (( )), parantez

փականք *փակաղակ, կղպանք*

փակել *գոցել. 2) կղպել. 3) խափանել. 4) վերջացնել.*

աչքերը փակել = մեռնիլ

բերանը փակել = լռեցնել / լռել

փակուիլ *գոցուիլ*, kapanmak. *2) վերջանալ. 3) առանձնանալ*

փակչիլ բանի մը կպչիլ, yapışmak

փաղանգ խումբ. *2)* զօրագունդ

փաղաքշական սէր կամ համակրութիւն արտայայտող, փայփայիչ, գգուական. yumuşak okşayıcı

փաղաքշել գգուել, փայփայել, okşamak. *2)* շողոքորթել

փաղփուն փաղփաղուն, փայլուն, պսպղուն

փամփուշտ մէջը վառօդ լեցուած մետաղեայ գլանիկ *(հրազէնի)*, mermi

փայլ պայծառ լոյս, parıltı, parlaklık. *2)* ցոլք. շող

Փայլածու արեւուն ամենամօտ մոլորակը, Merkur

փայլակ կայծակի լոյս, şimşek *2)* կայծակ

փայլակնացայտ փայլակներ ցայտող, կայծեր արձակող, կայծակնացայտ

փայլատակել փայլակներ արձակել, կայծկլտալ, şimşek(ler) çakmak. *2)* փայլ արձակել. շողալ, parıldamak parlamak

փայլար ապակիի նման փայլուն հանքային մարմին մը՝ որուն թերթիկները առաձգական են ու կը դիմանան բարձր ջերմութեան, mika

փայլեցնել փայլ տալ, parlatmak. *2)* շողացնել

փայլիլ պայծառ լոյս արձակել, շողալ, parlamak

փայլուն փայլ ունեցող, փաղփուն, փողփողուն, փալփլուն. պսպղուն, շողշողուն. պաղպաջուն, պայծառ, parlak. *2)* փառաւոր

փայծաղ փորին ձախ կողմը՝ ստամոքսին կից՝ ներքին գործարան մը, dalak

փայտ ծառին կարծր մասը (որ կը գործածուի իբրեւ վառելանիւթ կամ առաղձ), odun

փայտահատ փայտ կտրող (մարդ), odun kırıcı, oduncu

փայտաշէն փայտակերտ, փայտէ շինուած, ahşap

փայտատ փայտ կտրելու գործիք, կացին, balta

փայտփոր երկայն եւ սուր կտուցով թռչուն մը, ağaçkakan

փայփայել գգուել. շոյել. գրգալ, okşamak. üzerine titremek
2) բանի մը մասին սիրով՝ չարունակ մտածել

փանաքի չնչին, աննշան, դուզնաքեայ, անարգ
անարժէք, ճղճիմ, տկար, խեղճ, նուաստ, naçiz

փապար խոռոչ, ծերպ, ճեղք, սոր, քարանձաւ, kovuk. in. yarık. gedik

փապուղի ստորերկրեայ ճամբայ, tünel

փառաբանել փառաւորել, պանծացնել, գովել, methetmek, övgüler yağdırmak şükretmek

փառահեղ շատ փառաւոր, շատ շքեղ, muhteşem görkemli şahane

փառամոլ փառատենչ, շատ փառասէր. ihtişam duşkünu

փառապանծ փառաւոր եւ պանծալի

փառապսակ փառքի պսակ (սուրբերու պատկերներուն մէջ՝ գլուխներուն շուրջ), լուսապսակ, hale, ayla
2) փառքով պսակուած

փառասէր փառքի հետամուտ. անափառ, muhteris

փառասիրութիւն փառամոլութիւն. անափառութիւն

փառաւոր փառք ունեցող, պանծալի. *2)* շքեղ

փառք բարձր պատիւ՝ որուն կը տիրանայ մարդ՝ իր արժանիքներուն չնորհիւ, պարծանք, şan, şeref
2) շքեղութիւն, փայլ, şaşaa ihtişam.
3) գոհաբանութիւն գոհութիւն, şükür

փասիան հաւազգի թռչուն մը (զոր կ'որսան իր համեղ միսին համար), sulun

փաստ յայտնի իրողութիւն՝ որուն համաձայն բան մը կը հերքեն կամ կ'ապացուցանեն.
ապացոյց, delil. kanıt

փաստաբան *իրաւագէտ՝ որ դատարանի մէջ կը պաշտպանէ անձի մը իրաւունքը*, avukat

փարախ *ոչխարներու պատսպարելու տեղ, գոմ*, ağıl, mandıra

փարատել *պատռել, բզկտել, յօշոտել*, parçalamak. *2) վանել, ցրուել, անհետացնել*, gidermek, dağıtmak

փարատիլ *ցրուիլ, անհետանալ*, dağılmak, gıderılmek. *2) պատռտիլ*

փարաւոն *հին Եգիպտոսի թագաւոր*, firavun

փարթամ *հարուստ, մեծատուն*, zengın. *2) ճոխ, առատ*

փարիլ *փաթթուիլ, պլլուիլ*, sarılmak. yapışmak. *2) յարիլ*

փարիսեցի *բարեպաշտ ձեւացող, կեղծաւոր*

փարոս *ծովեզերեայ աշտարակի վրայ վառող լոյս (գիշերները նաւերուն ուղղութիւն ցոյց տալու համար), լուսաշտարակ*, (deniz) fener(ı), çakar

փարչ *փարջ, ջուրի փոքր աման*, maşrapa

փարսախ *երկայնութեան չափ մը (երեք մղոն)*, fersah

փարտել *բան մը՝ այս ու այն կողմ շարժել*, sallamak

փափաք *փափագ, ցանկութիւն, բաղձանք, իղձ, տենչանք*, arzu, istek. *2) կարօտ*

փափաքելի *բաղձալի, տենչալի, ցանկալի*, arzu edılen, arzulanan, arzulanır

փափաքիլ *փափաք զգալ, ուզել, բաղձալ*, arzulamak

փափկակազմ *փափուկ կամ քնքոյշ կազմուածք ունեցող, փափկասուն*

փափկամորթ *մորթը փափուկ, կակղամորթ*

փափկանալ *փափուկ դառնալ, քնքշանալ*, yumuşamak hamlamak. *2) կակուղ դառնալ, կակղանալ. 3) քաղցրանալ*

փափկանկատ *նրբանկատ, նրբազգաց*, nazık ince

փափկասիրտ սիրտը փափուկ, զգայուն, քնքոյշ, yumuşak kalplı

փափկասուն փափկակեաց, փափուկ մեծցած, փափուկ կեանք վարած, nazenın, çıtkırıldım

փափկութիւն կակղութիւն ու նրբութիւն. 2) քնքշութիւն, ազնուութիւն. 3) գրգանք

փափուկ նուրբ՝ կակուղ ու հաճելի, քնքոյշ, yumuşak. korpe, nazık. 2) գողտրիկ. 3) գիրգ. 4) մեղմ

փեթակ մեղուներու բոյն՝ որուն մէջ մեղր կը շինեն, մեղուաբոյն, մեղուանոց, kovan

փեղկ փայտէ կամ երկաթէ տախտակ՝ որ կը պահպանէ չէնքի մը դուռ եւ պատուհանները, kepenk

փեճճակ փոճոկ, կեղեւ, կարծր պատեան (կաղինի, նուշի, ընկոյզի եւն.), kabuk

փեռնկել փեռեկտել, պատռել, ճեղքել, բանալ

փեսայ Հարսին ամուսինը, ամուսնացող այր, damat

փեսել փեստել, քաշել ու փրցնել, yolmak

փեսուր Թռչուններու մարմինը ծածկող ստեւներու տափակ խուրձ, (kuş)tuy(ü)

փեսրատել փեսուրները փրցնել, փեսել, yolmak

փեսրաւոր փեսուր ունեցող, Թռչնազգի, tüylü, kuş

Փեսրուար տարուան Բ ամիսը, Şubat

փերեզակ մանր-մունր իրեր ծախող, aktar, çerçı

փերճ մաս, կտոր 2) չերտ

փէշ կնոջական Հագուստի՝ մէջքէն վար կամ սրունքները ծածկող մասը, քղանցք, etek

փըթիլ ծաղիկ ու տերեւ արձակել, ծաղկիլ, բացուիլ զարդարուիլ, (çiçek) açmak, gelişmek

փըխիր փթթում, ծաղկում, բողբոջում

փիլիսոփայ *իմաստասէր*, filozof

փիլիսոփայութիւն *այն գիտութիւնը որ կ'ուսումնասիրէ գոյութեան՝ կեանքի եւ գիտելիքներու հիմնական սկզբունքները, իմաստասիրութիւն*, felsefe

փիլոն *եկեղեցականի անթեւ զգեստ, շուրջառ*

փիղ *ցամաքային կենդանիներու ամենամեծը՝ որ ունի պատիճ եւ երկու երկայն ժանիք*, fil

փխրիկ *սիրուն կատու. 2) կատուի ձագ*

փիւնիկ *յոյն դիցաբանութեան մէջ առասպելական թռչուն մը՝ որ կրնար ինքզինք այրել ու վերակենդանանալ*

փլատակ *փլած չէնք, աւերակ*, yıkıntı, enkaz

փլուզում *կործանում, աւերում, քանդում*

փլչիլ *փլիլ, կործանիլ*, yıkılmak çokmek. *2) տապալիլ*

փլցնել *կործանել, քանդել*, yıkmak *2) տապալել*

փխրել *մանրել, փշրել. 2) աղանձել, խարկել*

փխրուն *փուխր, դիւրին փշրուող*, yumuşak, gevrek

փղձկիլ *յուզումը չկարենալ զսպել ու լալ*, boşanmak

փղոսկր *փիղի ժանիք (որ շատ յարգի է)*, fildişi

փղոսկրեայ *փղոսկրէ շինուած*

փճանալ *փուճ դառնալ, չքանալ, ոչնչանալ*. heba telef/ yok olmak, mahvolmak, bozulmak

փճացնել *չքացնել, ոչնչացնել. 2) բնաջնջել*

փնջի *ազատ, կեղտոտ. 2) զգուելի, գազիր*

փնտռել *գտնելու աշխատիլ, որոնել, խուզարկել. 2) պահանջել*, aramak

փշատ *փշատիի պտուղը*, iğde

փշոտ *փշուտ, փուշեր ունեցող*, dikenli. *2) կնճռոտ*

փշուր *փսոր, փոքր մասնիկ, մանր կտոր*

փշրանք փշուրներ, չատ մանր կտորներ (Հացի), kırıntı

փշրել փշուր-փշուր ընել, մանրել, ufalamak. parçalamak. kırmak, dağıtmak, ezmek

փոթ Հագուստի ծալք, pot plı 2) խորշոմ, կնճիռ

փոթոթահամ փոթոթ, այն թթու Համը որ լեզուն կը կճէ, տտիպ, kekre

փոթորիկ սաստիկ Հով, մրրիկ, fırtına. 2) ալեկոծութիւն. 3) Հոգեկան յուզում

փոթորկալից փոթորիկներով լեցուն, մրրկալից, fırtınalı 2) ալեկոծ. 3) յուզումնալից

փոթորկիլ փոթորիկի պէս փչել. մրրկիլ. 2) ալեկոծիլ 3) սաստիկ յուզուիլ

փոթփոթիլ փոթ-փոթ ըլլալ, փոթեր ձեւանալ

փոխ վերադարձնելու պայմանաւ առնուած կամ տրուած որեւէ բան, ödünç 2) փոխարինող 3) փոխել բային արմատը (որով կը կազմուին բարդ բառեր)

փոխաբերաբար փոխաբերական իմաստով, mecazen

փոխաբերական փոխաբերութիւն պարունակող, mecazı

փոխաբերութիւն բառի մը տեղ ուրիշ բառ մը գործածել (խօսքը աւելի պատկերաւոր դարձնելու Համար), mecaz

փոխադարձ փոխարէն տրուած. 2) երկու կողմէն ալ Հաւասարապէս կատարուող, երկկողմանի, karşılıklı. 3) «իրար» եւ «մէկզմէկ» դերանուններըը

փոխադարձել փոխարէնը դարձնել, Հատուցանել, karşılık vermek 2) փոխարինել

փոխադրական փոխադրելու վերաբերեալ

փոխադրել գտնուած տեղէն առնել՝ եւ ուրիշ տեղ տանիլ. տեղափոխել, nakletmek. taşımak

փոխակերպել կերպը փոխել, ձեւափոխել

փոխան փոխանակ, փոխարէն

փոխանակ ուրիշ բանի մը տեղ, փոխարէն, yerine

փոխանակել բանի մը հետ փոխել. *2)* յաջորդել

փոխանորդ ուրիշի մը փոխարինող, տեղակալ. vekil

փոխանորդագիր այն թուղթը՝ որով մէկը լիազօր կ'ըլլայ իբրեւ փոխանորդ գործելու, vekâletname

փոխանցել մէկէ մը առածը ուրիշի մը տալ, devretmek *2)* յանձնել, iletmek. *3)* վարակել, bulaştırmak

փոխանցիկ տարափոխիկ, վարակիչ, bulaşıcı

փոխանցում նախորդէն յաջորդին անցնելու գործողութիւն կամ վիճակ. *2)* վարակում

փոխառու (դրամ) փոխ առնող

փոխատուութիւն փոխ տալ (դրամ եւն.)

փոխարէն փոխանակ. *2)* փոխարինութիւն

փոխարժէք բանի մը դրամական արժէքը, գին

փոխարինել փոխարէնը տալ, հատուցանել, karşılamak. karşılık olarak vermek. *2)* մէկուն՝ կամ բանի մը տեղը բռնել, yerini almak tutmak

փոխարինութիւն փոխարէն տրուածը, հատուցում

փոխարկել ուրիշ բանի վերածել, փոխել

փոխարքայ թագաւորի փոխանորդ, genel valı

փոխել ուրիշ բանի մը վերածել, değiştirmek. *2)* բան մը վերցնել եւ տեղը ուրիշ բան մը դնել. *3)* փոխանակել

փոխնիփոխ փոխադարձ, յաջորդաբար, sırayla

փոխնորդ ճերմակեղէն, ներքնազգեստ, çamaşır

փոկ երկայն ու նեղ կաշի, kayış. *2)* ծովաշուն, fok

փող դրամ *2)* կոկորդ. *3)* խողովակ. *4)* չեփոր

փողահար փողար, փող փչող (նուագածու), borazancı

փողերանոց պետական հաստատութիւն՝ ուր դրամ կը պատրաստուի, darphane

փողկապ նեղ ու երկայն կերպաս՝ զոր այրերը կը կապեն իրենց շապիկի օձիքին շուրջ (իբրեւ զարդ), kravat

փողնոց փողկապ, վզնոց

փողոտել վիզը կամ կոկորդը կտրել, մորթել, boğazlamak. 2) մորթելով արիւնը թափել

փողոց երկու շարք տուներու միջեւ ճամբայ, sokak

նեղ փողոց = գոհ

փողրակ խրծուած կաւէ խողովակ, künk

փողփողել փայլփլիլ, փալփլալ, պսպղալ

փողփողուն շատ փայլուն, շողշողուն

փոյթ հոգ, խնամք. 2) ջանք, ճիգ. 3) արտորանք, շտապ, աճապարանք

փոյթեռանդ շատ եռանդոտ, ջերմեռանդ

փոշի հողի շատ մանր փշուր. 2) որեւէ նիւթի շատ մանր փշուր, toz

փոշոտ փոշեպատ, փոշիի մէջ խափխուած կամ վրան փոշի իջած, tozlu

փոս փորուած կամ ներս քաշուած տեղ, խոռոչ, çukur

փոսանալ փոս դառնալ, փոս ձեւացնել, çukurlaşmak

փոսուռայ կայծոռիկ, լուսաճճի, ateşböceği

փոր մարմնի այն մասը՝ որ կը պարունակէ ստամոքսը՝ աղիքները՝ լեարդը եւայլն, որովայն, karın. 2) փորել բային արմատը

փորագրել փորելով գրել. քանդակել, hakketmek kazımak

փորել փոս բանալ, պեղել, բրել, kazmak

փորհարուքիւն փորլուծութիւն, փորքշուք, յաճախակի ջրալի կարիք, ishal

փորձ այն գործողութիւնը՝ որ կը կատարուի հետեւանքը հասկնալու համար, tecrube deney(ım)

փորձագէտ փորձառութիւն ունեցող, հմուտ անձ, uzman

փորձանաւոր փորձանքով լեցուն, վտանգաւոր

փորձանք աղէտ, չարիք, չարչարանք, bela

փորձանոթ այն ամանը՝ որուն մէջ գիտական փորձեր կը կատարեն, deney kabı

փորձառական փորձի վրայ հիմնուած, deneysel

փորձառու փորձով գիտցող, հմուտ, վարժ, deneyimli

փորձառութիւն հմտութիւն, վարժութիւն, tecrube deneyim

փորձարկութիւն կատարուած փորձ, deney deneme

փորձաքար սեւ եւ կարծր քար մը (ոսկիի ու արծաթի զտութիւնը չափելու), mihenk taşı

փորձել փորձ ընել՝ բան մը ստուգելու կամ հետեւանքը հասկնալու համար, denemek. 2) փորձութեան ենթարկել, sınamak

փորձուքիւն մոլորեցնող դէպք, գայթակղութիւն, iğva ayartı 2) աղէտ, փորձանք

փորձուիլ փորձութեան ենթարկուիլ. 2) փորձի ենթարկուիլ, փորձով ճանչցուիլ, denenmek. sınanmak

փորոտիք փորին մէջ գտնուող գործարանները, ընդերք, ahşa, bağır

փորոք փորուած խորշ, փորուածք, խոռոչ

փութալ աճապարել, արտորալ, չտապել, acele etmek, koş(tur)mak, seğırtmek

փութաջան ջանասէր, ժրաջան, մեզուաջան, gayretlı

փութացնել արագացնել. չտապեցնել, hızlandırmak

փութկոտ նոանդուն. ժիր. 2) աճապարող, չտապող. 3) անհամբեր

փուքկոտուքիւն աւելորդ աճապարանք, շտապ

փուքով չուտով, իսկոյն անմիջապէս

փուլ լուանի զանազան երեւոյթները, evre. 2) իրադարձութիւն 3) փլչիլ բային արմատը

փուխ փուխր, փխրուն. փափուկ

փուճ պարապ, սին, դատարկ. անոտի, ունայն, boş kof

փուճուճուճ բոլորովին փուճ. անպէտ

փունջ տրցակ, կապոց (ծաղիկներու), demet 2) ծաղկեփունջ

փուշ կարծր ու սրածայր ցցուածք (որ կը գտնուի կարգ մը բոյսերու եւ կենդանիներու վրայ), dıken. 2) կարգ մը ձուկերու բարակ՝ երկայն ու սուր ոսկորը. 3) փուշի թուփ, փշենի, տատասկ

փուռ մէջը որեւէ բան եփելու հնոց. 2) հաց եփելու արհեստանոց, fırın

փուք օդի շարժում, հով, քամի, yel, rüzgâr

փոփոգել ցաւը թեթեւցնել. ամոքել, սփոփել

փոփոխական յաճախ փոխուող, յեղյեղուկ, değişken

փոփոխակի իրար փոխարինելով, փոխնիփոխ, münavebe (ile) donuşumlu

փոփոխամիտ միտքը շարունակ փոխող, ոչ հաստատամիտ. յեղամիտ, յողդողդ

փոփոխամտուքիւն փոփոխամիտ վիճակ

փոփոխել շարունակ փոխել 2) ձեւափոխել

փոփոխուքիւն փոփոխում, վիճակէ մը ուրիշ վիճակի փոխուիլ, değışıklık. değişim.

բայերու վերջաւորութեան փոփոխութիւն = խոնարհում

գոյականներու վերջաւորութեան փոփոխութիւն = հոլովում

դէպի գէշը փոփոխութիւն = վատթարացում
դէպի լաւը փոփոխութիւն = բարեփոխութիւն
ձեւի փոփոխութիւն = ձեւափոխութիւն
տեղի փոփոխութիւն = տեղափոխութիւն

փոքր պզտիկ, մեծին հակառակը, küçük

փոքրագոյն ամէնէն փոքր, աւելի փոքր

փոքրամասնութիւն ժողովուրդի մը եւ կամ ժողովականներու փոքր մէկ մասը, azınlık

փոքրանալ փոքր դառնալ, պզտիկնալ, küçülmek. 2) նուաստանալ

փոքրաւոր սպասաւոր, ծառայ (կրօնաւորի)

փոքրաքանակ փոքր քանակութեամբ, perakende

փոքրիկ չատ փոքր, küçü(cü)k, ufa(cı)k. 2) փոքր եւ սիրուն

փոքրոգի ոչ-վեհանձն, վատասիրտ, adi aşağılık. 2) վախկոտ, yüreksız

փչել շրթներով հով արձակել, üflemek. 2) հով գոյանալ, esmek. 3) չունչով՝ նուագարան հնչեցնել.

հոգին փչել = մեռնիլ

փռապան փռնապան, փուռ բանեցնող, fırıncı

փռել լայն բանալ, սփռել, տարածել, sermek, yaymak

փռնգտալ փռչտալ, փռնչել, յանկարծական կծկումով մը՝ թոքերուն մէջ գտնուող օդը բերնէն ու քիթէն դուրս հանել, aksırmak

փռոց սփռոց, ծածկոց, yaygı, örtu

փռուիլ ամբողջ մարմնով տեղ գրաւել. տարածուիլ, serilmek. yayılmak 2) պառկիլ

փսիաթ կնիւնէ հիւսուած ծածկոյթ, խսիր, hasır

փսխել ստամոքսի կծկումով՝ կերածը բերնէն դուրս հանել, սիրտը ետ գալ. kusmak

փսոր փշուր, փոքր կտոր, kırıntı

փսփսալ գաղտնի մրմնջել, հծծել, չչնջել, fısıldamak

փսփսուք չչունջ, հծծիւն. fısıltı

փտիլ փտտիլ, տոկունութիւնը կորսնցնել.
2) քայքայուիլ (բոյսերու), çürümek

փրթիլ երկու կտորի բաժնուիլ, կտրուիլ. *2)* տեղէն անջատուիլ, kopmak

փրկարար փրկող, փրկիչ, ազատարար, kurtarıcı

փրկել մահէ կամ փորձանքէ ազատել, kurtarmak

փրկիչ փրկող, kurtarıcı *2)* Քրիստոս. *3)* յիմարանոց

փրկութիւն փրկանք, ազատութիւն, kurtuluş

փրցնել այնպէս ընել որ փրթի, koparmak. *2)* կտրել, քաղել. *3)* խլել

փրփուր սպիտակ պղպջակ (ջուրի, օճառի), köpük

փրփրադէզ չատ փրփրած. փրփրալից

փրփրալից փրփուրով լեցուն, չատ փրփուր ունեցող, փրփրադէզ, köpük dolu, köpüklü

փրփրեմ թանձր տերեւներով բանջարեղէն մը, semizotu

փրփրիլ փրփուր գոյանալ, փրփուր դառնալ, köpürmek *2)* սաստիկ զայրանալ

փքանալ ուռիլ. *2)* սոնքալ, հպարտանալ, şişinmek

փքոց օդը ոյժով դուրս փչելու գործիք, körük

փքուռոյց փուքով ուռած, rüzgâr(la) dolu, şişkin *2)* ննամէջ, դատարկ, şişirilmiş

Ք

Ք *ինը հազար (ՔԱ = 9001. ՔԼԲ = 9032. ՔՋՂԹ = 9999).*
2) անծանօթ, x bilinmeyen ıks

քալել *քայլերով ընթանալ, երթալ*, yürumek

քան *էգ շուն. 2) էգ անասուն, մատակ*

քակել *կապուած՝ հիւսուած կամ կցուած մասերը իրարմէ բաժնել, անջատել*, sökmek

քակոր *անասունի աղբ, խրիք, աթար*, tezek

քահանայ *կրօնաւոր պաշտօնեայ. տէրտէր, երէց*, rahip, papaz

քահքահ *բարձրաձայն խնդուք. քրքիջ*

քաղաք *նահանգի մը այն մասը՝ որու բնակիչներուն մեծամասնութիւնը կը կազմեն առեւտրականներ՝ բանուորներ եւ պաշտօնեաներ*, şehir. kent

քաղաքական *քաղաքականութեան վերաբերեալ*, siyası. *2: ինչ որ սահմանուած է պետական օրէնքով իրեւ պարտականութիւն եւ իրաւունք՝ իւրաքանչիւր քաղաքացիի համար*, sıvil, medeni

քաղաքականութիւն *պետութեան մը ներքին եւ արտաքին գործերը կառավարելու եղանակ*, sıyaset

քաղաքակիրթ *քաղաքակրթութիւն ունեցող*, uygar

քաղաքակրթութիւն *հաւաքական կեանքի մէջ՝ նախնական ապրելակերպէ մը աւելի բարձր վիճակ՝ գիտալու՝ մտածելու եւ գործելու (զոր կը վայելենք բնութեան դէմ մարդկային նուաճումներու՝ գեղարուեստի եւ գիտութիւններու յառաջդիմութեան շնորհիւ)*, *մշակոյթ*, medenıyet, uygarlık

քաղաքապետ *քաղաքի գործերու վարիչ*, belediye başkanı

քաղաքավար *կրթուած, բարեկիրթ*, terbiyeli

քաղաքացի *քաղաքի բնակիչ*, şehirli, kentli. *2) իբրեւ հայրենակից՝ քաղաքական պարտականութիւններու եւ իրաւունքներու տէր անձ*, yurttaş, vatandaş

քաղել *հատ հատ փրցնել եւ հաւաքել*, toplamak, derlemek

քաղիրթ *որոճացող անասուններու ստամոքսը*, işkembe

Քաղոց *հայոց Ե ամիսը (Դեկտեմբեր)*

քաղց *անօթութիւն, անուաղութիւն*, açlık

քաղցկեղ *կեղ պատճառող հիւանդութիւն մը*, kanser. *2) փտախտ հիւանդութիւնը*, kangren

քաղցու *նոր ճմլուած խաղողի հիւթ*, şıra

քաղցր *ինչ որ հաճելի է մեր զգայարաններուն. անոյշ*, tatlı. *2) հաճելի*

քաղցրաբարոյ *քաղցր բնաւորութեան տէր, հեզ*

քաղցրաբոյր *քաղցր բուրմունք ունեցող. անուշահոտ. անուշաբոյր*

քաղցրագին *շատ քաղցր, խիստ սիրալիր*

քաղցրալուր *քաղցրահնչիւն. ինչ որ հաճելի է լսել. բարեհնչիւն. ներդաշնակ*

քաղցրահամ *քաղցր համ ունեցող. անուշահամ*

քաղցրաձայն *քաղցր կամ հաճելի ձայն ունեցող*

քաղցրանալ *քաղցր դառնալ. անուշնալ*, tatlılaşmak

քաղցրութիւն *անուշութիւն 2) քնքշութիւն*

քաղքենի *բարեկեցիկ քաղաքացի*, burjuva

քամակ *կռնակ. թիկունք, չալակ*, sırt, arka

քամահրել *արհամարհել, անգոնել*, kuçumsemek

քամել *հեղուկը դուրս վազցնել (ճմլելով)*, sıkmak, suzmek

քամի *հով, հոդմ*. ruzgâr

քամոց *քամիչ. հեղուկը քամելու ծակոտկէն կազմած*, suzgeç

քայլ *ոտքի տեղափոխութիւն՝ իբրեւ չարժում, քայլափոխ, ոտնաքայլ*, adım

քայլամոլոր *մոլորած կամ անկանոն քայլերով*

քայլափոխ *քայլ մը փոխել, քայլ*, adım

քայլերգ *երաժշտութիւն՝ որուն չափը յարմարցուած է մարդոց քայլերուն*, marş

քայտ *քայտամանեակ, մանեակ*, gerdanlık, kolye

քայքայել *ամբողջութիւն մը անպէտ մասերու վերածել, կազմալուծել, քանդել*. dağıtmak. bozmak yıkmak çozmek, yitip bitirmek, yemek çürutmek, harap etmek

քայքայուիլ *քանդուիլ, կազմալուծուիլ. 2) կործանիլ, փլուզիլ. 3) խանգարուիլ*

քան *չափ, քանակ (իբրեւ համեմատում)*

քանակ *ինչ որ կրնայ աւելի կամ պակաս ըլլալ եւ չափուիլ, չափ, քանակութիւն*, miktar, nicelik. *2) ուղիղ գիծ քաշելու կազմած*, cetvel

քանակագիտութիւն *ուսողութիւն*

քանակական *քանակ ցոյց տուող*, nicel(ik)

քանակութիւն *քանակ, չափ*, nicelik miktar. *2) թիւ*

քանդակ *փորագրելով շինուած պատկեր կամ զարդ*, oyma

քանդակագործ *քանդակներ կամ արձաններ շինող արուեստագէտ, արձանագործ*, oymacı. yontucu

քանդակել *փորելով ու կոփելով՝ որեւէ արձան կամ քանդակ շինել. 2) դրոշմել*

քանդել *փլցնել. կործանել, աւերել*, yıkmak

քանզի վասնզի, որովհետեւ

քանի որքան, որչափ. ինչ չափով որ

քանորդ այն արդիւնքը՝ զոր կ'ստանանք թիւ մը ուրիշ թիւի մը մէջ բաժնելով, bolüm

քանքար հին ծանրութեան չափ մը. 2) ձիրք, տաղանդ

քանքարաթաքոյց այն՝ որ իր տաղանդը կամ ճարտարութիւնը թաքուն կը պահէ

քաշել ոյժ գործադրելով դէպի իրեն շարժել, çekmek. 2) տանիլ. 3) նմանիլ. 4) չարչարուիլ.

գիծ քաշել = գծել
զէնք քաշել = գրպանէն զէնք հանել եւ յարձակիլ
թի քաշել = թիավարել
ծեծ քաշել = ծեծել
ձեռք քաշել = հրաժարիլ

քաշուիլ հեռանալ, çekilmek 2) հրաժարիլ 3) առանձնանալ. 4) կարճանալ. 5) ամչնալ, çekinmek

քաշքշել քաշկռտել, այս ու այն կողմ քաշել, çekiştirmek. 2) խծբծել, պարսաւել

քաոս խառնակ վիճակ, խառնակութիւն

քաջ արիասիրտ, անվախ, անվեհեր, cesur. 2) կտրիճ մարդ, yiğit. 3) շատ լաւ

քաջաբար քաջի պէս, արիաբար

քաջագոյն շատ քաջ. 2) լաւագոյն

քաջագործ քաջութիւն գործող, սխրագործ

քաջագործութիւն քաջութեամբ կատարուած գործ, սխրագործութիւն, kahramanlık, yiğitlik

քաջալաւ շատ լաւ, ամենալաւ, ընտիր

քաջալերական քաջալերիչ, սրտապնդիչ. խրախուսիչ, քաջալերող

քաջալերել սրտապնդել, խրախուսել, teşvik etmek. cesaret/şevk vermek

քաջալերութիւն խրախոյս 2) համարձակութիւն, ապահովութիւն

քաջալերուիլ քաջալերութիւն գտնել, խրախուսիլ, սրտապնդուիլ

քաջածանօք լաւ տեղեակ, հմուտ. 2) հանրածանօթ, յայտնի

քաջահմուտ քաջատեղեակ, շատ հմուտ

քաջառողջ բոլորովին առողջ, առոյգ, կայտառ

քաջասիրտ քաջարի, արիասիրտ. անվեհեր

քաջութիւն արիութիւն, անվեհերութիւն. cesaret, yığitlık

քառակուսի երկրաչափական ձեւ՝ որ ունի չորս հաւասար կողմ եւ չորս ուղիղ անկիւն. kare. 2) այն թիւը՝ զոր կ'ստանանք թիւ մը ինք իրմով բազմապատկելով

քառապատիկ չորս անգամը, չորեքպատիկ

քառասմբակ քառատրոփ, ձիու մը ամէնէն արագ վազքը, dortnal(a)

քառասուն չորս անգամ տասը, kırk

քառեակ չորս տողէ բաղկացած բանաստեղծութիւն, rubai

քառորդ չորս հաւասար մասերէն մէկը, մէկ չորրորդ, çeyrek

քասթնելի քստմնելի. զարհուրելի, պակուցիչ

քար հաստատուն եւ կարծր մարմին՝ որ կը գտնուի երկրին վրայ ու հողին տակ, taş. 2) պինդ, կարծր.

դամբանի քար	= տապանաքար
թանկարժէք քար	= գոհար
խոշոր քար	= վէմ

հրահանի քար = կայծքար
մանր քար = խիճ
ջրաղացի քար = երկանաքար
սալայատակի քար = սալաքար
սրելու քար = յեսան

քարաժայռ դուրս ցցուած ապառաժ, ժայռ
քարածուխ քարացած ածուխ, հանքածուխ, taşkömürü
քարակոյտ քարադէզ, քարերու կոյտ
քարակոփ քարատաշ, քար կոփող արհեստաւոր, taşçı
քարայր քարանձաւ, փորուած ապառաժ, այր, mağara
քարանալ քար կտրիլ, taşlaşmak. 2) ապշահարիլ
քարաշէն քարակերտ, քարէ շինուած, taş, kagir
քարավազ փոքր ջրվէժ 2) ջրվէժ, սահանք
քարափ սալարկուած ծովեզերք, rıhtım
քարբ իժէն շատ աւելի մեծ՝ թունաւոր օձ մը, sağıryılan
քարիւղ դիւրավառ հեղուկ մը, gazyağı
քարկոծել քարերով ծեծել, քարի բռնել. taşlamak
քարհատ քարուրապ, քար կոտրելու մուրճ
քարճ քարճուկ, որուն մօրուքը չ'աճիր կամ ցանցառ է, köse
քարճիկ թռչնազգիներու ստամոքսի պարկը. kursak
քարշ տալ քաշել, քաշքշել, çek(ıştır)mek
քարոզ հոգեւորականներու կողմէ տրուած՝ հրապարակային պատուէր կամ բացատրութիւն (կրօնական հարցերու շուրջ), vaaz. 2) հրապարակային յայտարարութիւն
քարոզել քարոզ տալ, vaaz vermek. 2) գաղափար մը տարածել, vaaz etmek
քարոզիչ քարոզ տուող (հոգեւորական). vaiz

քարոզութիւն *կրօնական քարոզ. 2) գաղափար մը տարածելու համար կատարուած աշխատութիւն (խօսքով կամ գիրով)*

քարուկիր *քարով ու կիրով չինուած*, kâgır

քարուտ *քարքարուտ, քարոտ տեղ, ուր չատ քար կայ*

քարուքանդ *բոլորովին քանդուած, հիմնայատակ եղած, փլատակ դարձած*, yerle bir

քարտ *վրան գրուած փոքր թուղթ (ինչպէս՝ այցեքարտ, շնորհաւորական քարտ եւն.) 2) խաղաթուղթ*

քարտէս *գծագրուած կամ վիմագրուած նկար (երկրի կամ որեւէ երկրամասի՝ ուր ցոյց տրուած են ցամաքը, ծովը. լեռները, գետերը. քաղաքները եւն.)*, harıta

քարտուղար *գրագիր*, sekreter. *2) ատենադպիր*, yazman

քացախ *քացխած գինի՝ որ կը գործածուի իբրեւ համեմ*, sirke

քացխիլ *թթուելով քացախ դառնալ, թթուիլ*, sirkeleşmek. ekşimek. *2) զայրանալ*

քաւարան *մեղքերը քաւելու տեղ*

քաւել *մեղքերը սրբել, ջնջել 2) ներել. 3) գործած սխալը ուղղել (որեւէ բարի գործով)*

քաւ լիցի *Աստուած չընէ, հեռու ըլլայ*

քեղի *կառքի մը առջեւի կողմը հաստատուած երկայն փայտ որուն երկու կողմերը ձիեր կը լծուին, առեղ*, ok *2. նաւու ղեկի կոթը*. yeke

քեննեկալ *մէկուն քենիին ամուսինը*, bacanak

քենի *մէկուն կնոջ քոյրը*, baldız

քեռայր *քրոջ ամուսինը*, enişte

քեռի *մօրեղբայր 2) հօրեղբայր*

քեռկին *մօրեղբօր կամ հօրեղբօր կինը*, venge

քեռորդի քրոջ որդի. քրոջ զաւակ

քերական այբենարան, այբբենարան

քերականական քերականութեան վերաբերեալ

քերականութիւն լեզու մը կանոնաւոր խօսելու եւ գրելու արուեստ, dilbilgisi. *2)* այն գիրքը՝ ուր բացատրուած են կանոնաւոր խօսելու եւ գրելու կանոնները

քերել քորել, սրածայր առարկայով մը եւ կամ եղունգներով չփել, kaşımak. *2)* շոշափելով անցնիլ. *3)* սկրթել. *4)* յղկել

քերթել քերելով հանել, soymak, yüzmek. *2)* սկրթել. *3)* քերել. *4)* կեղեքել. *5)* քերթուած գրել

քերթող քերթուած գրող, բանաստեղծ, şair

քերթուած բանաստեղծութիւն, տաղ, şiir

քերիչ քերելու կամ քերթելու գործիք, rende

քերծէ էգ որսաշուն, բարակի քած

քերոց ձին կամ էշը քերելու գործիք, kaşağı

քեցել իրարմէ բաժնել կամ հեռացնել

քէն ոխ. ոխակալութիւն, kın hınç. *2)* գժտութիւն, kus

kuskun(luk)

քիախտա փոշի ծխախոտ՝ զոր քիթի մէջ կը քաշեն, ընչախոտ, enfiye

քիրթել աչքը արագ բացխփել, kırpmak. *2)* թարթել

քիթ հոտառութեան զգայարան, burun.

քիթ պոչ ընել	= սրտնեղ կամ պաղ վերաբերիլ
քիթ քիթի	= իրարու մօտիկ
քիթէն բերնէն գալ	= վայելքի մը առթիւ սաստիկ տուժել
քիթէն ինկած ըլլալ	= շատ նմանիլ

քիֆը բերնէն վեր ընել = սաստիկ ծեծել
քիթը կախ = տխուր
քիֆը կոտրիլ = նուաստացնել, ընկճել
քիթը հոտ առնել = գուշակել
քիֆը մեծնալ = գոռոզանալ
քիթը մէջ խոթել = միջամտել
քիֆը մտնել = շատ մօտենալ
քիթը չարխունել = որեւէ վնաս չհասցնել
քիֆը վեր = գոռոզ
քիթը փրթիլ = հոտէ մը սաստիկ ազդուիլ
քիթը քսուիլ = խեղճ վիճակի մատնուիլ
քիթին չտանիլ = չհաւնիլ
քիթին տակ = շատ մօտը

քիմք բերնին վերի մասը. damak. 2) ճաշակ

քինախնդիր ոխակալ, վրէժխնդիր

քիչ փոքր քանակութեամբ, սակաւ, նուազ, az

քիստ հասկի փշոտ մազ (ցորենի, գարիի եւն.)

քիւ տանիքի դուրս երկարած մասը, saçak

քծնիլ մէկուն առջեւ նուաստանալ՝ զայն սիրաշահելու համար, yaltaklanmak. 2) շողոքորթել

քղանցք կնոջական հագուստի վարի մասը, փէշ, etek

քմահաճ քմածին, անձնական ճաշակի՝ հաճոյքի կամ քմահաճոյքի համաձայն (կատարուած)

քմահաճոյք քմայք, յանկարծակի եւ կարճատեւ փափաք՝ որ կախում ունի անձին տրամադրութեններէն, kapris

քմծիծաղ հեգնական ծիծաղ կամ ժպիտ

քնաբեր քուն բերող. 2) ոչ-հետաքրքրական. uyutucu

քնաթաթախ դեռ քունէն չսթափած uykulu mahmur

քնանալ քունի մէջ ըլլալ. ննջել, uyumak

քնաշրջիկ տեսակ մը հիւանդ, գիշերաշրջիկ, uyurgezer

քնաւտ քնհատ, քիչ քնացած, անքուն մնացած, uykusuz

քնար հին՝ լարաւոր նուագարան մը, rubap

քնարերգակ քնարերգութիւն գրող, բանաստեղծ

քնարերգութիւն բանաստեղծութիւն՝ որ կ՚արտայայտէ բանաստեղծին զգացումները (ինչպէս՝ սէր, վիշտ, ցանկութիւն եւն.), lirik şiir

քննադատ քննադատութիւն կատարող (անձ), eleştirmen

քննադատել որեւէ գործ քննել եւ ցոյց տալ անոր առաւելութիւնները ու թերութիւնները, eleştirmek. 2) պախարակել, պարսաւել

քննադատութիւն ցոյց տալ գործի մը լաւ կամ գէշ կողմերը, eleştiri. 2) խօսքով կամ գրով յարձակում (որեւէ անձի կամ անոր գործունէութեան վրայ), tenkit

քննել զննել, incelemek. 2) ուսումնասիրել. 3) հետազօտել. 4) հարցափորձել. 5) ստուգութիւնը կամ ճշդութիւնը պրպտել

քննիչ քննութիւն կատարող (անձ), müfettiş

քննութիւն դպրոցական՝ հարցաքննութիւն, sınav 2) դատական հարցաքննութիւն, soruşturma 3) հետազօտութիւն. 4) ուսումնասիրութիւն. 5) ստուգելու համար կատարուած պրպտում, inceleme

քնքշութիւն քնքշանք, փափկութիւն, գրգանք

քնքուշ քնքոյշ, փափուկ, նուրբ, գողտրիկ, narın. nazik 2) սիրալիր, şirin. tatlı

քշել ետեւէն հրելով տանիլ, süruklemek. 2) վարել, sürmek. 3) վանել. 4) աքսորել

քշոց եկեղեցական երաժշտական գործիք մը՝ մետաղեայ սկաւառակի ձեւով՝ որմէ կախուած են բոժոժիկներ

քշտել մշտել. 2) զարնել. 3) յօտել 1) քշել

քոյր ծնողքի մը աղջիկ զաւակներէն իւրաքանչիւրը (միւս զաւակներուն նկատմամբ), kız kardeş 2) կուսանոցի մը կոյսերէն իւրաքանչիւրը (միւս կոյսերուն նկատմամբ), sör. 3) միեւնոյն ծագումը ունեցող, kardeş

քոս մորթի վարակիչ հիւանդութիւն մը (բորի նման). uyuz. 2) վէրքի կեղեւ, kabuk

քով մօտ, կողքին, yan. 2) կուշտ, կող

քովնտի կողմնակի, yan 2) մօտի 3) ծուռ

քուէ ընտրական ձայն, rey, oy. 2) խորանարդի ձեւով ոսկոր (նարտախաղի), zar. 3) բախտի վիճակ. kura

քուէարկել քուէարկութեամբ ընտրութիւն կատարել կամ հարց մը որոշել, oylamak

քուլայ ծուխի դէզ. 2) բամպակի փաթիլ

քուն հանգիստ՝ որու միջոցին դադրած է մարմնին կամաւոր գործունէութիւնը՝ իսկ ոչ-կամաւոր գործունէութիւնը դանդաղած. 2) քնանալու պահանջ, uyku

քունք աչքի եւ ականջի միջեւ գտնուած մասը, şakak

քուռակ իշու կամ ձիու ձագ. մտրուկ, sıpa, tay

քուրայ հալոց, բով, pota. 2) հնոց

քուրմ հեթանոսական կրօնաւոր, kâhin

քուրջ քուրչ, հինցած լաթի կտոր. ցնցոտի, paçavra. 2) ուժասպառ վիճակ

քսակ փոքր պարկ (դրամ դնելու), kese

քսակահատ գրպանի մէջէն քսակ գողցող, yankesici

քսան երկու անգամ տասը, yirmi

քսել դպցնելով անցրնել, surmek. *2)* չփել. *3)* օծել

հացին իւղ քսել = ակամայ նպաստել
մուր քսել = զրպարտել

քսու բանսարկու, չարախօս, չոգմոգ, muzevir, fitne kovcu, ara bozucu

քսուիլ հպելով անցնիլ, sur(t)unmek *2)* չպարուիլ. *3)* քծնիլ

քսումնելի մազերը փուշ փուշ ընող. սոսկալի, զարհուրելի, քասքնելի, սարսռազդեցիկ, tüyler ürpertıcı. dehşet verıcı

քսումնիլ սոսկալ, փշաքաղիլ, սարսափիլ, urpermek

քրէական ծանր պատիժի արժանի, ceza(ı). cınaı. *2)* հանքային

քրքմանջել տուտուալ. *2)* տրտնջալ, դժգոհիլ

քրիստոնեայ քրիստոնէութեան դաւանող, Hıristiyan

քրոնիկ ժամանակագրական համառօտ գրուածք. *2)* երկարատեւ. տեւական, muzmin, sureşen

քրոնիկագիր լրագրի մէջ քրոնիկ գրող (օրուան կարեւոր դէպքերու մասին)

քրտինք մորթի ծակտիկներէն արտաթորող հեղուկ (որ ունի աղի համ), ter

քրտնաթոր քրտինք ծորող *2)* քրտնաջան

քրտնաջան քրտնելու չափ աշխատող, ջանասէր, յոգնաջան, տքնաջան. *2)* շատ յոգնեցնող

քրտնիլ մարմնէն քրտինք արտաթորիլ, terlemek

քրքիջ բարձրաձայն ծիծաղ (ծաղրական), քահքահ, խնդուք, kahkaha

քրքում համեմային բոյս մը (անուշահոտ դեղին ծաղիկներով), safran

քրքջալ քրքիջ արձակել քահ-քահ խնդալ, kahkaha atmak, kah kah gülmek

քրքրել խառնելով՝ բանի մը մասերը իրարմէ զատել, deşmek, (d)eşelemek. didıklemek. ditmek. dağıtmak.
2) քայքայել. *3)* պրպտել

քցիմ եղունգի քով բուսած աւելորդ սուր եղունգ *(որ ցաւ կը պատճառէ)*, şeytantırnağı

քոլ քող, լաչակ *2)* ծածկոյթ

քօզաբերծ քօղը վերցուած, առանց քօղի

քօզածածկել քօղով ծածկել, քօղարկել

քօղարկել վրան քօղ ձգել, քօղածածկել, örtmek.
2) սքօղել, պահել, ծածկել

քօղք հարսի երեսը ծածկող քօղ, duvak

O

օգնական օգնող. ձեռնտու, օժանդակ, yardımcı

օգնել որեւէ ձեւով նպաստել, օժանդակել, yardım etmek. *2)* մէկուն գործը դիւրացնել, աջակցիլ

օգնութիւն օժանդակութիւն, նպաստ. *2)* աջակցութիւն, yardım

օգոստափառ վսեմափառ, մեծափառ. վեհափառ, haşmetli

Օգոստոս տարուան Ը ամիսը, Ağustos

օգուտ շահ, արդիւնք, օգտակարութիւն, fayda yarar

օգտագործել բանէ մը օգուտ հանել, օգտուիլ, yararlanmak, değerlendırmek. kullanmak

օգտակար օգտաբեր, օգուտ տուող, շահաւէտ, պիտանի, faydalı, yararlı. *2)* նպաստաւոր

օգտակարութիւն պիտանութիւն, օգուտ, fayda, yarar

օգտաշատ շատ օգտակար, խիստ շահաւէտ

օգտապաշտութիւն այն փիլիսոփայութիւնը՝ որու համաձայն ձեռք բերուած շահն է արժէքի մը չափանիշը (որովհետեւ անհատական կամ հաւաքական շահ մը նկատի ունենալով է որ կը գործենք), faydacılık yararcılık

օգտել բաւել. *2)* օգտակար ըլլալ

օգտուիլ օգուտ քաղել, օգտագործել. faydalanmak yararlanmak

օդ կազային մարմին՝ զոր կը շնչենք, hava

օդագնաց օդի մէջէն գացող եւ կամ ճամբորդող

օդահան օդը պարպող (մեքենայ)

օդաճեմ օդի մէջ պտտող, օդայած, օդապար

օդայած օդի մէջ յածող. օդաճեմ, օդապար

օդանաւ օդագնաց դեկաւոր նաւ, սաւառնակ, uçak

օդանաւորդ օդանաւը վարող անձ, օդաչու, pilot

օդաչու օդանաւորդ, սաւառնորդ 2) օդագնաց

օդապար օդասլաց. օդայած թռչող

օդապարիկ թեթեւ նիւթէ մը շինուած անթափանց պարկ՝ որ լեցուած է ջրածինով եւ կը թռչի օդի հոսանքին համաձայն. 2) մանկական խաղալիք մը (փոքր օդապարիկի նման), balon

օդաւէտ օդասուն, առաջ մաքուր օդով. havadar

օդափոխութիւն օդը փոխել. օդը փոխելու համար՝ ուրիշ տեղ երթալ եւ մի ջոց մը հոն բնակիլ, ü bdilhava, hava değişimi 2) գիւղագնացութիւն. ամարանոց

օդաքար երկինքէն իննկած քար, երկնաքար, göktaşı

օդերեւութաբանութիւն այն գիտութիւնը՝ որ կ'ուսումնասիրէ օդի կամ մթնոլորտի երեւոյթները (ինչպէս՝ հով, անձրեւ, ձիւն, մրրիկ եւն.), meteoroloji

օթեակ թատրոնի խցիկ, loca

օթեկ օթեկան, նախորդ օրուընէ մնացած, ոչ-խարմ, bayat

օթեւան գիշերելու տեղ. իջեւան, պանդոկ

օթոց հաստ ծածկոյթ՝ որ կը ծառայէ իբրեւ վերմակ battaniye 2) կապերտ. ծածկոյթ

օժանդակ կողմնակի օգնութիւն կատարող, yardımcı destek(çı). 2) օգնական

օժանդակել կողմնակի օգնել, նպաստել, yardım etmek. destek olmak. 2) օգնել

օժանդակութիւն կողմնակի օգնութիւն, նպաստ, destek. yardım 2) օգնութիւն. 3) աջակցութիւն

օժիտ *որեւէ իրեղէն կամ դրամ՝ զոր ծնողքը կու տայ իր աղջիկը ամուսնացնելու ատեն*, պռոյգ, çeyiz. *2) ընծայ*

օժտել *պարգեւ տալ, ընծայել, շնորհել*, bahş/ıhsan etmek, vermek

օծանելիք *մարմնին քսելու նպատակով պատրաստուած որեւէ բաղադրութիւն (իբրեւ սպեղանի, անուշահոտութիւն եւն.)*, merhem. krem

օծել *իւղ կամ որեւէ օծանելիք քսել. 2) օրհնուած իւղ եւ կամ միւռոն քսել*

օծում *օծելու եկեղեցական արարողութիւն*

օձ *անոտն սողուն մը՝ որ գալարուելով կ'ընթանայ (կ'ըլլայ խունաւոր կամ անթոյն)*, yılan

օձապտոյտ *ոլորապտոյտ, գալարուն, զիկզակ*, yılankavı

օձաձուկ *մորթի հիւանդութիւն մը (որ ուռեցք, տաքութիւն եւ ցաւ կը պատճառէ), տապասկ*, yılancık

օձիք *հագուստի կամ շապիկի վիզի մասը*, yaka

օղ *ականջի զարդ, գինդ*, küpe. *2) օղակ*

օղակ *մետաղէ փոքր շրջանակ*, halka. *2) հագուստի վրայ բացուածք՝ որու մէջ կ'անցնի կոճակը*, ılık

օղի *ոգելից՝ բարկ ըմպելի մը*, rakı

օճախ *պատի մէջ չինուած վառարան. 2) տուն*

օճան *օգնութիւն 2) պաշտպանութիւն*

օճառ *ճարպային նիւթերէ չինուած բաղադրութիւն մը որ կը գործածուի մաքրութեան համար, աճառ*, sabun

օշարակ *քաղցր ըմպելի մը՝ զոր կը պատրաստեն պտուղներու հիւթերէն*. şerbet

օտար *ոչ բնիկ, ոչ-հարազատ, տարբեր. 2) անծանօթ, անսովոր*, yabancı

օտարական *օտար երկրէ եկած, պանդուխտ, օտար, ներհակ*, ecnebi, yabancı garip

օտարամուտ *իբրեւ օտար մտած, ոչ տոհմիկ*

օտարանալ *օտար դառնալ, ուծանալ*, yabancılaşmak

օտարոտի *տարօրինակ, անսովոր*, garıp, tuhaf. *2) օտար*

օտարութիւն *օտարի վիճակ, պանդխտութիւն*, yabancılık *2) անսովորութիւն. 3) օտար երկիր*, gurbet

օր *քսանչորս ժամ 2) ցերեկ. 3) առաւօտ*, gün

օրագիր *առօրեայ հետաքրքրական դէպքերու արձանագրութիւն*, gunluk *2) օրաթերթ*

օրաթերթ *ամէն օր հրատարակուող լրագիր*, gunluk gazete

օրական *մէկ օրը*, gunluk. *2) ամէն օրուան*, gunde. *3) օրավարձ, օրապահիկ*, gündelik

օրակարգ *այն հարցերը՝ զոր ժողով մը կը քննէ նիստի պահուն*, gündem

օրապահիկ *մէկ օրուան ապրուստ, օրավարձ*, gündelik. günluk nafaka, tayın

օրավարձ *մէկ օրուան աշխատավարձ, օրապահիկ, օրական*, gündelik

օրացոյց *տասներկու ամսուան բոլոր օրերը պարունակող ցուցակ*, takvim

օրէնագէտ *օրէնքները գիտցող, իրաւագէտ*, hukukçu

օրէնադիր *օրէնքներ դնող (անձ կամ ժողով)*, yasa koyucu

օրէնադրութիւն *օրէնքներ դնելու իրաւունք*, yasama. *2) երկրի մը օրէնքներուն ամբողջութիւնը. 3) իրաւաբանութիւն*

օրէնք *կարգ, կանոն, սովորութիւն 2) այն պարտաւորութիւնները՝ որոնց պարտին հնազանդիլ երկրի մը բնակիչները*, kanun, yasa

օրընդմէջ երկու օրը մէկ անգամ, günaşırı

օրինագիծ օրէնքի նախագիծ (որ կը դառնայ օրէնք՝ երբ օրէնսդիր մարմինը ընդունի), yasa tasarısı

օրինազանց օրէնքին չհնազանդող, մեղապարտ

օրինակ տիպար, ornek. *2)* նմոյշ. *3)* պատճէն

օրինական օրէնքի համաձայն եղած, օրինաւոր, kanuni, yasal, meşru

օրինակել օրինակ առնել, նմանիլ, ornek almak kopya etmek *2)* նմանեցնել. *3)* ընդօրինակել

օրինակելի որմէ պէտք է օրինակ առնել, örnek (alınacak)

օրինապահ օրէնքի պատուէրները պահող. օրէնքի համաձայն գործող, կարգապահ

օրինաւոր օրէնքին համապատասխան, օրինական, yasal. *2)* իրաւացի, արդարացի, haklı *3)* կանոնաւոր, düzenli, düzgün, doğru dürüst. *4)* վաւերական, meşru

օրիորդ չամուսնացած աղջիկ, կոյս. *2)* ուսուցչուհի (չամուսնացած)

օրհաշիւ առեւտրական տետրակ՝ ուր ամէն օր կ'արձանագրուին վաճառականին մուտքն ու ելքը, yevmiye/günlük defter(i)

օրհաս մահուան օր, վախճան, ecel

օրհասական որուն մահը մօտ է, մահամերձ, ecelı gelmış gelen. *2)* մահաբեր. *3)* ճակատագրական, ölum kalım

օրհարսակ օրհասարակ, կէսօր, ցերեկ, միջօրէ, oğle

օրհնել Աստուծոյ գոհութիւն մատուցանել. փառաբանել, şükretmek. *2)* մէկուն բարիք մաղթել (աղօթելով), hayırdua etmek. *3)* նուիրագործել, takdıs etmek, kutsamak

օրհներգ օրհներգութիւն, Աստուած օրհնելու եւ փառաբանելու երգ, կցուրդ. չարական

օրհնութիւն օրհնելու համար ըսուած խօսք, takdis. 2) օրհներգութիւն. 3) աղօթք

օրնիքուն ամբողջ օրը, անդադար, günboyu

օրրան օրօրան, օրօրոց, չարժական մահճակալ՝ որուն մէջ կը քնացնեն նորածին երախաները 2) այն տեղը՝ որ կարեւոր բանի մը ծննդավայրը եղած է, beşik

օրրել օրօրել, ալ ու ձախ չարժել (օրօրոցը), sallamak

օրօրուիլ ալ ու ձախ չարժիլ, տատանիլ, sallanmak, salınmak

Ֆ

Ֆիզիքական *իրերու կամ մարմիններու վերաբերեալ, նիւթական, բնական,* fizik(ı), fızıksel. *2) մարմնական, մկանային, ոչ-մտաւոր*

Ֆիզիքապէս *մարմնի կազմուածքով, մարմնապէս,* bedenen

Ֆշալ *ուժեղ փչելով չնչել (քիթէն)*

ՅԱՒԵԼՈՒԱԾ

ԳԵՂԱՄ ՔԵՐՈՎԲԵԱՆ
(ԽՉԻՈ)

ՀԱՅԵՐԷՆ
ԲԱԼԱԴԻՐ

ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐ ԼԵԶՈՒԻ

Ամեն իրաւունք վերապահուած է հեղինակին

BÜKEŞ Basımevi
İstanbul - 1962

Տիտղոսաթերթ՝ *Բառգիրքի* առաջին տպագրութեան...

ՀԱՅ ԴԻՑԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՆՈՒՆՆԵՐ

Ա Ն Ա Հ Ի Տ

Իրանեան Անահիտա *դիցազարմ կոյսն է, որ կը համապատասխանէ Արտեմիսին:*

՝ Իբրեւ Արամազդի աղջիկը, բոլոր աստուածներէն աւելի մեծարուած՝ պաշտամունքի առարկայ դարձած՝ եւ անուանուած է Մեծ Անահիտ Տիկին, Փառք ազգիս մերոյ եւ կեցուցիչ, մայր ամենայն զգաստութեանց, բարերար ամենայն մարդկան բնութեան:

Ոսկեղէն էին Անահիտի արձանները եւ կը կոչուէին՝ Ոսկեմայր, Ոսկեծին, Ոսկեհատ: *Ուխտաւորները սովորաբար անարիւն նուէրներ (վարդեր, զանազան ծաղիկներու կամ ոստերու պսակներ) կ՚ընծայէին անոր ամէն գարնան:*

Անահիտի մեհեանները կը գտնուէին Երիզայի, Արտաշատի եւ Աշտիշատի մէջ:

Ա Ս Տ Ղ Ի Կ

Ասորական Իշտար աստուածուհին է, որ կը համապատասխանէ Ափրոդիտէին:

Գեղեցկութեան դիցուհի կը նկատուէր ան եւ սիրուհին՝ Վահագնի: Աստղիկի տօնին, հայերը վարդ կը սփռէին եւ աղաւնի կը թռցնէին:

Աստղիկի մեհեանները կը գտնուէին Աշտիշատի մէջ եւ Վաղարշապատի Պաղատոյ լերան վրայ:

Ա Ր Ա Մ Ա Զ Դ

Իրանեան Ահուրամազդա *աստուածն է, որ կը Համապատասխանէ Զեւսին:*

Արամազդ Համարուած է՝ հայր աստուած, ամենագէտ եւ ամենազօր գերագոյն աստուած, արարիչ երկնի եւ երկրի: *Ամանորը՝ այսինքն Նաւասարդի առաջին օրը (Օգոստոս 11), տօնն էր Արամազդի, որպէս* բոլոր բերբերու եւ պտուղներու աստուածը. *ուխտաւորներ պատսպարան կը գտնէին անոր մեհեանին կից օթեւաններու մէջ եւ այս պատճառաւ Արամազդ յորջորջուած է* Վանատուր. *անոր մատուցուած զոհերէն բաժին կ'ստանար նաեւ ժողովուրդը:*

Արամազդի մեհեանները կը գտնուէին Անի ամրոցին եւ Բագաւան գիւղին մէջ:

Բ Ա Ր Շ Ա Մ Ի Ն

Ասորական Բաալշամին *աստուածն է, որուն Համապատասխանը գոյութիւն չունի յունական դիցաբանութեան մէջ:*

Բարշամինի արձանը, որ փղոսկրէ, բիւրեղէ եւ արծաթէ կազմուած էր, կը յորջորջուէր սպիտակափառ *եւ կը գտնուէր Թորդան աւանին մէջ:*

Մ Ի Հ Ր

Իրանեան Միթրա *աստուածն է, որ կը Համապատասխանէ Հեփեստոսին:*

Արամազդի գաւակն ու գործակատարն է ան, անաչառ է եւ արդարադատ:

Միհր, լոյսի եւ կրակի աստուածն է եւ կը խորհրդանշէ արեւը: Հայերը, Մեհեկան ամսուան մէջ կը տօնէին Միհրը, խարոյկ վառելով:

Միհրի մեհեանը կը գտնուէր Դերջանի մէջ:

Ն Ա Ն Ա կամ Ն Ա Ն Է Ա

Քաղդէական Նաւէ դիցուհին է, որ կը համապատասխանէ Աթենասին:

Արամազդի աղջիկն է եւ կը կարծուի թէ հայերը պաշտած են զայն նախ՝ որպէս պատերազմի եւ յետոյ՝ որպէս իմաստութեան դիցուհի: Նանայի մեհեանը կը գտնուէր Թիլ աւանին մէջ:

Վ Ա Հ Ա Գ Ն կամ Վ Ա Հ Է Վ Ա Հ Ե Ա Ն

Իրանեան Վերեթրագնա աստուածն է, որ կը համապատասխանէ Հերակլէսին:

Վահագն, յաղթութեան եւ ոյժի աստուածն է. առասպելներ կը հաղորդեն մեզի թէ ան կռուած է վիշապներու դէմ, յաղթած է անոնց եւ ստացած՝ վիշապաճաղ անունը: Ժողովուրդը մեծահանդէս կը տօնէր Վահագնը, որուն մեհեանները կը գտնուէին Աշտիշատի, Ահեւականի եւ Դերջանի մէջ:

Տ Ի Ր

Դպրութեան, քուրմերու գիտութեան եւ երազներու մեկնութեան աստուածն է, որ կը համապատասխանէ Ապողոնի:

Հայերը գայն կ'անուանէին նաեւ Գրող *կամ* Գրիչ Որմզդի *(Արամազդի գրիչ կամ Արամազդի քարտուղար), որ կ'արձանագրէ մարդոց բարի եւ չար գործերը:*

Տիրի նուիրուած էր Տրէ ամիսը, իր մեհեանը կը գտնուէր Արտաշատի մերձակայքը.

ՅՈՒՆԱԿԱՆ ԵՒ ՀՌՈՎՄԷԱԿԱՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐ

ԱԹԵՆԱՍ Athena – ՄԻՆԵՐՎԱ Minerve

Կը ներկայացնէ փայլակի գաղափարը. ծնած է գինուած վիճակով, լոյսի պէս ժայթքելով Զեւսի գլուխէն. իբրեւ խորհրդանիշ ունի թռչուն, վահան *եւ* ձիթենի. *կոյս է. դիցուհին է իմացականութեան, իրեն կը վերաբերին ճարտարարուեստի գիւտերը. իր խելքով կը յաղթէ պատերազմի աստեն:*

ԱՊՈՂՈՆ Apollon – ՓԵՊՈՍ Phœbus

Կը ներկայացնէ արեւը. *զաւակն է Զեւսի եւ Լեդոյի (որ է գիշեր). իբրեւ խորհրդանիշ ունի* ճնար, աղեղ *եւ* դափնի. *կը ներշնչէ երաժիշտները եւ բանաստեղծները. աստուածն է արուեստի ու գրականութեան:*

ԱՐԷՍ Arès – ՄԱՐՍ Mars

Կը ներկայացնէ փոթորիկի գաղափարը. զաւակն է Զեւսի եւ Հերայի. իբրեւ խորհրդանիշ ունի սաղաւարտ *եւ* նիզակ. *աստուածն է պատերազմի:*

ԱՐՏԵՄԻՍ Artémis - ՏԻԱՆԱ Diane

Կը ներկայացնէ լուսինը. քոյրն է Ապողոնի. կը նկատուի անտառներու թագուհի՝ որ որսի կ'երթայ իր յաւերժահարսներուն հետ. իբրեւ խորհրդանիշ ունի եղջերու *եւ* մահիկ. *դիցուհին է անարատութեան եւ զգաստութեան:*

ԱՓՐՈԴԻՏԷ Aphrodite - ՎԵՆԻՒՍ Vénus

Կը ներկայացնէ սէրը. *ծնած է ջուրերու փրփուրէն. իբրեւ խորհրդանիշ ունի* աղաւնի. *գեղեցկութեան դիցուհին կը նկատուի:*

ԴԵՄԵՏՐԷ Demeter - ՍԵՐԷՍ Cerès

Կը ներկայացնէ երկիրը. *աղջիկն է Կռոնոսի (որ է ժամանակ) եւ քոյրը՝ Զեւսի. իբրեւ խորհրդանիշ ունի* որայ, հունձք *եւ* մանգաղ. *իրեն կը վերաբերին բոլոր բերքերը հողին. դիցուհին է բարեբերութեան եւ բեղմնաւորութեան:*

ԶԵՒՍ Zeus - ԺՈՒՊԻԹԷՐ Jupiter

Կը ներկայացնէ օդի գաղափարը. *զաւակն է Կռոնոսի. իբրեւ խորհրդանիշ ունի* արծիւ, մական *եւ* կայծակ. *կը նկատուի մեծամեծը բոլոր աստուածներուն. աստուածն է ամենակարող զօրութեան՝ զոր ճակատագիրը միայն կրնայ սահմանաւորել:*

ՀԵՍՏԻԱ Hestia - ՎԵՍՏԱ Vesta

Կը ներկայացնէ ընտանեկան օճախը. *քոյրն է Զեւսի. ուխտեալ կոյս մըն է. իբրեւ խորհրդանիշ ունի* նուիրական կրակը. *կը պահպանէ ընտանեկան յարկը. դիցուհին է բոլոր առաքինութիւններուն:*

ՀԵՐԱ Hera - ՅՈՒՆՈՆ Junon

Կը ներկայացնէ երկինքը. կինն է Զեւսի. իբրեւ խորհրդանիշ ունի սիրամարգ. կը հսկէ ամուսնական կեանքին. դիցուհին է հաւատարմութեան:

ՀԵՐՄԷՍ Hermes - ՄԵՐԿՈՒՐԻՈՍ Mercure

Կը ներկայացնէ հովը. զաւակն է Զեւսի. իբրեւ խորհրդանիշ ունի մոգական ճպոտ *եւ* թռչունի թեւեր *(իր ոտքերուն եւ գլխուն վրայ). Զեւսի սուրհանդակն է ան եւ ճամբորդներու պաշտպանը. աստուածը կը նկատուի հովիւներու, վաճառականութեան եւ գողութեան, ինչպէս նաեւ ճարտասանութեան:*

ՀԵՓԵՍՏՈՍ Hephaistos - ՎՈՒԼԿԱՆՈՍ Vulcain

Կը ներկայացնէ կրակը. զաւակն է Զեւսի. իբրեւ խորհրդանիշ ունի մուրճ, սալ *եւ* կրակ. *աստուածն է մետաղագործութեան եւ ճարտարարուեստի:*

ՊՈՍԻԴՈՆ Poseidon - ՆԵՊՏՈՆ Neptune

Կը ներկայացնէ ծովը. եղբայրն է Զեւսի. իբրեւ խորհրդանիշ ունի երեք ժանի գաւազան *եւ ձի. կը բնակի ծովուն խորը՝ պալատի մը մէջ, իր կառքը կը քաշեն ձիեր. աստուածն է ծովուն եւ բարկութեան:*

ԵՐԿՐՈՐԴԱԿԱՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐ ԵՒ ՀԵՐՈՍՆԵՐ

Ասկղեպիոս կամ Եսկիւլապ Esculape

Ապողոնի տղան է, որ կրնայ բժշկել բոլոր ցաւերն ու հիւանդութիւնները:

Բագոս կամ Դիոնիսոս Bacchus, Dionysos

Զաւակն է Զեւսի եւ Սեմելէ յաւերժահարսին. կը նկատուի գինիի աստուածը: Աչնան ու գարնան խրախճանութիւններ կ'ըլլային ի պատիւ իրեն:

Գանիմեդէս Ganymède

Գեղեցիկ պատանի՝ որ աստուածներու մատուռակն էր: Զեւս առեւանգած էր զայն, արծիւի ձեւ առնելով:

Թեմիս Themis

Արդարութեան դիցուհին է, որ ձեռքը կշիռ մը ունի:

Հատէս կամ Պղուտոն Hades. Pluton

Զաւակն է Կռոնոսի (որ է ժամանակ). դժոխքի աստուածն է ան, որ կը բնակի գետնին տակ, մահուան խաղաւորութեան մէջ:

Հերակլէս կամ Հերքիւլէս Heracles, Hercule

Զաւակն է Զեւսի. կը խորհրդանշէ ոյժ եւ քաջութիւն. յաղթած է հսկաներու, գազաններու եւ հրէշներու:

Մորփէոս Morphée

Գիշերուան եւ քունի զաւակն է կը նկատուի երազներու աստուածը։

Մուսա Muse

Յոյն դիցաբանութեան մէջ ինը դիցուհի քոյրեր, որոնք աղջիկներն էին Զեւսի եւ Մնեմոզինի (որ է յիշողութիւն). անոնցմէ իւրաքանչիւրը կը հովանաւորէր արուեստի ճիւղ մը. ինը մուսաներն էին՝

Կլիոյ	Clio	*պատմութեան*
Եւտերպէ	Euterpe	*երաժշտութեան*
Թալիա	Thalie	*կատակերգութեան*
Մելպոմենէ	Melpomène	*ողբերգութեան*
Տերպսիխորէ	Terpsıchore	*պարի*
Երատոյ	Erato	*եղերերգութեան եւ սիրերգութեան*
Պոլիմնիա	Polymnie	*քնարերգութեան*
Ուրանիա	Uranie	*աստղաբաշխութեան*
Կալլիոպէ	Calliope	*դիւցազներգութեան եւ ճարտասանութեան։*

Որփէոս Orphée

Իր քնարով կը հմայէր բոլոր գազանները. ատոր չնորհիւ յաջողեցաւ իմնել դժոխք եւ խնդրեց որ վերադարձնեն իր սիրելի Եւրիդիկէն (Euridice)*։ Պայման դրուեցաւ որետեւ չդառնայ, մինչեւ որ իր կնոջ հետ անցնի դժոխքի սեմէն, բայց Որփէոս վերջին պահուն ետեւ նայեցաւ ու Եւրիդիկէ անյայտացաւ։*

Պան Pan

Տղան է Հերմէսի եւ յաւերժահարսի մը. կը ներկայացնէ ամբողջ բնութիւնը ունի այծի ոտք եւ եղջիւրներ. հնարած էր հովուական սրինգը, զոր աքանչելի կը նուագէր:

Պեգասոս Pégase

Թեւաւոր սպիտակ ձի, որ ծնաւ Մետուզայի (օձեղէն մազերով հրէշ՝ որուն աչքերը ամէն բան քարի վերածելու կարողութիւնը ունէին) արիւնէն եւ կը ներկայացնէ քերթողական ներշնչումը:

Սատուրոս Satyre

Կիսաստուածներ են, որոնք կ՛ապրին անտառներու մէջ: Իրենց մարմինը ծածկուած է ստեւներով. ունին նոխազի պոչ եւ այծի ականջներ: Կը մարմնաւորեն ստորին կիրքերն ու սեռային բնազդը:

ՄԱՐԴՈՑ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ՁԱՅՆԵՐ

թփրտուք	=	ոտքի ձայն
ժխոր	=	աղմկալի բարձր ձայն
խռմփոց	=	խռկալու ձայն (քունի մէջ)
կլթիկ	=	հեծկտուքի ձայն
կրճտում	=	ակռաներու ձայն
հռնդիւն	=	հոգեվարքի ձայն
ճիչ	=	սուր եւ բարձր ձայն (ցաւի)
չառաչ	=	ապտակի ձայն
չչուկ	=	աղմկալի ցած ձայն
չչունչ	=	փսփսալու ձայն
տրոփում	=	սրտի բաբախումի ձայն
քրքիջ	=	խնդալու ձայն

ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ՁԱՅՆԵՐ

առիւծի ձայն	=	մռնչիւն
ագռաւի ձայն	=	կռինչ
արագիլի ձայն	=	կափկափիւն
աղաւնիի ձայն	=	մնչիւն
աքաղաղի ձայն	=	կուկուլիկու
արծիւի ձայն	=	կառաչ
այծի ձայն	=	պապաչիւն
գայլի ձայն	=	ոռնում
գորտի ձայն	=	կռկռոց
եղնիկի ձայն	=	բըխւն
թռչնիկի ձայն	=	ճռուողիւն
իշու ձայն	=	զռինչ
խոզի ձայն	=	խռնչիւն
կատուի ձայն	=	մլաւիւն
կովու ձայն	=	բառաչիւն
հաւու ձայն	=	կտկտակ
հորթի ձայն	=	պոռոչիւն
ձիու ձայն	=	վրնջիւն
միջատի ձայն	=	բզզիւն
մուկի ձայն	=	ճուռոց
չան ձայն	=	հաչիւն
չան լալու ձայն	=	կաղկանձ
ոչխարի ձայն	=	մայիւն
սոխակի ձայն	=	դայլայլ

ԻՐԵՐՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ՁԱՅՆԵՐ

բոմբիւն	=	թնդանօթի եւ մեծ թմբուկի ձայն
դափիւն	=	դափի եւ փոքր թմբուկի ձայն
թիք-թաք	=	ժամացոյցի ձայն
խշրտուք	=	թուղթի ձայն
կարկաջ	=	հոսող ջուրի ձայն
հնչիւն	=	փոքր զանգակի ձայն
ղօղանջ	=	մեծ զանգակի ձայն
ճարճատում	=	վառող փայտի ձայն
ճողփիւն	=	ջուրի մէջ ինկած մարմնի մը հանած ձայնը
ճռինչ	=	դրան բացուելու ատեն հանած ձայնը
շաչիւն	=	մետաղներու իրար զարնուելու ձայնը
շկահիւն	=	մետաղեայ գէնքերու ձայն
շրշիւն	=	մետաքսեայ շրջազգեստի ձայն
որոտում	=	ամպերու ձայն
պայթում	=	ռումբի ձայն
սոյլ	=	հրացանի գնդակի ձայն
սօսափիւն/ սօսաւիւն	=	տերեւներու ձայն

ՕԳՏԱԳՈՐԾՈՒԱԾ ԱՂԲԻՒՐՆԵՐ

(«վերամշակուած» հրատարակութեան)

Առձեռն Բառարան Հայկազնեան Լեզուի երկրորդ Տպագրութիւն, Վենետիկ, Ի Սուրբ Ղազար 1865.

Բառարան Սուրբ Գրոց, Հանդերձ Պատկերօք, Աշխարհագուցօք եւ Տախտակօք. Տպագրութիւն Ա. Յակոբ Պօյաճեան Կոստանդնուպոլիս, 1881.

Մեծ Բառարան Հայերէն Օսմաներէն, Պետրոս Զէֆի Կարապետեան. Վ. եւ Հ. Տէր-Ներսէսեան Տպագրութիւն, Կ. Պոլիս, 1907.

Աստուածաշունչ, Գիրք Հին եւ Նոր Կտակարանաց. Տպագրութիւն Ա. Յ. Պօյաճեան, Կոստանդնուպոլիս, 1911.

Հայերէն Արմատական Բառարան, Հ Աճառեան. Հրատարակութիւն Հայաստանի Խ. Ս. Հանրապետութեան Պետական Համալսարանի, Երեւան 1926.

Հայերէն Բացատրական Բառարան. Ստ Մալխասեանց. Հայկական ՍՍՌ Պետական Հրատարակչութիւն, Հատոր I-IV, Երեւան, 1944.

Հայոց Լեզուի Նոր Բառարան, Արտաշէս Տէր Խաչատուրեան, B. A , M. A. Հրանդ Գանգրունի, Փարամազ Կ. Տօնիկեան. Կ. Տօնիկեան եւ Որդիք Հրատարակչատուն, Պէյրութ 1968.

Հայերէն Հայերէն Բացատրական Առձեռն Բառարան, Հ. Արիստակէս Վրդ. Պոհճալեան, Մխիթարեան Ուխտէն Ուսուցչաց Հիմնարկի «Յակոբ Աբէլեան» Տպարան, Իսթանպուլ 1974.

* * *

Ժամանակակից Հայոց Լեզվի Բացատրական Բառարան. Հր Աճառյանի Անվան Լեզվի Ինստիտուտ Հայկական ՍՍՀ Գիտությունների Ակադեմիայի Հրատարակչություն, Հատոր I - IV. Երեվան 1969.

Բուսանունների Հայերեն - Լատիներեն - Ռուսերեն - Անգլերեն - Ֆրանսերեն - Գերմաներեն Բառարան, Ռուբեն Սերոբի Ղազարյան, Երեվանի Պետական Համալսարան. Երեվանի Համալսարանի Հրատարակչություն, Երեվան 1981.

* * *

Ընդարձակ Բառարան Հայերէն Անգլիերէն (A Comprehensive Dictionary Armenian-English). Մեսրոպ Գույումճեան, Ի Տպագրութիւն, Տպարան Ատլաս, Պէյրութ 1970

Türkçe-Ermenice Sözlük (Թրքերէն-Հայերէն Առձեռն Բառարան), Հ. Արիստակէս Վրդ Պօհճալեան, Վիեննի Մխիթարեան Ուխտէն, T.E.A.O Öğr Yard Vakfı A Apelyan Matbaası, İstanbul Mart 1996

* * *

Meydan Larousse Büyük Lügat ve Ansiklopedi, Meydan Yayınevi, Istanbul 1969

Kitabı Mukaddes, Eski ve Yeni Ahit («Tevrat» ve «İncil»), Kitabı Mukaddes Şirketi, İstanbul 1981

Derleme Sözluğü, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yuksek Kurumu Turk Dil Kurumu Yayınları, Sayı 211/5, Ikinci Baskı, Cilt V. Ankara Universitesi Basımevi 1993

Türkçe Bitki Adları Sözluğü. Prof. Dr Turhan Baytop, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yuksek Kurumu Turk Dil Kurumu Yayınları, 578, Ankara 1994.

Redhouse Yeni Türkçe-Ingilizce Sözlük, Redhouse Yayınevi, On Beşinci Basım, Istanbul 1995

Ingilizce-Turkçe Redhouse Sozlügü, Redhouse Yayınevi, Yirmi Dokuzuncu Baskı, Istanbul Eylul 1999.

Türkçe Sözlük, Ataturk Kultur. Dil ve Tarih Yuksek Kurumu Turk Dil Kurumu Yayınları 549, Cilt 1 - 2, 9 baskı, Türk Tarih Kurumu Basımevı, Ankara 1998

Ana Yazım Kılavuzu, O A. Aksoy başkanlığında kurul (O Adalı, A Bayaz, M Deligonül, B. Goguş, V. Hatiboğlu, A. Köksal, E. Özdemır, S N. Özerdım, I Sağın), Yirminci Basım. Istanbul Ağustos 2002

ԱՐԱՍ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

Մեր Այդ Կողմերը, Մկրտիչ Մարկոսեան
Գ Տպագրութիւն՝ Դեկտեմբեր 1995
Էլիզ Գավուքճեան Մրցանակ (1988)
պատմուածք, 176 էջ, 13x19.5 cm ISBN 975-7265 01-2

Տիգրիսի Ափերէն, Մկրտիչ Մարկոսեան
Ա Տպագրութիւն՝ Նոյեմբեր 1999
պատմուածք, 168 էջ, 13x19.5 cm, ISBN 975-7265-25-X

Գիւղը Կ'ապրի Իմ Մէջս, Յակոբ Մնձուրի
Ա Տպագրութիւն՝ Յունիս 1998
պատմուածք, յուշեր, 192 էջ. 14.5x20.5 cm ISBN 975-7265-11 X

Հէգ Թուղթի Կտորներ, Վահրամ Պուրմաեան
Ա Տպագրութիւն՝ Փետրուար 1999
պատմուածք, յուշեր. 152 էջ, 13x19.5 cm ISBN 975-7265-15-2

Եւ Այսպէս Ապրեցաւ, Ռուբէն Մաշոյեան
Բ Տպագրութիւն՝ Դեկտեմբեր 1998
պատմուածք, յուշեր, 104 էջ, 13x19.5 cm, ISBN 975-7265 12 8

Կեանքի Լուսանցքէն, Երուանդ Կոպէլեան
Ա Տպագրութիւն՝ Յուլիս 1998
պատմուածք, 160 էջ, 13x19.5 cm, ISBN 975-7265-14-4

Բաբելոնէն Վերջ Պիտի Ապրիմ, Արա Կիւլէր
Ա Տպագրութիւն՝ Օգոստոս 1995
պատմուածք, 160 էջ, 13x19.5 cm, ISBN 975-7265-04-7

Լուցիա Տուտու, Յակոբ Այվազ
Ա Տպագրութիւն՝ Ապրիլ 2001
երգիծական յուշեր՝ Պոլսոյ հայկաբոյ, 165 էջ, 13x19.5 cm
ISBN 975-7265-36-5

Իսթանպուլահայերը Կը Կանչեն, Թորոս Թորանեան
Ա Տպագրութիւն՝ Դեկտեմբեր 1997
վիպուածում, տպաւորութիւն, 136 էջ, 13x19.5 cm ISBN 975-7265-10-1

Օրագրութիւն Սարկաւագի, Թորգոմ Արք. Մանուկեան
Ա Տպագրութիւն՝ Մայիս 2001
յուշեր, 172 էջ. 16x24 cm ISBN 975 7265 37 3

Յոյսի Աստեղ Թեւերով, Ներսէս Վանական
Ա Տպագրութիւն՝ Մարտ 1999
հոգեւոր բանաստեղծութիւններ, 108 էջ, 16x24 cm
ISBN 975-7265-19-5

Ի Լրումն Ժամանակի, Աննէ
Ա Տպագրութիւն՝ Մայիս 2002
բանաստեղծութիւններ, 253 էջ, 16x24 cm ISBN 975-7265 45 4

Անանուն Երազ, Վերճիհան Չիֆլիօղլու
Ա Տպագրութիւն՝ Օգոստոս 2000
բանաստեղծութիւններ, 72 էջ, 11x20 cm ISBN 975-7265-22 5

Ոզնիկ, Փայլինէ Թովմասեան, Լեռնա Գարագիւթիւք, Ժպիտ Պէրպէրեան
Ա Տպագրութիւն՝ Փետրուար 1999
մանկապատանեկան զուարճալիք, 72 էջ, 17x24 cm
ISBN 975-7265-18-7

Ոսկի Պտուկը, Անահիտ Օշական-Ոսկերիչեան
Ա Տպագրութիւն՝ Նոյեմբեր 1999
մանկապատանեկան պատմուածք, 48 էջ, 16x23.5 cm
ISBN 975-7265-22-5

Հպարտ Ձղջիկը, Անահիտ Օշական-Ոսկերիչեան
Ա Տպագրութիւն Նոյեմբեր 2001
մանկապատենական պատմուածք, 56 էջ, 16 x23 cm
ISBN 975 7265-40-3

Արեւածաղիկը, Սերգէյ Վարդանեան
Արեւմտահայերէնի վերածեց Մաքրուհի Գ. Յակոբեան
Ա Տպագրութիւն՝ 1994
մանկապատանեկան պատմուածք, 64 էջ, 16.5x24 cm.
ISBN 975 7265 02 0

Իմ Ընկերս, Արուսեակ Գօչ. Ժպիտ Պէրպէրեան
Ա Տպագրութիւն՝ Հոկտեմբեր 2001
մանկական ներկելու գիրք, 80 էջ, 14.5x20.5 cm, ISBN 975-7265-41-1

H A Y E R E N

P A R K İ R K

AŞĞHARHAPAR LEZVI

Keğam Kerovpyan (İşkol)

Ermenice Sözlük	Armenian Dictionary
(Türkçe karşılıklarla)	(with Turkish equivalents)
Ermenice	Armenian
Ekim 2002 İstanbul	October 2002 Istanbul

Baskı
Mart Matbaacılık Ltd Şti
(0212 321 23 00